

สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยบูรพา
ต.แสนสุข อ.เมือง จ.ชลบุรี 20131

การเปลี่ยนวิถีแห่งการตีความเชิงยุทธศาสตร์ของตัวบทสามก๊กในสังคมไทย

ชวงส์ อุบลี

รท 0026289
27 เม.ย. 2560

370496

๒๐๐ ๒๖๖๑๒

เริ่มบริการ

๕.๒ เม.ย. 2561

คู่มือฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรรัฐศาสตร์คู่มือบัณฑิต

สาขาวิชายุทธศาสตร์และความมั่นคง

คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

ธันวาคม 2558

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยบูรพา

อาจารย์ผู้ควบคุมคุษฎีนิพนธ์และคณะกรรมการสอบคุษฎีนิพนธ์ ได้พิจารณา
คุษฎีนิพนธ์ของ ว่าที่เรือตรี ชวงค์ อุบาลี ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรรัฐศาสตรคุษฎีบัณฑิต สาขาวิชายุทธศาสตร์และความมั่นคง
ของมหาวิทยาลัยบูรพาได้

อาจารย์ผู้ควบคุมคุษฎีนิพนธ์

..... อาจารย์ที่ปรึกษา

(รองศาสตราจารย์ ดร.ชงชัย วงศ์ชัยสุวรรณ)

คณะกรรมการสอบปากเปล่า

..... ประธาน

(รองศาสตราจารย์ ดร.ชัยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์)

..... กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ชงชัย วงศ์ชัยสุวรรณ)

..... กรรมการ

(ดร.ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์)

..... กรรมการ

(ดร.จักรี ไชยพินิจ)

คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ อนุมัติให้รับคุษฎีนิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรรัฐศาสตรคุษฎีบัณฑิต สาขาวิชายุทธศาสตร์และความมั่นคง ของมหาวิทยาลัยบูรพา

..... คณบดีคณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ว่าที่เรือตรี ดร.เอกวิทย์ มณีธร)

วันที่ 24 เดือน กันยายน พ.ศ. 2559

ประกาศคุณูปการ

คุณฐิณีพนธ์เรื่อง การเปลี่ยนวิถีแห่งการตีความเชิงยุทธศาสตร์ของตัวบทสามก๊กใน สังคมไทย เล่มนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความสำเร็จจากศาสตราจารย์ ดร. ชงชัย วงศ์ชัยสุวรรณ อาจารย์ที่ปรึกษาผู้ให้เสรีภาพทางวิชาการ ดร.ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์อาจารย์ที่ปรึกษา (ร่วม) ผู้สร้าง สีสันและความทันสมัยให้กับคุณฐิณีพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร.ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์ ประธาน กรรมการสอบคุณฐิณีพนธ์ผู้อยู่เบื้องหลังความสำเร็จในครั้งนี้ และ ดร.จักรี ไชยพินิจ ที่เติมเต็มให้ คุณฐิณีพนธ์เกิดความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้เขียนต้องขอกราบขอบพระคุณบูรพคณาจารย์ทุกท่าน ไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญสามก๊กทุกท่านด้วยจิตคารวะที่มอบข้อมูลอันเป็นประโยชน์ สำหรับการก่อรูปคุณฐิณีพนธ์ครั้งนี้ประกอบด้วย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ถาวร ลิกขโกศล อาจารย์ทอง แถ่ม นางจันทน์ อาจารย์มานิตย์ รัตนสุวรรณ คุณไพศาล พีชมงคล พันเอกโสภณ ศิริงาม คุณเปี่ยม ศักดิ์ คุณากรประทีป และคุณประสิทธิ์ ฉกาจธรรม

ขอกราบขอบพระคุณคุณพ่ออาคม คุณแม่รุ่งเรือง และครอบครัวอุบาสิอันแสนอบอุ่นที่เป็นกำลังใจและสนับสนุน โอกาสทางศึกษาในครั้งนี้ ขอคุณเฟื่องฟ้า อุบาสิ ภรรยาแสนดีที่เข้าใจ หัวใจนักเรียนปริญญาเอกขอบคุณกำลังใจบริสุทธิ์จากเด็กชายเป็นธรรมชาติ (ตงตง) อุบาสิที่ช่วยเติมพลังในวันที่พ่อเหนื่อยล้า

ขอขอบพระคุณมิตรภาพที่ยิ่งใหญ่จากทีมคณาจารย์รัฐศาสตร์ ไร่ไพพรรณีที่ร่วมทุกข์ร่วม สุข ช่วยเหลือสนับสนุนสรรพกำลังทุก ๆ ด้านด้วยดีเสมอมา

ขอขอบคุณสถาบันพระปกเกล้าที่สนับสนุนทุนการทำคุณฐิณีพนธ์ ระดับบัณฑิตศึกษา ประจำปี 2558

ท้ายที่สุดผู้เขียนหวังเป็นอย่างยิ่งว่าคุณฐิณีพนธ์เรื่อง การเปลี่ยนวิถีแห่งการตีความเชิง ยุทธศาสตร์ของตัวบทสามก๊กในสังคมไทยจะก่อประโยชน์เชิงวิชาการและช่วยจุดประกายแง่มุม การศึกษาสามก๊กแก่ผู้สนใจต่อไปทั้งนี้หากความผิดพลาดใดที่เกิดขึ้นในคุณฐิณีพนธ์เล่มนี้ผู้เขียนขอ น้อมรับความผิดไว้แต่เพียงผู้เดียว

ชวงศ์ อุบาสิ

54820029: สาขาวิชา: ยุทธศาสตร์และความมั่นคง; ร.ด. (ยุทธศาสตร์และความมั่นคง)

คำสำคัญ: การเปลี่ยนวิถีการตีความ/ ปัจจัยเชิงโครงสร้าง/ ยุทธศาสตร์ของตัวบทสามก๊ก/
สังคมไทย

ชวงค์ อุบลาลี: การเปลี่ยนวิถีแห่งการตีความเชิงยุทธศาสตร์ของตัวบทสามก๊กใน
สังคมไทย (THE SHIFTING MODE OF STRATEGIC INTERPRETATION ON THE NOVEL
“ROMANCE OF THE THREE KINGDOMS” IN THAI SOCIETY) คณะกรรมการควบคุมคุษฎี
นิพนธ์: ธงชัย วงศ์ชัยสุวรรณ, Ph.D., ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์, Dr.rer.pol., 256 หน้า. ปี พ.ศ. 2558.

การศึกษาเรื่อง การเปลี่ยนวิถีแห่งการตีความเชิงยุทธศาสตร์ของตัวบทสามก๊กใน
สังคมไทยมีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1. ศึกษาการเปลี่ยนวิถีการตีความเชิงยุทธศาสตร์ของตัวบทสามก๊ก
จากยุทธศาสตร์ทางการทหารมาสู่ยุทธศาสตร์การบริหารในสังคมไทย 2. วิเคราะห์ปัจจัยเชิง
โครงสร้างที่มีผลต่อการเปลี่ยนวิถี (Mode of) การตีความเชิงยุทธศาสตร์ของตัวบทสามก๊กจาก
ยุทธศาสตร์ทางการทหารมาสู่ยุทธศาสตร์การบริหารในสังคมไทย และ 3. ศึกษาปฏิบัติการทางวาท
กรรมในการสร้างความชอบธรรม (Legitimation) ของการตีความสามก๊กในเชิงยุทธศาสตร์ทางการ
บริหารของสังคมไทยปัจจุบันระเบียบวิธีวิทยาการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้รูปแบบการ
วิเคราะห์เนื้อหา เก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร และการสัมภาษณ์เจาะลึก โดยใช้แนว
สัมภาษณ์เจาะลึก และกำหนดผู้ให้ข้อมูลหลักที่เป็นผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับตัวบทสามก๊กในประเทศ
ไทย การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การตีความที่เน้นบริบทเชิงประวัติศาสตร์ผลการศึกษาพบว่าการตีความ
ในเชิงยุทธศาสตร์ของตัวบทสามก๊กในสังคมไทยมีจุดเริ่มต้นจากการตีความตัวบทสามก๊กในเชิง
ยุทธศาสตร์ทางการทหารในช่วงที่สถานการณ์เชิงโครงสร้างของสังคมไทยต้องเผชิญต่อการสู้รบ
กับประเทศเพื่อนบ้าน ต่อมาเมื่อบริบทเชิงโครงสร้างของสังคมไทยเปลี่ยนไป ที่มีสาเหตุมาจากการ
เปลี่ยนนโยบายความสัมพันธ์ไทย – จีน หลังพรรคคอมมิวนิสต์จีนล่มสลาย การเปลี่ยนนโยบาย
สนาามรบเป็นสนาามการค้า และการเติบโตของกลุ่มนายทุนจีนภายในประเทศ สาเหตุดังกล่าวได้
ส่งผลต่อการเปลี่ยนวิถีการตีความเชิงยุทธศาสตร์ของตัวบทสามก๊กในสังคมไทยไปสู่การตีความตัว
บทสามก๊กใหม่ในเชิงยุทธศาสตร์ทางการบริหาร การตีความตัวบทสามก๊กในเชิงยุทธศาสตร์
ทางการบริหารในสังคมไทยนั้น เราจะพบว่าเป็นการตีความภายใต้อุดมการณ์ทุนนิยมแบบลัทธิการ
จัดการนิยม ที่มีการขับเคลื่อนให้สังคมเกิดการยอมรับการตีความสามก๊กในเชิงยุทธศาสตร์ทางการ
บริหาร ด้วยปฏิบัติการทางวาทกรรมในรูปแบบต่าง ๆ

54820029: MAJOR: STRATEGY AND SECURITY; D.Pol.Sc. (STRATEGY AND SECURITY)

KEYWORDS: THE SHIFTING MODE OF INTERPRETATION/ STRUCTURAL FACTORS/
STRATEGIES IN THE HISTORICAL NOVEL “ROMANCE OF THE THREE
KINGDOMS”

CHUWONG UBALEE: THE SHIFTING MODE OF STRATEGIC
INTERPRETATION ON THE NOVEL “ROMANCE OF THE THREE KINGDOMS” IN THAI
SOCIETY. ADVISORY COMMITTEE : ASSOC. PROF.TONGCHAI WONGCHAISUWAN,
Ph.D., PREECHA PLAMPHONGSANT, Dr.rer.pol. 256 P. 2015

The research entitled “The Shifting Mode of Strategic Interpretation on the Novel ‘Romance of the Three Kingdoms’ in Thai Society” was aimed 1. to investigate the mode of strategic interpretation on the historical novel ‘Romance of the Three Kingdoms’ in the Thai society which was changed from the military strategy to administrative strategy, 2. to analyze the structural factors affecting the mode of interpretation which was shifted from the military strategy to administrative strategy, and 3. to examine the discourse practice of legitimation in interpreting the historical novel ‘Romance of the Three Kingdoms’ based on the administrative strategy in the current Thai society. The qualitative research approach was employed in this study with the content analysis method, the data collection of document papers, in-depth interview, and the key informants in Thailand as experts in the historical novel ‘Romance of the Three Kingdoms’. The data analysis was based on the interpretation of the historical context. The findings were revealed that the historical novel ‘Romance of the Three Kingdoms’ was firstly interpreted based on the military strategy in the time of war between Thailand and neighboring countries. When the social context of the Thai society was transformed due to the change of Thailand-China Relationship Policy after the decline of communism in China, the policy of turning battlefield into marketplace, and the growth of Chinese investors in the country. The mentioned factors influenced the previous mode of the historical novel ‘Romance of the Three Kingdoms’ interpretation into the administrative strategy. Such a recent interpretation was derived from the capitalism ideology of managerialism which promoted the social acceptance of the historical novel ‘Romance of the Three Kingdoms’ based on the administrative strategy by using a variety of discourse practice.

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
สารบัญ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ช
สารบัญภาพ.....	ฉ
บทที่	
1 บทนำ	
ความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	9
ขอบเขตของการศึกษา.....	9
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	10
2 การสำรวจความรู้.....	11
แนวคิดเกี่ยวกับยุทธศาสตร์.....	11
ทฤษฎีการบริหารเชิงยุทธศาสตร์แนววิพากษ์.....	37
ทฤษฎีการตีความ.....	60
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	65
ตัวแบบการวิเคราะห์.....	67
สมมติฐานการวิจัย.....	68
นิยามศัพท์.....	68
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	70
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	71
การตรวจสอบข้อมูล.....	73
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	73
4 บริบททางประวัติศาสตร์เชิงโครงสร้างของการตีความตัวบทสามก๊ก.....	75
การตีความตัวบทสามก๊กในสถานการณ์เชิงโครงสร้างยุครัตน โกสินทร์ตอนต้น.....	76
การตีความตัวบทสามก๊กในสถานการณ์เชิงโครงสร้างยุคหลังสนธิสัญญาเบาว์ริง.....	85

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
การตีความตัวบทสามก๊กในสถานการณ์เชิงโครงสร้างหลังสงครามโลกครั้งที่ 2.....	91
การตีความตัวบทสามก๊กในสถานการณ์เชิงโครงสร้างหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516....	96
5 การเปลี่ยนวิธีแห่งการตีความตัวบทสามก๊กในเชิงยุทธศาสตร์ของสังคมไทย.....	104
การตีความสามก๊กในช่วงเปลี่ยนผ่าน.....	106
การเปลี่ยนการตีความสามก๊กสู่ฐานะยุทธศาสตร์ทางการบริหาร.....	113
การเปลี่ยนวิธีการตีความสามก๊กจากยุทธศาสตร์ทางการทหารมาสู่ยุทธศาสตร์ ทางการบริหาร.....	123
6 ปัจจัยเชิงโครงสร้างที่มีผลต่อการเปลี่ยนวิธีแห่งการตีความเชิงยุทธศาสตร์ของตัวบท สามก๊กในสังคมไทย.....	135
การเปลี่ยนนโยบายความสัมพันธ์ไทย – จีน หลังพรรคคอมมิวนิสต์จีนล่มสลาย.....	138
การเปลี่ยนนโยบายสนามรบเป็นสนามการค้า.....	149
การเติบโตของกลุ่มนายทุนจีนภายในประเทศ.....	156
7 ปฏิบัติการทางวาทกรรมการตีความตัวบทสามก๊กในเชิงยุทธศาสตร์การบริหารของ สังคมไทย.....	166
อุดมการณ์เบื้องหลังของการตีความสามก๊กในเชิงยุทธศาสตร์การบริหารของ สังคมไทย.....	168
ปฏิบัติการทางวาทกรรมของตัวบทสามก๊กในเชิงยุทธศาสตร์การบริหารของ สังคมไทย.....	182
8 สรุปผลการศึกษา.....	205
สรุปผลการศึกษา.....	205
อภิปรายผล และนัยเชิงทฤษฎี.....	213
ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย.....	214
ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป.....	216

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
บรรณานุกรม.....	217
ภาคผนวก.....	226
ประวัติย่อของผู้วิจัย.....	256

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
5-1	การเปรียบเทียบการตีความหลักยุทธศาสตร์ทางการทหารของชุมชนกับการบริหาร..... 131
5-2	การเปรียบเทียบการตีความเนื้อหาของหลักยุทธศาสตร์ทางการทหารของชุมชนกับการบริหาร..... 132

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
2-1	ประเภทของสภาวะแวดล้อม.....	26
2-2	ประเภทของยุทธศาสตร์ภาครัฐและองค์การไม่แสวงหากำไร.....	31
2-3	ตัวแบบที่ใช้ในการวิเคราะห์.....	67
7-1	หนังสือเรื่อง กลยุทธ์สามก๊ก: คัมภีร์บริหารในภาวะสงคราม เป็นการตีความสามก๊กใน ทางการบริหารเล่มแรก ๆ ของสังคมไทย.....	188
7-2	หนังสือเรื่อง สามก๊กสร้างเจ้าแก้มใหม่ ตอน ยอดกลยุทธ์พลิกวิกฤติสู่ความสำเร็จ.....	189
7-3	หนังสือเรื่อง สามก๊กสอนพิชิตธุรกิจให้ยิ่งใหญ่.....	190
7-4	งานแปลของบุญศักดิ์ แสงระวี ในปี พ.ศ. 2532 และปี พ.ศ. 2535 ถือเป็นงานแปล สามก๊กการบริหารเล่มแรก ๆ ในสังคมไทย.....	190
7-5	หนังสือที่เขียนขึ้นโดยก่อกศักดิ์ ไชยรัศมีศักดิ์ ประธานเจ้าหน้าที่บริหาร บริษัท ซี.พี. ออลส์ จำกัด (มหาชน).....	191
7-6	ตัวบทในรูปแบบภาพยนตร์สามก๊ก ฉบับนักบริหาร.....	192
7-7	ตัวบทในรูปแบบหนังสือสามก๊ก ฉบับนักบริหาร.....	193
7-8	การเสวนาสามก๊กในทางการบริหาร จัดโดย บริษัท ซีพี ออลส์ จำกัด (มหาชน).....	194
7-9	ตัวบทต่อต้านวาทกรรมสามก๊กในทางการบริหาร.....	201
8-1	ทฤษฎีคิดพื้นดินของวิถีแห่งการตีความเชิงยุทธศาสตร์ของตัวบทสามก๊กในสังคมไทย.....	212

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

ในกระแสโลกาภิวัตน์หลังยุคสงครามเย็น ประเทศจีนถือว่าเป็นประเทศหนึ่งที่ถูกจับตามองว่าจะกลายเป็นมหาอำนาจของโลกในอนาคต เนื่องจากการดำเนินนโยบายทางเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมที่มีรากฐานมาตั้งแต่ต้นนโยบายสี่ทันสมัย ส่งผลให้เศรษฐกิจของจีนมีอัตราการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว และกลายเป็นประเทศมหาอำนาจทางเศรษฐกิจ การเมืองและการทหารเป็นอันดับที่ 4 ของโลกรองจากสหรัฐอเมริกา รัสเซียและสหภาพยุโรป (สุรชัย ศิริไกร, 2550)

ด้วยอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจเฉลี่ยร้อยละ 9 ต่อปี นักเศรษฐศาสตร์ได้ประเมินว่าจีนจะกลายเป็นประเทศที่มีเศรษฐกิจใหญ่ที่สุดในโลกในปี ค.ศ. 2015-2025 และการเติบโตของจีนในศตวรรษที่ 21 นั้น มีนัยสำคัญกับนานาประเทศ รวมถึงประเทศไทย ไม่ว่าจะเป็นประเทศกรอบทวีปภาคีและกรอบอาเซียนบวกสาม (ASEAN+3) รวมถึงประเทศที่จะก้าวไปสู่การเป็นประชาคมเศรษฐกิจเอเชียตะวันออก (East Asian Community) ในอนาคตด้วย

นอกเหนือจากการพัฒนาเศรษฐกิจที่จะเป็นตัวแปรที่สำคัญในการก้าวไปสู่การเป็นผู้นำของโลกแล้ว ยังพบว่าวัฒนธรรมก็เป็นอีกตัวแปรที่มีความสำคัญต่อการสร้างความยอมรับต่อนานาประเทศประเทศจีนได้ถือว่าเป็นอารยธรรมของโลกตะวันออก ทั้งในด้านปรัชญา และคำสอนทางศาสนาของจีนคือลัทธิขงจื้อลัทธิเต๋า และการมีประวัติการปกครองมายาวนานจนกลายเป็น ปรัชญาการปกครองประเทศ โครงสร้างที่ให้ความสำคัญกับสถาบันครอบครัว (ลิขิต ธีรเวคิน, 2549, หน้า 55-58) ที่ถือว่าเป็นฐานรากที่สำคัญในการสร้างความเป็นปึกแผ่นให้กับประเทศจีนได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะในประเทศไทยก็ได้รับอิทธิพลทางวัฒนธรรมจากจีนตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาที่มีการค้าขายกัน นำมาซึ่งการเคลื่อนย้ายของประชากรจากจีนที่เข้ามาตั้งรกรากและประกอบธุรกิจการค้าในประเทศไทยเป็นจำนวนมาก และก่อให้เกิดการผสมผสานทางวัฒนธรรมระหว่างไทยกับจีนได้อย่างกลมกลืน

ดังนั้นในกระบวนการก้าวสู่ประเทศมหาอำนาจของโลกนั้นการขยายอาณาจักรทางวัฒนธรรมของจีนก็เป็นสิ่งที่ต้องดำเนินการควบคู่ไปด้วย วรรณกรรมของประเทศจีนที่ถือว่าเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญและเป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวางทั้งใน โลกตะวันตกและโลกตะวันออกเรื่องหนึ่งก็คือ วรรณกรรมเรื่องสามก๊ก สามก๊กได้รับการจัดให้เป็นวรรณกรรมชิ้นสำคัญของโลกเนื่องจากได้มีการนำไปแปลเป็นภาษาต่าง ๆ มากมาย อาทิ ภาษาญี่ปุ่น ภาษาเกาหลี ภาษา

สเปน ภาษาฝรั่งเศส ภาษาอังกฤษ รวมทั้งมีการตีพิมพ์อย่างแพร่หลาย มียอดพิมพ์มากที่สุดเล่มหนึ่งของโลก รองแต่เพียงคัมภีร์ไบเบิล และตำราพิชัยสงครามของซุนวูเท่านั้น (เรื่อง วิทยาคม, 2556, หน้า 2)

ในกรณีของประเทศไทยจะพบว่า บทบาทวรรณกรรมสามก๊กที่มีต่อสังคมไทยนั้นไม่ได้เพิ่งเกิดขึ้นในช่วงที่จีนกำลังก้าวขึ้นเป็นมหาอำนาจของโลก แต่วรรณกรรมสามก๊กมีบทบาทต่อสังคมไทย เนื่องจากได้มีการแปลสามก๊กจากหนังสือพงศาวดารจีน มาเป็นภาษาไทยตั้งแต่ต้นรัตนโกสินทร์ ในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ทรงมอบให้เจ้าพระยาพระคลัง (หน) เป็นผู้อำนวยการแปลเรื่องสามก๊กขึ้นเป็นครั้งแรกเพื่อไว้ใช้ประโยชน์เกี่ยวกับราชการบ้านเมือง โดยเฉพาะในด้านการเมืองการปกครองและการทหาร หลังจากนั้นยังได้มีการจัดพิมพ์

* สามก๊กต้นฉบับของประเทศจีนมีผู้รู้ให้ความเห็นว่าอยู่ด้วยกัน 2 รูปแบบ คือ สามก๊กที่เป็นวรรณคดี และสามก๊กที่เป็นพงศาวดาร สามก๊กที่เป็นวรรณคตินั้นจะมีเนื้อหา 2 ส่วนใหญ่คือ เนื้อหาที่ถูกแต่งขึ้นประมาณ 70 ส่วน อีก 30 ส่วน เป็นเรื่องจริงทางประวัติศาสตร์ ส่วนสามก๊กที่เป็นพงศาวดารนั้นจะมีเนื้อหาที่ประกอบด้วยเรื่องจริงทางประวัติศาสตร์ 70 ส่วน อีก 30 ส่วนเป็นเรื่องที่แต่งขึ้น (วิโรจน์ ตั้งวาณิช, 2555) นอกจากนี้ยังคังคเวทย์ (2536:26-57) ได้อธิบายไว้อย่างละเอียดว่า หนังสือเกี่ยวกับประวัติศาสตร์สมัยสามก๊กฉบับภาษาจีน ที่นับว่ามีความสำคัญและเป็นที่รู้จักกัน โดยทั่วไปมีอยู่ 2 ชุด

ชุดหนึ่งเรียกว่า สามก๊กจี เป็นจดหมายเหตุประวัติศาสตร์ในยุคสามก๊ก ผู้ประพันธ์คือ ดันซิว โดยเรียบเรียงไว้ 65 เล่มสมุดแบ่งออกเป็น 3 ภาค คือ ่วยจี หรือจดหมายเหตุก๊กวุยก๊กจี หรือจดหมายเหตุก๊กก๊ก(ฮั่น) และห่งจี หรือจดหมายเหตุก๊กหงอ สำหรับเนื้อหาส่วนใหญ่เป็นราชประวัติของบุคคลต่าง ๆ ในแต่ละก๊ก

อย่างไรก็ดีการประพันธ์สามก๊กจีของดันซิวยังขาดความสมบูรณ์ และไม่ได้มีการอธิบายอย่างละเอียด ต่อมาพระเจ้าชองบุนตี้ สั่งให้ผวยชงจือ ซึ่งเป็นข้าราชการรัชสมัยหลิวซ่ง (พ.ศ. 963-1021) ได้เขียนอรรถาธิบายประกอบสามก๊กจี ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น โดยใช้หลักในการปฏิบัติสำหรับราชการอรรถาธิบายเพิ่มเติมดังนี้

1. เหตุการณ์ใดที่สมควรจะบันทึกแต่ดันซิวไม่ได้เขียนไว้ผวยชงจือจะเพิ่มเติมให้สมบูรณ์
2. เรื่องใดที่เป็นเหตุการณ์เดียวกัน แต่ข้อความในหนังสือเล่มหนึ่งกับหนังสือเล่มหนึ่งไม่ตรงกัน และไม่อาจตัดสินได้ว่าข้อความใดถูกต้อง ผวยชงจือจะเพิ่มไว้ทั้งสองข้อความเพื่อให้เห็นความแตกต่าง
3. ข้อความเดิมตอนใดที่ดันซิวบันทึกไม่สมเหตุสมผล ผวยชงจือก็ชี้ชักทักท้วงให้เห็นความผิดพลาด
4. กรณีที่เกิดความผิดพลาดคลาดเคลื่อนเล็ก ๆ น้อย ๆ ของดันซิวผวยชงจือใช้วิจารณ์ญาณของตนเองแสดงให้เห็นความถูกหรือผิด

ส่วนอีกชุดหนึ่งเรียกว่า สามก๊กจีทงชกเอี้ยนหงี (หรือสามก๊กจีเอี้ยนหงี หรือสามก๊กเอี้ยนหงี) ชุดนี้เป็นนิทานอิงพงศาวดารสามก๊ก แต่งขึ้นโดย ล่อกวางตง เนื้อหามี 120 ตอน แต่ละตอนแบ่งเป็น 2 ส่วนคือส่วนแรกและส่วนหลัง โดยเป็นการบรรยายเริ่มตั้งแต่ศักราชตงเฟิงปีที่ 1 รัชกาลพระเจ้าเทียนเต้ จนจบในปีแรกของศักราชไทยคือรัชกาลพระเจ้าจันบูรเต้สุมาเอี้ยน รวมเวลากว่า 100 ปี เป็นเรื่องเดียวกันอย่างมีเอกภาพ ในการเขียนนิทานสามก๊กล่อกวางตงใช้เนื้อหาจากแหล่งต่อไปนี้

1. ใช้เนื้อหาจาก จดหมายเหตุสามก๊กจี ของดันซิวเป็นแกนดำเนินเรื่อง
2. อาศัยบทอรรถาธิบายของผวยชงจือประกอบ
3. อาศัยเค้าของตำนานและเรื่องเล่าต่าง ๆ ซึ่งมีผู้เล่ากันมาแต่สมัยก่อน ๆ
4. บางตอน ล่อกวางตง ก็เพิ่มเติมเนื้อเรื่องตามจินตนาการของตนเองให้เกิดรสสนุก

เป็นรูปเล่มครั้งแรกในรัชสมัยของรัชกาลที่ 4 เมื่อ พ.ศ. 2408 โดยโรงพิมพ์ของหมอบรัดเลย์ (สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, 2547)

อย่างไรก็ดีจะพบว่า การแปลวรรณกรรมสามก๊กภายในประเทศไทยที่ผ่านมาสามารถแบ่งได้เป็น 2 รูปแบบใหญ่ ๆ คือ หนังสือแปลสามก๊กฉบับมาตรฐาน และหนังสือสามก๊กฉบับที่เป็นการเล่าเรื่องราวสามก๊ก

รูปแบบแรก คือ หนังสือแปลสามก๊กฉบับมาตรฐานเป็นการแปลจากต้นฉบับภาษาจีน โดยไม่ได้มีการสอดแทรกความคิดเห็นของผู้แปล เท่าที่ผ่านมาพบว่าจะมีการแปลอยู่ด้วยกัน 3 ฉบับ คือ สามก๊ก ฉบับแปลโดย เจ้าพระยาพระคลัง (หน) สามก๊ก ฉบับแปลใหม่ ของวรรณไว พิศนทีย์ และสามก๊กฉบับสมบูรณ์พร้อมคำวิจารณ์ แปลโดยวิวัฒน์ ประชาเรืองวิทย์

รูปแบบที่สอง คือ หนังสือสามก๊กที่เป็นการเล่าเรื่องราวสามก๊ก หนังสือสามก๊กประเภทนี้ผู้แต่งจะเน้นเป็นเรื่องเล่าในมุมมองต่าง ๆ โดยใส่ความคิดเห็น การวิเคราะห์ วิจารณ์หลังจากที่ผู้แต่งได้อ่านสามก๊กฉบับมาตรฐานมาแล้ว หนังสือสามก๊กแปลประเภทนี้ได้แก่สามก๊กฉบับวิจารณ์ที่แต่งโดย สุทธิพล นิติวัดนา ในปี พ.ศ. 2508 พิชัยสงครามสามก๊ก ที่แต่งโดยสังข์ พิศนทีย์ ในปี พ.ศ. 2513 สามก๊กฉบับฉวิพท ที่แต่งโดยยาขอบ ในปี พ.ศ. 2486 สามก๊กฉบับนายทุน ที่แต่งโดย มรว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ในปี พ.ศ. 2492 สามก๊กฉบับเล่าชวนหัวและยกเครื่องเรื่องสามก๊ก ที่แต่งโดยเล่าชวนหัว ในปี พ.ศ. 2533 สามก๊กฉบับคนขายชาติ ที่แต่งโดยเรื่องวิทยาคม ในปี พ.ศ. 2543 สามก๊กฉบับนำร่อง ที่แต่งโดยวัชระ ชีวะโกเศศธู ในปี พ.ศ. 2548 เล่าเรื่องสามก๊ก ที่แต่งโดยเปี่ยมศักดิ์ คุณากรประทีป ในปีพ.ศ.2550สามก๊กฉบับนักบริหารที่แต่งโดย เจริญ วรรณนะสิน ในปี พ.ศ. 2552 เป็นต้น

ในการแปลสามก๊กทั้ง 2 รูปแบบดังกล่าว จะพบว่า สามก๊ก ฉบับแปลโดยเจ้าพระยาพระคลัง (หน) ถือได้ว่าเป็นวรรณกรรมแปลที่มีอิทธิพลและผลกระทบต่อสังคมไทยมากที่สุด เช่น เมื่อพิจารณาจากการพิมพ์ตั้งแต่การพิมพ์ครั้งแรกในปี พ.ศ. 2408 ที่โรงพิมพ์หมอบรัดเลย์ปรากฏว่ามีผู้นิยมอ่านเป็นจำนวนมาก หลังจากนั้นต้องมีการพิมพ์ซ้ำถึง 7 ครั้ง แต่การนำฉบับแปลของเจ้าพระยาพระคลัง (หน) มาจัดพิมพ์ มิได้มีการตรวจสอบต้นฉบับให้สมบูรณ์ จึงทำให้เกิดความคลาดเคลื่อนจากต้นฉบับเดิม ต่อมาราชบัณฑิตยสภาจึงได้มีการชำระหนังสือสามก๊กให้มีความถูกต้องตามต้นฉบับเดิมและจัดพิมพ์ฉบับมาตรฐานในปี พ.ศ. 2471 และได้มีการพิมพ์ซ้ำมากที่สุดถึง 25 ครั้ง โดยครั้งสุดท้ายเป็นการจัดพิมพ์ในปี พ.ศ. 2554 (สามก๊ก ฉบับเจ้าพระยาพระคลัง (หน) เล่ม 1)

เมื่อพิจารณาถึงฐานะของสามก๊กฉบับแปลโดยเจ้าพระยาพระคลัง (หน) ในสังคมไทยจะพบว่าเป็นการนิยาม หรือตีความสามก๊กในฐานะที่เป็นยุทธศาสตร์ทางการทหารเป็นหลัก กล่าวคือ สามก๊กจะถูกนำมาใช้ศึกษากันในกลุ่มชนชั้นนำของไทยในขณะนั้น โดยมีวัตถุประสงค์ของ

การศึกษาเพื่อประโยชน์ในการบริหารบ้านเมือง เนื่องจากในสมัยที่มีการย้ายราชธานีจากกรุงธนบุรี มาสถาปนากองรัตนโกสินทร์หรือกรุงเทพมหานครเป็นราชธานีสถานการณ์ของประเทศไทยในขณะนั้นยังต้องเผชิญกับการรุกรานจากประเทศเพื่อนบ้าน และการคุกคามจากประเทศมหาอำนาจตะวันตกที่มุ่งขยายอาณานิคม และปัญหาภายในราชสำนักที่ยังไม่มีความเป็นปึกแผ่น เนื่องจากเป็นช่วงที่มีการเปลี่ยนราชวงศ์ ทำให้ยังคงมีกระแสของความขัดแย้งในกลุ่มขุนนาง อำมาตย์ ทำให้การดำเนินนโยบายของพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชในขณะนั้นจำเป็นต้องมุ่งเน้นไปที่การสร้าง ความมั่นคงและความเป็นปึกแผ่นให้แก่ราชอาณาจักรประกอบกับในช่วงสมัยต้นรัตนโกสินทร์ ประเทศไทยยังมีการทำสงครามติดพันอยู่กับประเทศพม่าตั้งแต่ในปี พ.ศ. 2329 คือสงครามเก้าทัพ ปี 2329 สงครามทำดินแดนสามสบ และปี 2330 คือพม่าตีเมืองลำปาง และศึกไทยตีเมืองทวาย สาเหตุที่มีการทำศึกกันในช่วงนั้นเนื่องจากพม่าเริ่มจัดการปัญหาความวุ่นวายภายในได้ พระเจ้าปดุง ได้ปราบดาภิเษกขึ้นครองราชย์เป็นกษัตริย์อังวะ มีความต้องการประกาศแสนยานุภาพด้วยการสร้าง ให้พม่ามีกำลังเข้มแข็ง มุ่งปราบปรามหัวเมืองต่าง ๆ และเห็นว่าประเทศไทยเป็นช่วงของการก่อตั้ง ราชอาณาจักรขึ้นใหม่จึงพยายามที่จะปราบปรามไม่ให้ประเทศไทยเติบโตขึ้นได้อีก

พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชแห่งราชวงศ์จักรีเป็นผู้รับสั่งให้เจ้าพระยาพระคลัง (หน) เป็นผู้อำนวยการแปลสามก๊กเพื่อเป็นการบำรุงสติปัญญาแก่ขุนนางในยุคนั้น โดยมุ่งหมาย เพื่อที่จะให้เป็นสามก๊กถูกนำมาใช้เป็นตำราพิชัยสงครามสำหรับขุนนางและข้าราชการ ซึ่ง สอดคล้องกับงานวิจัยเกี่ยวกับสามก๊กของสุนันท์ พวงพุ่ม ที่ได้สรุปผลการศึกษาในวิทยานิพนธ์ ปริญญาโท ภาควิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยศิลปากรว่า

“ผู้ประพันธ์สามก๊กเป็นภาษาไทยฉบับแรกเป็นเรื่องเกี่ยวกับกลยุทธ์ทางการเมือง และการสงครามเท่านั้น”

* การแปลสามก๊ก แต่เดิมเชื่อกันว่า พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก (รัชกาลที่ 1) ทรงโปรดเกล้าฯ ให้มีการแปลสามก๊กขึ้นโดย มีวัดจุฬาราชวงศ์เพื่อจะเป็นตำราพิชัยสงครามสำหรับขุนนางและข้าราชการ ในสมัยนั้น ดังความตอนหนึ่งในคำนำของกรมศิลปากร ซึ่งลงวันที่ 31 ตุลาคม 2515 มีความว่า

“เคยฟังเล่ากันมาว่า ท่านผู้ใหญ่แต่ก่อนนิยมนำ สามก๊ก ซึ่งท่านผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องรบทัพจับศึกแล้ว ว่ากันว่าถือเป็น หนังสือสำคัญเรื่องหนึ่งที่จะต้องอ่านและรู้ไว้ เพราะนับถือกันว่าเป็นเรื่องให้ความรู้ และแง่คิดในกลยุทธ์และยุทธวิธีต่าง ๆ ดูเหมือน ตอนที่อยู่กันสนุกสนานมากก็เห็นจะเป็นตอนสุมาอี้กับขงเบ้งซ่อนกลศึกกัน ที่จำกันได้มากที่สุดคือ ตอนหนึ่งซึ่งขงเบ้งดลยทัพไม่ทันจึง ใช้กลยุทธ์เปิดประตูเมืองแล้วแต่งตัวขึ้นไปติดกระบังป้อมอยู่กับเด็ก 2 คน บนหอรบ ทำทีลวงสุมาอี้ให้ดลยทัพ ตอนนี้รู้สึกคล้ายกับ คราวเจ้าพระยาจักรีและเจ้าพระยาสุรสีห์ลวงอะแซหุ่นกี้เมื่อตั้งรักษาเมืองพิษณุโลกในปลาย พ.ศ. 2318 สมัยกรุงธนบุรี ด้วยเห็น เหลือกำลังที่จะรักษาเมืองไว้ คิดจะดลยทัพจากพิษณุโลก จึงให้เอาปี่พาทย์ขึ้นไปตีตามป้อม ลวงให้ข้าศึกเข้าใจว่า คิดจะต่อสู้อยู่ใน เมืองนานวัน แต่แล้วก็ทิ้งเมือง ตีฝ่าหนีออกไป กลยุทธ์แบบนี้ถ้าเจ้าพระยาจักรีและเจ้าพระยาสุรสีห์ไม่เคยทราบเค้าเรื่องในสามก๊ก ตอนลวงสุมาอี้มาก่อน ก็ต้องหมายความว่า ท่านแม่ทัพทั้ง 3 บังเอิญมามีความคิดตรงกันเข้าอย่างน่าประหลาด”

นอกจากเหตุผลที่พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมีรับสั่งให้แปลวรรณกรรมสามก๊กเพื่อจะนำมาใช้ประโยชน์ในทางการทหารในรูปแบบของตำราพิชัยสงครามแล้วยังเชื่อได้ว่าในช่วงดังกล่าวเป็นช่วงยุคปลายของสมัยกรุงธนบุรีมาจนถึงต้นรัตนโกสินทร์ ยังคงมีนวนายเกี่ยวกับการสถาปนาราชอาณาจักรใหม่ขึ้น และเรื่องของความรู้สึกนึกคิดของอาณาประชาราษฎร์ รวมถึงความพยายามในการสร้างความชอบธรรมของผู้ปกครองใหม่ เป็นผลทำให้พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกต้องฟื้นฟูวรรณกรรมขึ้น โดยมุ่งประสงค์ต่อผลทางการเมืองหรือมีเหตุผลทางการเมืองบางประการ* (สมบัติ จันทรวงศ์, 2538, หน้า 27-33)

หลังจากที่ได้มีการแปลวรรณกรรมสามก๊กเป็นภาษาไทยแล้ว วรรณกรรมสามก๊กก็เป็นที่นิยมในหมู่ของเจ้านาย และชนชั้นนำเราจะพบว่า มักมีการคัดลอกวรรณกรรมสามก๊กด้วยลายมือเพื่อเอาไว้อ่านและศึกษาสำหรับใช้ในกิจการบ้านเมือง ฉบับเจ้าพระยาพระคลัง (หน) จึงถูกยกฐานะให้เป็นหนังสือตำราพิชัยสงครามของชนชั้นนำตั้งแต่สมัยรัตนโกสินทร์ ฐานะของสามก๊กดังกล่าวปรากฏเห็นจากเนื้อหาของบทละครนอกเรื่อง คาวี ซึ่งพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย (รัชกาลที่ 2) ทรงพระราชนิพนธ์ บทหนึ่งมีการพาดพิงเกี่ยวกับเรื่อง สามก๊ก ไว้ดังนี้

เมื่อนั้น	ไวยทัตหุนหันไม่ทันตรึก
อวดรู้หลักอักขร	ข้าเคยพบรบศึกมาหลายยก
จะเข้าออกยกย่อนผ่านปรน	เล่ห์กลเรานี้อย่าวิตก
ทั้งพิชัยสงครามสามก๊ก	ได้เรียนไว้ในเอกสารพิศ
ยายกลับไปทูลพระเจ้าป้า	ว่าเรารับอาสาไม่ขัดข้อง
คำวันนี้คอยกันเป็นวันนัด	จะเข้าไปจับมัดเอาตัวมา

จากพระราชนิพนธ์ดังกล่าวขวัญดี อัดขวัญชัย (2528 อ้างถึงใน สมบัติ จันทรวงศ์, 2538) ได้ตั้งข้อสังเกตว่าการที่พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยทรงนิพนธ์ให้ไวยทัต ในเรื่อง

* ข้อสังเกตบางประการเกี่ยวกับเหตุผลของการฟื้นฟูวรรณกรรมสามก๊กที่นอกเหนือจะถูกนำมาใช้ในทางการทหารในแง่ของตำราพิชัยสงคราม อาจรวมถึงการมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการกล่อมเกลาคิดทางการเมืองการปกครองของข้าราชการและอาณาประชาราษฎร์ ดังนี้

1. มีความพยายามที่จะกล่อมเกลานักคิดทางการเมืองแฝงอยู่ เนื่องจากการฟื้นฟูวรรณกรรมขึ้นสำคัญแล้วแต่เป็นวรรณกรรมที่เกิดขึ้นในต่างประเทศ และส่วนใหญ่มีเนื้อหาสำคัญเกี่ยวกับเรื่องของความสำเร็จในการสร้างอาณาจักรใหม่ หรือการได้มาซึ่งผู้ปกครองใหม่ภายหลังจากการแตกแยก การสงคราม
2. ผู้ที่ทำหน้าที่เป็นผู้อ่านนวยการแปล สามก๊ก คือ เจ้าพระยาพระคลัง (หน) ตามประวัติของท่านก่อนที่จะเป็นเจ้าพระยาพระคลัง ท่านเป็นผู้หนึ่งที่มีความจงรักภักดีในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกเป็นอย่างมาก ดังนั้นการที่ผู้อ่านนวยการแปลเป็นทั้งนักรบ กวี และอำมาตย์ผู้ใหญ่ในแผ่นดิน จึงเป็นไปได้ที่จะพยายามแปลความสามก๊กให้มีเนื้อหาสอดคล้องกับบริบทสังคมการเมืองของไทยในขณะนั้น โดยมีเป้าประสงค์เพื่อเป็นกล่อมเกลาคิด สำนึกทางการเมืองของข้าราชการ ตลอดจนอาณาประชาราษฎร์เสียใหม่

คาวีโอ้อวดว่าตนรู้กลยุทธในสามก๊กอย่างทะลุปรุโปร่ง การที่ทรงเขียนว่า “ทั้งพิชัยสงครามสามก๊กได้เรียนไว้ นอกสารพัด” เป็นการแสดงว่าคุณคิดในสังคมไทยสมัยต้นรัตนโกสินทร์ระดับที่จะต้องรับผิดชอบการอยู่รอดและความมั่นคงของประเทศนั้น มองสามก๊กและวรรณกรรมจีนเรื่องอื่นในแง่ของพิชัยสงคราม และการบ้านการเมืองมากกว่าการอ่านเล่นเพื่อความสนุกสนาน

สามก๊กที่ถูกแปลเพื่อใช้ในฐานะที่เป็นตำราพิชัยสงครามของไทยปรากฏชัดเจนขึ้นเมื่อได้มีการตีพิมพ์สามก๊ก ฉบับเจ้าพระยาพระคลัง (หน) ขึ้นเป็นครั้งแรกรัชกาลที่ 4 ได้ทรงรับซื้อหนังสือจากหมอบรัดเลย์เพื่อพระราชทานให้กับพระราชโอรสและพระราชธิดารวมถึงข้าราชการบริพารและผู้ใกล้ชิดอย่างทั่วถึง การกระทำดังกล่าวจึงเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นว่าพระมหากษัตริย์ในยุคนี้ให้ความสำคัญกับวรรณกรรมสามก๊กในแง่ของการเป็นตำราพิชัยสงคราม และต้องการให้คนใกล้ชิด ได้ศึกษาไว้เพื่อการสร้างความเข้มแข็งทางการทหาร

หลังจากนั้นในปี พ.ศ. 2457 รัชกาลที่ 6 ได้ทรงแต่งตั้งคณะกรรมการวรรณคดีสโมสร และได้พิจารณาขอยกให้วรรณกรรมสามก๊ก ฉบับแปลโดยเจ้าพระยาพระคลัง (หน) เป็นยอดความเรียงเรื่องนิทานของไทย ความเป็นยอดความเรียงของสามก๊กฉบับแปลโดยเจ้าพระยาพระคลัง (หน) นั้น ไม่ได้อยู่ที่การแปลถูกต้องครบถ้วนตามต้นฉบับภาษาจีนหรือไม่ แต่อยู่ที่สามก๊กฉบับเจ้าพระยาพระคลัง (หน) ได้กลายมาเป็นยอดวรรณคดีเอกของไทยที่ไม่ใช่เป็นของชาวจีนอีกต่อไป ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากสำนวนการแปลและเนื้อหาในฉบับฉบับ เจ้าพระยาพระคลัง (หน) ได้ถูกปรับให้เนื้อหาสอดคล้องกับบริบท และวัฒนธรรมของสังคมได้เป็นอย่างดี (ถาวร ลิกขโกศลม, 2555, หน้า 23) หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่าสามก๊กฉบับเจ้าพระยาพระคลัง (หน) ได้กลายมาเป็นยุทธศาสตร์ทางการทหารที่ถูกนำไปใช้ให้เป็นประโยชน์ทางการเมืองการปกครองและการทหารในสังคมไทยมาตั้งแต่ต้นรัตนโกสินทร์

หากกล่าวถึงปรากฏการณ์ของวรรณกรรมแปลสามก๊กในสังคมไทยนับตั้งแต่สมัยต้นรัตนโกสินทร์จนถึงปัจจุบันนี้ เราจะพบว่าฐานะของวรรณกรรมสามก๊กก็มีการนิยามวรรณกรรมสามก๊กที่แปลมาใช้ศึกษาในประเทศไทยที่แตกต่างกันในแง่ของฐานะ และรูปแบบของสามก๊ก ที่อยู่ภายใต้ 2 ช่วงเวลาที่สำคัญ คือ

ช่วงแรกตั้งแต่สมัยต้นรัตนโกสินทร์จนถึงการกำหนดนโยบายการเปลี่ยนสนามรบให้ เป็นสนามการค้า เราจะพบว่ามี การแปลวรรณกรรมสามก๊ก และการศึกษาสามก๊กในสังคมไทย ในฐานะที่เป็นตำราพิชัยสงครามของชนชั้นนำภาครัฐนำมาใช้เพื่อเป็นทฤษฎี ยุทธศาสตร์ทางการทหาร และถ้าพิจารณาในเชิงตัวบทสามก๊ก ก็จะพบว่า การแปลสามก๊กในช่วงแรกจะอยู่ในรูปของตัวบทเชิงเอกสารเพียงอย่างเดียว และตัวบทเชิงเอกสารดังกล่าวจะพบว่า สามก๊ก ฉบับเจ้าพระยาพระคลัง (หน) แปล ถือว่าเป็นฉบับมาตรฐานที่ได้รับการยอมรับจากผู้รู้และเป็นที่ยอมรับหลายในสังคมไทย

มากที่สุด (ถาวร ลิกข โภศล, 2555)

ช่วงที่สองหลังจากการกำหนดนโยบาย “การเปลี่ยนสนามรบให้เป็นสนามการค้า” ในสมัยรัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ จนถึงปัจจุบันภายใต้บริบทของนโยบายดังกล่าว ได้มีการนำเข้าตัวบทที่เป็นภาพยนตร์เรื่องเรื่องสามก๊กของบริษัทมีเดียส์ออฟมีเดีย จำกัด เข้าสู่สังคมไทย ความนิยมอย่างแพร่หลายของภาพยนตร์สามก๊กได้นำไปสู่การนิยามวรรณกรรมสามก๊กอีกฐานะหนึ่งที่แตกต่างไปจากในช่วงแรก คือ สามก๊กในฐานะที่เป็นยุทธศาสตร์ทางการบริหารของภาคธุรกิจเอกชนดังจะเห็นตัวอย่างได้จากการแปรรูปภาพยนตร์ของบริษัทมีเดียส์ออฟมีเดีย จำกัด มาเป็นภาพยนตร์สามก๊กฉบับนักบริหาร หรือในช่วงปี 2535 ที่หนังสือพิมพ์รายใหญ่ ๆ ทั้งหมดต่างเปิดคอลัมน์สามก๊กขึ้น โดยเป็นการนำนิยายเรื่องนี้ (Romance) มาใช้เขียนแนะนำผู้คนเป็นนักธุรกิจถึงวิธีการสู่ความสำเร็จและความร่ำรวยมากขึ้น (เกรก เจ เรย์โนลด์ส, 2550, หน้า 236) นอกจากนี้สามก๊กในช่วงนี้ยังถูกนำมาเขียนด้วยการย่อเนื้อหาจากสามก๊กในช่วงแรก ทำให้สามก๊กถูกนำมาเขียนใหม่ในเชิงของการวิเคราะห์เนื้อหา สอดแทรกความคิดเห็นของผู้เขียนลงไปในงาน มากขึ้น จึงกล่าวโดยสรุปได้ว่าในยุคนี้สามก๊กถูกเปลี่ยนฐานะจากยุทธศาสตร์ทางการทหารเดิม มาสู่ยุทธศาสตร์ทางการบริหาร ในภาคธุรกิจเอกชน และสามก๊กยังมีการแปรรูปงานออกมาในรูปแบบที่หลากหลายขึ้น เช่น ภาพยนตร์ หนังสือประเภท How to ฟ็อกเก็ตบุ๊ก เป็นต้น

สามก๊กในฐานะยุทธศาสตร์การบริหารจัดการได้พัฒนาเนื้อหาและตัวบทที่มีความหลากหลายจากเดิมหลายประการ คือ

ประการแรก ได้มีการจัดพิมพ์สามก๊ก ฉบับเจ้าพระยาพระคลังทนนใหม่ โดยการสนับสนุนของบริษัทในภาคธุรกิจเอกชนเป็นหลัก แทนที่จะเป็นการสนับสนุนจากชนชั้นนำในภาครัฐเหมือนดังเช่นในอดีต กล่าวคือ สามก๊กถูกนำมาใช้มุ่งตอบสนองต่อชนชั้นกลางในภาคธุรกิจสมัยใหม่ เป็นสำคัญ ดังจะเห็นได้จากการทิ้งระยะเวลาในการพิมพ์วรรณกรรมสามก๊ก หลังจากที่ได้มีการพิมพ์ครั้งที่ 16 โดยสำนักพิมพ์คลังวิทยา ที่จัดพิมพ์ขึ้นในปี 2518 และไม่ได้มีการจัดพิมพ์วรรณกรรมสามก๊กอีกเลย จนมาถึงการพิมพ์ในครั้งที่ 17 ของสำนักพิมพ์ดอกหญ้า เมื่อปี พ.ศ. 2526 ซึ่งทิ้งระยะเวลาย่างกันถึง 18 ปี จึงเป็นข้อสังเกตได้ว่าวรรณกรรมสามก๊กได้ถูกละเลยไปในช่วงเวลาหนึ่ง และกลับมาได้รับความสนใจอีกครั้งหลังแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์โลก หรือช่วงรอยต่อระหว่างการสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่สอง และภาวะสงครามเย็น ที่สถานการณ์โลกได้มีการเปลี่ยนแปลงจากภาวะการต่อสู้แย่งชิงการเป็นมหาอำนาจด้วยวิธีการทางการทหารไปสู่การต่อสู้ด้วยวิธีการทางเศรษฐกิจการค้า รวมทั้งสอดคล้องกับสถานการณ์ของประเทศไทยที่มีการเปลี่ยนแปลงแนวนโยบายการพัฒนาประเทศในสมัยรัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ช่วง พ.ศ. 2531-2533 ที่มุ่งเน้นนโยบายการเปลี่ยนสนามรบเป็นสนามการค้า จึงทำให้วรรณกรรมสามก๊ก

ถูกเปลี่ยนฐานะไป ต่อมาในปี พ.ศ. 2554 จึงได้มีการจัดพิมพ์วรรณกรรมสามก๊ก ฉบับแปลโดย เจ้าพระยาพระคลังหน โดยบริษัทซีพี ออลล์ จำกัด เป็นผู้สนับสนุนการพิมพ์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อนำไปแจกจ่ายแก่ห้องสมุดต่าง ๆ ในประเทศไทย

ประการที่สอง ปัจจุบันยังได้มีการพิมพ์หนังสือสามก๊กที่เป็นอธิบายเกี่ยวกับสามก๊ก ในเชิงบริหารจัดการในรูปแบบที่ออกเกิดบุก ที่เน้นเทคนิคทางการบริหารเช่น สามก๊ก ฉบับนักบริหาร ของ เจริญ วรรณนะสิน อ่านสามก๊กถกบริหาร และอ่านสามก๊ก ถกยอดคน ของก่อศักดิ์ ไชยรัศมีศักดิ์ การบริหารด้วยกลยุทธ์สามก๊ก ของบุญศักดิ์ แสงระวี ศาสตร์แห่งการบริหารตามแบบฉบับสามก๊ก ของสุวรรณ ตปนียากรกช กลั่นสามก๊ก ฉบับนักบริหาร ของบรูซ ศิริมหาสาคร สามก๊ก ฉบับอ่านคนผ่านกลศึก สามก๊กสร้างเจ้าแก้วใหม่: ตอนยอดกลยุทธ์พลิกวิกฤติสู่ความสำเร็จ บริหาร SMEs ด้วยกลยุทธ์สามก๊ก CEO ในสามก๊ก คมเฉือนคม ลูกน้องกับเจ้านายสไตล์สามก๊ก ของเปี่ยมศักดิ์ คุณากร ประทีป ยุทธศาสตร์การบริหารฉบับสามก๊ก ของศักดิ์ บวร เป็นต้น

ในช่วงที่สองนี้เราจะพบว่า วรรณกรรมสามก๊กในสังคมไทยได้ถูกสื่อออกมาเป็นดั่งบทที่มีรูปแบบหลากหลาย ตั้งแต่หนังสือ ภาพยนตร์ ไปจนถึงเกมออนไลน์ ซึ่งแตกต่างจากอดีตที่เน้นเฉพาะรูปแบบการพิมพ์หนังสืออย่างเดียว

---

* ภาพยนตร์เรื่องสามก๊กที่ได้รับความนิยมในประเทศไทย นั้นเริ่มต้นจากภาพยนตร์เรื่องยาวหรือภาพยนตร์ชุด (ซีรีส์) ที่นำมาฉายทางสถานีโทรทัศน์คือ ภาพยนตร์สามก๊กของบริษัทฟูว์โฮม วิดีโอ จำกัด ภาพยนตร์ดังกล่าวเป็นภาพยนตร์ที่สร้างขึ้นโดยสถานีโทรทัศน์ซีซีทีวี CCTV ของรัฐบาลสาธารณรัฐประชาชนจีน เพื่อเป็นการเชิดชูวรรณกรรมอมตะของจีน แบ่งเนื้อเรื่องออกเป็น 84 ตอน ความยาวตอนละ 44 นาที นำมาฉายในประเทศไทยเมื่อกลางปี พ.ศ. 2537 ทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 9 อ.ส.ม.ท. โดยบริษัทมีเดียส์ ออฟมีเดีย จำกัด และออกอากาศซ้ำอีกครั้งทางช่องเอ็มวีทีวีวไรตี้แชนแนล ต่อมาเมื่อต้นปี พ.ศ. 2551 ได้มีการนำมาออกอากาศอีกครั้งทางสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอสเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2551 และปัจจุบันได้มีการผลิตภาพยนตร์เรื่องยาว หรือภาพยนตร์ชุด (ซีรีส์) สามก๊ก ฉบับ 2010 ที่สร้างขึ้นใหม่ ในปี พ.ศ. 2551 ฉายทางโทรทัศน์ครั้งแรกทางช่องเจ็ดสี ช่องอันสุข ช่องฉงชิ่ง และช่องเทียนจิน ของสาธารณรัฐประชาชนจีน มีทั้งหมด 95 ตอน ตอนละ 40 นาที กำกับโดย เกาซีซี ปัจจุบันยังไม่ได้มีการนำมาฉายในประเทศไทยอย่างเป็นทางการ

นอกจากนี้ยังมีการนำสามก๊กมาทำเป็นภาพยนตร์อีกหลายเรื่อง คือ 1) ภาพยนตร์ สามก๊ก ตอน ขุนศึกเลือดมังกร ออกฉายในประเทศไทยเมื่อวันที่ 24 เมษายน 2551 2) ภาพยนตร์สามก๊ก ตอน โจโฉแตกทัพเรือ (ศึกผาแดง) เป็นภาพยนตร์ที่เป็นการร่วมทุนสร้างระหว่างจีนและฮ่องกงด้วยทุนสร้างกว่า 80 ล้านดอลลาร์สหรัฐ และนับว่าภาพยนตร์เรื่องนี้ใช้ทุนสร้างมากที่สุดในประวัติศาสตร์วงการภาพยนตร์เอเชีย โดยแบ่งออกเป็น 2 ภาค ภาค 1 ออกฉายพร้อมกันทั่วทวีปเอเชียเมื่อวันที่ 10 กรกฎาคม พ.ศ. 2551 เพื่อเป็นการต้อนรับมหกรรมกีฬาโอลิมปิก 2008 ที่จีนเป็นเจ้าภาพในการจัดการแข่งขัน สำหรับในภาค 2 ออกฉายเมื่อวันที่ 22 มกราคม พ.ศ. 2552 เพื่อเป็นการต้อนรับเทศกาลตรุษจีน 3) ภาพยนตร์ สามก๊ก ตอน เทพเจ้ากวนอู เป็นภาพยนตร์ฮ่องกงอิงประวัติศาสตร์ ดัดแปลงจากวรรณกรรมเรื่อง สามก๊ก ออกฉายเมื่อวันที่ 28 เมษายน พ.ศ. 2554 และฉายในประเทศไทยเมื่อวันที่ 14 กรกฎาคม ปีเดียวกันและล่าสุดสามก๊กได้ถูกนำมาทำเป็นภาพยนตร์อีกครั้งในเรื่อง The Assassins โจโจ (2012) ฉายในประเทศไทยเมื่อวันที่ 27 กันยายน 2555

นอกจากดั่งบทสามก๊กที่อยู่ในรูปภาพยนตร์ดังกล่าวแล้ว วรรณกรรมสามก๊กยังปรากฏในตัวบทในรูปแบบอื่น ๆ ที่หลากหลายไม่ว่าจะเป็นการ์ตูน หรือเกมส์กล่าวคือ สามก๊กยังถูกนำมาสร้างเป็นการ์ตูนและเกมส์ เช่น สามก๊ก ที่เป็นการ์ตูนญี่ปุ่นเรื่องยาว วาดภาพโดย มิตสึเทรุ โยโกยามะ ต่อมาได้ถูกสร้างเป็นแอนิเมชัน ในปี พ.ศ. 2534 ออกอากาศทางสถานีทีวีโตเกียว และสร้าง

จากปรากฏการณ์ของการวิจัยดังกล่าว จะพบว่าการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการตีความตัวบทสามก๊กในสังคมไทยจากยุทธศาสตร์การทหารมาเป็นยุทธศาสตร์การบริหาร จึงเป็นสิ่งที่น่าศึกษาว่าการเปลี่ยนวิธีการตีความดังกล่าวเกิดขึ้นมาได้อย่างไร และมีปัจจัยเชิงโครงสร้างใดบ้างที่มีผลต่อการเปลี่ยนวิธีการตีความดังกล่าว รวมทั้งในการสร้างการยอมรับสามก๊กในทางการบริหารของสังคมไทยปัจจุบันมีกระบวนการปฏิบัติการทางวาทกรรมอย่างไร และมีเป้าหมายเพื่ออะไร ใครเป็นผู้ปฏิบัติการทางวาทกรรมเหล่านั้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษา เรื่อง การเปลี่ยนวิธีแห่งการตีความเชิงยุทธศาสตร์ของตัวบทสามก๊กในสังคมไทยเพื่อตอบคำถามวิจัยดังกล่าว

วัตถุประสงค์การศึกษา

1. เพื่อศึกษาการเปลี่ยนวิธีการตีความเชิงยุทธศาสตร์ของตัวบทสามก๊กจากยุทธศาสตร์ทางการทหารมาสู่ยุทธศาสตร์การบริหารในสังคมไทย
2. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยเชิงโครงสร้างที่มีผลต่อการเปลี่ยนวิธี (Mode of) การตีความเชิงยุทธศาสตร์ของตัวบทสามก๊กจากยุทธศาสตร์ทางการทหารมาสู่ยุทธศาสตร์การบริหารในสังคมไทย
3. เพื่อศึกษาปฏิบัติการทางวาทกรรมในการสร้างความชอบธรรม (Legitimation) ของการตีความสามก๊กในเชิงยุทธศาสตร์ทางการบริหารของสังคมไทยปัจจุบัน

ขอบเขตของการศึกษา

1. ขอบเขตด้านหน่วยในการวิเคราะห์
การศึกษาการเปลี่ยนวิธีแห่งการตีความตัวบทสามก๊กในเชิงยุทธศาสตร์ของสังคมไทย ผู้วิจัยจะใช้ตัวบทของสามก๊กในสังคมไทยมาเป็นหน่วยในการวิเคราะห์ ได้แก่ ภาพยนตร์สามก๊ก

เป็นเกม สำหรับเครื่องนินเทนโดดีเอส ในปี พ.ศ. 2550 เนื้อเรื่องในการดัดแปลงมาจาก หนังสือสามก๊กฉบับภาษาญี่ปุ่น ของเออิจิ โยชิคาวะ สำหรับประเทศไทย ได้มีงานเขียนการ์ตูนเรื่องยาวจากวรรณกรรมอิงประวัติศาสตร์จีนเรื่องสามก๊ก (แต่งโดย หลอกวานจง) โดยใช้ชื่อว่า สามก๊กมหาสนุก โดย สุชาติ พรหมรุ่งโรจน์ (หนู นินจา) ตีพิมพ์ในนิตยสารมหาสนุกตั้งแต่ พ.ศ. 2548 จนถึง พ.ศ. 2550 ได้พิมพ์รวมเล่มเป็นการ์ตูนสี่รวมทั้งหมด 45 เล่ม และบริษัทวิริตาได้นำเรื่องสามก๊กมาสร้างเป็นการ์ตูนแอนิเมชันมาแล้ว 2 ภาค ออกฉายทางช่อง 7 ล่าสุดได้รับการแปลเป็นภาษาเกาหลีแล้ว ซึ่งจัดทำโดย บริษัท พีเอ็มจี โฮลดิ้งคอร์ปอเรชัน จำกัด และบริษัท ซัมซุง บิ๊ก พับลิเชอร์ นอกจากนี้ภาพยนตร์และการ์ตูน สามก๊กยังถูกนำมาพัฒนาเป็นเป็นวิดีโอเกมแนวแอ็กชัน ใช้ชื่อว่า Dynasty Warriors ที่สร้างและพัฒนาโดย Koei เนื้อเรื่องและตัวละครส่วนใหญ่ใน Dynasty Warriors มีต้นแบบมาจากวรรณกรรมจีนอิงประวัติศาสตร์เรื่อง สามก๊ก โดยก่อนหน้าที่จะสร้างเกมชุดนี้ขึ้นมา Koei เคยสร้างเกมชุดอื่นที่มีต้นแบบมาจากสามก๊กที่ใช้ชื่อว่า Romance of the Three Kingdoms มาก่อน โดยเป็นเกมวางแผนการรบนับตั้งแต่ 18 พฤศจิกายน ค.ศ. 1997 เป็นต้นมา Dynasty Warriors จัดเป็นเกมที่มีผู้เล่นมากที่สุดเกมหนึ่งของโลก มียอดขายมากกว่า 9 ล้านยูนิต

หนังสือ หนังสือที่เป็นตำรา หนังสือที่เป็นพ็อคเก็ตบุ๊ก เอกสารงานวิจัยเกี่ยวกับสามก๊กทางการบริหาร เช่น ภาพยนตร์และหนังสือ สามก๊กฉบับนักบริหารของเจริญ วรรณะสิน หนังสืออ่านสามก๊กกถาบริหาร ที่แต่งโดยก๊อศักดิ์ ไชยรัสมิศักดิ์ หนังสือกลยุทธ์สามก๊ก หนังสือหลักการบริหารสำหรับผู้ชนะในทุกสถานการณ์ ที่เขียนโดยทองแถม นาถจำนง หนังสือบริหารงานด้วยกลยุทธ์สามก๊ก ที่เขียนโดยบุญศักดิ์ แสงระวีหนังสือ ขงเบ้งชี้ทางรวย ที่เขียนโดยเปี่ยมศักดิ์ ไชยรัสมิศักดิ์ เป็นต้น

2. ขอบเขตด้านเวลา

การศึกษาการเปลี่ยนวิถีแห่งการตีความตัวบทสามก๊กในเชิงยุทธศาสตร์ของสังคมไทย เป็นการศึกษาปรากฏการณ์การเปลี่ยนวิถีแห่งการตีความตัวบทสามก๊กของสังคมไทยที่เกิดขึ้นในช่วงหลังจากที่ได้มีการประกาศนโยบาย “การเปลี่ยนสนามรบเป็นสนามการค้า” สมัยรัฐบาล พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ในปี พ.ศ.2531 จนถึงปัจจุบัน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เชิงวิชาการคาดว่าผลการศึกษาจะช่วยสะท้อนให้เห็นถึงบทบาทของกลุ่มทุนจีนที่เข้ามา มีอิทธิพลต่อมิติทางด้านวัฒนธรรมในสังคมไทยเพิ่มมากขึ้น หลังจากที่ผ่านมาได้เข้ามามีบทบาททางด้านการเมือง และเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง

2. เชิงนโยบายคาดว่าผลการศึกษาจะช่วยสะท้อนให้เห็นถึงทิศทางนโยบายการพัฒนาทุนนิยมของไทย ที่แต่เดิมอยู่ภายใต้ทิศทางนโยบายการพัฒนาจากประเทศตะวันตก เช่น สหรัฐอเมริกา ผ่านกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) ธนาคารโลก ขณะที่ในอนาคตทิศทางนโยบายการพัฒนาทุนนิยมของไทยจะอยู่ภายใต้อิทธิพลจากประเทศตะวันออกมากขึ้น

บทที่ 2

การสำรวจองค์ความรู้

สำหรับองค์ความรู้ทางด้านแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ผู้ศึกษาสำรวจเพื่อนำมาใช้ในการศึกษาเรื่อง การเปลี่ยนวิถีแห่งการตีความเชิงยุทธศาสตร์ของตัวบทสามก๊กในสังคมไทยในครั้งนี้ผู้ศึกษาจะใช้แนวคิดทฤษฎี ประกอบด้วย

1. แนวคิดเกี่ยวกับยุทธศาสตร์
  - 1.1 ความหมายยุทธศาสตร์
  - 1.2 พัฒนาการแนวคิดเกี่ยวกับยุทธศาสตร์
  - 1.3 แนวทางการศึกษายุทธศาสตร์
2. ทฤษฎีการบริหารเชิงยุทธศาสตร์แนววิพากษ์
  - 2.1 การวิพากษ์ทฤษฎีการบริหารเชิงยุทธศาสตร์กระแสหลัก
  - 2.2 ทฤษฎีการบริหารเชิงยุทธศาสตร์แนววิพากษ์
  - 2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการวิเคราะห์ว่าทกรรมแนววิพากษ์
3. ทฤษฎีการตีความ
  - 3.1 ทฤษฎีการตีความตัวบทเพื่อเข้าใจเจตนาของผู้แต่งตัวบท
  - 3.2 ทฤษฎีการตีความเพื่อทำความเข้าใจ
  - 3.3 ทฤษฎีการตีความตัวบทโดยถือว่าตัวบทเป็นอิสระจากผู้แต่ง
  - 3.4 ทฤษฎีการตีความเพื่อวิพากษ์อุดมการณ์
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
5. ตัวแบบการวิเคราะห์
6. สมมติฐานการวิจัย
7. นิยามศัพท์

แนวคิดเกี่ยวกับยุทธศาสตร์

คุณฉันทิพนธ์เรื่อง การเปลี่ยนวิถีแห่งการตีความเชิงยุทธศาสตร์ของตัวบทสามก๊กในสังคมไทย จะนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับยุทธศาสตร์ภายใต้กรอบการนำเสนอหลัก ที่ประกอบด้วยประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1. ความหมายยุทธศาสตร์

การนิยามหรือให้ความหมายคำว่า “ยุทธศาสตร์” เป็นปัญหาคล้ายกับการให้นิยามความหมายของคำศัพท์วิชาการทั่วไป กล่าวคือ เราไม่สามารถนิยามความหมายของคำว่ายุทธศาสตร์ได้อย่างชัดเจน หรือเป็นที่ยอมรับร่วมกันในทางวิชาการ ถึงแม้ว่าการนิยามหรือให้คำจำกัดความของคำว่า “ยุทธศาสตร์” ยังเป็นข้อถกเถียงกันในทางวิชาการ แต่หากพิจารณาจากการสำรวจองค์ความรู้ทางวิชาการที่ผ่านมาจะพบว่าความหมายของยุทธศาสตร์มีพัฒนาการจากการทหารสู่ยุทธศาสตร์ทางการบริหาร ซึ่งยุทธศาสตร์ในทางการทหารสามารถสรุปได้ว่า ยุทธศาสตร์ทางการทหาร หมายถึง การเอาชนะในทางการรบ สำหรับในทางการบริหาร ยุทธศาสตร์ หมายถึง การเอาชนะทางการค้ามีรายละเอียดความหมายตามที่มีผู้ให้ความหมายเกี่ยวกับยุทธศาสตร์ทางการทหาร และยุทธศาสตร์ทางการบริหารไว้ดังนี้

1.1 ยุทธศาสตร์ในความหมายทางการทหาร

เมื่อพิจารณาความหมายของคำว่ายุทธศาสตร์ทางการทหาร อาจสรุปสั้น ๆ ได้ว่า ยุทธศาสตร์ หมายถึง การเอาชนะทางการรบ ตามที่ผู้ให้นิยามไว้ต่าง ๆ ดังนี้

พลโทสุรพล เผื่อนอัยกา (2555) ให้นิยามความหมายของยุทธศาสตร์ไว้ดังนี้
ยุทธศาสตร์ หมายถึง การใช้การรบปะทะเพื่อความมุ่งประสงค์ของสงคราม ดังนั้นยุทธศาสตร์จะต้องมีการกำหนดจุดมุ่งหมาย สำหรับการปฏิบัติการทางการรบ ที่สอดคล้องกับเป้าหมายของสงคราม หรืออีกนัยหนึ่งอาจกล่าวได้ว่ายุทธศาสตร์จะเป็นแผนของสงครามโดยใช้จุดมุ่งหมายของสงครามในการกำหนดกลุ่มของการปฏิบัติที่มุ่งให้บรรลุวัตถุประสงค์อันที่จริงแล้ว

สำหรับความหมายของยุทธศาสตร์ตามแนวคิดของวิทยาลัยการทัพบกสหรัฐอเมริกา ได้อธิบายไว้ว่าการกำหนดคำจำกัดความของยุทธศาสตร์สามารถกำหนดไว้ในสองลักษณะ คือ ลักษณะแรก ยุทธศาสตร์ในฐานะแนวความคิดยุทธศาสตร์ กล่าวคือ แนวความคิดยุทธศาสตร์ หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างจุดหมาย หนทาง และเครื่องมือ และลักษณะที่สองยุทธศาสตร์ในฐานะทางศิลปะทางยุทธศาสตร์ กล่าวคือเป็นการกำหนด (Formulation) การประสานงานและการนำจุดหมาย (วัตถุประสงค์) หนทาง (หนทางปฏิบัติ) และเครื่องมือ (ทรัพยากรที่มาสนับสนุน) ไปใช้อย่างมีทักษะเพื่อส่งเสริมและปกป้องผลประโยชน์ของชาติ (สุรพล เผื่อนอัยกา, 2555)

วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร (2554, หน้า 13) ได้ให้นิยามของคำว่า ยุทธศาสตร์ (Strategy) ไว้ว่า ศิลปะและศาสตร์ในการพัฒนาและการใช้กำลังอำนาจทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม จิตวิทยา การทหาร และวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี การพลังงาน และสิ่งแวดล้อม ทำการสนับสนุนนโยบายด้านต่าง ๆ ของชาติให้ได้ผลดีที่สุดเพื่อเพิ่มพูน โอกาสและความได้เปรียบที่จะได้มาซึ่งชัยชนะและลดโอกาสที่จะประสบความพ่ายแพ้ให้น้อยลง

จูลซีฟ ชินววรรณ โธ (2546, หน้า 6) ได้ให้ความหมายของคำว่า ยุทธศาสตร์ คือ แนวทางในการใช้กำลังหรือขู่ว่าจะใช้กำลังทางทหาร ในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ด้วยการวางแผนการใช้กำลังอย่างแยบยล เพื่อให้บรรลุเป้าหมายทางการเมือง อีกทั้งเป็นศิลปะในการใช้กำลังเพื่อให้ประสพชัยชนะในสมรภูมิ เป็นการใช้อำนาจอย่างไร เมื่อไหร่ ที่ไหน เพื่อจัดการข้าศึก

ศุภลักษณ์ สุวรรณชฎ (2541, หน้า 22) ได้สรุปความหมายของยุทธศาสตร์ว่า เป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ และเป็นศาสตร์หลายสาขาวิชา (สหวิทยา) ซึ่งมีองค์ประกอบหลัก 3 ประการ คือ วัตถุประสงค์ วิธีการปฏิบัติ และทรัพยากร/เครื่องมือ ถ้าขาดองค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่งไป จะทำให้การวิเคราะห์หรือการประเมินยุทธศาสตร์ขาดความครบถ้วนสมบูรณ์

กาญจนา นาคสกุล (2557) ได้ให้ความหมาย ยุทธศาสตร์ไว้ว่า ยุทธศาสตร์เป็นคำบัญญัติตรงกับคำว่า Strategy ในภาษาอังกฤษ หมายถึง การวางแผนในการรบ เป็นการกำหนดแผนการให้เหมาะกับการต่อสู้กับข้าศึกทั้งในทางรุกและในทางตั้งรับ โดยใช้กำลัง ทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ จิตวิทยา และกำลังรบทางทหาร เพื่อให้ได้ชัยชนะได้เปรียบข้าศึกและให้มีการสูญเสีย น้อยที่สุด

1.2 ยุทธศาสตร์ในความหมายทางการบริหาร

จากการสำรวจความรู้ทางวิชาการสามารถสรุปความหมายของยุทธศาสตร์ทางการบริหารจัดการ ว่าหมายถึง การเอาชนะทางการค้า สำหรับรายละเอียดเกี่ยวกับความหมายของ ยุทธศาสตร์ทางการบริหารตามที่ได้มีนักวิชาการได้ให้ความหมายมีดังนี้

สำหรับความหมายยุทธศาสตร์ทางการบริหาร Mintzberg ได้สำรวจงานเขียนทาง วิชาการและการนำมาใช้ในภาคปฏิบัติ โดย Mintzberg ได้ชี้ให้เห็นว่า ยุทธศาสตร์ทางการบริหาร ไม่ได้มีความหมายที่เป็นทางการเพียงความหมายเดียว แต่ได้มีการนิยามความหมายยุทธศาสตร์ ทางการบริหารไว้ถึง 5 ความหมายใหญ่ ๆ ด้วยกันหรือที่เรียกว่า Five Ps for strategy คือ (Mintzberg, 1987, pp. 11-24)

1.2.1 ยุทธศาสตร์ในความหมายที่เป็นแผน (Strategy as plan) การนิยาม ความหมายยุทธศาสตร์ในฐานะที่เป็นแผนนั้นจะมีลักษณะที่สำคัญ 2 ประการ (Mintzberg, 1987, p. 11) กล่าวคือ

ประการแรก ยุทธศาสตร์ เป็นการกำหนดกิจกรรมล่วงหน้าเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ
ประการที่สอง ยุทธศาสตร์ที่กำหนดขึ้นจะต้องมีเป้าหมายที่เกิดจากความมุ่งหวัง
และความตั้งใจ

ดังนั้นยุทธศาสตร์จึงเกี่ยวข้องกับการที่ผู้นำองค์กรพยายามที่จะสร้างทิศทางในการทำงานสำหรับองค์กรของตัวเอง ตัวอย่างเช่น Peter drucker ได้นิยามยุทธศาสตร์ว่าเป็นกิจกรรมที่มีเป้าหมาย และ Moore ได้นิยามว่ายุทธศาสตร์คือการออกแบบสำหรับการปฏิบัติการ โดยมีสาระสำคัญคือ การคิดก่อนทำ เป็นต้น

การใช้ความหมายยุทธศาสตร์ในความหมายนี้ในหลาย ๆ วงการ ตัวอย่างเช่น ในกรณีทางการทหารจะมองว่าแผนเป็นการร่างแผนสำหรับการทำสงคราม หรือในกรณีวงการการจัดการมองแผนเป็นแผนสำหรับการบูรณาการที่มีการประมวลเนื้อหาอย่างมีเอกภาพ เพื่อให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์พื้นฐานของธุรกิจ

สำหรับนักวิชาการไทยที่นำยุทธศาสตร์ในความหมายนี้มาใช้ เช่น

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2541, หน้า 15) ได้ให้ความหมายของการบริหารเชิงกลยุทธ์ว่า คือการวางแผน การดำเนินการ และการควบคุมในแนวทางเชิงกลยุทธ์ ซึ่งจะช่วยให้การบริหารเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล จุดเน้นของการบริหารเชิงกลยุทธ์มุ่งพิจารณาในแง่ของการบริหารเชิงกลยุทธ์ที่คิดค้นขึ้นมา ต้องการอาศัยพื้นฐานทางการบริหารเป็นหลัก

จุลชีพ ชินวรรณโณ (2546, หน้า 6) ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับยุทธศาสตร์ไว้ว่า ปัจจุบันยุทธศาสตร์ได้ถูกขยายความและนำไปใช้ในวงการต่าง ๆ นอกเหนือจากวงการทหาร โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาคเอกชนมีการนำแนวคิดทางยุทธศาสตร์มาใช้ทำให้ความหมายของยุทธศาสตร์ขยายความรวมไปถึงเรื่องเกี่ยวกับการวางแผน การปฏิบัติการอย่างเป็นระบบ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

1.2.2 ยุทธศาสตร์ในความหมายที่เป็นกลยุทธ์ (Strategy as ploy) หมายถึง แผนที่มีลักษณะเป็นการออกอุบายเพื่อหลอกฝ่ายตรงข้ามหรือคู่แข่งกัน ดังนั้นจึงเป็นการใช้ยุทธศาสตร์ในวงการที่มีการต่อสู้แข่งขันกัน โดยตรงเนื่องจากต้องมีการใช้อุบายต่าง ๆ เพื่อให้ตนหรือองค์กรได้รับผลประโยชน์ ตัวอย่างเช่น บริษัทแห่งหนึ่งอาจจะบุที่จะขยายกำลังการผลิตของโรงงานเพื่อสกัดบริษัทคู่แข่งไม่ให้มาสร้างโรงงานใหม่ เป็นต้น ถ้าเปรียบเทียบยุทธศาสตร์ในความหมายที่เป็นแผนก็จะพบว่ามีลักษณะเป็นแผนทั่วไปขององค์กร (General plan) ในขณะที่ยุทธศาสตร์ในความหมายที่เป็นกลยุทธ์จะมีลักษณะเป็นแผนที่เป็นเฉพาะเจาะจง (Specific plan) (Mintzberg, 1987, p. 20)

ยุทธศาสตร์ในความหมายนี้เป็นการนิยามที่ตั้งอยู่บนทฤษฎีเกมส์ (Game theory) และเป็นแนวคิดที่เป็นมรดกมาจากยุทธศาสตร์ทางการทหาร (Levy, Mats & Hugh, 2003, p. 94) เช่น แผนการจัดปราศรัยของนักการเมือง มีการกำหนดอุบายในการจัดปราศรัยโดยให้หวัคະแนนระดมผู้คนในการจัดตั้งของตนเองมาฟังการปราศรัยเป็นจำนวนมากเพื่อบั่นทอนกำลังขวัญของคู่แข่ง

เพราะการที่มีผู้เลือกตั้งมาฟังการปราศรัยเป็นจำนวนมากมีนัยว่านักการเมืองผู้นั้นได้รับการสนับสนุนจากประชาชนเป็นจำนวนมาก (พิชาย รัตนดิถ ฅ ฎุเก็ด, 2552, หน้า 104) กล่าวได้ว่า กลอบาย คือ วิธีการในการปฏิบัติงาน หรือกลยุทธ์ในการปฏิบัติงานให้สำเร็จตามแผนที่ได้ กำหนดไว้รวมถึงชั้นเชิงในการทำงานที่ต้องใช้สิ่งจูงใจในเชิงบวกและการสร้างภาวะกดดันต่าง ๆ และเป็นการเดินเกมเพื่อเอาชนะฝ่ายตรงข้าม

1.2.3 ยุทธศาสตร์ในความหมายที่เป็นแบบแผน (Strategy as pattern) หมายถึงเป็น ยุทธศาสตร์ที่มุ่งเน้นไปที่การปฏิบัติการ (Action) เนื่องจากการนิยามยุทธศาสตร์ในฐานะที่เป็นแผน ยุทธศาสตร์ดังที่ได้กล่าวมาแล้วนั้นเป็นการนิยามที่ยังไม่เพียงพอกล่าวคือ การนิยามความหมาย ยุทธศาสตร์ในฐานะที่เป็นแผนยุทธศาสตร์เป็นเพียงการแสดงเจตจำนง แต่การมีเพียงเจตจำนง ในทางยุทธศาสตร์นั้นจะต้องทำให้บังเกิดผลที่เป็นจริงในทางปฏิบัติด้วยถึงจะถือว่าสมบูรณ์ กล่าว โดยสรุปแล้วยุทธศาสตร์ในความหมายนี้จึงเป็นเรื่องของความคงเส้นคงวาในพฤติกรรมไม่ว่าจะ เป็นการจงใจหรือไม่จงใจก็ตาม (Mintzberg, 1987, p. 12)

สำหรับยุทธศาสตร์ในความหมายนี้ พิชาย รัตนดิถ ฅ ฎุเก็ด (2552, หน้า 106) ได้ให้ความหมายว่า เป็นพฤติกรรมที่เกิดจากความตั้งใจหรือไม่ตั้งใจก็ได้ กล่าวคือ เมื่อคู่แข่งทำ สิ่งใด องค์การของตนก็จะทำตามในสิ่งเดียวกับที่คู่แข่ง เช่น เมื่อคู่แข่งลดราคาสินค้า องค์การของ ตนก็จะลดราคาตาม เป็นต้น การนิยามยุทธศาสตร์ในความหมายนี้จะช่วยให้ผู้บริหารระลึกเสมอว่า แผนหรือแนวคิดที่มีการเขียนเป็นลายลักษณ์อักษร อาจเป็นสิ่งที่วางเปล่า และไร้ความหมาย หากไม่ มีการขับเคลื่อนในเชิงปฏิบัติหรือไม่นำพฤติกรรมในเชิงปฏิบัติมาพิจารณา รวมทั้งสนับสนุนให้ ผู้บริหารต้องระลึกอยู่เสมอตลอดเวลาว่า ยุทธศาสตร์ที่ไม่ตั้งใจอาจเกิดขึ้นได้เสมอระหว่างการ บริหารงาน และอาจดำรงอยู่คู่ขนานกับยุทธศาสตร์ที่มีการกำหนดไว้ล่วงหน้า

1.2.4 ยุทธศาสตร์ในความหมายที่เป็นตำแหน่งขององค์กร (Strategy as position) ยุทธศาสตร์ในความหมายนี้ หมายถึง การหาวิธีการในการที่จะวางตำแหน่งขององค์กรใน สภาพแวดล้อมที่มีการแข่งขันดังนั้นยุทธศาสตร์จึงเป็นตัวกลางระหว่างองค์กรกับสภาพแวดล้อม การใช้ยุทธศาสตร์ในความหมายนี้จึงเป็นการมององค์กรในฐานะที่เป็นองคาพยพ (Organism) ที่ ต่อสู้เพื่อความอยู่รอดในโลกที่มีการเป็นปรปักษ์ ความไม่แน่นอน แต่ยังคงต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกัน และกันดังนั้นจึงต้องมีจุดขายขององค์กรเป็นยุทธศาสตร์หลัก (Mintzberg, 1987, p 15)

ยุทธศาสตร์ในความหมายนี้มีพื้นฐานความคิดมาจากเศรษฐศาสตร์จุลภาค (Micro economic) ที่ว่าด้วยขององค์กรอุตสาหกรรมในสถานการณ์ของการจัดการธุรกิจ แนวคิดนี้จึงให้ ความสำคัญต่อการใช้ตัวแบบตลาด (Market model) (Levy, Mats & Hugh, 2003) ในการนิยาม ความหมายของยุทธศาสตร์ดังนั้นยุทธศาสตร์ในแง่ที่เป็นตำแหน่งองค์กรจึงหมายถึง การกำหนด

สถานะหรือตำแหน่งของสินค้าบริการให้สอดคล้องกับลักษณะของตลาดหรือความต้องการของผู้รับบริการ สินค้าบริการที่เสนอออกไปต้องเหมาะสมกับความต้องการของลูกค้าแต่ละประเภทหรือแต่ละตลาดอาจกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่าองค์กรควรมีสถานะที่ควรสอดคล้องกับสภาพแวดล้อม และจะต้องดำรงอยู่ท่ามกลางการแข่งขันและความไม่แน่นอน

นักคิดที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาความคิดเรื่องยุทธศาสตร์ในความหมายนี้ ได้แก่ ชานเดเลอร์ (Chandler) แอนซอฟฟ์ (Ansoff) และพอร์ตเตอร์ (Porter) (ธงชัย วงศ์ชัยสุวรรณ, 2540, หน้า 68-70)

ชานเดเลอร์ (Chandler) ได้เขียนหนังสือเรื่อง Strategy and Structure ในปี 1962 เขามองว่ายุทธศาสตร์ถือเป็นตัวขับเคลื่อนองค์กร ดังนั้นควรมีการกำหนดยุทธศาสตร์ขององค์กร ก่อนการกำหนดโครงสร้างองค์กร ซึ่งเขาได้ให้ความหมายยุทธศาสตร์ไว้ว่า ยุทธศาสตร์ เป็นการตัดสินใจในเป้าหมาย (Goal) และมีวัตถุประสงค์ (Objectives) ระยะยาว ส่วนโครงสร้างองค์กรจะมีบทบาทในการบริหารยุทธศาสตร์ ด้วยการกำหนดอำนาจหน้าที่ และสายการบังคับบัญชา เพื่อความสำเร็จขององค์กร

ขณะที่ แอนซอฟฟ์ (Ansoff) นักคิดอีกท่านหนึ่งได้กล่าวไว้ในหนังสือ Corporate Strategy ในปี 1965 และหนังสือ Implanting Strategic Management โดยเขามองยุทธศาสตร์ใน 2 ลักษณะด้วยกัน กล่าวคือ

ลักษณะแรกเป็นการมองยุทธศาสตร์ในแง่ของการวางแผนยุทธศาสตร์องค์กร ซึ่งจะเป็นเรื่องภายในองค์กร และเกี่ยวข้องกับการกำหนดเป้าหมายขององค์กร การผลิตสินค้าและบริการที่ทันสมัย การแสวงหากลุ่มลูกค้า และตลาด การพัฒนาการผลิตสินค้าและบริการ และการแสวงหาประโยชน์จากสถานการณ์ทางการตลาด

ลักษณะที่สองเป็นการมองยุทธศาสตร์ในแง่ของการนำยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติ ที่ให้ความสำคัญกับสภาพแวดล้อมภายนอกองค์กรที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

สำหรับนักคิดที่ได้รับการยกย่องจากกลุ่มนักธุรกิจชั้นนำของประเทศ สหรัฐอเมริกาว่าเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านยุทธศาสตร์ก็คือ พอร์ตเตอร์ (Porter) พอร์ตเตอร์มองว่ายุทธศาสตร์เป็นเรื่องของความได้เปรียบเชิงแข่งขัน ที่จำเป็นต้องคำนึงถึง จำนวนของคู่แข่งทางการค้าในตลาด การเกิดขึ้นของคู่แข่งรายใหม่ การเกิดขึ้นของสินค้าหรือบริการทดแทน อำนาจการต่อรองของผู้จัดส่ง (Suppliers) และลูกค้า นอกจากนี้การได้เปรียบในเชิงแข่งขันจะเกิดขึ้นได้ใน 2 กรณี คือ การมีต้นทุนต่ำ (Low cost) และการมีความแตกต่าง (Differentiation) ในสินค้าหรือบริการ

นักวิชาการไทยที่นำยุทธศาสตร์ในความหมายนี้มาใช้ เช่น

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ (2553, หน้า 10) ได้ให้ความหมายของการบริหารเชิง

ยุทธศาสตร์ว่า หมายถึงการดำเนินงานหรือการปฏิบัติงานของหน่วยงานของรัฐ และ/หรือ เจ้าหน้าที่ของรัฐที่ใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ที่ลุ่มลึกหรือแยกย่อย เพื่อกำหนดทิศทาง แนวทาง แผนงาน กระบวนการในการดำเนินงาน การควบคุมตรวจสอบ และเป้าหมายที่สอดคล้อง และเหมาะสมกับ สภาพแวดล้อมและสถานการณ์ พร้อมทั้งใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ทั้งนี้เพื่อช่วย เพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารและเพื่อให้บรรลุเป้าหมายเฉพาะของหน่วยงาน

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช (2557) ได้ให้ความหมายการบริหารเชิงยุทธศาสตร์ว่าเป็นกระบวนการในการบริหารเพื่อให้บรรลุภารกิจขององค์กร อยู่บนแนวคิดที่ว่า องค์กรของเราไม่ได้อยู่เป็นเอกเทศโดยตัวของเราเอง แต่อยู่ภายใต้บริบทของสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ซึ่งสภาพแวดล้อมที่มากระทบกับองค์กรนั้น บางครั้งก็เป็นโอกาส บางครั้งก็เป็นภัยคุกคาม นอกจากนี้ องค์กรเองก็ต้องกำหนดจุดยืนขององค์กรด้วย เพื่อวางยุทธศาสตร์ให้ชัดเจนมากขึ้น

1.2.5 ยุทธศาสตร์ในความหมายที่เป็นภาพในอนาคต (Strategy as perspective)

ฐานคิดเชิงยุทธศาสตร์ในความหมายนี้มีที่มาจาก 2 ฐานคิด ดังนี้คือ (Mintzberg, 1987, p. 16)

ฐานคิดเชิงยุทธศาสตร์ในความหมายนี้มองว่ายุทธศาสตร์เป็นเรื่องของมโนทัศน์ซึ่งมีลักษณะเป็นนามธรรมที่มีอยู่ในใจของกลุ่มที่เกี่ยวข้องขององค์กร ดังนั้นเราจึงพบว่าไม่มีใครเลยที่จะสามารถมองเห็นหรือสัมผัสยุทธศาสตร์ที่เป็นวัตถุได้

ฐานคิดเชิงยุทธศาสตร์อีกประการหนึ่งของยุทธศาสตร์ในความหมายนี้ก็คือ ภาพในอนาคตเป็นสิ่งที่คนมีร่วมกัน ไม่ใช่เป็นเพียงเรื่องส่วนบุคคล ตัวอย่างของภาพในอนาคตที่คนมีร่วมกัน เช่น โลกทัศน์ วัฒนธรรม อุดมการณ์ หรือกระบวนการต้น เป็นต้น ดังนั้นองค์กรที่ใช้ยุทธศาสตร์จึงเป็นกิจกรรมที่ทำร่วมกัน (Corrective action) ภายใต้การมีพันธกิจ(Mission) เดียวกัน

จากฐานคิดเชิงยุทธศาสตร์ทั้งสองเราจึงสามารถนิยามยุทธศาสตร์ในความหมายนี้ได้ว่า เป็นภาพในอนาคต ที่เน้นความสนใจในเรื่องการทบทวนและการทำกิจกรรมของคนที่มีร่วมกันในองค์กร

การกำหนดยุทธศาสตร์ในฐานะที่เป็นภาพในอนาคต จึงหมายถึง การกำหนดแนวคิดหรือค่านิยมร่วมขององค์กร เพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานยึดถือเป็นแนวทางการปฏิบัติงาน ยุทธศาสตร์ในความหมายนี้จะต้องสะท้อนให้เห็นถึงค่านิยม วัฒนธรรม หรืออุดมการณ์ขององค์กรเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของยุทธศาสตร์ ซึ่งจะเป็พลังในการช่วยขับเคลื่อนภารกิจขององค์กร ยุทธศาสตร์ในความหมายนี้จึงไม่ใช่เพียงแค่การเอาชนะคู่แข่ง คู่ต่อสู้เท่านั้น แต่ยุทธศาสตร์ยังเป็นพลังในการขับเคลื่อนองค์กรผ่านการรับรู้ร่วมกันของสมาชิกในองค์กรอีกด้วย

ยุทธศาสตร์ในความหมายนี้จึงเป็นเหมือนดังเช่น Tregoe and Zimmerman ได้
นิยามยุทธศาสตร์ว่าเป็นการมุ่งสู่วิสัยทัศน์ (Strategy as vision directed)

นักวิชาการที่นำยุทธศาสตร์ในความหมายนี้มาใช้ เช่น

สมยศ นาวิการ (2545, หน้า 3) ได้ให้ความหมายของการบริหารเชิงยุทธศาสตร์ว่า
คือกระบวนการของการกำหนดทิศทางระยะยาว การกำหนดกลยุทธ์ การดำเนินกลยุทธ์ และการ
ประเมินกลยุทธ์ขององค์การ

เสน่ห์ จุ้ยโต (2545, หน้า 96) กล่าวว่าการจัดการเชิงกลยุทธ์หมายถึงการบริหาร
หรือการจัดการองค์การในลักษณะที่มีการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทาง
เศรษฐกิจสังคมการเมืองและองค์การทั้งในระยะสั้นและระยะยาวโดยทั้งนี้จะเป็นการดำเนินการ
หรือดำเนินนโยบายให้สอดคล้องกับโอกาสที่เปิดกว้างจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมและ
สอดคล้องกับจุดแข็งจุดอ่อนขององค์การการจัดการเชิงกลยุทธ์เป็นการบริหารอย่างมีระบบเป็นการ
บริหารที่จะต้องอาศัยวิสัยทัศน์ (Vision) ของผู้นำองค์การเป็นการบริหารอย่างมีการวางแผนและ
เป็นขั้นตอนมีการวิเคราะห์อย่างมีหลักเกณฑ์

2. พัฒนาการแนวคิดเกี่ยวกับยุทธศาสตร์

พัฒนาการแนวคิดเกี่ยวกับยุทธศาสตร์ที่จะนำมาใช้ในการศึกษาตามวัตถุประสงค์
การศึกษาในวิทยานิพนธ์นี้ จะนำเสนอตามหัวข้อต่าง ๆ ดังนี้

2.1 พัฒนาการแนวคิดเกี่ยวกับยุทธศาสตร์ทางการทหารสู่ยุทธศาสตร์การบริหาร

ยุทธศาสตร์เป็นศัพท์ที่ใช้ในทางการทหารมีความหมายเกี่ยวกับการนำกองทัพ หรือ
วิธีในการที่จะเอาชนะศัตรูในการศึกสงคราม คำว่า “ยุทธศาสตร์” นั้นมีรากฐานคำศัพท์มาจากภาษา
กรีกที่ว่า “Strategos” สำหรับภาษาอังกฤษใช้คำว่า Strategy (ธงชัย วงศ์ชัยสุวรรณ, 2540, หน้า 68)
นอกจากความหมายดังกล่าวข้างต้นแล้ว ยุทธศาสตร์ ยังหมายถึง บทบาทของนายพล หรือผู้ควบคุม
กองทัพ และทักษะของนายพล หลักฐานที่ถูกบันทึกไว้เกี่ยวกับยุทธศาสตร์ทางการทหารที่สำคัญ
และถือเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาความคิดทางยุทธศาสตร์ก็คือ ตำราศิลปะการสงครามของนัก
ยุทธศาสตร์ชาวจีนที่ชื่อ “ซุน วูซู่” (Sun Wu tzu) หรือเรียกสั้น ๆ ว่า “ซุนวู”

จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์พบว่า ตำราศิลปะการสงครามของซุนวู (The art of
war) ถือเป็นยุทธศาสตร์ทางการทหารเล่มแรกของโลกที่เกิดขึ้นเมื่อประมาณ 2500 ปีก่อน
คริสต์ศักราช หรือประมาณเกือบสองพันห้าร้อยปีมาแล้วและยังคงนำแนวคิดดังกล่าวมาใช้อยู่ใน
ปัจจุบัน

ยุทธศาสตร์ถูกนำมาใช้ในความหมายของการใช้กำลัง การเอาชนะฝ่ายตรงข้าม
และการสร้างระบบที่เป็นหนึ่งเดียวในการปกครอง รวมทั้งได้นำมาใช้ในการทำสงคราม ในทาง

การทฤษฎศาสตร์ที่ถูกนำมาใช้ในกองทัพจะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดเป้าหมายของการรบ การควบคุมพื้นที่สำคัญในการรบ การบริหารจัดการทรัพยากร การหลีกเลี่ยงเข้าโจมตีในเวลาที่ย่ำศึกได้เปรียบ การสร้างกลยุทธ์ล่อลวงให้ข้าศึกเข้าใจผิด การระดมสรรพกำลัง การใช้ความได้เปรียบในแง่ภูมิต่าง ๆ เช่น ภูมิประเทศ กำลังพล การสร้างระบบการบังคับบัญชา ควบคุม การหาข้อมูลของฝ่ายข้าศึก และการวางแผนเข้าตี เป็นต้น

ช่วงปลายศตวรรษที่ 15 แนวความคิดเกี่ยวกับเรื่องยุทธศาสตร์มีมุมมองที่กว้างขึ้นที่จากเดิมเป็นการมองยุทธศาสตร์ในแง่ของการทหารหรือการสงคราม ไปสู่การมองยุทธศาสตร์ในมิติที่จะนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายอันพึงประสงค์ของชาติ หรือที่เรียกว่า “พลังอำนาจแห่งชาติ” ที่มีองค์ประกอบ 3 ประการ คือ การเมือง สังคม และการทหาร แนวคิดนี้เกิดจากนักคิดที่ชื่อ นิโคโล มาเคียเวลลี ที่ได้เขียนหนังสือเกี่ยวกับรูปแบบและวิธีการเกี่ยวกับ “พลังอำนาจของรัฐ” (Power of the state) ซึ่งเป็นฐานคิดที่สำคัญในการพัฒนาไปสู่การกล่าวถึงพลังอำนาจของชาติและยุทธศาสตร์ต่อมาผู้ที่ได้รับอิทธิพลจากแนวคิดของมาเคียเวลลีมากที่สุด คือ คาร์ล ฟอน เคลาส์เซวิทส์นายทหารปรัสเซีย เขาได้เขียนหนังสือวิชาการทหารที่สำคัญ เรื่อง “On war” ขึ้น หนังสือเล่มนี้เป็นการเขียนบนพื้นฐานของการรวบรวมแนวคิด ทฤษฎีและประสบการณ์การสงครามที่เขามี รวมทั้งการรับอิทธิพลแนวคิดทางยุทธศาสตร์ของนโปเลียนในการทำสงคราม มาพัฒนาแนวคิดเรื่ององค์ประกอบพลังอำนาจของชาติทางด้าน “เศรษฐกิจ” เพิ่มขึ้นจากเดิมที่มีเพียง 3 ด้าน

ภายหลังสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่สอง แนวคิดในการเอาชนะทางการทหารของกองทัพได้เปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากระบบโลกได้เปลี่ยนไปจากที่เคยต่อสู้แย่งชิงความเป็นมหาอำนาจด้วยการสู้รบมาสู่การต่อสู้ในทางเศรษฐกิจโดยเฉพาะในช่วงหลังศตวรรษที่ 19 เริ่มมาส่งผลให้แนวคิดทางยุทธศาสตร์ถูกปรับเปลี่ยนและนำมาใช้ในเชิงของการเอาชนะคู่แข่งทางการค้า และวงการธุรกิจอย่างชัดเจนขึ้นการใช้คำว่ายุทธศาสตร์มักจะแสดงถึงนัยว่าเป็นการปฏิบัติการทุกวิถีทางเพื่อนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายที่กำหนด

คำว่า “ยุทธศาสตร์” จึงเป็นคำที่มีความหมายแห่งการปลุกเร้าอารมณ์ ความรู้สึกเพื่อให้สมาชิกในองค์กรเกิดความมั่นใจต่อการต่อสู้แข่งขันที่จะเกิดขึ้นในโลกธุรกิจ สำหรับการปรับเปลี่ยนการนำแนวคิดทางยุทธศาสตร์มาสู่ภาคธุรกิจเอกชนนั้นเป็นผลสืบเนื่องมาจากความต้องการในการก้าวขึ้นเป็นผู้นำรวมทั้งความต้องการประสบความสำเร็จทางธุรกิจ รวมทั้งเหตุผลอื่น ๆ เช่น จำนวนประชากรที่เพิ่มมากขึ้น รายได้ที่เกิดจากองค์กรธุรกิจ เทคโนโลยีที่ทันสมัย รวมไปถึงความต้องการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด เป็นต้น (พิชาย รัตนดิลก ณ ภูเก็ต, 2552, หน้า 102) สำหรับจุดเปลี่ยนแนวคิดยุทธศาสตร์ทางการทหารมาสู่ยุทธศาสตร์ทางการบริหารของไทยนั้นจะ

พบว่า เกิดขึ้นในช่วงยุคของรัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ที่มีแนวนโยบายการนำระบบเศรษฐกิจนำหน้าการเมืองและการทหาร ภายใต้ นโยบายที่เรียกว่า การเปลี่ยนสนามรบเป็นสนามการค้า

จากจุดเปลี่ยนแนวคิดเชิงยุทธศาสตร์จากการทหารมาสู่ยุทธศาสตร์ทางการบริหาร ดังกล่าวข้างต้นนั้น หากนำมาเป็นข้อมูลประกอบการวิเคราะห์การศึกษาการเปลี่ยนวิถีแห่งการตีความในเชิงยุทธศาสตร์ของตัวบทสามก๊กในสังคมไทย จะพบว่า มีลักษณะของการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการตีความสามก๊กของสังคมไทยที่แต่เดิมเป็นการตีความสามก๊กในฐานะที่เป็นยุทธศาสตร์ทางการทหารมาสู่การมีฐานะเป็นยุทธศาสตร์ทางการบริหาร ลักษณะของการเปลี่ยนรูปแบบดังกล่าวเกิดขึ้นมาจากการเปลี่ยนแปลงทางบริบทเชิงโครงสร้างของสังคมที่เปลี่ยนจากการต่อสู้ด้วยกำลังทหารมาสู่การต่อสู้ด้วยการแข่งขันทางเศรษฐกิจ

2.2 แนวคิดยุทธศาสตร์การบริหารภาคเอกชนสู่แนวคิดยุทธศาสตร์การบริหารภาครัฐ

แนวคิดยุทธศาสตร์เดิมเป็นแนวคิดที่ถูกพัฒนาจากทางการทหาร โดยภาครัฐกิจเป็นผู้ นำแนวคิดดังกล่าวมาใช้เป็นหน่วยงานแรก ๆ และถูกนำมาใช้แทนที่การบริหารงานแบบดั้งเดิม มีการปรับเปลี่ยนวิธีการบริหารแบบเดิมที่เน้นการบริหารจัดการตามกระบวนการ และเน้นขั้นตอนการปฏิบัติอย่างเป็นทางการ หรือเน้นงานประจำที่องค์กรถือปฏิบัติ (Routine) ซึ่งการบริหารงานดังกล่าวก่อให้เกิดข้อจำกัดในแง่ของการที่ไม่สามารถมองเห็นเป้าหมายหรือนาคตขององค์กรได้ จึงเป็นที่มาของการนำแนวคิดการบริหารเชิงยุทธศาสตร์มาใช้

การบริหารเชิงยุทธศาสตร์ได้ปรับเปลี่ยนวิธีคิดและกระบวนการทำงานใหม่ โดยพยายามกำจัดจุดอ่อนการบริหารแบบดั้งเดิม เน้นการคำนึงถึงเป้าหมาย ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อ การดำเนินงาน การทำงานที่เน้นการปฏิบัติงานเพื่อตอบสนองต่อจุดมุ่งหมายในอนาคตมากกว่าที่จะเน้นการปฏิบัติงานประจำวัน

จุดเริ่มต้นของแนวทางการบริหารงานเชิงยุทธศาสตร์ ที่ภาคเอกชนได้นำมาใช้ เริ่มต้นด้วยการวางแผนการดำเนินงาน จนพัฒนาไปสู่การวางแผนในเชิงยุทธศาสตร์ สามารถแบ่งระยะเวลาของการวางแผนการดำเนินงานเชิงยุทธศาสตร์ได้ดังนี้ (ธนชัย ยมจินดา, 2548, หน้า 2-12)

ระยะแรกเป็นการเน้นการวางแผนเพื่อควบคุมระบบการคลังและงบประมาณ มีจุดมุ่งหมายเพื่อควบคุมค่าใช้จ่าย โดยการวางแผนในระยะแรกนี้มีจุดอ่อนตรงที่ไม่สามารถมองเห็นทิศทางการดำเนินงานที่ชัดเจน

ระยะที่สอง เกิดขึ้นในช่วงปี 1950 ในช่วงนี้เป็นการวางแผนที่เน้นการวางแผน

ระยะยาว เนื่องจากเป็นช่วงที่ภาวะสงครามสิ้นสุด การเติบโตและการแข่งขันทางธุรกิจมีการขยายตัวมากขึ้น ภาคธุรกิจเอกชนเกิดแนวคิดในการวางแผนระยะยาวเพื่อเพิ่มยอดขายของตนในอนาคต แต่เนื่องจากสภาพแวดล้อมทางด้านต่าง ๆ มีความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว จึงส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการมากพอสมควร

ระยะที่สาม เกิดขึ้นในช่วงปี 1960 เป็นยุคที่เริ่มมีการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ของภาคธุรกิจเอกชนที่ชัดเจน โดยองค์ประกอบของแผนยุทธศาสตร์จะประกอบด้วย 1. การกำหนดขอบเขตของงานที่จะต้องทำ หรือเรียกว่า ภารกิจ (Mission) 2. การประเมินสภาพแวดล้อมเพื่อตรวจสอบปัจจัยที่เอื้อและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการบริหารงานทั้งภายในองค์กรและภายนอกองค์กร หรือที่เรียกว่า การหาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค และ 3. การกำหนดวัตถุประสงค์ หรือกำหนดเป้าหมายการดำเนินงานที่ชัดเจน อย่างไรก็ตาม วัตถุประสงค์ระยะนี้การวางแผนยุทธศาสตร์ยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควรเนื่องจากมีปัจจัยอื่น ๆ ที่ส่งผลกระทบ เช่น ระบบการเมืองการทหาร นโยบายทางเศรษฐกิจ รวมทั้งความต้องการของคนในสังคม

ระยะที่สี่ การวางแผนยุทธศาสตร์ร่วมกัน (Corporate strategic planning) ได้มีความพยายามในการปรับปรุงแนวคิดเดิมด้วยการให้ความสำคัญกับผู้บริหารระดับสูงในการเข้ามามีส่วนร่วมวางแผนและการกำหนดทิศทางการทำงาน

ระยะสุดท้าย การบริหารเชิงยุทธศาสตร์ มุ่งเน้นที่จะบรรลุผลตามยุทธศาสตร์ หรืออาจกล่าวได้ว่าการบริหารเชิงยุทธศาสตร์เน้นการวางแผนและการนำไปปฏิบัติเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ซึ่งจะเกี่ยวข้องในทุกกระบวนการ นับตั้งแต่การวางแผน การจัดโครงสร้างการทำงาน การบริหารทรัพยากรบุคคลในเรื่องของการสร้างขวัญและกำลังใจในการทำงาน การติดต่อสื่อสาร การควบคุมบังคับบัญชา และวัฒนธรรมการทำงาน

นอกจากนี้ในทางวิชาการมีผลการศึกษาทางด้านยุทธศาสตร์ ที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นการเปิดพื้นที่ทางวิชาการแก่นักคิดเรื่อง ยุทธศาสตร์การบริหาร โดยมีการนิยามยุทธศาสตร์อย่างชัดเจนว่า ประกอบด้วยการตัดสินใจบนพื้นฐานของการมองเป้าประสงค์ระยะยาวขององค์กร และใช้ในการกำหนดแนวทางในการปฏิบัติและจัดสรรทรัพยากรที่จำเป็นเพื่อให้บรรลุเป้าประสงค์เหล่านั้น การศึกษาเรื่องยุทธศาสตร์มีนักวิชาการที่ได้นิยามความหมายและกรอบความคิด ก็คือ Ansoff (1965) and Andrew (1971 อ้างถึงใน พิชาย รัตนดิลก ณ ภูเก็ต, 2552, หน้า 103)

Ansoff (1965 อ้างถึงใน พิชาย รัตนดิลก ณ ภูเก็ต, 2552, หน้า 103) ได้เสนอว่า ยุทธศาสตร์ได้รับการบรรยายในฐานะที่เป็นกฎเกณฑ์สำหรับการตัดสินใจ ซึ่งถูกกำหนดโดยขอบเขตของการตลาดและการผลิต การเติบโตขององค์กร การได้เปรียบเชิงการแข่งขันและพลังร่วม

ขณะที่ Andrew (1971 อ้างถึงใน พิชาย รัตนคิลก ณ ภูเก็ต, 2552, หน้า 103) ได้เสนอกรอบคิดสำคัญที่เป็นรากฐานในการกำหนดยุทธศาสตร์ในระยะต่อมาก็คือ เครื่องมือที่เรียกว่า การวิเคราะห์ SWOT เพื่อใช้ในการทำความเข้าใจกับความไม่แน่นอนของสภาพแวดล้อม ทั้งด้านบวก คือ โอกาส และด้านลบคือ การคุกคามว่ามีผลต่อการปรับตัวขององค์กรทั้งในด้านจุดแข็ง จุดอ่อนอย่างไร Andrew ยังได้เสนอองค์ประกอบเชิงบูรณาการของยุทธศาสตร์ต้องประกอบด้วย 1. องค์กรต้องกำหนดว่าอะไรที่ควรทำ (โอกาส) 2. อะไรที่ทำได้ (ทรัพยากร) 3. อะไรที่ได้รับการพิจารณาว่ามีคุณค่าต่อการกระทำ (เป้าประสงค์) และ 4. อะไรที่ต้องทำ (ความรับผิดชอบ)

ทศวรรษที่ 1990 มีนักวิชาการหลายท่านได้เสนอแนวคิดยุทธศาสตร์ใหม่ขึ้นมาอีก ได้แก่ มุมมองเกี่ยวกับทรัพยากรพื้นฐานของยุทธศาสตร์ (Resource-based view of strategy) แนวคิดนี้ได้อธิบายว่า ทรัพยากรและสมรรถนะขององค์กรเป็นกุญแจสำคัญแห่งความสำเร็จ กล่าวคือ การได้เปรียบเชิงการแข่งขันเน้นในเรื่องของทรัพยากรที่ได้เปรียบขององค์กรใดองค์กรหนึ่งขึ้นอยู่กับ การพัฒนาและการใช้ทรัพยากรและสมรรถนะที่มีคุณค่าขององค์กรนั้น ฐานของแนวคิดคือหาก ทรัพยากรใดขององค์กรมีคุณค่า หายาก ใช้ต้นทุนสูงในการเลียนแบบและปราศจากสินค้าทดแทนที่ใกล้เคียง ทรัพยากรดังกล่าวจะเป็นข้อได้เปรียบในการแข่งขัน เงื่อนไขที่สำคัญที่ทำให้ทรัพยากรขององค์กรแปรสภาพเป็นสิ่งที่มีความซับซ้อนของสังคม ทรัพยากรที่มีค่าและหายาก ไม่สามารถเลียนแบบได้ และส่วนใหญ่มีความเป็นนามธรรม ได้แก่ วัฒนธรรมองค์กรและชื่อเสียง หรือภาพลักษณ์ที่ดีขององค์กร สิ่งเหล่านี้กลายเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความได้เปรียบเชิงการแข่งขันขององค์กร (พิชาย รัตนคิลก ณ ภูเก็ต, 2552, หน้า 104)

การบริหารงานเชิงยุทธศาสตร์เป็นการบริหารงานที่มีมุมมองในลักษณะที่มุ่งเอาชนะในภาพรวม เป็นการประยุกต์ใช้แนวคิดทางยุทธศาสตร์สำหรับการบริหารงานเป็นการใช้ทรัพยากรทางการบริหารที่มีอยู่เพื่อบรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ขององค์กร องค์กรที่นำแนวคิดการบริหารงานเชิงยุทธศาสตร์มาใช้เป็นองค์กรแรก ๆ คือ องค์กรของภาคภาคเอกชน และตามมาด้วย องค์กรภาครัฐ

การนำแนวคิดการบริหารเชิงยุทธศาสตร์มาใช้แทนที่แนวคิดการบริหารงานแบบดั้งเดิม (Traditional approach) เนื่องจากการบริหารงานแบบดั้งเดิมซึ่งให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการของกระบวนการภายในองค์กรเป็นหลัก เน้นปฏิบัติงานตามขั้นตอน หรือเน้นการทำงานประจำ ทำให้ไม่สามารถตอบสนองการบริหารงานของภาคธุรกิจเอกชนที่มุ่งเน้นการเอาชนะกันทางธุรกิจได้ ขณะที่แนวคิดการบริหารเชิงยุทธศาสตร์เป็นการบริหารงานที่พยายามแก้ไขข้อบกพร่องการบริหารงานแบบดั้งเดิม ทำให้แนวคิดการบริหารเชิงยุทธศาสตร์เป็นการบริหารงานที่เน้นการมองไปในข้างหน้า คำนึงถึงผลกระทบจากปัจจัยภายนอกที่มีความไม่แน่นอนและมีผลต่อ

การบริหารงานขององค์กร มีการกำหนดจุดมุ่งหมายในอนาคต เน้นผลสัมฤทธิ์ของงานทำให้การบริหารเชิงยุทธศาสตร์สามารถช่วยให้องค์กรธุรกิจเติบโตได้อย่างรวดเร็ว (ไพบุลย์ โพธิ์สุวรรณ, 2551, หน้า 12-13)

ทศวรรษที่ 1980 หน่วยงานภาครัฐได้นำเอาการบริหารเชิงยุทธศาสตร์มาใช้ในรูปแบบของการวางแผน หลังจากที่ภาคเอกชนได้มีการนำมาใช้และประสบความสำเร็จ การนำเอาแนวคิดการบริหารเชิงยุทธศาสตร์ของภาครัฐมาใช้มีลักษณะของพัฒนาการและปัญหาที่คล้ายคลึงกันกับการนำแนวคิดนี้มาใช้ในภาคเอกชน โดยเริ่มจากการจัดทำแผนการคลังและการเงินที่เป็นแผนการใช้จ่ายงบประมาณประจำปีที่ได้รับการจัดสรร (Hughes, 1994, p. 173)

ศตวรรษที่ 20 กระบวนทัศน์ใหม่ของการบริหารจัดการเชิงยุทธศาสตร์เกิดขึ้น กล่าวคือมีการบูรณาการระหว่างการเรียนรู้ (Learning) ความรู้ (Knowledge) และนวัตกรรม (Innovation) ให้กลายเป็นกรอบหลักในการกำหนดยุทธศาสตร์ ตัวแบบที่เกิดขึ้นภายใต้กระบวนทัศน์เชิงบูรณาการข้างต้นคือ ตัวแบบยุทธศาสตร์พลวัต (Dynamic strategic model) ตัวแบบนี้แสดงให้เห็นว่า องค์กรต้องแสวงหาข้อมูลข่าวสารที่มีคุณค่า สร้างสรรค์ความรู้ สะสมสมรรถนะเชิงนามธรรมในกระบวนการเรียนรู้ และขับเคลื่อนการพัฒนาองค์กรให้้องค์การแห่งภูมิปัญญาหรือองค์กรแห่งการเรียนรู้ขณะเดียวกันองค์กรมีการสร้างคุณค่าร่วมกันระหว่างองค์กรกับกลุ่มเป้าหมายขององค์กร โดยมีปฏิสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องระหว่างองค์กรกับเครือข่ายของกลุ่มที่มีส่วนได้ส่วนเสียขององค์กร ซึ่งทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ไว้วางใจ ซึ่งกันและเกิดการสร้างบรรทัดฐานร่วมกัน (พิชาย รัตนดิลก ณ ภูเก็ต, 2552, หน้า 104)

1. แนวคิดการบริหารเชิงยุทธศาสตร์ของภาคเอกชน

1.1 พัฒนาการแนวคิดการบริหารเชิงยุทธศาสตร์ของภาคเอกชน

แนวคิดการบริหารเชิงยุทธศาสตร์มีพื้นฐานจากการนำแนวคิดการบริหารงานของกองทัพหรือที่รู้จักกันว่าเป็นยุทธศาสตร์ที่ใช้สำหรับการทหาร ซึ่งยุทธศาสตร์ทางการทหารนั้นกำหนดขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อมุ่งแสวงหาวิธีการเอาชนะในการรบ การทำสงคราม ในขณะที่ภาคเอกชนได้นำแนวคิดการบริหารงานเชิงยุทธศาสตร์มาประยุกต์ใช้เป็นภาคส่วนแรก ในความหมายนี้ยุทธศาสตร์ถูกนำมาใช้เพื่อการดำเนินงานให้บรรลุจุดมุ่งหมายมีการปรับแนวคิดทางการบริหารกองทัพมาใช้ในการบริหารธุรกิจ เช่น การขยายอาณาเขตจากทางทหารก็นำมาใช้ในการสร้างส่วนแบ่งทางการตลาด และพยายามเพิ่มเติมวิธีการให้สอดคล้องกับแนวคิดการบริหารงานภาคเอกชนที่มีเป้าหมายเพื่อผลกำไรจากการประกอบธุรกิจ เช่น การให้ความสำคัญเรื่องของการควบคุม เช่น การควบคุมทรัพยากรเพื่อการบริหารและการปฏิบัติงานให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดมี

การกำหนดแผนในการปฏิบัติงานไว้ล่วงหน้า และการติดตามผลการปฏิบัติงาน เป็นต้น (Nutt & Backoff, 1992, p. 56)

นับตั้งแต่สิ้นสุดการต่อสู้ทางการทหารสมัยของสงครามโลกครั้งที่ 2 และเริ่มเข้าสู่ยุคหลังสงครามโลกครั้งที่สอง หรือที่เรียกว่ายุคสงครามเย็นเป็นต้นมาพบว่า ภาคเอกชนได้นำเอาแนวคิดการบริหารเชิงยุทธศาสตร์มาใช้ในลักษณะของการวางแผน นักคิดที่เสนอพัฒนาการการวางแผนของภาคเอกชน คือ Hughes ได้สรุปพัฒนาการการวางแผนออกเป็น 5 ช่วง ดังนี้

ช่วงแรก เป็นการวางแผนเพื่อควบคุมทางด้านคลั่งและการเงิน ในการวางแผนในระยะแรกนี้จะเน้นการควบคุมค่าใช้จ่ายโดยมุ่งให้เกิดผลในทางปฏิบัติในมุมมองทางด้านคลั่งและการเงินเท่านั้น การวางแผนจึงเป็นแผนที่เป็นเครื่องมือสำหรับใช้จ่ายเงิน จึงทำให้การวางแผนประเภทนี้นำไปสู่การปฏิบัติงานระยะสั้น และมุ่งแผนการดำเนินงานในช่วงสั้น ๆ ทำให้ไม่เห็นเป้าหมายโดยรวมขององค์กรว่าจะดำเนินการไปในทิศทางใด

ช่วงที่สอง เกิดขึ้นในช่วงทศวรรษ 1950 เริ่มมีการวางแผนในลักษณะที่เน้นการวางแผนระยะยาว (Long planning) ในช่วงระยะเวลาดังกล่าวเป็นช่วงที่การเติบโตของระบบตลาดเนื่องจากภาวะสงครามได้สิ้นสุดลงอย่างถาวร การแข่งขันระหว่างผู้ประกอบการอยู่ในระดับต่ำ ทำให้ผู้ประกอบการภาคเอกชนมีแนวความคิดที่จะวางแผนที่มีระยะยาวหลายปีเพื่อเป็นเครื่องมือในการดำเนินการเพิ่มยอดขายในอนาคต แต่อย่างไรก็ตามแนวทางในการวางแผนระยะยาวก็ประสบปัญหาในทางปฏิบัติ เนื่องจากมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสภาวะแวดล้อม และมีการแข่งขันระหว่างผู้ประกอบการที่รุนแรงยิ่งขึ้น การประสบกับปัญหาดังกล่าวทำให้มีการนำเอาแนวคิดการวางแผนเชิงยุทธศาสตร์มาใช้ โดยการวางแผนเชิงยุทธศาสตร์ได้ถูกจัดช่วงเป็นช่วงที่สาม สี่ และห้า

ช่วงที่สาม เกิดขึ้นในช่วงทศวรรษ 1960 เป็นช่วงที่มีการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ธุรกิจ (Business strategic planning) โดยแนวทางการจัดทำแผนนี้จะเน้นการกำหนดส่วนประกอบที่สำคัญ 3 ประการ ได้แก่

ประการแรก จะต้องมีการกำหนดภารกิจ (Mission) ซึ่งจะเป็นการกำหนดขอบเขตของการดำเนินงานของหน่วยงานว่าควรจะอยู่ในกรอบการดำเนินงานใด หน่วยงานจะเข้าไปดำเนินธุรกิจใด ต้องผลิตสิ่งใดออกให้บริการ และจะเข้าสู่ตลาดใด เมื่อใด

ประการที่สอง การตรวจสอบสภาวะการณ์แวดล้อม โดยจะต้องมีการตรวจสอบปัจจัยภายในเพื่อหาจุดแข็ง (Strength) จุดอ่อน (Weakness) ในประเด็นเรื่องทักษะ (Skill) ชีดความสามารถในการจัดการ (Managerial capacity) ประเภทของโรงงาน (Type of plant) และสถานะทางการเงิน (Financial situation) นอกจากนั้นยังต้องมีการสำรวจและวิเคราะห์ปัจจัย

ภายนอกทั้งที่เป็น โอกาส (Opportunity) ที่อาจจะส่งผลกระทบต่อการทำงานของหน่วยงาน ได้แก่ โครงสร้างตลาด เทคโนโลยี สินค้าทดแทน ระดับในการแข่งขัน

ประการที่สามการกำหนดวัตถุประสงค์ (Objective) เป็นการกำหนดเป้าหมายที่จะดำเนินงานที่ชัดเจนจากผลการกำหนดภารกิจและการตรวจสอบสภาพการณ์แวดล้อมที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ซึ่งวัตถุประสงค์สามารถนำมาใช้เป็นมาตรฐานการดำเนินงานและประเมินผลงานได้ในทุกระดับของการปฏิบัติงาน นอกจากนี้ยังสามารถนำมาใช้ในการวิเคราะห์ปัญหา และเป็นเครื่องมือในการตัดสินใจที่คิดว่าควรทำหรือยกเลิกการผลิตสินค้าได้ออกสู่ตลาด การจัดทำแผนยุทธศาสตร์ธุรกิจ จะทำให้เห็นภาพทั้งระยะสั้นและระยะยาว ตลอดจนทั้งภาพรวมการจัดสรรทรัพยากร และการวัดผลงาน แต่อย่างไรก็ตามจากการแข่งขันกันอย่างรุนแรงในธุรกิจระหว่างประเทศ การเปลี่ยนแปลงค่านิยมของคนในสังคม ความไม่แน่นอนของการเมืองและการทหาร การกีดกันทางการค้า และการเติบโตที่ช้าลงของเศรษฐกิจ ในช่วงทศวรรษ 1970 ทำให้แนวคิดในการวางแผนยุทธศาสตร์ธุรกิจไม่สามารถตอบสนองสภาพการณ์ดังกล่าวได้

ประการที่สี่การวางแผนยุทธศาสตร์วิสาหกิจ (Corporate strategic planning) เป็นการวางแผนที่มีความละเอียดสูงกว่าการวางแผนยุทธศาสตร์ธุรกิจ โดยได้ให้ความสำคัญแก่ผู้บริหารในระดับสูงเพื่อเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน โดยกำหนดให้มีการกำหนดวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสูงสุด (Chief executive officer) ต่อยอดจากการกำหนดภารกิจในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ธุรกิจ นอกจากนี้ยังมีการมอบหน้าที่รับผิดชอบ (Responsibility) ในการดำเนินงานตามแผนไปยังทุกส่วนของหน่วยงานและมีการสร้างความร่วมมือกันระหว่างธุรกิจแต่อย่างไรก็ตามการจัดทำแผนยุทธศาสตร์วิสาหกิจมีข้อจำกัดที่สำคัญรวม 3 ประการ ได้แก่ ประการแรกการเป็นอัมพาตจากการวิเคราะห์ (Paralysis by analysis) กล่าวคือการวิเคราะห์เพื่อจัดทำแผนไม่ได้นำไปสู่การบรรลุผลสัมฤทธิ์ ประการที่สองการต่อต้านจากหน่วยงานที่เคยดำเนินงานแบบดั้งเดิมประการที่สามการยกเลิกการจัดทำแผนหากผู้บริหารระดับสูงไม่สนับสนุนการดำเนินงานด้วยข้อจำกัดที่ได้กล่าวแล้วข้างต้นแนวความคิดในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์วิสาหกิจได้ถูกแทนที่โดยแนวความคิดการจัดการเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic management) ในทศวรรษที่ 1980

ประการที่ห้า การจัดการเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic management) แนวความคิดในการจัดการเชิงยุทธศาสตร์แตกต่างจากการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ธุรกิจและแผนยุทธศาสตร์วิสาหกิจ กล่าวคือ การวางแผนยุทธศาสตร์เป็นการเน้นที่การตัดสินใจเชิงยุทธศาสตร์ที่เหมาะสม แต่การจัดการเชิงยุทธศาสตร์เน้นที่การบรรลุผลสัมฤทธิ์ตามยุทธศาสตร์การสร้างตลาดและผลิตภัณฑ์ ตลอดจนทั้งเทคโนโลยีใหม่และไม่ได้มุ่งเพียงที่จะผลิตแผน แต่จะเน้นการบูรณาการการวางแผนร่วมกับทุกภาคฝ่ายภายในหน่วยงาน การจัดการเชิงยุทธศาสตร์เป็นการกำหนดวัตถุประสงค์การ

พัฒนาค่านิยม ซึ่ดความสามารถในการบริหารงาน ความรับผิดชอบ และระบบการบริหารงาน เพื่อเชื่อมโยงยุทธศาสตร์และการปฏิบัติไปยังทุกระดับชั้นในหน่วยงาน ซึ่งจะเป็นการลดความซ้ำซ้อนและความขัดแย้งภายในหน่วยงาน การจัดการเชิงกลยุทธ์มุ่งที่จะขยายวิสัยทัศน์และระบบการทำงานเชิงยุทธศาสตร์ไปสู่ทุกองค์กรภายในหน่วยงานเพื่อมุ่งสู่ผลสัมฤทธิ์โดยผู้ปฏิบัติงานทุกคน และทุกกลุ่มในหน่วยงานจะเป็นผู้มีส่วนสำคัญในการดำเนินงาน และจะต้องมีการบูรณาการทั้งการวางแผน การควบคุม การจัดโครงสร้างหน่วยงาน การสื่อสาร ระบบข้อมูล ตลอดทั้งระบบการให้รางวัลและการจูงใจ ทั้งนี้การวางแผนไม่ควรจะแยกออกไปเป็นเอกเทศ นอกจากนั้นการจัดการเชิงยุทธศาสตร์ยังต้องคำนึงถึงวัฒนธรรมของหน่วยงาน เพราะวัฒนธรรมจะส่งผลต่อการปฏิบัติงานของผู้ปฏิบัติงาน ซึ่งจะส่งผลต่อการบริหารจัดการด้วย

1.2 ประเภทของการบริหารเชิงยุทธศาสตร์ในภาคเอกชน

การจัดแบ่งประเภทการบริหารเชิงยุทธศาสตร์อยู่บนพื้นฐานแนวคิดเกี่ยวกับการจัดแบ่งมุมมองตามสถานะแวดล้อมและทิศทางกำเนินงานของคู่แข่งในตลาด ซึ่งสถานะแวดล้อมอาจแบ่งได้ดังภาพที่ 2-1

สูง	การเปลี่ยนแปลง	สถานะแวดล้อมรบกวน	สถานะแวดล้อมผันผวน
	ของตลาด	สถานะแวดล้อมสงบ	สถานะแวดล้อมกลุ่มสงบ
ต่ำ		เชิงป้องกัน	พฤติกรรมของคู่แข่ง
			เชิงคุกคาม

ภาพที่ 2-1 ประเภทของสถานะแวดล้อม

ที่มา: Nutt and Backoff (1992, p. 75)

ตามภาพที่ 2-1 จะเห็นได้ว่ามีลักษณะของสถานะแวดล้อมใน 4 ลักษณะได้แก่ ลักษณะแรก สถานะแวดล้อมรบกวน (Disturbed environment) เป็นลักษณะที่ตลาดมีการเปลี่ยนแปลงง่ายและในขณะเดียวกันคู่แข่งก็ไม่กระตือรือร้น และไม่คุกคาม หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง

คืออยู่ในเชิงป้องกัน (Defensive) ลักษณะที่สอง สภาวะแวดล้อมสงบ (Placid) เป็นลักษณะที่ตลาดค่อนข้างจะคงที่ไม่เปลี่ยนแปลง และในขณะที่เดียวกันคู่แข่งก็ไม่คุกคาม ลักษณะที่สาม สภาวะแวดล้อมกลุ่มสงบ (Clustered placid environment) เป็นลักษณะที่สภาวะการณ์การตลาดไม่เปลี่ยนแปลงมากนัก แต่คู่แข่งเริ่มมีการรวมตัวกันและมีแนวโน้มจะคุกคาม และลักษณะที่สี่ สภาวะแวดล้อมที่ผันผวน (Turbulent environment) ซึ่งเป็นลักษณะของตลาดที่มีความผันผวนและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และคู่แข่งมีลักษณะที่คุกคาม

จากสภาพแวดล้อมดังกล่าวสามารถจำแนกประเภทของยุทธศาสตร์ดังต่อไปนี้
(Miles & Snow, 1978, pp. 13-30)

ยุทธศาสตร์แบบเน้นการป้องกัน (Defender) จะถูกนำมาใช้เมื่อองค์กรต้องการรักษาพื้นที่ส่วนแบ่งทางการตลาดหรือการบริการอาจจะอยู่ในรูปของการประสานงาน หรือความร่วมมือ ตลอดทั้งการสร้างประสิทธิภาพในการดำเนินงานเพื่อลดต้นทุน แต่อย่างไรก็ตามอาจจะต้องมีการลงทุนที่สูง ยุทธศาสตร์แบบนี้เหมาะสำหรับสภาวะแวดล้อมกลุ่มสงบ แต่จะไม่เหมาะสำหรับสภาวะแวดล้อมที่เทคโนโลยีหรือความต้องการตลาดมีการเปลี่ยนแปลง ยุทธศาสตร์นี้หากจะให้เกิดประสิทธิภาพ ต้องมุ่งเน้นการควบคุม

ยุทธศาสตร์แบบนักคาดการณ์ (Prospector) ยุทธศาสตร์นี้จะถูกนำมาใช้เมื่อองค์กรอยู่ในภาวะที่จะต้องมีการแข่งขันสูงและการตลาดมีความผันผวน หรืออยู่ในสภาวะแวดล้อมที่ผันผวน ทำให้องค์กรจะต้องเร่งสร้างนวัตกรรมเพื่อผลิตสินค้าสู่ตลาดเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงในสภาวะแวดล้อมมีความรวดเร็ว ความมีประสิทธิภาพและการควบคุมจึงมีใช้ประเด็นหลัก แต่จะเป็นการสนับสนุนและความร่วมมือ และมีความยืดหยุ่นในการดำเนินงาน

ยุทธศาสตร์แบบนักวิเคราะห์ (Analyzer) เป็นยุทธศาสตร์ที่เน้นการลดความเสี่ยงแต่ในขณะเดียวกันก็ต้องการเพิ่มโอกาสทางธุรกิจด้วย กล่าวคือเป็นยุทธศาสตร์ที่ผสมกันระหว่างยุทธศาสตร์แบบนักป้องกัน (Defender) และยุทธศาสตร์แบบนักคาดการณ์ (Prospector) โดยยุทธศาสตร์แบบนี้ต้องการแสวงหาช่องทางการตลาดและผลิตสินค้าหรือบริการชนิดใหม่เข้าสู่ตลาดและยังคงรักษาลูกค้าเดิมไว้ นวัตกรรมใหม่ ๆ จะค่อย ๆ ถูกนำเข้าไปในตลาดร่วมกับสินค้าและบริการเดิม แต่อย่างไรก็ตามยุทธศาสตร์แบบนี้จะเป็นเรื่องยุ่งยากสำหรับนักบริหารเนื่องจากแนวความคิดยุทธศาสตร์แบบป้องกันเน้นการควบคุมประสิทธิภาพเพื่อให้เกิดความแน่นอนและลดความเสี่ยงให้เหลือน้อยที่สุด ในขณะที่ยุทธศาสตร์แบบนักคาดการณ์เน้นนวัตกรรมและการสนับสนุนให้เกิดนวัตกรรมซึ่งให้ความสำคัญกับความยืดหยุ่นและไม่เน้นการควบคุมและประสิทธิภาพ ทำให้แนวความคิดทั้งสองประการซึ่งเป็นส่วนประกอบที่สำคัญของยุทธศาสตร์แบบนี้ นักวิเคราะห์มีความยุ่งยากในทางปฏิบัติ

ยุทธศาสตร์แบบถอยหลัง (Reactor) เป็นลักษณะของยุทธศาสตร์ที่ไม่มีประสิทธิภาพซึ่งไม่สามารถรองรับต่อการเปลี่ยนแปลง จึงเป็นเพียงการหาทางรักษาจุดแข็งที่เคยมีมาในอดีตขององค์กร ซึ่งยุทธศาสตร์แบบถอยหลังเกิดขึ้นเมื่อการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์แบบป้องกันยุทธศาสตร์แบบนักคาดการณ์และยุทธศาสตร์แบบนักวิเคราะห์แล้วไม่ประสบผลสำเร็จ และมักจะเกิดขึ้นเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงผู้นำหรือวัฒนธรรมองค์กรซึ่งแตกต่างไปจากเดิมอย่างสิ้นเชิงทั้งนี้ความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเป็นความเปลี่ยนแปลงภายใต้สภาวะที่ตลาดไม่ผันผวนและคู่แข่งไม่คุกคาม

ยุทธศาสตร์นักความมั่นคง (Stabilizer) ยุทธศาสตร์นี้จะถูกนำมาใช้ในสภาวะที่ตลาดมีความมั่นคงและคู่แข่งมีการรวมตัวกันมีแนวโน้มว่าจะคุกคาม องค์กรจะต้องตอบสนองต่อคู่แข่งมากขึ้นซึ่งยุทธศาสตร์นี้แตกต่างจากยุทธศาสตร์แบบนักป้องกัน (Defender) เนื่องจากตอบสนองต่อคู่แข่งแต่ละรายได้ดีกว่า

2. แนวคิดการบริหารเชิงยุทธศาสตร์ของภาครัฐ

2.1 พัฒนาการแนวคิดการบริหารเชิงยุทธศาสตร์ของภาครัฐ

สำหรับพัฒนาการแนวคิดการบริหารเชิงยุทธศาสตร์ภาครัฐ Hughes ได้อธิบายไว้ว่าหน่วยงานภาครัฐได้มีการนำเอาแนวความคิดการบริหารเชิงยุทธศาสตร์มาใช้ หลังจากทีภาคเอกชนได้มีการนำมาใช้ ในทศวรรษที่ 1980 หน่วยงานภาครัฐได้มีการนำการบริหารเชิงยุทธศาสตร์มาใช้ด้วยการนำมาใช้ในรูปของการวางแผน ที่มีลักษณะของพัฒนาการและปัญหาที่คล้ายคลึงกันกับการนำแนวความคิดนี้มาใช้ในภาคเอกชน โดยเริ่มจากการจัดทำแผนการคลังและการเงินที่เป็นแผนการใช้จ่ายงบประมาณประจำปีที่ได้รับการจัดสรร (Hughes, 1994, p. 173)

จุดเน้นของการนำแนวคิดการบริหารเชิงยุทธศาสตร์มาใช้มุ่งเน้นผลการดำเนินงานทางการเงินเท่านั้น แต่การวางแผนระยะยาวของหน่วยงานภาครัฐไม่สามารถที่จะนำแนวคิดการบริหารเชิงยุทธศาสตร์ของภาคเอกชนมาใช้ได้โดยตรงทั้งหมด เนื่องจากหน่วยงานภาครัฐมีข้อจำกัดที่จะต้องอยู่ภายใต้กรอบกฎหมายและระเบียบต่าง ๆ นอกจากนี้หน่วยงานภาครัฐยังมีข้อจำกัดในทรัพยากรการบริหารที่อำนาจการตัดสินใจไม่ได้ขึ้นอยู่กับผู้บริหารสูงสุดเพียงคนเดียว และหน่วยงานภาครัฐเองก็ต้องเกี่ยวข้องกับกลุ่มประชาชนที่เรียกร้องบริการสาธารณะ ซึ่งแตกต่างจากกลุ่มผู้ใช้บริการหรือลูกค้าของภาคเอกชน รวมทั้งการบริหารงานของหน่วยงานภาครัฐยังเกี่ยวข้องกับกลุ่มผลประโยชน์ตลอดทั้งอิทธิพลทางการเมืองที่หลากหลาย

ถึงแม้จะมีการนำเอาแนวความคิดเชิงยุทธศาสตร์มาใช้ในหน่วยงานภาครัฐ แต่ก็ไม่ได้มีการกำหนดรายละเอียดที่ชัดเจนมากนักเนื่องจากการบริหารงานของภาครัฐและภาคเอกชนมีความแตกต่างกัน การนำยุทธศาสตร์การบริหารเชิงยุทธศาสตร์มาใช้ในภาครัฐจึงเป็นการเลือกใช้

บางประเด็นที่พอจะนำไปปฏิบัติได้ เช่น มีการกำหนดจุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์การกำหนดแผนปฏิบัติการ และการกำหนดรูปแบบวิธีการที่มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน

แต่อย่างไรก็ดีการตัดสินใจในเชิงยุทธศาสตร์จะต้องเป็นการตัดสินใจหน่วยงานระดับนโยบาย มิใช่เพียงระดับปฏิบัติการเพราะระดับปฏิบัติการเป็นเพียงการปฏิบัติงานปกติของระบบราชการ และจะต้องเป็นการตัดสินใจที่ส่งผลต่อลักษณะและทิศทางกิจกรรมของหน่วยงานตลอดทั้งอนาคตในภาพรวมของหน่วยงาน และอย่างไรก็ดีการตัดสินใจในการบริหารงานเชิงยุทธศาสตร์มักจะมีปัญหาเนื่องจากการตัดสินใจท่ามกลางข้อจำกัดทางการเมืองและข้อจำกัดทางกฎหมาย

สำหรับจุดร่วมของการนำแนวคิดการบริหารเชิงยุทธศาสตร์ในระยะเริ่มแรกของทั้งภาครัฐและภาคเอกชนจะพบว่ามีความคล้ายกันคือ การวางแผน มากกว่าเรื่องของการจัดการ

2.2 รูปแบบของการกำหนดยุทธศาสตร์ในภาครัฐ

ในทศวรรษที่ 1980 Olsen และ Eadie เป็นผู้บุกเบิกในการนำการวางแผนยุทธศาสตร์มาใช้ในหน่วยงานภาครัฐ โดยได้รับอิทธิพลจากแนวคิดการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ธุรกิจ (Business strategic planning) โดยเห็นว่าการวางแผนยุทธศาสตร์ภาครัฐมีส่วนประกอบสำคัญ 5 ประการ ได้แก่ (Hughes, 1994, pp. 175 - 179)

ประการแรก การกำหนดภารกิจ (Mission) และจุดมุ่งหมาย (Goal) โดยผู้บริหารระดับสูงของหน่วยงาน และกำหนดแนวทางและเป้าหมายของการปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์

ประการที่สอง การตรวจสอบหรือการวิเคราะห์สภาพการณ์ซึ่งเป็นการกำหนดปัจจัยและเงื่อนไขภายนอกที่จะส่งผลกระทบต่อการทำงานของหน่วยงาน เพื่อประกอบการพิจารณาในการกำหนดยุทธศาสตร์

ประการที่สาม การวิเคราะห์ปัจจัยภายในเพื่อกำหนดจุดแข็งและจุดอ่อนของหน่วยงานและนำมาประกอบการพิจารณาระหว่างดำเนินการกำหนดยุทธศาสตร์

ประการที่สี่ การกำหนด ประเมิน และการเลือกยุทธศาสตร์เพื่อดำเนินงาน

ประการที่ห้า การนำแผนไปสู่การปฏิบัติและการควบคุมกำกับให้การปฏิบัติเป็นไปตามแผนที่ได้กำหนดไว้

ในปี ค.ศ. 1988 ไบรสัน (Bryson) ได้นำเสนอขั้นตอนของการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ของภาครัฐ (The Bryson model) มีทั้งสิ้น 8 ขั้นตอน ประกอบด้วย

ขั้นตอนแรก เป็นขั้นตอนแสวงหาข้อตกลงในขั้นตอนกระบวนการจัดทำแผนยุทธศาสตร์

ขั้นตอนที่สอง เป็นขั้นตอนการตรวจสอบข้อกำหนด (Mandates) ถึงขอบเขตของกิจกรรมที่ระบุไว้ในกฎหมายก่อตั้งเพื่อทบทวนว่าหน่วยงานมีขอบข่ายครอบคลุมในประเด็นใดบ้าง

ขั้นตอนที่สาม การกำหนดภารกิจและค่านิยมโดยการทบทวนถึงเหตุผลว่าหน่วยงานตั้งขึ้นมาด้วยเหตุผลใด และตั้งขึ้นมาเพื่อดำเนินการให้บรรลุสิ่งใด ทั้งนี้การตอบคำถามดังกล่าวเป็นสิ่งที่ยากสำหรับหน่วยงานภาครัฐ

ขั้นตอนที่สี่ การวิเคราะห์ปัจจัยภายนอก เนื่องจากองค์กรจะต้องพบกับโอกาส และเผชิญกับอุปสรรคหรือภัยคุกคาม จึงมีความจำเป็นจะต้องศึกษาวิเคราะห์ปัจจัยที่อยู่ภายนอกที่จะส่งผลกระทบต่อการทำงาน ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และความผันผวนของสถานการณ์อื่น ๆ

ขั้นตอนที่ห้า การวิเคราะห์ปัจจัยภายใน การวิเคราะห์ปัจจัยภายในจะทำให้ทราบจุดแข็งและจุดอ่อนในการดำเนินงานของหน่วยงาน โดยจะพิจารณาจากประเด็นขีดความสามารถของทรัพยากรมนุษย์ ได้แก่ คุณภาพและคุณสมบัติอายุเพศ อัตราการออกจากงาน รวมทั้งขวัญและกำลังใจ นอกจากนี้จะต้องพิจารณาในประเด็นเรื่องการเงิน การบัญชีระบบข้อมูลแต่อย่างไรก็ตาม การมองหน่วยงานของตนเองในเชิงวิพากษ์เป็นสิ่งที่ดำเนินการได้ยาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพิจารณาในประเด็นความเป็นผู้นำ

ขั้นตอนที่หก การกำหนดประเด็นยุทธศาสตร์ผลที่ได้จากการวิเคราะห์สภาวะการณ์ทั้งภายในและภายนอกจะนำมาสู่การกำหนดประเด็นยุทธศาสตร์ประเด็นยุทธศาสตร์ควรเป็นเรื่องที่แยกจากการระดับการปฏิบัติงานประจำวัน แต่ควรเป็นเรื่องหลักที่จะส่งผลกระทบต่อองค์กรในอนาคต

ขั้นตอนที่เจ็ด ขั้นตอนการกำหนดยุทธศาสตร์หรือการกำหนดแผนปฏิบัติการ (Action plan) เป็นขั้นตอนที่นำผลจากขั้นตอนที่ผ่านมาข้างต้น ไปสู่การปฏิบัติและในทางปฏิบัติจะมีการกำหนดเป้าหมาย (Target) ความพร้อมรับผิดชอบ (Accountability) การกำหนดวันแล้วเสร็จ (Deadline) การกำหนดทรัพยากร (Resource requirement)

ขั้นตอนที่แปด การกำหนดวิสัยทัศน์การดำเนินงานซึ่งเป็นภาพของหน่วยงานในอนาคตที่ผู้ปฏิบัติงานจะต้องร่วมรับทราบโดยทั่วกัน

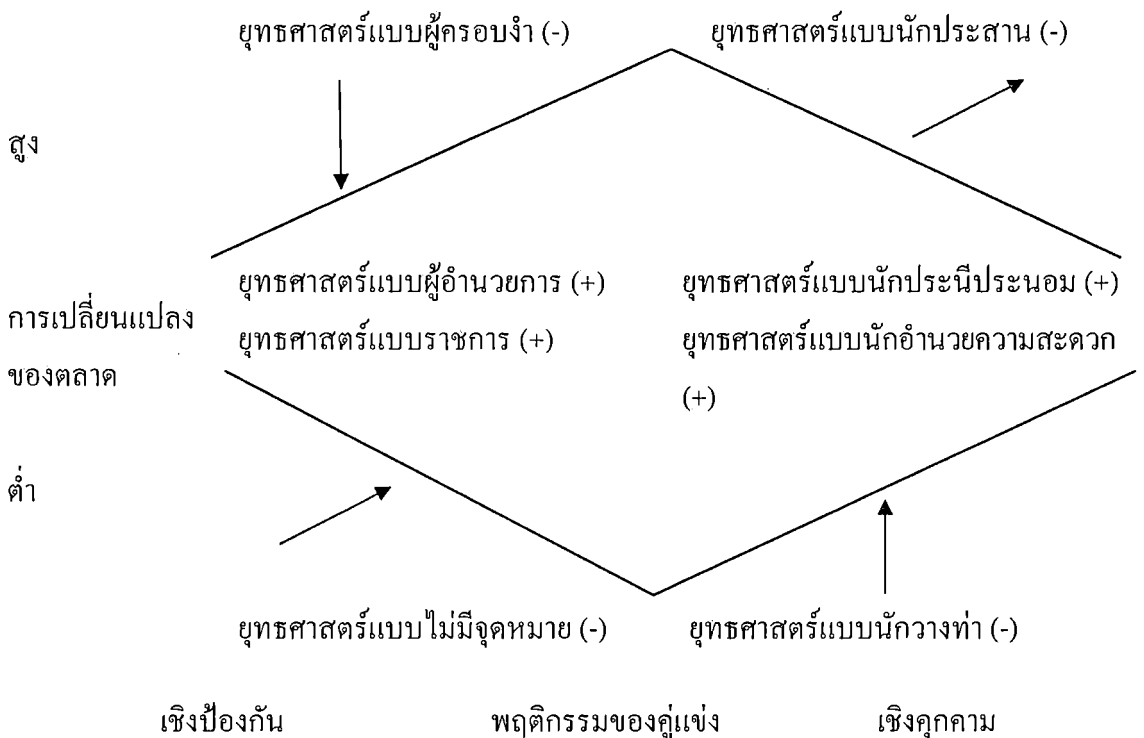
การจัดทำแผนยุทธศาสตร์ควรมีการจัดเก็บข้อมูลในวงกว้างแล้วค้นหาทางเลือกในการดำเนินงานที่ดีที่สุด โดยเน้นถึงอนาคตของหน่วยงานซึ่งเกิดจากการตัดสินใจในยุคปัจจุบัน ทั้งนี้แผนยุทธศาสตร์ควรสามารถสนับสนุนให้เกิดการสื่อสาร การมีส่วนร่วม การประสานผลประโยชน์และค่านิยม พร้อมทั้งจะสนับสนุนการตัดสินใจเพื่อผลสำเร็จในการนำแผนยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติ

2.3 ประเภทยุทธศาสตร์ภาครัฐ

เมื่อเปรียบเทียบกับความเปลี่ยนแปลงทางการตลาดและพฤติกรรมของกลุ่มแข่งขันซึ่งเป็นสิ่งผลักดันในการกำหนดยุทธศาสตร์ของภาคเอกชนแล้ว ในองค์การภาครัฐและภาคเอกชนที่ไม่แสวงหากำไรจะมีความต้องการของฝ่ายการเมือง รวมถึงกฎ ระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ เป็นสิ่งที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดยุทธศาสตร์โดยความต้องการหรือระเบียบก็มีการเปลี่ยนแปลงได้ เช่นเดียวกับระบบตลาดของภาคเอกชน

Nutt and Backoff (1992, pp. 84-118) ได้แบ่งประเภทของยุทธศาสตร์สำหรับภาครัฐและองค์การภาคเอกชนที่ไม่มุ่งผลกำไร ดังแสดงในภาพที่ 2-2

ภาพที่ 2-2 ประเภทของยุทธศาสตร์ภาครัฐและองค์การไม่แสวงหากำไร ที่มา: Nut and Backoff (1992, p. 86)

จากภาพที่ 2-2 Nut and Backoff (1992, pp. 81-84) ได้ชี้ให้เห็นทิศทางของความเคลื่อนไหวจากยุทธศาสตร์หนึ่ง ๆ ซึ่งเคลื่อนย้ายไปสู่ลักษณะของยุทธศาสตร์ที่มีประสิทธิภาพกว่า และได้แบ่งยุทธศาสตร์สำหรับภาครัฐและองค์การภาคเอกชนที่ไม่มุ่งผลกำไร ออกเป็น 3 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

ประเภทแรกได้แก่ยุทธศาสตร์ประเภทที่มีการปฏิบัติการสูง (High action types) ซึ่งมียุทธศาสตร์ย่อย 2 ยุทธศาสตร์ได้แก่

ยุทธศาสตร์แบบผู้ครอบงำ (Dominator) เป็นยุทธศาสตร์ที่อยู่ในสถานะแวดล้อมที่มีการกดดันให้นำไปสู่การปฏิบัติสูง แต่มีแรงกดดันให้ตอบสนองต่อภายนอกต่ำจึงเป็นยุทธศาสตร์ที่เน้นการบังคับให้ปฏิบัติตาม

ยุทธศาสตร์แบบผู้อำนวยการ (Director) เป็นความพยายามในการปรับตัวขององค์กรในสถานะแวดล้อมที่ถูกรบกวนที่พยายามรับผิดชอบต่อความต้องการ ยุทธศาสตร์นี้จะไม่ชัดเจนในเรื่องของฐานทางกฎหมาย และความรับผิดชอบที่แคบและรายงานต่อคณะกรรมการที่กำกับดูแลเท่านั้น หน่วยงานที่ดำเนินงานในยุทธศาสตร์นี้อาจเรียกว่า หน่วยงานที่อยู่เบื้องหลังรัฐ (Paragovernment)

ประเภทที่สอง ยุทธศาสตร์ที่มีการปฏิบัติการต่ำ (Low action type) ประกอบด้วยยุทธศาสตร์ย่อยสองยุทธศาสตร์ได้แก่

ยุทธศาสตร์ย่อยแรก ยุทธศาสตร์แบบนักวางท่า (Posturer) ซึ่งเป็นยุทธศาสตร์ที่รวบรวมประเด็นต่าง ๆ และตอบสนองโดยการวางแผน แต่อย่างไรก็ตามแผนไม่เคยนำไปสู่การปฏิบัติอย่างเต็มที่ เนื่องจากประเด็นต่าง ๆ ได้ถูกนำเสนอเพียงเพื่อเรียกร้องความสนใจ แต่ไม่ได้ให้ความสำคัญเรื่องความตั้งใจที่จะให้มีการดำเนินงานกับบัญชีรายการที่ได้จัดทำขึ้น ส่วนใหญ่ยุทธศาสตร์นี้จัดทำขึ้นเพื่อต่อสู้ให้ได้งบประมาณมาดำเนินงาน และการดำเนินงานนั้น ๆ มีแนวโน้มว่าจะถูกระงับ

ยุทธศาสตร์ย่อยที่สอง ยุทธศาสตร์แบบนักอำนวยความสะดวก (Accommodator) มีลักษณะคล้ายกับยุทธศาสตร์แบบนักวางท่า แต่มีความตั้งใจในการปฏิบัติงานให้เป็นจริงมากกว่า

ประเภทที่สาม ยุทธศาสตร์ที่เชื่อมโยงระหว่างการปฏิบัติการและความรับผิดชอบ (Coupling action and responsiveness) มี 4 ยุทธศาสตร์ย่อย ได้แก่

ยุทธศาสตร์ย่อยแรกยุทธศาสตร์แบบไม่มีจุดหมาย (Drifter) เป็นยุทธศาสตร์เน้นทำงานโดยไม่มีจุดหมาย ไม่มีการเรียกร้องให้มีการปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อให้สอดคล้องกับสถานะแวดล้อมแต่เป็นการทำงานในลักษณะประจำนอกจากนั้นยุทธศาสตร์ย่อยนี้ยังถูกใช้ในลักษณะของการพักหลังจากได้ผ่านการปฏิบัติงานมาแล้วอย่างหนัก

ยุทธศาสตร์ย่อยที่สอง เป็นยุทธศาสตร์แบบราชการ (Bureaucrat) เป็นยุทธศาสตร์ที่กำหนดหน้าที่รับผิดชอบโดยอ้างอิงกับมาตรฐานการดำเนินงาน หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่าเป็นการปฏิบัติงานที่เป็นงานประจำโดยมีการกำหนดมาตรฐานการดำเนินงาน ในยุทธศาสตร์แบบราชการจะมีความพยายามในการปกป้องงานประจำโดยการเสนอของงบประมาณสูงสุดและพยายามปิดบัง

งบประมาณที่มีค่าใช้จ่ายในรูปแบบต่าง ๆ สำหรับไว้สำรองจ่ายหากถูกตัดงบประมาณ ในการเสนอขอ งบประมาณส่วนใหญ่จะเป็นประเภทที่ไม่ให้ไม่ได้ (Sacrosanct)

ยุทธศาสตร์ย่อยที่สาม ยุทธศาสตร์แบบนักประนีประนอม (Compromiser) ยุทธศาสตร์นี้จะให้ความสำคัญกับการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการและการปฏิบัติงาน โดยเน้นการสร้างสมดุลระหว่างข้อเรียกร้องของหลายฝ่าย โดยจะมีการใช้มาตรฐานหรือเกณฑ์ในการตัดสินใจ

ยุทธศาสตร์ย่อยที่สี่ยุทธศาสตร์นักประสาน (Mutualist) เป็นยุทธศาสตร์ที่ทำงานเชิงรุกมากที่สุดในท่ามกลางสภาวะแวดล้อมที่มีความผันผวนอย่างรุนแรงจึงต้องการความร่วมมือของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานเพื่อให้ประสบผลสำเร็จแต่อย่างไรก็ตาม ยุทธศาสตร์นี้ยอมรับการละเว้นการปฏิบัติในบางกรณี

3. แนวทางการศึกษาทางด้านยุทธศาสตร์ (Strategy approach)

จากพัฒนาการแนวคิดทางยุทธศาสตร์จะพบว่า แนวคิดทางยุทธศาสตร์ถูกนำมาใช้ในทางการทหาร ที่มีเป้าหมายเพื่อการเอาชนะทางการรบเป็นหลัก และพัฒนาเรื่อยมาสู่การนำแนวคิดทางยุทธศาสตร์มาใช้ในการวางแผนของภาคธุรกิจเอกชน โดยมีเป้าหมายเพื่อการเอาชนะคู่แข่งการค้า

การศึกษายุทธศาสตร์ที่ผ่านมาพบว่า ยุทธศาสตร์ทางการทหารอาจไม่มีความแพร่หลาย เนื่องจากการศึกษาทางการทหารนั้นเป็นเรื่องที่ไม่นิยมนำออกมาเปิดเผย เพราะจะส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติ ดังนั้นทำให้องค์ความรู้การศึกษาทางด้านยุทธศาสตร์การทหารถูกจำกัดอยู่ในวงการทหารเท่านั้น

ขณะที่การศึกษายุทธศาสตร์ทางการบริหารมีการศึกษาที่แพร่หลายกว่ายุทธศาสตร์ทางการทหาร เนื่องจากมีมหาวิทยาลัย สถาบันการศึกษาที่พยายามศึกษาค้นคว้า พัฒนาการคิดเชิงยุทธศาสตร์เพื่อสร้างองค์ความรู้ทางด้านยุทธศาสตร์การบริหาร ที่จะนำไปสู่การประยุกต์ใช้ในองค์กรธุรกิจเอกชนต่าง ๆ เพื่อแข่งขันกัน ในทางธุรกิจจึงทำให้เกิดแนวทางการศึกษาที่แพร่หลายมากกว่ายุทธศาสตร์ทางการทหาร

แนวทางการศึกษายุทธศาสตร์ Mintzberg, et al (1998) ได้เสนอกรอบแนวทางการศึกษายุทธศาสตร์ออกเป็นสองแนวการศึกษาใหญ่ ๆ คือ

จากแนวทางการศึกษายุทธศาสตร์ทั้งสองแนวคิดดังกล่าว ประกอบด้วยสำนักคิด 10 สำนักซึ่งรายละเอียดของแนวทางการศึกษาดังกล่าวนั้น สามารถอธิบายได้ดังนี้ (พิชาย รัตนดิลก ณ ภูเก็ต, 2552, หน้า 104)

3.1 แนวการศึกษาในเชิงปทัสสถาน (Prescriptive approach) การศึกษายุทธศาสตร์ของกลุ่มนี้เป็นรูปแบบการศึกษาที่นิยมกันมากในช่วงทศวรรษที่ 70 และทศวรรษที่ 80 และก็ยังคงนำมาใช้กันอยู่ในปัจจุบัน การศึกษาในกลุ่มนี้ประกอบด้วยสำนักคิดย่อย 3 สำนักคิด ดังนี้

3.1.1 สำนักคิดเรื่องการวางแผน (Planning school) สำนักคิดนี้มองการสร้างยุทธศาสตร์ คือกระบวนการวางแผนที่เน้นเทคนิค (Formal planning) นักคิดที่มีอิทธิพลของสำนักวางแผนคือ Ansoff (1965 อ้างถึงใน พิชาย รัตนคิดถ ก ฎเกิด, 2552, หน้า 103) รากฐานของแนวคิดของสำนักวางแผนถูกพัฒนามาจากทฤษฎีระบบ (System theory) และระบบเครือข่าย (Cybernetics) โดยฐานคิดของสำนักนี้เชื่อว่ายุทธศาสตร์ ทำงานเหมือนเครื่องจักร ใช้การวิเคราะห์ในเชิงปริมาณ และให้ความสำคัญกับปัจจัยภายนอกมากกว่าปัจจัยภายในองค์กร เช่น การให้ความสำคัญกับผลิตสินค้าเพื่อตอบสนองต่อตลาดยุทธศาสตร์เป็นผลผลิตจากกระบวนการจะมีลักษณะที่เป็นทางการที่มีการจัดกิจกรรมอย่างเป็นขั้นตอนที่ชัดเจน เครื่องมือทางยุทธศาสตร์ที่นิยมคือ รายการและแผนภาพที่ใช้ในการแปลงเป้าหมายไปสู่ตัวชี้วัด มีการประเมินความร่วมมือการทำงานของฝ่ายต่าง ๆ แนวคิดนี้นักวางแผนจะมีบทบาทสูงในการกำหนดยุทธศาสตร์ สำนักคิดนี้จะให้ความหมายของสภาวะแวดล้อมในลักษณะที่เป็นสิ่งที่คงที่และสามารถควบคุมได้

3.1.2 สำนักคิดเรื่องการออกแบบองค์กร (Design school) สำนักคิดนี้มองการสร้างยุทธศาสตร์ คือ กระบวนการของการสร้างแนวคิด (Conception design) สำหรับนักคิดที่มีอิทธิพลต่อความคิดนี้ก็คือ Kenneth Andrew ยุทธศาสตร์ของสำนักออกแบบให้ความสำคัญกับการบรรลุเป้าหมายโดยสร้างความสมดุลระหว่างปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก โดยมีตัวผู้นำเป็นผู้กำหนดยุทธศาสตร์สำนักออกแบบมีความเห็นว่าผู้นำต้องเป็นผู้ที่มีความตระหนักรู้ แล้วนำไปสู่กระบวนการคิดที่ต้องวิเคราะห์หาจุดแข็ง จุดอ่อนภายในองค์กรการวิเคราะห์โอกาส อุปสรรคที่เกิดจากภายนอกองค์กร หรือที่รู้จักกันในนาม SWOT เป็นกรอบที่ใช้ในการวิเคราะห์สำนักคิดนี้ได้เสนอประเด็นที่สำคัญไว้ 3 ประการด้วยกันคือ

ประการแรก โครงสร้างขององค์กรควรเกิดจากยุทธศาสตร์ กล่าวคือ ควรมีการกำหนดยุทธศาสตร์เสียก่อน จากนั้นจึงกำหนดโครงสร้างขององค์กรให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ที่มี เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการปฏิบัติงาน

ประการที่สององค์กรขนาดใหญ่ต้องสร้างการแข่งขันขึ้นภายในองค์กร หากองค์กรขาดการแข่งขันจะทำให้องค์กรเกิดความเฉื่อยชาและนำไปสู่การมีประสิทธิภาพ

ประการสุดท้าย องค์กรต้องควบคุมระบบการจัดการภายในองค์กรให้เป็นไปตามเป้าหมายที่องค์กรกำหนด ไม่ควรปล่อยให้องค์กรต้องเดินไปตามกลไกตลาดเพราะจะทำให้เราไม่สามารถควบคุมสถานการณ์ได้ตามที่องค์กรต้องการ

3.1.3 แนวการศึกษาเรื่องการวางตำแหน่งทางยุทธศาสตร์ (Positioning school) สำนักคิดนี้มองการสร้างยุทธศาสตร์ คือ กระบวนการวิเคราะห์จุดเด่น (Positioning analysis) สำนักคิดนี้มีที่มาจากพื้นฐานแนวคิดจากเศรษฐศาสตร์ โดยมุ่งเน้นการวางตำแหน่งที่ดีที่สุดขององค์กรท่ามกลางความแตกต่างหลากหลาย ทั้งนี้สำนักคิดนี้ให้ความสำคัญของเนื้อหาของยุทธศาสตร์มากกว่ากระบวนการ และจะทำการวิเคราะห์เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์ทั่วไป (Generic strategy) ที่มีความชัดเจน และผู้มีบทบาทหลักในการกำหนดยุทธศาสตร์ได้แก่ นักวิเคราะห์ (ไพบูลย์ โพธิ์สุวรรณ, 2551, หน้า 20)

3.2 แนวการศึกษาวิเคราะห์เชิงอธิบาย (Descriptive approach)

การศึกษายุทธศาสตร์ของกลุ่มนี้เป็นรูปแบบการศึกษาที่ประกอบด้วยสำนักคิดย่อย 7 สำนักคิด ดังนี้ (Mintzberg, et al., 1998, pp. 47 - 49)

3.2.1 สำนักคิดที่เน้นศึกษานวัตกรรมขององค์กร (Entrepreneurial school) สำนักคิดนี้มองการสร้างยุทธศาสตร์ คือ กระบวนการสร้างวิสัยทัศน์ของผู้ประกอบการ (Entrepreneurial vision) แนวคิดนี้จะให้ความสำคัญกับกระบวนการของยุทธศาสตร์ที่มาจากผู้นำที่เข้มแข็ง และมีวิสัยทัศน์ตลอดทั้งนวัตกรรม โดยเห็นว่าสถานะแวดล้อมของการบริหารสามารถจัดการได้ และยุทธศาสตร์จะมีลักษณะที่จะต้องประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับวิสัยทัศน์

3.2.2 สำนักคิดที่เน้นการใช้เหตุผลในการตัดสินใจ (Cognitive school)

สำนักคิดนี้มองการสร้างยุทธศาสตร์ คือ กระบวนการรับรู้ทางความคิด (Mental/cognitive) เป็นสำนักคิดที่มีรากฐานความคิดมาจากสาขาจิตวิทยาที่มีความเชื่อว่ามนุษย์ใช้เหตุผลที่มีสถานการณ์จำกัด (Bounded rationality) ในการกำหนดยุทธศาสตร์จึงให้ความสำคัญทางจิตใจ (Mental) ของมนุษย์เป็นหลัก และเห็นว่าการใช้เหตุผลเป็นระบบการทำงานของสมองที่จะต้องทำการวางกรอบความคิดจากข้อมูลที่มาจกมาจากสถานะแวดล้อม

3.2.3 สำนักคิดที่เน้นการเรียนรู้ (Learning school) สำนักคิดนี้มองการสร้างยุทธศาสตร์ คือ กระบวนการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ (Emergent learning) มีรากฐานความคิดจากสาขาจิตวิทยา โดยเน้นการก่อตัวของยุทธศาสตร์ที่เกิดจากสิ่งที่ไม่คาดฝัน และมีการเรียนรู้ร่วมกันตลอดทั้งการสั่งสมประสบการณ์ของคนในองค์กรที่มีความต่อเนื่อง มิใช่การเรียนรู้ที่เป็นลักษณะเส้นตรง แต่มาโดยไร้ทิศทางที่แน่นอน ดังนั้นสถานะแวดล้อมจึงเป็นสิ่งที่ยากแก่การทำความเข้าใจ แนวความคิดของสำนักคิดนี้จึงเห็นว่าการกำหนดยุทธศาสตร์ไม่ได้ให้ความสำคัญกับการวางแผน ซึ่งเน้นความแน่นอนมากนัก และยุทธศาสตร์จะมีการเปลี่ยนแปลงจากการเรียนรู้

3.2.4 สำนักคิดว่าด้วยเรื่องอำนาจภายในองค์กร (Political school) สำนักคิดนี้มองการสร้างยุทธศาสตร์ คือ กระบวนการต่อรองทางอำนาจ (Power negotiation) สำนักคิดนี้เกิดจาก

แนวความคิดที่ก่อตัวจากความขัดแย้งและการใช้อำนาจ ซึ่งได้รับอิทธิพลจากแนวความคิดของสาขา รัฐศาสตร์ สำนักคิดนี้เรียกอีกอย่างว่า สำนักคิดการเมือง (Political school) สำนักคิดนี้เชื่อว่าการก่อตัวของยุทธศาสตร์เกิดจากการเจรจาต่อรอง หรือความร่วมมือในการยึดตำแหน่งที่สำคัญที่สามารถเป็นผู้กำหนดกติกา ภายในองค์กรจะถูกรวมเป็นหน่วยเดียวภายใต้ศูนย์อำนาจที่รวมศูนย์ และการรักษาไว้ซึ่งอำนาจเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดในการกำหนดยุทธศาสตร์ ทั้งนี้เพื่อที่จะคงไว้ซึ่งความเป็นผู้กำหนดกติกา (พิชาย รัตนดิถ ฌ ฎเกีต, 2552, หน้า 104)

3.2.5 สำนักคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมองค์กร (Cultural school) สำนักคิดนี้มองยุทธศาสตร์ คือ กระบวนการสะสมทางวัฒนธรรม (Collective cultural) สำนักคิดนี้เป็นสำนักคิดที่มีรากฐานความคิดจากมานุษยวิทยา (Anthropology) จะเน้นการก่อตัวของยุทธศาสตร์ที่เกิดจากกระบวนการของความร่วมมือที่จะสร้างมุมมองร่วมขององค์กร (Collective perspective) เพื่อให้เกิดอุดมการณ์และค่านิยมร่วมกัน โดยมีความเชื่อว่าการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ขององค์กรจะประสบความสำเร็จได้ก็ต่อเมื่อยุทธศาสตร์และวิธีการดำเนินงานที่ได้กำหนดขึ้น ได้กลายเป็นวัฒนธรรมขององค์กร (ไพบูลย์ โพธิ์สุวรรณ, 2551, หน้า 21)

3.2.6 สำนักคิดที่เน้นสภาพแวดล้อมขององค์กร (Environmental school) สำนักคิดนี้มองยุทธศาสตร์ คือ กระบวนการปรับตัวทางสิ่งแวดล้อม (Environmental reaction) สำนักคิดนี้มีฐานคิดบนความเชื่อว่าการก่อตัวของยุทธศาสตร์มีลักษณะเป็นเชิงการพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงของสภาวะแวดล้อม ดังนั้นในสำนักคิดนี้จึงให้ความสำคัญต่อสภาวะแวดล้อมว่าเป็นปัจจัยสำคัญต่อการกำหนดยุทธศาสตร์ ส่วนความเป็นผู้นำขององค์กรนั้น ไม่มีบทบาทที่สำคัญ ดังนั้นการกำหนดยุทธศาสตร์จึงไม่มีความแน่นอนและไม่มีความเดียวที่สุด (One best way) เพราะไม่สามารถควบคุมหรือมีวิธีการในการหยุดยั้งสภาวะแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงได้ (Mintzberg, et al., 1998, pp. 48 - 49)

3.2.7 สำนักคิดที่เน้นการเปลี่ยนรูปองค์กร (Configuration school) สำนักคิดนี้มองยุทธศาสตร์ คือ กระบวนการเปลี่ยนแปลงระบบ (Transformation) สำนักคิดนี้มีฐานคิดที่ว่าหากองค์กรที่มีลักษณะเฉพาะตัว มีภาวะที่ถูกรบกวนก็จะมีการกำหนดยุทธศาสตร์เพื่อเปลี่ยนรูปไปสู่อีกลักษณะหนึ่ง และองค์กรจะคงรูปอยู่ในลักษณะที่เปลี่ยนรูปได้ในระยะหนึ่ง แต่เมื่อมีภาวะที่ถูกรบกวนก็จะมีการเปลี่ยนรูปไปอีก ไม่มีที่สิ้นสุด

การกำหนดยุทธศาสตร์ในรูปแบบนี้จะเน้นเรื่องการคงไว้ซึ่งลักษณะเฉพาะตัวขององค์กรให้ได้ และเน้นเรื่องการปรับตัวให้สามารถดำรงอยู่ได้หากมีภาวะรบกวน ในสำนักคิดนี้เป็นการผสมผสานรูปแบบต่าง ๆ ของการก่อตัวของยุทธศาสตร์สองกลุ่มแรกดังกล่าวข้างต้น มาใช้เป็นกรณีเพื่อให้เกิดกระบวนการที่เหมาะสมกับกรณีเฉพาะเรื่องใดเรื่องหนึ่ง (ไพบูลย์ โพธิ์สุวรรณ, 2551, หน้า 22)

ทฤษฎีการบริหารเชิงยุทธศาสตร์แนววิพากษ์

การนำเสนอแนวคิดทฤษฎีการบริหารเชิงยุทธศาสตร์แนววิพากษ์ ผู้ศึกษาจะชี้ให้เห็นถึงข้อจำกัดของแนวคิดทฤษฎีการบริหารเชิงยุทธศาสตร์กระแสหลัก ก่อนที่จะนำไปสู่การนำเสนอถึงทฤษฎีการบริหารเชิงยุทธศาสตร์แนววิพากษ์ ซึ่งจะมีความเกี่ยวข้องข้องกับการวิเคราะห์วาทกรรม โดยมีลำดับการนำเสนอ ดังนี้

1. การวิพากษ์ทฤษฎีการบริหารเชิงยุทธศาสตร์กระแสหลัก
2. ทฤษฎีการบริหารเชิงยุทธศาสตร์แนววิพากษ์
3. แนวคิดเกี่ยวกับการวิเคราะห์วาทกรรมแนววิพากษ์

สำหรับทฤษฎีที่จะนำมาใช้ในการวิเคราะห์ยุทธศาสตร์การบริหารจากตัวบทของสามก๊กในคุษณินิพนธ์เล่มนี้ ผู้ศึกษาจะใช้ทฤษฎีการบริหารเชิงยุทธศาสตร์แนววิพากษ์ เนื่องจากทฤษฎีดังกล่าวมีพื้นฐานความเชื่อที่ว่าในการวิเคราะห์หรืออธิบายปรากฏการณ์ในสังคม จำเป็นต้องเข้าใจถึงเบื้องหลังของปรากฏการณ์อย่างแท้จริง โดยเฉพาะบริบททางประวัติศาสตร์ การเมือง เศรษฐกิจ และสังคม เพราะจะเป็นปัจจัยในการช่วยให้เราสามารถวิเคราะห์ปรากฏการณ์ได้อย่างกว้างขวาง และนอกจากการวิเคราะห์ปรากฏการณ์ได้อย่างกว้างขวางแล้วการใช้ทฤษฎีการบริหารเชิงยุทธศาสตร์แนววิพากษ์จะชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ทางสังคมที่เป็นปัจจัยขับเคลื่อนปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคม

ถึงแม้ว่าแนวคิดการบริหารงานเชิงยุทธศาสตร์กระแสหลักได้มีพัฒนาการอย่างต่อเนื่อง และมีจุดเด่นในการบริหารงานกว่าการบริหารงานแบบดั้งเดิม แต่การบริหารงานเชิงยุทธศาสตร์กระแสหลักก็มีข้อจำกัดบางอย่างที่ไม่สามารถนำไปใช้ปฏิบัติได้อย่างสมบูรณ์ โดยเฉพาะการละเลยความสำคัญบางมิติในทางทฤษฎีดังนั้นเพื่อเป็นการนำเสนอทฤษฎีการบริหารเชิงยุทธศาสตร์ที่ผู้วิจัยจะนำไปใช้เป็นการรอบการวิเคราะห์เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัย จึงจำเป็นต้องนำเสนอทฤษฎีการบริหารเชิงยุทธศาสตร์กระแสหลัก (Mainstream strategy management) ที่นิยมใช้ และรู้จักกันในทางการบริหาร ขณะเดียวกันผู้ศึกษาจะชี้ให้เห็นถึงข้อจำกัดของทฤษฎีการบริหารกระแสหลักด้วยการนำเสนอการวิพากษ์ทางทฤษฎี และสุดท้ายจะเป็นการนำเสนอทฤษฎีการบริหารเชิงยุทธศาสตร์อีกรูปแบบหนึ่งที่จะนำไปใช้เป็นการรอบในการศึกษาเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัย ก็คือ ทฤษฎีการบริหารเชิงยุทธศาสตร์แนววิพากษ์

1. การวิพากษ์ทฤษฎีการบริหารเชิงยุทธศาสตร์กระแสหลัก

คุษณินิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อการวิเคราะห์ทฤษฎีทางการบริหารที่เป็นฐานคิดของยุทธศาสตร์ทางการบริหารของตัวบทสามก๊กที่มีการใช้ในสังคมไทยปัจจุบันจุดเน้นของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จึงเป็นไปเพื่อการวิเคราะห์ (Descriptive approach) มากกว่าที่จะเป็นการนำเสนอยุทธศาสตร์

ใหม่ดังนั้นจึงจำเป็นต้องใช้ทฤษฎีการบริหารที่เน้นการวิเคราะห์มาใช้เป็นแนวทางขยายในการอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น

ทฤษฎียุทธศาสตร์การบริหารกระแสหลักของทฤษฎีสำนักรู้ที่เน้นธุรกิจ หรือ Business school ในการวิเคราะห์ของ Ralph (1969) นักมาร์กซิสต์ ชาวอเมริกาได้สรุปว่า ทฤษฎียุทธศาสตร์การบริหารกระแสหลักของทฤษฎีสำนักรู้ที่เน้นธุรกิจ เป็นอุดมการณ์ของทุนนิยมที่เกิดขึ้นในพัฒนาการของระบบทุนนิยมสมัยใหม่ที่เรียกว่า ลัทธิการจัดการนิยม (Managerialism)

ทฤษฎียุทธศาสตร์การบริหารกระแสหลักของทฤษฎีสำนักรู้ที่เน้นธุรกิจ (Levy, Mats & Hugh, 2003; Paul, Linda & Hug, 2007, p. 9) มีข้อจำกัดในการตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยในวิทยานิพนธ์นี้ เนื่องจากแนวคิดของสำนักรู้ที่เน้นธุรกิจมุ่งเสนอยุทธศาสตร์เพื่อที่จะเป็นวิธีการในการไปสู่เป้าหมาย ขณะที่งานวิจัยนี้ต้องการที่จะวิเคราะห์ยุทธศาสตร์เพื่อให้เห็นปรากฏการณ์ของความสัมพันธ์ทางสังคม และบริบททางสังคม ซึ่งทฤษฎีการบริหารกระแสหลักไม่ได้กล่าวถึงมิติเหล่านี้ ขณะที่ทฤษฎีการบริหารกระแสหลักกลับให้ความสำคัญกับประเด็นหลัก ๆ 2 ประเด็น คือ

1.1 ทฤษฎีการบริหารเชิงยุทธศาสตร์กระแสหลักนิยาม “ยุทธศาสตร์” ในฐานะที่เป็นเพียงเครื่องมือทางการบริหาร

คำวิจารณ์ต่อทฤษฎีการบริหารเชิงยุทธศาสตร์กระแสหลักที่นิยามยุทธศาสตร์ว่าเป็นเพียงเครื่องมือทางการบริหารนั้น เกิดขึ้นจากทฤษฎีวิพากษ์ที่พยายามตั้งคำถามต่อยุทธศาสตร์กระแสหลัก โดยนักทฤษฎีวิพากษ์มองว่า เหตุผลเชิงเครื่องมือ (Instrumental rationality) หรือเหตุผลเชิงเทคนิค (Technical rationality) เป็นวิธีคิดที่จำกัดเพียงแค่การหาวิธีการไปสู่เป้าหมายมากกว่าที่ตั้งคำถามว่าทำไมต้องไปสู่เป้าหมาย การมีวิธีคิดแบบนี้จะนำไปสู่การกดขี่ในสังคมปัจจุบัน

รูปแบบของเหตุผลดังกล่าว ยึดติดแต่เพียงวิธีการมากกว่าเป้าหมาย กล่าวคือ เหตุผลเชิงเครื่องมือหรือเชิงเทคนิคจึงเป็นวิธีคิดที่ให้ความสำคัญต่อ วิธีการ และประสิทธิภาพ มากกว่าการคำนึงถึง “เป้าหมาย” การตั้งคำถามของแนวคิดยุทธศาสตร์กระแสหลักที่นิยาม “ยุทธศาสตร์” ในฐานะที่เป็นเพียงเครื่องมือทางการบริหารนั้นจะเป็นคำถามในลักษณะที่ว่า “จะอย่างไรเพื่อไปสู่เป้าหมาย” (How to) มากกว่าที่จะตั้งคำถามว่า “ทำไมถึงต้องทำเช่นนั้น” (Why should)

เหตุผลเชิงเครื่องมือชี้ให้เห็นเทคโนโลยีที่มุ่งความสนใจในประเด็นทางเทคนิค ขั้นตอนการทำงาน และวิธีการทำงานที่มีประสิทธิภาพ โดยละเลยเป้าหมาย และมุ่งสู่การรับใช้มนุษย์ด้วยวิธีการเหตุผลเชิงเครื่องมือ นอกจากนี้เหตุผลเชิงเครื่องมือได้ชี้ให้เห็นแยก “ข้อเท็จจริง” (Fact) ออกจาก “ค่านิยม” (Value) เพื่อจะได้เข้าถึงข้อเท็จจริงได้อย่างถูกต้อง (Value-free) แต่นำ

เสียชีวิตวิธีที่วิธีการดังกล่าว ทำให้ไม่อาจเข้าใจถึงการเลือกเชิงคุณค่า (Valuechoices) ซึ่งปกติจะเกี่ยวข้องกับ “ความจริง” อย่างแยกจากกัน ไม่ออก

ข้อจำกัดประการแรกที่การศึกษาครั้งนี้ไม่สามารถนำทฤษฎีการบริหารเชิงยุทธศาสตร์กระแสหลักมาใช้อธิบายเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยได้ เนื่องมาจากฐานคิดของทฤษฎีการบริหารเชิงยุทธศาสตร์จะมุ่งเน้นไปที่การบริหารงานองค์กร เน้นการเชื่อมโยงกันทั้งระบบภายในองค์กร เช่น นโยบาย เป้าหมาย แนวทางการปฏิบัติ ทรัพยากร เพื่อนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายขององค์กร และถึงแม้ว่าแนวคิด ทฤษฎีการบริหารเชิงยุทธศาสตร์กระแสหลัก (Main stream strategy management) มีลักษณะของการวิเคราะห์ แต่เป็นการวิเคราะห์เพื่อหาวิธีการที่จะสามารถนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายขององค์กรเป็นสำคัญ ยุทธศาสตร์กระแสหลักเป็นการวิเคราะห์ที่มุ่งเน้นภายในองค์กรมากเกินไป ทำให้ละเลยการทำความเข้าใจบริบททางสังคม เช่น บริบททางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม หรือในแง่ของประวัติศาสตร์ความเป็นมา ทำให้นิยามการมองยุทธศาสตร์ในลักษณะนี้จึงเป็นเพียง “เครื่องมือ” (Tools หรือ How to) ในการบริหารเพื่อหาวิธีการในการที่จะช่วยนำพาองค์กรบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้โดยไม่สนใจถึงบริบทที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงาน

การมองยุทธศาสตร์ในฐานะที่เป็นเพียงเครื่องมือ ทำให้เกิดการเน้นกระบวนการขั้นตอน วิธีการทำงานจนละเลยการพัฒนาความคิดใหม่ ๆ หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นการทำลายความคิดสร้างสรรค์ที่จะนำไปสู่นวัตกรรมใหม่ ๆ ในการปฏิบัติงาน

สำหรับประเด็นที่สะท้อนให้เห็นว่ายุทธศาสตร์กระแสหลักมีจุดอ่อนในแง่ที่มองยุทธศาสตร์เป็นเพียงเครื่องมือทางการบริหารนั้นจะเห็นได้จากตัวแทนของแนวคิดยุทธศาสตร์การบริหารกระแสหลักที่เป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวางในวงการบริหาร ก็คือนักคิดที่ชื่อ Mintzberg ที่ได้นิยามความหมายการบริหารใน 5 ลักษณะหรือ 5Ps ซึ่งฐานคิดการมองยุทธศาสตร์ส่วนใหญ่จะเน้นเรื่องของการกำหนดวิธีการทำงานที่จะนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายขององค์กร การสร้างวิธีการเอาชนะคู่แข่ง การสร้างรูปแบบหรือวิธีการทำงาน การกำหนดวิธีในการวางทิศทางขององค์กรในระบบการแข่งขัน หรือการแสวงหาจุดร่วมทางความคิด พฤติกรรมของคนในองค์กรให้มีทิศทางหรือจุดร่วมเดียวกัน (Mintzberg, 1987, pp. 11-24)

ลักษณะเหล่านี้ได้สะท้อนให้เห็นว่าฐานคิดเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การบริหารกระแสหลักมองยุทธศาสตร์เป็นเพียงเครื่องมือหนึ่งทางการบริหารเท่านั้นขาดการมองบริบททางสังคมที่มีพลวัต ขณะที่ฐานะทางยุทธศาสตร์ที่จะนำมาใช้ในการวิเคราะห์ยุทธศาสตร์การบริหารของตัวบิตสามก๊กไม่ได้มุ่งเน้นให้ยุทธศาสตร์มีฐานะเป็นเครื่องมือที่จะนำไปสู่เป้าหมาย หรือความสำเร็จ แต่เพียงอย่างเดียว แต่ต้องการที่จะวิเคราะห์ยุทธศาสตร์ของตัวบิตสามก๊กที่จะชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ทางสังคมที่มีในตัวบิตสามก๊กและส่งผลต่อยุทธศาสตร์การบริหารในขณะนั้น

จากฐานคิดของยุทธศาสตร์กระแสหลักที่เป็นการใช้เหตุผลในลักษณะที่เป็นเทคนิค นั้น ยุทธศาสตร์กระแสหลักจึงเป็นเพียงเทคนิคเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร ดังจะเห็นได้จากความแพร่หลายในการใช้เทคนิคการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม หรือที่เรียกว่า SWOT ตัวอย่างการวิเคราะห์สถานการณ์ หรือสภาพแวดล้อม ที่เรียกว่าการวิเคราะห์ SWOT (SWOT Analysis) เป็นเทคนิค และเครื่องมือหนึ่งที่ถูกนำมาใช้ในฐานะที่เป็นวิธีการเชิงยุทธศาสตร์ที่จะนำไปสู่การบรรลุเป้าหมาย โดยเริ่มจากการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมจากภายในและภายนอกองค์กรว่ามีผลอย่างไรต่อองค์กร แบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น การวิเคราะห์โอกาส อุปสรรคจุดอ่อน และจุดแข็งขององค์กร (เสนห์ จุ้ยโต, 2548, หน้า 29; ศิริวรรณ เสรีรัตน์และคณะ, 2541, หน้า 20 – 45) กล่าวคือ

1. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกองค์กร (External opportunity and threats) เป็นการวิเคราะห์ทางด้านการเมือง เศรษฐกิจสังคมวัฒนธรรมเทคโนโลยี สิ่งแวดล้อม แนวโน้มการแข่งขันในระบบตลาด เป็นต้นสิ่งเหล่านี้สามารถสร้างประโยชน์หรือก่อให้เกิดอันตรายต่อองค์กรในอนาคตได้ซึ่งปัจจัยภายนอกนี้เองที่องค์กรไม่สามารถควบคุมได้ การวิเคราะห์ถึงความเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมภายนอกนี้จะทำให้ทราบถึงโอกาสที่จะรุกเพื่อหารายได้และทราบข้อจำกัดที่จะพองตัวหรือตัดทอนธุรกิจหรือการตัดสินใจในการขยับเลิกกิจการกล่าวโดยสรุปได้ว่า โอกาส (Opportunity = O) หมายถึงสถานการณ์ภายนอกที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร สำหรับอุปสรรคหรือข้อจำกัด (Threats = T) หมายถึงสถานการณ์ภายนอกที่ก่อให้เกิดปัญหาต่อการบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร

2. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในองค์กร (Internal strengths and weaknesses) เป็นการวิเคราะห์หาจุดแข็งในองค์กรเช่นความสามารถในการผลิตที่มีคุณภาพเหนือกว่าคู่แข่ง การมีกระบวนการวิจัยและพัฒนาที่ดีเยี่ยม เป็นต้นตลอดจนการหาข้อที่เป็นจุดอ่อนที่เกิดขึ้นเพื่อหาทางป้องกันธุรกิจของตนกระบวนการกำหนดและประเมินจุดแข็งและจุดอ่อนขององค์กรเป็นกิจกรรมที่สำคัญในการบริหารเชิงกลยุทธ์จุดแข็งจุดอ่อนที่ค้นพบจะต้องนำไปเปรียบเทียบกับคู่แข่งกัน กล่าวคือถ้าเหนือกว่าคู่แข่งถือว่าเป็นจุดแข็งและถ้าด้อยกว่าคู่แข่งก็จะเป็นจุดอ่อนที่เกิดขึ้นในองค์กรกล่าวโดยสรุปได้ว่า จุดแข็ง (Strength = S) หมายถึงข้อได้เปรียบภายในองค์กรที่จะช่วยให้องค์กรบรรลุวัตถุประสงค์ได้ สำหรับจุดอ่อน (Weakness = W) หมายถึงข้อเสียเปรียบภายในองค์กรซึ่งทำให้้องค์การไม่บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ได้

แนวคิดยุทธศาสตร์กระแสหลักเป็นแนวคิดที่ถูกพัฒนาขึ้นเพื่อที่จะหาวิธีในการนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายขององค์กรมากกว่าที่จะนำมาวิเคราะห์ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ทางสังคมในมิติต่าง ๆ ซึ่งในการตอบวัตถุประสงค์ของคดียุทธศาสตร์นี้เป็นการวิเคราะห์ที่จะต้องชี้ให้เห็นว่า

ทำไมต้องไปสู้เป้าหมายมากกว่าการที่จะอธิบายเพียงแค่ว่าจะไปสู้เป้าหมายได้อย่างไร ด้วยข้อจำกัดดังกล่าวของทฤษฎีการบริหารกระแสหลักจึงไม่สามารถใช้เป็นทฤษฎีในการวิเคราะห์ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นกับตัวบทสามก๊กในสังคมไทย

1.2 ค่านิยมเบื้องหลังของทฤษฎีการบริหารเชิงยุทธศาสตร์กระแสหลักนั้นเน้นเรื่องประสิทธิภาพทางการตลาดเป็นหลัก

ค่านิยมเบื้องหลังของแนวคิดการบริหารเชิงยุทธศาสตร์กระแสหลักนั้นจะพบได้จากการที่แนวคิดการบริหารเชิงยุทธศาสตร์กระแสหลักให้ความสำคัญกับเรื่อง “ประสิทธิภาพ” กล่าวคือ การบริหารเชิงยุทธศาสตร์ในแง่ที่มุ่งเน้นการทำงานที่ให้ความสำคัญกับประสิทธิภาพเป็นการทำงานที่มุ่งใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยลงทุนน้อยที่สุด อันเป็นที่มาของวิธีคิดแบบตลาดที่ต้องคำนึงถึงต้นทุนกำไร (Cost –benefit analysis) ความคุ้มค่าเป็นหลักในการทำงาน

ค่านิยมเกี่ยวกับประสิทธิภาพที่แนวคิดการบริหารเชิงยุทธศาสตร์ของกระแสหลักในปัจจุบันให้ความสำคัญก็คือ เรื่องความได้เปรียบในเชิงแข่งขันในตลาด นักวิชาการที่เป็นตัวแทนความคิดดังกล่าวที่สำคัญก็คือ Porter ดังเห็นได้จากที่ Porter เสนอเรื่องความได้เปรียบเชิงแข่งขันเพื่อสามารถวางตำแหน่งขององค์กรธุรกิจในสภาพแวดล้อมที่มีการแข่งขันกันสูง และการให้ความสำคัญต่อตัวแบบตลาดนั้นก็มาจากพื้นฐานแนวคิดเศรษฐศาสตร์จุลภาคนั้นเองยุทธศาสตร์ในมุมมองของ Porter จึงเป็นเรื่องของความได้เปรียบในเชิงของการแข่งขันที่ต้องคำนึงถึง คู่แข่งในตลาด สินค้าหรือบริการ ลูกค้า การได้เปรียบในเชิงแข่งขันนี้จะเกิดขึ้นได้ต้องมีต้นทุนที่ต่ำ และมีความแตกต่างในสินค้าและบริการ (ธงชัย วงศ์ชัยสุวรรณ, 2540, หน้า 68-70)

สำหรับเครื่องมือที่ถูกนำมาใช้ในแนวคิดการบริหารเชิงยุทธศาสตร์ที่สะท้อนให้เห็นเรื่องประสิทธิภาพทางการตลาดได้แก่ Balance Scorecard (BSC) ที่มีมิติที่ให้ความสำคัญกับ ลูกค้า ผู้รับบริการหรือผู้มีส่วนได้เสียที่จะต้องสร้างความพึงพอใจสูงสุดต่อการเข้ามาใช้บริการนอกจากนี้ BSC ยังให้ความสำคัญกับมุมมองในมิติทางการเงินที่มีการกล่าวถึงความคุ้มค่า ความมีประสิทธิภาพ ความประหยัด สิ่งเหล่านี้ได้สะท้อนถึงค่านิยมที่อยู่เบื้องหลังของแนวคิดการบริหารเชิงยุทธศาสตร์ที่ให้ความสำคัญกับระบบตลาดดังที่ได้กล่าวมาแล้ว

ตัวอย่างเทคนิคที่แพร่หลายในแนวคิดการบริหารยุทธศาสตร์กระแสหลักคือเทคนิคการควบคุมการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดความสมดุล การคำนึงถึงความมีประสิทธิภาพ ความคุ้มค่าภายในองค์กร หรือที่เรียกว่า Balanced Scorecard (BSC) ที่นำมาใช้ในประเทศไทยยังไม่มีกำหนดคำศัพท์ภาษาไทยที่ชัดเจน อาจเรียกว่า การประเมินผลเชิงคุณภาพการประเมินองค์กรแบบสมดุลการวัดผลแบบสมดุล เทคนิค BSC มีกรอบการควบคุมการใช้ทรัพยากรขององค์กร 4 ด้าน

ประกอบด้วยมุมมองด้านการเงิน (Financial perspective) มุมมองด้านลูกค้า (Customer perspective) มุมมองด้านกระบวนการภายใน (Internal process perspective) และมุมมองด้านการเรียนรู้และการพัฒนา (Learning and growth perspective) โดยมีรายละเอียดดังนี้ (สุพาศน์ สฤกษ์วานิช, 2544, หน้า 307-308)

1. มุมมองทางการเงิน (Financial perspective) เป็นการให้ความสำคัญกับมิติทางการเงินในการที่จะมุ่งตอบสนองต่อผู้ลงทุนเจ้าของกิจการ เช่น ความสามารถในการสร้างผลประกอบการ ผลกำไร ยอดขายให้กับผู้ลงทุน เป็นต้น
  2. มุมมองทางลูกค้า (Customer perspective) เป็นการให้ความสำคัญในมิติที่เกี่ยวกับตัวลูกค้ามีคตินี้จะให้ความสำคัญกับการตอบสนองความต้องการ การสร้างความพึงพอใจให้ เกิดแก่ลูกค้าที่เข้ามาซื้อสินค้าและบริการ เช่น การผลิตสินค้าและบริการที่ตรงตามความต้องการ ความสะดวกรวดเร็วในการรับบริการ คุณภาพของสินค้าและบริการ ราคาของสินค้าและบริการ เป็นต้น
  3. มุมมองทางด้านการกระบวนการภายใน (Internal business process) เป็นการให้ความสำคัญกับกระบวนการทำงานภายในองค์กรเพื่อที่จะสร้างความพึงพอใจให้เกิดขึ้นกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder) ได้แก่ ผู้ถือหุ้น ลูกค้า กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการให้ความสำคัญกับกระบวนการทำงานภายใน ได้แก่ การสร้างระบบการบริหารจัดการให้มีคุณภาพ (Quality) การสร้างโอกาสในการแข่งขันในอนาคต ระยะเวลาในการผลิตและจัดส่งสินค้าและบริการ (Response time) การสร้างผลิตภัณฑ์ใหม่ออกสู่ตลาด (New product introduction) เป็นต้น
  4. มุมมองทางด้านการเรียนรู้และพัฒนา (Learning and growth) เป็นมุมมองที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนา ปรับปรุงเพื่อให้องค์กรบรรลุเป้าหมายอย่างยั่งยืนฐานคิดของมุมมองทางด้านการเรียนรู้และพัฒนา คือ การสร้างข้อได้เปรียบหรือนวัตกรรมในการแข่งขันกับตลาด ดังนั้นการที่มีนวัตกรรม มีการเรียนรู้ การพัฒนา จะทำให้บุคลากรในองค์กรมีศักยภาพ มีความรู้ความสามารถ ซึ่งจะเป็นผลดีต่อองค์กรในการแข่งขันกันในตลาด
- เทคนิคเหล่านี้เป็นเครื่องมือที่สำคัญที่ตอบสนองต่อค่านิยมของแนวคิดการบริหาร กระแสหลักที่มุ่งให้ความสำคัญกับเรื่องของประสิทธิภาพในแง่ของการทำงานที่เกิดประโยชน์สูงสุดแต่ลงทุนน้อยที่สุด และคำนึงถึงต้นทุนกำไร ดังนั้นเทคนิค BSC จึงมีส่วนสำคัญในการควบคุมต้นทุนและการทำงานภายในองค์กร เช่น การควบคุมการเงิน การควบคุมกระบวนการทำงาน จนละเอียดต่อที่มาของกลไกในการทำงาน ซึ่งผลที่จะตามมาก็คือการถูกรอบงำในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การถูกรอบงำด้วยระบบทุนนิยม ที่เป็นระบบการผลิตเพื่อแสวงหากำไร

ขณะที่นักวิชาการที่ศึกษาทฤษฎีการจัดการในเชิงวิพากษ์ (Critical Management Studies: CMS) ได้วิพากษ์แนวคิดการบริหารเชิงยุทธศาสตร์กระแสหลักว่า การศึกษาการบริหารเชิงยุทธศาสตร์ควรจะก้าวข้ามแนวคิดที่เน้นในเรื่องของเทคนิค หรือการแสวงหาวิธีการทำงาน เพื่อไปสู่เป้าหมายของการเพิ่มประสิทธิภาพขององค์กรเน้นเป้าหมายและวิธีการ ภายใต้การคำนึงถึงเรื่องต้นทุน กำไร เนื่องจากการสนใจแต่วิธีการทำงานเพียงอย่างเดียวอาจถูกรอบงำได้ง่าย เช่น การถูกรอบงำด้วยระบบทุนนิยม เป็นต้น

ดังนั้นการศึกษารูปแบบการเปลี่ยนวิธีแห่งการตีความเชิงยุทธศาสตร์จากตัวบทสามก๊กในสังคมไทย จึงจำเป็นต้องศึกษายุทธศาสตร์ในความหมายที่กว้างขวางกว่าการมองเพียงแค่ว่าในฐานะที่เป็นวิธีการที่จะไปสู่เป้าหมาย ภายใต้การแสวงหาวิธีในการทำงานตามแนวคิดยุทธศาสตร์กระแสหลัก ดังนั้นในคดียุทธศาสตร์นี้จึงจำเป็นต้องใช้ทฤษฎีเชิงวิพากษ์ในการวิเคราะห์และอธิบายเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัย

2. ทฤษฎีการบริหารเชิงยุทธศาสตร์แนววิพากษ์

คดียุทธศาสตร์นี้จะใช้ทฤษฎีการบริหารเชิงยุทธศาสตร์แนววิพากษ์ในการวิเคราะห์ยุทธศาสตร์การบริหารของตัวบทสามก๊ก เพื่อตอบวัตถุประสงค์การศึกษาโดยจะนำเสนอประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีการบริหารเชิงยุทธศาสตร์แนววิพากษ์ ดังนี้

2.1 พัฒนาการของทฤษฎีการบริหารเชิงยุทธศาสตร์แนววิพากษ์

ทฤษฎีการบริหารแนววิพากษ์ที่นำมาใช้ในทางรัฐประศาสนศาสตร์เกิดขึ้นในประเทศสหรัฐอเมริกา ในช่วงทศวรรษที่ 1970 ในทศวรรษนี้สังคมอเมริกามีความสับสนและเห็นว่าทฤษฎีการบริหารรัฐกิจในขณะนั้น ไม่สามารถตอบสนองสถานการณ์ที่วุ่นวายได้ จึงได้มีการนำแนวคิดของทฤษฎีวิพากษ์ของสำนัก แฟรงค์เฟิร์ต (The Frankfurt School) ที่เผยแพร่โดย มาคูสเซ่

(Macuse) ชาวิวเยอร์มัน อดีตศาสตราจารย์ปรัชญามหาวิทยาลัยแบรนด์ไฮส์ (Brandeis University)

Macuse (n.d. อ้างถึงใน ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, 2541, หน้า 270) เป็นนักวิชาการคนหนึ่งของทฤษฎีวิพากษ์ที่ถกเถียงทางการเมืองหนีภัยคุกคามของฮิตเลอร์สมัยนาซีเรื่องอำนาจ เข้ามาพักอาศัยในประเทศสหรัฐอเมริกา และหลังจากนั้นก็ได้อาศัยอยู่ในอเมริกา Macuse ได้เผยแพร่แนวคิดของทฤษฎีวิพากษ์จนมีผู้นิยมและใช้ชื่อว่า “แนวคิดของพวกซ้ายใหม่” (New Left) ซึ่งเป็นการผสมผสานแนวคิดระหว่างมาร์กซิสม์ประชาธิปไตยกับอนาธิปไตยนิยม (Anarchism) มีฐานความคิดในเรื่องของการที่มนุษย์ถูกลดคุณค่าความเป็นมนุษย์ (Alienation) ในด้านต่าง ๆ การเน้นการต่อสู้ (Struggle) เพื่อให้หลุดพ้นจากสภาพการเป็นทาส ปฏิเสธระบบทุนและระบบคอมมิวนิสต์เผด็จการ ซึ่งการต่อสู้ดังกล่าวไม่จำเป็นต้องเป็นการต่อสู้ระหว่างชนชั้นทางเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว อาจรวมไปถึงการต่อสู้ระหว่างกลุ่มที่ต้องการเป็นอิสระกับอำนาจทางการเมือง เช่น นักศึกษาและเยาวชนต่อสู้กับ

นายทุน หรือรัฐบาล ซึ่งแนวคิดการต่อสู้เพื่อให้หลุดพ้นนี้ได้รับอิทธิพลทางความคิดจากนักคิดสังคมนิยมยูโตเปียและอนาธิปไตยนิยม (Anarchism)

สำหรับแนวคิดแบบพวกซ้ายใหม่ของ Macuse (n.d. อ้างถึงใน ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, 2541, หน้า 272-273) มีสาระสำคัญสรุปได้ดังนี้

1. แนวคิดแบบพวกซ้ายใหม่เชื่อว่าระบบสังคมนะวันตกจะครอบงำปัจเจกชนในทุกรูปแบบ โดยใช้ระบบการผลิตเป็นตัวกำหนดทุกสิ่งทุกอย่างระบบการผลิตจะสามารถตอบสนองความต้องการของสมาชิกในสังคมได้เป็นอย่างดี เพราะมีการใช้เทคโนโลยีมาเป็นองค์ประกอบในการผลิตทำให้การผลิตมีประสิทธิภาพ

2. แนวคิดแบบพวกซ้ายใหม่เห็นว่าสมาชิกในสังคมจะเกิดการยอมรับการครอบงำโดยกลุ่มผลประโยชน์ รัฐจะกลายเป็นรัฐสวัสดิการ (Welfare state) ซึ่งสามารถตอบสนองความต้องการของสังคมทำให้สังคมยอมรับต่อระบบการควบคุม และเมื่อสังคมได้รับการตอบสนองในสิ่งที่ต้องการแล้ว ก็จะทำให้สังคมไม่ต้องการเปลี่ยนแปลงอะไรและท้ายที่สุดชนชั้นกรรมาชีพก็จะประนีประนอมกับนายทุน และจะไม่ได้เป็นชนชั้นก้าวหน้าหรือนำการเปลี่ยนแปลงในสังคมอีกต่อไป

3. มาคูสเซ่ (Macuse, n.d. อ้างถึงใน ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, 2541, หน้า 270) เชื่อว่าผู้ที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไม่ควรจะอยู่ในระบบการผลิต ไม่ใช่ชนชั้นกรรมาชีพอย่างที่ทฤษฎีของมาร์กซ์ ได้เสนอไว้ แต่มาคูสเซ่ เชื่อว่าผู้ที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคือ นักศึกษาและชนกลุ่มน้อย และจากแนวคิดของมาคูสเซ่ ก่อให้เกิดการรวมกลุ่มของนักศึกษาในสหรัฐชื่อว่า “กลุ่มนักศึกษาเพื่อสังคมนิยมประชาธิปไตย (SDS) ได้ประชุมกันที่เมืองพอร์ต ฮูรอน พร้อมออกคำประกาศพอร์ต ฮูรอน เพื่อเสนอให้มีการจัดระบบสังคมใหม่โดยใช้หลักประชาธิปไตยที่สมาชิกในสังคมมีส่วนร่วม

ท่าทีของมาคูสเซ่ ที่มีต่อทฤษฎีการบริหารรัฐกิจหรือรัฐประศาสนศาสตร์ในอเมริกาคือ การต่อต้านแนวปฏิธานนิยม ต่อต้านการเน้นแต่เรื่องเทคนิคและปฏิเสธการควบคุมในสายการบังคับบัญชาในการบริหารการนำทฤษฎีวิพากษ์ของมาคูสเซ่ มาใช้ในรัฐประศาสนศาสตร์ของอเมริกาที่เด่นชัด มีจุดเริ่มต้นมาจากการประชุมกันที่มินนาวบรูค (Minnowbrook Conference) ในปี 1968 ด้วยการสนับสนุนของดไวท์ วอลโด (Dwight Waldo) ศาสตราจารย์ทางรัฐประศาสนศาสตร์ซึ่งในยุคนั้นเกิดปัญหาความวุ่นวายสับสนในประเทศ และองค์ความรู้ที่มีอยู่ในสังคมนั้นนั้นไม่ได้มุ่งที่จะช่วยแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะในองค์ความรู้ทางสาขาวิชาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ที่ไม่ได้มีการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับปัญหาของสังคมที่นับวันจะทวีความรุนแรงขึ้น การถกเถียงระหว่างนักวิชาการทางรัฐประศาสนศาสตร์ที่มีมุมมองแตกต่างในทฤษฎีทางรัฐประศาสนศาสตร์ ได้ก่อให้เกิดข้อสรุปสาระสำคัญ 4 ประการ คือ (อุทัย เลาหวิเชียร, 2543, หน้า 33-38)

ประการแรก การสนใจเรื่องที่สอดคล้องกับความต้องการของสังคม (Relevance) หมายความว่า รัฐประศาสนศาสตร์ควรสนใจปัญหาของสังคม โดยเฉพาะเป้าหมายสาธารณะที่สำคัญๆ นักวิชาการในกลุ่มนี้เห็นว่า นักบริหารควรนึกถึงปัจจัยของค่านิยมทางการเมืองในการพิจารณาปัญหาการบริหาร วิชาความรู้ควรจะนำมาใช้ในการปฏิบัติงานให้ได้ นักบริหารและนักวิชาการจะต้องถามตัวเองเสมอว่าความรู้เพื่อประโยชน์อันใด ความรู้มีใช้ไปเพื่อความหรูหรา หรือเพื่อความสมบูรณ์ของการเป็นทฤษฎีบริสุทธิ์ ตรงกันข้ามความรู้จะต้องนำไปใช้ในการบริหารงานได้

ประการที่สอง แนวความคิดนี้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับค่านิยม (Value) นักรัฐประศาสนศาสตร์ในความหมายใหม่ไม่เห็นด้วยกับพฤติกรรมนิยม หรือปฏิฐานนิยมทางตรรกวิทยา (Logical positivism) ซึ่งเป็นปรัชญาที่ไม่ให้ความสนใจกับค่านิยม นักวิชาการกลุ่มนี้อธิบายว่า รัฐประศาสนศาสตร์จะหลีกเลี่ยงเรื่องของส่วนรวมและการเมืองไม่ได้ นักบริหารควรจะมีมือเข้าช่วยเหลือบุคคลเสียเปรียบทางสังคม ซึ่งก็คือ การใช้ค่านิยมอย่างหนึ่ง กล่าวโดยสรุปก็คือ นักบริหารจะวางตัวเป็นกลาง (Neutral) ได้ยาก เพราะถ้าวางตัวเป็นกลางคนที่ได้เปรียบจากสังคมก็จะได้เปรียบยิ่งขึ้น คนที่เสียเปรียบก็จะเสียเปรียบตลอดไป สังคมก็จะเกิดช่องว่างไม่นำอยู่

ประการที่สาม เรื่องความเท่าเทียมในสังคม (Social equity) ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในประการที่สอง เมื่อนักบริหารวางตัวเป็นกลางไม่ได้ นักบริหารจะต้องใช้ค่านิยมเข้าไปช่วยคนจน หรือผู้ที่มีโอกาสน้อย หรือผู้เสียเปรียบทางสังคมอื่น ๆ เช่น สตรี คนพิการ ชนส่วนน้อยในสังคม ซึ่งแสดงให้เห็นว่า รัฐประศาสนศาสตร์ในความหมายใหม่ให้ความสำคัญเกี่ยวกับเรื่องของการกระจายบริการให้กับคนในสังคมให้ทุกคนมีโอกาสเท่าเทียมกัน

ประการที่สี่ เรื่องการเปลี่ยนแปลง (Change) การเปลี่ยนแปลง ในที่นี้หมายความว่า นักบริหารจะต้องเป็นฝ่ายริเริ่มการเปลี่ยนแปลง เพื่อให้ความเสมอภาคทางสังคมประสบผลสำเร็จ นอกจากนี้ ยังเห็นว่าการเปลี่ยนแปลงเป็นสิ่งที่ต้องคำนึงถึงตลอดเวลา เพราะสังคมเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา นักบริหารหรือหัวหน้างานจึงต้องคำนึงถึงการเปลี่ยนแปลงให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคมจะเห็นได้ว่า รัฐประศาสนศาสตร์ในความหมายใหม่เป็นทฤษฎีที่รุนแรง (Radical theory) ที่ต้องการให้ระบบราชการบริการคนให้สอดคล้องและเอื้ออำนวยต่อความต้องการของสังคม เพื่อให้ระบบราชการมีแนวทางที่ถูกต้องในการแก้ไขปัญหาของสังคมดังกล่าวจึงอาจกล่าวได้ว่า รัฐประศาสนศาสตร์ในความหมายใหม่เป็นทฤษฎีรัฐประศาสนศาสตร์ที่ตอบสนองการเปลี่ยนแปลงของสังคม (Social change) อย่างหนึ่ง

ทฤษฎีการบริหารแนววิพากษ์หลังจากแนวคิดของพวกซ้ายใหม่ ได้มีการพัฒนาต่อมา เป็นในฐานะที่เป็นทฤษฎีทางเลือกจากทฤษฎีการจัดการกระแสหลัก กล่าวคือ CMS เป็นแนวคิดที่

มุ่งมีการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างแบบถอนรากถอนโคนในการจัดการ โดยมีแนวคิดหลักร่วมกันระหว่างแนวคิดสำนักต่าง ๆ ในเชิงวิพากษ์ในแง่ที่การตั้งข้อสงสัย (Skepticism) อย่างลึกซึ้งต่อความชอบธรรมของระบบจัดการที่ใช้กันอยู่ปัจจุบัน และวิเคราะห์ถึงสภาพความไม่เป็นธรรมทางสังคม และสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อฝ่ายจัดการและองค์กร (Paul et al, 2007)

ทฤษฎีการบริหารแนววิพากษ์ไม่ได้มีลักษณะเป็นสำนักคิดที่นักวิชาการมีเอกภาพในแนวคิดร่วมกัน แต่มีความแตกต่างกันหลาย ๆ มิติ ในการใช้แนววิพากษ์การจัดการอย่างถึงรากถึงโคนแบบเดียวกัน คือ กลุ่มนักวิชาการที่ใช้การวิพากษ์จะมีการเคลื่อนไหวทั้งในเชิงปฏิรูปไปจนถึงการปฏิวัติ เช่น กลุ่มมาร์กซิสต์ กลุ่มนักปฏิบัตินิยม หรือกลุ่มนักวิชาการยุคหลังสมัยใหม่ กลุ่มสำนักแฟรงค์เฟิร์ต (The Frankfurt School) เป็นต้นอย่างไรก็ดี CMS ก็มีประเด็นจูงใจร่วมกันในการศึกษาวิจัยหลายประเด็นด้วยกันคือ (Paul et al, 2007, pp. 8-12)

1. กลุ่มนักวิชาการ CMS มุ่งที่จะศึกษาเพื่อท้าทายต่อ โครงสร้างอำนาจที่ครอบงำ (Structures of domination) เช่น กลุ่มนักวิชาการ CMS จะให้ความสำคัญต่อแหล่งกำเนิดกลไกการทำงาน และผลที่ตามมาของการครอบงำในรูปแบบต่าง ๆ โดยระบบทุนนิยม หรือระบบที่ผู้ชายเป็นใหญ่ เป็นต้น

2. กลุ่มนักวิชาการ CMS มุ่งที่จะศึกษาในเรื่องที่ท้าทายความเชื่อกันโดยปริยายว่าเป็นเรื่องธรรมดาตามธรรมชาติ (Taken for granted) กิจกรรมของการต่อต้านความเชื่อดังกล่าวก็จะนำไปสู่การบ่อนทำลายความสัมพันธ์ทางสังคมที่ยอมรับกันอยู่ เช่น ความสัมพันธ์ในเชิงครอบงำระหว่างฝ่ายจัดการกับคนทำงาน หรือ ระหว่างผู้ชายกับผู้หญิง เป็นต้น

3. กลุ่มนักวิชาการ CMS มุ่งที่จะศึกษาเพื่อข้ามพ้นในแนวคิดที่เน้นแต่เรื่องเทคนิค (Beyond instrumentalism) การจัดการที่เน้นแต่เรื่องเทคนิคของวิชาการกระแสหลักเป็นการให้ความสำคัญความสัมพันธ์ทางสังคมของคนในที่ทำงานเป็นแต่เรื่องการหาวิธีการทำงาน คือ งานของฝ่ายจัดการในองค์กรก็คือการปกป้องจัดการผลิตและพลังแรงงานมนุษย์ไปสู่เป้าหมายของการสร้างผลกำไร และประสิทธิภาพขององค์กร การเน้นหาวิธีการทำงานในองค์กรเป็นหลักนั้น ตั้งอยู่บนบรรทัดฐานของการใช้เหตุผลในเชิงเป้าหมาย และวิธีการ (Means-ends rationality)

4. กลุ่มนักวิชาการ CMS ให้ความสำคัญต่อการวิเคราะห์ทบทวน และความหมาย (Reflexivity and meaning) หมายความว่า นักวิจัยจะต้องตระหนักว่าการวิเคราะห์การจัดการนั้นได้รับอิทธิพลจากจุดยืนทางสังคมของผู้วิเคราะห์เอง การใช้ภาษาและความเชื่อในการนำเสนอผลการศึกษา ตัวอย่างเช่น ในการศึกษาเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อสังคมธุรกิจ (Corporate social responsibility) ควรจะวิเคราะห์ในบริบทความสัมพันธ์ของการต่อสู้ระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ที่พยายามนิยามความหมายที่แตกต่างกัน

5. กลุ่มนักวิชาการ CMS ให้ความสำคัญต่อการวิเคราะห์เรื่องอำนาจและความรู้ (Power and knowledge) แนวคิดนี้พัฒนามาจากมิเชล ฟูโก (Michele Foucault) ซึ่งพยายามชี้ให้เห็นว่าความรู้ในรูปแบบต่าง ๆ ไม่ว่าจะอ้างว่าเป็นกลางหรือไม่ก็ตาม ล้วนแต่สะท้อนและต่อยอดถึงความสัมพันธ์ในเชิงอำนาจที่ไม่เท่าเทียมกันในสังคม อำนาจในที่นี้มีได้หมายถึง การเล่นเกมเมือง แต่มีความหมายที่กว้างกว่านั้นคือ จะครอบคลุมถึงความสัมพันธ์ทางสังคมในระดับต่าง ๆ นอกจากนี้อำนาจดังกล่าวก็มิได้ใช้ในเชิงลบเท่านั้น แต่มีลักษณะในเชิงบวกด้วย เช่น ระบบบริหารจัดการในปัจจุบันซึ่งมักจะถือกันว่าเป็นเรื่องที่ไม่เกี่ยวกับอำนาจ เพราะเป็นแค่วิธีการทำงานเท่านั้น แต่ถ้าวิเคราะห์แล้วก็จะพบว่าระบบบริหารจัดการเป็นรูปแบบหนึ่งของการครอบงำระหว่างคนในสังคมสมัยใหม่ เป็นต้น

2.2 แนวคิดหลักเกี่ยวกับยุทธศาสตร์ในทฤษฎีเชิงวิพากษ์

คุณูปนิพนธ์นี้จะใช้ทฤษฎีการบริหารแนววิพากษ์มาอธิบายเพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการศึกษา ทฤษฎีเชิงวิพากษ์ได้ชี้ให้เห็นถึงฐานะของยุทธศาสตร์ในการบริหารที่สำคัญ 2 ประการด้วยกัน คือ

2.2.1 ยุทธศาสตร์ในฐานะที่เป็นอุดมการณ์ของสังคม

อุดมการณ์ของสังคมในที่นี้หมายถึง ความเชื่อร่วมกันของกลุ่มคนในสังคม ความเชื่อดังกล่าวจะเป็นอุดมการณ์ได้ก็ต่อเมื่อ ความเชื่อนั้นมีผลให้เกิดการปฏิบัติการทางสังคมเกิดขึ้นในกลุ่มสังคมกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง หรือชนชั้นใดชนชั้นหนึ่งกล่าวคือ กลุ่มสังคมหรือชนชั้นดังกล่าวจะใช้ความเชื่อเป็นเหตุผลอ้างความชอบธรรมในการปฏิบัติการทางสังคม เพื่อตอบสนองผลประโยชน์และคุณค่า (Value) รูปแบบใดรูปแบบหนึ่งของกลุ่มหรือชนชั้นตนเองอุดมการณ์จะมีพลังที่เป็นตัวขับเคลื่อนและปฏิบัติการบางอย่างทางสังคม (ชัชชนต์ ประดิษฐศิลป์, 2542, หน้า 343)

อุดมการณ์ทางสังคมจะเป็นตัวขับเคลื่อนและการปฏิบัติการบางอย่างทางสังคม ซึ่งอุดมการณ์ทางสังคมจะมีลักษณะที่สำคัญบางอย่างแอบแฝงอยู่สามารถพิจารณาได้จากลักษณะที่สำคัญ 2 ประการ คือ (กาญจนา แก้วเทพ, 2550, หน้า 60)

ประการแรก กิจกรรมที่เกิดขึ้นจากอุดมการณ์ทางสังคมนั้นต้อง จะต้องมึเป้าหมายที่แน่นอน ไม่ว่าจะมีการแสดงออกมาอย่างเปิดเผยชัดเจน หรือมีการปิดบังซ่อนเร้น

ประการที่สอง กิจกรรมเหล่านั้นจะต้องระบุวิธีการที่แน่นอนในการที่ไปสู่การบรรลุเป้าหมาย

เป้าหมายหลักของการขับเคลื่อนปฏิบัติการทางสังคมบางอย่างจะอยู่ที่ผลประโยชน์ที่แตกต่างกัน สำหรับผลประโยชน์สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 รูปแบบด้วยกันดังนี้ (ชัชชนต์ ประดิษฐศิลป์, 2542, หน้า 343)

1. ผลประโยชน์และคุณค่าเชิงอัตวิสัย (Subjective interest) หรือแรงจูงใจในผลประโยชน์ผลประโยชน์และคุณค่าเชิงอัตวิสัยจะหมายถึง ความต้องการของแต่ละคน ซึ่ง

ผลประโยชน์ในรูปแบบนี้จะเป็นพื้นฐานของผลประโยชน์ในรูปแบบอื่น ๆ

2. ผลประโยชน์และคุณค่าเชิงภาวะวิสัย (Objective interest) หรือ ผลประโยชน์เชิงโครงสร้างหมายถึง ผลประโยชน์ร่วมของสมาชิกในสังคมที่อยู่ภายใต้โครงสร้างทางสังคมเดียวกัน ผลประโยชน์ในรูปแบบนี้จะเน้นวิธีการที่จะบรรลุผลประโยชน์ภายใต้แรงผลักดันของกลุ่มทางสังคมและกลุ่มจะสามารถบรรลุเป้าหมายของผลประโยชน์หรือไม่ขึ้นอยู่กับเงื่อนไข

3. ผลประโยชน์และคุณค่าที่ได้รับจริง (Real interest) เป็นผลประโยชน์ที่เกิดจากผู้กระทำได้กระทำการทางสังคมอันก่อให้เกิดผลประโยชน์ตามมา ผลประโยชน์ที่ได้รับจริงนั้นเป็นการผสมผสานระหว่างผลประโยชน์เชิงอัตวิสัยและผลประโยชน์เชิงภาวะวิสัย กล่าวคือ ผลประโยชน์เชิงอัตวิสัยเป็นเพียงผลประโยชน์ของคนทีแสดงออกมา ซึ่งอาจจะเหมือนกันหรือแตกต่างกันก็ได้ ในขณะที่ผลประโยชน์เชิงภาวะวิสัยนั้นเป็นผลประโยชน์ของกลุ่มคนที่มีเป้าหมายร่วมกัน แต่การจะได้รับผลประโยชน์หรือไม่ขึ้นอยู่กับแรงผลักดันของกลุ่ม

ส่วนบทบาทของอุดมการณ์ในสังคมนั้นมีความสำคัญในการเคลื่อนไหวทางสังคม การเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงสังคม ในที่นี้หมายถึง การกระทำร่วมกันของขบวนการใดขบวนการหนึ่งทางสังคม ที่มีเป้าหมายเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างสังคม ภายในระยะเวลาที่ต่อเนื่องยาวนาน ดังนั้นโดยทั่วไปอุดมการณ์จึงมีบทบาทดังต่อไปนี้ (กาญจนา แก้วเทพ, 2550, หน้า 104-106)

1. การสร้างความชอบธรรมให้กับสังคม หรือกลุ่มที่ยึดถืออุดมการณ์นั้น
2. ยืนยันกติกาของสังคม เพื่อป้องกันการโต้แย้งจากสังคม
3. เป็นชุดความคิดที่ยืนยันหลักการบางอย่าง ที่มีผลต่อการชี้นำความคิด และพฤติกรรมของคนในสังคม

4. เป็นชุดความคิดที่มีลักษณะในเชิงศีลธรรม เพื่อชี้ให้เห็นว่าสิ่งใดควรทำ สิ่งใดไม่ควรทำ

5. ต้องมีการถกเถียงต่อผู้ที่ไม่เห็นด้วย

6. อธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคม เพื่อให้สังคมเข้าใจ

กล่าวโดยสรุปแล้วในดุลยพินิจนี้จะใช้บทบาทของอุดมการณ์ในสังคมตามแนวคิดของกรัมสกี (Gramsci, 1980 อ้างถึงใน กาญจนา แก้วเทพ, 2550, หน้า 60, 74) ที่ว่าอุดมการณ์เปรียบเสมือนปูนซีเมนต์ที่ทำหน้าที่เชื่อมรอยร้าวในสังคมที่มีความแตกแยก และมีผลประโยชน์ทาง

ชนชั้นเกิดขึ้น ดังนั้นจะมีอุดมการณ์อันหนึ่งที่จะช่วยในการรักษาความแตกแยกของสังคมให้รวมตัวกันอยู่ได้

ในการที่จะทำให้อุดมการณ์สามารถบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้นั้นจำเป็นจะต้องมีการปฏิบัติการของอุดมการณ์ สำหรับกรอบในการวิเคราะห์ปฏิบัติการของอุดมการณ์ จะใช้กรอบการวิเคราะห์ใน 3 กรอบดังนี้ (ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์, 2542, หน้า 346-348)

1. การก่อรูปอุดมการณ์เป็นการนำอุดมการณ์เดิมมาปรับปรุงให้เหมาะสม สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของกลุ่มผู้สร้างอุดมการณ์ โดยปรับส่วนที่ล้าหลังและสร้างส่วนที่ใหม่ที่แสดงให้เห็นว่าอุดมการณ์ใหม่มีความแตกต่างจากเดิมอย่างไร การก่อรูปของอุดมการณ์จะต้องคำนึงถึงการแรงผลักดันในการขับเคลื่อนให้อุดมการณ์ของกลุ่มบรรลุเป้าหมายด้วย หรือกล่าวได้ว่าต้องคำนึงถึงความเป็นไปได้ทางภาวะวิสัยด้วย ขณะที่เงื่อนไขของอัตวิสัยก็เป็นสิ่งที่ต้องคำนึงถึงด้วย กล่าวคือ ต้องคำนึงถึงความต้องการของกลุ่มที่ต้องผลักดันให้เป็นไปได้จริง

2. การถ่ายทอดอุดมการณ์การถ่ายทอดอุดมการณ์จะได้รับการยอมรับและมีอิทธิพลต่อมวลชนได้นั้น อุดมการณ์จะต้องสามารถเข้าไปเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของกลุ่มคนได้ และการถ่ายทอดอุดมการณ์ที่สร้างขึ้นใหม่นั้นจะต้องเน้นการพัฒนาให้อุดมการณ์สามารถเข้าไปครองใจของกลุ่มคนได้

กรัมสกี (Gramsci, 1980 อ้างถึงใน กาญจนา แก้วเทพ, 2550, หน้า 73) ได้ตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับความซับซ้อนของการถ่ายทอดอุดมการณ์ว่า

1. ในความคิดของคนจะมีอุดมการณ์เก่า ๆ โลกทัศน์ (World view) ที่กำหนดพฤติกรรม วิธีคิด ความรู้สึกของคนอยู่
2. อุดมการณ์ใหม่ที่จะเข้าไปแทนที่อุดมการณ์เดิม จะต้องเป็นอุดมการณ์ที่มีความน่าสนใจมากกว่าอุดมการณ์เดิม และต้องเกิดจากความสมัครใจของผู้รับอุดมการณ์

ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับอุดมการณ์จะประกอบไปด้วยกลุ่มคน 4 กลุ่มด้วยกัน คือ

1. กลุ่มผู้สร้างอุดมการณ์
2. ผู้ปฏิบัติการเผยแพร่อุดมการณ์
3. ผู้ให้การสนับสนุน และ
4. กลุ่มคนผู้รับฟังอุดมการณ์

ในการถ่ายทอดอุดมการณ์นั้นเป็นเรื่องของอำนาจทางความรู้ (Disciplinary power) กล่าวคือ เป็นความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ผู้อื่นสามารถเข้าไปกำหนดชีวิตประจำวันของกลุ่มคนหรือชาวบ้านได้

3. การต่อสู้ของอุดมการณ์ อุดมการณ์ที่เป็นอุดมการณ์ใหม่จำเป็นต้องพยายามที่จะแทรกเข้าไปในพื้นที่ที่มีอุดมการณ์เก่าครอบงำอยู่ ในพื้นที่ของอุดมการณ์เก่านั้นจะมีอุดมการณ์หนึ่งเป็นตัวแทนและมีอุดมการณ์ย่อยอื่น ๆ เป็นสิ่งที่แตกย่อยสาขาออกมา (Derivative) โดย

ความสัมพันธ์ระหว่างอุดมการณ์หลักและอุดมการณ์ย่อย จะมีลักษณะสำคัญคือ อุดมการณ์หลักจะเป็นแกนกลางที่มีอุดมการณ์ย่อยเป็นบริวารหมุนอยู่รอบแกนกลางดังกล่าว

การต่อสู้ระหว่างอุดมการณ์เก่าและอุดมการณ์ใหม่ จะมีลักษณะของการสะสมเชิงปริมาณไปสู่การเปลี่ยนแปลงเชิงคุณภาพ โดยอุดมการณ์ใหม่อาจมีความขัดแย้งหรือประสาน หรือตัดแปลงอุดมการณ์ย่อยในพื้นที่อุดมการณ์เก่าเสียก่อน การต่อสู้ทางอุดมการณ์ไม่จำเป็นต้องแสดงออกในเหตุการณ์ใหญ่ ๆ แต่อาจเกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน เช่น ในทางภาษา ทางคำขวัญ หรือสัญลักษณ์ เป็นต้น

การปฏิบัติการทางอุดมการณ์มีเป้าหมายเพื่อที่จะสร้างอุดมการณ์ของตนให้คนอื่นยอมรับ ถือเป็น การต่อสู้ทางอุดมการณ์เพื่อให้เกิดการครองใจประชาราษฎร์ (Hegemony) ซึ่งจะนำไปสู่การครอบงำความคิดของคนและสังคม การทำให้สังคมยอมรับผลประโยชน์ของกลุ่มตนจนทำที่สุดผลประโยชน์ดังกล่าวก็จะกลายเป็นผลประโยชน์ของสังคมส่วนรวมได้ การช่วงชิงอำนาจการนำ (Hegemony) ในโครงสร้างของการให้ความหมายทางสังคมจะเกิดจากอุดมการณ์ของกลุ่มสังคมหรือชนชั้นใดชนชั้นหนึ่ง ประสบความสำเร็จในการพัฒนาขึ้นมาเป็นอุดมการณ์หลักของสังคม (Dominant ideology)

อุดมการณ์ของคนกลุ่มหนึ่งจึงกลายมาเป็นโลกทัศน์ของคนทั้งสังคมเนื่องจากโลกทัศน์จะเป็นระบบคิดเชิงคุณค่าที่จะเป็นตัวเชื่อมกลุ่มทางสังคมและชนชั้นต่าง ๆ มีเป้าหมายและวิถีทางของสังคมที่พึงปรารถนาาร่วมกัน โลกทัศน์ดังกล่าวอาจปรากฏตัวอยู่ในระดับนามธรรมเชิงปรัชญา ศาสนา สามัญญสำนึก วิธีประชาที่ได้ (Gramsci, 1980, p. 328; Larrain, 1983, p. 222)

การทำความเข้าใจต่ออุดมการณ์หลักของสังคมจำเป็นต้องศึกษาภายใต้บริบทของเศรษฐกิจและการเมือง ไม่สามารถแยกการพิจารณาปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งได้ และเนื่องจากอุดมการณ์หลักของสังคมเป็นผลจากการต่อสู้ทางอุดมการณ์ เพื่อปรับเปลี่ยน และสืบทอดอำนาจการนำของกลุ่มชนชั้นทางสังคม ดังนั้น โครงสร้างอำนาจการนำจึงมีความสัมพันธ์ในลักษณะของการครอบงำอุดมการณ์ พร้อมไปกับการต่อต้านการครอบงำเพื่อเปลี่ยนโครงสร้างการนำใหม่ (ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์, 2524, หน้า 334-335)

2. การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์เป็นเรื่องของอำนาจ (Strategy as power)

ยุทธศาสตร์ในฐานะที่เป็นเครื่องมือทางการบริหารนั้น จะสามารถขับเคลื่อนไปสู่เป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ได้นั้น จำเป็นจะต้องอาศัยองค์ประกอบที่สำคัญในการช่วยขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ ซึ่งองค์ประกอบดังกล่าวนี้ คือ อำนาจ และความสัมพันธ์ในเชิงอำนาจ โดยมีรายละเอียดในการนำเสนอประกอบด้วย แนวคิดอำนาจตามทฤษฎีวิพากษ์ ความสัมพันธ์เชิงอำนาจของสังคม และ

2.1 แนวคิดอำนาจตามทฤษฎีวิพากษ์

สำหรับ อำนาจตามแนวคิดทฤษฎีวิพากษ์ได้ให้ความสำคัญกับเรื่องการเมืองอำนาจใน 4 รูปแบบด้วยกัน คือ

2.1.1 อำนาจในการครอบงำประชาชน (Power of hegemony)

นักทฤษฎีวิพากษ์ให้ความสนใจเกี่ยวกับความซับซ้อนของอำนาจในฐานะที่เป็นการครอบงำและก่อรูปจิตสำนึก (Consciousness) นักทฤษฎีวิพากษ์มีความเห็นว่า อำนาจเป็นองค์ประกอบพื้นฐานในการดำรงอยู่ของมนุษย์ มี 2 ลักษณะ คือ อำนาจด้านการกดขี่ (Oppressive nature) กล่าวคือ เป็นความพยายามครอบงำความสามารถของคนอื่นและก่อให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันทางสังคม (Inequalities) และอำนาจด้านการผลิตสร้าง (Productive mature) คือ อำนาจที่นำไปสู่การเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงทางสังคม

Gramsci (1980, p. 328; Larrain, 1983, p. 222) นักทฤษฎีวิพากษ์นำแนวคิดเรื่องอำนาจการครอบงำประชาชน (Hegemony) มาอธิบายอำนาจด้านการกดขี่ว่าไม่ได้เกิดเป็นอำนาจที่เกิดจากการใช้พลังทางกายภาพ (Physical force) แต่เป็นอำนาจที่เกิดจากการครอบงำผ่านทางจิตใจ ด้วยการเอาชนะใจเพื่อให้ยินยอมอยู่ภายใต้อำนาจการครอบงำ โดยผ่านสถาบันทางวัฒนธรรม เช่น ครอบครัว โรงเรียน ศาสนา เป็นต้น อำนาจการครอบงำประชาชนจะถูกทำให้กลายเป็นสิ่งที่ชอบธรรมและยอมรับได้ในที่สุดแต่อย่างไรก็ตามอำนาจการครอบงำจะไม่มี ความมั่นคง เนื่องจากจะต้องพบกับการทำทลายของกลุ่มคนที่หลากหลาย อันนำไปสู่ความขัดแย้งในที่สุด

2.1.2 อำนาจเชิงอุดมการณ์ (Power of ideology)

นักทฤษฎีวิพากษ์มองเรื่องของอำนาจในฐานะที่เป็นอุดมการณ์ (Ideology) โดยอำนาจการครอบงำจะก่อรูปจากการผลิตอุดมการณ์ให้ผู้อยู่ใต้อำนาจเกิดการยอมรับ อำนาจการครอบงำทางด้านอุดมการณ์นี้จะเกี่ยวข้องกับรูปแบบทางวัฒนธรรม (Cultural forms) การให้ความหมาย (The meanings) พิธีกรรม (Meaning) และการเป็นตัวแทน (Representations) เพื่อให้เกิดการยอมรับสถานภาพที่ดำรงอยู่ นักทฤษฎีวิพากษ์ไม่เชื่อว่าการครอบงำทางอุดมการณ์จะกระทำได้ง่าย ๆ โดยมองว่าการครอบงำจะเกิดขึ้นในบริบทของการต่อสู้ระหว่างกลุ่มชนชั้นที่หลากหลาย เช่น กลุ่มชาติพันธุ์ กลุ่มทุนแต่ละกลุ่ม

2.1.3 อำนาจเชิงวาทกรรม (Power of discourse)

หลังจากที่เข้าสู่ยุคที่ใช้การวิเคราะห์ภาษาเพื่อแสวงหาความรู้ความจริงที่เรียกกันว่าจุดเปลี่ยนไปสู่เรื่องภาษา (Linguistic Turn) ในทางวิชาการได้มีการปรับเปลี่ยนปรัชญาภาษาจากเดิมซึ่งมองภาษาเป็นเพียงตัวกลางในการสื่อสาร ไปสู่การมองการใช้ภาษาว่าเป็นการปฏิบัติที่มีผลเกิดขึ้น เช่น John searl ซึ่งให้เห็นว่าการใช้ภาษามีผลในเชิงปฏิบัติทางสังคมที่เราเรียกว่า

“วาทกรรม” (Speech Act) ต่อมาได้มีการพัฒนาแนวคิดของภาษาในรูปแบบใหม่ที่แตกต่างมาเป็นแนวคิดวาทกรรมของฟูโก (Discourse)

ปฏิบัติการทางภาษาหรือปฏิบัติการทางวาทกรรม หมายถึงปฏิบัติการทางภาษาที่แสดงออกมาในรูปของถ้อยคำ ทั้งภาษาพูดและภาษาเขียน รวมถึงการปฏิบัติในเชิงพฤติกรรมที่มีอากัป กิริยาต่าง ๆ ด้วย มนุษย์ที่อยู่กันเป็นสังคม ใต้นั้นจะต้องมีการใช้วาทกรรมในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งของการดำเนินชีวิต ดังนั้นปฏิบัติการทางวาทกรรมในที่นี้ จึงมีลักษณะเป็นการใช้ภาษาในฐานะที่เป็นเครื่องมือของอำนาจ ตัวอย่างเช่น ในสมัยกรีกโบราณ มักนิยมใช้วาทศิลป์ (Rhetoric) เป็นรูปแบบของการใช้อำนาจในการควบคุมของภาษา (ธงชัย วินิจจะกูล, 2534, หน้า 18)

นักทฤษฎีแนววิพากษ์มองว่า ภาษาเป็นปฏิบัติการทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา ขึ้นอยู่กับบริบทที่มีการใช้ภาษา ในบางครั้งภาษาสามารถสร้างโลกแห่งความเป็นจริงได้ โดยเฉพาะภาษาในรูปของวาทกรรม ที่มีอำนาจในการครอบงำ และควบคุมบางอย่าง ภาษาไม่ใช่กระจกสะท้อนสังคมหรือเป็นตัวสื่อความหมายและมีได้มีความเป็นภาวะวิสัย

ปฏิบัติการทางวาทกรรมในที่นี้หมายถึง ชุดของกฎที่ซ่อนอยู่และทำหน้าที่ควบคุม สิ่งที่เราพูดได้ กับสิ่งที่พูดไม่ได้ ใครมีอำนาจในการพูดและใครถูกกำหนดให้เป็นผู้ฟัง สิ่งสร้างทางสังคมของใครถูกและมีความสำคัญ สิ่งสร้างทางสังคมของใครผิดและไม่มีมีความสำคัญ

2.1.4 อำนาจในวิธีการปกครอง (Power of governmentality)

แนวคิดเรื่องอำนาจในแง่ที่เป็นวิธีการปกครองนั้น เกิดขึ้นจากการศึกษาอำนาจในสังคมสมัยใหม่ (Modern society) ในฐานะที่เป็นความสัมพันธ์ทางสังคมตามแนวคิดของฟูโกนั้น มองอำนาจเป็นเรื่องของการกระทำ (Action) ที่ไม่มีศูนย์กลางของอำนาจอยู่ที่ใดที่หนึ่ง โดยเฉพาะแต่อำนาจกระจัดกระจายอยู่ทั่วไปในความสัมพันธ์ทางสังคม ดังนั้นการมีชีวิตอยู่ในสังคม ก็คือ การมีชีวิตอยู่ในเครือข่ายของความสัมพันธ์เชิงอำนาจมากกว่าจะอยู่ในสถาบันทางการเมือง เช่น สถาบันรัฐ เป็นต้น (ชเนศ วงศ์ยานนาวา, 2532, หน้า 44-46; ไชยรัตน์ เจริญสิน โอปาร, 2538, หน้า 12, 4)

2.2 ความสัมพันธ์เชิงอำนาจของสังคม

การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของอำนาจ จำเป็นต้องทำความเข้าใจในแง่ของความสัมพันธ์เชิงอำนาจของสังคมสมัยใหม่ ที่ไม่ได้เป็นการใช้อำนาจในเชิงกดขี่เหมือนดังเช่นอดีต (Oppression) แต่เป็นการใช้อำนาจเพื่อส่งเสริมให้ประชากรกินคืออยู่ดี โดยมีอำนาจที่ซ่อนเร้นอยู่เบื้องหลัง และไม่เปิดเผยตัวตน ดังนั้นเพื่อให้เกิดความเข้าใจแนวคิดความสัมพันธ์ในเชิงอำนาจตามแนวคิดของฟูโกเราจึงต้องแบ่งความสัมพันธ์เชิงอำนาจออกเป็น 2 รูปแบบใหญ่ ๆ คือ

1. ความสัมพันธ์เชิงอำนาจในรูปแบบเชิงลบ ความสัมพันธ์รูปแบบนี้เกิดขึ้นในสังคมสมัยเก่า (Traditional society) ของประเทศตะวันตกมากกว่า 200 ปี ความสัมพันธ์เชิงอำนาจรูปแบบนี้จะเป็นที่รับรู้ให้เห็นกันโดยทั่วไป แต่เป็นการใช้อำนาจเพื่อการกดขี่ (Oppression) โดยมีกระบวนการใช้อำนาจจากบนลงล่าง ลักษณะของความสัมพันธ์ในเชิงอำนาจแบบกดขี่นี้ จะมีลักษณะที่มุ่งใช้อำนาจเพื่อการบังคับ ควบคุม

2. ความสัมพันธ์เชิงอำนาจในรูปแบบเชิงบวก รูปแบบความสัมพันธ์เชิงบวกนี้เกิดขึ้นในสังคมสมัยใหม่ (Modern society) โดยมีวัตถุประสงค์ในการใช้อำนาจเพื่อทำให้ประชาชนเป็นคนหัวอ่อน และยอมรับสิ่งที่ดำรงอยู่ ที่เรียกว่า “Normalization” กระบวนการใช้อำนาจจะเป็นกระบวนการจากล่างขึ้นบน เช่น กระบวนการจากความสัมพันธ์ในครอบครัวไปสู่ระดับในสังคม แต่มีการใช้อำนาจแบบซ่อนเร้น โดยไม่ให้ใครจับได้ ภายใต้รูปแบบของการส่งเสริมชีวิตของประชาชนให้กินดีอยู่ดี

ความสัมพันธ์ในเชิงอำนาจของฟูโก จึงมองว่าความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่แท้จริงจะอยู่ในระดับความสัมพันธ์เชิงอำนาจระดับจุลภาค (Micro relation) เช่น ความสัมพันธ์ในครอบครัว หรือความสัมพันธ์ระหว่างชายหญิง เป็นต้น ความสัมพันธ์เชิงอำนาจจุลภาค นำไปสู่ความสัมพันธ์ทางการเมืองในระดับจุลภาค (Micro politics) จากฐานของความสัมพันธ์เชิงอำนาจในระดับจุลภาค เมื่ออยู่ในหัวเลี้ยวหัวต่อของประวัติศาสตร์ ความสัมพันธ์ดังกล่าวก็จะก่อรูปมาเป็นยุทธศาสตร์เชิงอำนาจ ที่เป็นเงื่อนไขให้เกิดความสัมพันธ์เชิงอำนาจระดับมหภาค (Macro relation) เช่น ความสัมพันธ์ในระดับอำนาจรัฐ อย่างไรก็ตามรัฐที่เกิดขึ้นมาไม่ได้เป็นแหล่งกำเนิดของอำนาจ แต่เป็นผลที่มาจากอำนาจมากกว่า แต่เมื่อเกิดรัฐขึ้นมาแล้วรัฐก็จะกลายเป็นตัวกำหนดบริบทแวดล้อมของใช้อำนาจของความสัมพันธ์เชิงอำนาจระดับมหภาคอีกทีหนึ่ง

ความสัมพันธ์เชิงอำนาจในสังคมสมัยใหม่ตามแนวคิดของฟูโกนั้นจะมีลักษณะดำรงอยู่คู่กันระหว่างความรู้และอำนาจ (Power-knowledge dyad) อย่างแยกไม่ออกเนื่องจากการใช้อำนาจก็จะเป็นตัวช่วยในการสร้างประเด็นการแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ ในขณะที่ความรู้ก็จะกลายมาเป็นส่วนหนึ่งของความสัมพันธ์เชิงอำนาจ เช่น ในการผลิตความรู้ นั้น อำนาจจะเป็นตัวที่สร้างความเป็นจริง เรียกว่า truth ขึ้นมาอยู่ในรูปที่เรียกว่าระบบของความจริง (Regularity of truth)

การทำงานของอำนาจความรู้ (Power/ Knowledge) จะได้รับการสนับสนุนโดยสิ่งที่เรียกว่า วาทกรรมในเชิง Bio Power2 รูปแบบใหญ่ ๆ ก็คือ วาทกรรมในรูปสาขาวิชา (Discipline) และวาทกรรมเพื่อการควบคุมให้อยู่ในระเบียบ (Regulatory control)

1. วาทกรรมในรูปสาขาวิชา (Discipline) มีเป้าหมายเพื่อให้ประชาชนยอมรับสิ่งที่ดำรงอยู่ว่าเป็นเรื่องปกติวิสัย ดังนั้นในแต่ละสาขาวิชาที่จะมีผู้กระทำการหลักดำเนินการ เช่น สาขา

การพัฒนา ได้แก่ นักเศรษฐศาสตร์ นักรัฐศาสตร์ ผู้เชี่ยวชาญทางด้านการเกษตร เจ้าหน้าที่สาธารณสุข เป็นต้น

2. วาทกรรมเพื่อการควบคุมให้เป็นระเบียบ (Regulatory control) (Bio-politic of the population) แนวคิดนี้เกิดขึ้นจากความเชื่อที่ว่า การสะสมทรัพยากรมนุษย์และการสะสมทุนเป็นสิ่งที่ไม่สามารถแยกออกจากกันได้ ดังนั้นจึงต้องเข้าไปควบคุมกระบวนการในทางชีวภาพ เช่น การให้กำเนิดบุตร เรือโภชนาการ ภาวะการณ้ตาย หรือสุขอนามัย เป็นต้น

ในการประยุกต์ใช้แนวคิดเรื่องอำนาจของฟูโก ของธงชัย วินิจจะกุล (2534:36) ได้สรุปสาระสำคัญไว้ดังนี้

ประการแรก อย่างมุ่งศึกษาอำนาจที่เป็นระบบ มีสถาบันที่แน่นอนชัดเจนรองรับ เช่น กฎหมาย อำนาจรัฐ แต่ให้ความสนใจอำนาจที่แผ่กระจายทุกหนทุกแห่ง กล่าวได้ว่าความสัมพันธ์ทางสังคมทุกชนิดเป็นความสัมพันธ์เชิงอำนาจในชีวิตปกติของมนุษย์เรา

ประการที่สอง อย่างมุ่งศึกษาอำนาจจากมุมมองขององค์ประธาน (Subject) แต่ให้ความสนใจอำนาจที่อยู่ในความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งต่าง ๆ อย่างสนใจแต่เพียงต้นตอหรือเหตุที่มาของอำนาจ แต่ให้การกระทำและผลของอำนาจ อำนาจไม่จำเป็นต้องเกิดจากความจงใจหรือไตร่ตรองมาก่อน

ประการที่สาม อำนาจไม่ใช่ปรากฏการณ์ที่เกิดจากฝ่ายหนึ่งครอบงำอีกฝ่ายหนึ่ง ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มหรือชนชั้น เราไม่อาจแยกแยะได้ว่าใครมีอำนาจมากกว่ากัน เพราะอำนาจอยู่กระจัดกระจายไปทั่วทุกขณะที่มีวาทกรรม

ประการที่สี่ อย่างศึกษาอำนาจโดยมองหาศูนย์กลางของแหล่งอำนาจและดูอำนาจที่กระจายไปสู่ฐานของสังคม หรือมุ่งทำการผลิตซ้ำอำนาจต่าง ๆ ในสังคม ซึ่งเป็นการศึกษาอำนาจแบบบนลงล่าง (Descending analysis of power) อย่างที่นิยมกระทำกัน แต่ต้องศึกษาอำนาจแบบล่างขึ้นบน (Ascending analysis of power) ด้วยเช่นกัน กล่าวคือ ความสนใจความสัมพันธ์เชิงอำนาจ ณ จุดหลายจุด อาจมีกลไกอำนาจของตนเอง ฟูโก เรียกจุดนี้ว่าศึกษาแบบ Micro Physics of Power หรืออนุภาพจุดเล็ก ๆ ของอำนาจซึ่งแผ่กระจายเต็มสังคม

ประการที่ห้า เมื่อมีอำนาจ อำนาจต้องพัฒนาตัวเองต่อไปด้วยการสร้างความรู้ ขึ้นมารองรับอำนาจ ขึ้นมาอธิบายอำนาจนั้น ฟิงดูเหมือนเป็นจิตสำนึกจอมปลอมหรืออุดมการณ์จอมปลอม แต่ฟูโกจะสนใจในความรู้ที่เป็นความจำเป็นของการดำรงอยู่ของอำนาจ

ประการที่หก อำนาจมิได้มีแต่ด้านลบ คือนำไปสู่การกดขี่ แต่อำนาจมีเชิงบวกด้วย เพราะอำนาจนำไปสู่การสร้างความรู้และวาทกรรมต่าง ๆ จนกลายเป็นอารยะธรรมมนุษย์ ฟูโกชี้ให้เห็นว่าความรู้ที่พบว่าถูกต้องเป็นเพียงผลผลิตทางอำนาจเท่านั้น

3. แนวคิดเกี่ยวกับการวิเคราะห์วาทกรรมแนววิพากษ์ (Critical discourse analysis) การศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับวาทกรรมนั้นแต่เดิม วาทกรรม จะหมายถึง การวิเคราะห์ ความหมายในเชิงภาษา และจะได้รับความสนใจกันในเชิงของการวิจารณ์วรรณกรรม ขณะที่ ปัจจุบันนักสังคมวิทยาได้นำเอาวิธีการวิเคราะห์วาทกรรมมาทำการวิเคราะห์ประเด็นของอำนาจ และความสัมพันธ์เชิงอำนาจ

นักทฤษฎีที่มีความสนใจเกี่ยวกับการวิเคราะห์วาทกรรม ก็คือ มิเชล ฟูโก (Michel Foucault) งานของเขามุ่งศึกษาปรากฏการณ์ด้านวาทกรรมที่เกี่ยวกับความรู้ ความคิด และรูปแบบ ของวาทกรรม (Modes of discourse) ผลงานทางด้านการศึกษาของ ฟูโกถูกจัดให้อยู่ในกลุ่มแนวคิด แบบหลังโครงสร้างนิยม (Post structuralism) ทำให้วิธีวิทยาการศึกษาของเขาออกมาในเชิงของพหุ วิธี (Multiple methodology) เป็นการมองปัญหาที่หลากหลาย ไม่ยึดติดกับการศึกษาแบบใดแบบ หนึ่งโดยเฉพาะ ไม่ว่าจะเป็นการศึกษาในเชิงปริมาณหรือคุณภาพ ในวงการวิชาการของไทย Discourse หรือสิ่งที่ผู้คนในสังคมรู้จักกันในนามของวาทกรรม ที่ถูกประดิษฐ์ขึ้น โดยรอง ศาสตราจารย์ ดร.สมเกียรติ วันทะนะ นักวิชาการทางรัฐศาสตร์

สำหรับความหมายของคำว่าวาทกรรม นั้นอาจมีความหมายที่สามารถสรุปได้ใน 2 ลักษณะด้วยกัน กล่าวคือ (กฤษดาพรรณ หงส์คารมภ์ และจันทิมา เอี่ยมานนท์, 2549, หน้า 4-8)

ลักษณะแรก เป็นการให้ความหมายวาทกรรมในวงวิชาการด้านภาษาศาสตร์ ว่า วาท กรรม เป็นข้อความต่อเนื่องมีลักษณะใหญ่กว่าประโยค หรือในวิทยานิพนธ์นี้จะหมายถึง ดัชนี (Text) การศึกษาวาทกรรมในทางภาษาศาสตร์จึงเป็นความพยายามที่จะตอบว่ามนุษย์ใช้ภาษา อย่างไรที่จะให้ความหมายและข้อมูลเกี่ยวกับโลกสังคมความสัมพันธ์ของผู้คนในสังคม ดังนั้นการใช้ภาษาจึงมีฐานะเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นท่ามกลางปรากฏการณ์ทางสังคม

ลักษณะที่สอง เป็นการให้ความหมายในวงวิชาการทางด้านสังคมศาสตร์ ว่า วาทกรรม เป็นถ้อยคำ ความคิดที่เกิดจากผู้ใช้ภาษา และปฏิสัมพันธ์ของคนในสังคม วาทกรรมและสังคมจึง เป็นสิ่งที่ไม่สามารถแยกออกจากกันได้ อาจกล่าวได้ว่า วาทกรรม เป็นความหมายของสิ่งต่าง ๆ ที่ ปรากฏในสังคมที่มีพลวัต สามารถเปลี่ยนแปลงได้โดยอาศัยการตีความที่หลากหลาย วาทกรรมใน ลักษณะทางสังคมศาสตร์จึงเป็นสิ่งที่ไม่สามารถแยกออกจากวิถีชีวิตของมนุษย์ได้

แนวคิดหลักของวาทกรรมสามารถสรุปได้ดังนี้ (อรวรรณ ปิณฑน์โอวาท, 2544, หน้า 15)

1. การทำความเข้าใจวาทกรรมต้องผ่านความเข้าใจในระบบที่สิ่งต่าง ๆ ถูกให้ความหมาย และถูกสถาปนาให้กลายเป็นความจริงในสังคม

2. วาทกรรมที่ดำรงอยู่และเป็นที่ยอมรับของสังคมรวมทั้งทำหน้าที่กำหนดสังคมด้วย นั้น เรียกว่า วาทกรรมหลัก (Dominate discourse) หรือวาทกรรมที่ครอบงำอุดมการณ์ (Hegemony discourse)

3. วาทกรรมหลักยังทำหน้าที่กำกับความจริงที่เรียกว่าวาทกรรมเกี่ยวกับความจริง (discourse of truth) เพราะสิ่งที่เรียกว่าความจริงนั้น มิใช่ข้อเท็จจริงเชิงประจักษ์แต่เป็นกฎเกณฑ์ยุคหนึ่งที่กำลังบอกว่าอะไรจริง ไม่จริง มีผลต่อความเข้าใจและการตัดสินใจ

4. วาทกรรมเป็นการผสมผสานของตัวบท (Intertextuality) จึงมีความสัมพันธ์กับวาทกรรมชุดต่าง ๆ อยู่เสมอ และจะเข้าใจเมื่อพิจารณาควบคู่กับประเด็นต่าง ๆ เหล่านั้น เช่น ในเรื่องอัตลักษณ์ก็จะเป็นเรื่องชนชั้น (Class) เชื้อชาติ (Race) และเพศ (Gender)

5. วาทกรรมเป็นเรื่องเกี่ยวกับอำนาจและอุดมการณ์ (Power and ideology) ปฏิสัมพันธ์ทั้งหลายล้วนแต่ได้รับอิทธิพลจากความสัมพันธ์เชิงอำนาจและอุดมการณ์ในบริบทเฉพาะ

ปฏิบัติการทางวาทกรรม เป็นตัวสร้างความหมายแบบขนบนิยมและความหมายทางสร้างสรรค์ ในความหมายตามที่ยึดถือกันมา ปฏิบัติการทางวาทกรรมจะเป็นตัวสร้างอัตลักษณ์ทางสังคม ความสัมพันธ์ทางสังคม ระบบความรู้และความเชื่อ โดยมีแนวทางการศึกษาวาทกรรมในฐานะการปฏิบัติทางสังคมดังนี้ (อรวรรณ ปิณฑน์โอวาท, 2544, หน้า 62-63)

1. การกระทำ (Action) วาทกรรมเป็นการกระทำ แต่การกระทำคืออะไร และวาทกรรมเป็นปฏิสัมพันธ์ทางสังคมรูปแบบหนึ่งหมายความว่าอะไร

2. บริบท (Context) คือ การสอดประสานกันระหว่างวาทกรรมในฐานะพฤติกรรมและสถานการณ์และโครงสร้างทางสังคม

3. อำนาจ (Power) ทั้งพฤติกรรมและบริบท แสดงให้เห็นถึงผู้มีส่วนร่วมในวาทกรรมนั้น ซึ่งมาจากสังคมต่างกัน อำนาจเป็นปัจจัยสำคัญในการศึกษาความสัมพันธ์ของกลุ่มต่าง ๆ ในสังคม

4. อุดมการณ์ (Ideology) เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่เชื่อมระหว่างวาทกรรมและสังคม อุดมการณ์เป็นส่วนหนึ่งของความรู้คู่กันกับอำนาจ อย่างในกรณีความรู้ในเชิงสังคม อุดมการณ์เป็นตัวบังคับการใช้ภาษาของสมาชิกในกลุ่มต่าง ๆ ในสังคมและเป็นตัวจัดการกับผลประโยชน์ทางสังคมและความขัดแย้งทั้งหลาย ในเวลาเดียวกัน วาทกรรมก็ใช้สำหรับการผลิตอุดมการณ์ต่าง ๆ ของกลุ่ม

การวิเคราะห์วาทกรรมในช่วงแรกเป็นการวิเคราะห์โดยใช้แนวภาษาศาสตร์เป็นหลัก เช่น งานของกลุ่มหลังโครงสร้างนิยมของฟูโกและในระยะต่อมาได้มีความเห็นพ้องต้องกันในทางวิชาการว่าสามารถนำการวิเคราะห์วาทกรรมทางภาษาศาสตร์มาใช้ร่วมกับแนวคิดทางสังคมเพื่อ

ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวาทกรรม อุดมการณ์ กับอำนาจ แนวคิดทางสังคมที่มีอิทธิพลอย่างมากต่อวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์

การวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์เป็นการนำวิธีวิทยาในแบบวิภาษวิธี (Dialectics) มาใช้ในการศึกษาหาความรู้ ทำให้การศึกษาวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์เน้นว่าวาทกรรมไม่ใช่ผลผลิตทางภาษาเพียงอย่างเดียว แต่เป็นวิถีปฏิบัติทางสังคมด้วย (ฉัฐพร พานโพธิ์ทอง, 2556, หน้า 32) กล่าวอีกนัยหนึ่งวาทกรรมเป็นผลผลิตของสังคมเช่นเดียวกับที่สังคมเป็นผลผลิตของวาทกรรม (Discourse is socially constitutive as well as socially shaped) วาทกรรมเป็นตัวก่อให้เกิดสถานการณ์ก่อให้เกิดสิ่งที่ถูกรู้ (Objects of knowledge) และก่อให้เกิดอัตลักษณ์ทางสังคมของคนและความสัมพันธ์ของคนในกลุ่ม การที่กล่าวว่าวาทกรรมเป็นตัว “ก่อให้เกิด” นี้มีความหมายทั้งในแง่ที่ว่า วาทกรรมเป็นตัวก่อให้เกิดและผลิตซ้ำสถานภาพในสังคมและเป็นตัวทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง โดยเหตุที่วาทกรรมเป็นสิ่งที่มามีอิทธิพลมากในสังคม วาทกรรมจึงเป็นต้นกำเนิดของประเด็นเรื่องอำนาจ การปฏิบัติทางวาทกรรมอาจจะส่งผลอย่างใหญ่หลวงทางด้านอุดมการณ์ ซึ่งหมายความว่าวาทกรรมสามารถผลิตและผลิตซ้ำความสัมพันธ์ทางอำนาจที่ไม่เท่าเทียมกันระหว่างชนชั้นทางสังคม หญิงชาย กลุ่มชาติพันธุ์ วัฒนธรรมของชนกลุ่มใหญ่และชนกลุ่มน้อย โดยวิธีการของตัวเองผ่านทางการใช้สัญลักษณ์เพื่อแทนสิ่งของและผู้คน การวางจุดยืนของสิ่งของและผู้คน และหน้าที่ของ แนวคิดการวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์ (Critical discourse analysis) หรือ CDA คือชี้ให้เห็นวิธีการใช้ภาษา ความสัมพันธ์ด้านอำนาจซึ่งไม่เท่าเทียมกัน การใช้อุดมการณ์ที่บิดเบือน นอกจากนี้ CDA ยังมีจุดเด่นตรงที่สามารถสังเคราะห์กลุ่มที่ครอบงำ กดขี่ และ CDA จะประกาศถึงแรงจูงใจที่จะปลดปล่อยผู้ถูกกดขี่ครอบงำเหล่านี้ (อรวรรณ ปิรันธน์โอวาท, 2544, หน้า 119-120)

จุดกำเนิดของ CDA อยู่ที่ลัทธิมาร์กซิสที่ศึกษากันในโลกตะวันตก ลัทธิมาร์กซิสต์มีอิทธิพลยิ่งต่อการศึกษาด้านวัฒนธรรม ผู้นำของการศึกษาด้านนี้คือ อันโตนิโอ กรัมชี่ ของสำนักแพรงค์ซ์ เฟร์ต รวมทั้งเจอร์เกน แฮร์เบอร์มาส

การวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์ เป็นการบูรณาการกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎีระหว่างวิเคราะห์ในเชิงภาษาศาสตร์และการวิเคราะห์ในเชิงสังคมวิทยา โดยสามารถสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้ (Gilbert & Ruth, 2003, pp. 8-10)

ขั้นแรกจะต้องมีการสร้างความกระจ่างเกี่ยวกับฐานคิดในเชิงทฤษฎีของทั้งแนวภาษาและสังคมวิทยา เช่น แนวคิดเรื่อง ตัวบท (Text) วาทกรรม (Discourse) ภาษา (Language) การกระทำทางสังคม (Action) โครงสร้างทางสังคม (Social structure) สถาบัน (Institution) และระบบสังคม (Institution and society)

ขั้นที่สองจะเป็นการพัฒนาเครื่องมือในทางทฤษฎี (Conceptual tools) ที่จะเป็นตัวกลาง (Mediation) เชื่อมระหว่างทฤษฎีวาทกรรมกับการวิเคราะห์สังคมวิทยา เครื่องมือทางทฤษฎีดังกล่าวจะเป็นตัวเชื่อมระหว่างมโนทัศน์ที่สำคัญของการวิเคราะห์ทั้งสองสาขา เช่น การเชื่อมระหว่างตัวบทกับสถาบัน (Text and institution) การสื่อสารและโครงสร้างสังคม (Social structure) ระหว่างวาทกรรมกับระบบสังคม (Discourse and institution society)

เครื่องมือทางทฤษฎีที่พัฒนาขึ้นมาดังกล่าวเป็นกรอบความคิดทางทฤษฎีที่จะช่วยให้เราสามารถเข้าใจโลกและสังคมมากยิ่งขึ้น โดยการบูรณาการทฤษฎีมาจากหลาย ๆ สำนัก เพื่อนำไปใช้ในกระบวนการทำวิจัยต่อแนวคิดทางทฤษฎีดังกล่าวไม่ได้มีลักษณะการผสมผสานแบบจับฉ่าย (Eclecticism) แต่เป็นการบูรณาการที่มีความสัมพันธ์กันระหว่างมโนทัศน์และสามารถเข้ากันได้เป็นอย่างดี

ขั้นที่สาม จะต้องมีการกำหนดหมวดหมู่ของแนวคิดในการวิเคราะห์การระบุถึงเนื้อหาสาระของปรากฏการณ์ที่เราจะวิเคราะห์ การกำหนดหมวดหมู่ดังกล่าวขึ้นอยู่กับเป้าหมายของการวิจัยว่ามีคำถามวิจัยหลัก และเนื้อหาที่จะศึกษาอะไร ตัวอย่างของการจัดหมวดหมู่ของแนวคิดดังกล่าว เช่น เรื่องพื้นที่สาธารณะ (Public space) อัตลักษณ์ (Identity) ความชอบธรรม (Prejudice) อำนาจ (Power) เป็นต้น

ขั้นที่สี่ การวิเคราะห์วาทกรรมมีลักษณะเป็นการตีความที่วาทกรรมหนึ่งอาจถูกตีความแตกต่างกันไปได้หลากหลาย แต่จะตีความอย่างไรจะขึ้นอยู่กับผู้รับสารแต่ละคนและข้อมูลในเชิงบริบทที่มีในขณะนั้นการตีความในงานวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์จึงมีลักษณะที่เปิดรับการตีความใหม่ ๆ เสมอเมื่อมีข้อมูลหรือบริบทเข้ามาเพิ่มเติมนอกจากนี้นักวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ยังชี้ให้เห็นว่า การวิเคราะห์ที่เป็นระบบและการพิจารณาบริบทอย่างครบถ้วน จะช่วยลดการตีความที่เป็นไปได้หลายทางให้เหลือน้อยลง (Fairclough & Wodak, 1997; Van, 2001 อ้างถึงใน ณัฐพร พานโพธิ์ทอง, 2556, หน้า 35 - 36)

ความแตกต่างระหว่างทฤษฎีการวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์กับการวิเคราะห์วาทกรรมทั่วไปนั้นอยู่ที่การได้รับอิทธิพลจากงานภาษาศาสตร์เชิงวิพากษ์ของ เจอร์เกน ฮาบามาส แห่งสำนักแฟรงเฟิร์ต ซึ่งมุ่งจะใช้การวิพากษ์เพื่อเปิดโปงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ต่อเนื้อเรื่องระหว่างสิ่งต่าง ๆ พอสมควร ดังนั้นบทบาทของวิธีวิทยาการวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์จึงไม่ได้เป็นเพียงการพรรณนาหรือการอธิบายพฤติกรรม อธิบายสังคมเท่านั้น แต่ยังขุดไปถึงมายาภาพต่าง ๆ ที่ถูกสร้างขึ้นมาจากสังคม โดยการปลุกจิตสำนึกให้กลุ่มชน และชนชั้นต่าง ๆ ได้ตระหนักถึงความต้องการของตนเอง กล่าวโดยสรุปแล้ววัตถุประสงค์ของการวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์คือการสลายมายาคติของวาทกรรมต่าง ๆ ที่มีอยู่ในสังคม โดยการถอดรหัสออกมาจากวาทกรรม

การวิเคราะห์ภาษาแบบวิพากษ์ของการวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์นั้นไม่ได้มองว่าภาษาตนเองจะมีพลังอำนาจขับเคลื่อนแต่อย่างใด แต่ภาษามีพลังขับเคลื่อนได้โดยผู้มีอำนาจได้นำมาใช้ ดังนั้นการวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ จึงวิเคราะห์มุมมองของประชาชนที่ได้รับความทุกข์ยากและวิพากษ์การใช้ภาษาของกลุ่มผู้มีอำนาจ ผู้ซึ่งต้องรับผิดชอบต่อความไม่เสมอภาคทางสังคม รวมถึงกลุ่มที่มีปัจจัยใช้โอกาสที่จะปรับปรุงเงื่อนไขชีวิต

สำหรับแนวการศึกษาวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ (Critical discourse analysis) นั้นเป็นการศึกษาปรากฏการณ์ทางสังคมที่มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์และชี้ให้เห็นการใช้อำนาจในทางมิชอบอันนำไปสู่ความไม่เท่าเทียมกัน และความอยุติธรรมหรือการต่อต้านอำนาจดังกล่าว ทั้งนี้ความตระหนักรู้จะนำไปสู่การปลดปล่อยผู้ถูกรอบงำและนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงสังคมไปในทางที่ดีขึ้น โดยมีวิธีวิทยาการวิจัยจะเน้นการบูรณาการการวิเคราะห์ทั้งบริบททางสังคมวัฒนธรรมควบคู่ไปกับการวิเคราะห์ตัวบท

การวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์ (Critical discourse analysis) หรือ CDA กรอบการวิเคราะห์นี้มองวาทกรรมว่าเป็นการปฏิบัติการทางสังคม (Social practice) การที่มองวาทกรรมว่าเป็นการปฏิบัติการทางสังคมบ่งถึงความสัมพันธ์แบบวิภาษวิธี (Dialectical relationship) ระหว่างเหตุการณ์ทางวาทกรรมชุดหนึ่งซึ่งถูกแวดล้อมโดยสถานการณ์ สถาบันหรือโครงสร้างทางสังคม ความสัมพันธ์เชิงวิภาษวิธีเป็นความสัมพันธ์สองทาง นั่นคือเหตุการณ์ที่เป็นวาทกรรมนั้นถูกสร้าง/สถาปนา/ได้รับอิทธิพลจากสถานการณ์ สถาบัน หรือโครงสร้างทางสังคมนั้นด้วย

การวิเคราะห์การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ในฐานะที่เป็นปฏิบัติการทางวาทกรรมนั้น จำเป็นจะต้องคำนึงถึงคำถามหลักที่สำคัญดังนี้คือ

1. ใครเป็นผู้ขับเคลื่อนปฏิบัติการวาทกรรม (Who)
2. วาทกรรมมีเป้าหมายไปที่ใคร (Whom)
3. การปฏิบัติการทางวาทกรรมที่ไหน (Where)
4. ทำไมต้องมีปฏิบัติการทางวาทกรรม (Why)
5. มีการปฏิบัติการทางวาทกรรมเมื่อไหร่ (When)
6. วาทกรรมเกี่ยวกับเรื่องอะไร (What)
7. กระบวนปฏิบัติการวาทกรรมมีกระบวนการขับเคลื่อนอย่างไร (How)

ทฤษฎีการตีความ

การตีความ หรือ Hermeneutics เป็นศัพท์ที่มีรากฐานของภาษากรีกโบราณหมายถึง ผู้ทำหน้าที่ส่งสารจากเทพเจ้าถึงมนุษย์ การทำหน้าที่ส่งสารดังกล่าวผู้ส่งสารจำเป็นจะต้อง เข้าใจและตีความสารที่เทพเจ้าต้องการสื่อถึงมนุษย์ก่อนที่จะส่งต่อและตีความหมายที่ต้องการ สื่อให้มนุษย์รับรู้

ในช่วงศตวรรษที่ 16 การตีความได้รับความนิยมและมีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากเกิด ปัญหาความขัดแย้งในการตีความหมายคัมภีร์ในศาสนาคริสต์ ที่ยุคนั้นคริสต์ศาสนามีอิทธิพลต่อ สังคมเป็นอย่างมาก ส่งผลให้ Hermeneutics มีบทบาทในฐานะที่เป็นเครื่องมือในการที่จะพิสูจน์ ข้อเท็จจริงของปัญหาที่มีการถกเถียงกันอย่างไม่ลงตัว ตัวอย่างเช่น ความขัดแย้งระหว่างนิกาย กระแสหลักของคริสต์ศาสนา ที่ถกเถียงกันถึงการตีความหมายที่แท้จริงของคัมภีร์ไบเบิลว่าต้องการ สื่อกับผู้รับสารอย่างไร (ไชยันต์ ไชยพร, 2537)

การตีความเกิดขึ้นมาหลังจากที่เกิดข้อจำกัดทางวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ ที่ไม่สามารถ อธิบายปรากฏการณ์ทางสังคมได้ รวมทั้งธรรมชาติของมนุษย์ เป็นผู้ที่อยากรู้และพยายามทำความเข้าใจ เกี่ยวกับสรรพสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบ ๆ ตัวด้วยการตีความ ดังนั้นเพื่อให้เกิดความเข้าใจของมนุษย์ การตีความจึงเกิดขึ้นเพื่อตอบสนองความสงสัยและความอยากรู้ อย่างไรก็ตามการตีความของมนุษย์ ไม่ได้หมายความว่า จะสามารถแก้ปัญหา หรืออธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมได้อย่างถูกต้อง เนื่องจากการตีความของมนุษย์มักเกี่ยวข้องกับพื้นฐานจิตใจของมนุษย์แต่ละคน กล่าวคือมนุษย์จะมี ประสบการณ์การรับรู้ที่แตกต่างกัน ความแตกต่างทางด้านบริบทของเวลาและสถานที่ที่แตกต่างกัน ส่งผลให้การตีความของมนุษย์แตกต่างกันออกไป

คำว่า การตีความ หรือ Hermeneutics เป็นคำที่มีความหมายหลากหลายการใช้คำนี้ก็ยัง เป็นที่สับสนและถกเถียงกันอยู่ และมีการเรียกชื่อที่แตกต่างกันไป เช่น ศิลปะแห่งการตีความ ศาสตร์แห่งการตีความ ศิลปะและศาสตร์แห่งการตีความ ทฤษฎีการตีความ วิธีวิทยาการตีความ วิธีการตีความ หลักการตีความ ผลงานการตีความ การตีความ การศึกษาเชิงปรัชญาเกี่ยวกับความ เข้าใจหรือการทำความเข้าใจ (ปกรณัม สิงห์สุริยา, 2551, หน้า 1-2) สำหรับการตีความนั้นจะประกอบ ไปด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการ คือ 1. สิ่งที่ถูกตีความหรือที่เรียกว่าตัวบท (Text) 2. กิจกรรมการตีความ และ 3. ผลการตีความซึ่งบันทึกไว้ในรูปตัวบท (ไชยรัตน์ เจริญสิน โอบาร, 2551, หน้า 15)

ปัจจุบันการตีความ (Hermeneutics) ได้พัฒนามาเป็นองค์ความรู้ที่ใช้กันในทาง มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มาจนถึงปัจจุบันสามารถแบ่งองค์ความรู้การตีความออกเป็น 4 ทฤษฎีใหญ่ ๆ คือ

1. ทฤษฎีการตีความตัวบทเพื่อเข้าใจเจตนาผู้แต่งตัวบท (Text as a mirror)

ทฤษฎีการตีความตัวบทเพื่อเข้าใจเจตนาผู้แต่งตัวบทเป็นทฤษฎีการตีความที่เกิดจากนักวิชาการที่ถือว่าเป็นตัวแทนความคิดของทฤษฎีนี้ คือ ฟรีดริค ชไลเออร์มาเคอร์ (Friedrich Schleiermacher) วิลเฮล์ม ดิลไธย์ (Wilhelm Dilthey)

ชไลเออร์มาเคอร์ (Schleiermacher, n.d. อ้างถึงใน นฤพนธ์ ค้วงวิเศษ, 2556) ผู้ที่ได้ชื่อว่าเป็นบิดาของศาสตร์แห่งการตีความ ได้นำวิธีการทางนิรุกติศาสตร์ และประวัติศาสตร์มาเป็นเครื่องมือสำคัญในการตีความเพื่อเข้าใจเจตนาของผู้แต่งตัวบทดังกล่าวที่ว่า “การเข้าไปนั่งในใจของผู้เขียน” Schleiermacher เชื่อว่าวิธีการของตนจะช่วยทำให้เข้าใจผู้แต่งได้ดีกว่าผู้แต่งเข้าใจตนเองเสียอีกเงื่อนไขในการตีความเพื่อให้เข้าใจผู้แต่งตัวบทนั้นจะต้องมีลักษณะที่มีการเสวนापุดคุยระหว่างผู้ตีความกับการอ่านตัวบทที่เปรียบเสมือนตัวแทนของผู้แต่ง กล่าวคือในการตีความนั้นผู้ตีความจะต้องอ่านหรือพิจารณาตัวบททั้งหมดของผู้เขียน จนเข้าใจเจตนารมณ์ของผู้แต่งตัวบท การพยายามแสวงหาความหมายที่แท้จริงจากเจตนาของผู้แต่งตัวบทนั้น ในแนวคิดของ Schleiermacher เกิดขึ้นจากความพยายามที่จะทำให้การตีความได้ความรู้แบบภาวะวิสัย (Objective knowledge) ดังเช่นวิทยาศาสตร์ ซึ่งเป็นบริบทของสังคมสมัยที่วิทยาศาสตร์กำลังแพร่หลายในยุโรป

หลังจากนั้น ดิลไธย์ (Dilthey, n.d. อ้างถึงใน นฤพนธ์ ค้วงวิเศษ, 2556) ได้พัฒนาแนวคิด Schleiermacherมาใช้ในการตีความเพื่อศึกษามนุษย์แทนที่การนำวิทยาศาสตร์ธรรมชาติมาศึกษามนุษย์ที่เรียกว่า มนุษยศาสตร์ (Human science) โดยพยายามสร้างศาสตร์ที่เป็นสากลเพื่อศึกษามนุษย์ Dilthey ได้อธิบายว่าศาสตร์เกี่ยวกับมนุษย์แตกต่างจากวิทยาศาสตร์ที่ศึกษาธรรมชาติ ศาสตร์เกี่ยวกับมนุษย์เป็นศาสตร์ที่ต้องใช้ความรู้สึก ต้องเข้าใจจิตใจของมนุษย์ จะใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ไม่ได้ จิตใจถือเป็นเป้าหมายที่สำคัญของการศึกษามนุษย์ เขาได้เน้นเรื่องการศึกษาจิตสำนึก เจตจำนง และความคิดมาเป็นประเด็นในการศึกษามนุษย์ Dilthey เชื่อว่ามนุษย์นั้นมีจิตที่มีเจตนาอยู่เบื้องหลังการกระทำ ซึ่งจะต้องอาศัยการตีความเพื่อเข้าใจเจตนา Dilthey ได้เน้นว่าการตีความเพื่อที่จะเข้าใจเจตนาของผู้เขียนตัวบทนั้นจะต้องพิจารณาจากบริบททางประวัติศาสตร์เป็นสำคัญดังนั้นสรุปได้ว่า Dilthey ได้เสนอการตีความให้เป็นวิธีวิทยาในการหาความรู้เกี่ยวกับมนุษย์

การใช้ทฤษฎีการตีความตัวบทเพื่อเข้าใจเจตนาผู้แต่งตัวบท สำหรับคณาจารย์นั้นอาจประสบปัญหาในการตอบวัตถุประสงค์วิจัยได้อย่างมีพลัง เนื่องจากทฤษฎีดังกล่าวละเลยการตีความให้เห็นถึงโครงสร้างที่ดำรงอยู่

2. ทฤษฎีการตีความเพื่อทำความเข้าใจ (Understanding)

นักวิชาการที่เป็นตัวแทนความคิดของทฤษฎีนี้ คือ ไฮเดกเกอร์ (Heidegger) กาดาเมอร์ (Gadamer) ได้นำเสนอแนวคิดไว้ดังนี้

ไฮเดกเกอร์ (Heidegger, n.d. อ้างถึงใน นฤพนธ์ ค้วงวิเศษ, 2556) ได้พัฒนาทฤษฎีการตีความไปสู่ระดับปรัชญา โดยตั้งอยู่บนฐานคิดที่ว่า การดำรงอยู่ของชีวิตมนุษย์นั้น ประกอบขึ้นด้วยการตีความ ดังนั้นการตีความจึงแสดงถึงสิ่งที่ดำรงอยู่คู่กับความเป็นมนุษย์ในทัศนะของ Heidegger ได้เสนอว่าการตีความตัวบท ผู้ตีความจะต้องเข้าใจตัวเองก่อนตีความเนื่องจากผู้ตีความเองก็อยู่ในบริบทและข้อจำกัดต่าง ๆ ตามกาลและเทศะ ดังนั้นผู้ตีความกับผู้แต่งจึงเป็นคนที่อยู่คนละบริบท

กาดาเมอร์ (Gadamer, n.d. อ้างถึงใน นฤพนธ์ ค้วงวิเศษ, 2556) พยายามที่จะสร้างความ เป็นสากลของศาสตร์การตีความทางปรัชญา โดยได้สานต่อวิธีการทางปรัชญาของ Heidegger ที่เน้นให้เห็นว่าในการตีความตัวบทเพื่อความเข้าใจนั้น ผู้ตีความจำเป็นจะต้องมีพื้นฐานมาก่อน (Presupposition) พื้นฐานที่ว่านี่จะเป็นเรื่องของการรับรู้ที่ผ่านมานในอดีต หรือประสบการณ์ที่เราไม่สามารถจะสลัดทิ้งได้ของผู้ตีความ ประสบการณ์จะเป็นปัจจัยพื้นฐานที่จะนำพาเราไปเข้าใจ ประสบการณ์จึงเปรียบเสมือนเป็นอคติที่ในแต่ละคนมีอยู่ เช่น จารีตที่นับถือ ศาสนา ความเชื่อ วัฒนธรรม การศึกษา สุนทรียศาสตร์ ศิลปะ รสนิยม วรรณกรรม เป็นต้น การตีความจึงจำเป็นต้องวางอยู่บนพื้นฐานของการมีความเห็นร่วมกัน (Verständigung; agreement) ต่อเนื้อหาสาระ (Sache; subject matter) ของความหมายอันปรากฏขึ้นมาจากตัวบทที่เราได้เห็น การตีความจึงไม่ใช่เรื่องที่เกี่ยวข้องกับสรรพสิ่งต่าง ๆ วัตถุใด ๆ หรือผู้ผลิตตัวบท แต่เป็นเพียงการขึ้นอยู่กับตัวบทเท่านั้น ดังนั้นการสื่อสารกับตัวบทจึงอยู่ที่การสื่อสารผ่านภาษาเพื่อทำความเข้าใจของผู้ผลิตตัวบทและผู้ตีความตัวบท

ดังนั้น กาดาเมอร์ (Gadamer, n.d. อ้างถึงใน นฤพนธ์ ค้วงวิเศษ, 2556) เสนอแนวคิดต่อจาก Heidegger ว่าผู้แต่งตัวบทและผู้ตีความที่อยู่คนละบริบทนั้นจะมีตัวเชื่อมที่สำคัญก็คือ ภาษา ผลที่ตามมาจากการคิดของ Gadamer ก็คือการเปลี่ยนเป้าหมายการตีความจากความพยายามในการเข้าใจเจตนาของผู้แต่งตัวบทไปสู่การผสมผสานระหว่างอัตวิสัยของผู้ตีความและเจตนาของผู้แต่ง ซึ่ง Gadamer อธิบายว่าเป็นการกระทำในลักษณะการผนวกรวมเข้าด้วยกันระหว่างผู้ตีความกับตัวบทจนกลายเป็นความเข้าใจที่ผู้ตีความรับรู้ระหว่างโลกของผู้ตีความเป็นโลกที่อยู่ในตัวบท และเมื่อเกิดความเข้าใจขึ้น Gadamer เรียกสิ่งนั้นว่า “การผสมผสานขอบฟ้า” (Fusion of horizon) และการผสมผสานขอบฟ้าที่ว่านี้ควรอยู่ในระดับที่เหมาะสมจะต้องไม่นำโลกของผู้ตีความเข้าไปครอบงำโลกของตัวบทหรือมีอิทธิพลต่อตัวบทมากเกินไป

การตีความเพื่อทำความเข้าใจแนว Gadamer ได้รับการวิจารณ์จากเจอร์เกนเฮร์เบอร์มาส (Jurgen Habermas) ว่าเป็นการตีความเชิงอนุรักษนิยมที่ยอมรับสถานการณเดิม

3. ทฤษฎีการตีความตัวบทโดยถือว่าตัวบทเป็นอิสระจากผู้แต่ง (Text as text)

แนวคิดที่มีอิทธิพลต่อทฤษฎีการตีความตัวบทโดยถือว่าตัวบทเป็นอิสระจากผู้แต่งนี้ ได้แก่ แนวคิดหลัง โครงสร้างนิยม (Poststructuralism) และหลังสมัยใหม่ (Postmodernism) แนวคิดหลัง โครงสร้างนิยมมีลักษณะแนวคิดร่วมกับ โครงสร้างนิยมในการศึกษาการตีความตัวบทอย่างหนึ่งก็คือ ความเชื่อแบบปรัชญาภาษาที่ว่า ความหมายนั้นอยู่ที่ระบบของภาษามากกว่าจะเป็นมนุษย์ผู้ให้ความหมาย ความคิดเช่นนี้จึงนำไปสู่การตีความโดยถือว่าตัวบทนั้นเป็นอิสระจากผู้แต่งตัวบทเอง ดังนั้นผู้ตีความจึงไม่ต้องให้ความสำคัญต่อเป้าหมายการแสวงหาเจตนาของผู้แต่งตัวบท

จากความเชื่อที่ว่ามนุษย์เราแต่ละคนจะมีพื้นฐานหรืออคติ (Presupposition) ที่แตกต่างกันไป ดังนั้นจะนำไปสู่การตีความตัวบทที่มีความหมายหรือบทสรุปเป็นไปได้อย่างต่าง ๆ นานาดังนั้น การตีความตัวบทจึงมีความหมายมากกว่าหนึ่งความหมายขึ้นอยู่กับผู้ตีความจะใช้วิธีการตีความอย่างไร การตีความไม่ได้มีเป้าหมายเพื่อหาความจริงจากเนื้อหาภายในตัวบท แต่จะมุ่งไปสู่การตีความเพื่อความบันเทิงใจของแต่ละคน หรือการตีความเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับสุนทรียศาสตร์

การตีความในฐานะที่ถือว่าตัวบทเป็นอิสระจากผู้แต่ง (Text as text) จะนำไปสู่การสร้างตัวบทขึ้นมาใหม่ และเน้นเรื่องสุนทรียศาสตร์ของการตีความ ผลที่ตามมาก็คือการตีความที่หลากหลายตามแนวคิดของสัมพัทธนิยม (Relativism) จนทำให้เกิดการตีความอย่างไรก็ได้ ขึ้นอยู่กับจุดยืนของผู้ตีความแต่ละคน

การตีความเช่นนี้ อัมเบอร์โต เอ็คโค (Ember to Eco) ได้ชี้ให้เห็นจุดอ่อนว่าในการตีความตัวบทที่เป็นการเขียน จะมีลักษณะของความคล้ายคลึงภาษากฎหมายที่มีเจตนารมณ์ของกฎหมายกำกับ ดังนั้นการตีความดังกล่าวจึงมีขอบเขตจำกัด (Limit) ที่ไม่ใช่จะตีความอย่างไรก็ได้

4. ทฤษฎีการตีความเพื่อวิพากษ์อุดมการณ์ (Critique of ideology)

นักวิชาการที่เป็นตัวแทนความคิดของทฤษฎีนี้ คือ เฮร์เบอมาส (Harbermas) ริเคอร์ (Ricoeur)

ในคณณินพนธ์นี้จะใช้การตีความเพื่อวิพากษ์อุดมการณ์ ตามแนวคิด Harbermas นักวิชาการตัวแทนของทฤษฎีวิพากษ์แห่งสำนัก Frankfurt School ประเทศเยอรมนี Harbermas เป็นนักคิดนักปรัชญาที่ไม่ยึดติดกับสาขาวิชาใด ๆ หรือเรียกได้ว่าเป็นนักคิดแนวสหวิทยาการครอบคลุมเกี่ยวกับปรัชญา จริยศาสตร์ ทฤษฎีสังคม ทฤษฎีการเมือง และทฤษฎีนิติศาสตร์

ทฤษฎีวิพากษ์นี้ถือเป็นทฤษฎีที่เกิดขึ้นมาตั้งแต่ในช่วงประมาณปี 1920 มีกรอบความคิดที่ปฏิเสธกระบวนการค้นหาความจริงทางสังคมโดยวิธีการแบบวิทยาศาสตร์ แต่ให้ความสำคัญกับความหมายในภาษา อุดมการณ์ของสังคม เชื่อว่าการแสวงหาความรู้มีเป้าหมายเพื่อการยกระดับจิตสำนึกของประชาชนผู้ถูกกดขี่ เฮร์ดเอาเปริยบ ให้มีจิตสำนึกที่ถูกต้อง เน้นการสร้างความรู้ด้วย

การกระทำ โดยใช้ความเชื่อ และอคติเป็นพื้นฐานในการแสวงหาความรู้ เป็นแนวคิดที่มีพื้นฐานมาจากสำนักคิด Marxist (Marxist theory) ซึ่งแนวคิดดังกล่าวใช้วิธีค้นหาความจริงที่เรียกว่า “วิภาษวิธี (Dialectic)” คือการอธิบายลักษณะความสัมพันธ์แบบกำหนดซึ่งกันและกัน (กาญจนา แก้วเทพ และ สมสุข หินวิมาน, 2551) เป็นแนวคิดที่มีลักษณะร่วมกันกับแนวคิดเชิงตีความ (Interpretive approach) ฤกษ์แจสำคัญขงวิธีการแบบวิพากษ์คือการสร้างความรู้ด้วยการกระทำ ใช้ความเชื่อ และใช้อคติในการค้นหาความจริง เนื่องจากความจริงมีความซับซ้อน มีหลายชั้น (Multilayer) แต่ละชั้นของความเป็นจริงนั้นถูกอาบเคลือบไปด้วยสิ่งลวงตา (Illusion) มายาคติ (Myth) และความบิดเบือน (Distorted thinking) (Neuman, 2006)

ทฤษฎีวิพากษ์ยังต้องการชี้ให้เห็นถึงความแตกต่างในเรื่องผลประโยชน์ทางอำนาจ และการเปิดโปงความจริงของผู้ที่ได้ประโยชน์และผู้ที่เกี่ยวข้องผลประโยชน์ทางอำนาจรวมถึงการมองความหมายของอำนาจที่หลากหลาย อำนาจที่มีความซับซ้อน และเป็นองค์ประกอบพื้นฐานในการดำรงอยู่ของมนุษย์ มีลักษณะของการกดขี่ อำนาจในมิติต่าง ๆ เช่น อำนาจที่เกิดจากการครอบงำทางอุดมการณ์ ซึ่งหมายถึงการเป็นผู้กำหนดวัฒนธรรมและให้ความหมายพิธีกรรม การเป็นตัวแทน การมองอำนาจทางภาษา หรืออำนาจทางวาทกรรม อำนาจจากการสร้างวัฒนธรรม เป็นต้น

ทฤษฎีวิพากษ์เชื่อว่าความรู้ที่แท้จริงหาได้ด้วยการปฏิบัติ มีเป้าหมายที่จะแสวงหาความจริงเพื่อเปลี่ยนแปลงโลก ต้องการให้ผู้มีส่วนร่วมในการศึกษาได้เข้าใจโลกแห่งความเป็นจริงและพิจารณาตัดสินว่าจะเปลี่ยนแปลงโลกหรือปรับปรุงโลกในด้านใดได้บ้าง เพื่อผลประโยชน์ของพวกเขาเอง โดยให้ความสำคัญกับผู้ที่ถูกกดขี่ในสังคม

กลุ่มนักทฤษฎีวิพากษ์ยังปฏิเสธลัทธิเศรษฐกิจ นักทฤษฎีกลุ่มนี้มองว่าปัจจัยทางเศรษฐกิจไม่ได้เป็นปัจจัยหลักในการกำหนดโครงสร้างทั้งหมด ยังมีปัจจัยอื่นที่เกี่ยวข้องและไม่สามารถแยกออกจากปัจจัยทางเศรษฐกิจได้ เช่น ปัจจัยทางด้านวัฒนธรรม อุดมการณ์ เป็นต้น ปัจจัยที่เกี่ยวข้องเหล่านี้มีผลต่อโครงสร้างและชนชั้น ความไม่เท่าเทียมทางสังคม และนักทฤษฎีวิพากษ์ยังปฏิเสธการให้ความสำคัญกับเทคนิค เครื่องมือที่มุ่งเน้นให้ความสำคัญกับขั้นตอนการทำงาน วิธีการมากกว่าการให้ความสำคัญต่อเป้าหมายของงาน ซึ่งทำให้ละเลยคุณค่าที่แท้จริง

ทฤษฎีตีความเพื่อการวิพากษ์อุดมการณ์ของ Habermas จะเป็นที่รู้จักกันว่าเป็นศาสตร์แห่งการตีความเชิงวิพากษ์ (Critical hermeneutics) ในการตีความตัวบทของศาสตร์แห่งการตีความเชิงวิพากษ์จะมีลักษณะสำคัญดังนี้คือ

1. การตีความแนววิพากษ์มีวัตถุประสงค์เพื่อการวิพากษ์อุดมการณ์ซึ่งหมายถึงการวิเคราะห์ตัวบทเพื่อให้เห็นถึงการครอบงำ (Domination) ของวัฒนธรรมที่ดำรงอยู่โดยการเปิดโปง

ให้เห็นถึงพลวัตของอำนาจที่อยู่เบื้องหลัง

2. ศาสตร์แห่งการตีความเชิงวิพากษ์ไม่เชื่อเรื่องการตีความที่ปราศจากอคติ (Value-free) แต่เห็นว่าในการตีความตัวบทนั้นจะต้องมีพื้นฐานของความเชื่อมาก่อน (Presupposition) ดังนั้นในการตีความ ผู้ตีความจะมีกรอบในการตีความ (Interpretive frame) ที่วางอยู่ในบริบททางประวัติศาสตร์ที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาและมีความสัมพันธ์กับอุดมการณ์ตลอดเวลาเช่นกัน ดังนั้นในการตีความแนววิพากษ์จะต้องมีกระบวนการสร้างเลนส์สำหรับการตีความ (Interpretive lens)

3. ในกระบวนการตีความที่ผู้ตีความและผู้แต่งหรือตัวบทอยู่คนละบริบทกันนั้น จำเป็นต้องใช้วิธีการตีความแบบการพรรณนาลุ่มลึก (Thick description) ของ Clifford Geertz มาช่วยในการวิเคราะห์โดยเชื่อมโยงระหว่างบริบทของการผลิตตัวบทขึ้นมา เจตนาของผู้แต่งบริบท และความหมายที่ให้แก่บริบท

4. ในการตีความเชิงวิพากษ์จะใช้วิธีการวิเคราะห์แบบวิภาษวิธี (Dialectics) เป็นวิธีการที่สังเคราะห์ระหว่างผู้อื่นกับตัวบท ตัวบทกับผู้ผลิต บริบททางประวัติศาสตร์และบริบทของสถานการณ์ปัจจุบัน สภาพแวดล้อมทางสังคมที่เจาะจงแห่งใดแห่งหนึ่งและสภาพแวดล้อมทางสังคมอื่น การศึกษาส่วนย่อย (Part) กับส่วนทั้งหมด (The whole) การเชื่อมโยงระหว่างนามธรรมกับรูปธรรม การตีความชีวิตประจำวัน (ลักษณะเฉพาะ) กับพลังในเชิงโครงสร้าง (ลักษณะทั่วไป)

กล่าวโดยสรุปแล้วศาสตร์แห่งการตีความในเชิงวิพากษ์เป็นการตีความตัวบท ที่วางอยู่ในบริบททางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ดังนั้นจึงต้องตีความทั้งตัวผู้ตีความและตัวบทที่ถูกตีความภายในบริบทของเวลาและสถานที่ที่เฉพาะเจาะจง ในการตีความดังกล่าวนี้จำเป็นต้องใช้ทฤษฎีสังคมแนววิพากษ์เป็นกรอบในการมอง เพื่อช่วยทำความเข้าใจโครงสร้าง และพลวัตทางวัฒนธรรมที่แฝงอยู่เบื้องหลัง อันเป็นสิ่งที่กำหนดความหมายและคุณค่าของสังคมเอาไว้ นอกจากนี้จำเป็นต้องวิเคราะห์ถึงผลกระทบของอุดมการณ์ที่เชื่อมต่อระหว่างระดับจุลภาคในชีวิตประจำวันกับพลวัตในระดับมหภาคเชิงโครงสร้าง แกนกลางของการตีความแนววิพากษ์ก็คือปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวบท ผู้ตีความ และการจัดวางโครงสร้างทางสังคมในกระแสประวัติศาสตร์

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พีรวิทย์ พงศ์สุรชิน (2545) ได้ศึกษา เรื่องสามก๊กกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์: กรณีศึกษากองทัพ โจโจ ผลการศึกษาพบว่าโจโจเป็นผู้มีความสามารถในการบริหารทรัพยากรมนุษย์แยกได้เป็น 1. การสรรหาคัดเลือก โจโจยึดประโยชน์ขององค์กรเป็นที่ตั้ง แม้ว่าบุคคลนั้นจะทำให้บุตรชายคนโตต้องเสียชีวิตก็ตาม 2. การใช้คน โจโจต้องการบุคลากรที่มีความคิดเห็นที่

หลากหลายเพื่อประกอบการตัดสินใจ 3. การธำรงรักษาโจโฉจะปฏิบัติต่อผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างเท่าเทียมกัน แม้เครือญาติก็ไม่ได้รับการยกเว้น 4. การพัฒนา โจโฉจะพยายามสร้างค่านิยมให้บุคลากรในองค์กรให้เข้าใจความสำคัญของราษฎร ขณะที่จุดด้อยของโจโฉก็มีเรื่องการไม่วางใจในบุคคลอื่นและการขาดแรงจูงใจในการทำงานตอนบั้นปลายชีวิต การบริหารทรัพยากรมนุษย์ของโจโฉแตกต่างจากก๊กเล่าปี่ซึ่งยึดคุณลักษณะของบุคลากรเป็นหลัก และแตกต่างจากก๊กของซุนกวนตรงที่โจโฉใช้การบริหารทรัพยากรมนุษย์แบบเป็นทางการ ส่วนของซุนกวนใช้ความสัมพันธ์ส่วนตัว

ซานหนั วัชรสกุณี (2541) ได้ศึกษาเรื่อง สามก๊กกับการบริหารงานบุคคล: กรณีศึกษา กองทัพเล่าปี่ผลการศึกษาพบว่า กลยุทธ์ในการบริหารงานบุคคลของเล่าปี่เกี่ยวกับเรื่องการสรรหาและการรักษาบุคลากร ได้แก่ บุคลิกลักษณะและอุปนิสัยของเล่าปี่ ซึ่งประกอบด้วยควมมีคุณธรรมความเป็นผู้อ่อนน้อมถ่อมตน มีความจริงใจและรักผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างจริงใจ และความจงรักภักดีต่อพระเจ้าเหี้ยนเต้หรือต่อราชวงศ์ แต่สำหรับเรื่องการใช้นักการนั้น เล่าปี่มักจะใช้คนไม่เหมาะสมกับงาน อันมีสาเหตุจากการขาดความชำนาญในการใช้นักการของเล่าปี่ และข้อจำกัดในตัวบุคลากร จึงเป็นจุดอ่อนให้กองทัพเล่าปี่พ่ายแพ้สงครามในที่สุด

กฤษณ์ รัตนศิริ (2549) ได้ศึกษาเรื่องเทคนิคการบริหารจัดการองค์การ:กรณีศึกษาเทคนิคของโจโฉผลการศึกษาพบว่า

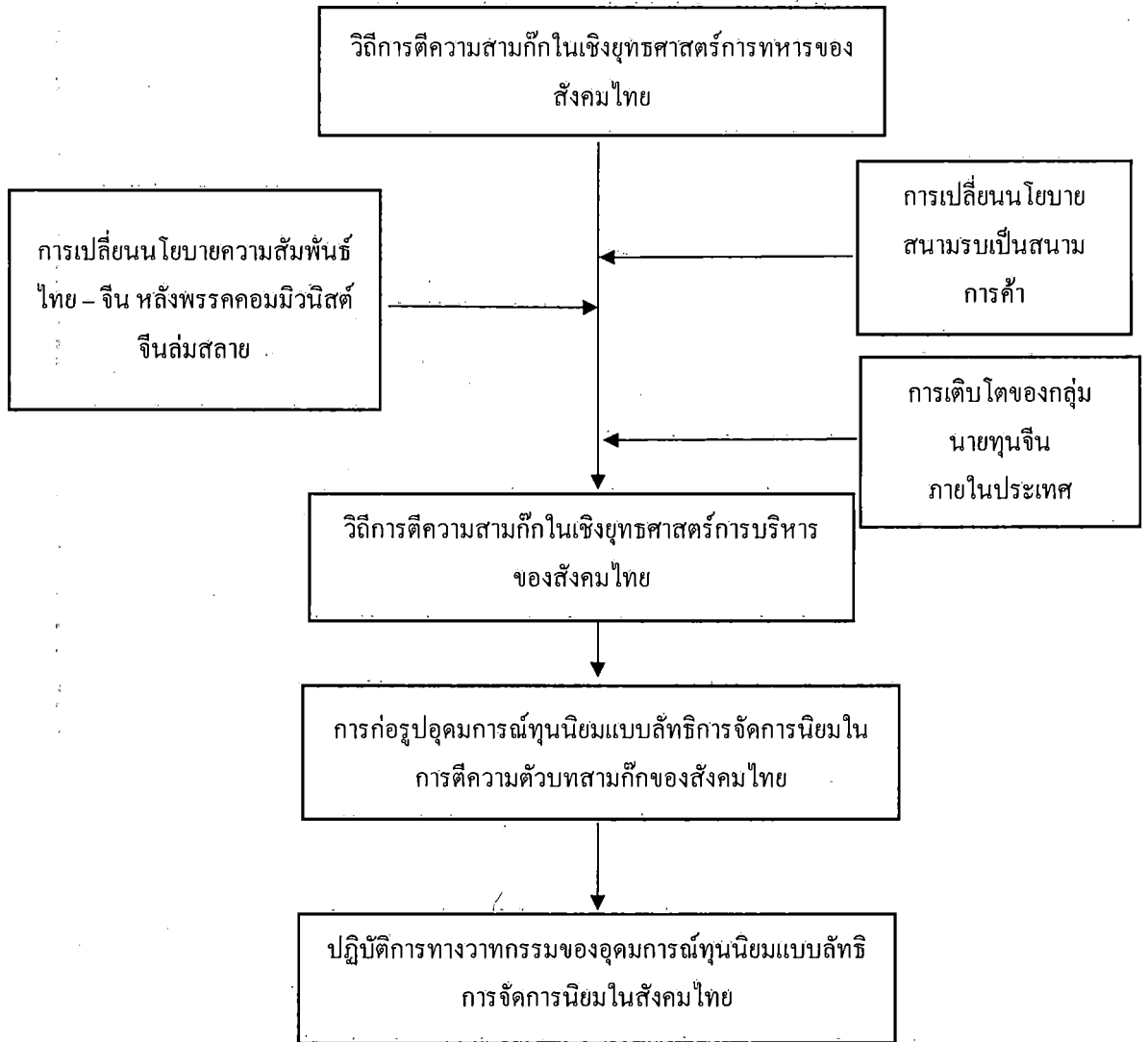
ด้านการบริหารจัดการองค์การพบว่า 1. การบริหารจัดการองค์การของโจโฉจะคล้ายกับรูปแบบขององค์การระบบราชการแบบวิชาชีพ (The Professional Bureaucracy) ของ Mintzberg จุดที่แตกต่างกันคือ องค์การของโจโฉจะมีรูปร่างเหมือนปิรามิดเพราะบนยอดสุดขององค์การมีโจโฉเพียงผู้เดียวและในส่วนของฝ่ายเสนาธิการจะมีขนาดเล็กมากเพราะจะทำหน้าที่เป็นเพียงที่ปรึกษาเท่านั้น 2. โจโฉมีการจูงใจผู้ใต้บังคับบัญชา 6 วิธี คือ การให้รางวัล แต่งตั้งหรือเพิ่มยศ ตำแหน่ง ชมเชย ยกย่องต่อหน้าขุนนาง ผู้ใต้บังคับบัญชา เลี้ยงดูครอบครัวผู้ใต้บังคับบัญชาเป็นอย่างดี และการเผด็จหมาย 3. โจโฉมีการใช้อำนาจในองค์การ 3 วิธี คือ ใช้อำนาจในฐานะที่เป็นรัฐบาลกลาง ใช้อำนาจในฐานะที่เป็นสมุหนายกและสมุหกลาโหม และ ใช้อำนาจในการให้รางวัล เลื่อนยศ หรือการลงโทษ 4. โจโฉมีวิธีการลงโทษ 3 วิธี คือ การตำหนิ การปลดหรือไล่ออก และการประหาร

ด้านการบริหารงานบุคคลนั้น สรุปได้ว่า 1. โจโฉมีการแสวงหาคนมาร่วมงานด้วย 4 วิธี คือ โจโฉไปเชิญมาเป็นพวกด้วยตนเอง เกลี้ยกล่อมศัตรูมาเป็นพวก มีผู้มาสมัครเป็นพวกเอง และคนในองค์การแนะนำผู้อื่นมาสมัคร 2. โจโฉมีการรักษาคนให้อยู่ในองค์การ 3 วิธี คือ การให้รางวัล การสร้างความเชื่อมั่นให้ผู้ใต้บังคับบัญชา และ ใช้การหัวเราะหรือร้องไห้ในบางโอกาส 3. โจโฉมี

การเลือกใช้งานคน 3 วิธี คือ เลือกที่ความสามารถ ไม่คำนึงถึงความขัดแย้งส่วนตัว และบุคคลนั้นมีความซื่อสัตย์ไว้ใจได้

ตัวแบบการวิเคราะห์

จากการสำรวจองค์ความรู้ทั้งทางด้านทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้ศึกษาได้กำหนดตัวแบบที่ใช้ในการวิเคราะห์ไว้ดังนี้

ภาพที่ 2-3 ตัวแบบที่ใช้ในการวิเคราะห์

จากตัวแบบในการวิเคราะห์ที่สามารถสรุปได้ว่า การตีความตัวบทสามก๊กในเชิงยุทธศาสตร์ทางการทหารของสังคมไทยเกิดขึ้นในช่วงที่สถานการณ์เชิงโครงสร้างของรัฐไทยต้องเผชิญต่อการสู้รบกับประเทศเพื่อนบ้าน ต่อมาเมื่อบริบทเชิงโครงสร้างของสังคมไทยเปลี่ยนไปด้วยสาเหตุหลักจากการเปลี่ยนนโยบายความสัมพันธ์ไทย – จีน หลังพรรคคอมมิวนิสต์จีนล่มสลายการเปลี่ยนนโยบายสนามรบเป็นสนามการค้า และการเติบโตของกลุ่มนายทุนจีนภายในประเทศได้ส่งผลต่อการเปลี่ยนวิธีการตีความตัวบทสามก๊กของสังคมไทยไปสู่การตีความตัวบทสามก๊กใหม่ในเชิงยุทธศาสตร์การบริหารการตีความตัวบทสามก๊กในเชิงยุทธศาสตร์ทางการบริหารนั้น เราจะพบว่าเป็นการตีความภายใต้อุดมการณ์ทางการบริหารแบบทุนนิยมที่มีการขับเคลื่อนให้สังคมเกิดการยอมรับการตีความสามก๊กในเชิงยุทธศาสตร์ทางการบริหาร ด้วยปฏิบัติการทางวาทกรรมในรูปแบบต่าง ๆ

สมมติฐานการวิจัย

จากแนวคิดหลักและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยสามารถกำหนดสมมติฐานการวิจัย ได้ดังต่อไปนี้

1. การเปลี่ยนวิธีการตีความตัวบทสามก๊กจากยุทธศาสตร์ทางการทหารไปสู่ยุทธศาสตร์ทางการบริหารนั้น เป็นการเปลี่ยนวิธีการตีความที่เป็นผลมาจากปัจจัยเชิงโครงสร้างของสังคมที่ประกอบด้วย การเปลี่ยนนโยบายความสัมพันธ์ไทย – จีน หลังพรรคคอมมิวนิสต์จีนล่มสลายการเปลี่ยนนโยบายสนามรบเป็นสนามการค้า และการเติบโตของกลุ่มนายทุนจีนภายในประเทศ
2. วาทกรรมในการสร้างการยอมรับการตีความสามก๊กในฐานะยุทธศาสตร์ทางการบริหารของสังคมไทย เป็นปฏิบัติการทางวาทกรรมที่อยู่ภายใต้อุดมการณ์ทุนนิยม หลังการเปลี่ยนนโยบายการเปลี่ยนสนามรบให้เป็นสนามการค้า นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2531 จนถึงปัจจุบัน

นิยามศัพท์

วิธีแห่งการตีความ หมายถึง แบบแผน หรือ โครงสร้างที่ใช้สำหรับการตีความตัวบทสามก๊ก

การเปลี่ยนวิธีแห่งการตีความ หมายถึง การเปลี่ยนแบบแผน หรือ โครงสร้างที่ใช้สำหรับการตีความตัวบทสามก๊กจากรูปแบบหนึ่ง ไปสู่อีกรูปแบบหนึ่งภายใต้การเปลี่ยนแปลงบริบทเชิงโครงสร้างของสังคมไทย

ยุทธศาสตร์ทางการทหาร หมายถึง วิธีการในการบรรลุเป้าหมายเพื่อการเอาชนะทางการทหาร หรือการรบ ด้วยวิธีการการใช้กลยุทธ์ต่าง ๆ ในการปฏิบัติให้สำเร็จตามแผนที่วางไว้ อาจมีลักษณะของการออกอุบายเพื่อหลอกฝ่ายตรงข้าม

ยุทธศาสตร์ทางการบริหาร หมายถึง วิธีการบรรลุเป้าหมายเพื่อการเอาชนะในทางธุรกิจ การค้า ด้วยการกำหนดตำแหน่ง หรือสถานะขององค์กร และสินค้าหรือบริการให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่มีการแข่งขัน และความไม่แน่นอน

ลัทธิการจัดการนิยม หมายถึง อุดมการณ์ทุนนิยมที่เน้นยุทธศาสตร์การบริหารแบบเน้นธุรกิจ (Business school)

อุดมการณ์ทุนนิยม หมายถึง ระบบความเชื่อที่มีเป้าหมายอยู่ที่การสะสมทุน

ปฏิบัติการทางวาทกรรม หมายถึง ปฏิบัติการทางภาษาที่แสดงออกมาในรูปของถ้อยคำ ทั้งภาษาพูดและภาษาเขียน ที่มีผลต่อความสัมพันธ์ในเชิงอำนาจในสังคม

ตัวบท หมายถึง รูปแบบที่เป็นสื่อกลางที่ประกอบด้วยเนื้อหาในลักษณะต่าง ๆ เช่น เอกสาร ภาพยนตร์ เพลง เทปเสียง วัสดุ เป็นต้น

การเปลี่ยนนโยบายความสัมพันธ์ไทย – จีน หลังพรรคคอมมิวนิสต์จีนล่มสลาย หมายถึง การเปลี่ยนนโยบายความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของไทยต่อจีน หลังจากที่พรรคคอมมิวนิสต์จีนล่มสลาย ในช่วงปี พ.ศ. 2518 สมัยรัฐบาล ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช เป็นต้นมา

การเปลี่ยนนโยบายสนาามรบเป็นสนาามการค้า หมายถึง การเปลี่ยนนโยบายการพัฒนาไทยในช่วงปี พ.ศ. 2531 สมัยรัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ที่เปลี่ยนนโยบายการพัฒนาประเทศจากที่ใช้ระบบการเมืองการทหารเป็นตัวนำ มาสู่ นโยบายการพัฒนาประเทศด้วยการใช้ระบบเศรษฐกิจเป็นตัวนำ

การเติบโตของกลุ่มนายทุนจีนภายในประเทศ หมายถึง การเข้ามามีบทบาทของนักธุรกิจไทยเชื้อสายจีนทางการเมืองและเศรษฐกิจของสังคมไทย และการเติบโตขององค์กรธุรกิจต่าง ๆ ของกลุ่มนายทุนจีนภายในประเทศ หลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการเปลี่ยนวิถีแห่งการตีความเชิงยุทธศาสตร์ของตัวบทสามก๊กในสังคมไทยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยจะใช้รูปแบบการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ตามแนววิจัยเชิงคุณภาพบนฐานวิธีวิทยาการแสวงหาความรู้แนววิภาษวิธี (Dialectic) กล่าวคือ การแสวงหาความรู้แนววิภาษวิธีเป็นกระบวนการที่มีคู่ตรงข้ามดำรงอยู่ด้วยกัน เช่น กระบวนการดำเนินชีวิตของคนจะมีทั้งด้านการใช้ชีวิตและความตายดำรงอยู่ด้วยกัน กล่าวโดยสรุป การวิจัยเชิงวิภาษวิธีใช้วิภาษวิธีในการผสมผสานความจริงเชิงทวิสัยและเชิงอัตวิสัย (ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์, 2555, หน้า 60)

การวิเคราะห์เนื้อหาในที่นี้เป็นการพัฒนาจากการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary research) กล่าวคือเป็นการเปลี่ยนแปลงจากการใช้เอกสารซึ่งเป็นลายลักษณ์อักษรไปสู่การวิเคราะห์ตัวบท (Textual analysis) ตัวบท (Text) ในที่นี้ มีหมายความกว้างกว่าเรื่องเอกสารคือ ตัวบทจะหมายถึง ตัวสื่อกลางของสารทั้งในรูปการเขียน การพูด และ โสตทัศนยะ (Visual) ได้แก่ หนังสือ หนังสือพิมพ์ บทความ การโฆษณา การประชาสัมพันธ์ เอกสารราชการ ภาพยนตร์ วิทยุ โทรทัศน์ เพลง ภาพถ่าย รูปแบบการแต่งกาย และงานศิลปะ ส่วนเนื้อหา (Content) หมายถึง สาร (Message) ที่สื่อออกมาในรูปคำพูด ความหมาย ภาพ สัญลักษณ์ หัวข้อและอื่น ๆ

การวิจัยแบบวิเคราะห์เนื้อหายุคแรกเกิดขึ้นในช่วงปี ค.ศ.1930 ในยุคนั้นการวิเคราะห์เนื้อหาจะเน้นการวิจัยเชิงปริมาณที่ทำการเป็นครั้งแรกโดยนักศึกษาด้านหนังสือพิมพ์ของมหาวิทยาลัยโคลัมเบีย (School of Journalism, Columbia University) นักศึกษาดังกล่าวได้ทำการวิเคราะห์เนื้อหาหนังสือพิมพ์อเมริกันซึ่งกำลังเป็นที่นิยมอ่านกันอย่างแพร่หลายในขณะนั้นเพื่อศึกษาความสนใจในเนื้อหาต่าง ๆ ต่อมาประมาณช่วงปลายปี ค.ศ. 1930 การวิเคราะห์เนื้อหาได้มีพัฒนาการรุดหน้าไปมากโดย ผลงานของฮาโรลด์ คี ลาสเวลล์และผู้ร่วมงานของเขาในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 เนื่องจากหน่วยงานของสหรัฐอเมริกาหลายแห่งต้องการศึกษาวิจัยเรื่องสื่อมวลชนคั้งนั้นรัฐสภาอเมริกันภายใต้คำแนะนำของลาสเวลล์จึงได้ตั้งหน่วยงานขึ้นเพื่อทำหน้าที่ศึกษาเกี่ยวกับสื่อมวลชนในระหว่างสงครามหน่วยงานดังกล่าวมีวัตถุประสงค์ที่จะสำรวจความสนใจของคนส่วนใหญ่ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาจากหนังสือพิมพ์ที่สำคัญ ๆ

การวิเคราะห์เนื้อหาในช่วงแรกดังกล่าวจะใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณในการศึกษาตัวบท เช่น การเก็บข้อมูลโดยใช้วิธีนับคำที่ปรากฏในการประชาสัมพันธ์ของนักการเมืองและใช้สถิติวิเคราะห์ข้อมูล

เป็นต้นต่อมา มีการพัฒนาการวิเคราะห์เนื้อหาโดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ เช่น การศึกษาภาษามือของคนไข้ โดยการตีความ เป็นต้น

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาจะใช้การวิเคราะห์เนื้อหาโดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ เนื่องจากในการวิเคราะห์ด้วยบทสามก๊กนั้นจะต้องอาศัยการตีความภายใต้บริบทของสภาพแวดล้อมทางสังคมของตัวบทที่เปลี่ยนแปลงไปตามประวัติศาสตร์ นอกจากนี้การอ่านเนื้อหาในตัวบทจะใช้เครื่องมือวิจัยที่สำคัญคือ การสังเกตการณ์แบบมีโครงสร้างซึ่งหมายถึง การสังเกตการณ์อย่างเป็นระบบโดยใช้เกณฑ์ที่เป็นลายลักษณ์อักษร (Category or written rule) (ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์, ม.ป.ป., หน้า 58-60)

ในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยจะใช้การวิเคราะห์เนื้อหาในตัวบทต่าง ๆ และผสมผสานกับวิธีการศึกษาเชิงคุณภาพในรูปแบบอื่น ๆ เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การใช้ตัวบทสำหรับการวิเคราะห์เนื้อหาในรูปแบบต่าง ๆ ดังนี้ คือ

1.1 ตัวบทที่เป็นภาพยนตร์ ได้แก่ ภาพยนตร์สามก๊กของบริษัททูพีโชม วีดีโอ จำกัด และภาพยนตร์สามก๊ก ฉบับนักบริหาร บรรยายโดยศาสตราจารย์ (พิเศษ) เจริญ วรรณนะสิน สำหรับภาพยนตร์สามก๊กมีนำเสนอผ่านทางสถานีโทรทัศน์ซีทีทีวี CCTV ของรัฐบาลสาธารณะประชาชนจีน จำนวน 84 ตอน ความยาวตอนละ 44 นาที นำมาฉายในประเทศไทยเมื่อกลางปี พ.ศ. 2537 ทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 9 อ.ส.ม.ท. โดยบริษัทมีเดียสโอฟมีเดีย จำกัด จนได้รับความนิยมเป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายในประเทศไทย

1.2 ตัวบทที่เป็นเอกสาร ได้แก่ วรรณกรรมสามก๊ก ทั้งฉบับมาตรฐานและฉบับเรื่องเล่า เช่น สามก๊ก ฉบับเจ้าพระยาพระคลังหนสามก๊ก ฉบับนักบริหาร ของเจริญ วรรณนะสิน พิชัยสงคราม สามก๊ก ที่แต่งโดยสังข์ พัชโรทัย กลยุทธ์สามก๊ก: คัมภีร์บริหารในภาวะสงคราม แต่งขึ้นโดยทองแถม นาดจันง อ่านสามก๊กถกบริหาร ที่แต่งขึ้นโดยก่อศักดิ์ ไชยรัศมีศักดิ์ขึงเบ้ง ชี้อางรวย, สามก๊กสร้างเก้าแก้วใหม่ ตอน ยอดกลยุทธ์พลิกวิกฤติสู่ความสำเร็จแต่งโดยเปี่ยมศักดิ์ คุณากรประทีป เป็นต้น

1.3 เอกสารที่เป็นบริบทของตัวบทสามก๊ก เช่น เอกสารงานวิจัย วิทยานิพนธ์ เอกสารทางประวัติศาสตร์ เป็นต้น

2. การสัมภาษณ์เจาะลึก (In-dept Interview) เป็นการใช้แนวสัมภาษณ์เจาะลึกโดยกำหนดผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ (Key-informants) ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับวรรณกรรมสามก๊กในประเทศไทย ในกลุ่มต่าง ๆ ดังนี้

2.1 กลุ่มนักวิชาการและนักเขียนที่ศึกษาสามก๊ก ประกอบด้วย

2.1.1 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ถาวร ลิกขโกศลผู้เชี่ยวชาญด้านจีนศึกษาและเป็นผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับวรรณกรรมแปลสามก๊ก มีบทบาทสำคัญในการผลักดันให้มีการจัดพิมพ์สามก๊กฉบับเจ้าพระยาพระคลัง (หน) ราชบัณฑิตยสภาชำระ ขึ้นใหม่ ในปี พ.ศ. 2554 เพื่อแจกจ่ายให้กับห้องสมุดตามสถาบันการศึกษาต่าง ๆ โดยได้รับการสนับสนุนงบประมาณการจัดพิมพ์จากบริษัท ซีพี ออลล์ จำกัด (มหาชน)

2.1.2 คุณทองแถม นาถจำนง นักเขียนผู้นำเข้างานแปลสามก๊กที่มีการตีความเกี่ยวกับการบริหารเป็นคนแรก ๆ ของไทย ด้วยการแปลงานที่เขียนขึ้นโดยศาสตราจารย์เชียวฉูฉิง นักวิชาการเกี่ยวกับการบริหาร เป็นภาษาไทยในชื่อหนังสือ กลยุทธ์สามก๊ก: คัมภีร์บริหารในภาวะสงคราม นอกจากนี้คุณทองแถม นาถจำนง ยังเป็นผู้ที่แปลบทภาพยนตร์ชุด (ซีรีส์) สามก๊กที่นำเข้ามาฉายในประเทศไทยโดยบริษัท มูฟวี่โฮม วิดีโอ จำกัด และเป็นผู้อวาทกรรม “ยังมีได้อ่านสามก๊กอย่าเพิ่งคิดการใหญ่” จนเป็นที่นิยมกล่าวถึงในทางการบริหารปัจจุบัน

2.1.3 คุณเปี่ยมศักดิ์ คุณากรประทีป อดีตผู้สื่อข่าวสายธุรกิจที่ผันตัวมาเขียนหนังสือเกี่ยวกับสามก๊กในทางการบริหาร และถือว่าเป็นผู้ที่ผลิตงานเขียนเกี่ยวกับสามก๊กมากที่สุดนับตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2546 เป็นต้นมา เช่น หนังสือ CEO ในสามก๊ก ขงเบ้ง ชี้ทางรวย กลยุทธ์การบริหารธุรกิจ ในภาวะวิกฤติจากสามก๊ก เป็นต้น

2.2 กลุ่มนักบริหารที่ศึกษาสามก๊ก

2.2.1 คุณมานิต รัตนสุวรรณ นักการตลาดและอดีตที่ปรึกษาของบริษัทมีเดียออฟมีเดียส์ จำกัด เป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในภาพยนตร์ สามก๊ก ฉบับบริหาร ด้วยบทบาทการเป็นผู้วิเคราะห์สามก๊กผ่านประสบการณ์และมุมมองทางการบริหาร ร่วมกับคุณเจริญ วรรณนะสิน

2.2.2 คุณประสิทธิ์ ฉกาจธรรม ผู้จัดการทั่วไป สำนักประธานเจ้าหน้าที่บริหาร บริษัท ซีพี ออลล์ จำกัด (มหาชน) เป็นผู้ใกล้ชิดกับคุณก่อศักดิ์ ไชยรัศมีศักดิ์ ประธานเจ้าหน้าที่บริหาร บริษัท ซีพี ออลล์ จำกัด (มหาชน) กลุ่มทุนจีนที่มีบทบาทในการนำหลักสามก๊กมาใช้ในทางการบริหารองค์กร เผยแพร่ด้วยบทสามก๊กในทางการบริหาร และสนับสนุนการจัดพิมพ์สามก๊กฉบับเจ้าพระยาพระคลัง (หน) ราชบัณฑิตยสภาชำระ เพื่อแจกจ่ายตามสถาบันการศึกษา

2.3 กลุ่มบุคคลทั่วไปที่สนใจศึกษาสามก๊ก

2.3.1 คุณไพศาล พิษมงคล คนไทยเชื้อสายจีนผู้ที่สนใจศึกษาสามก๊ก และเป็นผู้เขียนสามก๊ก ฉบับคนขายชาติ อดีตเคยเข้าร่วมการต่อสู้กับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย และเป็นผู้มีบทบาททางการเมืองในรัฐบาลหลายสมัย เคยได้รับการแต่งตั้งเป็น สมาชิกวุฒิสภา และสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

2.3.2 พันเอกโสภณ ศิริงาม ผู้อำนวยการกองเศรษฐกิจและสังคมจิตวิทยา วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร เคยเข้ารับการศึกษาที่หลักสูตรป้องกันประเทศ ณ มหาวิทยาลัยป้องกันประเทศ กองทัพลดปล่อยแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน เป็นผู้สนใจศึกษาสามก๊ก และนำหลักสามก๊กมาใช้ในการบรรยายด้านการบริหารการรบในหลักสูตรชั้นนายทหารของไทย

นอกจากนี้ผู้ให้ข้อมูลที่เป็นผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับสามก๊กทางการบริหารบางท่าน ได้แนะนำให้ผู้ศึกษาไปรวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ เช่น ผลงานเกี่ยวกับสามก๊กในทางการบริหารที่ผ่านมาของผู้ให้ข้อมูล และผู้เขียนก็ได้ไปสำรวจข้อมูลดังกล่าวเพื่อนำมาเขียนในคู่มือเล่มนี้แล้ว

การตรวจสอบข้อมูล

1. การตรวจสอบข้อมูลจากเอกสาร จะใช้การวิพากษ์เอกสารว่าเอกสารทางประวัติศาสตร์ นั้น เป็นเอกสารที่น่าเชื่อถือหรือไม่ โดยใช้หลักการวิพากษ์ภายนอก (External appraisal) คือการตรวจสอบว่าหลักฐานจริงหรือปลอม และการวิพากษ์ภายใน (Internal appraisal) ได้แก่การตรวจสอบเนื้อหาในเอกสาร

2. การตรวจสอบข้อมูลจากการสัมภาษณ์จะใช้ผู้สัมภาษณ์ที่มีจุดยืนต่างกัน และการตรวจสอบการสัมภาษณ์โดยเอกสาร

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล จะใช้การตีความตัวบท และการสัมภาษณ์ ดังนี้

1. การจัดกลุ่มข้อมูลเป็นตัวแปรที่ได้จากการอ่านตัวบทและการสัมภาษณ์ โดยในกรณีของการอ่านตัวบท จะใช้เครื่องมือวิจัยที่สำคัญคือ การสังเกตการณ์แบบมีโครงสร้างซึ่งหมายถึงการสังเกตการณ์อย่างเป็นระบบโดยใช้เกณฑ์ที่เป็นลายลักษณ์อักษร (Category or written rule)

2. การตีความข้อมูลที่ได้จากการอ่านตัวบทและการสัมภาษณ์ โดยอาศัยทฤษฎีการตีความที่เน้นบริบท (Content) เชิงประวัติศาสตร์ของเนื้อหาจากวรรณกรรมสามก๊กที่ศึกษา

3. การวิเคราะห์วาทกรรม

การวิเคราะห์วาทกรรมในที่นี้ หมายถึง การวิเคราะห์ความหมายของภาษาพูด ภาษาเขียน และภาษาที่ปรากฏอยู่ในตัวบท และมักนิยมศึกษากันในหมู่นักวรรณคดี ในปัจจุบันนักสังคมวิทยานิยมนำเอาวิธีวิเคราะห์วาทกรรมมาทำการวิเคราะห์ประเด็นของอำนาจ และความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ชี้ให้เห็นว่าการวิเคราะห์วาทกรรมจะช่วยให้เข้าใจถึงบทบาทของการวิเคราะห์วาทกรรมในสังคม ที่สำคัญคือ 1. ฟังก์ชันตัวตน (An identity function) เป็นหน้าที่ในการสร้างภาพลักษณ์เอกลักษณ์ และความเป็นตัวตนให้เป็นที่ประจักษ์ต่อสังคม 2. ฟังก์ชันที่มีเหตุผล (A relational

function) เป็นหน้าที่ในการสร้างความสัมพันธ์ในสังคม 3. ฟังก์ชันความคิด (An ideational function) เป็นหน้าที่สร้างระบบความรู้ ความคิด ความหมายให้เป็นที่ยอมรับในบริบทของสังคม การวิเคราะห์วาทกรรมนั้น ในคฤณีพนธ์นี้จะพิจารณาในประเด็นที่สำคัญดังนี้

1. การทำความเข้าใจวาทกรรมต้องผ่านความเข้าใจในระบบที่สิ่งต่าง ๆ ถูกให้ความหมาย และถูกสร้างเอกลักษณ์จนสถาปนาให้กลายเป็นความจริงของสังคม

2. วาทกรรมที่ดำรงอยู่และเป็นที่ยอมรับของสังคม รวมทั้งทำหน้าที่กำหนดสังคม เรียกว่า “วาทกรรมหลัก” (Domain discourse) หรือวาทกรรมที่ครอบงำอุดมการณ์ (Hegemony discourse)

3. วาทกรรมหลักยังทำหน้าที่กำกับความจริงที่เรียกว่า วาทกรรมเกี่ยวกับความจริง (Discourse of truth) เพราะสิ่งที่เรียกว่าความจริงนั้น ไม่ใช่ข้อเท็จจริงเชิงประจักษ์แต่เป็นกฎเกณฑ์ ยุคหนึ่งที่กำลังบอกว่าอะไรจริง อะไรไม่จริง มีผลต่อความเข้าใจและการตัดสินใจคุณค่า

4. วาทกรรมเป็นการผสมผสานของตัวบท (Intertextuality) จึงมีความสัมพันธ์กับวาทกรรมชุดต่าง ๆ อยู่เสมอ และจะเข้าใจเมื่อพิจารณาควกับประเด็นต่าง ๆ เหล่านั้น เช่น ในเรื่องของอัตลักษณ์ก็เป็นเรื่องชนชั้นนำ (Class) เชื้อชาติ (Race) เพศสภาพ (Gender)

5. วาทกรรมมีความสัมพันธ์กับประเด็นเรื่องอำนาจและอุดมการณ์ (Power and Ideology) ปฏิสัมพันธ์ทั้งหลายล้วนแต่ได้รับอิทธิพลจากความสัมพันธ์เชิงอำนาจและอุดมการณ์ในบริบทเฉพาะ

บทที่ 4

บริบททางประวัติศาสตร์เชิงโครงสร้างของการตีความด้วยทสามก๊ก

การนำเสนอผลการศึกษา การเปลี่ยนวิธีแห่งการตีความเชิงยุทธศาสตร์ของด้วยทสามก๊กในสังคมไทยเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยนั้นจำเป็นต้องมีข้อมูลพื้นฐานประกอบการวิเคราะห์ดังนั้นในบทนี้จึงเป็นการเสนอข้อมูลพื้นฐานในการวิเคราะห์ผลการศึกษา เนื่องจากการตีความเชิงยุทธศาสตร์ของด้วยทสามก๊กในสังคมไทยเป็นการตีความภายใต้บริบททางประวัติศาสตร์เชิงโครงสร้างที่สำคัญตั้งแต่อดีต ผู้ศึกษาได้แบ่งบริบททางประวัติศาสตร์ออกตามสถานการณ์ในช่วงยุคต่าง ๆ 4 ยุคดังนี้

1. การตีความด้วยทสามก๊กในสถานการณ์เชิงโครงสร้างยุครัตนโกสินทร์ตอนต้น
2. การตีความด้วยทสามก๊กในสถานการณ์เชิงโครงสร้างยุคหลังสนธิสัญญาเบาว์ริง
3. การตีความด้วยทสามก๊กในสถานการณ์เชิงโครงสร้างหลังสงครามโลกครั้งที่ 2
4. การตีความด้วยทสามก๊กในสถานการณ์เชิงโครงสร้างหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516

การตีความด้วยทสามก๊กในสังคมไทยตามสถานการณ์เชิงโครงสร้างในยุคต่าง ๆ นั้นพบว่า มีการตีความที่แตกต่างกันออกไปภายใต้สถานการณ์เชิงโครงสร้างของสังคมไทยในขณะนั้น กล่าวคือ การตีความด้วยทสามก๊กในสถานการณ์เชิงโครงสร้างยุครัตนโกสินทร์ตอนต้น เป็นการตีความในฐานะยุทธศาสตร์ทางการทหารที่ใช้ศึกษากับในกลุ่มชนชั้นนำในราชสำนัก เนื่องจากเป็นช่วงที่รัฐไทยต้องเผชิญหน้ากับการสู้รบกับประเทศเพื่อนบ้าน เช่น ประเทศพม่า ทำให้ตำรายุทธศาสตร์ทางการทหารมีความจำเป็นต่อสถานการณ์ในขณะนั้นที่จะต้องแสวงหาวิธีการในการเอาชนะในทางการรบ

ต่อมาเมื่อสถานการณ์เชิงโครงสร้างของรัฐไทยได้เปลี่ยนไป การเผชิญหน้าหรือการต่อสู้ทางการทหารกับประเทศเพื่อนบ้าน ได้สิ้นสุดลง และถูกแทนที่ด้วยการต่อสู้กับภัยคุกคามจากการล่าอาณานิคมของประเทศตะวันตกที่มีระบบการทหารที่ทันสมัยทำให้รัฐไทยต้องเร่งหาวิธีการที่ทันสมัยมาต่อสู้กับลัทธิการล่าอาณานิคมของตะวันตกด้วยการนำเขาระบบการทหารสมัยใหม่แบบตะวันตกมาใช้กับระบบการทหารของไทยแทนการใช้ไพร่พลแบบเดิมในสมัยรัชกาลที่ 5 จึงส่งผลต่อด้วยทสามก๊กที่เคยมีฐานะเป็นตำราทางการทหารถูกลดบทบาทลง พร้อมกับการเปลี่ยนฐานะทางสังคมของด้วยทสามก๊กจากการมีฐานะเป็นตำราที่ศึกษากันในกลุ่มชนชั้นนำราชสำนัก มาสู่การมีฐานะทางสังคมที่เป็นวรรณคดีเพื่อความบันเทิงและแพร่หลายออกสู่สาธารณชนทั่วไปมากขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 6

หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 สถานการณ์เชิงโครงสร้างของไทยได้เปลี่ยนไปจากการต่อสู้กับลัทธิการล่าอาณานิคมตะวันตกมาเป็น การต่อสู้ทางอุดมการณ์ทางการเมืองระหว่างอุดมการณ์ของสังคมนิยมที่มีสหภาพโซเวียตและจีนเป็นตัวแทน กับอุดมการณ์เสรีนิยมที่มีสหรัฐอเมริกาเป็นตัวแทน ทำให้ไทยเลือกที่จะร่วมมือและพึ่งพาประเทศสหรัฐอเมริกาต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์ด้วยการทำข้อตกลงความร่วมมือด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะด้านการทหาร พร้อมไปกับการกีดกันผลผลิตจากประเทศคอมมิวนิสต์ ซึ่งหนึ่งในนั้นก็คือ วรรณกรรมแปลสามก๊กของจีน จากสถานการณ์เชิงโครงสร้างดังกล่าวทำให้ตัวบทสามก๊กถูกกดทับและไม่ได้รับนิยมจากสังคมไทย จนกระทั่งไทยได้มีการสถาปนาความสัมพันธ์อย่างเป็นทางการกับจีนอีกครั้งในปี พ.ศ. 2518 ทำให้ตัวบทสามก๊กเริ่มกลับมาแพร่หลายในสังคมไทยอีกครั้ง

จากบทเรียนของภาวะสงครามที่ผ่านมาทำให้หลายประเทศหันมาทบทวนและเปลี่ยนนโยบายการพัฒนาประเทศด้วยการให้ความสำคัญกับการพัฒนาระบบเศรษฐกิจ ด้วยการแข่งขันในทางธุรกิจการค้า แทนการต่อสู้เพื่อแย่งชิงอำนาจทางการเมืองเหมือนอดีต ภายใต้สถานการณ์โลกที่หันมาให้ความสำคัญกับระบบเศรษฐกิจ ประเทศไทยก็หันมาพัฒนาประเทศด้วยการใช้ระบบเศรษฐกิจนำหน้าการทหาร ภายใต้แนวนโยบายที่สำคัญคือ “การเปลี่ยนสนามรบเป็นสนามการค้า” ที่ถูกขับเคลื่อนด้วยกลุ่มทุนจีนที่เข้ามามีบทบาททางการเมืองและเศรษฐกิจในช่วงหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 เรื่อยมา บริบทของสถานการณ์เชิงโครงสร้างที่ให้ความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจได้ส่งผลต่อการตีความตัวบทสามก๊กใหม่ในฐานะที่เป็นเครื่องมือในการเอาชนะในทางการค้า อาจกล่าวได้ว่าตัวบทสามก๊กได้ถูกตีความให้มีฐานะเป็นยุทธศาสตร์ทางการบริหารเพื่อใช้สำหรับการบริหารองค์กรธุรกิจ ภายใต้บริบทของประเทศที่ให้ความสำคัญกับการแข่งขันกันในระบบเศรษฐกิจ

การตีความตัวบทสามก๊กในสถานการณ์เชิงโครงสร้างยุครัตนโกสินทร์ตอนต้น

สถานการณ์เชิงโครงสร้างของกรุงรัตนโกสินทร์หลังจากที่พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก (รัชกาลที่ 1) ได้ทรงสถาปนากรุงรัตนโกสินทร์ขึ้นเป็นราชธานีในปี พ.ศ. 2325 และขึ้นครองราชย์สมบัติเป็นปฐมกษัตริย์แห่งราชวงศ์จักรีได้มีแนวทางในการสร้างกรุงรัตนโกสินทร์ให้มีความเจริญทัดเทียมเทียมเหมือนในสมัยของกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี ดังนั้นแนวทางการพัฒนาต่าง ๆ ของกรุงรัตนโกสินทร์จึงมีความคล้ายคลึงกับกรุงศรีอยุธยา ยุคนี้จึงถือว่าเป็นยุคแห่งการฟื้นฟูการวางรากฐานอาณาจักรให้มั่นคงในทุก ๆ ด้าน เช่น การสถาปนาศูนย์กลางของอาณาจักร การรักษาความสงบเรียบร้อยภายในอาณาจักร การทำศึกสงครามป้องกันเอกราชของประเทศ การฟื้นฟูความเจริญทางด้านวัฒนธรรม เป็นต้น

นอกจากนี้ในยุคกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นได้มีการฟื้นฟูระบบศักดินาแบบไพร่ที่สืบทอดมาจากสมัยกรุงศรีอยุธยาไว้เพื่อการควบคุมกำลังคน สำหรับการใช้จ่ายแรงงานของรัฐและชนชั้นมูลนาย หน้าที่หนึ่งของไพร่ที่เป็นแรงงานให้กับรัฐก็คือ การเป็นทหารยามมีศึกสงคราม ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการจัดการเกี่ยวกับปัญหาความมั่นคงของกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นจึงผูกพันอยู่กับโครงสร้างของระบบศักดินาแบบไพร่ที่เคยมีมาตามแบบสมัยกรุงศรีอยุธยา

ตั้งแต่สมัยอาณาจักรอยุธยาจนถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นนั้น ระบบศักดินาของไทยเป็นระบบที่มีพื้นฐานการจัดองค์กรทางสังคมแบบระบบไพร่ โดยที่ระบบไพร่ตั้งอยู่บนเงื่อนไขทางสังคมที่ว่าประเทศไทยนั้นมีที่ดินรกร้างว่างเปล่าเป็นจำนวนมาก ภายใต้เทคโนโลยีการผลิตในระดับต่ำ ดังนั้นตั้งแต่สมัยอยุธยาจนถึงต้นรัตนโกสินทร์จึงมีความต้องการกำลังคนเป็นหลักเพื่อเป็นแรงงานทั้งในแง่ของการทำการเกษตรกรรมรวมถึงใช้ในการทำศึกสงครามในยามที่ถูกรุกราน ดังนั้นการจัดระบบไพร่ขึ้นมาจึงมีเป้าหมายเพื่อการคุมกำลังคนเป็นสำคัญ (ชัชยนต์ ประดิษฐศิลป์, 2533, หน้า 91-94)

การคุมกำลังคนของระบบไพร่ตั้งอยู่บนความสัมพันธ์แบบศักดินาที่แบ่งคนออกเป็น 2 ชั้นชั้น คือ ชั้นชั้นมูลนาย อันประกอบด้วย กลุ่มเจ้า และกลุ่มขุนนาง ส่วนอีกชั้นหนึ่งเป็นชนชั้นไพร่ อันประกอบด้วย ชาวนา หรือสามัญชนที่มีศักดินาค่ากว่า 400 ไร่ ได้แก่ พวกไพร่และพวกทาสเป็นหลัก กลุ่มชนชั้นไพร่และทาสจะมีลักษณะเป็นชนชั้นเดียวกัน เพราะไพร่ส่วนใหญ่เป็นไพร่ที่มีภาระหนี้สินผูกพันมากจนต้องขายตัว จากการเป็นไพร่ไปสู่การเป็นทาส ซึ่งจะทำให้เสียค่าเกณฑ์แรงงานและส่งส่วยน้อยกว่าไพร่ รวมถึงทำงานจะเป็นการรับใช้แต่เฉพาะมูลนายที่เป็นเจ้าของเงิน โดยไม่ต้องรับภาระในการไปรับใช้รัฐและมูลนายอื่น ๆ

การควบคุมกำลังคนของระบบไพร่เป็นความสัมพันธ์ที่ไม่เท่าเทียมกัน โดยชนชั้นมูลนายจะมีอำนาจในการดึงส่วนเกินจากชนชั้นไพร่ใน 3 รูปแบบ ประกอบด้วย ผลผลิตส่วนเกิน แรงงานส่วนเกิน และเงินตราส่วนเกินดังนี้ (ชัชยนต์ ประดิษฐศิลป์, 2533, หน้า 94-100)

1. การขูดรีดผลผลิตส่วนเกินคือ การที่ชนชั้นมูลนายเก็บภาษีในรูปผลผลิต เช่น ข้าว สำหรับนำมาใช้ในการบริโภคและการค้าต่างประเทศ

2. การขูดรีดแรงงานส่วนเกินคือ การใช้กฎหมายเกณฑ์แรงงานไพร่ เพื่อเก็บส่วย เช่น ของป่า สำหรับนำมาใช้ในกิจการทางการทหาร การผลิตอาวุธ และนำไปค้ากับต่างประเทศ

รวมถึงการเกณฑ์แรงงานเพื่อรับใช้รัฐและมูลนายในรูปของไพร่หลวง และไพร่สม กล่าวคือ ไพร่หลวงจะถูกเกณฑ์เพื่อนำไปใช้ในงานที่เป็นประโยชน์ต่อรัฐเพื่อรับราชการทหารงานโยธาและงานอื่น ๆ ของรัฐ ส่วนไพร่สมเป็นการเกณฑ์แรงงาน และรับใช้กลุ่มเจ้า รวมถึงกลุ่มขุนนางเป็นหลัก

3. การทุจริตเงินตราส่วนเกิน ที่อยู่ในรูปของการเก็บภาษีอากรของรัฐ การเก็บภาษีอากรของรัฐ ได้แก่ จังกอบ อากร ถูชา และการส่งส่วยนอกจากนี้ในการเก็บภาษีในกลุ่มเจ้าและกลุ่มขุนนางในรูปของค่าธรรมเนียมต่าง ๆ เช่น ค่าธรรมเนียมในการตัดสินคดีความ เป็นต้น

กล่าวโดยสรุปแล้วการคุมกำลังคน จึงมีความสำคัญต่อการจัดการปัญหาความมั่นคง เนื่องจากถ้าสามารถคุมกำลังคนได้มากก็จะทำให้สามารถมีกำลังไพร่พลที่จะนำไปใช้สำหรับทางการรบการสงครามได้มากตามไปด้วย ดังนั้นปัญหาความมั่นคงของระบบศักดินาจึงขึ้นอยู่กับกำลังไพร่พลเป็นหลัก

สมัยต้นรัตนโกสินทร์จึงได้มีความพยายามฟื้นฟูระบบศักดินา เพื่อการควบคุมกำลังพลตามแบบสมัยกรุงศรีอยุธยาเนื่องจากระบบไพร่ซึ่งเป็นกำลังพลหลักในสมัยนั้น ได้ถูกทำลายลงด้วยสาเหตุหลัก ๆ ประกอบด้วย

1. ระบบไพร่ได้ถูกการทำลายจากการทำสงครามกับพม่าทำให้ไพร่พลบางส่วนถูกฆ่าตาย บางส่วนหลบหนีซ่อนตัวในป่าบางส่วนถูกกวาดต้อนไปพม่า

2. ระบบการควบคุมไพร่ของชนชั้นนำที่มีอยู่ขาดประสิทธิภาพ เช่น การหนีของไพร่ออกจากระบบ มีการสะสมกำลังไพร่พลของกลุ่มเจ้าและขุนนางเป็นการส่วนตัวแทนที่รัฐรวมถึงมีไพร่ที่ค้างเงินที่เป็นส่วยจำนวนมาก

จะเห็นได้ว่าความพยายามในการฟื้นฟูระบบไพร่ในยุครัตนโกสินทร์ตอนต้นจึงไม่สามารถบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพมากหากเทียบกับสมัยกรุงศรีอยุธยาด้วยเหตุผลดังที่ได้กล่าวมาแล้ว จนในที่สุดรัฐในช่วงต้นรัตนโกสินทร์ต้องใช้มาตรการในการสักรไพร่ และใช้การจูงใจด้วยการลดเวลารับราชการของไพร่เสียใหม่ เช่น ไพร่หลวง จากเดิมที่จะต้องเข้าเวร 6 เดือนต่อปีในสมัยอยุธยามาเป็น 4 เดือนต่อปีในสมัยรัชกาลที่ 1 และในที่สุดเหลือเพียง 3 เดือนต่อปีในสมัยรัชกาลที่ 2 ในกรณีของไพร่สมนั้น แต่เดิมต้องทำงานรับใช้มูลนายเป็นเวลา 2 เดือนต่อปีถูกลดลงเป็นการเกณฑ์แรงงานเหลือปีละ 1 เดือน หรือต้องเสียเป็นเงินแทน

การที่ไม่สามารถฟื้นฟูให้ระบบไพร่สามารถตอบสนองความต้องการของชนชั้นนำในการที่จะนำไพร่มาเป็นกำลังหลักในกิจการทางทหาร และกระบวนการสร้างกรุงรัตนโกสินทร์เลียนแบบกรุงศรีอยุธยาได้นั้น ทำให้กรุงรัตนโกสินทร์ต้องประสบปัญหาเกี่ยวกับการขาดแคลนกำลังพล ขณะเดียวกันกรุงรัตนโกสินทร์ก็ต้องมีค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้น โดยเฉพาะค่าใช้จ่ายในกิจการทางการทหาร เช่น ค่าใช้จ่ายในการจัดซื้ออาวุธจากต่างชาติ ค่าใช้จ่ายในการเสริมกำลังไพร่พลทางการทหาร เพื่อการป้องกันภัยจากภายนอกเนื่องจากสถานการณ์ในช่วงนั้นอยู่ระหว่างการทำสงครามกับประเทศเพื่อนบ้าน รวมถึงค่าใช้จ่ายในกระบวนการสร้างกรุงรัตนโกสินทร์เลียนแบบกรุงศรีอยุธยา เช่น การสร้างวัด การสร้างเมือง เป็นต้น

ชนชั้นนำในยุคต้นรัตนโกสินทร์จึงต้องเร่งหาเงิน เพื่อนำมาใช้ฟื้นฟูกรุงรัตนโกสินทร์ โดยวิธีการในการหาเงินตราของชนชั้นนำ แบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะด้วยกัน คือ 1. การทำการค้า กับต่างประเทศ และ 2. การจัดเก็บภาษีจากการค้า (ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์, 2533, หน้า 117-119)

1. การทำการค้ากับต่างประเทศที่สำคัญของของประเทศไทย คือ การค้าเรือสำเภากลาง โดยเป็นการนำผลผลิตส่วนเกินไปแลกเปลี่ยนและเงินตราจากประเทศจีน ภายใต้การควบคุมของกลุ่มชนชั้นมูลนาย หรือที่เรียกว่าเป็นการผูกขาดโดยพระคลังสินค้า

2. การจัดเก็บภาษีจากการค้า ประเทศไทยในต้นรัตนโกสินทร์จะได้ประโยชน์จากการค้า โดยการเก็บภาษีการค้า เช่น ภาษีใหม่จากผู้ผลิตและสินค้าออก ภาษีค่าปากเรือ การเก็บเงินการผูกขี้จากคนจีนแทนการเกณฑ์แรงงาน นอกจากนี้รัฐจะได้ประโยชน์จากการจัดเก็บภาษีแล้ว ชนชั้นมูลนายก็จะได้รับประโยชน์จากส่วนแบ่งจากการเก็บภาษีของรัฐด้วย

การทำการค้าโดยเรือสำเภากลางจำเป็นต้องอาศัยคนจีนที่มีความเชี่ยวชาญในการเดินเรือ และเงินเองก็เป็นประเทศเป้าหมายทางการค้ากับรัฐไทย ด้วยเหตุนี้ส่งผลให้คนจีนเข้ามาจับบทบาททางการค้าในฐานะการเป็นพ่อค้าในการทำการค้ากับไทย ภายใต้รูปแบบต่าง ๆ เช่น พ่อค้าคนกลาง พ่อค้าเรือสำเภา พ่อค้าร้านค้ารายย่อย เป็นต้น

การเข้ามาจับบทบาทของจีนในยุคดังกล่าวได้ก่อให้เกิดการลักลอบอพยพของคนจีนเข้ามาทำงานในกรุงรัตนโกสินทร์ โดยรัฐไทยในขณะนั้นก็สนับสนุนการอพยพของคนจีนเนื่องจากจะได้รับประโยชน์จากการที่ได้คนจีนมาช่วยค้าขายทางเรือสำเภา และยังได้แรงงานเข้ามาช่วยในการสร้างกรุงรัตนโกสินทร์เนื่องจากแรงงานจีนมีราคาถูก และเป็นอิสระไม่ผูกพันกับมูลนายเหมือนการใช้แรงงานจากไพร่ ประกอบกับในช่วงดังกล่าวรัฐไทยเองก็อยู่ในสถานะที่ไทยขาดแคลนแรงงานไพร่

การหลั่งไหลเข้ามาของชาวจีนอพยพในช่วงต้นรัตนโกสินทร์ทำให้ชาวจีนได้เป็นผู้สร้างการผลิตเพื่อขายไม่ว่าจะเป็นทางด้านเกษตร อุตสาหกรรม และการค้า ดังนั้นชาวจีนอพยพจึงได้ก่อรูปเป็นชนชั้นกลางในระบบการผลิตเพื่อการขายควบคู่ไปกับระบบไพร่ที่ทำการผลิตอยู่ระหว่างชนชั้นนำที่เป็นชนชั้นมูลนายในสังคมไทยกับชาวบ้านที่เป็นชนชั้นไพร่

ด้วยบริบทสังคมไทยในช่วงต้นรัตนโกสินทร์ที่ต้องเผชิญกับภัยคุกคามจากประเทศเพื่อนบ้านที่รุกราน และการเร่งฟื้นฟูกรุงรัตนโกสินทร์ให้มีความเจริญทัดเทียมกับกรุงศรีอยุธยา ทำให้ชนชั้นนำในขณะนั้นต้องเร่งหาเงินจากการจัดเก็บภาษี และรวบรวมกำลังไพร่พลจากการเกณฑ์แรงงานมาใช้งานในกิจการต่าง ๆ เช่น กิจการทหาร งานโยธา ทำให้สังคมในยุคนั้นอาจแบ่งกลุ่มคนออกเป็น 3 กลุ่มหลักด้วยกัน คือ กลุ่มชนชั้นนำ กลุ่มคนทั่วไปหรือชนชั้นไพร่ และกลุ่มพ่อค้าชาวจีนที่เข้ามาทำการค้าขาย

กลุ่มชนชั้นนำเป็นกลุ่มที่มีบทบาทที่สำคัญในการควบคุมระบบการเมือง เศรษฐกิจ และ สังคมในขณะนั้น พร้อมไปกับการที่จะต้องดูแลปกครองบ้านเมืองให้ร่มเย็นเป็นสุขสงบเรียบร้อย ดังนั้นบทบาทหนึ่งที่สำคัญที่ชนชั้นนำต้องเผชิญอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ก็คือหน้าที่ในการป้องกันการ รุกรานจากประเทศต่าง ๆ ในยุครัตนโกสินทร์ตอนต้นนั้นต้องเผชิญกับการรุกรานของประเทศ ต่าง ๆ อย่างเช่น ประเทศพม่า ทำให้ชนชั้นนำต้องหาวิธีการในการต่อสู้ ป้องกันการรุกรานจาก ประเทศต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง

สำหรับวิธีการที่นิยมใช้กันสำหรับการสู้รบกันในทางการทหารเราจะเรียกว่า “ตำราพิชัย สงคราม” ตำราพิชัยสงครามนั้นจะถือเป็นคู่มือ หรือหลักวิชาทางการทหารที่นำมาใช้ในการต่อสู้ ทางทหารในอดีต ตำราพิชัยสงครามที่รู้จักกันอย่างกว้างขวางทั้งโลกตะวันตกและตะวันออกก็ คือ “ตำราพิชัยสงครามของซุนวู” ที่ถือว่าเป็นหลักทางการทหารของประเทศจีน ที่ถือว่าเป็นมรดก ทางปัญญาที่สำคัญของประเทศแถบตะวันออกที่ได้รับการยอมรับไปทั่วโลก

ในอดีตการศึกษาเรียนรู้หลักวิชาทางการทหารหรือ ตำราพิชัยสงครามในประเทศไทย นั้นจะนิยมศึกษากันในกลุ่มชนชั้นนำ และกษัตริย์ เนื่องจากเป็นผู้มีบทบาทหน้าที่รับผิดชอบ โดยตรงในการทำสงครามในช่วงต้นรัตนโกสินทร์ของไทยการศึกษาตำราพิชัยสงครามเพื่อ นำไปใช้ในทางการทหาร ซึ่งตามหลักฐานปรากฏพบว่า ประเทศไทยในช่วงต้นรัตนโกสินทร์มีการนำ หลักทางการทหารบางส่วนมาจากวรรณกรรมสามก๊กมาใช้เป็นตำราพิชัยสงคราม ดังที่ปรากฏใน เนื้อหาของบทละครนอกเรื่อง คาวิ ซึ่งพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย (รัชกาลที่ 2) ทรง พระราชนิพนธ์ บทหนึ่งมีการพาดพิงเกี่ยวกับเรื่อง สามก๊ก ในฐานะที่มีบทบาทในฐานะตำราพิชัย สงคราม ไว้ดังนี้ (สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, 2547, หน้า 28 – 31)

เมื่อนั้น	ไวยทัตหุนหันไม่ทันตรึก
อวดรู้หลักอักอึก	ข้าเคยพบรบศึกมาหลายยก
จะเข้าออกยกยื้อผ่านปรน	เล่ห์กลเรานี้อย่าวิตก
ทั้งพิชัยสงครามสามก๊ก	ได้เรียนไว้ในออกสารพัด
ยายกลับไปทูลพระเจ้าป่า	ว่าเรารับอาสาไม่ขัดข้อง
คำวันนี้คอยกันเป็นวันนัด	จะเข้าไปจับมัดเอาตัวมา

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะพบว่าชนชั้นนำของไทยสมัยต้นรัตนโกสินทร์มีการนำสามก๊ก มาเป็นตำราพิชัยสงครามเพื่อป้องกันการรุกรานของศัตรูในขณะนั้น ขณะที่การนำเข้าสามก๊กนั้น เชื่อได้น่าจะมีการนำเข้ามาตั้งแต่สมัยที่ไทยมีการค้าขายกับประเทศจีนผ่านเรือสำเภาในสมัยกรุง ศรีอยุธยา โดยเริ่มต้นจากการนำมาแสดงเป็นจิวที่หมกกันในกลุ่มคนจีน (ถาวร ลิกขโกศล, สัมภาษณ์, 14 พฤษภาคม 2557) จากนั้นจึงได้มีการนำวรรณกรรมดังกล่าวมาแปลเป็นภาษาไทยโดยเจ้าพระยา

พระคลัง (หน) อย่างเป็นทางการในสมัยรัชกาลที่ 1 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ และมีการศึกษากันในกลุ่มขุนนาง ชนชั้นนำด้วยวิธีการคัดลอกด้วยลายมือ ไว้ศึกษา ก่อนที่จะมาจัดพิมพ์เป็นครั้งแรกในสมัยของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4

วรรณกรรมสามก๊กเข้ามาในประเทศไทยในสมัยใดนั้น ไม่ได้มีการบันทึกไว้เป็นหลักฐานชัดเจน แต่หากพิจารณาจากหลักฐานและเชื่อมโยงเหตุการณ์อาจเชื่อได้ว่า วรรณกรรมสามก๊ก มีการนำเข้ามาตั้งแต่ในสมัยกรุงศรีอยุธยา ดังปรากฏในความตอนหนึ่งของวิวัฒน์ ประชาเรืองวิทย์ (2546, หน้า 14-15) ที่ว่า

เรื่องสามก๊กต้องเป็นที่รู้จักกันบ้างแล้ว มิฉะนั้นพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกฯ ซึ่งเดิมเคยเป็นขุนนางใหญ่ในสมัยกรุงศรีอยุธยา จะมีพระราชดำริให้จัดแปลเรื่องสามก๊ก เรื่องไซ่ฮั่น และเรื่องราวพระราชได้อ่างไร ถ้าเรื่องดังกล่าวไม่เป็นที่รู้จักกันบ้างแล้วมาตั้งแต่ครั้งกรุงเก่ารัชกาลที่ 1 ทรงมีพระราชดำริให้จัดแปลพงศาวดารจีนสามก๊ก ไซ่ฮั่น และพงศาวดารมอญเรื่องราวพระราช มีเป้าหมายที่ชัดเจนว่า จะได้เป็นตำราพิชัยสงครามสำหรับคนไทยไว้ศึกษา ไม่น่าแปลกใจอะไร ที่สังคมไทยยุคนั้นต้องตื่นตัวในด้านการศึกษาดำราพิชัยสงครามและความรู้ในการทำศึกสงคราม เพราะเหตุที่ภัยพม่ายังคุกคามกรุงสยามตลอดเวลา จะพบว่า ดวงเมืองของกรุงเทพมหานครอมรรัตนโกสินทร์ฯ นั้นมุ่งเน้นที่ความเข้มแข็งของกองทัพของการทหาร ทั้งนี้ก็โดยที่กรุงสยามยังถูกคุกคามอยู่ด้วยภัยจากกองทัพพม่านั้นเอง” (วิวัฒน์ ประชาเรืองวิทย์, 2546, หน้า 14-15)

จากสถานการณ์ของกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นที่ต้องต่อสู้การรุกรานของประเทศพม่า ทำให้สามก๊กในช่วงยุคต้นรัตนโกสินทร์มีความสำคัญในฐานะตำราพิชัยสงครามเนื่องมาจากการทำศึกสงครามในยุครัตนโกสินทร์ตอนต้นก่อนการปฏิรูปกองทัพนั้น บทบาทสำคัญในการทำศึกจะขึ้นอยู่กับผู้นำทัพ หรือพระมหากษัตริย์ กล่าวคือ ผู้นำทัพหรือพระมหากษัตริย์จะเป็นผู้ควบคุมสั่งการสูงสุด ดังนั้นผู้นำทัพหรือกษัตริย์ในอดีตจึงจำเป็นต้องมีความกล้าหาญ เด็ดเดี่ยว รอบรู้ยุทธศาสตร์และตำราพิชัยสงครามเป็นอย่างดี หากยุคสมัยใดที่ผู้นำทัพมีความเข้มแข็งประเทศก็จะปราศจากการถูกรุกราน จึงเป็นที่มาของการที่มีการแปลสามก๊กเพื่อเผยแพร่ และศึกษากันในกลุ่มของชนชั้นนำในช่วงนั้น

การแปลวรรณกรรมสามก๊กต้นรัตนโกสินทร์ ในสมัยรัชกาลที่ 1 ได้มอบหมายให้เจ้าพระยาพระคลัง (หน) เป็นผู้อำนวยการแปลสามก๊กนั้น มีหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่เชื่อได้ว่าเป้าหมายของการแปลและการพิมพ์สามก๊ก คือ สามก๊กเป็นวรรณกรรมจีนที่ใช้เป็นตำราพิชัยสงครามทางทหารและการปกครองให้แก่ชนชั้นนำไทย ซึ่งได้แก่ ขุนนาง และข้าราชการบริพารในสมัยนั้น เนื่องจากบริบทของสังคมในยุคนั้นเป็นยุคที่กรุงรัตนโกสินทร์อยู่ในช่วงของการฟื้นฟูราชธานี ขณะเดียวกันก็เป็นช่วงที่มีการรบติดพันในการทำศึกกับประเทศพม่า ทำให้ชนชั้นนำในยุคนั้น

ต้องการกำลังคนเป็นจำนวนมาก กำลังคนในยุคดังกล่าวนี้สามารถระดมคน และควบคุมกำลังคนผ่านระบบไพร่ แต่สิ่งที่ชนชั้นนำในสมัยนั้นต้องการก็คือ ยุทธวิธีในการรบและการเอาชนะคู่ต่อสู้กับประเทศพม่า ทำให้สามก๊กมีฐานะเป็นยุทธศาสตร์ทางการทหารที่นำมาใช้ในการสงครามของไทยเพื่อต่อสู้เอาชนะกับประเทศพม่า ดังจะเห็นได้จากหลักฐานต่าง ๆ ที่ปรากฏให้เห็นดังเช่น

หลักฐานที่ปรากฏถึงการนำกลยุทธ์จากวรรณกรรมเรื่องสามก๊กมาใช้ในทางการทหารจะพบได้จากตอนหนึ่งในคำนำของกรมศิลปากร ในวันที่ 31 ตุลาคม 2515 ความปรากฏว่า (สมบัติ จันทรวงศ์, 2547, หน้า 454)

“เคยฟังเล่ากันมาว่า ท่านผู้ใหญ่แต่ก่อนนิยมอ่าน สามก๊ก ยิ่งท่านผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับรบทัพจับศึกด้วยแล้ว ว่ากันว่าถือเป็นหนังสือสำคัญเรื่องหนึ่ง ที่จะต้องอ่านและรู้ไว้ เพราะนับถือกันว่า เป็นเรื่องที่ทำให้ความรู้และแง่คิดในกลยุทธ์และยุทธวิธีต่าง ๆ ดูเหมือนตอนที่อ่านกันสนุกสนานมากก็ จะเห็นเป็นตอนสูมาอีกกับขงเบ้งซื่อนกลศึกกัน ที่จำกันได้มากก็คือ ตอนที่ขงเบ้งถอยทัพไม่ทัน จึงใช้กลยุทธ์เปิดประตูเมืองแล้วแต่งตัวขึ้น ไปติดกระຈับป้อมอยู่กับเด็ก 2 คนบนหอรบ ทำที่ลวงสูมาอื้อให้ถอยทัพ ตรงนี้รู้สึกลัวคล้ายกับคราวที่เจ้าพระยาจักรีและเจ้าพระยาสุรสีห์ลวงอะแซหุ่นกี้ เมื่อตั้งรักษาเมืองพิษณุโลกในปลาย พ.ศ. 2318 สมัยกรุงธนบุรี ด้วยเห็นว่าเหลือกำลังที่จะรักษาเมืองไว้ คิดจะถอยทัพจากพิษณุโลก จึงได้เอาป้อมพ่ายขึ้น ไปติดตามป้อม ลวงให้ข้าศึกเข้าใจว่า คิดจะต่อสู้อยู่ในเมืองนานวัน แต่แล้วก็ทิ้งเมืองตีฝ่าหนีออกไป กลยุทธ์แบบนี้ ถ้าเจ้าพระยาจักรีและเจ้าพระยาสุรสีห์ไม่เคยทราบเค้าเรื่องตอนสามก๊กตอนขงเบ้งลวงสูมาอื้อมาก่อน ก็ต้องหมายความว่า ท่านแม่ทัพทั้ง 3 บังเอิญมา มีความคิดตรงกันอย่างน่าประหลาด”

หรือจากความตอนหนึ่งในตำนานหนังสือสามก๊กของ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ที่ได้กล่าวไว้ว่า (สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, 2547, หน้า 55)

“เมื่อข้าพเจ้าเป็นนักเรียนนายร้อยทหารมหาดเล็ก ได้เคยเห็นพระสารสาสน์พลขันธ์ (สมบุรณ์) ซึ่งตำแหน่งอนุศาสนาจารย์ กรมทหารมหาดเล็กอยู่ในเวลานั้น พยายามจะแต่งหนังสือสามก๊กใหม่อีกสำนวนหนึ่งจะพบได้ว่าหนังสือสามก๊ก เป็นที่สนใจและใช้เป็นตำราเรียนเนื่องจากอาจารย์ที่ทำหน้าที่สอนหนังสือให้กับนักเรียนนายร้อยทหารมหาดเล็กมีการศึกษาหนังสือสามก๊กจนถึงขั้นมีความพยายามจะปรับปรุงหนังสือสามก๊กสำนวนใหม่ขึ้น”

จากการศึกษาของ สมพันธ์ เลขะพันธ์ (2523, หน้า 82) ได้ศึกษาเกี่ยวกับวรรณกรรมสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ว่า การแปลสามก๊ก อาจเป็นเพราะพระเจ้าแผ่นดินทรงเล็งเห็นประโยชน์ที่จะเผยแพร่กลยุทธ์และไหวพริบทางการทหารเพื่อทันกับความจำเป็นสำหรับการทัพกับพม่า ซึ่งก็สอดคล้องกับ ขวัญดี อุตวาวุฒิชัย (2528, อ้างถึงใน สมบัติ จันทรวงศ์, 2538) ที่ตั้งข้อสังเกตทำนอง

เดียวกันว่า

พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยทรงให้ไวยทัตในเรื่องคำวิโอ้อวดว่าตนรู้เรื่องกลยุทธในสามก๊กอย่างทะลุปรุโปร่ง การที่ทรงเขียนว่า ทั้งพิชัยสงครามสามก๊ก ได้เรียนไว้ในเอกสารพิสดาร แสดงว่าบุคคลในสังคมไทยต้นรัตนโกสินทร์ระดับที่ต้องรับผิดชอบการอยู่รอดและความมั่นคงของประเทศนั้น มองสามก๊กและวรรณกรรมจีนเรื่องอื่น ไปในแง่ของพิชัยสงคราม และการบ้านการเมืองมากกว่าการอ่านเล่นเพื่อความสนุกสนาน

ขณะที่สุนันท์ พวงพุ่ม (2529, หน้า 238 อ้างถึงใน สมบัติ จันทรวงศ์, 2547, หน้า 454) ได้สรุปผลการศึกษาศาสตร์ของผู้ประพันธ์สามก๊ก ฉบับต่าง ๆ ในภาษาไทย ว่า

ผู้ประพันธ์สามก๊กเป็นภาษาไทยฉบับแรก เป็นเรื่องเกี่ยวกับกลอุบายทางการเมืองและการสงครามเท่านั้น

นอกจากการนำสามก๊กมาเผยแพร่กันในกลุ่มชนชั้นนำเพื่อเป็นคู่มือทางการรบ หรือตำราพิชัยสงครามในสมัยนั้นแล้วยังพบว่า สามก๊กถูกวางฐานะเป็นตัวอย่างหรือเป็นบทเรียนแห่งการแตกแยกออกเป็นก๊กเป็นเหล่า ซึ่งสอดคล้องกับบริบทของช่วงต้นรัตนโกสินทร์ที่ยังไม่มีความมั่นคงและเป็นปึกแผ่นมากนักเนื่องจากเป็นช่วงยุคแรกของการฟื้นฟูราชธานี ประกอบกับยังมีกลุ่มขุนนางอำมาตย์บางกลุ่มที่ยังมีการต่อต้านการขึ้นครองราชย์ของพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ที่ทรงยึดอำนาจมาจากสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ดังปรากฏในข้อความตอนหนึ่งในงานเขียนของสมบัติ จันทรวงศ์ (2547, หน้า 477) ดังนี้

ในกรณีของ สามก๊ก นั้น น่าจะเป็นไปได้ว่า เมื่อพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ทรงมีพระราชดำริให้แปล สามก๊ก เป็นภาษาไทยหลังจากเมื่อได้ทรงปราบดาภิเษกขึ้นเป็นพระมหากษัตริย์นั้น คงไม่จำเพาะแต่จะทรงให้ถือเป็นตำราพิชัยสงครามสำหรับเหล่าข้าราชการบริพารฝ่ายทหาร ได้ศึกษาหาความรู้และเจริญรอยตามพระยุคลบาทในเชิงศึกสงครามเท่านั้น หากแต่พระปรีชาสามารถในการสถาปนาความเป็นปึกแผ่นมั่นคงทางการเมืองและการปกครองให้แก่แผ่นดินไทยของพระองค์ท่าน

หรือจากหลักฐานในงานเขียนของ เรย์โนลด์ส์ (Reynolds, 2550, หน้า 240 อ้างถึงใน สมบัติ จันทรวงศ์, 2547) ที่ได้กล่าวถึงสามก๊กในฐานะที่เป็นเครื่องมือหล่อหลอมจิตใจข้าราชการบริพารในสมัยนั้น ไว้ที่น่าสนใจในงานเขียนของเขาดังนี้

พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ทรงขึ้นสู่อำนาจด้วยการรัฐประหารและปราบดาภิเษก และพบว่าแก่นเรื่องที่ปรากฏอยู่ในสามก๊ก และไข่อัน คือการช่วงชิงอำนาจ ในพระราชนิพนธ์เรื่อง ตำนานสามก๊ก ของสมเด็จพระยาคำรกราชานูภาพ ฉบับพิมพ์ พ.ศ. 2471 แสดงว่าเหตุที่แปลสามก๊ก เพื่อประโยชน์ราชการบ้านเมือง หนังสือประวัติศาสตร์ประเทศไทยที่มี

มาตรฐานเล่มหนึ่ง เขียนโดยนักประวัติศาสตร์ตะวันตกได้อธิบายความหมายนี้ว่า สามก๊ก ได้ตอบสนอง การใช้เป็นแบบแผนกำหนดพฤติกรรมสังคมของผู้ปกครอง ชุนนางที่ปรึกษา และแม่ทัพนายกอง

ภายใต้ระบอบการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ที่ดูเหมือนว่าพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์จะมีล้นพ้น แต่ในทางปฏิบัติกลับพบว่า จะถูกควบคุมด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น ระบบการควบคุมไพร่ จะพบว่าพระมหากษัตริย์ไม่สามารถควบคุมดูแลไพร่ได้อย่างทั่วถึง ทำให้อำนาจของพระมหากษัตริย์ในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ตกอยู่ที่มูลนายที่อยู่ในระดับรองลงมาจากพระมหากษัตริย์ เนื่องจากในช่วงเวลานั้นเป็นช่วงการสร้างเมือง และสถาปนาราชวงศ์ขึ้นใหม่ ทำให้พระบรมวงศานุวงศ์มีอยู่น้อย อำนาจจึงตกไปอยู่กับกลุ่มชุนนาง และกลายเป็นกลุ่มที่มีอำนาจในการบริหารและการปกครองประเทศเป็นอย่างมาก

ด้วยการที่อำนาจไม่ได้อยู่ในมือของกษัตริย์อย่างเต็มที่จึงทำให้สามก๊กมีบทบาทที่สำคัญในการที่จะช่วยกล่อมเกลาชุนนางอำมาตย์ที่มีอำนาจในขณะนั้น ไม่กล้าที่จะเคลื่อนไหว หรือคิดทำการสิ่งใดที่ไม่เป็นผลดีต่อราชบัลลังก์ ซึ่งในสามก๊กก็ได้มีบทเรียนที่น่าสนใจ เช่น ในตอนหนึ่งของสามก๊ก ที่ตั้งโต๊ะ คิดจะยึดอำนาจจากฮ่องเต้ โดยทำยี่สุ่ดก็ต่อถูกชุนนางที่ยังจงรักภักดีต่อองค์ฮ่องเต้ฆ่าตาย เป็นต้น

กล่าวโดยสรุปจะพบว่าวรรณกรรมสามก๊กที่นำเข้ามาในประเทศไทยเริ่มต้นขึ้นเมื่อใดไม่มีหลักฐานบันทึกไว้อย่างชัดเจน แต่จากการเชื่อมโยงหลักฐานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องสามารถเชื่อได้ว่าการแปลวรรณกรรมสามก๊กในยุคต้นรัตนโกสินทร์มีวัตถุประสงค์การแปลเพื่อนำมาใช้เป็นตำราพิชัยสงครามในทางการทหารที่จะต้องต่อสู้ป้องกันการรุกรานจากประเทศเพื่อนบ้าน เนื่องจากเนื้อหาในวรรณกรรมสามก๊กเป็นเรื่องราวที่เกี่ยวกับการสู้รบกลยุทธ์ กลวิธี การเอาชนะกันทางการทหาร จึงมีความจำเป็นที่จะต้องให้กลุ่มชนชั้นนำในขณะนั้น ได้ศึกษา เรียนรู้ไว้เพื่อใช้ประโยชน์ด้านการทหาร ในยามที่รัฐต้องเผชิญกับภัยคุกคาม เพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐจากการรุกรานของประเทศต่าง ๆ ทำให้สามก๊กในยุคต้นรัตนโกสินทร์นี้มีฐานะเป็นตำรายุทธศาสตร์ทางการทหารที่ใช้ศึกษาเรียนรู้กันในกลุ่มชนชั้นนำ

นอกจากการแปลสามก๊กเพื่อนำมาใช้เป็นตำราพิชัยสงครามในหมู่กลุ่มข้าราชการแล้ว จะพบว่าในช่วงต้นของการสถาปนากรุงรัตนโกสินทร์เป็นราชธานีนั้น มีปัญหาในเรื่องของความมั่นคงเป็นปึกแผ่นของกลุ่มชุนนาง อำมาตย์ ที่ยังมีบางกลุ่มต่อต้านการก้าวขึ้นมาเป็นกษัตริย์ของพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก รัชกาลที่ 1 ดังนั้นสามก๊กจึงถูกนำมาเป็นตัวอย่างของความแตกแยก และช่วยในการหล่อหลอมจิตใจของกลุ่มอำนาจต่าง ๆ ในราชสำนักให้เป็นปึกแผ่น

การตีความตัวบทสามก๊กในสถานการณ์เชิงโครงสร้างยุคหลังสนธิสัญญาเบาว์ริง

สถานการณ์เชิงโครงสร้างหลังสนธิสัญญาเบาว์ริงเป็นผลมาจากการขยายอิทธิพลของ ลัทธิล่าอาณานิคมที่นำโดยจักรวรรดินิยมอังกฤษและฝรั่งเศส ลัทธิล่าอาณานิคมดังกล่าวส่งผลให้เกิดการจัดองค์กรทางทหารให้มีความทันสมัย จากเดิมที่เป็นกองทัพในรูปแบบของไพร่พล มาสู่การจัดกองทัพในรูปแบบใหม่ที่เรียกว่า กองทัพแบบทหารประจำการ (Standing army)

การจัดกองทัพแบบทหารประจำการที่เป็นผลมาจากสถานการณ์เชิงโครงสร้างในยุคของการขยายอิทธิพลของลัทธิล่าอาณานิคมได้ส่งผลต่อตัวบทสามก๊ก เนื่องจากในช่วงต้นรัตนโกสินทร์นั้นมีการแปลสามก๊ก โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้เป็นตำราพิชัยสงครามที่ใช้ศึกษากันในหมู่ขุนนาง อำมาตย์ที่มีอำนาจในการปกครองบ้านเมือง และมีการจัดกองทัพแบบไพร่พล แต่เมื่อมีการนำเข้าระบบการจัดกองทัพในรูปแบบใหม่ขึ้นเพื่อต่อสู้การรุกรานจากจักรวรรดินิยมอังกฤษและฝรั่งเศสก็ทำให้ฐานะสามก๊กในช่วงนี้มีบทบาทลดลง และเพื่อเป็นการชี้ให้เห็นถึงสถานการณ์เชิงโครงสร้างที่เกิดขึ้นในช่วงนี้ ผู้เขียนจะได้อธิบายสถานการณ์เชิงโครงสร้างในยุคหลังสนธิสัญญาเบาว์ริงหรือในยุคล่าอาณานิคมของจักรวรรดินิยมอังกฤษและฝรั่งเศส จากนั้นจะเป็นการชี้ให้เห็นถึงฐานะของตัวบทสามก๊กในช่วงยุคที่รัฐไทยต้องต่อสู้กับลัทธิจักรวรรดินิยมตามลำดับ

ในกรณีการคุกคามของจักรวรรดินิยมเกิดขึ้นในบริบททางเศรษฐกิจและการเมืองที่ไทยได้เริ่มมีการค้าขายกับประเทศตะวันตก โดยการค้าขายในช่วงแรกยังไม่ได้มีการทำเป็นสัญญา ทำให้เกิดการผูกขาดการค้าโดยพระคลังสินค้า การผูกขาดการค้าของไทยเป็นอุปสรรคในการแสวงหาผลประโยชน์ทางการค้าของประเทศตะวันตก ประเทศตะวันตกจึงพยายามที่จะสร้างระเบียบวิธีในการค้าและเจรจากับไทยให้การค้าขายมีความสะดวกยิ่งขึ้น

สำหรับประเทศจักรวรรดินิยมตะวันตกที่เข้ามามีบทบาทกับประเทศไทย คือ ประเทศอังกฤษ และประเทศฝรั่งเศส โดยทั้งสองประเทศได้มีความพยายามในการเข้ามามีบทบาททางเศรษฐกิจกับประเทศไทย ด้วยการเข้ามาเจรจาการค้าและสร้างระเบียบทางการค้าขึ้น โดยมีรายละเอียดดังนี้

กรณีการขยายอิทธิพลของประเทศอังกฤษเข้าสู่ประเทศไทยในยุคต้นรัตนโกสินทร์ด้วยการเข้ามาติดต่อเจรจาขอความสะดวกในการค้าโดยเสรีเป็นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2369 โดยจัดทำเป็นสนธิสัญญาร่วมกันที่เรียกว่า สนธิสัญญาเบอร์นี และถึงแม้ว่าการจัดทำสนธิสัญญาเบอร์นีเป็นเงื่อนไขทางการค้าอย่างเสรีแต่การค้าขายระหว่างอังกฤษกับประเทศไทยก็ยังไม่สามารถหลีกเลี่ยงการผูกขาดทางการค้าของพระคลังสินค้า หรือการผูกขาดโดยกษัตริย์และข้าราชการบริพารได้ และฝ่ายไทยเองก็มักจะละเมิดสนธิสัญญาอยู่เสมอ

จากปัญหาที่เกิดขึ้นของสนธิสัญญาเบอร์นี ทำให้ในปี พ.ศ. 2398 อังกฤษได้มีความพยายามในการเปลี่ยนแปลงวิธีการค้าของไทย ภายใต้การเจรจาทางการค้าใหม่ โดยจัดทำเป็นสนธิสัญญาร่วมกันอีกครั้ง ในชื่อสนธิสัญญาที่เรียกว่า สนธิสัญญาบาวริง ซึ่งเป้าหมายสำคัญของสนธิสัญญาบาวริง ก็คือ การทำให้ไทยเป็นตลาดสินค้า เป็นแหล่งขุดหาวัตถุดิบ และการลงทุนของประเทศทุนนิยมศูนย์กลาง (Central capitalism) เพื่อที่จะขยายกระบวนการสะสมทุนออกไปในระดับโลก (สุธี ประศาสน์เศรษฐ์, 2526)

ผลกระทบที่เกิดจากสนธิสัญญาบาวริงทำให้การค้าระหว่างประเทศของประเทศไทยเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว และมีผลให้การผูกขาดการค้าโดยพระคลังต้องถูกยกเลิกไปตามเงื่อนไขแห่งสัญญา ส่งผลพ่อค้าและนายทุนจากตะวันตกสามารถเข้ามาแสวงหาผลประโยชน์ทางการค้าในประเทศไทยได้โดยสะดวก เกิดการเปลี่ยนระบบการผลิตของไทยที่เป็นแบบพึ่งพาตนเองมาเป็นระบบการผลิตเพื่อส่งออก รวมถึงก่อให้เกิดการลงทุนใหม่ ๆ ในกิจการภายในประเทศมากขึ้น เช่น กิจการโรงเลื่อยจักร กิจการโรงสีไฟ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ความสำเร็จแม้ว่าพัฒนาการทางด้านเศรษฐกิจของไทยจะมีความเจริญมากกว่าในอดีต แต่กลับพบว่าบทบาททางด้านเศรษฐกิจของประเทศไทยได้ลดลง

สำหรับประเทศจักรวรรดินิยมที่มีผลต่อประเทศไทยอีกประเทศหนึ่งคือ ประเทศฝรั่งเศสการคุกคามของจักรวรรดินิยมฝรั่งเศสต่อประเทศไทย โดยที่ปรากฏเห็นเด่นชัด คือเหตุการณ์ ร.ศ.112 ซึ่งเป็นเหตุการณ์สำคัญที่นำไปสู่วิกฤตการณ์ที่ร้ายแรงในยุคกรุงรัตนโกสินทร์ เพราะนอกจากไทยจะต้องเสียดินแดนฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงให้ฝรั่งเศสทั้งหมดแล้ว ยังต้องสูญเสียอธิปไตยในการปกครองจันทบุรี และมีแนวโน้มที่ไทยจะต้องสูญเสียมากกว่านั้นอีกในอนาคต เพราะฝรั่งเศสต้องการขยายจักรวรรดิของตนในอินโดจีนให้ครอบคลุมดินแดนไทยให้มากที่สุด

สำหรับเหตุการณ์ ร.ศ.112 ในกรณีที่ฝรั่งเศสนำเรือปืนเข้าปิดปากแม่น้ำเจ้าพระยา และจ่อปืนไปยังพระบรมมหาราชวังอยู่หลายวันเพื่อกดดันรัฐไทย การปฏิบัติการปิดอ่าวไทยซึ่งล้วนเป็นการละเมิดอำนาจอธิปไตยของประเทศไทย และรัฐไทยในขณะนั้นก็ไม่สามารถปกป้องอำนาจอธิปไตยได้ เนื่องจากไทยไม่มีกองกำลังทหารที่เข้มแข็งเพียงพอที่จะรับมือการรุกรานของจักรวรรดินิยมฝรั่งเศสได้ รวมทั้งจะพบว่ก่อนที่จะเกิดเหตุการณ์ ร.ศ.112 ฝรั่งเศสได้ยึดครองดินแดนเวียดนามทั้งหมด และได้กัมพูชามาอยู่ในอารักขา อีกทั้งยังสามารถชนะจีนในสงครามชายแดน เห็นได้ชัดว่าแสนยานุภาพทางทหารของฝรั่งเศสนั้นมีมากกว่าชาติใดในเอเชียจะต้านทานได้ทำให้ไทยต้องยอมรับเงื่อนไขต่าง ๆ ที่ฝรั่งเศสต้องการ

เหตุการณ์ ร.ศ. 112 เป็นเหตุการณ์ที่สร้างความวิตกกังวลกับกลุ่มชนชั้นนำและทำให้คนไทยรู้สึกว่าจะต้องเสียดินแดนให้แก่ฝรั่งเศสถึง 481,600 ตารางกิโลเมตร ซึ่งรวมถึงฝั่งซ้ายแม่น้ำโขง ได้แก่ประเทศลาวเกือบทั้งหมดให้กับฝรั่งเศส นอกจากนี้ยังต้องยอมให้ฝั่งขวาแม่น้ำโขง

ระยะ 25 กิโลเมตร เป็นเขตปลอดทหารและปลอดภาณี รวมถึงต้องเสียอธิปไตยในการปกครอง
จันทบุรี และต่อมาต้องเสียเสียมราฐ พระตะบอง และศรีโสภณ โดยปริยายให้แก่ฝรั่งเศส

จากเหตุการณ์ ร.ศ. 112 ได้ให้บทเรียนแก่รัฐไทย ซึ่งนำไปสู่การปฏิรูประบบการ
ควบคุมกำลังพลใหม่ ดังนี้

1. ภัยของไทยไม่ใช่ประเทศเพื่อนบ้านดังเช่นยุครัตนโกสินทร์ตอนต้นที่มีระบบทหาร
แบบเดียวกับไทยอีกต่อไป
2. ภัยของไทยได้กลายมาเป็นจักรวรรดินิยมตะวันตกที่มีเป้าหมายในการล่าอาณานิคม
ซึ่งมีระบบการทหารที่มีประสิทธิภาพกว่าประเทศในแถบเอเชีย ทั้งในเรื่องของตัวทหาร อาวุธ
ยุทธโปกรณ์ และยุทธวิธีในการรบ
3. การเจรจาทางการทูตไม่สามารถรักษาอำนาจอธิปไตย และเอกราชได้ จำเป็นต้องมี
การใช้กำลังทางทหารร่วมด้วย

เหตุการณ์ดังกล่าวจะพบว่ามีความพยายามเข้ามาบีบบทบาททางการเมืองและทางเศรษฐกิจ
ของประเทศอังกฤษและฝรั่งเศสต่อประเทศไทย นับเป็นความพยายามในการที่จะขยายอิทธิพลเพื่อ
ควบคุมและแสวงหาผลประโยชน์ทางการเมืองและทางเศรษฐกิจของรัฐไทยในขณะนั้น ท่ามกลาง
กระแสของประเทศในกลุ่มทวีปเอเชียหลายประเทศที่ต้องตกเป็นอาณานิคมของจักรวรรดินิยมทั้ง
สอง

การเลิกระบบไพร่ และการจัดตั้งกองทัพสมัยใหม่ เพื่อรับมือการรุกรานของจักรวรรดิ
นิยมเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นตามมา เนื่องจากบทเรียนที่ผ่านมาของรัฐไทยพบว่า ระบบไพร่และกองทัพ
แบบไพร่พล ไม่สามารถให้หลักประกันต่อการคุกคามของจักรวรรดินิยมที่ประเทศไทยเผชิญหน้า
ตัวอย่างเช่น การที่ประเทศไทยต้องเสียดินแดนให้แก่จักรวรรดินิยม ในดินแดนกัมพูชา สิบสองจุ
ไทย หัวพันทั้งห้าทั้งหก ฝั่งซ้ายและฝั่งขวาของแม่น้ำโขง จันทบุรี ตลาด กลันตัน ตรังกานู ไทรบุรี
ประลิส และเกาะใกล้เคียง ในช่วง พ.ศ. 2410 –2452 (สมเกียรติ วันทะนะ, 2530, หน้า 84)

ดังนั้นในกระบวนการปฏิรูปการปกครองรัฐไทยจึงได้เปลี่ยนรูปแบบการคุมกำลังคนตาม
แบบระบบไพร่ไปเป็นการควบคุมกำลังคนตามรูปแบบการปกครองของกระทรวงมหาดไทย
นอกจากนี้รัฐไทยยังควบคุมกำลังคนโดยใช้ระบบการเตรียมทหาร ตามพระราชบัญญัติลักษณะ
เกณฑ์ทหาร ร.ศ. 124 (พ.ศ. 2448) ภายใต้การจ้องค้ำกรกองทัพสมัยใหม่ที่มีทหารประจำการและมี
เงินเดือนประจำ การปรับปรุงอาวุธยุทธโปกรณ์ การจ้างนายทหารจากต่างชาติ เข้ามารับราชการ
ทหารเพื่อสอนกลยุทธ์ วิชาการทหารแบบตะวันตกให้กับทหารไทย เพื่อให้พร้อมรับกับภัยคุกคาม
จากชาติตะวันตก

การรุกรานของลัทธิจักรวรรดินิยมอังกฤษและฝรั่งเศส ส่งผลให้ชนชั้นนำของไทยในขณะนั้นต้องปรับรูปแบบการรักษาอำนาจอธิปไตยใหม่ให้สอดคล้องกับภัยคุกคามที่เกิดขึ้น เนื่องจากภัยคุกคามที่รัฐไทยต้องเผชิญไม่เหมือนดังเช่นในอดีต ที่เป็นการต่อสู้กับประเทศเพื่อนบ้านอย่างพม่า มีอาวุธ ยุทโธปกรณ์ และความรู้ทางการทหารที่ไม่แตกต่างจากระบบการทหารของรัฐไทยมากนัก การต่อสู้ด้วยวิธีการทางการทหารแบบอดีตที่เน้นผู้นำทัพที่มีความรู้ความสามารถทางการรบ เป็นที่มาให้ผู้นำในสมัยนั้นต้องศึกษาพิชัยสงครามไว้สำหรับการต่อสู้ทำให้สามก๊กมีฐานะเป็นตำราทางการทหารที่ชนชั้นนำใช้ในการศึกษา แต่ต่อมาเมื่อมีการรุกรานของจักรวรรดินิยมทำให้ศัตรูของรัฐไทยเปลี่ยนแปลงไป ด้วยเหตุนี้ทำให้รัฐไทยต้องเร่งหาวิธีการต่อต้านการรุกรานด้วยวิธีการที่เปลี่ยนไปเพื่อให้สามารถรับมือต่อจักรวรรดินิยมตะวันตกได้ เช่น การยกเลิกระบบไพร่มาเป็นการจัดตั้งระบบกองทัพสมัยใหม่ การศึกษาวิชาทางการทหารแบบตะวันตก จนทำให้ตำราพิชัยสงครามที่นิยมในอดีตดังเช่นสามก๊กได้ถูกลดฐานะลงตามไปด้วย

เนื่องจากในยุคนี้เป็นยุคที่ภัยคุกคามของรัฐไทยได้เปลี่ยนไปจากเดิม จากที่เคยเป็นภัยคุกคามจากการสู้รบด้วยกำลังทหารกับประเทศพม่า ทำให้สามก๊กในยุคต้นรัตนโกสินทร์มีฐานะเป็นตำราทางการทหารหรือตำราพิชัยสงคราม แต่เมื่อรัฐไทยได้เข้าสู่ยุคสนธิสัญญาบาวริงที่ต้องเผชิญกับภัยคุกคามรูปแบบใหม่จากลัทธิล่าอาณานิคมของจักรวรรดินิยมตะวันตกทำให้การต่อสู้ด้วยกำลังทหารแบบเดิมที่ใช้ไพร่พลและตำราพิชัยสงครามสามก๊กแบบเดิมไม่สามารถรับมือกับภัยที่เกิดขึ้นได้ ท่ามกลางของประเทศในกลุ่มทวีปเอเชียหลายประเทศที่ต้องตกเป็นอาณานิคมให้กับจักรวรรดินิยมตะวันตก ทำให้รัฐไทยต้องมีการปฏิรูประบบการทหารเสียใหม่เพื่อรับมือกับภัยคุกคามจากการล่าอาณานิคมของจักรวรรดินิยมตะวันตก

ดังนั้นภารกิจหลักของรัฐไทยในช่วงนี้จึงเป็นยุคของการต่อสู้การล่าอาณานิคมของจักรวรรดินิยมตะวันตกที่เป็นเหตุให้รัฐไทยต้องจัดระบบการทหารให้มีความทันสมัย ด้วยการจัดตั้งระบบการทหารตามแบบตะวันตก เนื่องจากการต่อสู้กับประเทศตะวันตกจึงจำเป็นที่จะต้องใช้ระบบการต่อสู้ หรือวิธีการที่มีรูปแบบเดียวกันดังนั้นการยกเลิกการควบคุมไพร่พลแบบระบบไพร่เดิมและหันมาจัดตั้งกองทัพสมัยใหม่ เพื่อรับมือกับจักรวรรดินิยมจึงเป็นสิ่งที่รัฐไทยเลือกใช้ นำมาซึ่งการสร้างระบบการทหารในรูปแบบสมัยใหม่ทั้งในแง่ของวิชาการทหาร และการจัดหาอาวุธยุทโธปกรณ์ที่ทันสมัยด้วยการนำเข้ามาจากประเทศตะวันตก ด้วยเหตุนี้ได้ส่งผลต่อตำราทางการทหารในแบบเดิม โดยเฉพาะสามก๊ก ที่ถูกลดฐานะจากเดิมที่เคยเป็นตำรายุทธศาสตร์ทางการทหารลงและแทนที่ด้วยตำราการทหารสมัยใหม่จากตะวันตก

หลังจากมีการนำวิชาการทหารจากตะวันตกเข้ามาแทนที่ตำราพิชัยสงครามในยุคการปฏิรูปกองทัพ สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ทำให้สามก๊กถูกลดฐานะ

ลงและมีการกล่าวถึงสามก๊กในแง่มุมใหม่ด้วยการยกย่องให้วรรณกรรมสามก๊กเป็นยอดความเรียงนิทาน ในสมัยรัชกาลที่ 6 ดังปรากฏในความตอนหนึ่งของสมบัติ จันทรวงศ์ (2538, หน้า 5) ที่ได้กล่าวไว้ว่า

“จนมาถึงในช่วงปี พ.ศ. 2457 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 ทรงได้แต่งตั้งคณะกรรมการวรรณคดีสโมสรสำหรับพิจารณาหนังสือไทยที่แต่งดี ควรค่าแก่การยกย่อง ซึ่งหนึ่งในนั้นก็คือนิยายเรื่องสามก๊ก ฉบับเจ้าพระยาพระคลัง (หน) ที่ถือเป็นยอดความเรียงเรื่องนิทาน”

เมื่อสามก๊กไม่มีฐานะเป็นยุทธศาสตร์ทางการทหารอีกต่อไป และกลับถูกยกย่องให้เป็นยอดความเรียงเรื่องนิทาน ทำให้สามก๊กที่เคยอ่านกันในหมู่ชนชั้นนำเพื่อใช้เป็นตำราทางการทหาร ดังเช่นในอดีตถูกเผยแพร่ไปสู่ประชาชนทั่วไปมากขึ้นด้วยการตอบสนองสังคมในฐานะวรรณกรรมเพื่อความบันเทิงแทนที่ตำราทางการทหาร

สำหรับบทบาทสามก๊กในฐานะของวรรณกรรมเพื่อความบันเทิงสะท้อนออกมาชัดเจนหลังจากที่สามก๊กได้รับการยกย่องให้เป็นยอดความเรียงเรื่องนิทานในสมัยรัชกาลที่ 6 ที่ต่อมาจะพบว่ามีการเขียนเกี่ยวกับสามก๊กที่เป็นงานเขียนเพื่อความบันเทิงเกิดขึ้นในสังคมไทยและเป็นที่ยอมรับในกลุ่มของประชาชนทั่วไป โดยเฉพาะงานเขียนที่ถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการทำให้ดัดบทสามก๊กเป็นที่นิยมในฐานะเครื่องบันเทิง ก็คือ งานเขียนของยาขอบ หรือ โชติ แพร่พันธุ์ โดยใช้ชื่อเรื่อง “สามก๊ก ฉบับนิพนธ์” ที่เป็นงานเขียนที่อ่านง่ายกว่า สามก๊กฉบับมาตรฐานของเจ้าพระยาพระคลัง (หน) ทำให้งานของยาขอบได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก และมีการพิมพ์ออกมาวางจำหน่ายกันอย่างต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน

การนำสามก๊กมาเผยแพร่สู่ประชาชนทั่วไปได้ศึกษา ด้วยงานเขียนของยาขอบ หรือ โชติ แพร่พันธุ์ เรื่อง “สามก๊ก ฉบับนิพนธ์” ที่มุ่งถ่ายทอดสู่สามัญชนด้วยวิธีการเล่าให้ฟัง หลังจากที่ผ่านมาสามก๊กถือเป็นตำราพิชัยสงครามในทางการทหารที่นิยมศึกษากันในหมู่ของชนชั้นนำในราชสำนัก ดังจะเห็นได้จากผลการศึกษาของเกรก เจ เรย์ โนลด์ส (2550, หน้า 256) ที่ได้กล่าวไว้ในเรื่องนี้ว่า

“ปี พ.ศ.2486 ยาขอบได้เขียนเรื่องสามก๊กขึ้นใหม่ ใช้ชื่อว่า “สามก๊กฉบับนิพนธ์” โดยจัดเนื้อเรื่องใหม่เป็นชีวิตประวัติของ 7 ตัวละครเอก (ไม่นับตัวย่อย) หากนับตัวละครย่อยจะพบว่ามีชีวิตประวัติรวม 18 ตัวละคร ชื่อเรื่อง สามก๊ก ฉบับนิพนธ์ เพื่อเป็นการถ่ายทอดสามก๊กให้กับผู้ใช้แรงงานที่ไม่รู้หนังสือฟังในยามค่ำคืน สามก๊ก ฉบับนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อถ่ายทอดงานนี้ในฉบับพิมพ์ด้วยรูปแบบที่ประชาชนชื่นชอบ คือ การเล่าให้ฟัง”

ลักษณะของการนำสามก๊ก ฉบับแปลโดย เจ้าพระยาพระคลัง (หน) ถือเป็นตำราพิชัยสงครามที่ใช้ในทางการทหารของชนชั้นนำไทยในอดีต มาถ่ายทอดให้กับประชาชนทั่วไปได้ศึกษา โดยเฉพาะงานเขียนของยาขอบซึ่งได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก ทำให้ต่อมาได้มีนักเขียนนำสามก๊กมาเขียนใหม่ เช่น งานเขียนของคึกฤทธิ์ ปราโมช ที่เขียน สามก๊ก ฉบับนายทุนเกิดขึ้นตามมา

อย่างไรก็ดีจะพบว่าตัวบทสามก๊กในช่วงยุคหลังสนธิสัญญาบาวริงนี้มีข้อสังเกตที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงตัวบทสามก๊กที่น่าสนใจด้วยกัน 3 ประการ คือ

ประการแรก ตัวบทสามก๊กในยุคนี้ยังคงมีรูปแบบการนำเสนอเนื้อหาสามก๊กที่ส่งผ่านสู่สังคมเพียงรูปแบบเดียวคือ รูปแบบในลักษณะของงานเขียน

ประการที่สอง เนื้อหาของตัวบทสามก๊กมีความหลากหลายจากเดิมที่เป็นการนำเสนอด้วยการเล่าเรื่องราวเป็นตอน ๆ ตามแบบต้นฉบับเดิมของเจ้าพระยาพระคลัง (หน) มาเป็นการเปลี่ยนวิธีการนำเสนอใหม่ เช่น การเล่าเรื่องผ่านตัวละครแต่ละตัวที่สามารถทำความเข้าใจได้ง่ายกว่าแบบต้นฉบับเดิมเป็นต้น

ประการที่สาม กลุ่มผู้ศึกษาสามก๊กมีความหลากหลายมากขึ้น ที่แต่เดิมเป็นการศึกษากันในเฉพาะกลุ่มชนชั้นนำที่มีบทบาททางการทหาร โดยได้แพร่กระจายมาสู่สามัญชน ได้มีโอกาสศึกษาสามก๊กมากขึ้น

อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า สามก๊กที่เดิมในยุคต้นรัตน โกสินทร์มีฐานะเป็นตำราทางการทหารที่ใช้ศึกษากันในกลุ่มชนชั้นนำในราชสำนักเพื่อประโยชน์ในการเรียนรู้สำหรับการใช้ในการทหารและการสู้รบ เนื่องจากในยุคนั้นยังมีการรบติดพันกับประเทศพม่า สามก๊กจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการนำไปประยุกต์ใช้ในการศึกช่วงนั้น แต่ต่อมาเมื่อกฎคุกคามของประเทศไทยได้เปลี่ยนรูปแบบไป และไม่ได้เป็นการสู้รบด้วยระบบการทหารแบบเดิมเหมือนช่วงต้นรัตน โกสินทร์ แต่เป็นการต่อสู้การรุกรานจากลัทธิล่าอาณานิคมของจักรวรรดินิยมตะวันตกด้วยระบบการทหารแบบสมัยใหม่ ทำให้สามก๊กในยุคนี้ถูกลดบทบาทลงเนื่องจากไม่สามารถตอบสนองต่อการป้องกันการรุกรานของศัตรูได้เหมือนดังเช่นอดีต

แต่อย่างไรก็ดีสามก๊กก็ยังคงเป็นวรรณกรรมเงินที่คนไทยให้ความนิยมอยู่ จะเห็นได้จากในรัชสมัยของรัชกาลที่ 6 ได้มีการยกย่องให้สามก๊กเป็นยอดความเรียงเรื่องนิทาน ทำให้สามก๊กถูกนำมาเผยแพร่ให้กับประชาชนทั่วไปได้ศึกษามากขึ้น แต่ไม่ได้เป็นการศึกษาในฐานะที่เป็นตำราพิชัยทางการทหารเหมือนอดีต แต่สามก๊กถูกนำมาใช้ในแง่ที่เป็นการตอบสนองสังคมในฐานะเพื่อความบันเทิง สนุกสนาน และอาจรวมไปถึงการล้อเลียนการเมืองในยุคต่อมา

การตีความตัวบทสามก๊กในสถานการณ์เชิงโครงสร้างหลังสงครามโลกครั้งที่ 2

สถานการณ์เชิงโครงสร้างของประเทศไทยช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 จนถึง 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 มีลักษณะแตกต่างจากโครงสร้างในยุคก่อนหน้านี้อย่างเห็นได้ชัดก็คือ การเข้ามา มีบทบาทของสหรัฐอเมริกาในประเทศไทยในฐานะที่สหรัฐอเมริกามีลักษณะของจักรวรรดินิยมในรูปแบบใหม่ที่แตกต่างจากจักรวรรดินิยมอังกฤษและฝรั่งเศส กล่าวคือ อังกฤษ และฝรั่งเศสนั้นใช้นโยบายในแบบลัทธิล่าอาณานิคมของจักรวรรดินิยมรูปแบบเก่า เพื่อหวังยึดครองดินแดนของประเทศ โดยผ่านการรุกรานทางทหาร แต่สหรัฐอเมริกามีลักษณะของจักรวรรดินิยมในรูปแบบใหม่ที่มีเป้าหมายหลักอยู่ที่ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ โดยอาศัยกลไกต่าง ๆ ทางการเมือง สังคม และวัฒนธรรมพฤติกรรมของสหรัฐอเมริกาในฐานะที่เป็นจักรวรรดินิยมรูปแบบใหม่หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 จะสะท้อนได้จากบทบาทการก้าวขึ้นมาเป็นผู้นำในระบบทุนนิยมโลก หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 สิ้นสุดลงดังนี้

1. การเข้าไปมีบทบาทในการสร้างระเบียบการแบ่งงานระหว่างประเทศใหม่ ช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เช่น การสร้างระเบียบทางการเงินระหว่างประเทศ โดยการจัดตั้งกองทุนการเงินระหว่างประเทศในปี พ.ศ. 2488 การจัดตั้งธนาคารโลกในปี 2489 และการผลักดันให้ใช้เงินดอลลาร์สหรัฐเป็นเงินสกุลหลักระหว่างประเทศ นอกจากนี้สหรัฐยังเข้าไปมีบทบาทในการเข้าไปสร้างระเบียบการค้าระหว่างประเทศ โดยการเสนอให้จัดทำข้อตกลงทั่วไปว่าด้วยศุลกากรและการค้า (Gatt) ในปี พ.ศ. 2491 (วิวัฒน์ชัย อัดถากร, 2528, หน้า 353; รั้งสรรค์ ณะพรพันธ์, 2532, หน้า 13)

2. การก้าวขึ้นมาเป็นผู้นำโลกเสรีของสหรัฐอเมริกาหลังจากการขยายอิทธิพลของสหภาพโซเวียตในยุโรปตะวันออก สหรัฐอเมริกาได้ปรับเปลี่ยนนโยบายต่างประเทศในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ที่แต่เดิมใช้นโยบายโดดเดี่ยวตัวเองมาเป็นนโยบายการเป็นผู้นำโลกเสรีเพื่อต่อต้านการขยายตัวของลัทธิคอมมิวนิสต์ ดังจะเห็นได้จากการประกาศแผนการทรูแมนของรัฐบาลสหรัฐอเมริกา

บทบาททั้งสองของสหรัฐอเมริกาเมื่อวิเคราะห์เบื้องหลังแล้วจะพบว่าเป็นการตอบสนองการขยายตัวของบริษัทข้ามชาติ (Transnational corporation) ซึ่งพัฒนามาจากบริษัทธุรกิจขนาดใหญ่ของสหรัฐอเมริกา บริษัทข้ามชาติดังกล่าวเป็นธุรกิจที่เน้นการลงทุนในระดับโลก ช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 โดยการย้ายแหล่งผลิตที่เป็นเทคโนโลยีระดับต่ำไปแล้วจากประเทศสหรัฐอเมริกาไปสู่ประเทศกำลังพัฒนา ที่ต้องการก้าวสู่การพัฒนาอุตสาหกรรมภายในประเทศตัวเอง (สุธี ประศาสน์เศรษฐ, 2526, หน้า 7-8)

การเข้ามามีบทบาทในประเทศไทยของสหรัฐอเมริกาช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เกิดขึ้นจากสถานการณ์ที่ประเทศอังกฤษในฐานะจักรวรรดินิยมเก่าพยายามปรับเข้ามามีอิทธิพลในประเทศไทย โดยการเรียกร้องประเทศไทยให้ปลดอาวุธทหารไทย การขอเข้าดูแลดินแดนไทย ตั้งแต่คอคอดคกตะ ลงมา ตลอดจนรวมถึงเรียกร้องให้รัฐบาลไทยชดใช้ค่าปฏิกรรมสงคราม แต่สหรัฐอเมริกาได้คัดค้านข้อเสนอของอังกฤษ โดยใช้เหตุผลว่าประเทศไทยไม่ใช่ประเทศที่เป็นผู้แพ้สงคราม จากการเคลื่อนไหวของขบวนการเสรีไทยในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 อังกฤษเองต้องยอมต่อการคัดค้านของสหรัฐอเมริกา เพราะอังกฤษก็ยังอยู่ในสภาพที่บอบช้ำมาจากสงครามโลกครั้งที่ 2. (วรพล ธรรมิกบุตร, 2530, หน้า 9)

การที่สหรัฐอเมริกาคัดค้านข้อเสนอของประเทศอังกฤษ เป็นการแสดงให้เห็นถึงการขจัดอิทธิพลของจักรวรรดินิยมเก่า เพื่อเปิดทางให้สหรัฐอเมริกาเข้ามามีบทบาทในประเทศไทยแทนอังกฤษ เนื่องจากประเทศไทยมีความสำคัญต่อสหรัฐอเมริกาหลายประการด้วยกันคือ (ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์, 2533, หน้า 171 - 172)

1. ไทยเป็นแหล่งสินค้าออกที่สำคัญ ได้แก่ ข้าว ยางพารา และดีบุก
2. ไทยเป็นตลาดการค้าและตลาดแรงงานราคาถูก
3. ไทยเป็นหุ้นโซ่ความสำเร็จของการพัฒนาในแนวทุนนิยมได้ดี
4. ไทยเหมาะสมสำหรับการตั้งฐานทัพทางทหารเพื่อป้องกันดินแดนแถบนี้จากการขยายตัวของลัทธิคอมมิวนิสต์ นอกจากนี้ว่าไทยยังเป็นจุดเชื่อมต่อเส้นทางคมนาคมระหว่างภาคพื้นทวีปกับเกาะใหญ่น้อยในอินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ ออสเตรเลีย และนิวซีแลนด์ รวมถึงเป็นประตูเปิดสู่มาเลเซียด้วย
5. ไทยมีความสัมพันธ์อันดีกับสหรัฐอเมริกาดังแต่การจัดตั้งและฝึกอบรมขบวนการเสรีไทย โดยผ่าน Office of Strategic Services ของสหรัฐอเมริกา การปกป้องไทยจากการลงโทษของอังกฤษหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ตลอดจนการสนับสนุนรัฐบาลหลังปี 2490

สหรัฐอเมริกาสามารถมีบทบาทในประเทศไทยได้อย่างชอบธรรม เมื่อมีการทำข้อตกลงระหว่างรัฐบาลไทยกับรัฐบาลสหรัฐอเมริกา เช่น การทำข้อตกลงทางการศึกษาและวัฒนธรรม เมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2493 หรือ ข้อตกลงว่าด้วยความร่วมมือทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยี เมื่อวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2493 เป็นต้น ส่วนในด้านยุทธศาสตร์ทางการทหารและการจัดการด้านความมั่นคงของประเทศไทยหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ก็ได้รับอิทธิพลจากสหรัฐอเมริกามาก ทั้งด้านอุดมการณ์ ด้านวิชาการทหาร และด้านกำลังอาวุธยุทธโศปกรณ์ โดยเริ่มจากการทำข้อตกลงว่าด้วยความร่วมมือทางทหารเมื่อวันที่ 17 ตุลาคม พ.ศ. 2493 (ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์, 2533, หน้า 173)

ด้านยุทธศาสตร์ทางทหารประเทศไทยได้ร่วมเป็นพันธมิตรกับอเมริกาในการต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์ที่ขยายเข้ามาในภูมิภาคเอเชียช่วงในยุคสงครามเย็น ดังเห็นได้จากการที่ประเทศไทยประกาศไม่รับรองรัฐบาลจีนคอมมิวนิสต์ การส่งทหารเข้าร่วมรบในสงครามเกาหลี และเป็นผู้ผลักดันการจัดตั้งองค์การสนธิสัญญาป้องกันร่วมกันแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (สปอ.) นอกจากนี้ยังสนับสนุนการทำงานของหน่วยงานต่อต้านคอมมิวนิสต์ ให้ดำเนินงานในประเทศไทยไม่ว่าจะเป็น สำนักข่าวสารอเมริกัน (USIS) คณะที่ปรึกษาาร่วมทางทหารหรือหน่วยจัสแมก (Joint U.S. Military Assistance Command)

ภายใต้ข้อตกลงความร่วมมือทางการทหารระหว่างไทยกับสหรัฐอเมริกาได้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรมด้วยการที่สหรัฐอเมริกาได้ให้การสนับสนุนทรัพยากรทางการทหารแก่ไทย โดยในช่วงระยะเวลา 11 ปีที่ผ่านมา (พ.ศ. 2504 – 2515) สหรัฐอเมริกาได้ดำเนินการในเรื่องสำคัญ ๆ เช่น การจัดตั้งฐานทัพอากาศขนาดใหญ่ 7 แห่ง มีทหารประจำการอยู่ประมาณ 50,000 คน การจัดตั้งศูนย์สื่อสารทางยุทธศาสตร์ 9 แห่ง การจัดตั้งกองบัญชาการหน่วยรบพิเศษ 6 แห่ง และการจัดตั้งฐานทัพเรืออีก 1 แห่ง นอกจากนี้ยังให้ความช่วยเหลือทางการเงินในช่วงระหว่างปี 2501 – 2516 เป็นจำนวนเงินถึง 2,214.6 ล้านดอลลาร์ (ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์, 2533, หน้า 182)

จากสถานการณ์เชิงโครงสร้างของสังคมไทยในขณะนั้น ได้ส่งผลต่อตัวบทสามก๊กหลังจากที่รัฐไทยต้องต่อสู้กับการรุกรานของจักรวรรดินิยมอังกฤษและฝรั่งเศส ทำให้ไทยต้องหันไปขอความช่วยเหลือจากสหรัฐอเมริกา ด้วยการให้สหรัฐอเมริกาเข้ามามีบทบาททางการทหารผ่านการสนับสนุนความรู้วิชาการทหาร และอาวุธยุทธโศปกรณ์ภายใต้ข้อตกลงความร่วมมือทางการทหารระหว่างไทยกับสหรัฐอเมริกาในปี พ.ศ. 2493 ประกอบกับการที่รัฐไทยต้องการพัฒนาประเทศไปสู่ความทันสมัยแบบประเทศตะวันตก ส่งผลต่อแนวทางการดำเนินนโยบายและการพัฒนาประเทศในยุคนั้น รวมทั้งทำให้ตัวบทสามก๊กถูกลดบทบาทลง เนื่องจากแต่เดิมระบบการทหารไทยในอดีตนั้นมีการจัดระบบกองทัพดังนี้

1. ผู้นำทัพซึ่งจะเป็นผู้ที่มีอำนาจเบ็ดเสร็จเด็ดขาดในการตัดสินใจสั่งการในยามศึกสงคราม โดยผู้นำทัพดังกล่าวก็คือ พระมหากษัตริย์
2. กำลังไพร่พลในการรบจะใช้การเกณฑ์ไพร่พลที่อยู่ในการควบคุมของชนชั้นนำภายใต้ระบบศักดินาขณะนั้น มาทำการรบเมื่อมีสงคราม
3. วิชาความรู้ทางการทหาร จะนำมาจากประสบการณ์การทำสงครามของกษัตริย์ไทยในอดีต รวมทั้งการศึกษาตำราพิชัยสงคราม เช่น สามก๊ก เป็นต้น

แต่หลังจากที่ไทยได้ตกลงทำความร่วมมือกับสหรัฐอเมริกาในหลาย ๆ ด้าน รวมทั้งความร่วมมือทางด้านทหารและการจัดการด้านความมั่นคงเมื่อวันที่ 17 ตุลาคม พ.ศ. 2493 ในด้าน

วิชาการทหาร ด้านกำลังอาวุธยุทธโปกรณ์ส่งผลต่อระบบการทหารของไทยเป็นอย่างมาก เช่น มีการนำระบบทหารประจำการเข้ามาทำหน้าที่แทนไพร่พล มีการนำหลักวิชาการทางทหารมาใช้ในการทำศึกผ่านการศึกษาการสอนให้กับทหารประจำการ และมีการจัดหาอาวุธยุทธโปกรณ์ที่ทันสมัยเข้ามาใช้ในทางการทหาร ทำให้ระบบการทหารแบบเดิมเปลี่ยนไปสู่ระบบการทหารสมัยใหม่

ด้วยเหตุเหล่านี้ได้ส่งผลต่อตัวบทสามก๊กที่ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของระบบการทหารของไทย ในฐานะที่เป็นวิชาทางการทหาร ได้ถูกลดบทบาทลงเนื่องจากถูกแทนที่ด้วยระบบทหารสมัยใหม่จากประเทศสหรัฐอเมริกาเมื่อบทบาทของวรรณกรรมสามก๊กในฐานะยุทธศาสตร์ทางการทหารได้ถูกลดลง แต่ความสนใจสามก๊กในช่วงนั้นยังคงเป็นที่นิยมในสังคมไทยกันอย่างกว้างขวาง ทำให้การศึกษาสามก๊กกลายเป็นการศึกษาเพื่อความบันเทิงมากกว่าการศึกษาในแง่ที่จะเป็นคู่มือทางการทหาร

สำหรับจุดเริ่มต้นจากงานเขียนสามก๊กที่นำมาศึกษากันในแง่เพื่อความบันเทิงเริ่มต้นจากงานเขียนสามก๊กของยาขอบหรือโชติ แพร่พันธุ์ ในปี พ.ศ. 2408 นักเขียนแนวหน้าของเมืองไทยเป็นบุคคลแรกที่นำสามก๊กออกมาถ่ายทอดให้กับสามัญชนทั่วไป ถือว่าเป็นการเปลี่ยนจากวรรณกรรมราชสำนักมาสู่วรรณกรรมชาวบ้านซึ่งได้รับความนิยมอย่างมากเนื่องจากอ่านง่ายและสนุกและเป็นหนังสือขายดีมาจนถึงปัจจุบัน ด้วยการใช้กลวิธีการเล่าเรื่องสามก๊กการนำเรื่องสามก๊กมาแยกเล่าเรื่องตามตัวละครด้วยภาษาที่เข้าใจง่ายแบบนักเล่านิทาน เริ่มจากการเขียนลงหนังสือพิมพ์เป็นตอน ๆ จากนั้นจึงพิมพ์รวมเล่มมาวางจำหน่าย โดยใช้ชื่อว่า “สามก๊กฉบับวณิพก”

ต่อมา ปี พ.ศ. 2492 ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช นักการเมืองและนักเขียนชื่อดังได้เขียนหนังสือ “สามก๊กฉบับนายทุน” ขึ้นเพื่อโต้ตอบสามก๊กฉบับวณิพกของยาขอบ โดยได้ตีความสามก๊กใหม่และเขียนในเชิงของการเสียดสี ล้อเลียนการเมืองของไทยในขณะนั้น และตีความตรงกันข้าม เช่น ฉบับเจ้าพระยาพระคลังฯ ยกย่องฝ่ายเล่าปี งานเขียนสามก๊กสามก๊กของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ก็จะมองเล่าปีเป็นอีกแง่มุมหนึ่ง สำหรับงานเขียนของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ มี 2 เล่มคือ

เล่มแรก ตอน เบ๊งเฮ็ก ผู้ถูกกลืนทั้งเป็น เนื้อหาเป็นการเชิดชูเบ๊งเฮ็ก ตัวละครที่ไม่มีบทบาทในเรื่อง สามก๊ก มาเขียนใหม่ว่าเป็นคนไทยสามัญชน ที่มีความกล้าหาญทำการต่อสู้กับจักรวรรดิจีนอันยิ่งใหญ่

เล่มที่สอง คือตอน โจโฉนายกดตลอดกาล ซึ่งมีเนื้อหาเป็นการเล่าเรื่องโจโฉในอีกมุมหนึ่ง เป็นการสับเปลี่ยนบทบาทของพระเอกและผู้ร้ายระหว่าง โจโฉกับเล่าปี

งานเขียนสามก๊กทั้งสองเล่มนี้เรียกว่า “สามก๊กฉบับนายทุน” เพราะมีเจตนาจะล้อ สามก๊กฉบับวณิพก ของยาขอบ รวมทั้งประสงค์จะแสดงทัศนคติส่วนตัวที่มีต่อสภาพการณ์ทางการเมืองในช่วงเวลานั้น เป็นการแต่งด้วยศิลปะการเขียนที่ใช้กลวิธีทำเรื่องสำคัญให้กลายเป็นเรื่องขบขัน

เพื่อเสียดสีล้อเลียนความเขลา หรือความไม่ถูกต้องของมนุษย์และสังคม (จักรกฤษณ์ ดวงพัตรา, ม.ป.ป., หน้า 178)

การตั้งชื่อหนังสือสามก๊กฉบับนายทุนของคึกฤทธิ์ ปราโมช เชื่อว่าเป็นการล้อเลียน เสียดสีการเมืองคังที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น จากบริบทสังคมในช่วงนั้นเป็นช่วงที่สหรัฐอเมริกาได้เข้ามามีบทบาทต่อประเทศไทยเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป้าหมายหลักของสหรัฐอเมริกาอยู่ที่ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ที่มุ่งตอบสนองต่อบรรษัทข้ามชาติขนาดใหญ่ของสหรัฐอเมริกาที่เข้ามาลงทุนในประเทศกำลังพัฒนา จึงเป็นการสะท้อนบทบาทของสหรัฐอเมริกาในการที่จะก้าวเข้ามาเป็นผู้นำในระบบทุนนิยมโลก

อย่างไรก็ตามการที่สหรัฐอเมริกาเข้ามามีบทบาทต่าง ๆ ในประเทศไทยส่งผลให้ไทยไม่ต้องตกอยู่ภายใต้ลัทธิคอมมิวนิสต์ที่กำลังเติบโตในกลุ่มประเทศแถบอินโดจีน โดยเฉพาะในประเทศจีนที่เป็นเจ้าของวรรณกรรมสามก๊กและมีความสัมพันธ์ที่ดีมาอย่างนานกับรัฐไทย นับตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้นมา ทำให้ช่วงนี้ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยและจีนไม่ตึงเครียดเนื่องจากเป็นความขัดแย้งทางอุดมการณ์ทางการเมืองของทั้งคู่ ขณะที่รัฐบาลในสมัยนั้น (สมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม) ก็ได้มีความพยายามสร้างความสัมพันธ์กับประเทศจีนแบบลับ ๆ แต่ความสัมพันธ์ของไทยและจีนก็ต้องสิ้นสุดลงหลังจากที่ไทยเองก็ได้มีการเปลี่ยนแปลงขั้วอำนาจทางการเมือง ด้วยการที่จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ทำการปฏิวัติชิงอำนาจมาจากจอมพล ป.พิบูลสงครามและมีนโยบายที่ชัดเจนในการต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์จากประเทศจีน

จากเหตุการณ์นี้ได้ส่งผลให้สังข์ พัชโรทัยผู้เป็นบุคคลสำคัญของรัฐบาลที่มีความรอบรู้เรื่องจีนและเป็นที่ปรึกษาทางการเมืองของจอมพล ป.พิบูลสงคราม และเป็นผู้ที่อยู่เบื้องหลังการสร้างความสัมพันธ์กับจีนแบบลับ ๆ ในช่วงที่ผ่านมา ต้องถูกกุมขังเป็นเวลาหลายปีในข้อหาฝักใฝ่คอมมิวนิสต์ สังข์ พัชโรทัยได้อาศัยช่วงเวลาที่โดนคุมขังค้นคว้าและเขียนงานเกี่ยวกับสามก๊กในเชิงกลยุทธ์ทางทหารและการปกครอง โดยร่วมมือกับผู้รู้ด้านภาษาจีนที่โดนคุมขังด้วยกันภายหลังเมื่อสังข์พัชโรทัยได้รับการปล่อยตัวผลงานนี้ก็ได้รับการตีพิมพ์เป็นหนังสือในปี พ.ศ. 2513 สามก๊กฉบับนี้ใช้ชื่อว่า “พิชัยสงครามสามก๊ก” เป็นหนังสือที่มุ่งอธิบายเรื่องราวในสามก๊กด้วยกลยุทธ์ทางทหารและการปกครองเป็นหลัก

บริบทโครงสร้างทางสังคมในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นช่วงที่สหรัฐอเมริกาเข้ามามีบทบาทในการให้ความช่วยเหลือไทยทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม โดยมีเป้าหมายในด้านเศรษฐกิจที่จะก้าวขึ้นมาเป็นผู้นำในระบบทุนนิยมโลก ด้วยการขยายตัวของบรรษัทข้ามชาติของสหรัฐอเมริกาเข้ามาลงทุนในประเทศไทย ขณะที่ประเทศไทยเองก็ต้องการความช่วยเหลือจาก

สหรัฐอเมริกาในหลาย ๆ ด้าน เช่น ด้านการทหาร ที่ไทยได้รับบทเรียนจากการรุกรานของจักรวรรดินิยมอังกฤษและฝรั่งเศส เนื่องจากไทยไม่มีขีดความสามารถด้านการทหาร

นอกจากนี้ในช่วงหลังสงครามโลกเป็นช่วงที่ภัยที่ชนชั้นนำไทยเกรงกลัวก็คือ ภัยจากลัทธิคอมมิวนิสต์ที่ประเทศเพื่อนบ้านหลายประเทศกลายเป็นคอมมิวนิสต์ ทำให้ไทยต้องการความช่วยเหลือจากสหรัฐอเมริกาเพื่อต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์ด้วย การเข้ามาให้ความช่วยเหลือของสหรัฐอเมริกาได้ส่งผลในทางลบต่อความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับจีน เนื่องจากประเทศจีนเป็นประเทศที่สนับสนุนลัทธิคอมมิวนิสต์ ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับจีนที่มีมาอย่างยาวนานตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาต้องสิ้นสุดลง และรัฐบาลไทยในขณะนั้นก็ได้มีนโยบายต่อต้านคนจีนในประเทศไทย การกีดกันสินค้าของจีน รวมไปถึงผลผลิตต่าง ๆ ที่มาจากจีน เป็นต้น

จากบริบทเชิงโครงสร้างในช่วงดังกล่าวนี้ ได้ส่งผลต่อตัวบทสามก๊กซึ่งเป็นวรรณกรรมจากประเทศจีน ทำให้ตัวบทสามก๊กในช่วงนี้ไม่โดดเด่นเหมือนอดีตที่ผ่านมา อาจกล่าวได้ว่าสถานการณ์ช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นยุคของความขัดแย้งเกี่ยวกับอุดมการณ์ทางการเมืองระหว่างไทยกับจีนที่มีอิทธิพลทำให้ตัวบทสามก๊กถูกกดทับ พร้อม ๆ กับการต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์จากประเทศจีน ต่อมาสามก๊กได้กลับเข้ามามีบทบาทต่อสังคมไทยอีกครั้งหลังจากที่ไทยได้มีการสถาปนาความสัมพันธ์อย่างเป็นทางการกับประเทศจีน โดยตัวบทสามก๊กเล่มแรก ๆ ที่ถูกผลิตออกมาก็คือ งานของสังข์ พันธ โนทัย ที่ปรึกษาของ จอมพล ป. พิบูลสงคราม หลังจากเขาได้ถูกปล่อยตัวจึงได้มีงานเขียนเกี่ยวกับสามก๊กออกมาเผยแพร่ คือ “พิชัยสงครามสามก๊ก” ที่มีเป้าหมายของการเขียนเพื่อเป็นตำราทางการเมืองการทหารที่อ่านง่ายกว่าต้นฉบับ (สามก๊ก ฉบับเจ้าพระยาพระคลัง (หน)) ดูเหมือนว่าการรื้อฟื้นสามก๊กของสังข์ พันธ โนทัย จะเป็นการสร้างให้สามก๊กเป็นตัวแทนของจีนที่จะกลับเข้ามาช่วยรื้อฟื้นความสัมพันธ์อันดีระหว่างไทยกับจีนอีกครั้ง ในแง่ที่เป็นประโยชน์ในฐานะตำราทางการทหารควบคู่ไปกับการใช้หลักวิชาการทหารตะวันตก

การตีความตัวบทสามก๊กในสถานการณ์เชิงโครงสร้างหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516

สถานการณ์เชิงโครงสร้างหลังจากเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 ได้เกิดปรากฏการณ์ทางการเมืองที่เรียกว่า การแบ่งบานของประชาธิปไตย หลังจากที่ได้มีการต่อสู้กันระหว่างฝ่ายอนุรักษ์นิยมกับฝ่ายสังคมนิยมจนมาลงตัวเป็นโครงสร้างในการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ ปี พ.ศ. 2521 กล่าวคือ หลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2416 ที่ได้มีการเรียกร้องการปกครองในรูปแบบประชาธิปไตยของกลุ่มนิสิต นักศึกษา ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองจากระบบเผด็จการทหารของระบอบอำมาตยาธิปไตย มาสู่ระบอบประชาธิปไตยรัฐสภาของนายทุน ซึ่งเป็นการผสมผสานระหว่างทุนกับการเลือกตั้งเข้าด้วยกันทำให้เกิดระบบรัฐสภา ระบบรัฐสภา

ดังกล่าวได้เปิดช่องทางให้นายทุนเข้ามามีอำนาจทางการเมืองและได้กลายมาเป็นฐานการจัดตั้งรัฐบาลในระดับชาติ การเข้ามามีบทบาททางการเมืองของนายทุนได้สร้างระบอบเลือกตั้งที่มีฐานอยู่บนการซื้อสิทธิ์ขายเสียง (Money politics) ภายใต้พรรคธุรกิจการเมือง (Business party) (ชัยยนต์ ประดิษฐศิลป์, 2542)

การเข้ามามีบทบาททางการเมืองของนายทุนในระดับชาติมีรูปแบบที่สำคัญ 2 รูปแบบใหญ่ ๆ คือ การเข้ามามีบทบาททางการเมืองของนายทุนโดยตรงและการเข้ามามีบทบาททางการเมืองของนายทุนโดยอ้อม (ผาสุก พงษ์ไพจิตร และคริส เบเคอร์, 2539, หน้า 694)

1. การเข้ามามีบทบาททางการเมืองของนายทุนโดยตรง ก่อนเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 นั้นการลงสมัครรับเลือกตั้งของนายทุนส่วนใหญ่ในอดีตนั้นจะอาศัยความร่วมมือในเชิงอุปถัมภ์กับชนชั้นนำทหารเพื่อสร้างความชอบธรรมทางการเมืองให้แก่การเลือกตั้งภายใต้ระบอบอำมาตยาธิปไตยและอาศัยอำนาจอิทธิพลทางการเมืองของกลุ่มชนชั้นนำทหารไปขยายกิจการด้านธุรกิจของตน เช่น กลุ่มที่สังกัดพรรคสหประชาไทยของถนอม กิตติขจร-ประภาส จารุเสถียร – ณรงค์ กิตติขจร ส่วนกลุ่มนายทุนที่เข้ามามีบทบาททางการเมืองในระบบรัฐสภาด้วยการเผชิญหน้ากับชนชั้นนำทหาร ไม่จำเป็นต้องอาศัยอำนาจทางการเมืองของระบบเผด็จการ เช่น นักธุรกิจในพรรคประชาธิปัตย์ เป็นต้น เมื่อระบบการเมืองหลังปี พ.ศ. 2516 เป็นการเปิดโอกาสให้กลุ่มนายทุนจึงมีโอกาสเข้ามาแสวงหาอำนาจทางการเมืองโดยตรง ซึ่งไม่ต้องอาศัยการอุปถัมภ์จากชนชั้นนำทหารดังเช่นอดีตอีกต่อไป

2. การเข้ามามีบทบาททางการเมืองของนายทุนโดยอ้อม คือ กลุ่มนายทุนที่เข้ามามีบทบาททางการเมืองโดยทางอ้อมจะเข้ามามีบทบาททางการเมืองด้วยการให้การสนับสนุนด้านเงินทุนแก่พรรคการเมืองโดยไม่ลงสมัครรับเลือกตั้ง ส.ส. แต่จะอาศัยอิทธิพลของพรรคการเมืองหรือนักการเมืองที่ตนสนับสนุน ช่วยผลักดันนโยบายบางประการหรือผลักดันให้ตนเองได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีเนื่องจากกฎหมายรัฐธรรมนูญในขณะนั้นไม่ได้ห้ามคนนอกเป็นรัฐมนตรี ตัวอย่างเช่น นายออบ วสุรัตน์ แห่งพรรคชาติประชาธิปไตย หรือนายพงษ์ สารสิน แห่งพรรคกิจสังคม เป็นต้น

ภายหลังปี พ.ศ. 2516 เป็นต้นมา ลักษณะของนโยบายด้านเศรษฐกิจของไทยได้ขยับตัวเปลี่ยนแปลงไปตามสภาวะของระบบทุนนิยมโลก และโครงสร้างส่วนบนของระบบเศรษฐกิจไทย กล่าวคือ เมื่อระบอบการเมืองเปิดกว้างขึ้น กลุ่มนายทุนได้หันหน้าเข้าสู่การมีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมืองมากขึ้นเป็นลำดับซึ่งบทบาทของกลุ่มนายทุนก็มีทั้งส่วนที่เป็นประโยชน์ทั้งทางบวกและทางลบต่อการพัฒนาประชาธิปไตย

จากการที่รัฐธรรมนูญเริ่มมีกรอบกติกาที่ชัดเจนเป็นประชาธิปไตยมากกว่าเดิมโดยกำหนดให้มีการเลือกตั้ง การส่งเสริมพรรคการเมือง การมีสภาผู้แทนราษฎร รัฐสภา และรัฐบาล ที่มาจากตัวแทนของประชาชน สถาบันหลักทางการเมืองที่สำคัญในกระบวนการกำหนดนโยบายทางเศรษฐกิจค่อย ๆ ถูกเกาะกุมโดยสถาบันพรรคการเมืองมากขึ้น ลักษณะที่กล่าวมาจึงแตกต่างจากก่อนปี พ.ศ. 2516 ที่พลังอำมาตยาธิปไตยมักจะมีอำนาจทางการเมืองเด็ดขาดในการกำหนดนโยบายทางเศรษฐกิจเพื่อก่อให้เกิดการกดขี่ส่วนเกินทางเศรษฐกิจด้วยการแสวงหาค่าเช่าหรือสร้างอำนาจผูกขาดทางเศรษฐกิจภายในกลุ่มชนชั้นนำทางอำนาจและบางส่วนก็แบ่งปันให้กับกลุ่มนายทุน นักธุรกิจที่มีความสัมพันธ์ส่วนตัวในระบบอุปถัมภ์เครือข่ายเดียวกันเป็นหลัก

อาจกล่าวโดยสรุปว่าในช่วงหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 การกำหนดนโยบายทางด้านเศรษฐกิจได้เกิดการเปลี่ยนแปลง ด้วยการทำให้นโยบายส่วนใหญ่เป็นไปเพื่อการตอบสนองต่อกลุ่มนายทุน และนักธุรกิจโดยตรง ซึ่งจากเดิมนโยบายมักจะเป็นไปเพื่อตอบสนองต่อกลุ่มชนชั้นนำในระบอบอำมาตยาธิปไตย จึงถือเป็นการลดบทบาทของกลุ่มชนชั้นนำในอดีต

กลุ่มนายทุนที่เริ่มมีบทบาทและอิทธิพลในกระบวนการกำหนดนโยบายทางเศรษฐกิจมากขึ้นตามลำดับนั้นเนื่องจากกลุ่มนายทุนได้เข้าสู่ตลาดการเมืองส่งผลให้โครงสร้างของชนชั้นนำทางการเมืองแปรเปลี่ยนไปตามความแตกต่างกันระหว่างกลุ่มนายทุนส่วนภูมิภาค กับนายทุนส่วนกลาง กล่าวคือ กลุ่มนายทุนส่วนภูมิภาคจำนวนไม่น้อยได้ลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและได้รับเลือกตั้งเป็น ส.ส. การก้าวเข้าสู่สภาผู้แทนราษฎรของกลุ่มนายทุนภูมิภาคมักจะหอบหิ้วผู้ได้อุปถัมภ์มาด้วย นายทุนส่วนภูมิภาคบางคนจึงสามารถเข้ายึดตำแหน่งรัฐมนตรีได้โดยไม่ยากนัก ส่วนนายทุนส่วนภูมิภาคที่มีได้ลงสู่สนามเลือกตั้งหลายคนได้ให้การสนับสนุนทางการเงินแก่นักการเมืองในเขตอิทธิพลของตน ดังนั้น จึงเข้าไปมีอิทธิพลในพรรคการเมืองที่สังกัดได้โดยไม่จำเป็นต้องเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสามารถแสวงหาค่าเช่าทางเศรษฐกิจจากการให้การอุปถัมภ์ดังกล่าวด้วยการได้รับการสัมปทานการทำป่าไม้ สัญญาการก่อสร้าง สัญญาการจัดซื้อสินค้า และอื่น ๆ เมื่อพรรคการเมืองที่ตนอุปถัมภ์เข้าร่วมจัดตั้งรัฐบาล

สำหรับนายทุนระดับชาตินั้น การเข้าสู่สนามเลือกตั้งยังไม่ปรากฏชัดเจนจนกระทั่งปี พ.ศ. 2529 และมีแนวโน้มว่าจะมากขึ้นซึ่งแบบแผนของนายทุนระดับชาติในการสร้างอิทธิพลต่อกระบวนการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจมักจะปรากฏในรูปของการให้เงินอุดหนุนแก่พรรคการเมืองหรือผู้นำคนสำคัญของพรรคการเมืองบางพรรค โดยเฉพาะอย่างยิ่งพรรคการเมืองที่มีแนวโน้มเข้าร่วมจัดตั้งรัฐบาล การให้เงินอุดหนุนแก่พรรคการเมืองมักจะทำให้หลายพรรคในคราวที่จะมีการเลือกตั้งเพื่อเป็นหลักประกันว่าไม่ว่าพรรคการเมืองใดได้เข้าร่วมจัดตั้งรัฐบาลตนก็ยังสามารถมีอิทธิพลในการผลักดันนโยบายเศรษฐกิจได้

หลังจากเกิดเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 สังกมไทยได้ก้าวเข้าสู่การเป็นประชาธิปไตยอย่างไม่เคยมีมาก่อน จนมีการเรียกยุคนี้ว่าเป็น “ยุคประชาธิปไตยเบ่งบาน” เนื่องอำนาจเผด็จการทหาร ได้ลดบทบาทลงและถูกแทนที่ด้วยอำนาจของกลุ่มนักธุรกิจ และกลายเป็นการผสมพันธ์ใหม่เป็นกลุ่มทหาร อำมาตย์ และกลุ่มนักธุรกิจ โดยเฉพาะนักธุรกิจชาวจีนที่เข้ามา มีบทบาททางการเมือง โดยเฉพาะการกำหนดนโยบายด้านเศรษฐกิจในการกำหนดนโยบายมากขึ้น

การเข้ามา มีบทบาททางการเมืองของกลุ่มนายทุนจีน ทำให้โครงสร้างทางสังคม เปลี่ยนไป โดยเฉพาะทิศทางของประเทศได้มุ่งเน้นและให้ความสำคัญกับระบบเศรษฐกิจมากขึ้น ปรากฏการณ์ที่เด่นชัดของการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางนโยบายของไทยก็คือ การเปลี่ยนนโยบาย สมัยรัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ที่มีแนวคิดในการกำหนดนโยบายแบบการเมืองนำการทหาร ภายใต้ นโยบาย “การเปลี่ยนสนามรบเป็นสนามการค้า” ทำให้ในยุคต่อมาระบบเศรษฐกิจของประเทศเข้าสู่ยุคเฟื่องฟู ด้วยสถานการณ์ภายในประเทศในช่วงนี้ได้ให้ความสำคัญกับระบบการค้า หรือที่เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ระบบธุรกิจ ภายใต้ระบบธุรกิจการค้านี้จำเป็นต้องอาศัยกลไกที่เรียกว่า การบริหารจัดการ ที่จะช่วยให้ระบบเศรษฐกิจพัฒนา เติบโตได้อย่างรวดเร็ว

ภายใต้สถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงดังกล่าว ได้ส่งผลให้สามก๊กถูกนำกลับมาพยายาม ตีความใหม่ให้สอดคล้องกับบริบทของสังคม กล่าวคือ เป็นความพยายามในการที่จะตีความตัวบท สามก๊กใหม่จากเดิมที่เคยเป็นตำรายุทธศาสตร์ทางการทหารในสมัยต้นรัตน โกสินทร์ มาสู่การ ตีความสามก๊กในฐานะที่เป็นตำราทางการบริหารภายใต้บริบททางสังคมที่ให้ความสำคัญกับระบบ เศรษฐกิจ การค้า เป็นหลัก แต่อย่างไรก็ดีการรับรู้สามก๊กที่มีฐานะทางยุทธศาสตร์ทางการทหารก็ ยังคงอยู่ในความเข้าใจของสังคม ทำให้เกิดการต่อสู้ในเชิงของการตีความสามก๊กของสังคมไทย ดัง จะเห็นได้จากตัวบทสามก๊กในช่วงนี้ดังนี้

หลังจากในช่วงปีพุทธศักราช 2486 – 2498 วรรณกรรมสามก๊กที่ถูกนำมาเขียนในแง่ที่เป็น ไปความบันเทิงและเป็นที่น่าสนใจมากในสังคมไทย หลังจากที่ได้มีการนำวรรณกรรมราชสำนักมา เผยแพร่ต่อประชาชนทั่วไปในสังคม ใน สามก๊ก ฉบับฉวีนิพนธ์ของยาขอบ หรือ โชติ แพร่พันธุ์ และ สามก๊ก ฉบับนายทุน ที่เขียนโดย ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช นักเขียนและนักการเมืองชื่อดังในขณะนั้น ถึงแม้ว่างานเขียนในช่วงนี้จะได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย แต่ก็ไม่ได้ทำให้การตีความ สามก๊กในสังคมไทยเปลี่ยนแปลงไปแต่อย่างใด งานเขียนเหล่านี้เป็นเพียงความพยายามที่จะ ถ่ายทอดสามก๊กในมิติของการอ่านเพื่อความบันเทิงและการเสียดสีการเมืองไปสู่ทุกชนชั้นในสังคม ให้สามารถทำความเข้าใจกับสามก๊กได้ง่ายขึ้นแต่ก็ยังตีความสามก๊กในแง่ที่เป็นตำราทางการทหารที่ ใช้สำหรับการสู้รบ เนื่องในบริบททางสังคมในช่วงที่ผ่านมารัฐไทยยังคงมีการสู้รบด้วยกำลังทหาร อยู่ ไม่ว่าจะเป็นการต่อสู้กับประเทศเพื่อนบ้านอย่างพม่า

ขณะที่ต่อมารัฐไทยต้องเผชิญกับการรุกรานของภัยคุกคามจากลัทธิจักรวรรดินิยมอังกฤษและฝรั่งเศส และภัยจากลัทธิคอมมิวนิสต์จีนทำให้ไม่สามารถใช้วิธีการต่อสู้แบบอดีตที่เคยปฏิบัติมาด้วยการใช้สามก๊กเป็นตำราทางการทหารในการต่อสู้ทำให้ฐานะสามก๊กในช่วงนี้ถูกลดบทบาทลง ประกอบกับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและองค์ความรู้ทางการทหารของตะวันตกที่แผ่ขยายอิทธิพลไปยังประเทศต่าง ๆ ภายใต้อาณัติให้ความช่วยเหลือทางการทหาร และการแลกเปลี่ยนทางเศรษฐกิจ ทำให้รัฐไทยเกิดการพัฒนาทางการทหารตามแบบตะวันตก ส่งผลให้องค์ความรู้ทางการทหารเดิมอย่างตำราทางการทหารสามก๊กถูกลดบทบาทลง

นอกจากเหตุผลดังกล่าวข้างต้นแล้ว การที่บทบาทของสามก๊กลดลงเป็นผลมาจากการที่รัฐบาลไทยมีนโยบายต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์ เช่น การห้ามนำเข้าสินค้าจากประเทศคอมมิวนิสต์ นโยบายดังกล่าวส่งผลต่อสามก๊กซึ่งเป็นหนึ่งในผลผลิตของประเทศคอมมิวนิสต์ทำให้ในช่วงนี้ม้งงานเกี่ยวกับสามก๊กออกมายน้อยมากและไม่เป็นที่นิยม หากพิจารณาจากความถี่ของงานเขียนเกี่ยวกับสามก๊กนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2492 ที่พรรคคอมมิวนิสต์ที่นำโดยเหมาเจ๋อตุงทำการปฏิวัติโค่นล้มรัฐบาลจีนคณะชาติ ทำให้ไทยยังคงดำเนินนโยบายต่อต้านคอมมิวนิสต์ควบคู่ไปกับการเป็นพันธมิตรกับสหรัฐอเมริกา งานเกี่ยวกับสามก๊กมีการเผยแพร่ในสังคมไทยมีเพียงปีละ 1-2 เรื่อง หรือเว้นระยะไป 1-2 ปี จึงมีงานเกี่ยวกับสามก๊กออกมา ดังเช่น ในปี พ.ศ. 2493 ม้งงานของฟรีเพรสส์ เรื่อง “นักการเมืองสามก๊ก” ออกมา และเว้นช่วงไปอีก 11 ปีจึงมีงานเกี่ยวกับสามก๊กออกมา ในปี พ.ศ. 2504 คือ “สามก๊กฉบับนายหนวย” ของหนวย (ศิลาปะชัย ชาญเฉลิม) และ “อินไซค์สามก๊ก” ของเอื้อม รุจิศิษฐ์ เป็นต้น

แต่อย่างไรก็ตามการลดลงของสามก๊ก ไม่ได้มีผลต่อความเข้าใจหรือการรับรู้ของสังคมไทยต่อสามก๊กที่ยังเป็นตำราทางการทหาร ซึ่งจะเห็นได้จากงานเขียนล่าสุดก่อนที่จะเกิดเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ที่มีงานเขียนสามก๊กในปี พ.ศ. 2513 ของสังข์ พัชโนทัยอดีตที่ปรึกษาคนสนิทของจอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรีในขณะนั้น และเป็นผู้ที่เชี่ยวชาญและมีความสัมพันธ์กับประเทศจีนถูกจับกุมในช่วงที่อำนาจทางการเมืองเปลี่ยนไปสู่ยุคของจอมพลสฤษดิ์ธนระชาต์ในปี พ.ศ. 2500 ซึ่งเป็นช่วงที่กระแสการต่อต้านคอมมิวนิสต์ ระหว่างต้องโทษนั้นสังข์ พัชโนทัยได้เขียนหนังสือสามก๊ก ฉบับที่เรียกว่า “พิชัยสงครามสามก๊ก” โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับการอธิบายภูมิศาสตร์ ลักษณะตัวละครที่สำคัญ และแก้ไขแผนที่ เป็นหลัก

สำหรับวัตถุประสงค์ของการเขียนพิชัยสงครามสามก๊กนั้นก็เพื่อต้องการให้อ่านเกิดความเข้าใจเนื้อหาสามก๊กได้ง่ายกว่าสามก๊ก ฉบับ เจ้าพระยาพระคลัง (หน) ซึ่งจากงานเขียนสามก๊กของสังข์พัชโนทัยยังคงเป็นเครื่องตอกย้ำว่าสังคมไทยยังคงมองสามก๊กในฐานะที่เป็นตำราพิชัยสงครามที่ใช้ในทางการทหาร หรือการรบ ซึ่งเห็นได้จากการตั้งชื่อเรื่องของหนังสือที่ยังคงใช้ “พิชัย

สงครามสามก๊ก” โดยเป็นความพยายามในการที่จะทำให้สามก๊กเข้าใจง่ายในแง่ของพิชัยสงครามทางการทหาร ด้วยการเพิ่มลักษณะทางภูมิศาสตร์ แก่ไขแผนที ซึ่งสะท้อนให้เห็นลักษณะของตำราที่ใช้เพื่อการรบ เช่น การเพิ่มการอธิบายในเชิงภูมิศาสตร์หรือแผนที่ต่าง ๆ สิ่งเหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นข้อมูลที่สำคัญที่ใช้สำหรับทางการทหารหรือทางการรบทั้งสิ้น

หากกล่าวโดยสรุปแล้วจะพบว่า บริบทของสังคมไทยในช่วงก่อนสถาปนาความสัมพันธ์กับจีนจะพบว่า เป็นช่วงที่ไทยหวาดระแวงลัทธิคอมมิวนิสต์จากจีน จึงจำเป็นต้องไปร่วมมือกับสหรัฐอเมริกาเพื่อต่อต้านการรุกรานของลัทธิคอมมิวนิสต์ และสังคมไทยจึงได้รับอิทธิพลทางการทหารจากสหรัฐอเมริกาโดยเฉพาะทางด้านการศึกษา ซึ่งมีผลทำให้ระบบการทหารของไทยมีความทันสมัยขึ้น ดังนั้นสามก๊กที่เคยเป็นตำรายุทธศาสตร์ทางการทหารที่นิยมศึกษากันในกลุ่มขุนนาง ชนชั้นนำของไทย ก็ลดบทบาทลงและถูกแทนที่ด้วยระบบการทหารสมัยใหม่จากตะวันตก

หลังจากปีพุทธศักราช 2513 เป็นต้นมา สามก๊กได้ถูกผลิตซ้ำหลายต่อหลายครั้ง และออกมาในรูปแบบต่าง ๆ มากมายทั้งที่เป็นหนังสือพ็อคเก็ตบุ๊ก งานวิจัย งานศึกษาเชิงประวัติศาสตร์ จนถึงช่วงปีพุทธศักราช 2528 มีการสำรวจงานเกี่ยวกับสามก๊ก พบว่ามีมากกว่า 30 ฉบับ เนื่องจากการแปล เขียน และดัดแปลงสามก๊กฉบับต่าง ๆ ได้เติบโตอย่างรวดเร็ว จนกลายเป็นเรื่องที่ลงทุนได้

สามก๊กได้เติบโตอย่างรวดเร็วดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น โดยนับตั้งแต่ปี 2516 หลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 จนถึงก่อนที่จะมีการเปลี่ยนแนวนโยบายการพัฒนาประเทศด้วยการนำระบบเศรษฐกิจนำทางการทหารในปี พ.ศ. 2530 เริ่มมีงานเขียนเกี่ยวกับสามก๊กออกมาเพิ่มมากขึ้น เรียกได้ว่าในแต่ละปีจะต้องมีงานสามก๊กปรากฏออกมาสู่สังคมไทย ดังนี้

ปี พ.ศ. 2516 มีงานเขียนของเชียรชัย เอี่ยมวรเมธ เรื่อง “ปรัชญาพิพจน์ขงเบ้ง แปลจากชื่อเขียนปรัชญาดั้งเดิมของขงเบ้ง”

ปี พ.ศ. 2517 มีงานเขียนของยง อิงคเวทย์ เรื่อง “หนังสือพงศาวดารสามก๊ก 2 ชุด สามก๊กจี๋และสามก๊กจี๋เอี้ยนหงี” โครงการจีนศึกษาสถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ปี พ.ศ. 2521 มีงานเขียนของวรรณไว พัทธโนทัย เรื่อง “สามก๊กฉบับแปลใหม่” และงานเขียนของมนตรี เทียงอรุณธรรม เรื่อง “ใครว่าอย่างไรในสามก๊ก”

ปี พ.ศ. 2522 มีงานเขียนของเชียรชัย เอี่ยมวรเมธ เรื่อง ปรัชญาพิพจน์ และชีวประวัติของขงเบ้ง”

ปี พ.ศ. 2523 มีงานเขียนของเชียรชัย เอี่ยมวรเมธ เรื่อง สามก๊กปริทัศน์งานของโมทยากรในเรื่อง “ประวัติกวณดู: เทพเจ้าแห่งความซื่อสัตย์ และเล่าปี เตียวหุย” และงานเขียนของมาลินี ดิลกวนิช ในแง่มุมทางศาสนา เรื่อง “ความสำคัญของความคิดทางศาสนาพุทธในสามก๊ก” วารสารธรรมศาสตร์

ปี พ.ศ. 2524 มีงานเขียนของมาลิณี ดิลกวัฒนิก ในเรื่อง “เอกลักษณ์ไทยในสามก๊ก รูปแบบการประพันธ์” ที่ตีพิมพ์ในวารสารธรรมศาสตร์

ปี พ.ศ. 2525 มีงานเขียนของยง อิงคเวทย์ แปล ; ถาวร ลิกขโกศลนำเสนอ ในเรื่อง “โจโล โจผี โจสิติ ยอดกวีในยุคสามก๊ก”

ปี พ.ศ. 2528 มีงานเขียนของมาลิณี ดิลกวัฒนิก ในเรื่อง “สามก๊ก จุดเริ่มต้นสำคัญของการรับวรรณกรรมจีนสู่วรรณกรรมไทย” ของโครงการจีนศึกษา สถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ปี พ.ศ. 2529 มีงานเขียนในรูปของงานวิชาการ งานวิจัย 2 เรื่องคือ

1. การศึกษาสารของผู้ประพันธ์สามก๊กฉบับต่าง ๆ ในภาษาไทย วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ที่ศึกษาโดยสุนันท์ พวงพุ่ม
2. วิเคราะห์ความสามารถในการนำทหารของแม่ทัพเอกในวรรณคดีเรื่องสามก๊ก วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ที่ศึกษาโดยพันโทหญิง ทศนศรี โสมเกษตริน

จากงานเขียนที่เพิ่มขึ้นของสามก๊กในช่วงหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงการเริ่มต้นกลับมามีบทบาทของสามก๊กในสังคมไทยอีกครั้งหนึ่ง หลังจากที่ถูกลดบทบาทลงไปในช่วงที่รัฐไทยต้องเผชิญกับการล่าอาณานิคมของจักรวรรดินิยมอังกฤษ และฝรั่งเศส และตามมาด้วยการต่อสู้กับลัทธิคอมมิวนิสต์ ทำให้รัฐไทยต้องกีดกันประเทศที่เป็นคอมมิวนิสต์อย่างเช่น จีน ส่งผลต่อผลิตผลต่าง ๆ ที่เกิดจากจีนต้องถูกรัฐไทยปฏิเสธ หนึ่งในนั้นก็คือ วรรณกรรมสามก๊ก

แต่หลังจากที่พรรคคอมมิวนิสต์จีนล่มสลาย ทำให้ไทยกับมาสานสัมพันธ์อันดีอีกครั้งในปี พ.ศ. 2518 ในสมัยรัฐบาลของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช หลังจากที่สหรัฐอเมริกาลดการช่วยเหลือในด้านความมั่นคงของไทย ทำให้ไทยต้องหันกลับไปสานสัมพันธ์กับจีนเพื่อพึ่งพาเงินในด้านความมั่นคงจึงเป็นที่มาทำให้วรรณกรรมสามก๊กกลับมาเป็นที่นิยมในสังคมไทยอีกครั้ง ประกอบกับในปี พ.ศ.2530 โครงการสร้างการเมืองภายในประเทศของไทยที่มีการเปลี่ยนนโยบายประเทศด้วยการนำระบบเศรษฐกิจนิกายการเมืองภายใต้กลุ่มชนชั้นนำทางเศรษฐกิจการเมืองที่มีเชื้อสายจีน ทำให้การศึกษาสามก๊กเริ่มมีบทบาทขึ้นอีกครั้ง แต่อย่างไรก็ดีการกลับมาของสามก๊กในช่วงนี้ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ 3 ประการ คือ

ประการแรก มีการเปลี่ยนการตีความสามก๊กใหม่ที่เดิมสามก๊กถูกมองว่ามีฐานะเป็นตำราทางการทหาร หรือตำราพิชัยสงคราม มาสู่การเป็นตำราทางการบริหาร

ประการที่สอง กลุ่มเป้าหมายที่ศึกษาสามก๊กไม่ได้จำกัดอยู่เพียงกลุ่มชนชั้นนำทางการเมืองการทหารเดิม แต่สามก๊กกลับเป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวาง ในฐานะที่เป็นคู่มือสู่ความสำเร็จ

ประการที่สาม ตัวบทสามก๊กมีความหลากหลายมากขึ้น จากเดิมที่เป็นเพียงงานเขียน ในแต่ช่วงตั้งแต่ปี พ.ศ. 2530 เป็นต้นมา สามก๊กกลับมีรูปแบบที่หลากหลาย เช่น หนังสือพ็อกเก็ตบุ๊ก ภาพยนตร์ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น VCD ภาพยนตร์ที่ฉายในโรงภาพยนตร์ เป็นต้น

บทที่ 5

การเปลี่ยนวิถีแห่งการตีความตัวบทสามก๊กในเชิงยุทธศาสตร์ของสังคมไทย

การนำเสนอผลการศึกษา การเปลี่ยนวิถีแห่งการตีความตัวบทสามก๊กในเชิงยุทธศาสตร์ของสังคมไทย เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยในประเด็นของการเปลี่ยนวิถีการตีความเชิงยุทธศาสตร์ของตัวบทสามก๊กจากยุทธศาสตร์ทางการทหารมาสู่ยุทธศาสตร์การบริหารในสังคมไทย การนำเสนอผลการศึกษาในบทนี้จะเป็นการชี้ให้เห็นถึงพัฒนาการการตีความสามก๊กของสังคมไทย จากเดิมที่มีการตีความในฐานะยุทธศาสตร์ทางการทหาร ไปสู่การตีความในความหมายใหม่ที่มีฐานะเป็นยุทธศาสตร์ทางการบริหาร บนพื้นฐานของการเปลี่ยนฐานคิดทางทฤษฎีของยุทธศาสตร์ ดังนี้

1. การตีความสามก๊กในช่วงเปลี่ยนผ่าน
2. การเปลี่ยนวิถีการตีความสามก๊กจากยุทธศาสตร์ทางการทหารมาสู่ยุทธศาสตร์ทางการบริหาร
3. การเปลี่ยนฐานคิดทางทฤษฎีการตีความสามก๊กจากยุทธศาสตร์ทางการทหารสู่การบริหาร

การเปลี่ยนวิถีการตีความเชิงยุทธศาสตร์การตีความตัวบทสามก๊ก จากยุทธศาสตร์ทางการทหารมาสู่ยุทธศาสตร์ทางการบริหารในสังคมไทย จะพบว่ามีการพัฒนาการของการเปลี่ยนวิถีของการตีความออกเป็น 3 ช่วง คือ การตีความสามก๊กในฐานะที่เป็นยุทธศาสตร์ทางการทหาร การตีความสามก๊กในช่วงเปลี่ยนผ่าน และการเปลี่ยนวิถีการตีความสามก๊กจากยุทธศาสตร์ทางการทหารมาสู่ยุทธศาสตร์ทางการบริหาร ภายใต้การเปลี่ยนฐานคิดทางทฤษฎีจากยุทธศาสตร์ทางการทหารสู่การบริหาร

สำหรับผลการศึกษการตีความสามก๊กในเชิงยุทธศาสตร์ของสังคมไทยได้มีการกล่าวไว้ในบทที่ 4 โดยสรุปได้ว่าการตีความตัวบทสามก๊กในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น มีการตีความในฐานะที่เป็นยุทธศาสตร์ทางการทหาร หลังจากสังคมไทยมีการนำวรรณกรรมสามก๊กเข้ามาและแปลเป็นภาษาไทย ในรัชสมัยของสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกปฐมกษัตริย์แห่งราชวงศ์จักรี (รัชกาลที่ 1) ที่ทรงรับสั่งให้เจ้าพระยาพระคลัง (หน) เป็นผู้ดำเนินการแปลสามก๊กจากพงศาวดารจีน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้ประโยชน์ในทางการเมืองและการบริหารราชการแผ่นดิน ท่ามกลางสถานการณ์เชิงโครงสร้างทางสังคมไทยขณะนั้นที่ต้องเผชิญกับความวุ่นวายทางการเมือง รวมทั้งปัญหาการทำสงครามติดพันกับประเทศเพื่อนบ้าน ทำให้สามก๊กมีบทบาทหลักในฐานะตำรายุทธศาสตร์ทางการทหารที่ใช้ศึกษากันในกลุ่มขุนนาง ข้าราชการบริพารในราชสำนัก นอกจากนี้สาม

ก็ยังมีบทบาทรองคือมีฐานะเป็นเครื่องมือในการกล่อมเกลา หล่อหลอมความคิด จิตใจของคนในราชสำนักในขณะนั้นให้เป็นปึกแผ่น

การชี้ให้เห็นถึงการตีความในช่วงเปลี่ยนผ่านก่อนที่จะเข้าสู่การตีความสามก๊กในฐานะยุทธศาสตร์ทางการบริหาร ผู้ศึกษาจะนำเสนอด้วยการพรรณนาความเชิงประวัติศาสตร์ควบคู่ไปกับการวิเคราะห์ข้อมูลภายใต้บริบทเชิงโครงสร้างของสังคมไทย เพื่อชี้ให้เห็นถึงพัฒนาการของการเปลี่ยนวิถีการตีความสามก๊กของสังคมไทย ภายใต้บริบทเชิงโครงสร้างของสังคม ที่สรุปได้ว่าการตีความดวลทสามก๊กของสังคมไทยที่ผ่านมามี 2 ฐานะ คือ ฐานะการตีความ และฐานะของสังคม กล่าวคือ

การตีความสามก๊กในช่วงเปลี่ยนผ่าน เป็นช่วงของการตีความสามก๊กหลังจากที่สถานการณ์เชิงโครงสร้างของสังคมไทยเปลี่ยนแปลงไป จากการป้องกันประเทศด้วยการสู้รบทางทหารกับประเทศเพื่อนบ้านในสมัยต้นรัตนโกสินทร์ มาสู่การป้องกันการรุกรานการล่าอาณานิคมจากประเทศตะวันตก รวมทั้งแนวนโยบายในการพัฒนาประเทศสู่ความทันสมัยแบบตะวันตกในสมัยรัชกาลที่ 5 เป็นต้นมา ทำให้สามก๊กถูกลดฐานะทางสังคมที่จากเดิมมีฐานะเป็นตำราทางการทหารที่นิยมศึกษากันในกลุ่มราชสำนัก มาสู่การมีฐานะทางสังคมที่เป็นเพียงวรรณคดีเพื่อความบันเทิง และมีการเผยแพร่สู่สาธารณชนมากขึ้น พร้อมกับการถูกแทนที่ด้วยตำราการทหารสมัยใหม่ที่นำเข้ามาจากประเทศตะวันตก

อย่างไรก็ดีการตีความดวลทสามก๊กของสังคมไทยในช่วงนี้ยังคงเป็นการตีความดวลทสามก๊กในฐานะทางการทหาร ดังจะเห็นได้จากการผลิตดวลทของสังคมไทยในช่วงที่ผ่านมายังคงอยู่ภายใต้การตีความสามก๊กทางการทหาร จนถึงในช่วงปี พ.ศ. 2530 เป็นต้นมา การศึกษาสามก๊กในสังคมไทยเริ่มมีการตีความที่แตกต่างไปจากเดิม กล่าวคือ เป็นการตีความสามก๊กในฐานะที่เป็นยุทธศาสตร์ที่ใช้ในทางการทหาร มาสู่การตีความสามก๊กในฐานะยุทธศาสตร์ทางการบริหารที่ใช้ในทางธุรกิจ จะเห็นได้จากความนิยมของสังคมไทยต่อหนังสือประเภทงานแปลของประเทศตะวันตกออกเกี่ยวกับสามก๊กในทางการบริหาร ทำให้มีการผลิตดวลทสามก๊กออกมาวางจำหน่ายในตลาดหนังสือจนได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก ขณะที่งานเขียนในเชิงของการตีความสามก๊กในแง่ที่เป็นยุทธศาสตร์ทางการทหาร เช่น ความพยายามนำสามก๊กมาประยุกต์ใช้กับระบบการทหารสมัยใหม่ไม่ได้รับความนิยมในแง่ที่จะกลับมามีฐานะเป็นตำรายุทธศาสตร์ทางการทหารเหมือนดังเช่นในยุคต้นรัตนโกสินทร์

การตีความสามก๊กของสังคมไทยในช่วงเปลี่ยนผ่านได้ส่งผลต่อให้สังคมเกิดการตีความสามก๊กมีฐานะของการตีความ และฐานะทางสังคมเกิดความชัดเจนขึ้น กล่าวคือ การตีความดวลทสามก๊กของสังคมไทยได้ในแง่ของฐานะการตีความพบว่า เป็นการตีความสามก๊กในฐานะที่เป็นยุทธศาสตร์

ทางการบริหาร พร้อมกับฐานะทางสังคมที่ทำให้สังคมไทยรับรู้สามก๊กในฐานะที่เป็นคู่มือทางการบริหารที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในทางเศรษฐกิจ การค้า ดังจะเห็นได้จากการตีความตัวบทสามก๊กใหม่ ในฐานะยุทธศาสตร์ทางการบริหาร ภายใต้การเปลี่ยนแปลงบริบทของสังคมที่หันมาให้ความสำคัญกับระบบเศรษฐกิจการค้ามากกว่าการทหาร ที่เริ่มขึ้นอย่างชัดเจนในปี พ.ศ. 2540 ผ่านตัวบทสามก๊กทางการบริหารในรูปแบบต่าง ๆ เช่น รูปแบบภาพยนตร์ชุด (ซีรีส์) การนำสามก๊กในรูปแบบภาพยนตร์มาวิเคราะห์สอดแทรกมุมมองในเชิงการบริหารธุรกิจ การผลิตงานเขียนประเภท How to ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา งานวิชาการ และงานวิจัยต่าง ๆ ได้หันมาศึกษาสามก๊กในทางการบริหารมากขึ้น รวมทั้งนักธุรกิจที่ประสบความสำเร็จมีการกล่าวถึงสามก๊กในฐานะเครื่องมือทางการบริหารที่สามารถนำไปสู่การประสบความสำเร็จ ปราบกฏการณ์เหล่านี้ได้สะท้อนให้เห็นว่าสังคมไทยเกิดการตีความสามก๊กในฐานะใหม่ที่เป็นยุทธศาสตร์ทางการบริหารอย่างชัดเจน

จากปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นของการตีความตัวบทสามก๊กในสังคมไทยในอดีตจนถึงปัจจุบัน สามารถสรุปได้ว่าการเปลี่ยนแปลงการตีความของตัวบทสามก๊กจากยุทธศาสตร์ทางการทหารไปสู่ยุทธศาสตร์ทางการบริหารเป็นไปตามบริบทของสังคมที่เปลี่ยนผ่านจากการให้ความสำคัญกับระบบการเมืองการทหารมาสู่การให้ความสำคัญกับระบบเศรษฐกิจ ดังนั้นเพื่อเป็นการขยายความให้เห็นถึงพัฒนาการของการเปลี่ยนวิถีของการตีความตัวบทสามก๊กในสังคมไทย ผู้ศึกษาจะนำเสนออย่างละเอียดดังนี้

การตีความสามก๊กในช่วงเปลี่ยนผ่าน

หลังจากปีพุทธศักราช 2513 เป็นต้นมา สามก๊กได้ถูกผลิตซ้ำหลายต่อหลายครั้ง และออกมาในรูปแบบต่าง ๆ มากมายทั้งที่เป็นหนังสือพ็อกเก็ตบุ๊ก งานวิจัย งานศึกษาเชิงประวัติศาสตร์ จนถึงช่วงปีพุทธศักราช 2528 มีการสำรวจงานเกี่ยวกับสามก๊ก พบว่ามีมากกว่า 30 ฉบับ เนื่องจากการแปล เขียน และดัดแปลงสามก๊กฉบับต่าง ๆ ได้เติบโตอย่างรวดเร็ว จนกลายเป็นเรื่องที่ลงทุนได้ (เกรก เจ เรย์โนลด์ส, 2550, หน้า 236)

การผลิตซ้ำของตัวบทสามก๊กในช่วงที่ผ่านมานั้นมีข้อสังเกตดังนี้

ประการแรก สามก๊กยังคงอยู่ภายใต้การตีความของสังคมไทยที่มองว่าสามก๊กเป็นตำราพิชัยสงครามที่ใช้สำหรับทางการทหาร หรือการรบเป็นหลัก และถึงแม้ว่าจะมีงานเขียนอื่น ๆ เกิดขึ้นมากมาย แต่ก็ไม่ได้ทำให้ความเข้าใจตัวบทสามก๊กเป็นไปในฐานะอื่นนอกจากการมีฐานะเป็นยุทธศาสตร์ทางการทหารที่มีการนำมาใช้ในช่วงรัตนโกสินทร์ตอนต้นที่ไทยต้องเผชิญสถานการณ์การสู้รบกับประเทศเพื่อนบ้าน

ประการที่สอง ตัวบทสามก๊กที่ถูกผลิตซ้ำออกมามีลักษณะของตัวบทเพียงรูปแบบเดียว คือ งานเขียนในรูปแบบหนังสือ หรือเอกสาร เป็นหลัก

ประการที่สาม งานเขียนสามก๊กที่ผลิตออกมาและได้รับความนิยมในยุคนั้นเป็นงานเขียนประเภทที่เน้นความบันเทิง เสียดสีสังคมและการเมืองในขณะนั้น โดยผู้เขียนที่เขียนสามก๊กและได้รับความนิยมนั้นส่วนใหญ่จะเป็นนักเขียนที่สังคมไทยให้การยอมรับและมีชื่อเสียงด้านงานเขียนขณะนั้น เช่น ยาขอบ หรือ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช เป็นต้น

นับจากปี พ.ศ. 2528 เป็นต้นมา สามก๊กได้เติบโตอย่างต่อเนื่องในสังคมไทย และมีประเด็นที่น่าสนใจภายใต้การเติบโตของตัวบทสามก๊ก ก็คือ สามก๊กเริ่มมีการตีความต่างไปจากเดิมที่เป็นการตีความสามก๊กในฐานะที่เป็นยุทธศาสตร์ทางการทหารมาสู่การตีความสามก๊กในฐานะยุทธศาสตร์ทางการบริหาร ที่นำมาศึกษาเป็นคู่มือทางการบริหารสำหรับการใช้ในการเอาชนะคู่แข่งทางการค้าของกลุ่มนักธุรกิจเอกชน

จุดเริ่มต้นของการตีความสามก๊กในฐานะที่เป็นยุทธศาสตร์ทางการบริหารนั้นเกิดขึ้นในปีพุทธศักราช 2531 ซึ่งมีงานแปลหนังสือเกี่ยวกับสามก๊ก ในชื่อ “กลยุทธ์สามก๊ก: คัมภีร์บริหารในภาวะสงคราม” ที่เขียนขึ้นโดยศาสตราจารย์เชยชูจ้งนักวิชาการที่สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด และเขียนตำราเกี่ยวกับการบริหาร เช่น การบริหารจริยศาสตร์และนิติธรรม การบริหาร การบริหารรัฐกิจ การบริหารงานบุคคล การบริหารรัฐกิจแนวใหม่ คำบรรยายเรื่องการบริหาร การศึกษาระดับสูง เป็นต้น โดยผู้ที่นำงานของศาสตราจารย์เชยชูจ้งมาแปลเป็นภาษาไทยก็คือทองแถม นาถจำนง (2533) ที่ไปเรียนแพทย์สมัยใหม่ที่ประเทศจีน ทำให้เขามีความรู้ภาษาจีนเป็นอย่างดี ประกอบกับการชอบเขียนหนังสือ เขาจึงได้นำหนังสือภาษาจีนมาแปลเป็นภาษาไทยและตีพิมพ์ออกจำหน่ายเล่มแรกในชื่อ (ทองแถม นาถจำนง, สัมภาษณ์, 15 มิถุนายน 2557)

“กลยุทธ์สามก๊ก: คัมภีร์บริหารในภาวะสงคราม” เป็นหนังสือแปลเล่มแรกที่กล่าวถึงสามก๊กในทางการบริหาร เนื้อหาเป็นการวิเคราะห์และประยุกต์ “สามก๊ก” ในแง่มุมของหลักวิชาทางการบริหารสมัยใหม่ 17 ประการ ประกอบด้วย 1. จุดมุ่งหมาย 2. การวางแผน 3. การกำหนดนโยบาย 4. การจัดองค์การ 5. การบริหารงานบุคคล 6. การนำหรือการอำนวยความสะดวก 7. การประสานงาน 8. การตรวจสอบหรือการควบคุม 9. วัตถุประสงค์ 10. กฎระเบียบ 11. ขวัญ 12. ข่าวสารหรือการสื่อสารข้อมูล 13. การประชาสัมพันธ์ 14. การบริหารสำนักงาน 15. การปฏิรูป 16. ผลงาน และ 17. การศึกษาค้นคว้า โดยจัดพิมพ์ออกจำหน่ายเป็นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2531

ในหนังสือเล่มนี้ได้มีการนำคำภีร์ของจิน โบราณที่ว่า “ยังมีได้อ่านสามก๊ก อย่าเพิ่งคิดการใหญ่” มาประกอบในหน้าปกหนังสือ ซึ่งคำภีร์ดังกล่าวเป็นที่นิยมกล่าวกันในการบริหาร และมีหลายคนนำไปใช้เป็นคติเตือนใจในการบริหาร หนังสือเล่มนี้ได้รับความนิยมมากใน

สังคมไทย โดยดูได้จากจำนวนครั้งที่พิมพ์ภายใน 3 ปีมีการพิมพ์มากถึง 8 ครั้ง โดยในปี พ.ศ. 2532 มีการพิมพ์มากถึง 6 ครั้ง (ทองแถม นาถจำนง, 2533)

นอกจากหนังสือเล่มดังกล่าวแล้วทองแถม นาถจำนงได้เขียนหนังสือเรื่อง กลยุทธ์สามก๊ก หลักการบริหารสำหรับผู้ชนะในทุกสถานการณ์ ขึ้นในปี พ.ศ. 2532 ซึ่งเนื้อหาของหนังสือเล่มนี้ไม่แตกต่างจากกลยุทธ์สามก๊ก: คัมภีร์บริหารในภาวะสงคราม เพียงแต่เปลี่ยนชื่อหนังสือและมีคำเปิดเล่ม ที่กล่าวถึงสามก๊กในแง่มุมที่เป็นนวัตกรรมเพิ่มเติมจากหนังสือ กลยุทธ์สามก๊ก: คัมภีร์บริหารในภาวะสงคราม หนังสือเล่มนี้ได้รับความนิยมมากโดยดูจากจำนวนการพิมพ์ที่มากถึง 15 ครั้ง และครั้งล่าสุดจัดพิมพ์ในปี พ.ศ. 2555 หนังสือเล่มนี้ได้จุดประกายความคิดทางการบริหารที่สอดคล้องต่อระบบการพัฒนาประเทศในขณะนั้นอย่างน่าสนใจดังปรากฏในคำกล่าวเปิดเล่มผู้เขียนได้กล่าวถึงระบบเศรษฐกิจของไทยที่มีความเปลี่ยนแปลงอันนำมาสู่ความจำเป็นที่จะต้องมีการเรียนรู้เรื่องระบบการบริหารจัดการ ควบคู่กับการเรียนรู้เกี่ยวกับธุรกิจ ทำให้หนังสือเล่มนี้กลายเป็นหนังสือพื้นฐานสำหรับการบริหารที่เป็นที่นิยม และในช่วงที่หนังสือเล่มนี้เริ่มพิมพ์เข้าสู่ตลาด เป็นช่วงที่กลุ่มชนชั้นนำของไทยกำลังนำพาประเทศไปสู่ความเป็นอุตสาหกรรมใหม่ ทำให้สถาบันการศึกษาหันมาจัดการเรียนการสอนทางด้าน MBA มากขึ้น ทำให้หนังสือทางการบริหารได้รับความนิยม โดยเฉพาะหนังสือการบริหารที่นำเอาพิชัยสงครามจีน ปรัชญาจีน มาประยุกต์ใช้ จนถึงช่วงปี พ.ศ. 2540 ประเทศไทยเข้าสู่วิกฤตเศรษฐกิจฟองสบู่ และตามมาด้วยวิกฤติต้มยำกุ้ง หนังสือกลยุทธ์สามก๊กฯ เล่มนี้ก็ยังคงได้รับความนิยมอย่างต่อเนื่อง

ในตอนท้ายของหนังสือทั้งสองเล่มได้มีการถึงวงการธุรกิจของประเทศญี่ปุ่น ที่ให้ความสนใจศึกษาสามก๊กทางการบริหาร โดยทองแถม ได้หยิบยกบทความในหนังสือพิมพ์ 2 ฉบับที่กล่าวถึงการบริหารในประเทศญี่ปุ่นคือ (ทองแถม นาถจำนง, 2533)

1. หนังสือพิมพ์ กวางหมิงญี่ปุ่น รายวัน เมื่อวันที่ 23 มกราคม 2529 ที่เขียนโดยเหลียงตัน กล่าวไว้โดยสรุปว่า สามก๊ก ได้มีการแปลเป็นภาษาต่าง ๆ มากมาย ตัวแสดงได้รับการยกย่องว่าเป็นวีรบุรุษ นักการทหารชาวต่างชาติ ถือว่า สามก๊ก เป็นแบบเรียนที่ต้องอ่าน แต่ทุกวันนี้ในวงการธุรกิจต่างประเทศมีการค้นคว้าสามก๊กกันเป็นการใหญ่ นักธุรกิจกล่าวไว้ว่าการแข่งขันในปัจจุบันดุเดือด ดังนั้นใครที่อ่านสามก๊กจะได้ประโยชน์มาก และหากศึกษาสามก๊กอย่างละเอียดจะเป็นเคล็ดลับไปสู่ความสำเร็จ หลังจากนั้นหนังสือตำราการบริหารที่ค้นคว้าจากเรื่องสามก๊ก ต่างทยอยออกสู่ตลาดหนังสือ และมียอดจำหน่ายอย่างรวดเร็ว เช่น หนังสือ ความสัมพันธ์ของบุคคลในพงสาวดารสามก๊ก ของคิโน ฮิโรชิ หนังสือ มณีปัญญาจากพงสาวดารสามก๊ก ขณะที่นักธุรกิจที่มองเห็นช่องทางธุรกิจได้ให้นักวิชาการและนักการค้าเขียนต้นฉบับแล้วรวบรวมพิมพ์เป็นเล่มให้ชื่อว่า พงสาวดารสามก๊ก-คลังมหาสมบัติแห่งพาณิชย์กรรม ซึ่งมีผู้อ่านอย่างกว้างขวาง

2. หนังสือพิมพ์เขียนเทียนเทียนเป่า รายงานฮ่องกง กล่าวว่า ชาวญี่ปุ่นผู้เชี่ยวชาญเรื่องจีนคดีศึกษาผู้หนึ่งซึ่งได้ศึกษาเกี่ยวกับนวนิยายคลาสสิกของจินมาพอสมควร เคยกล่าวไว้ว่า บริษัทวิสาหกิจใหญ่ ๆ บางบริษัทของญี่ปุ่น ขณะที่ทำการอบรมพนักงานระดับบริหารได้กำหนดให้พนักงานอ่านนวนิยายโบราณของจีนสามเล่ม และระบุห้ามอ่านอีกหนึ่งเล่ม คือ 1. พิชัยสงครามซุนวู 2. นิยายอิงประวัติศาสตร์ สามก๊ก 3. ไชอิ๋ว ส่วนเล่มที่ห้ามคือ ซ้องกั๋ง นักบริหารชั้นสูงของวิสาหกิจญี่ปุ่นมองว่าพิชัยสงครามเป็นความรู้พื้นฐานทางปรัชญาที่ขาดไม่ได้ในพหุวัฒนธรรมในโลกทุกวันนี้ที่การแข่งขันในตลาดการค้ามีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา การอ่านพิชัยสงครามซุนวู ก็เพื่อเป็นการซึมซับเอาทฤษฎีพื้นฐาน อ่านสามก๊ก ก็เพื่อดูตัวอย่างการปฏิบัติรูปธรรมที่เป็นจริง และอ่านไชอิ๋วเพื่อสร้างจินตนาการ

หนังสือแปลจากประเทศตะวันออกของทองแถม นางจางนงทั้งสองเล่มนี้ถือเป็นจุดเริ่มต้นของการนำเสนอรูปแบบการตีความสามก๊กในฐานะใหม่ ที่เป็นยุทธศาสตร์ทางการบริหารให้กับสังคมไทย แต่ในขณะเดียวกันก็ยังไม่ได้มีการละเลยฐานะเดิมของสามก๊กที่เป็นยุทธศาสตร์ทางการทหาร โดยในปีพุทธศักราช 2533 ทองแถม นางจางนง ได้แปลหนังสือสามก๊กจากต้นฉบับภาษาจีนเล่มหนึ่งและเขียนบทวิจารณ์ในหนังสือเรื่อง สงครามสามก๊ก กลยุทธ์พลิกสถานการณ์ โดยหน้าปกได้ชี้แจงว่าเป็นเล่มต่อเนื่องจาก กลยุทธ์สามก๊ก: คัมภีร์บริหารในภาวะสงคราม . ศาสตราจารย์เชี่ยซุชัง (เรียบเรียง) และมีการนำภายิตสำหรับนักบริหารว่า ไม่อ่านสามก๊ก จงทำงานเล็ก ๆ ต่อไป ไว้ที่หน้าปก สำหรับเนื้อหาของหนังสือเล่มนี้เป็นการนำยุทธวิธีในพิชัยสงครามสามก๊กมาอธิบาย และเพิ่มเนื้อหาในเชิงเกร็ดความรู้ และบทวิจารณ์ของผู้แปล ประกอบด้วยเรื่อง การวิเคราะห์วางแผน พิสดารเหนือคาดหมาย สถานการณ์ รุกโจมตี เผด็จศึกเร็ว ตั้งมั่นสงบ เลี่ยงคม จำต้องรบ เสี่ยงอาหาร ชิงพื้นที่ สัจจา การทูต ยกยอให้เหยื่อหยิ่ง ทัพพหน้า ยามยาก รู้จักถอย ศัตรูถอย ทักษะตรูมีระเบียบรัดกุม ร่องรอย เมื่อเราอ่อนด้อย เหยื่อล่อ การปิดล้อม การสวมมิกค์ดี บำเหน็จดูเบาการศึกษา และเหลิงลำพอง หนังสือเล่มนี้เป็นการอธิบายหลักการทำสงครามโดยใช้ตำราพิชัยสงครามซุนวูที่อ้างอิงสำนวนแปลของเสถียร วีรกุล มาอธิบายผ่านตัวอย่างวรรณกรรมสามก๊ก เน้นเรื่องการเอาชนะกันทางการทหาร ในปีพุทธศักราช 2556 ได้มีการนำหนังสือเล่มนี้มาพิมพ์ใหม่ในชื่อว่า กลยุทธ์พลิกสถานการณ์สงครามสามก๊ก 26 กลยุทธ์พลิกสถานการณ์เพื่อชัยชนะเหนือสงคราม โดยยังคงเนื้อหาเดิมไว้

ข้อสังเกตของงานเขียนเรื่องสงครามสามก๊ก กลยุทธ์พลิกสถานการณ์ ของทองแถม นางจางนงนี้เป็นการอธิบายสามก๊กในทางการทหารภายใต้หลักของตำราพิชัยสงครามซุนวู ที่ถือว่าเป็นตำราทางการทหารที่เป็นภูมิปัญญาของประเทศตะวันออกที่ได้รับการยอมรับกันอย่างกว้างขวาง และสะท้อนให้เห็นว่าในช่วงปี พ.ศ. 2531-2533 งานแปลเกี่ยวกับสามก๊กที่ถือว่าได้รับความนิยม

มากในสังคมไทยก็คือ งานของทองแถม นาถจำนง ที่เป็นงานเขียนเกี่ยวกับสามก๊กที่มีฐานะเดิมที่เป็นยุทธศาสตร์ทางการทหาร และงานเขียนที่พยายามทำให้สามก๊กมีฐานะใหม่ในสังคมไทยด้วยการมีฐานะเป็นยุทธศาสตร์ทางการบริหาร

นักแปลหนังสืออีกท่านหนึ่งที่มีการแปลงานสามก๊กจากต่างประเทศออกมาในทางการบริหารงานคล้าย ๆ กับงานของทองแถม นาถจำนง ก็คือ บุญศักดิ์ แสงระวี ที่มีการแปลงานสามก๊กในทางการบริหารออกมา เช่น เรื่อง บริหารงานด้วยกลยุทธ์สามก๊ก ศิลปะการใช้คนในสามก๊ก เป็นต้น โดยเนื้อหาของงานแปลสามก๊กในแต่ละเล่มก็มีความแตกต่างกันดังนี้

1. หนังสือเรื่อง ศิลปะการใช้คนในสามก๊ก ที่สว่อหยีเจีย เขียนขึ้นและบุญศักดิ์ แสงระวี ได้นำมาแปลเป็นภาษาไทยและตีพิมพ์ครั้งแรกในปี พ.ศ. 2532 หนังสือเล่มนี้เป็นหนังสือที่ชี้ให้เห็นถึงศิลปะในการใช้คนของ เล่าปี่ โจโฉ ซุนกวน และขงเบ้ง โดยเนื้อหาประกอบด้วย การเกริ่นนำ เรื่อง การบรรยายถึงความรุ่งเรืองและเสื่อมโทรมของสามก๊กกับการใช้คน จุดเด่นการใช้คนของสามก๊ก การเปรียบเทียบการใช้คนในสามก๊ก ศิลปะการปกครองคนในสามก๊ก ข้อเตือนสติจากการใช้คนในสามก๊ก ผลกระทบของการใช้คนที่เน้นความใกล้ชิดเป็นหลักเรื่องที่น่าชื่นชมในการรู้จักคนของสามก๊ก และกลวิธีแนะนำนักปราชญ์ในสามก๊ก

2. สำหรับเล่มที่สองได้จัดพิมพ์ขึ้นเป็นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2535 ซึ่งบุญศักดิ์ แสงระวี ได้แปลงานเขียนของหลี่เพย โจวเค่อซี มาเป็นภาษาไทยในชื่อเรื่อง บริหารงานด้วยกลยุทธ์สามก๊ก โดยผู้เขียนได้กล่าวไว้ในเกริ่นนำที่เป็นการชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการอ่านนวนิยายจีนโบราณ 3 เล่ม เช่นเดียวกับบทความในหนังสือของทองแถม นาถจำนง สำหรับเนื้อหาของหนังสือเล่มนี้ ผู้เขียนได้แบ่งการนำเสนอออกเป็นภาคต่าง ๆ 5 ภาค ประกอบด้วย ภาค 1 ว่าด้วยการใช้คน ภาค 2 ว่าด้วยการกำหนดนโยบาย ภาค 3 ว่าด้วยการฝึกอบรม ภาค 4 ว่าด้วยการปกครองคน และภาค 5 ว่าด้วยการจัดจำหน่าย

กล่าวโดยสรุปจะพบว่างานเขียนที่เป็นจุดเริ่มต้นของการชี้้นำให้สังคมไทยเปลี่ยนโครงสร้างการตีความสามก๊กจากฐานะที่เป็นยุทธศาสตร์ทางการทหารมาสู่ฐานะที่เป็นยุทธศาสตร์ทางการบริหาร อาจถือได้ว่างานเขียนของทองแถม นาถจำนง และบุญศักดิ์ แสงระวี เป็นจุดเริ่มต้นของการที่สังคมไทยหันมารู้จักสามก๊กในทางการบริหาร โดยนักเขียนทั้งสองท่านได้นำงานเขียนของจีนมาแปลเป็นภาษาไทย ภายใต้ฐานความเชื่อเกี่ยวกับการประกอบธุรกิจให้ประสบความสำเร็จตามแบบญี่ปุ่น เนื่องจากแนวคิดการนำสามก๊กทางการบริหารมาใช้ส่วนใหญ่ได้รับอิทธิพลทางความคิดมาจากประเทศญี่ปุ่น โดยญี่ปุ่นได้มีการศึกษาสามก๊กกันอย่างกว้างขวาง และมีการประยุกต์ใช้กับการประกอบธุรกิจและประเทศจีนก็ไปนำกลับมาประยุกต์ใช้กับการบริหารธุรกิจของจีน (ทองแถม นาถจำนง, สัมภาษณ์, 15 มิถุนายน 2557)

แต่อย่างไรก็ดีการยอมรับหรือความเข้าใจสามก๊กในฐานะใหม่ที่เป็นยุทธศาสตร์ทางการบริหารของสังคมไทยในช่วงนี้นั้นยังไม่เป็นที่ยอมรับกว้างขวาง เป็นเพียงจุดเริ่มต้นของการเปลี่ยนผ่านการตีความตัวบทสามก๊กของสังคมไทยจากฐานะที่เป็นยุทธศาสตร์การทหารไปสู่ยุทธศาสตร์การบริหาร ยังมีงานเขียนที่พยายามที่จะประยุกต์แนวคิดของระบบการทหารสมัยใหม่กับยุทธศาสตร์ทางการทหารของสามก๊ก ดังจะเห็นได้จากตัวบทสามก๊กที่เกิดขึ้นในช่วงต่อมาหลังจากที่มีงานสามก๊กทางการบริหารของทองแถม นาถจำนงและบุญศักดิ์ แสงระวี ในช่วงปี พ.ศ. 2531 – 2533 ในปี พ.ศ. 2534 มีงานเขียนในเชิงของการตีความสามก๊กในแง่ที่เป็นยุทธศาสตร์ทางทหารที่น่าสนใจในแง่ของการนำสามก๊กมาประยุกต์ใช้กับระบบการทหารสมัยใหม่ โดยสามก๊ก ฉบับนี้เรียกว่า สามก๊ก ฉบับเสนาธิการทหารที่เขียนขึ้นโดยนายทหารเรือที่ชื่อ ศาสตราจารย์นาวาเอก สมภพ ภิรมย์ สำหรับเนื้อหาของสามก๊กฉบับเสนาธิการทหารเป็นเรื่องเกี่ยวกับการผสมผสานหลักการทหารสมัยใหม่ตะวันตกกับหลักพิชัยสงครามสามก๊ก เช่น (สมภพ ภิรมย์, 2534, หน้า 67 - 68)

การเปรียบเทียบทฤษฎีภูมิรัฐศาสตร์ระหว่างแม็คกินเดอร์ที่ว่า

“ใครครองใจกลางยุโรป	ผู้นั้นครองใจกลางโลก
ใครครองใจกลางโลก	ผู้นั้นครองเกาะโลก
ใครครองเกาะโลก	ผู้นั้นครองโลก”

โดยได้นำมาเขียนเปรียบเทียบกับแนวคิดของโจโฉว่า

“ใครครองนครลกเอียง	ผู้นั้นครองใจคนจีน
ใครครองใจคนจีน	ผู้นั้นครองแผ่นดินจีน
ใครครองแผ่นดินจีน	ผู้นั้นเป็นจักรพรรดิ

หรือกรณีของซุนกวน ผู้ครองนครกังตั๋ง ซึ่งครองอำนาจที่นับว่าเป็นรองจากกรุงลกเอียง ศาสตราจารย์นาวาเอกสมภพ ภิรมย์ได้นำไปอุดมการณ์ดังกล่าวไปเปรียบเทียบกับอุดมการณ์ทางการทหารของชาวตะวันตกว่า เป็นหนึ่งในกรุงลอนดอนดีกว่าเป็นสองในกรุงโรม เป็นต้น

การยกตัวอย่างหลักการทหารสมัยใหม่ที่สอดคล้องกับตัวบทสามก๊ก เช่น การใช้หลักสงครามจิตวิทยาซึ่งเป็นคำศัพท์ทางการทหารในปัจจุบัน และการยกตัวอย่างจากสามก๊กที่มีการใช้หลักสงครามจิตวิทยามาประกอบเพื่อเป็นการยืนยันถึงสามก๊กที่เป็นตำราทางการทหาร ดังนี้ เช่น (สมภพ ภิรมย์, 2534, หน้า 78)

เล่าปี่ ย่อมก่อให้เกิดสงครามจิตวิทยาที่ได้เปรียบแก่ฝ่ายนายพล โจ โจรเสมอ และที่สำคัญที่สุดนายพลเล่าปี่ได้หัวหน้าฝ่ายเสนาธิการที่ชาญฉลาด หยั่งรู้ดินฟ้ามหาสมุทรซึ่งในสงคราม

จิตวิทยารอบรู้ในการวางกำลังส่วนน้อยเพื่อทำการรบให้ได้ชัยชนะต่อกำลังอันเหนือกว่า โดย
 ธรรมชาติภูมิประเทศเป็นปัจจัยร่วม สำหรับสนับสนุนการรบให้ยังประโยชน์แก่ฝ่ายตน หรือดังเช่น
 การดำเนินสงครามจิตวิทยาของโจโฉและเล่าปี่นั้น ผิดกันราวดื่กับชาว โจโฉเดินเต๋มใน
 การแสดง เดชานุภาพ เขียนเสือให้วัวกลัว ให้แคว้นกั๋งตั้งคร้ามเกรงและจะได้ร่วมเป็นพันธมิตร
 ขณะที่เล่าปี่โดยฝ่ายเสนาธิการขงเบ้งหาได้ใช้เดชานุภาพไม่ หากแต่ใช้สงครามจิตวิทยาชวนเชื่อทำ
 ให้ซุนกวนและ โจ โฉผัดใจกัน

นอกจากนี้กรณีการนำหลักการเขียนแผนในสามก๊กเปรียบเทียบกับยุทธการตามหลักการ
 ในระบบการทหารสมัยใหม่ พร้อมด้วยประยุกต์สถานการณ์จากสามก๊ก ตอนศึกผาแดง มา
 ผสมผสาน เช่น ที่อยู่ของแผนยุทธการที่ใช้ชื่อ กองบัญชาการทัพหลวงแคว้นกั๋งตั้ง ปากน้ำเมือง
 กั๋งเส การรายงานสถานการณ์ทั่วไปก็ยกสถานการณ์จากสามก๊กในตอนศึกผาแดงมาอธิบายใน
 คำสั่งยุทธการ การปฏิบัติในการกำหนดวันเวลา (วัน ว. เวลา น.)^{*} ก็ใช้วันที่ ฤกษ์ดีจะพัดจากฝ่าย
 เราไปหาข้าศึก เป็นต้น (สมภพ ภิรมย์, 2534, หน้า 89-90)

จากตัวอย่างข้างต้นสะท้อนให้เห็นถึงความพยายามของผู้เขียนที่จะตีความให้สามก๊ก
 กลับมาเป็นตำราพิชัยสงครามเหมือนดังในยุคต้นรัตน โกสินทร์ โดยพยายามในการนำเสนอสามก๊ก
 ในฐานะตำราทางยุทธศาสตร์ทางการทหารผ่านการประยุกต์ให้มีความทันสมัยสอดคล้องกับระบบ
 การทหาร และการสงครามสมัยใหม่ในปัจจุบัน

แต่อย่างไรก็ดีหนังสือสามก๊ก ฉบับเสนาธิการทหาร ไม่ได้รับความนิยมในสังคมไทยใน
 แห่งที่จะกลับมาเป็นตำรายุทธศาสตร์ทางการทหารดังเช่นในยุคต้นรัตน โกสินทร์ จึงทำให้หนังสือ
 เล่มนี้ไม่ได้รับความนิยมเป็นที่แพร่หลายในสังคมไทยหากเปรียบเทียบกับหนังสือแปลจาก
 ตะวันออกที่มีการกล่าวถึงสามก๊กในฐานะที่เป็นตำราทางยุทธศาสตร์การบริหาร โดยผู้เขียนจะได้
 อธิบายในลำดับต่อไป

จากการศึกษาพบว่าฐานะสามก๊กในช่วงนี้เป็นช่วงที่อยู่ระหว่างการเปลี่ยนผ่านการ
 ตีความตัวบทสามก๊กในสังคมไทย ที่แต่เดิมมีฐานะเป็นยุทธศาสตร์ทางการทหารในช่วงยุค
 รัตน โกสินทร์ตอนต้นไปสู่การมีฐานะใหม่เป็นยุทธศาสตร์ทางการบริหาร การเปลี่ยน โครงสร้าง
 การตีความสามก๊กจากการทหารไปสู่การบริหารนั้นมีจุดเริ่มต้นจากการนำเข้างานแปลสามก๊กใน
 ทางการบริหาร จะพบได้จากงานเขียนในประเทศตะวันออก เช่น ญี่ปุ่น จีน ที่มีการประยุกต์ใช้สาม
 ก๊กในทางการบริหาร และได้รับความนิยมมากในสังคมไทย จากจุดเริ่มต้นดังกล่าวนี้ได้ส่งผลให้
 เกิดงานเขียนสามก๊กทางการบริหารตามมามากมายในเวลาต่อมา ขณะที่ฐานะเดิมที่เป็นยุทธศาสตร์
 ทางทหารก็ยังเป็นที่รับรู้ของกลุ่มคนบางกลุ่ม เช่น กลุ่มทหาร หรือแม้แต่แก่นักเขียนที่เขียนงาน

* เป็นคำศัพท์ทางการทหารสมัยใหม่ ในการกำหนดวันเวลาเพื่อที่จะปฏิบัติการทางการทหาร

สามก๊กในทางการบริหารก็ยังไม่ได้ละทิ้งฐานะเดิมทางการทหาร ยังคงปรากฏงานเขียนในฐานะที่เป็นยุทธศาสตร์ทางการทหารสลับไปมากับฐานะที่เป็นยุทธศาสตร์การบริหาร

อาจกล่าวได้ว่าในช่วงนี้เป็นช่วงที่สามก๊กเริ่มกลับเข้ามามีบทบาทอีกครั้งหลังจากที่ถูกกดบทบาทลงในช่วงที่ไทยได้มีการนำแนวคิดการทหารสมัยใหม่แบบตะวันตกมาใช้ในช่วงที่รัฐไทยต้องต่อสู้กับการล่าอาณานิคมของประเทศตะวันตก ต่อเนื่องมาถึงช่วงที่ความสัมพันธ์ระหว่างไทยและจีนเป็นไปในทิศทางที่ไม่ดี ถึงขั้นต้องยื่นกันคนละข้างเนื่องจากมีอุดมการณ์ทางการเมืองที่แตกต่างกัน แต่เมื่อสถานการณ์เริ่มคลี่คลายความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับจีนก็ถูกรื้อฟื้นขึ้นมาอีกครั้งภายใต้สถานการณ์ของโลกที่หันมาให้ความสำคัญกับระบบเศรษฐกิจ

ปรากฏการณ์ดังกล่าวได้ส่งผลต่อตัวบทสามก๊กทำให้เริ่มกลับเข้ามาได้รับความนิยมในสังคมไทยอีกครั้ง แต่ไม่ได้เป็นความนิยมในฐานะเดิมที่เป็นยุทธศาสตร์ทางการทหารเพียงอย่างเดียว แต่เป็นความนิยมสามก๊กในฐานะใหม่ที่เป็นยุทธศาสตร์ทางการบริหาร และมีแนวโน้มที่จะเป็นความนิยมในฐานะใหม่มากกว่าฐานะเดิม ในช่วงนี้จึงถือว่าเป็นช่วงของการเปลี่ยนผ่านของการตีความสามก๊กของสังคมไทย จากฐานะที่เป็นยุทธศาสตร์ทางการทหารไปสู่การมีฐานะใหม่เป็นยุทธศาสตร์ทางการบริหาร

การเปลี่ยนการตีความสามก๊กสู่ฐานะยุทธศาสตร์ทางการบริหาร

จากปรากฏการณ์การเปลี่ยนผ่านการตีความสามก๊กของสังคมไทยระหว่างฐานะยุทธศาสตร์ทางการทหารเดิม กับฐานะใหม่ที่เป็นยุทธศาสตร์ทางการบริหาร ยังไม่สามารถสรุปเป็นไปในแนวทางเดียวกัน ได้ว่าสังคมไทยได้ตีความตัวบทสามก๊กในฐานะใด เนื่องจากอิทธิพลทางความคิดเดิมที่ยังคงอยู่ในสังคมไทยบนความเข้าใจตัวบทสามก๊กแบบเดิมภายใต้สถานการณ์บ้านเมืองที่มีการต่อสู้กันในทางการเมืองการทหาร ขณะที่ปัจจุบันสถานการณ์เชิงโครงสร้างทางสังคมได้เปลี่ยนไปสู่การต่อสู้ แข่งขันกันในทางเศรษฐกิจการค้าได้ทำให้บทบาทสามก๊กที่มีฐานะเป็นยุทธศาสตร์ทางการทหารต้องถูกแทนที่ในฐานะที่เป็นยุทธศาสตร์ทางการบริหารตามบริบทของสังคมที่เปลี่ยนไป สิ่งเหล่านี้จึงเป็นความท้าทายสังคมไทยที่จะมีการตีความสามก๊กให้มีฐานะใหม่อย่างไร

แต่หากพิจารณาจากหลักฐานของตัวบทสามก๊กที่ผลิตขึ้นมาในสังคมไทยนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 เป็นต้นมาเป็นเครื่องยืนยันฐานะสามก๊กในสังคมไทยปัจจุบันอย่างชัดเจนว่า สามก๊กมีฐานะเป็นยุทธศาสตร์ทางการบริหาร ที่เปลี่ยนผ่านมาจากการเป็นยุทธศาสตร์ทางการทหารที่ศึกษากันในกลุ่มชนชั้นนำทางทหารของไทย มาสู่ยุทธศาสตร์ทางการบริหารที่ศึกษากันในกลุ่มทุน หรือนักธุรกิจ ท่ามกลางความพยายามในการจะตีความเพื่อยืนยันฐานะของสามก๊กว่ามีฐานะเป็น

ยุทธศาสตร์ทางการทหารแต่ไม่ประสบความสำเร็จ เนื่องจากสถานการณ์เชิงโครงสร้างทางสังคม ไม่ได้เอื้อให้การตีความสามก๊กในฐานะเดิมมีคุณค่าและเกิดประโยชน์ในการนำไปประยุกต์ใช้กับ สถานการณ์เชิงโครงสร้างทางสังคมในปัจจุบันที่มุ่งเน้นการแข่งขันทางเศรษฐกิจมากกว่าการต่อสู้ ทางการทหาร ขณะเดียวกันกลับถูกตีความว่าสามก๊กมีเนื้อหาสาระที่สามารถนำกลยุทธ์ หรือวิธีการ ต่าง ๆ ไปปรับใช้ได้ ในทางเศรษฐกิจที่สามารถนำไปสู่การประสบความสำเร็จทางธุรกิจได้อย่างดี

สำหรับตัวบทสามก๊กที่ถือว่าเป็นจุดเปลี่ยนการตีความใหม่ในเชิงยุทธศาสตร์ทางการ บริหารของสังคมไทยที่ชัดเจนเริ่มต้นขึ้นในปี พ.ศ. 2540 ที่เป็นผลสืบเนื่องจากความนิยมของ สังคมไทยต่อภาพยนตร์ชุด (ซีรีส์) สามก๊กที่สร้างขึ้น โดยสถานีโทรทัศน์ซีซีทีวี CCTV ของรัฐบาล สาธารณะประชาชนจีน และบริษัทมีเดียออฟมีเดียส์ได้ซื้อลิขสิทธิ์ พร้อมกับนำมาฉายในประเทศ ไทยทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 9 อ.ส.ม.ท. ในช่วงปี พ.ศ. 2537

สำหรับภาพยนตร์ชุด(ซีรีส์)สามก๊กที่สร้างขึ้นโดยสถานีโทรทัศน์ซีซีทีวีCCTVถูกนำมา แปลเป็นภาษาไทยทางบริษัทมีเดียออฟมีเดียส์ได้มอบให้ทองแถม นาถจำนงเป็นผู้ดำเนินการแปล บทพากย์เป็นภาษาไทยเนื่องจากทองแถมนาถจำนง เป็นนักเขียนที่มีความเชี่ยวชาญภาษาจีนและ สามก๊ก ดังที่ปรากฏในงานเขียน หนังสือกลยุทธ์สามก๊กหลักการบริหารสำหรับผู้ชนะในทุก สถานการณ์ที่ทองแถม นาถจำนง ได้อธิบายว่าเขาได้เข้าไปช่วยเป็นบรรณาธิการหนังสือสามก๊ก ฉบับสมบูรณ์ของวิวัฒน์ ประชาเรืองวิทย์และได้ใช้เวลานานหลายปีเนื่องจากต้องไปแปลบท ภาพยนตร์สามก๊ก (ทองแถม นาถจำนง, 2555) และคำสัมภาษณ์ที่กล่าวว่า

“ตอนนั้นผมทำงานของท่านเสร็จช้า เพราะผมต้องไปแปลภาพยนตร์โทรทัศน์เรื่องสาม ก๊ก ยาว 82 ตอน ของบริษัทมีเดียออฟมีเดียส์ แต่อย่างไรก็ตามการได้แปลบทภาพยนตร์สามก๊ก ก่อน ทำให้คุณภาพของงานบรรณาธิการสามก๊ก ฉบับนั้นมีคุณภาพสูงขึ้น” (ทองแถม นาถจำนง, สัมภาษณ์, 15 มิถุนายน 2557)

จากความนิยมภาพยนตร์สามก๊กดังกล่าวทำให้บริษัทมีเดียออฟมีเดียส์นำกลับมา ออกอากาศใหม่อีกหลายครั้ง รวมทั้งมีแนวคิดที่จะทำภาพยนตร์สามก๊กในทางการบริหาร เนื่องจาก สถานการณ์ของสังคมในช่วงที่ผ่านมาได้ให้ความสนใจเกี่ยวกับระบบเศรษฐกิจการค้า การลงทุน และระบบการบริหารจัดการธุรกิจ ดังจะเห็นได้จากในช่วงที่ผ่านมาหนังสือประเภท How to ฟ็อคเก็ตบุ๊ก ที่เขียนออกมาวางจำหน่ายจะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการบริหาร รวมถึงหนังสือของสามก๊ก ในทางการบริหารก็ได้รับความนิยมเป็นอย่างมากตัวอย่าง เช่น งานแปลสามก๊กทางการบริหารของ ทองแถม นาถจำนง และบุญศักดิ์ แสงระวี (ทองแถม นาถจำนง, สัมภาษณ์, 15 มิถุนายน 2557)

บริษัทมีเดียออฟมีเดียส์ จึงขอให้ทองแถม นาถจำนงมาช่วยทำภาพยนตร์สามก๊ก ฉบับ นักบริหาร เพราะเห็นว่าเป็นผู้ที่แปลบทภาพยนตร์ชุด(ซีรีส์) สามก๊กเมื่อปี พ.ศ. 2537 เป็น

ภาษาไทย จึงอยากให้ช่วยทำภาพยนตร์สามก๊ก ฉบับนักบริหาร ด้วย แต่เนื่องจากทองแถม นางจ่านองได้ปฏิเสธ ทางบริษัท มีเดียสโอฟมีเดียจึงได้ไปเชิญ ให้เจริญ วรรณนะสสิน มาเป็นผู้ดำเนินการจัดทำภาพยนตร์สามก๊ก ฉบับนักบริหาร ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า (ทองแถม นางจ่านอง, สัมภาษณ์, 15 มิถุนายน 2557)

“ตอนแรกเขาให้ผมทำ เพราะผมเป็นคนแปลบทภาพยนตร์มาตั้งแต่แรก แต่ผมไม่มีเวลา”

“เขาเลยไปจ้างคุณเจริญ คงเห็นว่าเป็นนักธุรกิจที่มีประสบการณ์บริหารโดยตรง”

การจัดทำภาพยนตร์สามก๊ก ฉบับนักบริหาร ได้นำมาออกอากาศเป็นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2540 โดยเป็นการนำภาพยนตร์ชุด (ซีรีส์) สามก๊กเดิมมาออกอากาศพร้อมบทวิเคราะห์และสอดแทรกมุมมองในเชิงการบริหาร โดยเจริญ วรรณนะสสิน ทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 11 กรมประชาสัมพันธ์ เมื่อเริ่มออกอากาศไป 1-2 ตอน ได้ชวนมานิต รัตนสุวรรณ ซึ่งขณะนั้นทั้งคู่เป็นที่ปรึกษาให้กับบริษัทมีเดียสโอฟมีเดีย มาช่วยกันนำประสบการณ์ทางการบริหารมาวิเคราะห์สามก๊กในมุมมองของนักบริหาร เนื่องจากเจริญ วรรณนะสสิน อยากให้สามก๊ก ฉบับนักบริหารมีความสนุกมากขึ้น ดังคำสัมภาษณ์ของมานิต รัตนสุวรรณ ที่กล่าวไว้ว่า (มานิต รัตนสุวรรณ, สัมภาษณ์, 6 พฤษภาคม 2557)

“อาจารย์เจริญอยากทำให้มันสนุก ให้เหมือนพากษ์ฟุตบอล พากษ์คนเดียวแล้วมันผีด”

“แกอยากเอนเตอร์เทนมากกว่า”

“ทำเพื่อสนุก ทำเพื่อความบันเทิง เหมือนวิจารณ์กีฬา”

เนื่องจากในช่วงที่ผ่านมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2530 – 2539 ประเทศไทยมีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วภายใต้แนวทางการพัฒนาประเทศที่เน้นการพัฒนาระบบเศรษฐกิจเป็นสำคัญ โดยมีนโยบายเปลี่ยนสนามรบเป็นสนามการค้าเป็นยุทธศาสตร์หลักทำให้ตัวบทสามก๊กที่แพร่กระจายในช่วงเวลาดังกล่าวจึงเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ เพราะสอดคล้องกับความต้องการของสังคมที่ต้องการหาวิธีการสร้างความสำเร็จในทางเศรษฐกิจโดยเฉพาะการมีระบบการบริหารจัดการธุรกิจการค้าที่ดี ทำให้ตัวบทสามก๊กในช่วงนั้นเป็นทางเลือกหนึ่งในการที่จะนำกลยุทธ์ หรือวิธีการในวรรณกรรมแปลสามก๊กไปประยุกต์ใช้ในทางธุรกิจได้ เหมือนดังเช่นที่เคยนำไปประยุกต์ในช่วงที่สถานการณ์เชิงโครงสร้างของสังคมมีการต่อสู้กับประเทศเพื่อนบ้านในช่วงต้นรัตนโกสินทร์ ประกอบกับมีการนำเข้างานแปลจากต่างประเทศในช่วงต้นทศวรรษที่ 2530 เป็นต้นมาได้มีการนำงานแปลที่มีหลักการบริหารและตัวอย่างความสำเร็จของการประกอบธุรกิจจากการนำหลักสามก๊กไปประยุกต์ใช้ในทางการบริหาร

ต่อมาในช่วงปี พ.ศ. 2540 ประเทศไทยต้องประสบกับวิกฤติการณ์ทางเศรษฐกิจ หรือที่เรียกว่าวิกฤติต้มยำกุ้ง เนื่องจากที่ผ่านมาการพัฒนาประเทศไทยเป็นพัฒนาแบบก้าวกระโดด

ทำให้เศรษฐกิจของไทยไม่มีความมั่นคงและตกต่ำในเวลาต่อมา ดังนั้นการผลิตตัวบทภาพยนตร์สามก๊กออกมาในช่วงนี้ ที่เน้นเนื้อหาในเชิงของการวิเคราะห์บทเรียนจากการประกอบธุรกิจ ตัวอย่างของสามก๊กทางการบริหารในแง่ที่เป็นตัวอย่างของความสำเร็จและความล้มเหลว จึงเป็นช่วงที่สอดคล้องกับความต้องการของสังคมไทยที่อยู่ระหว่างการเผชิญกับปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำ ภาพยนตร์สามก๊ก ฉบับนักบริหาร จึงเปรียบเสมือนบทเรียนที่ใช้เตือนสตินักบริหารที่ได้รับผลกระทบจากภาวะเศรษฐกิจที่ตกต่ำ และการหลักคิดที่จะช่วยให้พัฒนาระบบการบริหารในกลุ่มธุรกิจให้มีความก้าวหน้า

ด้วยเหตุผลดังกล่าวทำให้หลังปี พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา นอกจากจะพบว่าตัวบทสามก๊กมีรูปแบบที่หลากหลายมากขึ้น เช่น หนังสือ งานเขียนทางวิชาการในรูปของวิทยานิพนธ์หรือบทความวิชาการ และภาพยนตร์แล้วสิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ สถานการณ์เชิงโครงสร้างทางสังคมในขณะนั้นได้ส่งผลให้สังคมไทยเปลี่ยนการตีความตัวบทสามก๊กใหม่ จากเดิมที่มีฐานะเป็นยุทธศาสตร์ทางการทหารของชนชั้นนำไทย และเข้าสู่ช่วงที่เปลี่ยนผ่านฐานะของตัวบทสามก๊กด้วยการพยายามนำเสนอการตีความสามก๊กในฐานะใหม่ นับตั้งแต่ช่วงหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 เป็นต้นมา จนมาถึงปี พ.ศ. 2540 สามก๊กจึงมีฐานะใหม่เป็นยุทธศาสตร์ทางการบริหารอย่างชัดเจน ดังจะเห็นได้จากตัวบทสามก๊กที่ปรากฏในสังคมไทยนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 จนถึงปัจจุบัน ล้วนแล้วแต่เป็นตัวบทสามก๊กในทางการบริหารแทบทั้งสิ้นกว่า 30 เรื่อง โดยสามารถเรียงลำดับตัวบทสามก๊กที่เกิดขึ้นในสังคมไทยได้ดังนี้

หลังจากที่ตัวบทภาพยนตร์สามก๊ก ฉบับนักบริหาร เกิดขึ้นในสังคมไทย ได้เป็นจุดเปลี่ยนที่สำคัญของการมีฐานะทางยุทธศาสตร์ของสามก๊กใหม่แล้วจะพบว่าในช่วงเวลาดังกล่าวยังมีตัวบทสามก๊กที่เป็นงานเขียนเกิดขึ้น เช่น งานเขียนของบุรุษย์ ศิริมหาสาร ที่เขียนหนังสือในชื่อ “กลั่นสามก๊ก ฉบับนักบริหาร” ขึ้นเป็นครั้งแรกและนำกลับมาพิมพ์อีกครั้งเป็นครั้งที่ 2 ในปี 2551 โดยเนื้อหาเป็นการยกพฤติกรรมของตัวแสดงบางตอนในสามก๊ก พร้อมกับหยิบยกคำกล่าวที่เกิดจากวรรณกรรมสามก๊ก เช่น ยกตอนเดียวหุยถูกลอบสังหาร “ถ้าคนหัวเสียคุณจะเสียหัว” “จริงคือลวง ลวงคือจริง” ในตอน ขงเบ้งคิดพิณลวงสุมาอี้ โดยนำมาประยุกต์ใช้เป็นคติสอนใจในทางการบริหาร

ในปีเดียวกัน เครก เจ เรย์โนลด์ ศาสตราจารย์ทางด้านประวัติศาสตร์ และนักวิจัยอาวุโส สำนักวิจัยแห่งแปซิฟิกและเอเชียศึกษา มหาวิทยาลัยแห่งชาติออสเตรเลีย ได้มีการแปลบทความในเรื่อง “วัฒนธรรมธุรกิจจีน-ไทย ยุทธศาสตร์การสงครามและการจัดการ” แปลจากบทความ Sino-Thai Business Culture: Strategies Management and Warfare วารสาร Asia-Pacific No. 6-7, 1997 Australian National University ซึ่ง เครก เจ เรย์โนลด์ ได้เคยศึกษาสามก๊กในเรื่อง “เจ้าสัวและขุนศึก:

สามก๊กฉบับนายเครก” เป็นเชิงสำรวจเกี่ยวกับพัฒนาการสามก๊ก อิทธิพลทางวัฒนธรรมทางความคิดของจีนต่อวัฒนธรรมทางการเมืองที่เกิดขึ้นในสังคมไทย เน้นศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสามก๊กกับรูปแบบทางสังคม โดยแบ่งการอธิบายออกเป็น 5 รูปแบบ คือ การแปล การแพร่กระจาย การแตกเรื่องให้เป็นตอน การทำให้เป็นสินค้า และการทำให้เป็นสัญลักษณ์ในพฤติกรรมทางการเมือง ถึงแม้งานของเครก เจ เรย์โนลด์ จะได้ไม่ได้กล่าวถึงสามก๊กในมิติทางการบริหาร โดยตรงแต่มีการนำเสนอข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสามก๊กในทางการบริหารไว้ในหลายประเด็น จึงเป็นสิ่งยืนยันสามก๊กมีฐานะใหม่ที่เป็นยุทธศาสตร์ทางการบริหาร

นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2546 จนถึงปี พ.ศ. 2557 หนังสือเกี่ยวกับสามก๊กที่มีการเขียนมากที่สุดคือหนังสือสามก๊กของ เปี่ยมศักดิ์ คุณากรประทีป อดีตนักข่าวสายธุรกิจที่ได้หันมาเขียนหนังสือเกี่ยวกับสามก๊กในทางการบริหารออกมาเผยแพร่หลายเรื่อง รวมถึงถูกรับเชิญให้ไปบรรยายตามมหาวิทยาลัยเกี่ยวกับสามก๊กในทางการบริหาร (เปี่ยมศักดิ์ คุณากรประทีป, สัมภาษณ์, 28 กรกฎาคม 2557)

หนังสือสามก๊กทางการบริหารที่เปี่ยมศักดิ์ คุณากรประทีปเขียนออกมานั้น ส่วนใหญ่เป็นการอธิบายหลักการบริหารในสามก๊กพร้อมยกตัวอย่างกรณีของธุรกิจที่มีการใช้หลักการบริหารแบบสามก๊ก โดยมีหนังสือต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในช่วงปี พ.ศ.2546 จนถึงปี พ.ศ. 2557 ดังนี้

ปี พ.ศ. 2546 เขียนหนังสือเรื่อง “สามก๊กสร้างเจ้าแก้มใหม่ ตอน ยอดกลยุทธ์พลิกวิกฤติสู่ความสำเร็จ” หนังสือเล่มนี้มีเนื้อหาเป็นการนำเสนอกลยุทธ์ในการประสบความสำเร็จทางธุรกิจ โดยเป็นการนำเสนอกลยุทธ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในวรรณกรรมสามก๊ก พร้อมทั้งอธิบายกลยุทธ์ดังกล่าวและยกตัวอย่างนักธุรกิจไทยที่ประสบความสำเร็จด้วยกลยุทธ์นั้น ๆ

ปี พ.ศ. 2547 เขียนหนังสือเรื่อง บริหาร SME ด้วยกลยุทธ์สามก๊กหนังสือเล่มนี้เป็นการปรับปรุงมาจากหนังสือเรื่อง สามก๊กสร้างเจ้าแก้มใหม่ ตอน กลยุทธ์พลิกวิกฤติสู่ความสำเร็จเป็นการนำเสนอกลยุทธ์ในการประสบความสำเร็จทางธุรกิจ ด้วยกลยุทธ์สามก๊ก พร้อมยกตัวอย่างนักธุรกิจไทยที่ประสบความสำเร็จ แบ่งการนำเสนอออกเป็น 4 ภาค ประกอบด้วย ภาคกลยุทธ์สร้างเจ้าแก้มใหม่ ภาคกลยุทธ์การตลาด ภาคกลยุทธ์การตลาดแบบกองโจร และภาคกลยุทธ์อย่างมีชั้นเชิง และปีเดียวกันนั้นเปี่ยมศักดิ์ ได้เขียนหนังสือสามก๊กเรื่อง CEO ในสามก๊ก หนังสือเล่มนี้เป็นการนำเสนอบทบาทของผู้นำ ผู้บริหาร หรือ CEO ในสามก๊ก โดยผู้เขียนได้ชี้ให้เห็นถึงสถานการณ์ในแต่ละตอนของสามก๊กที่สะท้อนให้เห็นบทบาทของผู้นำ หรือ CEO รวมถึงจุดเด่น จุดอ่อนของ CEO ในสามก๊กแต่ละคน ที่จะนำไปสู่ความสำเร็จหรือความล้มเหลวขององค์กร ยกตัวอย่างกรณีของขงเบ้ง ซึ่งไม่ใช่เป็นเจ้าของธุรกิจ แต่กลับเป็นผู้ที่มีอำนาจกำหนดนโยบายขององค์กร เป็นต้น

ปี พ.ศ. 2552 เขียนหนังสือ ขงเบ้งชี้ทางรวบ มีเนื้อหาเป็นการนำกลยุทธ์ขงเบ้งมาประยุกต์ใช้กับธุรกิจในปัจจุบันพร้อมกับยกกรณีผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จมาเป็นกรณีตัวอย่างเพื่อสนับสนุนกลยุทธ์ของขงเบ้งและหนังสือ กลยุทธ์การบริหารธุรกิจในภาวะวิกฤติจากสามก๊ก หนังสือเล่มนี้คล้ายกับหนังสือเรื่อง สามก๊กสร้างเก้าอี้ใหม่ ตอน ยอดกลยุทธ์พลิกวิกฤติสู่ความสำเร็จ ในปี พ.ศ. 2546 เป็นการนำเสนอกลยุทธ์ในการประสบความสำเร็จทางธุรกิจ ด้วยกลยุทธ์จากสามก๊ก พร้อมยกตัวอย่างนักธุรกิจไทยที่ประสบความสำเร็จด้วยกลยุทธ์นั้น ๆ เช่น ซีพี เครือซีเมนต์ เป็นต้น

ปี พ.ศ. 2555 เขียนหนังสือเกี่ยวกับสามก๊กในทางการบริหาร 2 เล่มคือ สามก๊ก ฉบับอ่านคนผ่านกลศึก มีเนื้อหาเป็นการรวมเรื่องราวและกลวิธีในการอ่านคน และทำความเข้าใจความคิดของบุคคล วิธีการบริหารคน การใช้คน คุณธรรมที่ผู้นำพึงมี โดยนำเสนอผ่านเหตุการณ์ในวรรณกรรมสามก๊ก และเล่มที่ 2 คือ คมเหนือคมลูกน้องกะเจ้านาย สไตส์สามก๊ก หนังสือเล่มนี้เป็น การสะท้อนแนวคิดการบริหารคนของภูมิปัญญาตะวันออก ก่อนที่จะมีการพูดถึงการบริหารทรัพยากรมนุษย์จากฝั่งตะวันตก เป็นการศึกษาสามก๊กในเชิงพฤติกรรมของตัวละครในแง่ของความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำกับลูกน้องในการบริหารงานที่จะนำไปสู่ความสำเร็จทางธุรกิจ

สำหรับปี พ.ศ. 2556 – 2557 มีหนังสือเกี่ยวกับสามก๊กในทางการบริหารที่เปี่ยมศักดิ์ เขียนออกมาปีละ 1 เล่ม คือ ปี พ.ศ. 2556 เรื่อง เก่งใช้คนอย่างไร...ชนะใจคนทั้งแผ่นดิน เนื้อหาเป็นการนำเสนอวิธีการใช้คนให้ถูกกับงาน ในแง่มุมของการบริหารคนเป็นหลัก โดยเนื้อหาแบ่งเป็น 4 ภาค ได้แก่ ภาคการอ่านคน ภาคการผูกใจคน ภาคการใช้คน และภาคความผิดพลาดจากการใช้คน และปี พ.ศ. 2557 เรื่องสามก๊ก ฉบับ บริหารความขัดแย้งด้วยทฤษฎีเกมส์ เนื้อหาของหนังสือเล่มนี้เป็นเรื่องของการบริหารความขัดแย้งโดยอธิบายผ่านทฤษฎีเกมส์ โดยเป็นการอธิบายการบริหารจัดการมิตรและศัตรูในสามก๊ก

งานเขียนของเปี่ยมศักดิ์ คุณากรประทีปที่ผ่านมานอกจากจะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสามก๊กในทางการบริหารแล้ว ยังพบว่ามียานสามก๊กในมิติอื่น ๆ อีกหลายเรื่อง เช่น เล่าสามก๊กฉบับคนรุ่นใหม่ วิถีเล่าปี ชัยชนะของคนไม่เอาถ่าน 40 วาตะ ชนะใจในสามก๊ก พราง ลวง ลับ สไตส์สามก๊ก คมวาตะสู่ความสำเร็จในสามก๊ก อ่านสามก๊กว่าง่ายนิดเดียว เจรจาขั้นเทพ ด้วยวาตะจากสามก๊ก ฯลฯ

สำหรับจุดเด่นในงานเขียนสามก๊กทางการบริหารของเปี่ยมศักดิ์ พบว่าเป็นการเขียนที่ชี้ให้เห็นถึงผู้ที่ประสบความสำเร็จจากการประยุกต์ใช้กลยุทธ์สามก๊กในการบริหารธุรกิจ เนื่องจากเปี่ยมศักดิ์เคยเป็นนักข่าวสายธุรกิจทำให้มีประสบการณ์ทางธุรกิจและมีข้อมูลจากการสัมภาษณ์นักธุรกิจที่ประสบความสำเร็จ (เปี่ยมศักดิ์ คุณากรประทีป, สัมภาษณ์, 28 กรกฎาคม 2557)

เปี่ยมศักดิ์ คุณากรประทีปถือว่าเป็นผู้ที่ผลิตงานสามก๊กในทางการบริหารออกมาสู่สังคมมากที่สุดนับตั้งแต่ปีพ.ศ. 2546 ถึง 2547 เป็นผู้ที่ติดตามกระแสสังคมเพื่อผลิตหนังสือออกมาตอบสนองต่อความต้องการของสังคม ดังจะเห็นได้จากในช่วงปี พ.ศ. 2556 เป็นต้นมางานเขียนของเปี่ยมศักดิ์ เริ่มกล่าวถึงการบริหารความขัดแย้ง เป็นช่วงที่สถานการณ์ทางสังคมที่ผ่านมาอยู่ในช่วงที่มีการแบ่งฝ่ายและเกิดความขัดแย้งมาอย่างต่อเนื่องการติดตามกระแสการผลิตหนังสือของเปี่ยมศักดิ์ ใช้วิธีการเข้าไปสังเกตจากร้านหนังสือทั่วไป เช่น ร้านหนังสือ SE-ED Book เป็นต้น โดยดูจากประเภทของหนังสือขายดี (เปี่ยมศักดิ์ คุณากรประทีป, สัมภาษณ์, 28 กรกฎาคม 2557)

นอกจากงานเขียนสามก๊กในทางการบริหารของเปี่ยมศักดิ์ คุณากรประทีป ที่แล้ว จากการสำรวจตัวบทในสังคมไทยทางการบริหารในช่วงปี 2540 เป็นต้นมาจะพบว่า มีหนังสือประเภทนี้ออกมาในสังคมไทยมากมาย เช่น

ปี พ.ศ. 2547 มีงานเขียนของศักดิ์ บวร ในเรื่อง“บุทธศาสตร์การบริหารฉบับสามก๊ก” เนื้อหาเป็นการกล่าวถึงการตีความหลักการบริหารด้านต่าง ๆ ที่หลากหลายจากวรรณกรรมสามก๊ก ทำให้เกิดความเข้าใจสถานการณ์ของธุรกิจ และสามารถนำไปเป็นแนวทางในการบริหารงานบริหารธุรกิจด้วยกลยุทธ์ของสามก๊ก เช่น หลักการผูกมิตร หลักการซื้อสัตย์จริงใจ หลักการวางแผน หลักการปรับเปลี่ยนตามสถานการณ์ เป็นต้น

ปี พ.ศ. 2552 เจริญ วรรณนะสิน นำสามก๊ก ฉบับนักบริหาร ที่ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 11 กรมประชาสัมพันธ์ เมื่อปี 2540 ออกมาในรูปของการเขียน โดยเริ่มตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ผู้จัดการรายสัปดาห์ จากนั้นจึงรวบรวมจัดพิมพ์เป็นรูปเล่มจำนวน 6 เล่ม ใช้ชื่อหนังสือเรื่อง สามก๊ก ฉบับนักบริหาร มีเนื้อหามาจากการเล่าเรื่องสามก๊กและสอดแทรกมุมมองในแนวคิดเชิงหลักทางการบริหารการสอดแทรกแนวคิดเชิงการบริหารของเจริญ วรรณนะสินในการวิเคราะห์สามก๊กได้รับการยอมรับเป็นอย่างมากจากสังคมและถือเป็นจุดเปลี่ยนฐานะของสังคมอย่างชัดเจนเนื่องจากการวิเคราะห์สามก๊กในทางการบริหารของเจริญ วรรณนะสิน ซึ่งเป็นนักบริหาร และมีตำแหน่งเป็นประธานกรรมการบริหารบริษัท ซี.เอส.เอ มาร์เก็ตติ้ง จำกัด และบริษัทอื่น ๆ อีกมากมาย การเขียนสามก๊กฉบับนี้ด้วยมุมมองและแนวคิดของคนที่มิประสบการณ์ทางการบริหาร โดยตรงจึงเป็นสิ่งที่สังคมให้ความเชื่อถือ

สามก๊กฉบับนักบริหารตีพิมพ์ครั้งแรก ปีพ.ศ.2552 และได้รับความนิยมดังจะเห็นได้จากการตีพิมพ์ซ้ำ 3 ครั้งในปีเดียวกัน เนื้อหาส่วนใหญ่นำมาจากบทบรรยายที่เคยเขียนบทประกอบการบรรยายภาพยนตร์สามก๊กฉบับนักบริหาร เมื่อปีช่วงปี 2540 ที่ผ่านมา และอาจกล่าวได้ว่าสามก๊กฉบับนักบริหารนี้ถือว่าเป็นสามก๊กในรูปแบบที่เกิดขึ้นมาเพื่อสอดรับกับสภาวะวิกฤติทางการเงิน

ฟองสบู่แตกในช่วง พ.ศ. 2540 โดยมีจุดมุ่งหมายในการตอบสนองผู้อ่านในแง่การเป็นหนังสืออ่านเพื่อนำไปปรับใช้ในการบริหารกิจการ ซึ่งเป็นสิ่งที่สังคมกำลังต้องการในเวลานั้น

ในปี พ.ศ. 2555 สุวรรณดา ตปนียากรกษ เขียนหนังสือเกี่ยวกับสามก๊กในทางการบริหาร เรื่อง ศาสตร์แห่งการบริหารตามแบบฉบับสามก๊ก เนื้อหาส่วนใหญ่เป็นการนำแนวคิดการบริหารที่เน้นเรื่องการบริหารคนมาแนะนำเสนอภายใต้การยกตัวอย่างจากตัวละครและเหตุการณ์ต่าง ๆ ในสามก๊ก เช่น การใช้คนให้เหมาะกับงาน มอบหมายงานให้เหมาะกับคน โดยเป็นการยกเหตุการณ์การทำศึกทุ่งพกบองที่สะท้อนการใช้คนของขงเบ้ง เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีงานเขียนของ ทศ คณนาพร ในเรื่อง สามก๊กสอนพิชิตธุรกิจให้ยิ่งใหญ่ เนื้อหาเป็นเรื่องของการนำหลักทางการทหารจากสามก๊กมาประยุกต์บริหารธุรกิจ เช่น ยึดดาบฆ่าคน ซ่อนดาบในรอยยิ้ม ส่งเสียงบรูพาฝ่าตีประจิม เป็นต้น

และปี พ.ศ. 2556 มีหนังสือเกี่ยวกับสามก๊กทางการบริหารที่เขียนขึ้นโดยสมชาติ กิจกรรยง ในเรื่องกลยุทธ์สามก๊กกับการสร้างธุรกิจเครือข่าย และเรื่อง แบบฉบับสำหรับผู้บริหาร จากกลยุทธ์สามก๊ก และ วริศรา ภาณุวัฒน์ ที่เขียนหนังสือสามก๊กในเรื่อง บริหารคนแบบ 3 ก๊ก โดย เนื้อหาส่วนใหญ่เป็นการถอดความวรรณกรรมและวิเคราะห์การใช้คนในสามก๊กของเหล่าผู้นำ และนำมาเรียบเรียงใหม่ในประเด็นทางการบริหารเพื่อต่อการศึกษา

นอกจากหนังสือสามก๊กเกี่ยวกับการบริหารที่เขียนโดยนักเขียนทั่วไปแล้วยังพบว่าในปี พ.ศ.2552 ก่อศักดิ์ ไชยรัศมีศักดิ์ ประธานเจ้าหน้าที่บริหารบริษัท ซีพี ออลล์ จำกัด (มหาชน) ได้เขียนหนังสือสามก๊กในทางการบริหารในชื่อว่า อ่านสามก๊กถกบริหาร โดยเนื้อหาคือเรื่องของการวิเคราะห์เจาะลึกเกี่ยวกับตัวละครในสามก๊กในมุมมองทางการบริหารของนักบริหารที่ประสบความสำเร็จ โดยเน้นลักษณะการบริหารผ่านตัวละครที่สำคัญ ได้แก่ เล่าปี่ โจโฉ ชุนกวน และขงเบ้ง ต่อมาในปี พ.ศ.2554 ได้เขียนหนังสือ อ่านสามก๊กถกยอดคน และในปีเดียวกันทาง บริษัท ซีพี ออลล์ จำกัด (มหาชน) ได้สนับสนุนงบประมาณการจัดพิมพ์หนังสือ สามก๊ก ฉบับเจ้าพระยาพระคลัง (หน) ราชบัณฑิตยสภาชำระ ขึ้นและมอบให้หอสมุดแห่งชาติ และสถาบันการศึกษา ระดับอุดมศึกษา รวมทั้งสถาบันการศึกษาที่ต้องการ

การจัดพิมพ์หนังสือสามก๊กครั้งนี้เป็นแนวความคิดนี้เกิดขึ้นจาก อาจารย์ถาวร ลิกขโกศล ที่เห็นว่า สามก๊ก ฉบับเจ้าพระยาพระคลัง (หน) ที่จัดพิมพ์เล่มสี่ทองของสำนักพิมพ์ดอกหญ้ามีความคลาดเคลื่อนและบิดเบือน ไม่ตรงกับต้นฉบับเดิม จึงได้ขอการสนับสนุนงบประมาณจากคุณก่อกศักดิ์ฯ และให้สำนักพิมพ์สุภาพใจดำเนินการจัดพิมพ์ เพื่อให้หนังสือสามก๊กมีความถูกต้อง (ถาวร ลิกขโกศล, สัมภาษณ์, 14 พฤษภาคม 2557)

การเขียนหนังสือสามก๊กในทางการบริหารและการสนับสนุนการจัดพิมพ์หนังสือสามก๊กเพื่อแจกจ่ายตามห้องสมุดและสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ของก่อกศักดิ์ ไชยรัศมีศักดิ์ ประธาน

เจ้าหน้าที่บริหารบริษัท ซีพี ออลล์ จำกัด (มหาชน) กลุ่มทุนชั้นนำของไทย มีข้อสังเกตอยู่ 2 ประการคือ

ประการแรก เป็นสิ่งที่น่าเชื่อได้ว่ากลุ่มทุนชั้นนำในประเทศไทยอย่างเช่น บริษัท ซีพี ออลล์ จำกัด (มหาชน) มีการนำหลักคิดจากสามก๊กมาใช้ในทางการบริหารธุรกิจของตน โดยดูจากหนังสือสามก๊กในทางการบริหารที่เขียนขึ้นโดยก่อก๊กดี ไชยรัศมีศักดิ์ ประธานเจ้าหน้าที่บริหาร ในเรื่อง อ่านสามก๊กถกบริหาร และ อ่านสามก๊กถกยอดคน ที่เป็นการวิเคราะห์สามก๊กผ่านประสบการณ์ทางการบริหาร

ประการที่สอง การสนับสนุนงบประมาณในการจัดพิมพ์หนังสือสามก๊ก ฉบับแปลโดยเจ้าพระยาพระคลัง (หน) ราชบัณฑิตยสภาชำระ จากเดิมที่การสนับสนุนการจัดพิมพ์หนังสือสามก๊กเป็นบทบาทของกลุ่มชนชั้นนำในราชสำนัก ขณะที่ปัจจุบันการสนับสนุนการจัดพิมพ์เผยแพร่หนังสือสามก๊กกลายเป็นบทบาทของกลุ่มธุรกิจ อย่างเช่น บริษัท ซีพีออลล์ จำกัด (มหาชน)

นอกจากงานเขียนหนังสือแบบพ็อคเก็ตบุ๊ก ประเภท How To แล้วเราจะพบว่า งานในเชิงวิชาการ เช่น การศึกษาวิจัย วิทยานิพนธ์ในระดับบัณฑิตศึกษา บทความ ในมหาวิทยาลัยของไทยหันมาศึกษาสามก๊กในทางการบริหารมากขึ้น เช่น

ปี พ.ศ. 2541 มีการศึกษาเรื่องสามก๊กกับการบริหารงานบุคคล: กรณีศึกษา กองทัพเล่าปี่ ของชานนท์ วัชรสกุณี ซึ่งผลการศึกษาพบว่า กลยุทธ์ในการบริหารงานบุคคลของเล่าปี่เกี่ยวกับเรื่องการสรรหา และการรักษาบุคลากร ได้แก่ บุคลิกลักษณะและอุปนิสัยของเล่าปี่ ซึ่งประกอบด้วยควมมีคุณธรรม ความเป็นผู้อ่อนน้อมถ่อมตน มีความจริงใจและรักผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างจริงใจ และความจงรักภักดีต่อพระเจ้าเหี้ยนเต้ หรือต่อราชวงศ์ แต่สำหรับเรื่องการใช้นุคลากรนั้น เล่าปี่มักจะใช้คน ไม่เหมาะสมกับงาน อันมีสาเหตุจากการขาดความชำนาญในการใช้นุคลากรของเล่าปี่ และข้อจำกัดในตัวบุคลากร จึงเป็นจุดอ่อนให้กองทัพเล่าปี่พ่ายแพ้สงครามในที่สุด

ปี พ.ศ. 2545 มีการศึกษาเรื่อง สามก๊กกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์: กรณีศึกษา กองทัพโจโฉ ของพีรวิทย์ พงศ์สุรชีวินในปี ซึ่งผลการศึกษาได้สะท้อนว่า โจโฉเป็นผู้มีความสามารถในการบริหารทรัพยากรมนุษย์แยกได้เป็น 1. การสรรหาคัดเลือก โจโฉยึดประโยชน์ขององค์กรเป็นที่ตั้ง แม้ว่าบุคคลนั้นจะทำให้บุตรชายคนโตต้องเสียชีวิตก็ตาม 2. การใช้คน โจโฉต้องการบุคลากรที่มีความคิดเห็นที่หลากหลายเพื่อประกอบการตัดสินใจ 3. การธำรงรักษาโจโฉจะปฏิบัติต่อผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างเท่าเทียมกัน แม้เรือญาติก็ไม่ได้รับการยกเว้น 4. การพัฒนา โจโฉจะพยายามสร้างค่านิยมให้บุคลากรในองค์กรให้เข้าใจความสำคัญของราษฎร ขณะที่จุดด้อยของโจโฉก็มีเรื่องการไม่วางใจในบุคคลอื่นและการขาดแรงจูงใจในการทำงานตอนบั้นปลายชีวิต การบริหารทรัพยากรมนุษย์ของโจโฉแตกต่างจากก๊กเล่าปี่ซึ่งยึดคุณลักษณะของบุคลากรเป็นหลัก และ

แตกต่างจากกึ่งของขุนกวนตรงที่โจโลใช้การบริหารทรัพยากรมนุษย์แบบเป็นทางการ ส่วนของขุนกวนใช้ความสัมพันธ์ส่วนตัว

ปี พ.ศ. 2549 มีการศึกษาเรื่องเทคนิคการบริหารจัดการองค์การ: กรณีศึกษาเทคนิคของโจโล ของกฤษณ์ รัตนศิริในผลการศึกษาพบว่าด้านการบริหารจัดการองค์การพบว่า

1. การบริหารจัดการองค์การของโจโลจะคล้ายกับรูปแบบองค์การระบบราชการแบบวิชาชีพ (The Professional Bureaucracy) ของ Mintzberg จุดที่แตกต่างกันคือ องค์การของโจโลจะมีรูปร่างเหมือนปิรามิดเพราะบนยอดสุดขององค์การมีโจโลเพียงผู้เดียวและในส่วนของฝ่ายเสนาธิการจะมีขนาดเล็กมากเพราะจะทำหน้าที่เป็นเพียงที่ปรึกษาเท่านั้น 2. โจโลมีการจูงใจผู้ใต้บังคับบัญชา 6 วิธี คือ การให้รางวัล แต่งตั้งหรือเพิ่มยศ ตำแหน่ง ชมเชย ยกย่องต่อหน้าขุนนาง ผู้ใต้บังคับบัญชา เลี้ยงดูครอบครัวผู้ใต้บังคับบัญชาเป็นอย่างดี และการเผด็จหมาย 3. โจโลมีการใช้อำนาจในองค์การ 3 วิธี คือ ใช้อำนาจในฐานะที่เป็นรัฐบาลกลาง ใช้อำนาจในฐานะที่เป็นสมุหนายกและสมุหกลาโหม และ การใช้อำนาจในการให้รางวัล เลื่อนยศ หรือการลงโทษ 4. โจโลมีวิธีการลงโทษ 3 วิธี คือ การตำหนิ การปลดหรือไล่ออก และการประหาร

ด้านการบริหารงานบุคคลนั้น สรุปได้ว่า 1. โจโลมีการแสวงหาคนมาร่วมงานด้วย 4 วิธี คือ โจโลไปเชิญมาเป็นพวกด้วยตนเอง เกลี้ยกล่อมศัตรูมาเป็นพวก มีผู้มาสมัครเป็นพวกเอง และคนในองค์การแนะนำผู้อื่นมาสมัคร 2. โจโลมีการรักษาคนให้อยู่ในองค์การ 3 วิธี คือ การให้รางวัล การสร้างความเชื่อมั่นให้ผู้ใต้บังคับบัญชา และ ใช้การหัวเราะหรือร้องไห้ในบางโอกาส 3. โจโลมีการเลิกใช้งานคน 3 วิธี คือ เลิกที่ความสามารถ ไม่คำนึงถึงความขัดแย้งส่วนตัว และบุคคลนั้นมีความซื่อสัตย์ไว้ใจได้

สรุปได้ว่าการตีความสามก๊กในฐานะยุทธศาสตร์ทางการบริหารของสังคมเป็นที่ยอมรับอย่างชัดเจนเกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2540 ช่วงที่ไทยประสบกับปัญหาวิกฤติเศรษฐกิจหรือที่เรียกว่า วิกฤติต้มยำกุ้ง โดยก่อนหน้านั้นในช่วง 10 ปีที่ผ่านมาเป็นช่วงที่ระบบเศรษฐกิจของประเทศเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว ขณะที่ตัวบทสามก๊กในช่วงนั้นสังคมไทยเริ่มที่จะตีความ โน้มเอียงมาทางการบริหารแทนที่ทางการทหารมากขึ้น จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2540 สามก๊กได้ถูกสังคมไทยตีความในฐานะยุทธศาสตร์ทางการบริหาร ดังจะเห็นได้จากตัวบทสามก๊กที่ออกมาส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องของการบริหาร โดยเฉพาะจุดเปลี่ยนที่เกิดจากการนำภาพยนตร์ชุด (ซีรีส์) สามก๊กที่ได้รับความนิยมในปี 2537 มาจัดทำใหม่พร้อมบทวิเคราะห์ในทางการบริหารโดยเจริญ วรรณนะสินในภาพยนตร์สามก๊กฉบับนักบริหาร ทำให้ต่อมามีการผลิตสามก๊กทางการบริหารตามอย่างมากมายทั้งที่เป็นงานที่ผลิตจากนักเขียน นักบริหารธุรกิจ รวมถึงงานทางวิชาการ

สิ่งสำคัญที่เกิดขึ้นในช่วงของการเปลี่ยนฐานะสามก๊กเป็นยุทธศาสตร์ทางการบริหารก็คือ การสนับสนุนการจัดพิมพ์เผยแพร่ ที่เดิมในช่วงต้นรัตน โกสินทร์ที่สามก๊กมีฐานะเป็นยุทธศาสตร์ทางการทหาร กลุ่มที่สนับสนุนการจัดพิมพ์และเผยแพร่เพื่อศึกษาก็จะเป็นกลุ่มชนชั้นนำและข้าราชการ ขณะที่ปัจจุบันสามก๊กมีฐานะเป็นยุทธศาสตร์ทางการบริหาร ทำให้กลุ่มที่สนับสนุนการจัดพิมพ์เผยแพร่กลายเป็นกลุ่มนักธุรกิจ อาจกล่าวได้ว่า กลุ่มใดใช้ประโยชน์จากสามก๊ก กลุ่มนั้นก็จะเป็นผู้สนับสนุนการจัดพิมพ์ เพื่อเผยแพร่อุดมการณ์ของกลุ่มตน

การเปลี่ยนฐานคิดทางทฤษฎีจากยุทธศาสตร์ทางการทหารสู่ยุทธศาสตร์ทางการบริหาร

ตลอดระยะเวลา 20 กว่าปีที่ผ่านมาสามก๊กได้ถูกเปลี่ยนฐานะจากการเป็นตัวบทที่ใช้เป็นยุทธศาสตร์ทางการทหาร มาสู่ฐานะใหม่ที่ใช้เป็นยุทธศาสตร์ทางการบริหาร ที่นำมาใช้ในวงการศึกษาเอกชนแทนที่การศึกษากันในกลุ่มชนชั้นนำ ขุนนาง อำมาตย์ ดังเช่น ยุคต้นรัตน โกสินทร์ที่ผ่านมา กล่าวโดยสรุปได้ 2 ประเด็นหลัก คือ

ประการแรก สามก๊กมีการเปลี่ยนการตีความจากยุทธศาสตร์ทางการทหารมาสู่ยุทธศาสตร์ทางการบริหาร

ประการที่สอง กลุ่มผู้ศึกษาสามก๊กได้เปลี่ยนไปตามการเปลี่ยนการตีความสามก๊ก กล่าวคือ การเปลี่ยนจากยุทธศาสตร์ทางการทหารที่ใช้ศึกษาในกลุ่มขุนนาง อำมาตย์ และข้าราชการ ไปสู่ยุทธศาสตร์ทางการบริหารที่ใช้ศึกษากันในกลุ่มนักบริหารองค์กร โดยเฉพาะองค์กรภาคธุรกิจเอกชน

การเปลี่ยนฐานะทางการทหารมาสู่ฐานะทางการบริหารนั้นไม่ได้เกิดขึ้นเฉพาะในตัวบทสามก๊กเท่านั้น แต่การเปลี่ยนฐานะดังกล่าวเริ่มต้นขึ้นมาจากการเปลี่ยนฐานคิดทางทฤษฎีทางการทหารที่เรารู้จักกันคือ ตำราพิชัยสงครามของซุนวูทฤษฎีทางการทหารดังกล่าวเป็นที่ยอมรับและนำไปประยุกต์ใช้ในทางการทหารทั้งในประเทศตะวันตกและประเทศตะวันออก การเปลี่ยนฐานคิดทางทฤษฎีจากการทหารมาสู่การบริหารของสามก๊กในครั้งนี้ส่วนหนึ่งเป็นการเปลี่ยนตามทฤษฎีทางการทหารของซุนวู แต่เดิมนั้นซุนวูถือเป็นปรัชญา หรือทฤษฎีทางการทหาร ภายใต้การอธิบายและยกตัวอย่างอย่างเป็นรูปธรรมผ่านวรรณกรรมแปลสามก๊ก จนกล่าวได้ว่า ซุนวูคือปรัชญาที่เป็นนามธรรม สามก๊กเป็นตัวอย่างของรูปธรรมในตำราพิชัยสงคราม แต่เมื่อบริบทเชิงโครงสร้างของสังคมได้เปลี่ยนจากการรบเป็นการค้าก็ทำให้ทฤษฎีทางการรบ ดังเช่น ทฤษฎีทางการทหารซุนวู ถูกนำมาปรับประยุกต์ใช้กับระบบเศรษฐกิจการค้า การบริหารองค์กรธุรกิจ เพื่อเป็นการแสวงหากำไรและสร้างความมั่งคั่งร่ำรวย ทำให้ส่งผลต่อการเปลี่ยนฐานะของสามก๊กตามไปด้วย ที่จากเคยเดิม

เป็นตัวอย่างของทฤษฎีซุนวูสำหรับใช้ในทางการทหาร มาสู่การเป็นตัวอย่างของทฤษฎีซุนวูที่ใช้ในทางการบริหาร

สำหรับพัฒนาการและสาระสำคัญของทฤษฎีทางการทหารซุนวู หรือตำราพิชัยสงครามซุนวู ผู้เขียนจะอธิบายเพื่อเป็นการทำความเข้าใจพอสังเขปดังนี้

ตำราพิชัยสงครามของซุนวูนั้น หากอ่านตามตัวอักษรจีนหมายถึง หลักการทำศึกของซุนจื่อ ซึ่งชื่อซุนจื่อเป็นอีกชื่อหนึ่งของซุนวู ตำราพิชัยสงครามของซุนวูถือเป็นปรัชญาทางการทหารของจีนที่เก่าแก่ที่สุดในโลก ซึ่งมีอายุมากกว่า 2,400 กว่าปี ที่ถือว่าเป็นปรัชญาตะวันออกที่ได้รับการยอมรับกันอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะในทางการทหารที่ถือว่าซุนวูเป็นนักยุทธศาสตร์ (Strategy) ทางการทหารที่สำคัญคนหนึ่งที่เขียนตำราเพื่อใช้ในการทำการศึกสงครามหรือที่เรียกว่า ตำราศิลปะการสงคราม ภาษาอังกฤษใช้คำว่า The Art of War ปัจจุบันตำราพิชัยสงครามซุนวูถือว่าเป็นคัมภีร์ทางการทหารที่หลายประเทศนำไปแปลและใช้ในการเรียนการสอนให้กับนายทหารและการป้องกันประเทศ

ตำราพิชัยสงครามของจีนหากพิจารณาจากหลักฐานที่ปรากฏจะพบว่ามีอยู่ด้วยกัน 7 ฉบับ คือ ตำราพิชัยสงครามซุนวู หรืออีกชื่อหนึ่งว่า ซุนจื่อปิงฝ่า ตำราพิชัยสงครามของซุนปิง เป็นนิพนธ์ของหลานปู่ของซุนวู แต่เพิ่งมาค้นพบทำให้หลักฐานไม่สมบูรณ์หากเทียบกับตำราพิชัยสงครามของซุนวู และตำราพิชัยสงครามอีก 6 ฉบับ คือ ตำราพิชัยสงครามหวู่ฉี ตำราพิชัยสงครามอู๋เหลี่ยวจื่อ ตำราพิชัยสงครามเค่ลี้ดลับ 7 ประการ ตำราพิชัยสงคราม กุโลบาย 3 ประการ ตำราพิชัยสงคราม ชื่อหมาป่า และคำปฐจา-วิสัยนาของเหลี่ยอู๋ก่ง ตำราพิชัยสงครามที่กล่าวมานี้มีเพียงตำราพิชัยสงครามของซุนปิงที่มีเนื้อหาไม่สมบูรณ์ แต่ตำราพิชัยสงครามที่มีน้ำหนัก รอบคอบ และใช้ภาษาที่รัดกุมและยอมรับกันทั่วไปก็คือ ตำราพิชัยสงครามซุนวู

ประเทศไทยได้มีการนำตำราพิชัยสงครามซุนวูมาแปลและจัดพิมพ์เป็นเล่มครั้งแรกในปี พุทธศักราช 2495 โดยเสถียร วีรกุล (2495 อ้างถึงใน บุญศักดิ์ แสงระวี, 2535, หน้า 8-9) เป็นผู้แปลและเรียบเรียงตำราพิชัยสงครามซุนวูของไทยที่แปลออกมานั้นเป็นการนำเสนอโดยการยกข้อความภาษาจีน พร้อมกับแปลเป็นภาษาไทยที่ละข้อความ ทำเล่มมีการนำเสนอด้วยภาษาอังกฤษ ที่ประกอบไปด้วยเนื้อหาจำนวน 13 บรรพ ดังนี้

บรรพที่ 1 การวางแผนการในเบื้องต้น บรรพที่ 2 การดำเนินสงคราม บรรพที่ 3 ยุทธโบาย บรรพที่ 4 ลักษณะการยุทธ บรรพที่ 5 ยุทธฐานะภาพ บรรพที่ 6 ความตื่นลึกลับบาง บรรพที่ 7 การสัประยุทธ์ชิงชัย บรรพที่ 8 นานาวิธีการ บรรพที่ 9 การเดินทัพ บรรพที่ 10 ลักษณะพื้นภูมิ บรรพที่ 11 นวภูมิ บรรพที่ 12 พินิจด้วยเพลง และบรรพที่ 13 การใช้จารชน

จะพบว่า มีหลักฐานต่าง ๆ มากมายที่เป็นเครื่องยืนยันถึงความสัมพันธ์ระหว่างสามก๊กกับ ทฤษฎีทางการทหารของซุนวู ในฐานะที่สามก๊กเป็นตัวอย่างที่เป็นรูปธรรมของทฤษฎีซุนวู เช่น จาก คำสัมภาษณ์ของถาวร ลิกข โกลศ ผู้เชี่ยวชาญจีนศึกษา ได้กล่าวไว้ว่า (ถาวร ลิกข โกลศ, สัมภาษณ์, 10 กรกฎาคม 2557)

ตัวบทสามก๊กถือว่าเป็นตัวอย่างที่ดีในการทำความเข้าใจหรือการอธิบายทฤษฎีของซุนวู สามก๊กนั้นเป็นการเขียนขึ้นเพื่อที่จะใช้เป็นตัวอย่างในการอธิบายทฤษฎีซุนวู อาจกล่าวได้ว่าทฤษฎี ซุนวู หรือตำราพิชัยสงครามซุนวูถือเป็นมรดกที่สำคัญทางตะวันออก ที่มีลักษณะเป็นในเชิงปรัชญา หรือทฤษฎีที่ยากต่อการอธิบายให้เกิดความเข้าใจ จึงจำเป็นต้องหาตัวอย่างมาอธิบายทฤษฎีให้เกิด ความเข้าใจได้ง่ายขึ้น และตัวอย่างที่นิยมหยิบยกกันมาอย่างแพร่หลายในการอธิบายอย่างเห็นภาพ ของทฤษฎีทางการทหารของซุนวูก็คือ การอธิบายผ่านวรรณกรรมสามก๊ก ที่เนื้อหาส่วนใหญ่ เกี่ยวข้องกับการทำศึก ดังนั้นสามก๊กจึงกลายเป็นตัวอย่างของทฤษฎีซุนวูที่เป็นรูปธรรม

นอกจากนี้ในหนังสือ อ่านภูมิปัญญาสามก๊กอู่อิว ได้กล่าวถึงนิยายสามก๊กในแง่ที่เป็น แบบเรียนอย่างง่ายในการสอนพิชัยสงครามของซุนวูไว้อย่างน่าสนใจดังนี้ (ถาวร ลิกข โกลศ, สัมภาษณ์, 10 กรกฎาคม 2557)

ซุนวู คือ ตำราพิชัยสงคราม เป็นปรัชญาหรือหลักการทำสงคราม ส่วนจิตวิญญาณของ สามก๊ก คือ คัมภีร์พิชัยสงครามที่เป็นการประมวลกรณีศึกษาจากซุนวู หรือเป็นตัวอย่างในการทำ สงครามตามพิชัยสงครามของซุนวู ถือได้ว่าเป็นแบบเรียนอย่างง่ายในการสอนพิชัยสงครามของ ซุนวู ในนิยายสามก๊กมีกรณีตัวอย่างมากมายที่สะท้อนให้เห็นถึงการนำหลักทางพิชัยสงครามของ ซุนวูไปใช้ เช่น

1. หลักการเอาชนะใจเป็นยอดยุทธ์ เป็นหลักพิชัยสงครามของซุนวู ตัวอย่างที่พบ ในนิยายสามก๊กในตอน ขงเบ้งจับเบ้งเฮ็ก แล้วปล่อยถึง 7 ครั้ง เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงการที่ขง เบ้งพยายามที่จะเอาชนะใจเบ้งเฮ็ก
2. หลัก รู้เขารู้เรา ร้อยรบมิพ่าย ตัวอย่างที่พบในนิยายสามก๊กในตอนขงเบ้งทำ อุบายเมืองร้าง หรือในตอนที่ถูกแควางแผ่นดินเถียงตัง
3. หลักการใช้กลศึกถือเป็นยอดยุทธ์ การรบปะทะถือเป็นหัวใจของการสงคราม ตัวอย่าง ที่พบในนิยายสามก๊กตอน ขงเบ้งร่วมมือซุนกวนสู่ศึกโจโฉ ตอนศึกผาแดง
4. หลักการการศึกไม่มีสภาพการณ์คงที่ เช่นเดียวกับน้ำไม่มีรูปที่แน่นอน ตัวอย่างตอน ม้าเจ๊กเสียบงเต็ง ถือเป็นการยึดพิชัยสงครามโดยไม่ยึดสภาพความเป็นจริง
5. หลักการใช้แผนที่ที่ลึกซึ้งจึงจะเอาชนะชนะได้ ตัวอย่างสามก๊กตอน โจโฉเผาเสบียง อ้วนเสี้ยว เป็นต้น

หรือกรณีการเรียนการสอนวิชาการทางการทหารของไทย เช่น สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ วิทยาลัยเสนาธิการทหาร ก็มีการนำตำราพิชัยสงครามซุนวูมาบรรยายเกี่ยวกับหลักการทหาร และยกตัวอย่างสามก๊กเพื่อให้เกิดความเข้าใจได้ง่าย ดังคำสัมภาษณ์ของพันเอกโสภณ ศิริงาม ที่กล่าวไว้ว่า (โสภณ ศิริงาม, สัมภาษณ์, 8 พฤษภาคม 2557)

การอ่านพิชัยสงครามต้องมีตัวอย่าง สามก๊กเป็นตัวอย่าง ถ้าเป็นภาษาพิชัยสงครามล้วน ๆ เข้าใจยาก

สามก๊กเป็นการประยุกต์ใช้ตำราพิชัยสงครามซุนวู

สามก๊กศึกษาง่าย อ่านสนุก ประยุกต์ใช้ได้เลย

ทุกวันนี้ผมบรรยายซุนวู และยกตัวอย่างสามก๊ก ในเรื่องของการวางแผน

การนำสามก๊กมาใช้อธิบายหรือเป็นตัวอย่างของการใช้ทฤษฎีของซุนวู ยังสามารถพบได้จากงานเขียนต่าง ๆ เช่น งานของบุญศักดิ์ แสงระวี ที่แปลและเรียบเรียง ตำราพิชัยสงครามภาคปฏิบัติ โดยมีการจัดพิมพ์เป็นครั้งแรกในปี 2532 หนังสือเล่มนี้ได้รับความนิยมอย่างต่อเนื่องล่าสุดพิมพ์เป็นครั้งที่ 16 ในปี พ.ศ. 2552 เนื้อหาของหนังสือเล่มนี้เป็นการแปลหลักพิชัยสงครามของซุนวู 13 บท พร้อมบทวิเคราะห์ และยกตัวอย่างเพื่อนำไปสู่การนำไปปฏิบัติ โดยยกกรณีตัวอย่างด้วยวรรณกรรมอื่น ๆ เช่น สามก๊ก หรือการทำสงครามของกษัตริย์ไทยในอดีต สำหรับจุดเด่นของหนังสือเล่มนี้คือ การเพิ่มบทวิเคราะห์และภาคปฏิบัติทำให้ตำราพิชัยสงครามซุนวูเกิดความสมบูรณ์และเป็นรูปธรรมมากขึ้น

นอกจากนี้งานแปลของ บุญศักดิ์ แสงระวี ในเล่ม ศิลปะการใช้กลยุทธ์ในสามก๊ก แปลมาจากงานของฮั่วเหยีเจีย ที่เนื้อหาของหนังสือเล่มนี้เป็นการนำหลักการพิชัยสงครามของซุนวูที่มีลักษณะเป็นนามธรรม มาขยายความให้เห็นเป็นรูปธรรมด้วยการนำวรรณกรรมสามก๊กมาเป็นตัวอย่าง โดยเนื้อหาได้แบ่งออกเป็น 13 บทตามหลักพิชัยสงครามของซุนวู

อาจกล่าวโดยสรุปว่า สามก๊ก ถือเป็นส่วนหนึ่งในการทำความเข้าใจเนื้อหาในเชิงทฤษฎีของซุนวู เนื่องจากสามก๊กจะเป็นตัวอย่างที่สะท้อนให้เห็นการนำหลักทฤษฎีซุนวูไปใช้ในการทหารได้อย่างเป็นรูปธรรม และทำให้เกิดความเข้าใจได้ง่ายมากขึ้นกว่าการอ่านทฤษฎีซุนวูเพียงอย่างเดียว ตัวอย่างที่มีการกล่าวถึงเรื่องนี้จะพบได้จากงานเขียนทั้งในประเทศและต่างประเทศ เช่น หนังสือพิมพ์ของต่างประเทศ หนังสือแปล และการเรียนการสอนวิชาทางการทหารของไทยในปัจจุบันที่ยังคงมีการนำสามก๊กมาใช้อธิบายทฤษฎีของซุนวู

การเปลี่ยนฐานคิดทางทฤษฎีทางการทหารของซุนวู ที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนฐานะของสามก๊กในประเทศไทยเกิดจากกระแสความนิยมงานเขียนของตำราพิชัยสงครามซุนวูแบบฉบับ

มาตรฐานที่เป็นยุทธศาสตร์ทางการทหาร และฉบับประยุกต์ที่เป็นยุทธศาสตร์ทางการบริหารของประเทศต่าง ๆ โดยเฉพาะประเทศแถบตะวันออก ที่มีการนำไปประยุกต์ใช้ทั้งทางการทหาร และการบริหาร

สำหรับตำราพิชัยสงครามซุนวูที่ถือว่ามีฐานะที่เป็นยุทธศาสตร์ทางการบริหารเล่มแรก ๆ ในประเทศไทยเกิดขึ้นในช่วงต้นปีพุทธศักราช 2532 จากหลักฐานที่ปรากฏพบว่ามีหนังสือแปลของซุนวูในทางการบริหาร เช่น หนังสือแปลของนิรันดร์ อุดมฉันทน์ ที่เขียนโดย เหลียง เซียนซุ ในเรื่องซุนวู สู่สงครามธุรกิจหนังสือ สร้างธุรกิจ ด้วยความคิดซุนวู: ฉบับภาพจำลอง ที่แปลโดยธีรลักษณ์ ชวานพงษ์ หนังสือ ญี่ปุ่นลุยแนวรบธุรกิจตามตำราพิชัยสงครามซุนวู ที่เขียนโดยโมริฮิโร คาวาโน และ กลยุทธ์ซุนวูเพื่อชัยชนะในสมรภูมิธุรกิจที่เขียน โดยเชียวฉางซุ และหลีกู๋ย บุญศักดิ์ แสงระวี นำมาแปลและเรียบเรียง

นอกจากนี้ยังพบว่าได้มีการกล่าวถึงทฤษฎีซุนวูว่าเป็นทฤษฎีที่ใช้ได้ในทางการบริหาร โดยมีวรรณกรรมสามก๊กเป็นการย่อยทฤษฎีซุนวูให้เกิดเป็นรูปธรรมดังที่ปรากฏในหนังสือพิมพ์ของประเทศตะวันออก เช่น หนังสือพิมพ์ เทียนเทียนญี่เป่า ของฮ่องกง กล่าวว่า ชาวญี่ปุ่นที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับนวนิยายคลาสสิกของจีนว่า นักบริหารชั้นสูงของวิสาหกิจญี่ปุ่นมองว่าพิชัยสงครามเป็นความรู้พื้นฐานทางปรัชญาที่ขาด ไม่ได้ในพหุมิชฌุมิใน โลกทุกวันนี้ที่การแข่งขันในตลาดการค้ามีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา การอ่านพิชัยสงครามซุนวู ก็เพื่อเป็นการซึมซับเอาทฤษฎีพื้นฐาน อ่านสามก๊ก ก็เพื่อดูตัวอย่างการปฏิบัติรูปธรรมที่เป็นจริง และอ่าน ไชอิ๋วเพื่อสร้างจินตนาการ (ทองแถม นาดจำนง, 2533)

การตีความทฤษฎีซุนวูจากการเป็นทฤษฎีทางการทหารมาสู่ทฤษฎีทางการบริหาร เป็นพื้นฐานในการเปลี่ยนการมองสามก๊กในฐานะยุทธศาสตร์ทางการทหารมาเป็นยุทธศาสตร์ทางการบริหาร การตีความทฤษฎีซุนวูใหม่เกิดขึ้นในต่างประเทศก่อนที่จะมีอิทธิพลต่อประเทศไทยจากการสำรวจงานเกี่ยวกับซุนวูในทางการบริหารจะพบว่าประเทศญี่ปุ่น เป็นประเทศแรก ๆ ที่มีการศึกษาซุนวู และมีการประยุกต์ใช้จากทางการทหารไปสู่การเมือง การต่างประเทศ และการบริหารธุรกิจอย่างกว้างขวาง หนังสือตำราพิชัยสงครามของซุนวูจึงเป็นสิ่งที่ทุกคนในครอบครัวของชาวญี่ปุ่นรู้จักกันดี (บุญศักดิ์ แสงระวี, 2534, หน้า 8-9)

การตีความทฤษฎีจากการทหารมาสู่การบริหารของทฤษฎีซุนวูได้ถูกเปลี่ยนการตีความใหม่โดยการนำมาประยุกต์ใช้กับทางการบริหารธุรกิจเอกชน ดังที่มีปรากฏการณ์ในเอกสารต่าง ๆ เช่น

วงการธุรกิจของประเทศญี่ปุ่น ที่ให้ความสนใจศึกษาสามก๊กในทางการบริหาร ได้มีการกล่าวถึงฐานคิดทางการบริหารสำหรับนักบริหารที่อยากประสบความสำเร็จในบทความของ

หนังสือพิมพ์ เทียนเทียนฉีเป่า ของฮ่องกง กล่าวถึงการบริหารในประเทศญี่ปุ่นว่า (ทองแถม นาดจ้านง, 2533)

ชาวญี่ปุ่นผู้เชี่ยวชาญเรื่องจีนคคศึกษาผู้หนึ่งซึ่งได้ศึกษาเกี่ยวกับนวนิยายคลาสสิกของจีน มาพอสมควร เคยกล่าวไว้ว่า บริษัทวิสาหกิจใหญ่ ๆ บางบริษัทของญี่ปุ่น ขณะที่ทำการอบรม พนักงานระดับบริหาร ได้กำหนดให้พนักงานอ่านนวนิยายโบราณของจีนสามเล่ม และระบุห้ามอ่าน อีกหนึ่งเล่ม เล่มที่ควรอ่าน คือ 1. พิชัยสงครามซุนวู 2. นิยายอิงประวัติศาสตร์ สามก๊ก 3. ไชอิ๋ว ส่วน เล่มที่ห้ามคือ ซ้องกั๋ง นักบริหารชั้นสูงของวิสาหกิจญี่ปุ่นมองว่าพิชัยสงครามเป็นความรู้พื้นฐานทาง ปรัชญาที่ขาดไม่ได้ในพหุวัฒนธรรมใน โลกทุกวันนี้ที่การแข่งขันในตลาดการค้ามีการเปลี่ยนแปลงอยู่ ตลอด การอ่านพิชัยสงครามซุนวู ก็เพื่อเป็นการซึมซับเอาทฤษฎีพื้นฐาน อ่านสามก๊ก ก็เพื่อดูตัวอย่าง การปฏิบัติรูปธรรมที่เป็นจริง และอ่าน ไชอิ๋วเพื่อสร้างจินตนาการ

ในทางวิชาการของประเทศญี่ปุ่นมีการศึกษาดำราพิชัยสงครามในแง่ที่เป็นการ บริหารธุรกิจเอกชน เช่น บทความที่เขียนโดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วี เช่า สุ คณบดีคณะ บริหารธุรกิจและเป็นผู้อำนวยการวิทยาลัยศึกษาด้านการบริหารระดับปริญญาโท ปริญญาเอก อีก ทั้งยังเป็นหัวหน้าแผนกนโยบายธุรกิจ มหาวิทยาลัยแห่งชาติสิงคโปร์ ได้เขียนหนังสือและบทความ เกี่ยวกับ ศิลปะการรบและการบริหารของซุนวู ออกมาเป็นจำนวนมาก ที่พยายามมองญี่ปุ่นผ่าน ทฤษฎีของซุนวู ด้วยความพยายามที่จะชี้ให้เห็นว่าญี่ปุ่นประสบความสำเร็จเนื่องจากการนำ ทฤษฎีของซุนวูมาประยุกต์ใช้กับธุรกิจ (บุญศักดิ์ แสงระวี, 2534, หน้า 12 - 19)

สำหรับประเทศไทยมีการนำแนวคิดทฤษฎีซุนวูมาใช้ในทางการบริหารงานของภาค ธุรกิจเอกชนมากมาย หากพิจารณาจากหนังสือประเภท How to หรือพ็อคเก็ตบุ๊ก ที่มีการจัดพิมพ์ เผยแพร่กันอย่างกว้างขวางในช่วง 3 ทศวรรษที่ผ่านมา พบว่ามีการจัดพิมพ์ไว้ดังนี้

ช่วงปี พุทธศักราช 2532 - 2540

ได้มีการเขียนหนังสือออกมาหลายเล่ม เช่น หนังสือแปลของนิรันดร์ อุดมจันทร์ ที่เขียน โดย เหลียง เซียนซุ ในเรื่อง ซุนวู สู่อสังครามธุรกิจเนื้อหาเป็นการประยุกต์หลักพิชัยสงครามของ ซุนวูเข้ากับการประกอบธุรกิจ พร้อมยกตัวอย่างกรณีศึกษาจากบริษัทเอกชนต่าง ๆ หนังสือ สร้าง ธุรกิจ ด้วยความคิดซุนวู: ฉบับภาพจำลอง ที่แปลโดยธีรลักษณ์ ชนวนพงษ์ หรือหนังสือเกี่ยวกับการ ประยุกต์ดำราพิชัยสงครามซุนวูในทางการบริหารของภาคธุรกิจ เช่น ญี่ปุ่นลุยแนวรบธุรกิจตาม ดำราพิชัยสงครามซุนวู ที่เขียนโดยโมริอิโร คาวาโนและบุญศักดิ์ แสงระวี นำมาแปลและเรียบเรียง เป็นภาษาไทย นอกจากนี้บุญศักดิ์ แสงระวี ได้แปลและเรียบเรียงงานใหม่ โดยใช้ชื่อว่า กลยุทธ์ ซุนวูเพื่อชัยชนะในสมรภูมิธุรกิจที่เขียนโดยเซียวฉางซุ และหลีกุ่ย นายทหารของกองบัญชาการ กลุ่มกองทัพปลดแอกประชาชนจีน โดยเลือกกลยุทธ์ที่สำคัญในดำราพิชัยสงครามซุนวู 30 กลยุทธ์

นำมาประสานกับการดำเนินธุรกิจทั้งโดยตรงและโดยอ้อม ด้วยการหิบบกตัวอย่างการใช้ตำราพิชัยสงครามชุนวูมาให้เห็นเป็นรูปธรรม เพื่อให้เกิดการนำตำราพิชัยสงครามชุนวูไปใช้ได้ง่ายขึ้น โดยผู้แปลได้จัดแปลลงในนิตยสาร หลักไท ตั้งแต่ฉบับที่ 463 จนถึง 492 ซึ่งมีผู้อ่านสนใจอ่านเป็นจำนวนมากจึงได้มีการรวมเล่มขึ้น

ช่วงปี พุทธศักราช 2541- 2550

ปี พ.ศ. 2541 มีหนังสือเกี่ยวกับชุนวูในทางการบริหาร เช่นการบริหารแบบชุนวู ที่เขียนโดยสันติภาพ นิตย์เนืองสุข และ ชุนวูกับการจัดการ หนังสือแปลที่อำนวยการ ภูมิพัทธ์เผ่าพงศ์ เรียบเรียงงานของ โกะเค็งเหอ โดยเนื้อหาเป็นการประยุกต์หลักพิชัยสงครามชุนวูเข้ากับการบริหารจัดการสมัยใหม่ ซึ่งผู้เขียนเป็นนักบริหารในกลุ่มธุรกิจจึงมีการเขียนที่เน้นการอธิบายหลักการของชุนวูเพื่อนำมาใช้อธิบายการบริหารจัดการในองค์กรปัจจุบัน

ปี พ.ศ.2543 หนังสือ กลยุทธ์พิชิตชัยสงครามชุนวูเส้นทางสู่ผู้บริหาร โคตรแห่งการจัดการบริหารธุรกิจแก้วชาย ธรรมมาชัย แปลและเรียบเรียง.

ปี พ.ศ. 2546 หนังสือ คัมภีร์การตลาดตามตำราพิชัยสงครามชุนวู เขียนโดย สุภณัฐ ชูชินปราการ หนังสือยุทธศาสตร์ชุนวู; 15 กลยุทธ์พิชิตหุ้่น ที่เป็นงานของเคอร์ติส เจ มอนต์โกเมอรี สมพงษ์ สุวรรณจิตกุล นำมาแปลและเรียบเรียง.

ปี พ.ศ. 2547 มีงานของ ทศ คณนาพร ในเรื่อง ชุนวูสอนเจ้าส่วนเนื้อหาของชุนวูสอนเจ้าส่วนนั้นแบ่งออกเป็น 2 ภาค คือ ภาคที่หนึ่งเป็นการประเมินศึก ประเมินกำลังและสถานการณ์. ส่วนภาคที่สอง กลยุทธ์ พิชัยสงครามชุนวู จากสมรภูมิมิรบแปรเปลี่ยนเป็นสมรภูมิธุรกิจการค้า ประกอบด้วยกลยุทธ์ทั้งหมด 64 กลยุทธ์ ซึ่งเนื้อหาของทั้งสองภาคเป็นการนำเสนอหลักการแนวคิดในพิชัยสงครามชุนวูในเชิงทฤษฎี พร้อมยกตัวอย่างการนำกลยุทธ์ชุนวูไปใช้ของกลุ่มธุรกิจต่าง ๆ เช่น เครือเจริญโภคภัณฑ์กับการเตรียมการลงสู่สมรภูมิธุรกิจ เครือสหพัฒน์พิบูลกับการเริ่มต้นสู่ความยิ่งใหญ่ หรือการนำหลักกลยุทธ์ของชุนวู เช่น รบร้อยครั้ง ชนะร้อยครั้ง ผ่านตัวอย่างของธนินท์ เจียรวนนท์ กับมุมมองเชิงธุรกิจ เป็นต้น หนังสือ พิชัยสงครามชุนวู ฉบับ 189 ตัวอย่างกลยุทธ์ทางธุรกิจ งานเรียบเรียงของ อธิคม สวัสดิ์ดิยาน หนังสือเล่มนี้ได้รวบรวมและเรียบเรียงจากหนังสือหลายเล่ม ได้แก่ รวมกลยุทธ์ชุนวูฉบับปฏิบัติ ของจางเจี้ยนกั๋วต่งกวางจง และคณะ พิชัยสงครามชุนวูฉบับศึกษาเป็นใช้เป็น ของหลิวอึ้ง พิชัยสงครามชุนวูและแก่นสามก๊ก ของหลิวซิงเถี่ย และ พิชัยสงครามชุนวู ฉบับประยุกต์ใช้เชิงธุรกิจ ของเหลียงเซี่ยนชู เป็นการนำหลักการในพิชัยสงครามชุนวูมาประยุกต์ใช้ในการบริหารธุรกิจ โดยยกตัวอย่างบริษัทที่มีการนำหลักพิชัยสงครามของชุนวูมาประยุกต์ใช้ในทางธุรกิจจำนวน 189 ตัวอย่าง

ปี พ.ศ. 2548 ตำราพิชัยสงครามชุนวู ควบ ศิลปะการตลาด และ ตำราพิชัยสงคราม

ซุนวู ควบ ศิลปะการบริหาร ที่เขียนขึ้นโดย Gary Gagliardi และวีรจิต กลัมพะสุด นำมาแปลและเรียบเรียง หนังสือ ซุนวู: คัมภีร์พิชัยสงคราม การปรับใช้ในงานจัดการเขียน โดยอำนวยการปฏิบัติ ภูมิพัทธ์ เผ่าพงศ์ และหนังสือ ซุนวู ชี้อรรถรย เขียนโดยเปี่ยมศักดิ์ คุณากรประทีปเนื้อหาเป็นการนำกลยุทธ์ของซุนวูไปใช้ในวงการบริหารธุรกิจไทย พร้อมยกตัวอย่างกลยุทธ์ซุนวูด้วยวรรณกรรมสามก๊ก และเลียดก๊ก เพื่อแสดงให้เห็นภาพการประยุกต์ใช้กลยุทธ์หรือหลักการของซุนวู พร้อมกันนี้ก็ยังได้มีการชี้ให้เห็นถึงตัวอย่างการนำกลยุทธ์ซุนวูไปใช้ และประสบความสำเร็จในธุรกิจ เช่น ธุรกิจ เซเว่นอีเลฟเว่น ธุรกิจบ้านไร่กาแฟ ธุรกิจชาเขียวโออิชิ เป็นต้น

ปี พ.ศ. 2549 มีหนังสือเกี่ยวกับการบริหารด้วยทฤษฎีซุนวู เช่น ซุนวู สอนพลิกเกมธุรกิจ เขียนโดย ทศ คณาพร เป็นเล่มต่อจากซุนวูสอนเจ้าสัว ซึ่งได้รับการตอบรับเป็นอย่างดี เนื้อหาของซุนวูสอนเกมพลิกธุรกิจนี้เป็นการนำหลักพิชัยสงครามซุนวูไปประยุกต์ใช้ในทางธุรกิจ โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 2 ภาค คือ ภาคที่ 1 การประเมินกำลังและสถานการณ์ ซึ่งประกอบด้วย 1. การประเมินเพื่อหยั่งรู้ผลแห่งการทำศึก โดยยกตัวอย่างธุรกิจของ บริษัทเครือเจริญโภคภัณฑ์ ก่อนลงสนามธุรกิจ 2. 5 เงื่อนไขสำคัญในการทำธุรกิจ โดยยกตัวอย่างกลุ่มธุรกิจต่าง และ 3. สิ่งต่าง ๆ 7 ประการที่ควรคำนึงถึง และภาคที่ 2 กลยุทธ์ พิชัยสงครามซุนวู เป็นการนำหลักกลยุทธ์ของซุนวู ตั้งแต่บรรพที่ 1-13 มาใช้ในทางการบริหาร พร้อมยกตัวอย่างจากกลุ่มธุรกิจประกอบ

ปี พ.ศ.2550 เปี่ยมศักดิ์ คุณากรประทีป ได้เขียนหนังสือ ยุทธศาสตร์ซุนวู กลยุทธ์ไร้พ่าย ในสงครามธุรกิจ โดยเป็นเล่มที่สองต่อจากซุนวูที่ช้อรย เป็นหนังสือที่ใช้ประกอบการสัมมนา เทคนิคการบริหารแบบวัฒนธรรมจีน เรื่อง กลยุทธ์ทางธุรกิจจากวรรณกรรมจินโบราณ เป็นการนำยุทธศาสตร์แห่งชัยชนะของซุนวูมาประยุกต์ใช้กับการปรับตัวธุรกิจ SMEs ให้สามารถดำรงอยู่ได้ในสภาวะการแข่งขันที่รุนแรงในปัจจุบัน

ช่วงปี พุทธศักราช 2551 – ปัจจุบัน

ปี พ.ศ. 2552 มีงานแปลของสุวัฒน์ ลืองามวงศ์ ในเรื่อง ตำราพิชัยยุทธซุนวู สูดยอดแม่ไม้ ธุรกิจ = 36 Business stratagems ที่เขียนโดยหวางซวนหมิง หนังสือ สูดยอดพิชัยสงครามการค้า : เปิดตำรายุทธซุนวูสู่ศึกธุรกิจ เขียนโดยหวางซวนหมิง แปลและเรียบเรียงโดยวิภาวัลย์ บุญรัตพันธุ์

ปี พ.ศ. 2554 มีงานเขียนของทศ คณาพร เรื่อง ซุนวูสอนเอาชนะใจคน และพิชิตธุรกิจการค้าเพื่อความยิ่งใหญ่แห่งชีวิต = Win heart with Sun Tzu & Business mangine for excellence เนื้อหาของหนังสือเล่มนี้ เป็นการนำเอากลยุทธ์ตำราพิชัยสงครามของซุนวูที่สำคัญมาเปรียบเทียบกับกลยุทธ์การเอาชนะใจคนและการบริหารคนสมัยใหม่ที่ใช้ในการสร้างธุรกิจการค้าให้ยิ่งใหญ่

ปีพ.ศ. 2555 หนังสือเรื่องกลยุทธ์ยุทธวิธีผู้นำแบบซุนวู ที่เขียนโดยศุภนิมิตวิรสุเป็นการนำเสนอหลักพิชัยสงครามในแง่มุมทางการบริหาร โดยเน้นไปที่ตัวผู้นำนักบริหารนักปกครอง

นักการเมืองซึ่งเป็นแนวคิดที่ผู้เรียบเรียงได้นำข้อคิดบางประการออกมาจากตำราพิชัยสงครามและนำมาสรุปเป็นหมวดกว้าง ๆ เพื่อให้ง่ายในการทำความเข้าใจ

สำหรับตัวอย่างหนังสือที่นำหลักพิชัยสงครามของซุนวูทั้ง 13 บรรพ มาใช้ในทางการบริหารที่มีการเปรียบเทียบการตีความจากทฤษฎีทางการทหารไปสู่ทฤษฎีทางการบริหารที่เห็นอย่างชัดเจนก็คือ

หนังสือชื่อ ตำราพิชัยสงครามของซุนวู ควบศิลปะการตลาด และตำราพิชัยสงครามของซุนวู ควบศิลปะการบริหาร ทั้งสองเล่มนี้เขียนโดย แกรี่ แกเกลียดิ ถูกนำมาแปลและเรียบเรียงโดย พ.ท. วีรจิต กลัมพะสุด ตีพิมพ์ครั้งแรกใน ปี พ.ศ. 2548 เนื้อหาเป็นเรื่องของการตีความทฤษฎีซุนวูใหม่ ด้วยการนำมาประยุกต์ใช้กับหลักการบริหารของภาคธุรกิจเอกชน ทั้งในแง่ของการบริหารและการตลาด ด้วยการตีความเทียบเคียงหลักยุทธศาสตร์ทางการทหารของซุนวูมาเป็นหลักยุทธศาสตร์ทางการบริหาร ผู้เขียนได้เปรียบเทียบหลักยุทธศาสตร์ไว้ดังนี้

ตารางที่ 5-1 การเปรียบเทียบการตีความหลักยุทธศาสตร์ทางการทหารของซุนวูกับการบริหาร

หลักยุทธศาสตร์ทางการทหารของซุนวู	การตีความในฐานะยุทธศาสตร์ทางการบริหาร	
	การตีความเพื่อใช้ในทางการบริหาร	การตีความเพื่อใช้ในทางการตลาด
การประมาณสถานการณ์	การวิเคราะห์	วิเคราะห์การตลาด
การทำสงคราม	การตัดสินใจ	การเลือกตลาดเป้าหมาย
การวางแผนโจมตี	โจมตีปัญหา	การออกแคมเปญ
การวางกำลัง	การปรับปรุง	การบริหารแบรนด์ของผลิตภัณฑ์
พลาณภาพ	วิสัยทัศน์	แรงส่งหนุนเนื่องทางการตลาด
จุดอ่อนจุดแข็ง	ปัญหาและโอกาส	ความต้องการและการตอบสนอง
การตั้งประยุทธ์	การแข่งขัน	การติดต่อสื่อสารทางการตลาด
ความสามารถในการปรับตัว	การปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง	การปรับตัวให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางการตลาด
การเดินทัพ	ก้าวล้ำ ให้นำหน้า	แคมเปญการตลาด
ภูมิประเทศ	วิธีดำเนินการที่ดีที่สุด	สถานการณ์การตลาด
เก้ายุทธภูมิ	สภาพแวดล้อมในการทำงาน	แก้แค้น
การโจมตีด้วยไฟ	การจัดกรอบเวลาดำเนินงาน	มุ่งตอบสนองความต้องการของตลาด
การใช้สายลับ	การแสวงหาข้อมูลข่าวสาร	วิจัยตลาด

หนังสือทั้งสองเล่มนี้นอกจากจะได้มีการเทียบเคียงหลักตำราพิชัยสงครามของซุนวูกับการตีความในทางยุทธศาสตร์การบริหารแล้ว เนื้อหาของหนังสือเล่มนี้ได้เปรียบเทียบหลักยุทธศาสตร์ทางการทหารที่ปรากฏในตำราพิชัยสงครามซุนวู กับการตีความในทางการบริหารได้อย่างชัดเจนแบบคำต่อคำซึ่งผู้เขียนจะขอยกตัวอย่างบางส่วนจากเนื้อหาของหนังสือเรื่อง ตำราพิชัยสงครามของซุนวู ควบศิลปะการบริหารในส่วนสุดท้ายคือ บรรพที่ 13 ของหลักยุทธศาสตร์ทางการทหารของซุนวู การใช้สายลับ ถูกตีความในฐานะยุทธศาสตร์ทางการบริหาร เป็น การแสวงหาข้อมูลข่าวสาร ดังนี้

ตารางที่ 5-2 การเปรียบเทียบการตีความเนื้อหาของหลักยุทธศาสตร์ทางการทหารของซุนวูกับการบริหาร

หลักยุทธศาสตร์ทางการทหารของซุนวู	การตีความในฐานะยุทธศาสตร์ทางการบริหาร
สายลับมีห้าประเภท คือ สายลับท้องถิ่น สายลับภายใน สายลับสองหน้า สายลับตาย และสายลับเป็น	ข้อมูลข่าวสารมีห้าประเภท คือ ข้อมูลข่าวสาร กระบวนการ ข้อมูลข่าวสารด้านบุคลากร ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับคู่แข่ง ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับตลาด ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับลูกค้า
สายลับท้องถิ่น หาจ้างได้จากชนในท้องถิ่นนั้น	ข้อมูลข่าวสารกระบวนการได้จากการจัดให้มีระบบการวัด
สายลับภายใน ได้จากเหล่าข้าราชการของฝ่ายตรงข้าม	ข้อมูลข่าวสารด้านบุคลากร ช่วยให้ทราบว่าคนของเราทำอะไรได้บ้าง โดยอาศัยการประเมินอย่างสม่ำเสมอ
สายลับสองหน้า หาสายลับของฝ่ายตรงข้ามที่เปลี่ยนใจเป็นพวกเรา	ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับคู่แข่งต้องใช้วิธีจ้างคนจากองค์กรอื่นมาทำงานให้เรา
สายลับตาย คือการปล่อยข่าวบิดเบือนเมื่อสายลับของเราได้รับทราบอย่างนั้นหากเขาถูกจับในแดนข้าศึก ข้าศึกก็จะได้ข่าวที่บิดเบือนไป	ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการตลาดเป็นสิ่งจำเป็น ฟังรู้ว่า จะหาของราคาถูกได้จากที่ใด ให้ตลาดรู้ความต้องการของเรา ส่งเสริมให้มีการประมูลกันเพื่อช่วยลดต้นทุนของเรา
สายลับเป็น คือ ผู้สามารถกลับมารายงานภารกิจของกองทัพ มิมีผู้ใดวางใจได้เท่าสายลับ มิมีรางวัลใดใหญ่เกินไปสำหรับสายลับ และมีงานใดมีความลับเท่ากับงานของสายลับ	ฟังรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับลูกค้า รู้ว่าลูกค้าคิดอย่างไร เรามีหน้าที่พัฒนาองค์กรให้เข้มแข็ง ไม่มีทรัพยากรใดจะสำคัญยิ่งยวดเท่าทรัพยากรด้านข้อมูลข่าวสาร ไม่มีรางวัลใดมากเกินไปสำหรับข้อมูลข่าวสารดี ๆ ไม่มีความรู้ใดหามาได้ยากเท่ากับข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องทันต่อเหตุการณ์

จากฐานคิดทางทฤษฎีของชุมชนที่เปลี่ยนแปลงไปจากตำราพิชัยสงครามทางการทหารมาสู่การประยุกต์ใช้เป็นตำราทางการบริหาร เห็นได้จากปรากฏการณ์การผลิตหนังสือคู่มือประเภท How to ในรูปพ็อคเก็ตบุ๊ก ออกมามากมายดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น การเปลี่ยนแปลงฐานคิดทางทฤษฎีดังกล่าวได้ส่งผลให้การยกตัวอย่างประกอบการอธิบายหลักทฤษฎีของชุมชนที่จะต้องปรับเปลี่ยนตามไปด้วย กล่าวคือ จากที่เคยนำเสนอสามก๊กมาเป็นตัวอย่างประกอบการอธิบายทฤษฎีชุมชนในทางการทหารจึงเปลี่ยนเป็นตัวอย่างในทางการบริหาร พร้อมด้วยการตีความสามก๊กใหม่เพื่อให้สอดคล้องกับฐานะในทางการบริหาร

ข้อมูลที่เป็นหลักฐานยืนยันการเปลี่ยนฐานคิดทางทฤษฎีของชุมชน และสามก๊กมาสู่การบริหาร ภายใต้การเปลี่ยนทฤษฎีและตัวอย่างที่เป็นรูปธรรมได้เกิดขึ้นในช่วงระยะเวลาที่ใกล้เคียงกัน กล่าวคือ ในช่วงปี พ.ศ. 2530 เป็นต้นมา พบว่าสังคมไทยได้มีการนำเข้ามาแปลจากต่างประเทศเกี่ยวกับการอธิบายหลักการเชิงทฤษฎีของชุมชน ผ่านตัวอย่างจากสามก๊ก ที่พบได้จากงานเขียนของ บุญศักดิ์ แสงระวี ผู้ที่แปลหนังสือ ตำราพิชัยสงคราม ภาคปฏิบัติเป็นครั้งแรกในปี 2532 หนังสือเล่มนี้ได้รับความนิยมอย่างต่อเนื่อง โดยล่าสุดพิมพ์เป็นครั้งที่ 16 ในปี พ.ศ. 2552 สำนักพิมพ์สุภาพใจ เนื้อหาของหนังสือเล่มนี้เป็นการแปลหลักพิชัยสงครามของชุมชน 13 บท พร้อมบทวิเคราะห์ และยกตัวอย่างเพื่อนำไปสู่การนำไปปฏิบัติ โดยยกกรณีตัวอย่างด้วยวรรณกรรมอื่น ๆ เช่น สามก๊ก หรือการทำสงครามของกษัตริย์ไทยในอดีต สำหรับจุดเด่นของหนังสือเล่มนี้คือ การเพิ่มบทวิเคราะห์ และภาคปฏิบัติทำให้ตำราพิชัยสงครามชุมชนเกิดความสมบูรณ์และเป็นรูปธรรมมากขึ้น

หลังจากนั้นจึงได้มีการกล่าวถึงชุมชนและสามก๊กในทางการบริหาร โดยเริ่มจากงานแปลและงานเขียนทั้งในและต่างประเทศ ที่ปรากฏขึ้นอย่างชัดเจนในสังคมไทยในปี พ.ศ. 2531 และ 2532 เป็นต้นมาดังเช่นงานแปลของทองแถม นาถจำนง (ทองแถม นาถจำนง, 2555) หรืองานของเหลือย เชียนชู ที่แปลโดย นิรันดร์ อุดมฉันท ในเรื่องชุมชน ผู้สงครามธุรกิจ มีการพิมพ์เผยแพร่เมื่อ 1 กรกฎาคม 2532 ซึ่งมีเนื้อหาเป็นการประยุกต์หลักพิชัยสงครามของชุมชนเข้ากับการประกอบธุรกิจ พร้อมยกตัวอย่างกรณีศึกษาจากบริษัทเอกชนต่าง ๆ

กล่าวโดยสรุปจะพบว่า การเปลี่ยนฐานะจากการทหารมาสู่การบริหารของตัวบทสามก๊กเป็นไปตามการเปลี่ยนฐานะทฤษฎีชุมชน เนื่องจากสามก๊กจะเป็นตัวอย่างที่ช่วยในการทำความเข้าใจทฤษฎีชุมชนอย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น ทั้งในแง่ที่เป็นยุทธศาสตร์ทางการทหารและยุทธศาสตร์ทางการบริหารในปัจจุบัน การเปลี่ยนฐานะทางยุทธศาสตร์การบริหารดังกล่าวเป็นการเกิดขึ้นในช่วงปี พ.ศ. 2530 เป็นต้นมา เนื่องจากสังคมไทยปัจจุบันมองว่ายุทธศาสตร์ทางการทหารสามารถนำมาปรับใช้กับการบริหารได้ ทำให้ฐานะของทฤษฎีทางยุทธศาสตร์การทหารถูกนำมาใช้กับการ

บริหารจัดการ โดยในประเทศไทยมีการนำสามก๊กมากล่าวถึงในทางการบริหารก่อนที่จะมีการกล่าวถึงหลักทางทฤษฎีของซุนวูที่มาปรับใช้ในทางการบริหารธุรกิจ

ทฤษฎีทางการบริหารที่เป็นฐานคิดทางยุทธศาสตร์การบริหารจากตัวบทสามก๊ก พบว่า ฐานคิดทางยุทธศาสตร์การบริหารของตัวบทสามก๊ก คือ ทฤษฎีทางการทหารของซุนวู ที่ได้เปลี่ยนฐานะมาสู่การมีฐานะในทางการบริหารภายใต้บริบทเชิงโครงสร้างของสังคมไทยที่เปลี่ยนจากมิติทางการทหารมาสู่การพัฒนาที่มุ่งเน้นความเป็นอุตสาหกรรมและให้ความสำคัญกับระบบเศรษฐกิจเป็นหลัก

การนำหลักคิดที่เป็นวิธีการเอาชนะในทางการทหารมาประยุกต์ใช้เพื่อเอาชนะในทางเศรษฐกิจ เป็นที่มาของการเปลี่ยนฐานะทางยุทธศาสตร์จากการทหารสู่การบริหาร แต่ด้วยการทำความเข้าใจในหลักคิดตามทฤษฎีซุนวู เป็นสิ่งที่ยากต่อการทำความเข้าใจและไม่เห็นภาพที่เป็นรูปธรรม ดังนั้นจำเป็นต้องมีการยกตัวอย่างขึ้นเพื่อประกอบการอธิบายที่ทำให้ทฤษฎีซุนวูเข้าใจได้ง่าย การนำสามก๊กซึ่งเป็นวรรณกรรมแบบเรื่องเล่าที่มีความเป็นรูปธรรม และมีรูปแบบที่หลากหลายสามารถเข้าถึงกลุ่มคนได้ในทุกระดับเช่น ภาพยนตร์ หนังสือ พ็อดแคสต์ เป็นต้น จึงเป็นสิ่งที่ทำให้สามก๊กมีความเหมาะสมในการที่จะเป็นตัวอย่างในการทำความเข้าใจ ทฤษฎีซุนวู ดังนั้นตัวบทสามก๊กในฐานะยุทธศาสตร์ทางการบริหารจึงมีฐานคิดมาจากทฤษฎีซุนวู ที่มีการเปลี่ยนฐานะจากยุทธศาสตร์ทางการทหารมาสู่ยุทธศาสตร์ทางการบริหาร

บทที่ 6

ปัจจัยเชิงโครงสร้างที่มีผลต่อการเปลี่ยนวิถีแห่งการตีความเชิงยุทธศาสตร์ ของตัวบทสามก๊กในสังคมไทย

การนำเสนอผลการศึกษา เรื่องการเปลี่ยนวิถีแห่งการตีความเชิงยุทธศาสตร์ของตัวบทสามก๊กในสังคมไทย เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยในประเด็นของการวิเคราะห์ปัจจัยเชิงโครงสร้างที่มีผลต่อการเปลี่ยนวิถี (Mode of) การตีความเชิงยุทธศาสตร์ของตัวบทสามก๊กจากยุทธศาสตร์ทางการทหารมาสู่ยุทธศาสตร์การบริหารในสังคมไทยนั้น ผู้ศึกษาจะชี้ให้เห็นถึงปัจจัยเชิงโครงสร้างที่มีผลต่อการเปลี่ยนวิถีแห่งการตีความเชิงยุทธศาสตร์จากยุทธศาสตร์ทางการทหารสู่ยุทธศาสตร์การบริหารของสังคมไทย ด้วยการแบ่งการนำเสนอปัจจัยเชิงโครงสร้างที่สำคัญ 3 ปัจจัยดังนี้

1. การเปลี่ยนนโยบายความสัมพันธ์ไทย – จีน หลังพรรคคอมมิวนิสต์จีนล่มสลาย
2. การเปลี่ยนนโยบายสนาทรบเป็นสนาทรการค้า
3. การเติบโตของกลุ่มนายทุนจีนภายในประเทศ

หลังจากการสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้สร้างความสูญเสียให้กับหลายประเทศในการที่จะต้องสูญเสียงบประมาณเพื่อการบูรณะฟื้นฟูประเทศรวมถึงประเทศไทยด้วย หลังจากนั้นสถานการณ์โลกได้เข้าสู่ในสถานะที่เรียกว่าเป็นช่วงยุคสงครามเย็น กล่าวคือ เป็นสถานการณ์ของโลกที่มีการแบ่งขั้วอำนาจของประเทศมหาอำนาจออกเป็น 2 ขั้ว คือ เสรีนิยมที่มีตัวแทนคือ ประเทศสหรัฐอเมริกา กับ สังคมนิยมที่มีตัวแทน คือ สหภาพโซเวียต โดยมหาอำนาจทั้งสองพยายามเข้ามาควบคุมประเทศต่าง ๆ ผ่านวิธีการให้การสนับสนุนการพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ โดยใช้ระบบเศรษฐกิจ และอุดมการณ์ทางการเมืองเป็นตัวนำ ถือเป็นวิธีการใหม่ที่ประเทศมหาอำนาจนำมาใช้แทนการเข้าควบคุมด้วยการใช้กำลังทหารเหมือนในอดีต เพื่อเป็นฐานในการก้าวเป็นมหาอำนาจโลก

จากสถานการณ์ดังกล่าวได้ส่งผลต่อการตีความสามก๊กในฐานะที่เคยเป็นยุทธศาสตร์ทางการทหารต้องสิ้นสุดลง ภายใต้สถานการณ์ภายนอกที่เปลี่ยนแปลงไปสู่การแข่งขันทางเศรษฐกิจ หรือเรียกว่าเป็นสงครามเศรษฐกิจ แทนการใช้สงครามด้วยกำลังอาวุธ ทำให้ตัวบทสามก๊กที่เคยมีฐานะเป็นยุทธศาสตร์ทางการทหารของกลุ่มชนชั้นนำในอดีต ต้องเปลี่ยนฐานะ ไปสู่การเป็นยุทธศาสตร์ทางการบริหารของกลุ่มนักธุรกิจ ภายใต้บริบทเชิงโครงสร้างของสังคมในขณะนั้น ที่ให้ความสำคัญกับเรื่องระบบเศรษฐกิจ จึงกล่าวได้ว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์เชิง

โครงสร้างดังกล่าวเป็นจุดเริ่มต้นของการนำหลักทางการทหารในสามก๊กมาประยุกต์ใช้ในทางการบริหารเป็นต้นมา

นอกจากนี้อุดมการณ์ทางการเมืองก็เป็นปัจจัยที่สำคัญที่ส่งผลต่อตัวบทสามก๊กในแง่ของความนิยมด้วย กล่าวคือ หลังจากไทยได้ขอความช่วยเหลือในการพัฒนาประเทศจากประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นตัวแทนอุดมการณ์ทางการเมืองแบบเสรีนิยม ทำให้ไทยต้องยอมรับอุดมการณ์ทางการเมืองตามแบบสหรัฐอเมริกา และต่อต้านประเทศที่สนับสนุนอุดมการณ์ทางการเมืองตรงข้าม เช่น อุดมการณ์ทางการเมืองแบบลัทธิสังคมนิยมหรือคอมมิวนิสต์ที่มีจีนเป็นหนึ่งในประเทศที่สนับสนุนอุดมการณ์ทางการเมืองดังกล่าว จึงส่งผลต่อความนิยมตัวบทสามก๊กในสังคมไทย เนื่องจากสามก๊กเป็นมรดกทางวัฒนธรรมจากจีน ขณะเดียวกันเมื่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยและจีนกลับมามีทิศทางที่ดีในช่วงที่พรรคคอมมิวนิสต์จีนล่มสลาย ก็ทำให้ความนิยมตัวบทสามก๊กในสังคมไทยกลับมาเป็นที่นิยมอีกครั้ง

นอกจากสถานการณ์โลกที่เปลี่ยนแปลงไป สถานการณ์ภายในประเทศของไทยก็จะพบว่า ในช่วงปี พ.ศ. 2516 เป็นต้นมา เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองอันมีที่มาจากเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516ที่มีการชุมนุมประท้วงเรียกร้องประชาธิปไตยของกลุ่มนักศึกษาจนมีผลทำให้กลุ่มอำนาจทหาร ข้าราชการ ที่เคยควบคุมระบบการเมืองและเศรษฐกิจมาอย่างยาวนานต้องยุติบทบาทลง พร้อม ๆ กับการเติบโตของกลุ่มนักธุรกิจชาวจีนที่ก้าวเข้ามามีบทบาททางการเมือง หลังจากที่ต้องถูกกลุ่มอำนาจเก่ากดขี่ ขูดรีดมาอย่างยาวนาน การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้ส่งผลให้กลุ่มนักธุรกิจชาวจีนมีอิทธิพลมากขึ้น โดยเฉพาะในทางเศรษฐกิจ

ในช่วงทศวรรษที่ 2520 กลุ่มธุรกิจที่เข้ามามีบทบาทในทางการเมืองใน 2 ลักษณะ คือ

1. การให้เงินสนับสนุนผ่านพรรคการเมืองเพื่อออกนโยบายที่เอื้อต่อการดำเนินธุรกิจของตน และ
2. การเข้าไปมีบทบาททางการเมืองโดยตรงด้วยการลงสมัครรับเลือกตั้ง โดยเฉพาะในกลุ่มนักธุรกิจต่างจังหวัดที่ผันตัวเข้ามาเล่นการเมืองระดับชาติ (ผาสุก พงษ์ไพจิตร และคริสเบเคอร์, 2539, หน้า 694)

ทำให้ช่วงนี้อำนาจของฝ่ายธุรกิจเอกชนมีความเฟื่องฟูมาก ส่งผลให้พวกเขาเข้ามามีบทบาทในระบบเศรษฐกิจมากขึ้น สาเหตุสำคัญที่ทำให้นายทุนจีนเข้ามามีบทบาททางการเมืองมากขึ้นเนื่องจากในอดีตที่ผ่านมากลุ่มนายทุนจีนถูกควบคุมภายใต้อำนาจของชนชั้นนำไทย จากนั้นในช่วงยุคที่มหาอำนาจอเมริกาเข้ามามีอิทธิพลต่อการดำเนินนโยบายของประเทศไทยก็ทำให้กลุ่มธุรกิจเอกชนชาวจีนถูกจำกัดบทบาท เนื่องจากความขัดแย้งของอุดมการณ์ทางการเมือง ต่อมาเมื่อสหรัฐอเมริกาได้ลดบทบาทในการเข้ามาแทรกแซงกิจการของรัฐไทย ก็ส่งผลให้กลุ่มธุรกิจเอกชนจีนเริ่มพยายามปลดแอกออกจากการถูกขูดรีด และการกดขี่จากชนชั้นนำของไทย และต้องการ

ความเป็นอิสระในการเข้ามามีบทบาทกำหนดนโยบายเพื่อให้เอื้อต่อธุรกิจของตน ด้วยการพยายามเข้ามามีบทบาททางการเมืองและเศรษฐกิจของประเทศโดยตรง

หลังจากนั้นในช่วงปี พ.ศ. 2531 เรื่อยมาแนวนโยบายการพัฒนาประเทศไทยได้เปลี่ยนไปโดยหันมาให้ความสำคัญกับเรื่องเศรษฐกิจมากขึ้น โดยเฉพาะในยุคของรัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ที่มีแนวนโยบายการเปลี่ยนสนามรบมาเป็นสนามการค้า ทำให้ระบบเศรษฐกิจของประเทศเติบโตพร้อม ๆ กับการเข้ามามีบทบาทของกลุ่มนักธุรกิจชาวจีนในทางการเมืองและเศรษฐกิจของประเทศจากการเปลี่ยนแปลงสถานการณ์ภายในประเทศดังกล่าว เป็นผลทำให้ตัวบทสามก๊กในสังคมไทยมีการเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย โดยเฉพาะในแง่ของการตีความสามก๊กที่มีการเปลี่ยนรูปแบบเชิงยุทธศาสตร์ของการตีความตัวบทสามก๊ก จากเดิมเป็นการตีความในฐานะที่เป็นยุทธศาสตร์ทางการทหารมาสู่ปัจจุบันเป็นการตีความในฐานะที่เป็นยุทธศาสตร์ทางการบริหาร

จากบริบทเชิงโครงสร้างทางสังคมภายใต้เหตุปัจจัยเชิงโครงสร้างทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ทั้งปัจจัยภายในประเทศและภายนอกประเทศ สามารถสรุปได้ว่า

ปัจจัยภายนอกเป็นสถานการณ์ของโลกที่ให้ความสำคัญกับการแข่งขันการเป็นมหาอำนาจด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การต่อสู้ในการแข่งขันทางเศรษฐกิจ ควบคู่ไปกับการเผยแพร่อุดมการณ์ทางการเมืองซึ่งมีผลต่อตัวบทสามก๊กของสังคมไทย โดยเฉพาะในเรื่องของการเปลี่ยนท่าทีในแง่ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับจีนหลังจากที่พรรคคอมมิวนิสต์ในจีนล่มสลาย

สำหรับปัจจัยภายในประเทศนั้นเกิดมาจากการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง ภายใต้แนวนโยบายของรัฐบาลที่มุ่งเน้นการให้ความสำคัญ และส่งเสริมการพัฒนากระบวนการค้า การลงทุน ที่เป็นเป้าหมายหลักในการพัฒนาประเทศ แทนที่การให้ความสำคัญกับระบบการทหารแบบเดิม ภายใต้แนวนโยบายที่ว่า “การเปลี่ยนนโยบายสนามรบเป็นสนามการค้า” และปัจจัยที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ การเติบโตของกลุ่มทุนจีนในประเทศไทยที่เริ่มมีบทบาททางการเมืองมากขึ้น และมีอิทธิพลต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศในขณะนั้น

ทั้งสามปัจจัยนี้ได้ส่งผลกระทบต่อโครงสร้างทางสังคมของไทย พร้อม ๆ กับส่งผลให้การตีความสามก๊กมีการเปลี่ยนแปลง สำหรับในบทนี้ผู้ศึกษาจะ ได้อธิบายให้เห็นถึงเหตุปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของสังคมไทย ที่นำไปสู่การเปลี่ยนวิธีการตีความเชิงยุทธศาสตร์ของตัวบทสามก๊กในสังคมไทย ด้วยการนำเสนอสถานการณ์เชิงโครงสร้างทางสังคมที่เป็นเหตุให้สามก๊กเปลี่ยนฐานะ ควบคู่ไปกับการชี้ให้เห็นถึงความเคลื่อนไหวของตัวบทสามก๊กในสังคมไทยช่วงที่ผ่านมามาตามลำดับดังนี้

การเปลี่ยนนโยบายความสัมพันธ์ไทย- จีน หลังพรรคคอมมิวนิสต์จีนล่มสลาย

การเปลี่ยนนโยบายความสัมพันธ์ไทย - จีน ในช่วงหลังพรรคคอมมิวนิสต์จีนล่มสลาย เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการการตีความตัวบทสามก๊กและความนิยมสามก๊กในสังคมไทยดังจะเห็นได้จากความแพร่หลายของตัวบทภายใต้สถานการณ์เชิงโครงสร้างทางสังคมที่แปรผันกันอย่างต่อเนื่อง กล่าวคือ เมื่อไทยและจีนมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ตัวบทสามก๊กซึ่งเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของจีน ก็จะได้รับ ความนิยมและแพร่หลายในสังคมไทย ขณะเดียวกันหากเมื่อใดที่ความสัมพันธ์ของไทยและจีนเป็นไปในทิศทางที่ไม่ดีก็จะส่งผลให้ความนิยมของตัวบทสามก๊กลดลง

หากพิจารณาตามประวัติศาสตร์จะพบว่า ประเทศไทยและประเทศจีนมีความสัมพันธ์กันมาอย่างยาวนานตั้งแต่อดีต ไม่ต่ำกว่าพันกว่าปีมาแล้วตั้งแต่สมัยราชวงศ์ซันเรื่อยมาจนถึงยุคปัจจุบัน แต่เนื่องด้วยอุดมการณ์ทางการเมืองที่แตกต่างกันในช่วงยุคสงครามเย็น ทำให้สายสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศที่มีมาอย่างยาวนานต้องสิ้นสุดลง และได้กลับมาสานสัมพันธ์ทางการทูตกันใหม่ในปี พ.ศ. 2518 ในสมัยรัฐบาลของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช

จากนั้นไทยและจีนก็พัฒนาความสัมพันธ์อันดีต่อกันเรื่อยมาจนถึงปัจจุบันสาเหตุสำคัญที่ทำให้ทั้งสองฝ่ายเริ่มที่จะหันหน้าเข้าหากันเพื่อสานสัมพันธ์ระหว่างกันอีกครั้ง เป็นเพราะว่าประเทศจีนมีความประสงค์ที่จะใช้ประโยชน์จากฝ่ายไทยเพื่อเชื่อมโยงไปยังกลุ่มประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หรืออาเซียน ขณะที่ประเทศไทยเองก็ต้องการที่จะปรับความสัมพันธ์อันดีกับจีน หลังจากที่เกิดสงครามเวียดนามสิ้นสุดลง ด้วยเหตุผลที่สำคัญ 2 ประการ คือ (จิราวุฒน์ สวัสดิ์นะที และวัน ปิงไท, 2556, หน้า 95 – 96)

ประการแรก หลังจากสิ้นสุดสงครามเวียดนาม สหรัฐอเมริกาได้ถอนกำลังทหารและกองทัพลับไป ทำให้ความมั่นคงของรัฐไทยถูกสั่นคลอน โดยไทยเกรงว่าจะกลายเป็นเป้าหมายในการโจมตีของเวียดนาม ดังนั้นไทยจึงคาดหวังว่าจีนจะให้ความช่วยเหลือในด้านความมั่นคงเพื่อคานอำนาจกับเวียดนามที่มีสหภาพโซเวียตหนุนหลังอยู่ในขณะนั้น

ประการที่สอง ประเทศไทยหวังที่จะให้พรรคคอมมิวนิสต์จีนยุติการให้ความช่วยเหลือกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยที่มีการเคลื่อนไหวต่อสู้กับรัฐบาลไทย ซึ่งไทยเห็นว่าพรรคคอมมิวนิสต์เป็นภัยต่อความมั่นคงของไทย

ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับจีนได้ที่มีมาอย่างยาวนาน โดยเฉพาะในเรื่องของการค้าระหว่างประเทศในสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย และรัตน โกสินทร์ตอนต้นเรื่อยมา ทำให้ระบบเศรษฐกิจของไทยในเวลานั้นมีการพัฒนาเจริญก้าวหน้าเป็นอย่างมาก และส่งผลให้ชาวจีนโพ้นทะเลเริ่มอพยพเข้ามาอาศัยอยู่ในเมืองไทยเป็นจำนวนมาก

ต่อมาในปี พ.ศ. 2454 หรือปี ค.ศ.1911 เมื่อคณะปฏิวัติซึ่งนำโดย ดร.ซุนยัตเซ็น ได้ทำการปฏิวัติล้มล้างราชวงศ์ชิงสำเร็จ ทำให้ระบบศักดินาที่ปกครองจีนมาอย่างยาวนานได้สิ้นสุดลง และได้สถาปนาสาธารณรัฐจีนขึ้นมา การปฏิวัติครั้งนี้ส่งผลให้ลัทธิชาตินิยมจีนได้แพร่กระจายเข้าสู่กลุ่มชุมชนชาวจีนที่อยู่ในต่างประเทศ รวมทั้งชาวจีนที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยด้วย จนเป็นเหตุให้รัฐบาลไทยในยุคนั้นตระหนักถึงภัยคุกคามจากลัทธิชาตินิยมจีน ที่จะส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของไทย อีกทั้งชาวจีนในประเทศไทยตอนนั้นเริ่มมีบทบาทอย่างมากในการเข้ามาควบคุมระบบเศรษฐกิจของประเทศไทย โดยบริษัทห้างร้านต่าง ๆ ที่อยู่ในเมืองไทยส่วนมากจะเป็นของชาวจีนที่อพยพเข้ามา เมื่อเป็นเช่นนี้จึงทำให้ความสัมพันธ์ของชาวไทยและชาวจีนที่อยู่ในประเทศไทยเริ่มทวีความตึงเครียดมากขึ้น และส่งผลให้รัฐบาลไทยสมัยนั้นจำเป็นต้องดำเนินนโยบายที่เข้มงวดต่อชาวจีนเป็นอย่างมาก เช่น การสั่งปิดโรงเรียนสอนภาษาจีนทั่วประเทศ เนื่องจากเกรงว่าประเทศจีนจะปลุกระดมชาวจีนในเมืองไทยที่มีความเป็นชาตินิยมสูงให้ทำการล้มล้างระบอบการปกครองของไทย เป็นต้น (จิราวุฒน์ สวัสดิ์นะที และวัน ปิงไท, 2556, หน้า 100-102)

เมื่อสงครามโลกครั้งที่สองยุติลงในปี พ.ศ. 2488 ประเทศไทยต้องการที่จะเข้าไปเป็นสมาชิกขององค์การสหประชาชาติ (UN) จึงได้ปรับเปลี่ยนนโยบายต่างประเทศโดยหันไปผูกมิตรกับสาธารณรัฐจีน เนื่องจากขณะนั้นสาธารณรัฐจีนเป็น 1 ใน 5 ของสมาชิกคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ ด้วยการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตขึ้นอย่างเป็นทางการ เมื่อวันที่ 23 มกราคม พ.ศ. 2489

การสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตขึ้นอย่างเป็นทางการในปี พ.ศ. 2489 ได้ส่งผลให้ตัวบทสามก๊กในสังคมไทยกลับมามีความแพร่หลายหลังจากที่สามก๊กเคยมีฐานะเป็นยุทธศาสตร์ทางการทหารที่ศึกษากันในกลุ่มชนชั้นนำไทยในช่วงต้นรัตนโกสินทร์จนถึงช่วงปี พ.ศ. 2471 ตัวบทสามก๊กก็ไม่ได้มีความเคลื่อนไหว จนถึง พ.ศ. 2486 เป็นระยะเวลา 10 กว่าปี สามก๊กจึงถูกนำมาเผยแพร่สู่ประชาชนทั่วไปผ่านงานเขียนของยาขอบหรือโชติ แพร่พันธ์ ในเรื่อง “สามก๊กฉบับยอพิภพ” ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการถ่ายทอดสามก๊กให้กับผู้ใช้แรงงานที่ไม่รู้หนังสือฟังในยามค่ำคืน ด้วยรูปแบบที่ประชาชนชื่นชอบ คือ การเล่าให้ฟัง (เกรก เจ เรย์โนลด์ส, 2550, หน้า 256)

ต่อมาในปี พ.ศ. 2492 พรรคคอมมิวนิสต์ที่นำโดยเหมาเจ๋อตงทำการปฏิวัติโค่นล้มรัฐบาลจีนคณะชาติ ทำให้จอมพลเจียง ไคเชกผู้นำขณะนั้นต้อง ไปอยู่ที่เกาะไต้หวัน ซึ่งรัฐบาลไทยในขณะนั้นได้มีนโยบายต่อต้านอุดมการณ์คอมมิวนิสต์ควบคู่ไปกับการเป็นพันธมิตรกับสหรัฐอเมริกาและสาธารณรัฐจีน (ไต้หวัน) ในการร่วมมือกันต่อต้านการเผยแพร่ลัทธิคอมมิวนิสต์ เนื่องจากสถานการณ์ของประเทศในแถบสมุทรอินโดจีนในขณะนั้น ทำให้ไทยและสหรัฐอเมริกาต่างเกรงว่าอิทธิพลของคอมมิวนิสต์จะแพร่ขยายอิทธิพลเข้าไปในคาบสมุทรอินโดจีนตามแบบฉบับของทฤษฎี

โดมิโน (Domino theory) จึงได้มีการร่วมมือกันก่อตั้งองค์การเพื่อป้องกันการแพร่ขยายลัทธิคอมมิวนิสต์เข้ามายังภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หรือองค์การสนธิสัญญาป้องกันร่วมกันแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (SEATO) ขึ้นมา

ในช่วงที่ความสัมพันธ์ของไทยและจีนเป็นไปในทิศทางที่ไม่ดี ในปีพ.ศ. 2492 ได้มีการผลิตงานเขียนสามก๊กของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ในเรื่อง สามก๊ก ฉบับนายทุน ที่มี 2 ส่วน คือ สามก๊ก ตอน เบ้งเฮ็ก ผู้ถูกกลืนทั้งเป็นและสามก๊ก ตอน โจโฉนายกดลอคกาล เพื่อเป็นการตอบโต้ ล้อเลียนเสียดสีสามก๊กฉบับวณิพกของยาขอบ และตีความตรงกันข้าม สาเหตุที่เรียกเรื่องนี้ว่าสามก๊กฉบับนายทุนนั้นเพราะมีเจตนาจะล้อ สามก๊ก ฉบับวณิพก ของยาขอบรวมทั้งเป็นการแสดงความเห็นส่วนตัวที่มีต่อสภาพการณ์ทางการเมืองในขณะนั้นสามก๊กฉบับนายทุนนี้ได้สะท้อนให้เห็นถึงการไม่เห็นด้วยกับการตัดความสัมพันธ์กับจีนและหันมาร่วมมือกับอเมริกา ที่ออกมาในรูปแบบของการเสียดสี ล้อเลียนการเมือง

ขณะนั้นรัฐบาลจีนคอมมิวนิสต์เริ่มใช้นโยบายผ่อนปรนกับต่างประเทศมากขึ้นด้วยการที่หวังจะแสวงหามิตรประเทศเพิ่มขึ้น และถึงแม้ว่าไทยจะร่วมมือกับสหรัฐอเมริกาในการต่อต้านคอมมิวนิสต์ แต่ขณะเดียวกันผู้นำของไทยขณะนั้น (จอมพล ป. พิบูลสงคราม) ก็แอบติดต่อกับจีนในทางลับ ด้วยเหตุผลทางการเมืองที่ว่าไทยกับจีนมีความสัมพันธ์อันดีต่อกันมาช้านาน ประกอบกับการคาดการณ์ว่าโลกกำลังจะเปลี่ยนไปแล้วการสร้างความสัมพันธ์กับจีนจึงน่าจะเป็นผลดีมากกว่าผลเสียทั้งนี้การติดต่อกับจีนในทางลับนั้นได้อาศัยสังข์ พัชโรทัย ซึ่งต่อมาได้เขียนหนังสือสามก๊กในชื่อ ตำราพิชัยสงครามสามก๊ก เป็นคนกลางเพื่อเชื่อมความสัมพันธ์ แต่ปัญหาการเมืองภายในของประเทศไทยก็ส่งผลให้ความสัมพันธ์ไทยจีนก็ต้องสิ้นสุดลงหลังจากที่จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ทำการรัฐประหารยึดอำนาจจากจอมพล ป.พิบูลสงคราม และได้สั่งปราบปรามคอมมิวนิสต์อย่างหนัก พร้อมทั้งเพิ่มความร่วมมือกับสหรัฐอเมริกาในการต่อต้านคอมมิวนิสต์อย่างเต็มที่ ถึงขนาดมีการออกคำประกาศของคณะปฏิวัติ พ.ศ. 2502 ฉบับที่ 53 ห้ามมิให้ผู้ใดนำสินค้าที่ผลิตหรือมีแหล่งผลิตอยู่ในประเทศคอมมิวนิสต์ทั้งหมด จากนั้นคำว่าคอมมิวนิสต์ได้กลายเป็นวาทกรรมที่ฝ่ายรัฐบาลทหารใช้เพื่อหาความชอบธรรมในการเล่นงานศัตรูทางการเมืองเรื่อยมา รวมถึงคณะบุคคลที่รัฐบาลสมัย จอมพล ป.พิบูลสงคราม ได้ส่งไปผูกสัมพันธ์ลับ ๆ กับรัฐบาลจีนทั้งคณะก็ได้โดนตั้งข้อกล่าวหาว่าเป็นพวกฝักใฝ่ลัทธิคอมมิวนิสต์ จนบางส่วนต้องลี้ภัยไปอาศัยอยู่ที่เมืองจีน และอีกส่วนหนึ่งก็โดนจับกุมขัง ซึ่งหนึ่งในนั้นก็รวมถึงสังข์ พัชโรทัยด้วย

สำหรับเหตุผลที่ไทยไม่ยอมสร้างความสัมพันธ์ทางการทูตกับจีนเนื่องจากเหตุผลที่สำคัญ 2 ประการ คือ (จิราณัฐวัฒน์ สวัสดิ์นะที และวัน ปิงไท, 2556, หน้า 100-102)

ประการแรก เนื่องจากรัฐไทยมีนโยบายเป็นพันธมิตรกับประเทศสหรัฐอเมริกาด้วยกัน ต่อต้านคอมมิวนิสต์ ซึ่งพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยหรือ พ.ค.ท. ต่างก็มีความสนิทสนมกลมเกลียวกับรัฐบาลจีนคอมมิวนิสต์เป็นอย่างมาก และได้รับการสนับสนุนช่วยเหลือจากพรรคคอมมิวนิสต์จีนอีกด้วย

ประการที่สอง เนื่องจากภายในประเทศไทยจะพบว่าชาวจีนในเมืองไทยมีการแบ่งออกเป็นสองฝ่าย โดยฝ่ายหนึ่งให้การสนับสนุนประเทศคอมมิวนิสต์ ขณะที่อีกฝ่ายหนึ่งก็ให้การสนับสนุนสาธารณรัฐจีน (ไต้หวัน) ซึ่งชาวจีนในประเทศไทยทั้งหลายเหล่านี้ล้วนแต่มีอิทธิพลทางการเมืองและเศรษฐกิจในประเทศไทยด้วยกันทั้งสิ้น

ด้วยเหตุผลทั้ง 2 ประการ ทำให้รัฐบาลไทยเกิดความกังวลและเกรงว่าจะเกิดความไม่สงบในประเทศ และกลายมาเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงของไทยในขณะนั้น เมื่อสถานการณ์โลกได้เปลี่ยนไปหลังจากค่ายคอมมิวนิสต์ยักษ์ใหญ่ทั้งสองค่ายระหว่างสาธารณรัฐประชาชนจีนและสหภาพโซเวียตเกิดความขัดแย้งกันอย่างรุนแรง สหรัฐอเมริกาก็มีแนวโน้มนโยบายคานอำนาจกับสหภาพโซเวียตด้วยการหันมาจับมือเป็นพันธมิตรกับประเทศจีน และฟื้นฟูความสัมพันธ์กับจีนอีกครั้ง ด้วยการสนับสนุนให้จีนเข้าเป็นสมาชิกขององค์การสหประชาชาติ พร้อมกับขับสาธารณรัฐจีน (ไต้หวัน) ออกจากสหประชาชาติ และรับรองรัฐบาลจีนปักกิ่งเป็นรัฐบาลจีนเดียวที่ถูกต้องตามกฎหมายระหว่างประเทศ

เมื่อสถานการณ์เปลี่ยนแปลงไปเป็นเช่นนี้ประเทศไทยจึงปรับนโยบายระหว่างประเทศด้วยการหันไปผูกมิตรกับรัฐบาลจีนปักกิ่งตามสหรัฐอเมริกาและรัฐบาลไทยในขณะนั้นมองว่าพรรคคอมมิวนิสต์ไทยได้รับการสนับสนุนจากจีนปักกิ่งเป็นอย่างมากซึ่งเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงของไทย อย่างไรก็ตามหากมีการฟื้นฟูความสัมพันธ์กับรัฐบาลจีนปักกิ่งแล้ว จะเป็นหนทางที่ไทยจะสามารถยื่นข้อเสนอต่อรัฐบาลจีนให้ยุติความช่วยเหลือแก่พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยได้

จากนั้น ไทยและจีนก็เริ่มมีการปรับความสัมพันธ์กันครั้งใหม่ขึ้นมาโดยใช้กีฬาเป็นสื่อกลางหรือเรียกว่าการทูตปิงปอง ในเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2516 ตรงกับรัฐบาลของจอมพลถนอม กิตติขจร ต่อมาในปีเดียวกันได้ประเทศไทยได้เกิดเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ทำให้รัฐบาลทหารที่ปกครองประเทศไทยมายาวนานถูกประชาชนปฏิวัติโค่นล้ม สถานการณ์ทางการเมืองของไทยจึงได้มีการเปลี่ยนแปลงและมีรัฐบาลพลเรือนเข้ามาบริหารประเทศ รัฐบาลของไทยขณะนั้นมองว่าการฟื้นฟูความสัมพันธ์กับจีนเป็นประโยชน์ต่อฝ่ายไทยเป็นอย่างมากเพราะว่าไทยเริ่มตระหนักถึงภัยคุกคามที่มาจากเวียดนามเนื่องจากในปี พ.ศ. 2516 กองทัพสหรัฐอเมริกาบแพ้กองทัพคอมมิวนิสต์เวียดนาม รัฐบาลไทยเกรงว่าจะถูกเวียดนามคุกคามจึงจำเป็นต้องสร้างความสัมพันธ์กับจีนเนื่องจาก

ยุคนั้นจีนมีอิทธิพลเหนือกัมพูชาและเวียดนาม รัฐบาลไทยเชื่อว่าจีนจะสามารถช่วยปราบเวียดนามได้ จึงมีท่าทีที่จะขอเปิดความสัมพันธ์ทางการทูตกับจีน

ต่อมาช่วงปี พ.ศ. 2516-2517 ประเทศไทยเกิดวิกฤตการณ์ขาดแคลนน้ำมันอย่างหนักและประเทศจีนได้เสนอความช่วยเหลือ โดยให้ไทยสามารถซื้อน้ำมันประมาณ 50,000 เมตริกตันในราคามิตรภาพกระทั่งไทยรอดพ้นวิกฤตดังกล่าว และในที่สุดในเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2518 ภายใต้การนำของรัฐบาล ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมทย์ นายกรัฐมนตรีของไทย ได้เดินทางไปเยือนจีน และร่วมลงนามในการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตอย่างเป็นทางการกับสาธารณรัฐประชาชนจีน (จิรา นุวัฒน์ สวัสดิ์นะที และวัน ปิงไท, 2556, หน้า 102-104)

นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2516 เรื่อยมาหลังจากการแพร่หลายในทวีปสามก๊กเริ่มมีมากขึ้น โดยเห็นได้จากทวีปสามก๊กที่ถูกผลิตออกมาอย่างต่อเนื่อง จนถึงปี พ.ศ. 2529 ทวีปสามก๊กในสังคมไทยในช่วง 10 กว่าปีที่ผ่านมาจะพบว่าการศึกษาสามก๊กของสังคมไทยในฐานะที่เป็นยุทธศาสตร์ทางการทหาร รวมถึงมีการศึกษาในเชิงเนื้อหาของทวีปสามก๊ก เป็นหลัก จึงเป็นหลักฐานที่สะท้อนให้เห็นถึงการฟื้นฟูสามก๊กที่เคยแพร่หลายในอดีตให้กลับมาหลังจากที่มีการสถาปนาความสัมพันธ์ไทยและจีนอย่างเป็นทางการในปี พ.ศ. 2518

หลังจากที่สหภาพโซเวียตล่มสลายเป็นสัญญาณบ่งบอกถึงว่าสงครามได้สิ้นสุดลงทำให้สถานการณ์ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่ตึงเครียดและเผชิญหน้ากันในช่วงสงครามเย็นก็สิ้นสุดลงไปด้วย ในปี พ.ศ. 2533 จึงเป็นยุคแห่งการเริ่มต้นความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจในระดับภูมิภาค รวมถึงสถานการณ์ความขัดแย้งในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และปัญหาความขัดแย้งภายในประเทศต่าง ๆ ก็ได้รับการแก้ไข สถานการณ์ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้น โดยเฉพาะเริ่มมีการหันมาร่วมมือกันในทางเศรษฐกิจการค้ากันมากขึ้น สำหรับประเทศไทยได้มีความพยายามในการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจในภูมิภาคนี้ดังจะเห็นได้จาก (จิรา นุวัฒน์ สวัสดิ์นะที และวัน ปิงไท, 2556, หน้า 104-106)

1. นโยบายของรัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ในขณะนั้นที่มุ่งผลักดันนโยบายเศรษฐกิจตามแนวคิดที่ว่า “นโยบายการเปลี่ยนสนามรบเป็นสนามการค้า” ให้เกิดขึ้นในคาบสมุทรอินโดจีน

2. มีการลงทุนจากต่างประเทศเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะนักลงทุนชาวญี่ปุ่นได้หลั่งไหลเข้ามาลงทุนในประเทศไทย

จากสถานการณ์โลกที่เปลี่ยนไป ทำให้ไทยต้องปรับเปลี่ยนนโยบายความสัมพันธ์ระหว่างประเทศจากร่วมมือด้านความมั่นคงไปเป็นเน้นความร่วมมือด้านเศรษฐกิจและการค้า ในขณะที่จีนก็ได้เกิดเหตุการณ์นองเลือดครั้งใหญ่ในปี พ.ศ. 2532 ที่ตั้งเสี้ยวผิงสั่งปราบปรามผู้ชุมนุม

ประท้วงที่มาเรียกร้องประชาธิปไตย จนทำให้หลายประเทศในยุโรปรวมทั้งสหรัฐอเมริกาดำเนินมาตรการตัดความช่วยเหลือด้านเศรษฐกิจ และใช้มาตรการทางการค้ากดดันจีน

เหตุการณ์ดังกล่าวทำให้ผู้นำจีน (ได้ห้วน) มองเห็นว่าเป็นโอกาสดีที่จะอาศัยจังหวะที่นานาชาติกำลังกดดันรัฐบาลจีนอยู่นั้นประกาศใช้นโยบายมุ่งสู่ใต้ (Go south policy) เพื่อกระชับความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจกับประเทศในกลุ่มเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จนทำให้มีการลงทุนจากจีน (ได้ห้วน) เพิ่มขึ้นอย่างมากในภูมิภาคนี้ ซึ่งรวมไปถึงการลงทุนในประเทศไทย เมื่อเช่นนี้แล้วจึงทำให้ประเทศจีนต้องหันกลับมาทบทวนนโยบายเพื่อเพิ่มความร่วมมือด้านเศรษฐกิจกับกลุ่มประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ให้มากขึ้นอีกครั้งเพื่อจะโคดเคี้ยวจีน (ได้ห้วน)

ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2540 ช่วงที่ประเทศไทยประสบปัญหาวิกฤติเศรษฐกิจ จีนได้ยื่นมือเข้ามาช่วยเหลือประเทศไทยอีกครั้งด้วยการให้กู้ยืมดอกเบี้ยต่ำเป็นจำนวน 1,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ และสัญญากับฝ่ายไทยว่าจะไม่เพิ่มค่าเงินหยวน ซึ่งจะส่งผลดีต่อการส่งออกของไทย หลังจากนั้นการค้าระหว่างไทยกับจีนก็เพิ่มขึ้นเป็นลำดับ จนถึงปัจจุบันนี้ประเทศจีนได้กลายเป็นผู้ส่งออกรายใหญ่ที่สุดของไทย และเป็นประเทศที่ไทยนำเข้าสินค้าจากจีนมากที่สุดในอันดับ 2 รองจากญี่ปุ่น จนทำให้ทุกวันนี้ถือได้ว่าประเทศจีนเป็นประเทศคู่ค้าที่สำคัญที่สุดของไทยประเทศหนึ่ง

หากพิจารณาจากสถานการณ์ในช่วงปี พ.ศ. 2530 เป็นต้นมา จะพบว่านอกจากตัวบวมทสามก๊กก็จะมีแพร่หลายด้วยการกลับมาเป็นที่นิยมอย่างต่อเนื่องและจะพบว่า ตัวบวมทสามก๊กในสังคมไทยในช่วงนี้เริ่มมีการตีความตัวบวมทสามก๊กที่มีฐานะใหม่ จากเดิมที่เป็นยุทธศาสตร์ทางการทหาร เริ่มมีการตีความสามก๊กสำหรับนำไปประยุกต์ใช้ในทางธุรกิจ ดังจะเห็นได้จากการนำเข้ามางานแปลของประเทศตะวันออกของทองแถม นางจางนงในปี พ.ศ. 2531 ที่ถือเป็นจุดเริ่มต้นของการก้าวสู่ฐานะใหม่ของสามก๊กและตามมาด้วยงานเขียนอื่น ๆ เกี่ยวกับสามก๊กในการประยุกต์กลยุทธ์สามก๊กไปใช้ในในทางธุรกิจ นอกจากนี้ในปี พ.ศ. 2537 ตัวบวมทสามก๊กในสังคมไทยได้มีรูปแบบที่หลากหลายขึ้นจากเดิมจะมีเฉพาะงานเขียน ในปี พ.ศ. 2537 ได้มีการนำเข้าภาพยนตร์ชุด (ซีรีส์) สามก๊ก ที่สร้างโดยรัฐบาลจีนนำเข้ามาฉายในประเทศไทยซึ่งได้รับความนิยม จนต่อมาได้นำภาพยนตร์ดังกล่าวมาจัดทำใหม่ ด้วยการเสริมบทวิเคราะห์สามก๊กในแง่มุมทางการบริหาร ในปี พ.ศ. 2540

ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นของตัวบวมทสามก๊กบนความสัมพันธ์ไทย-จีน สะท้อนให้เห็นว่าความสัมพันธ์ระหว่างไทย-จีนเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงรูปแบบของการตีความเชิงยุทธศาสตร์ และความหลากหลายของตัวบวมทสามก๊กในสังคม ดังจะเห็นได้จากการเปลี่ยนท่าทีในแง่ความสัมพันธ์ไทย-จีน หลังพรรคคอมมิวนิสต์จีนล่มสลายนั้นส่งผลให้ความสัมพันธ์ไทย-จีน ดีขึ้นตามลำดับ โดยเฉพาะในแง่ของความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจการค้าการลงทุน ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้ส่งผลต่อโครงสร้างทางสังคมของไทย และนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงการตีความตัวบวม

สามก๊กของสังคมไทยจากฐานะทางยุทธศาสตร์ของสามก๊กจากยุทธศาสตร์ทางการทหารไปสู่ยุทธศาสตร์ทางการบริหาร

สถานการณ์สามก๊กภายใต้ความสัมพันธ์ระหว่างไทยและจีนนั้น ผู้ศึกษาจะแบ่งการนำเสนอสถานการณ์ออกเป็น 2 ส่วน คือ ดั้วทสามก๊กก่อนการสถาปนาความสัมพันธ์ไทย-จีน และดั้วทสามก๊กหลังการสถาปนาความสัมพันธ์บนความร่วมมือทางเศรษฐกิจ ดังนี้

1. ดั้วทสามก๊กก่อนการสถาปนาความสัมพันธ์ไทย-จีน สถานการณ์เชิงโครงสร้างของสังคมไทยในช่วงก่อนการสถาปนาความสัมพันธ์ไทย - จีน จะพบว่า เป็นช่วงที่ยังมีการต่อสู้และการใช้กำลังในการช่วงชิงการเป็นมหาอำนาจของโลกที่แบ่งโลกออกเป็น 2 ฝ่าย คือ เสรีนิยม กับ สังคมนิยม โดยประเทศไทยเองมีแนวโน้มที่จะต่อต้านแนวคิดสังคมนิยมที่มีแกนนำสำคัญอย่างสหภาพโซเวียต และจีน โดยไทยได้หันมาร่วมมือกับฝ่ายเสรีนิยมภายใต้การนำของสหรัฐอเมริกา ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับจีนในช่วงนี้ตึงเครียด ส่งผลต่อบริบทของสามก๊กที่เคยเป็นที่นิยมตั้งแต่ในยุคต้นรัตน โกสินทร์ และการตีความดั้วทสามก๊กของสังคมไทย กล่าวคือแต่เดิมสามก๊กถูกยอมรับว่าเป็นวรรณกรรมของจีนที่ไทยเอามาแปลและนิยมนำมาอ่านกันในหมู่ราชสำนัก หรือกลุ่มชนชั้นนำของไทยในแง่ที่เป็นการศึกษาเพื่อใช้เป็นตำราพิชัยสงครามในช่วงรัตน โกสินทร์ตอนต้นที่มีสงครามติดพันกับประเทศพม่า

จากนั้นจึงมีการนำสามก๊กออกมาเผยแพร่สู่ประชาชนทั่วไป หรือทุกชนชั้นได้มีโอกาสศึกษาสามก๊กมากขึ้น ผ่านการนำเสนอสามก๊กในรูปแบบของความบันเทิงด้วยการใช้วิธีเล่าเรื่อง ในยุคปีพุทธศักราช 2486-2498 สามก๊กที่ถูกนำมาเขียนในแง่ของความบันเทิงและเป็นที่ยอมรับมากในสังคมไทยก็คือ สามก๊กฉบับวณิชก ที่เขียนโดยยาขอบ หรือ โชติ แพร่พันธุ์ นักเขียนชื่อดัง โดยมีเป้าหมายเพื่อความบันเทิง การทำให้สามก๊กง่ายต่อการศึกษา และเพื่อช่วยเผยแพร่วรรณกรรมที่อ่านกันในราชสำนักมาให้ประชาชนทั่วไปได้มีโอกาสเรียนรู้เรื่องราวจากสามก๊กมากขึ้น นอกจากนี้ยังมีสามก๊กฉบับนายทุน ที่เขียนโดย ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช นักเขียนและนักการเมืองชื่อดังในขณะนั้น ที่เขียนสามก๊ก ฉบับนายทุน ขึ้นมาเพื่อเสียดสีและล้อเลียนการเมืองในช่วงเวลานั้นที่อยู่ภายใต้อิทธิพลของสหรัฐอเมริกา ทุนนิยมตะวันตกกรายใหญ่ รวมทั้งการสะท้อนมุมมองที่เห็นต่างจากสามก๊กที่ยาขอบเขียนขึ้น

ถึงแม้ว่างานเขียนในช่วงนี้จะได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย แต่ก็ไม่ได้ทำให้การตีความดั้วทสามก๊กในสังคมไทยเปลี่ยนแปลงไปแต่อย่างใด กล่าวคือ สามก๊กยังคงมีบทบาทในฐานะที่เป็นตำราที่ใช้ศึกษากันเพื่อประโยชน์ทางการทหารเป็นหลัก และอาจจะเกี่ยวข้องกับเรื่องของการเมืองการปกครอง แต่อย่างไรก็ดีงานเขียนเหล่านี้เป็นเพียงความพยายามที่จะถ่ายทอดสามก๊กในมิติของการอ่านเพื่อความบันเทิงและการเสียดสีการเมืองไปสู่ทุกชนชั้นในสังคม และการทำให้คน

ในสังคมสามารถทำความเข้าใจกับสามก๊กได้ง่ายขึ้น ขณะที่สังคมไทยเองก็ยิ่งรู้จักสามก๊กในแง่ที่เป็นตำราทางการทหารที่ใช้สำหรับทางการทหารและการสู้รบ

การนำสามก๊กมาใช้ในแง่ที่เป็นยุทธศาสตร์ทางการทหารสำหรับการเอาชนะทางการเมืองนั้น ไม่ปรากฏเด่นชัดนัก หากเปรียบเทียบกับในยุคต้นรัตนโกสินทร์ที่ถือว่าสามก๊กเป็นตำราพิชัยสงครามทางการทหารที่มีการศึกษาในกลุ่มของผู้ทำหน้าที่เกี่ยวกับการรบทัพจับศึก เนื่องมาจากการที่ประเทศไทยได้มีการทำข้อตกลงความร่วมมือกับประเทศสหรัฐอเมริกาในการต่อต้านคอมมิวนิสต์ จึงได้รับการสนับสนุนจากสหรัฐอเมริกา ในด้านการทหารสมัยใหม่ภายใต้ข้อตกลงความร่วมมือทางการทหารระหว่างไทยกับสหรัฐอเมริกา โดยที่สหรัฐอเมริกาได้ให้การสนับสนุนทรัพยากรทางการทหารแก่ไทย เช่น ด้านวิชาการทหาร และด้านกำลังอาวุธยุทโธปกรณ์ ในช่วงปี พ.ศ. 2504-2515 ที่ผ่านมา จึงมีผลทำให้จากที่เคยพึ่งพาสามก๊กในฐานะยุทธศาสตร์ทางการทหารมาประยุกต์ใช้ก็ลดน้อยลง และแทนที่ระบบการต่อสู้ด้วยระบบการจัดกองทัพบสมัยใหม่

จากสถานการณ์ของความสัมพันธ์ของไทยและจีนในช่วงนี้ไม่เป็นมิตรกัน โดยเฉพาะในช่วงปี 2502 รัฐบาลไทยได้ประกาศกีดกันการนำเข้าสินค้าจากประเทศคอมมิวนิสต์ ซึ่งก็ส่งผลกระทบต่อวรรณกรรมสามก๊กซึ่งเป็นผลผลิตจากประเทศคอมมิวนิสต์ด้วย ทำให้ในช่วงนี้ม้งานเกี่ยวกับสามก๊กออกมาน้อยมากและไม่เป็นที่นิยมหากพิจารณาจากความถี่ของงานเขียนเกี่ยวกับสามก๊กตั้งแต่ปี พ.ศ. 2492 ช่วงที่พรรคคอมมิวนิสต์นำโดยเหมาเจ๋อตุงทำการปฏิวัติโค่นล้มรัฐบาลจีนคณะชาติ ทำให้ไทยยังคงดำเนินนโยบายต่อต้านพรรคคอมมิวนิสต์จีนควบคู่การเป็นพันธมิตรกับสหรัฐอเมริกา เป็นผลให้ตัวบทเกี่ยวกับสามก๊กมีการเผยแพร่ในสังคมไทยเพียงปีละ 1-2 เรื่อง หรือเว้นระยะไป 1-2 ปี จึงมีงานเกี่ยวกับสามก๊กออกมา ดังปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น เช่น ในปี พ.ศ. 2493 ม้งานของฟรีเพรสส์เรื่อง “นักการเมืองสามก๊ก” ออกมา และเว้นช่วงไปอีก 11 ปี จึงมีงานเกี่ยวกับสามก๊กออกมาในปี พ.ศ. 2504 คือ “สามก๊กฉบับนายหนหนวย” ของหนหนวย (ศิลาปะชัย ชาญเฉลิม) และ “อินไซค์สามก๊ก” ของเอื้อม รุจิดิษฐ์ เป็นต้น

นอกจากนี้สิ่งที่เป็นเครื่องยืนยันว่าสังคมไทยยังตีความตัวบทสามก๊กในแง่ที่เป็นตำราทางการทหารก็คือ เหตุการณ์ที่สังข์ พันธโนทัยที่ปรึกษาคนสนิทของจอมพล ป.พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรีในขณะนั้น ได้เสนอให้ไทยสร้างสัมพันธกับประเทศจีน ช่วงนั้นเป็นยุคของคอมมิวนิสต์จีนเฟื่องฟู โดยสังข์ พันธโนทัย ได้ส่งบุตรชายชื่ออรรถไวย พันธโนทัย ไปอยู่ประเทศจีน เมื่ออำนาจทางการเมืองเปลี่ยนไปสู่ยุคของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ในปี พ.ศ. 2500 เป็นช่วงที่กระแสการต่อต้านคอมมิวนิสต์ ทำให้ปีพุทธศักราช 2501 สังข์ พันธโนทัยถูกจับขังคุกในข้อหาฝากใฝ่คอมมิวนิสต์ตั้งแต่ พ.ศ. 2501-2508 ระหว่างต้องโทษนั้นเขาได้เขียนหนังสือสามก๊ก ฉบับที่เรียกว่า “พิชัยสงครามสามก๊ก” โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับการอธิบายภูมิศาสตร์ ลักษณะตัวละครที่สำคัญ

และแก้ไขแผนที่เป็นหลัก (เกรก เจ เรย์โนลด์ส, 2550, หน้า 258) วัตถุประสงค์ของการเขียนเพื่อต้องการให้ผู้อ่านเกิดความเข้าใจเนื้อหาสามก๊กได้ง่ายกว่าสามก๊ก ฉบับ เจ้าพระยาพระคลัง (หน) จากงานเขียนสามก๊กของสังข์พันธุ โนทัย ยังเป็นเครื่องตอกย้ำว่าสังคมไทยยังคงมองสามก๊กในฐานะที่เป็นตำราพิชัยสงครามที่ใช้ในทางการทหาร หรือการรบ เห็นได้จากการตั้งชื่อของหนังสือที่ยังคงใช้ “พิชัยสงครามสามก๊ก” โดยเป็นความพยายามในการที่จะทำให้สามก๊กเข้าใจง่าย ที่ยังอยู่ในกรอบของพิชัยสงครามทางการทหาร ด้วยการเพิ่มลักษณะทางภูมิศาสตร์ แก้ไขแผนที่ซึ่งสะท้อนให้เห็นลักษณะของตำราที่ใช้เพื่อการรบ เช่น การเพิ่มการอธิบายในเชิงภูมิศาสตร์หรือแผนที่ต่าง ๆ สิ่งเหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นข้อมูลที่สำคัญที่ใช้สำหรับทางการทหารหรือการรบ

ดังนั้นหากกล่าวโดยสรุปจะพบว่า บริบทของสังคมไทยในช่วงก่อนสถาปนาความสัมพันธ์กับจีนเป็นช่วงที่ไทยหวาดระแวงลัทธิคอมมิวนิสต์จากจีน จึงจำเป็นต้องไปร่วมมือกับสหรัฐอเมริกาเพื่อต่อต้านการรุกรานของลัทธิคอมมิวนิสต์ ส่งผลให้ประเทศไทยจำเป็นต้องมีการพัฒนาระบบการทหารให้มีความทันสมัย ภายใต้อิทธิพลทางการทหารจากประเทศสหรัฐอเมริกา ระบบการทหารของไทยจึงมีความทันสมัยแบบตะวันตก ดังนั้นสามก๊กที่เคยเป็นตำรายุทธศาสตร์ทางการทหารที่นิยมศึกษากันในกลุ่มขุนนาง ชนชั้นนำของไทยในช่วงต้นรัตนโกสินทร์จึงถูกลดบทบาทลง แต่อย่างไรก็ตามการตีความสามก๊กในฐานะที่เป็นยุทธศาสตร์ทางการทหารก็ยังคงเป็นที่รับรู้ของสังคมไทย เนื่องจากยังไม่มีกรณีตีความสามก๊กในความหมายอื่น ดังจะเห็นได้จากตัวบทสามก๊กที่ปรากฏในสังคมไทยที่ผ่านมา

2. ตัวบทสามก๊กหลังการสถาปนาความสัมพันธ์บนความร่วมมือทางเศรษฐกิจ หลังจากสหรัฐอเมริกาพ่ายแพ้ในสงครามเวียดนาม ประเทศไทยจึงรู้ที่พึ่งในการปกป้องการคุกคามจากประเทศเวียดนาม จึงต้องหันไปพึ่งพาจีนเพื่อเป็นเกาะป้องกันการรุกราน ด้วยการสถาปนาความสัมพันธ์ไทยจีนขึ้นอย่างเป็นทางการในปี พ.ศ. 2518 ส่งผลทำให้สถานการณ์ระหว่างไทยกับจีนเป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น โดยเฉพาะสถานการณ์ความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจ เนื่องจากจีนเองก็ต้องการให้ไทยเป็นตัวเชื่อมโยงไปยังกลุ่มประเทศแถบภูมิภาคตะวันออกเฉียงใต้

จากบริบทของโครงสร้างทางสังคมของไทยในขณะนั้นได้ส่งผลต่อตัวบทสามก๊กในแง่ที่เกิดการฟื้นฟูตัวบทสามก๊กให้ถูกนำกลับมาเผยแพร่อย่างแพร่หลายมากขึ้นพร้อม ๆ ไปด้วยความสัมพันธ์ที่ดีขึ้นตามลำดับของทั้งสองประเทศ หลังจากที่ผ่านมาสามก๊กได้รับผลกระทบจากนโยบายของไทยที่ต่อต้านและกีดกันผลิตผลทุกประเภทที่เป็นของประเทศคอมมิวนิสต์จีน จากสถานการณ์ทางสังคมระหว่างไทยกับจีน หลังจากได้สถาปนาความสัมพันธ์กับประเทศจีน ในปี พ.ศ. 2518 เรื่อยมาส่งผลต่อตัวบทสามก๊กและการเริ่มมีการเคลื่อนไหวของสามก๊กในประเทศไทยขึ้นอีกครั้ง จะเห็นได้จากการที่สามก๊กได้ถูกผลิตซ้ำหลายต่อหลายครั้ง จากการที่สามก๊กและออกมา

ในรูปแบบต่าง ๆ มากมายทั้งที่เป็นหนังสือพ็อกเก็ตบุ๊ก งานวิจัยงานศึกษาเชิงประวัติศาสตร์ และ ภาพยนตร์ จากการสำรวจงานเกี่ยวกับสามก๊ก พบว่ามีมากกว่า 30 ฉบับ เนื่องจากการแปล เขียน และตัดแปลงสามก๊กฉบับต่าง ๆ ได้เติบโตอย่างรวดเร็ว (เกรก เจ เรย์โนลด์ส, 2550, หน้า 236)

ผู้มีอิทธิพลต่อการศึกษาสามก๊กในประเทศไทยคนหนึ่ง คือ ทองแถม นาถจำนง หลังจากได้เดินทางกลับจากการศึกษาวิชาประวัติศาสตร์ที่ประเทศจีนช่วงหลังปี พ.ศ. 2519 และได้ นำงานแปลเกี่ยวกับสามก๊กในความหมายใหม่ที่ยังไม่เคยปรากฏในสังคมไทย กล่าวคือ เป็นงานแปลสามก๊กที่ถูกนำมาตีความใหม่จากเดิมที่ตีความสามก๊กในฐานะที่เป็นยุทธศาสตร์ทางการทหารมาสู่ฐานะใหม่ที่เป็นยุทธศาสตร์ทางการบริหารจัดการ คืองานแปลเรื่องกลยุทธ์สามก๊ก : คัมภีร์บริหารในภาวะสงคราม และสงครามสามก๊ก: กลยุทธ์พลิกสถานการณ์ เป็นงานเขียนประเภทให้คำปรึกษาอาชีพธุรกิจ ในเรื่องวิธีการสู่ความสำเร็จ เป็นการประยุกต์กลยุทธ์สามก๊กมาใช้ในทางการบริหาร (เกรก เจ เรย์โนลด์ส, 2550, หน้า 236)

นอกจากงานเขียนของทองแถมจะได้รับความนิยมและสร้างปรากฏการณ์ใหม่ให้กับสามก๊กในแง่ของการสร้างความหมายใหม่กับสามก๊ก ยังพบว่าในช่วงเวลาใกล้เคียงก็มีงานแปลของ บุญศักดิ์ แสงระวี ในช่วงปี พ.ศ. 2532 เรื่อง ศิลปะการใช้คนในสามก๊ก ออกมาซึ่งก็ได้รับความนิยมไม่น้อยไปกว่างานของทองแถมนาถจำนง

การนำเข้างานเกี่ยวกับสามก๊กจากประเทศจีนดังที่กล่าวแล้ว สถานการณ์ภายในประเทศไทยเองก็เริ่มมีการศึกษาสามก๊กมากขึ้น เช่น หนังสือพ็อกเก็ตบุ๊ก งานวิจัย งานศึกษาเชิงประวัติศาสตร์ เป็นสิ่งสะท้อนให้เห็นว่าสามก๊กกลับมาเป็นที่นิยมศึกษากันอย่างแพร่หลาย หลังจากที่สามก๊กแต่เดิมศึกษากันเพียงในกลุ่มของชนชั้นนำของไทย แล้วถูกดึงลงมาให้คนทั่วไปได้ศึกษามากขึ้น เช่น งานสามก๊ก ฉบับวณิพก หรือ สามก๊ก ฉบับนายทุน ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น และเป็นที่น่าสังเกตว่าหลังจากที่สถานการณ์ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับจีนตึงเครียดได้ส่งผลกระทบต่อการศึกษาสามก๊กในสังคมไทย โดยในช่วงก่อนปี พ.ศ. 2518 จะพบว่าตัวบทสามก๊กในสังคมไทยมีจำนวนไม่มาก แต่เมื่อไทยได้สถาปนาความสัมพันธ์กับจีนอย่างเป็นทางการขึ้นส่งผลให้ตัวบทสามก๊กถูกนำกลับมาเผยแพร่ในสังคมไทยอย่างกว้างขวางอีกครั้งหนึ่งดังหลักฐานที่ปรากฏในช่วงปี พ.ศ. 2518 เป็นต้นมา จะมีงานเกี่ยวกับสามก๊กถูกผลิตออกมาทุกปี เช่น ปี พ.ศ. 2520 มีงานเขียนวรรณไว พัชโรทัย ในเรื่อง สามก๊กฉบับแปลใหม่ แปลจากต้นฉบับภาษาจีนของหล่อกว่านตง พ.ศ. 2521 มีงานของมนตรี เทียงอรุณธรรม ในเรื่อง ใครว่าอย่างไรในสามก๊ก พ.ศ. 2522 มีงานของ เขียวชัย เอี่ยมวรเมธในเรื่อง ปรัชญานิพนธ์ และชีวประวัติของขงเบ้ง ปี พ.ศ. 2523 มีงานของ โมทยากร ในเรื่อง ประวัติควนอู: เทพเจ้าแห่งความซื่อสัตย์ และเล่าปี เตียวหุย และงานของมาลินี คิลกวนิช เรื่อง ความสำคัญของความคิดทางศาสนาพุทธในสามก๊ก วารสาร

ธรรมศาสตร์ ปีพ.ศ. 2524 มีงานของมาลิณี ดิลกวิช เรื่อง เอกลักษณะไทยในสามก๊ก รูปแบบการประพันธ์ ปี พ.ศ. 2525 มีงานของยง อิงคเวทย์ แปล ; ดาวร ลิกขโกศลนำเสนอ ในเรื่อง โจโฉ โจผี โจสิศ ยอดกวีในยุคสามก๊ก ปี พ.ศ. 2528 มีงานของมาลิณี ดิลกวิช เรื่อง สามก๊ก จุดเริ่มสำคัญของ การรับวรรณกรรมจีนสู่วรรณกรรมไทย ปี พ.ศ. 2529 มีงานของสุนันท์ พวงพุ่ม การศึกษาสารของ ผู้ประพันธ์สามก๊กฉบับต่าง ๆ ในภาษาไทย และงานวิทยานิพนธ์ของทัศนศรี โสมเกษตริณ “วิเคราะห์ความสามารถในการนำทหารของแม่ทัพเอกในวรรณคดีเรื่องสามก๊ก” เป็นต้น

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การเปลี่ยนรูปแบบการตีความสามก๊กจากยุทธศาสตร์ทางการทหาร ไปสู่ยุทธศาสตร์ทางการบริหารนั้น เกิดมาจากปัจจัยภายนอกประเทศใน 2 ประเด็นที่มีความเกี่ยวข้องกัน คือ

1. การเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์โลกที่หันมาให้ความสำคัญกับระบบเศรษฐกิจการค้า แทนการใช้กำลังทหาร หลังการสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2 เข้าสู่ยุคสงครามเย็น ทำให้ประเทศมหาอำนาจหันมาให้ความสำคัญกับการพัฒนาระบบเศรษฐกิจ และการแข่งขันทางการค้า การลงทุน แทนการพัฒนาด้านการทหารและการต่อสู้กำลังอาวุธ ทำให้ยุทธศาสตร์ในการมุ่งสู่ความสำเร็จจึงมีเป้าหมายที่เปลี่ยนจากยุทธศาสตร์การเอาชนะทางการทหารมาสู่ยุทธศาสตร์การเอาชนะทางการค้าการลงทุน และได้ส่งผลต่อการตีความตัวบทสามก๊กให้มีฐานะเปลี่ยนไปตามสถานการณ์เชิงโครงสร้างของโลกในขณะนั้น นอกจากนี้สถานการณ์การต่อสู้ทางอุดมการณ์ การเมืองของมหาอำนาจเสรีนิยมกับสังคมนิยมที่ผ่านมา ได้ส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ โดยเฉพาะประเทศไทยและจีนเนื่องจากมีอุดมการณ์ทางการเมืองต่างกัน และกระทบต่อความนิยมตัวบทสามก๊กมรดกทางวัฒนธรรมของจีนที่ไทยนำมาใช้เป็นตำรายุทธศาสตร์ทางการทหารในช่วงต้นรัตนโกสินทร์ แต่เมื่อไทยหันไปร่วมมือกับสหรัฐอเมริกาเพื่อต่อต้านประเทศที่มีอุดมการณ์ทางการเมืองแบบสังคมนิยม เช่น จีน ทำให้ตัวบทสามก๊กถูกลดบทบาทลงและถูกแทนที่ด้วยระบบการทหารสมัยใหม่แบบตะวันตกภายใต้การสนับสนุนของสหรัฐอเมริกา

2. ความสัมพันธ์ไทยจีน หลังพรรคคอมมิวนิสต์จีนล่มสลาย เป็นปัจจัยระหว่างประเทศที่ส่งผลให้ความนิยมของตัวบทสามก๊กมีพลวัต กล่าวคือ ในช่วงที่ไทยหันไปร่วมมือกับสหรัฐอเมริกาต่อต้านประเทศสังคมนิยม หรือคอมมิวนิสต์ ได้ส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างไทยและจีนที่มีมาอย่างยาวนานต้องสิ้นสุดลง ทำให้ตัวบทสามก๊กในสังคมไม่ได้รับความนิยตามมา แต่เมื่อพรรคคอมมิวนิสต์จีนล่มสลาย และมีการสถาปนาความสัมพันธ์อย่างเป็นทางการของไทยและจีน ได้ส่งผลต่อความนิยมที่เพิ่มขึ้นของตัวบทสามก๊กในสังคมไทย บนพื้นฐานจากการเรียนรู้ประสบการณ์ของประเทศที่ประสบความสำเร็จทางการค้า การลงทุน ด้วยการนำกลยุทธ์จากสามก๊ก

ไปประยุกต์ใช้ในทางการบริหาร ที่แต่เดิมสามก๊กก็เคยทำให้หลายประเทศประสบความสำเร็จจากการนำกลยุทธ์สามก๊กไปใช้ในทางการทหารมาแล้ว

การเปลี่ยนนโยบายสนามรบเป็นสนามการค้า

ปัจจัยภายในประเทศที่เป็นตัวแปรสำคัญสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงการตีความของตัวบทสามก๊กในประเทศไทย ก็คือ การเปลี่ยนแนวนโยบายการบริหารประเทศในสมัยรัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ที่เปลี่ยนจากการให้ความสำคัญกับการเมืองและการทหาร มาสู่การให้ความสำคัญกับนโยบายเศรษฐกิจนำการเมืองและการทหาร เนื่องจากการที่สถานการณ์ของโลกมีการเปลี่ยนแปลงจากการแข่งขันต่อสู้กันทางการทหาร ไปสู่การทำสงครามทางเศรษฐกิจการค้า การสร้างความมั่นคงให้กับประเทศด้วยการทำให้ประชาชนในชาติอยู่ดีกินดีกลายเป็นเป้าหมายหลักของทุกประเทศทั่วโลก ไม่ว่าจะเป็นเสรีประชาธิปไตยหรือคอมมิวนิสต์ ดังนั้นการมุ่งเน้นการสร้างความสำเร็จเติบโตทางเศรษฐกิจให้กับประเทศของตน จึงกลายเป็นแนวการดำเนินนโยบายหลักของประเทศต่าง ๆ และถือว่าความมั่นคงระยะยาวของประเทศขึ้นอยู่กับระบบเศรษฐกิจเป็นหลัก

การใช้นโยบายเศรษฐกิจนำการเมืองที่เริ่มต้นขึ้นในปี 2530 และได้สร้างความเปลี่ยนแปลงอย่างมากต่อประเทศไทย เมื่อรัฐบาลเน้นหนักในนโยบายเศรษฐกิจแบบเสรีนิยมอย่างเต็มที่ โดยเฉพาะการนำนโยบายเศรษฐกิจเชิงรุกที่เป็นการเร่ง ส่งเสริม และสนับสนุนให้ภาคเศรษฐกิจมีศักยภาพในการแข่งขันในตลาดโลกได้ จากสถานการณ์การเมืองโลกและภูมิภาคที่เปลี่ยนแปลงไปสู่สงครามทางการค้าแทนสงครามลัทธิทางการเมืองหรือการทหารดังเช่นในอดีต รัฐบาลในสมัยพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ จึงได้มีการผลักดันนโยบายเศรษฐกิจนำการเมืองกับประเทศเพื่อนบ้านเป็นลำดับแรก ด้วยการเน้นการสร้างความร่วมมือและผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจภายใต้กรอบนโยบายเปลี่ยนสนามรบเป็นสนามการค้า (ศิริชัย วีริยานันท์, 2548, หน้า 289)

สำหรับปัจจัยที่สำคัญที่เน้นการนำระบบเศรษฐกิจนำระบบการเมืองการทหารภายใต้กรอบนโยบายการเปลี่ยนสนามรบเป็นสนามการค้า สมัยของรัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ นั้นมีที่มาจากปัจจัยสำคัญ 2 ประการดังนี้ (ศิริชัย วีริยานันท์, 2548, หน้า)

ประการแรก สถานการณ์โลกและภูมิภาคที่เปลี่ยนไปการแบ่งโลกออกเป็น 2 ค่าย คือ ค่ายเสรีประชาธิปไตย กับค่ายคอมมิวนิสต์ หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 มาสู่ยุคสงครามเย็นเป็นผลให้ประเทศไทยต้องมีนโยบายทางการต่างประเทศที่เน้นป้องกันภัยคุกคามจากคอมมิวนิสต์ที่อยู่รอบบ้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งบริเวณลุ่มแม่น้ำโขงในยุคของสงครามเย็นสถานการณ์ในอินโดจีนดูเหมือนว่า ฝ่ายคอมมิวนิสต์จะยึดครองได้ และมีแนวโน้มจะขยายตัวเข้ามาสู่ประเทศไทย ด้วยความ

จำเป็นดังกล่าวทำให้ไทยต้องหันไปพึ่งพาประเทศมหาอำนาจอย่างสหรัฐอเมริกา ซึ่งก็มีความต้องการที่จะต้องป้องกันไม่ให้ประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ตกอยู่ใต้อิทธิพลคอมมิวนิสต์ ด้วยเหตุนี้สหรัฐอเมริกาจึงเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจของไทย ด้วยการให้ความช่วยเหลือทั้งในด้านการทหารและระบบเศรษฐกิจ

ต่อมานับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2523 เป็นต้นมาความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐอเมริกากับสหภาพโซเวียตได้เปลี่ยนไปเป็นการเจรจาและร่วมมือกันมากขึ้น ส่งผลให้มีการลดกำลังรบและอาวุธนิวเคลียร์ และยุติการเผชิญหน้าทางการทหาร ประเทศมหาอำนาจทั้งสองตระหนักในข้อเท็จจริงที่ว่า การแข่งขันกันทางด้านอุดมการณ์ ด้านอาวุธนิวเคลียร์ และการให้ความช่วยเหลือประเทศพันธมิตรของตนทางการทหาร ทำให้ต่างฝ่ายต่างสูญเสียทหารและงบประมาณจำนวนมาก จนเกิดปัญหาเศรษฐกิจอย่างรุนแรงและเรื้อรังในแต่ละประเทศ ในขณะที่ประเทศอื่น ๆ ที่เคยมีความด้อยกว่า แต่มีความสนใจในเรื่องการพัฒนาทางเศรษฐกิจ อย่างเช่น ประเทศในยุโรปตะวันตกและญี่ปุ่น ได้ขยับฐานะเป็นคู่แข่งทางเศรษฐกิจ ต่อไปนี้ อนาคตการณ์ทางการเมืองทั้งหลาย กำลังจะหมดความสำคัญลงในการกำหนดนโยบายของรัฐทั้งหลาย ขณะเดียวกันปัจจัยทางเศรษฐกิจได้มีความโดดเด่นขึ้นมาแทน

สถานการณ์ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีแนวโน้มการปรับตัวความสัมพันธ์จากการเผชิญหน้าไปสู่ความร่วมมือ หลังจากที่สหภาพโซเวียต ลดบทบาทลงก็ส่งผลให้ประเทศในอินโดจีนสูญเสียแหล่งความช่วยเหลือ ประเทศเพื่อนบ้านของไทยในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่มีได้ปกครองตามระบอบประชาธิปไตยจึงต้องพยายามเปิดประตูสู่โลกภายนอก และยอมรับในระบบเศรษฐกิจแบบเสรีมากขึ้นเพื่อจะพัฒนาประเทศให้ทันกับประเทศอื่น ๆ ในภูมิภาคที่ประสบความสำเร็จทางเศรษฐกิจ

สำหรับประเทศไทยในขณะนั้นภายใต้การนำของพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ นายกรัฐมนตรี ได้แสดงให้เห็นถึงภาพการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์โลกและในภูมิภาคได้อย่างชัดเจนว่าประเทศไทยกำลังอยู่ในโลกที่กำลังเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ความเปลี่ยนแปลงที่สำคัญคือ การที่โลกเรามีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันมากขึ้น เห็นได้จาก การที่ประเทศที่เป็นคู่แข่งคู่แข่งได้หันหน้าเข้าหากัน เพื่อผ่อนคลายความตึงเครียดระหว่างกัน และพยายามส่งเสริมความร่วมมือต่อกันมากขึ้น ในอดีตนั้นโลกได้แตกเป็นหลายค่าย และการเมืองระหว่างประเทศก็เต็มไปด้วยเส้นแบ่งแยก แต่ปัจจุบันเส้นแบ่งแยกนั้นไม่ชัดเจนเหมือนเดิมอีกต่อไปแล้ว ประเทศที่เคยเป็นคู่แข่งกันต่างพยายามหาวิธีจะควบคุมหรือยุติความขัดแย้งระหว่างกันและต่างพยายามหาวิธีที่จะร่วมมือกันมากขึ้น (ชาติชาย ชุณหะวัณ, 2542, หน้า 1)

การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนำไปสู่สงครามในรูปแบบใหม่นั้นคือ สงครามทางเศรษฐกิจ การค้า การแข่งขันทางเศรษฐกิจการค้าเข้ามาแทนที่การแข่งขันด้านอุดมการณ์ทางการเมืองด้วยการต่อสู้ทางการทหาร ภาพความสำเร็จทางเศรษฐกิจ ความกินดีอยู่ดีของประชาชนเป็นจุดมุ่งหมายหลักของทุก ๆ ประเทศทั่วโลกทั้งเสรีประชาธิปไตยและคอมมิวนิสต์ เศรษฐกิจจึงกลายมาเป็นสิ่งสำคัญในการดำเนินนโยบายของประเทศต่าง ๆ และถือว่าความมั่นคงระยะยาวของประเทศอยู่ที่ความเติบโตทางเศรษฐกิจไม่ใช่ด้านการเมืองอีกต่อไปสถานการณ์เช่นนี้นำไปสู่การดำเนินนโยบายเศรษฐกิจนำหน้าการเมือง

นับว่าสถานการณ์ของโลกและภูมิภาคที่เปลี่ยนไป เป็นปัจจัยหนึ่งในการเปลี่ยนแปลงแนวทางการดำเนินนโยบายทางเศรษฐกิจของพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ซึ่งเห็นได้อย่างชัดเจนในรูปแบบของนโยบายเชิงรุกทางเศรษฐกิจที่มีต่อประเทศเพื่อนบ้าน ตามนโยบายเปลี่ยนสนามรบเป็นสนามการค้า ที่ทั้งอุดมการณ์ทางการเมืองไม่แบ่งแยกว่าประเทศใดเป็นประเทศสังคมนิยมและหันมาสร้างความสัมพันธ์เพื่อมุ่งสู่ประเด็นความร่วมมือและผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจเป็นหลัก

ประการที่สอง การเข้ามามีบทบาททางการเมืองของกลุ่มนายทุนธุรกิจนอกจากการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์โลกที่หันมามุ่งเน้นความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจ และลดบทบาทการต่อสู้ทางการทหารลง ปัจจัยภายในหลังจากเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ที่กลุ่มอำนาจเก่าถูกลดบทบาทลง กลุ่มนายทุนจีนกลับมีความเข้มแข็งมากขึ้น หลังจากที่มีการสะสมทุนมาตั้งแต่อดีต การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่ผ่านมดังกล่าวส่วนหนึ่งเกิดมาจากการที่กลุ่มนายทุนจีนได้มีบทบาทหลักในการผลักดันให้มีการปรับเปลี่ยนระบบการปกครองมาเป็นรัฐสภาประชาธิปไตยเพื่อเปิดโอกาสให้กลุ่มของตนได้เข้ามาควบคุมการกำหนดนโยบายได้ (ผาสุก พงษ์ไพจิตร และคริสเบเคอร์, 2539, หน้า 688 - 689) โดยนโยบายที่สะท้อนถึงทิศทางการพัฒนาประเทศที่มุ่งเน้นเศรษฐกิจเกิดขึ้นในช่วงของรัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ภายใต้ันนโยบายการเปลี่ยนสนามรบเป็นสนามการค้า นั้น จากผลการศึกษาของ ศิริชัย วีริยานันท์ (2548, หน้า 278-290) พบว่า

นับตั้งแต่หลังจากเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2416 เป็นต้นมา กลุ่มนักธุรกิจชาวไทยเชื้อสายจีนได้ก้าวสู่สถานภาพใหม่ทางการเมืองการปกครอง ที่จากเดิมเป็นการอาศัยอำนาจทางการเมืองผ่านกลุ่มทหาร ขุนนางอำมาตย์ในการกำหนดนโยบายเพื่อเอื้อต่อธุรกิจของตน มาสู่การเข้ามามีบทบาททางการเมืองด้วยตนเองโดยผ่านระบบพรรคการเมืองและการเลือกตั้ง เช่น การเลือกตั้งปี พ.ศ. 2518 มีผู้แทนราษฎรที่เป็นนักธุรกิจร้อยละ 34.6 ปี พ.ศ. 2519 ร้อยละ 29.9 ปี พ.ศ. 2522 ร้อยละ 37 ปี พ.ศ. 2526 ร้อยละ 37.9 ปี พ.ศ. 2529 ร้อยละ 38.6 ปี พ.ศ. 2531 ร้อยละ 36.97 พรรคการเมืองที่ก่อตั้งขึ้นมาในช่วงปี พ.ศ. 2517-2518 ก็ล้วนแต่มีกลุ่มนักธุรกิจเป็นแกนนำสำคัญ เช่น พรรคชาติไทยมีนักธุรกิจเป็นกรรมการในสัดส่วนร้อยละ 66.7 พรรคกิจสังคม

ร้อยละ 57.1 พรรคประชาธิปัตย์ร้อยละ 31.3 เป็นต้น

ผลจากการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยในช่วงที่ผ่านมาก็เป็นเหตุผลสำคัญที่ส่งผลให้ภาคธุรกิจเอกชนมีบทบาทต่อเศรษฐกิจของประเทศเพิ่มสูงขึ้น และเกิดการเปลี่ยนแปลงในภาคธุรกิจเอกชนอย่างมาก มีลักษณะของการผูกขาดทางเศรษฐกิจโดยนักธุรกิจไทยมีการขยายตัวมากเพียงใด บทบาทของภาคธุรกิจก็เพิ่มขึ้นเป็นเงาตามตัว อันเป็นผลมาจากนโยบายเศรษฐกิจแบบเสรีที่เอื้อให้ภาคธุรกิจเอกชนเข้ามามีบทบาทในการดำเนินงานทางเศรษฐกิจอย่างมากมาย สถานภาพและบทบาทของภาคธุรกิจเอกชนได้รับการยอมรับมากขึ้นจากภาครัฐบาลหรือข้าราชการ มีการปรึกษาหารือร่วมกันแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจระหว่างข้าราชการกับนักธุรกิจมากขึ้น เกิดการรวมกลุ่มของภาคธุรกิจเอกชนในธุรกิจประเภทต่าง ๆ

ดังนั้นเมื่อระบบการเมืองของประเทศเป็นระบบเสรีที่เปิดให้มีการแข่งขันและอิทธิพลทางการเมืองของกลุ่มทหารข้าราชการได้ลดน้อยลงหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ในทางตรงกันข้ามกลับปรากฏว่าภาคธุรกิจได้เข้าไปมีบทบาทในการแข่งขันทางการเมืองมากขึ้นทั้งทางตรงและทางอ้อม สำหรับรูปแบบของนักธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับระบบการเมืองมี 2 ลักษณะคือ (ผาสุก พงษ์ไพจิตร และคริสเบเกอร์, 2539, หน้า 694)

1. การให้เงินสนับสนุนทางการเมือง การให้เงินสนับสนุนทางการเมืองแก่พรรคการเมืองและนักการเมืองกลุ่มต่าง ๆ เป็นสิ่งที่นักธุรกิจกระทำอยู่โดยทั่วไป เพื่อสร้างอิทธิพลของตนครอบงำนักการเมืองและพรรคการเมืองให้ดำเนินกิจกรรมทางการเมืองในแนวทางที่สอดคล้องกับผลประโยชน์ของนักธุรกิจ หรือใช้เป็นเครื่องมือเพื่อวิ่งเต้นเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ หรือเพื่อคอยปกป้องผลประโยชน์ของตน

2. การเข้าเกี่ยวข้องทางการเมืองโดยตรง เมื่อระบบการเมืองเป็นระบบเปิดให้มีการแข่งขันกันมากขึ้นหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ปรากฏว่านักธุรกิจได้เข้าเกี่ยวข้องทางการเมืองมากขึ้น โดยได้แสดงออกในหลายรูปแบบ เช่น เป็นสมาชิกและกรรมการบริหารพรรค เป็นผู้สนับสนุนทางการเงิน และเป็นผู้ลงรับสมัครเลือกตั้งเพื่อเป็นผู้แทนราษฎร จากการที่กลุ่มธุรกิจได้เข้ามามีบทบาทและอิทธิพลทางการเมืองมากขึ้นนั้น ย่อมจะทำให้การกำหนดนโยบาย หรือกฎหมายบางฉบับของประเทศ เป็นไปในทางที่ตอบสนองผลประโยชน์ของกลุ่ม

ภายหลังการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 31 กรกฎาคม พ.ศ. 2531การเมืองไทยพลิกโฉมหน้าใหม่อีกครั้ง หลังจากการเลือกตั้งประเทศไทยได้คณะรัฐมนตรีที่มาจากการเลือกตั้งครั้งแรกในรอบ 12 ปี โดยเฉพาะอย่างยิ่งในตำแหน่งนายกรัฐมนตรีนั้นนับได้ว่านำความสนใจมาสู่นักวิชาการและผู้ที่มีความสนใจด้านการเมืองอยู่ไม่น้อย จนถึงขนาดที่บางคนเรียกขานว่าเป็น ประชาธิปไตยเต็มใบ และยิ่งไปกว่านี้รัฐบาลยังถูกขนานนามว่าเป็นรัฐบาลนายทุนธุรกิจโดยแท้จริง จนได้รับการเรียก

ขานว่าเป็น “ชนาธิปไตย หรือ วาณิชชาธิปไตย”

เมื่อนำรายชื่อของคณะรัฐมนตรีมาประมวลดูก็จะพบว่า มีนักธุรกิจได้เข้ามามีบทบาทในการบริหารประเทศมาก โดยภูมิหลังทางอาชีพเป็นนักธุรกิจถึงร้อยละ 60 จากรายนามคณะรัฐมนตรีอันประกอบไปด้วยพรรคฝ่ายรัฐบาล 6 พรรค บรรดาพรรคใหญ่ที่เป็นแกนนำล้วนแต่มีพื้นฐานมาจากกลุ่มนักธุรกิจ เช่น พรรคชาติไทยซึ่งประกอบไปด้วยพันธมิตรของกลุ่มราชครูเก่า คือ พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ พลตรีประมาธ อติเรกสาร นักธุรกิจประเภทเจ้าตัวของกรุงเทพฯ ที่มีแกนนำในกลุ่มอุตสาหกรรมสิ่งทอ และนักธุรกิจจากต่างจังหวัดส่วนใหญ่มาจากภาคกลางและภาคเหนือ เช่น นายบรรหาร ศิลปอาชา นายชูชีพ หาญสวัสดิ์ เป็นต้น

การเข้ามามีบทบาททางการเมืองอย่างเต็มที่ของฝ่ายธุรกิจ ประกอบกับความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในช่วงปลายของรัฐบาลพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ทำให้บรรดานักธุรกิจภายในประเทศมีความมั่นใจและต้องการขยายบทบาทของตน โดยบรรดาคณะรัฐมนตรีทุกคนจะใส่สูทสีเข้มแนวเดียวกับนักบริหารธุรกิจมืออาชีพ หรือไม่ก็เป็นชุดซาฟารีอันเป็นลักษณะของนักธุรกิจต่างจังหวัดที่ประสบความสำเร็จอีกทั้งสถานการณ์โลกที่เปลี่ยนไปจากสงครามอุดมการณ์ในยุคสงครามเย็นไปสู่สงครามทางเศรษฐกิจ ความมั่นคงของประเทศอยู่ที่ความเติบโตทางเศรษฐกิจ รัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ตระหนักถึงกระแสดังกล่าว (ศิริชัย วีรยานันท์, 2548, หน้า 97)

การเปลี่ยนแปลงนโยบายภายในประเทศที่ถูกกำหนดขึ้นภายใต้เงื่อนไข 2 ประการ ประการแรก คือ สถานการณ์โลกที่เปลี่ยนจากการต่อสู้เอาชนะกันทางการทหารมาสู่การต่อสู้แข่งขันทางธุรกิจ จนกล่าวได้ว่ากลายเป็นสงครามในรูปแบบใหม่ คือ สงครามธุรกิจ ประการที่สอง คือ ระบบการกำหนดนโยบายการพัฒนาประเทศของไทยขณะนั้นอยู่ภายใต้กลุ่มนักธุรกิจที่เข้ามามีบทบาททางการเมือง การดำเนินนโยบายการพัฒนาประเทศจึงมุ่งเน้นไปทางด้านเศรษฐกิจเป็นสำคัญ

จากสถานการณ์ดังกล่าว ได้ส่งผลต่อระบบโครงสร้างทางสังคมไทยที่เป็นตามการปรับเปลี่ยนนโยบายภายในประเทศด้วยการนำนโยบายด้านเศรษฐกิจนำการเมือง และหันมาให้ความสนใจเกี่ยวกับเรื่องของเศรษฐกิจการค้าเป็นหลัก โครงสร้างทางสังคมภายใต้้นนโยบายการเปลี่ยนสนามรบเป็นสนามการค้าได้ส่งผลต่อการตีความตัวบทสามก๊กของไทยจากฐานะที่เป็นยุทธศาสตร์ทางการทหารไปสู่ฐานะที่เป็นยุทธศาสตร์ทางการบริหารเนื่องจากสังคมในขณะนั้นมีความต้องการแสวงหาวิธีการบรรลุเป้าหมายทางเศรษฐกิจ

การนำเข้ามาเขียนสามก๊กในทางการบริหารเป็นอิทธิพลมาจากสถานการณ์โลกที่เปลี่ยนจากการสู้รบทางทหารมาสู่การสู้รบทางการบริหารหลังสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2 ทำให้หลายประเทศหันมาให้ความสำคัญกับระบบเศรษฐกิจการค้า การลงทุน และพยายามที่จะหาวิธีการ

เอาชนะประเทศต่าง ๆ ในทางเศรษฐกิจแทนการเอาชนะทางการทหารเหมือนดังอดีต ทำให้หลายประเทศพยายามหาวิธีไปสู่ความสำเร็จ ซึ่งวิธีการหนึ่งก็คือ การนำหลักคิดที่เคยใช้ในทางการทหารหรือตำราทางการทหารมาปรับใช้เพื่อเอาชนะในทางธุรกิจ เช่น การนำทฤษฎีหรือตำราทางการทหารของซุนวู หรือกลยุทธ์ในสามก๊กมาใช้ในทางการบริหารธุรกิจ ทำให้เกิดการผลิดตัวบทต่าง ๆ ที่จะนำไปเป็นคู่มือเพื่อมุ่งไปสู่ความสำเร็จ จากตำราทางการทหารมาสู่ตำราทางการบริหารธุรกิจ โดยเฉพาะการนำเข้าตัวบทสามก๊กและซุนวูที่เคยถูกนำมาใช้ในทางการทหารจากประเทศตะวันตกที่มีการนำหลักคิดของซุนวูและสามก๊กไปประยุกต์ใช้ในทางการบริหารจนประสบความสำเร็จ เช่น ประเทศญี่ปุ่น ไต้หวัน จีน เป็นต้น

ดังจะเห็นได้ความนิยมงานเขียน งานแปลเกี่ยวกับซุนวู และสามก๊กที่นำมาประยุกต์ใช้ในทางการบริหารธุรกิจ ที่นำเข้ามาจากประเทศที่ประสบความสำเร็จทางเศรษฐกิจนับตั้งแต่ในช่วงปี พ.ศ. 2530 ที่อยู่ภายใต้ันโยบายการพัฒนาประเทศด้วยการเปลี่ยนสนาบรมมาสู่สนาการค้า เป็นต้นมา จึงถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการเปลี่ยนผ่านการศึกษาความดีความงามสามก๊กภายในประเทศไทย ดังจะเห็นได้จากสถานการณ์เกี่ยวกับการผลิตงานเขียน งานแปลสามก๊กในช่วงปี พ.ศ. 2530 ถึง ปี พ.ศ. 2540 ที่ผ่านมา

ในปี พ.ศ. 2531 ถือเป็นจุดเริ่มต้นของการเปลี่ยนการศึกษาสามก๊กในสังคมไทยใหม่ตามบริบทโครงสร้างทางสังคมที่หันมาให้ความสำคัญและเป็นประโยชน์กับระบบเศรษฐกิจการค้าแทนการนำมาใช้ประโยชน์ทางการเมืองและการทหารดังเช่นในอดีต จุดเริ่มต้นการศึกษาสามก๊กดังกล่าวพบได้จากการนำเข้าสู่สามก๊กในฐานะที่เปลี่ยนไปจากเดิมที่เป็นตำราทางการทหารมาสู่ตำราทางการบริหาร ที่ปรากฏในงานเขียนที่สำคัญ เช่น

งานแปลของทองแถม นาถจำนง เรื่อง กลยุทธ์สามก๊ก: คัมภีร์บริหารในภาวะสงคราม ที่เขียนขึ้นโดยศาสตราจารย์เชษฐาธิราช (ทองแถม นาถจำนง, 2533) หนังสือเล่มนี้ถือเป็นหนังสือแปลเล่มแรกของทองแถม นาถจำนง ที่กล่าวถึงสามก๊กในทางการบริหาร โดยเนื้อหาเป็นการเป็นการวิเคราะห์และประยุกต์ สามก๊ก ในแง่มุมของหลักวิชาทางการบริหารสมัยใหม่แบบตะวันตก หนังสือเล่มนี้เป็นที่นิยมอย่างมากในสังคมไทยโดยดูได้จากจำนวนครั้งที่พิมพ์ภายใน 3 ปีมีการพิมพ์มากถึง 8 ครั้ง โดยในปี พ.ศ. 2532 มีการพิมพ์มากถึง 6 ครั้ง สอดคล้องกับบริบทของสังคมในขณะนั้นที่ให้ความสำคัญกับเรื่องการค้าขาย และธุรกิจภายใต้ันโยบายการเปลี่ยนสนาบรมมาเป็นสนาการค้าในสมัยรัฐบาลพลเอกชาติชาย ในปี พ.ศ. 2530 เป็นต้นมา เมื่อหนังสือแปล กลยุทธ์สามก๊ก: คัมภีร์บริหารในภาวะสงคราม ได้รับความนิยมนอย่างมาก ในปี พ.ศ. 2532 ทองแถมจึงได้เขียนหนังสือเรื่อง กลยุทธ์สามก๊ก หลักการบริหารสำหรับผู้ชนะในทุกสถานการณ์ หนังสือเล่มนี้มีเนื้อหาไม่แตกต่างจากกลยุทธ์สามก๊ก: คัมภีร์บริหารในภาวะสงคราม เพียงแต่เปลี่ยนชื่อหนังสือ

และมีคำเปิดเล่มโดยการกล่าวถึงสามก๊กในแง่มุมที่เป็นนวัตกรรมเพิ่มเติมจากหนังสือ กลยุทธ์ สามก๊ก: คัมภีร์บริหารในภาวะสงคราม หนังสือเล่มนี้ได้รับความนิยมมากโดยดูจากจำนวนการพิมพ์ที่มากถึง 15 ครั้ง จุดเด่นของหนังสือเล่มนี้อยู่ที่ผู้เขียนได้กล่าวถึงระบบเศรษฐกิจของไทยในช่วงนั้นว่า (ทองแถม นาถจำนง, 2533)

ระบบเศรษฐกิจของไทยในขณะนั้นมีความเปลี่ยนแปลงอันนำมาสู่ความจำเป็นที่จะต้องมีการเรียนรู้เรื่องระบบการบริหารจัดการ ควบคู่กับการเรียนรู้เกี่ยวกับนักธุรกิจ ทำให้หนังสือเล่มนี้กลายเป็นหนังสือพื้นฐานสำหรับการบริหารที่เป็นที่นิยม และในช่วงที่หนังสือเล่มนี้เริ่มพิมพ์เข้าสู่ตลาด เป็นช่วงที่กลุ่มชนชั้นนำของไทยกำลังนำพาประเทศไปสู่ความเป็นอุตสาหกรรมใหม่ สถาบันการศึกษาหันมาจัดการเรียนการสอนทางด้าน MBA มากขึ้น ทำให้หนังสือทางการบริหารได้รับความนิยม โดยเฉพาะหนังสือการบริหารที่นำเอาพิชัยสงครามจีนปรัชญาจีน มาประยุกต์ใช้ จนถึงช่วงปี พ.ศ. 2540 ประเทศไทยเข้าสู่วิกฤตเศรษฐกิจฟองสบู่ และตามมาด้วยวิกฤติต้มยำกุ้ง หนังสือกลยุทธ์สามก๊กฯ เล่มนี้ก็ยังคงได้รับความนิยมอย่างต่อเนื่อง

นอกจากงานของทองแถม นาถจำนง ยังมีนักเขียนหนังสือแปลอีกท่านหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการแปลงานสามก๊กออกมาในรูปของการบริหารงาน ก็คือ บุญศักดิ์ แสงระวีที่แปลงานสามก๊กในเรื่อง ศิลปะการใช้คนในสามก๊ก ในปี 2532 และ บริหารงานด้วยกลยุทธ์สามก๊ก ในปี พ.ศ. 2535 โดยมีเนื้อหาที่เน้นในเรื่องของการบริหารเป็นหลัก

สามก๊กถือได้ว่าเป็นวรรณกรรมที่คนไทยมีความคุ้นเคยในฐานะวรรณกรรมสำหรับความบันเทิงที่แฝงไว้ด้วยแง่คิดที่สอนให้รู้เท่าทันคนจนกลายเป็นคำพูดติดปากกันในสังคมว่า ใครที่อ่านสามก๊กสามจบคบไม่ได้ ทำให้สามก๊กถูกมองในแง่ลบ และหลายคนไม่กล้าที่จะอ่านหนังสือสามก๊กด้วยเหตุผลดังกล่าว ในขณะที่ทองแถม นาถจำนง ได้พยายามวาทกรรมความหมายของสามก๊กใหม่ ด้วยการต่อสู้กับคำกล่าวที่ว่าใครที่อ่านสามก๊กสามจบคบไม่ได้เป็นการนำคำภีษิตของจีนโบราณที่ว่า ยังมีได้อ่านสามก๊กอย่างพิชิตการใหญ่ มาประกอบในหน้าปกหนังสือกลยุทธ์สามก๊ก: คัมภีร์บริหารในภาวะสงคราม จนทำให้คำภีษิตดังกล่าวเป็นที่นิยมกล่าวกันในทางการบริหาร และหลายคนนำไปใช้เป็นคติเตือนใจในหนังสือทางการบริหารหลายเล่ม

จากสถานการณ์ของประเทศในช่วงของการเข้าสู่ความเป็นอุตสาหกรรมใหม่การศึกษาหาความรู้ทางด้านการบริหารจัดการสมัยใหม่เป็นสิ่งจำเป็นที่จะทำให้การค้าการขายหรือธุรกิจของตนประสบความสำเร็จ เห็นได้จากความนิยมบริโภคหนังสือทางการบริหาร โดยเฉพาะหนังสือที่มีจริตเข้ากับคนไทย กล่าวคือ เป็นหนังสือที่อ่านแล้วเข้าใจง่าย มีตัวอย่างให้เห็น เช่น หนังสือการบริหารที่มีการประยุกต์หลักการบริหาร และการยกตัวอย่างสามก๊ก ทำให้สามก๊กกลายเป็นตัวเชื่อมโยงได้ระหว่างหลักการบริหารตะวันตกที่คู่กับการยกตัวอย่างจากสามก๊กที่เป็นวัฒนธรรมตะวันออก

บนสงครามทางธุรกิจสามก๊กในฐานะที่เป็นจุดเชื่อมทางทฤษฎีจึงไม่ใช่สิ่งที่เกิดขึ้นมาครั้งแรก แต่จะเห็นได้ว่าสามก๊กเคยมีฐานะเป็นตัวกลางในการเชื่อมทฤษฎีสู่ความเป็นรูปธรรมมาแล้วในทางการทหาร และต่อมาเมื่อมีการเปลี่ยนฐานะทางทฤษฎี จากฐานะทางการทหารมาสู่ฐานะทางการบริหาร จึงเป็นที่มาให้สามก๊กกลายเป็นตัวกลางในการเชื่อมทฤษฎีทางการบริหารสู่ความเป็นรูปธรรมด้วยเช่นกัน

กล่าวโดยสรุปว่า ปัจจัยการเปลี่ยนวิถีการตีความเชิงยุทธศาสตร์ของตัวบทสามก๊กในสังคมไทยที่เป็นปัจจัยที่เกิดขึ้นภายในประเทศ ภายใต้ทิศทางการพัฒนาประเทศที่เน้นการพัฒนา ระบบเศรษฐกิจการค้า ด้วยนโยบายการเปลี่ยนสนามรบเป็นสนามการค้า ช่วงปี พ.ศ. 2530 เป็นต้นมา ได้ส่งผลต่อการตีความตัวบทสามก๊กของสังคมไทยที่เป็นการตีความตามสถานการณ์เชิงโครงสร้างของสังคมที่เน้นการพัฒนา ระบบเศรษฐกิจ ทำให้สามก๊กมีฐานะเป็นเครื่องมือในการนำไปสู่ความสำเร็จทางการบริหารธุรกิจ หรือที่เรียกว่ายุทธศาสตร์ทางการบริหาร ที่จะช่วยตอบสนองต่อการพัฒนาระบบเศรษฐกิจของประเทศในขณะนั้น การตีความสามก๊กที่มีฐานะเป็นยุทธศาสตร์ทางการบริหารเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นภายใต้การนำเข้าตัวบทสามก๊กทางการบริหารจากต่างประเทศ โดยเฉพาะตัวบทสามก๊กทางการบริหารที่เกิดจากประเทศที่ประสบความสำเร็จทางเศรษฐกิจ ที่มีการนำสามก๊กไปประยุกต์ใช้ในทางการบริหาร เช่น ใต้หวัน จีน ญี่ปุ่น เป็นต้น

การเติบโตของกลุ่มนายทุนจีนภายในประเทศ

ปัจจัยที่สำคัญที่ส่งผลต่อการตีความสามก๊กในเชิงยุทธศาสตร์ของสังคมไทยนอกจากจะเป็นเรื่องของสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงภายนอกประเทศและทิศทางการพัฒนาประเทศภายใต้ นโยบายการเปลี่ยนสนามรบเป็นสนามการค้าแล้ว จะพบว่า การเติบโตของกลุ่มนายทุนจีนภายในประเทศช่วงที่บริบทเชิงโครงสร้างทางสังคมให้ความสำคัญกับระบบเศรษฐกิจการค้า เป็นปัจจัยที่สำคัญที่มีผลทำให้การตีความสามก๊กของสังคมไทยเปลี่ยนฐานะจากการทหารไปสู่การบริหาร เนื่องจากกลุ่มทุนจีนภายในประเทศเองก็มีความต้องการที่จะหาวิธีการในการบริหารงานกิจการของตนให้ประสบความสำเร็จ วิธีการหนึ่งที่กลุ่มทุนจีนเลือกใช้ก็คือการประยุกต์ใช้หลักสามก๊กกับการบริหาร เพราะสามก๊กถือเป็นวรรณกรรมที่คุ้นชินสำหรับชาวจีน และเรื่องราวสามก๊กก็แฝงไปด้วยแง่คิด คติเตือนใจที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ในการบริหาร

การบริหารงานของกลุ่มทุนจีนแต่เดิมนั้น ใช้การบริหารแบบครอบครัว แต่เมื่อสถานการณ์การแข่งขันทางเศรษฐกิจที่รุนแรงขึ้นทำให้กลุ่มทุนจีนต้องปรับระบบการบริหารงานให้มีความทันสมัยด้วยการนำหลักการบริหารเชิงทฤษฎีของประเทศตะวันตกมาใช้ แต่อย่างไรก็ดีการบริหารภายใต้ทฤษฎีตะวันตกก็ไม่ใช่สิ่งที่คุ้นชินกับนายทุนจีนเพราะถือว่ายังเป็นสิ่งใหม่สำหรับชาว

ตะวันออก คั้งนั้นการแสวงหากลยุทธ์ที่เป็นภูมิปัญญาตะวันออก เช่น สามก๊ก ซุนวูมาประยุกต์ใช้ในทางการบริหารจึงเป็นสิ่งที่สามารถทำความเข้าใจได้ง่ายกว่าทฤษฎีทางตะวันตก

จากสถานการณ์ภายในและภายนอกประเทศของไทยได้ส่งผลให้การเติบโตของระบบเศรษฐกิจของไทยมีแนวโน้มของการเติบโตอย่างต่อเนื่องควบคู่ไปกับการเติบโตของกลุ่มทุนภายในประเทศ ที่เริ่มเติบโตมาตั้งแต่ช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 นำมาซึ่งความเปลี่ยนแปลงอย่างมาก กล่าวคือ ทำให้ทุนภายในประเทศมีความเข้มแข็ง ขณะเดียวกันความสัมพันธ์ระหว่างนักธุรกิจกับรัฐบาลก็ได้เปลี่ยนแปลงไป ส่งผลให้การแผ่ขยายตัวของธุรกิจของชาติตะวันตกต้องหยุดชะงัก และมีทุนตะวันตกบางกลุ่มต้องถอนตัวออกไป ทำให้เกิดช่องว่างที่เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ประกอบการในประเทศที่เพิ่งก่อร่างสร้างตัว รวมทั้งพวกพ่อค้าข้าวหรือ เจ้าสัว เข้าไปครอบครองกิจการธนาคารและการขนส่งสินค้าทางเรือที่พ่อค้ายุโรปเคยครองความเป็นเจ้าอยู่ นอกจากนี้ยังขยายกิจการไปสู่ธุรกิจอื่น ๆ เช่น ธุรกิจนำเข้าและขายปลีก การสร้างโรงงานใหม่ ๆ และกิจการประเภทตัวแทนการค้าสินค้าต่าง ๆ อีกด้วย (ผาสุก พงษ์ไพจิตร และคริสเบเคอร์ 2539, หน้า 138-139)

การเติบโตของกลุ่มทุนจีนภายในประเทศพร้อม ๆ กับการเติบโตของระบบเศรษฐกิจทำให้กลุ่มทุนจีนต้องหันมาปรับปรุงวิธีการบริหารจัดการของตนเองให้พัฒนาได้ทันต่อการเติบโตของระบบเศรษฐกิจความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นนับตั้งแต่การขยายตัวทางเศรษฐกิจช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้ส่งผลให้นายทุนจีน ที่ต้องการสร้างเนื้อสร้างตัวต้องปรับรูปแบบ การบริหารจัดการองค์กร ที่แตกต่างออกไปจากช่วงอดีตที่ผ่านมาที่มีระบบการบริหารในรูปแบบครอบครัว ดังนั้น นายทุนจีน กลุ่มใดสามารถปรับเปลี่ยนได้อย่างเท่าทันความเปลี่ยนแปลง ก็ส่งผลให้ธุรกิจการค้าของตนเองดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพจนนำมาซึ่งผลกำไรอย่างมหาศาล ในทางตรงกันข้ามถ้านายทุนกลุ่มใดที่ไม่ปรับเปลี่ยนการบริหารจัดการให้ทันสมัย นายทุนกลุ่มนั้นก็ก็จะค่อย ๆ หดบอบบาทลงไปในที่สุด (อภิวัดน์ (นามปากกา) .ม.ป.ป., หน้า 29-33)

เนื่องจากลักษณะการบริหารจัดการธุรกิจของนายทุนจีนในช่วงก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 นั้นมีลักษณะที่เรียกกันว่า การบริหารธุรกิจแบบครอบครัว คือการใช้เครือญาติของตนไปทำงานในตำแหน่งต่าง ๆ ในกิจการของตระกูล และจะไม่เปิดโอกาสให้คนนอกที่มีความสามารถเข้ามา มีบทบาทมากนัก ในกลุ่มนายทุนชั้นแนวหน้าอาจจะสร้างความสัมพันธ์ผ่านการแต่งงานและก็ใช้คนในตระกูลที่เกี่ยวข้องกันมาเป็นผู้บริหารกิจการ การบริหารกิจการแบบตระกูลนี้เหมาะสมกับกิจการเล็ก ๆ ที่ไม่ค่อยสลับซับซ้อน แต่ด้วยการขยายตัวอย่างรวดเร็วของระบบเศรษฐกิจทำให้กิจการต่าง ๆ ขยายตัวออกไปมากขึ้น การบริหารจัดการกิจการก็จะต้องสลับซับซ้อนขึ้นอย่างเลี่ยงไม่ได้ โดยเฉพาะนายทุนชั้นแนวหน้าทั้งหลายที่จะต้องเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับธุรกิจที่จำเป็นต้องอาศัยความรู้

ความชำนาญเป็นอย่างสูง อาทิเช่น กิจการธนาคาร กิจการเกี่ยวกับการอุตสาหกรรมต่าง ๆ เป็นต้น (อภิวัตน์ (นามปากกา), ม.ป.ป., หน้า 29-33)

ด้วยเหตุนี้ธุรกิจที่จะเติบโตต่อไปในทศวรรษ 2490 นี้จึงจำเป็นต้องล้มเลิกหรือลดลักษณะการบริหารงานแบบครอบครัว และเปลี่ยนมาเปิดรับผู้ชำนาญการเฉพาะด้านหรือผู้ที่มีความรู้ความสามารถมากขึ้น อาทิเช่น นายสมยศ กลิ่นสุคนธ์ ซึ่งเป็นผู้จัดการโรงแรมรัตนโกสินทร์ และในระยะที่เริ่มกิจการใหม่ ๆ สถานะทางการเงินของโรงแรมรัตนโกสินทร์ไม่ค่อยมั่นคงนัก แต่มีโอกาสดำเนินกิจการหรือเกี่ยวกับการเงินและการบริหารงานโรงแรมรัตนโกสินทร์กับนายบุญชู โรจนเสถียร นักบัญชีระดับเกียรติคุณของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ในสมัยนั้น แนวคิดและข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาการเงินและการบริหารโรงแรมที่นายบุญชูเสนอไป เป็นที่พอใจของผู้หลักผู้ใหญ่ที่รับผิดชอบกิจการโรงแรมรัตนโกสินทร์เป็นอย่างยิ่ง ดังนั้นเขาจึงขอร้องให้นายบุญชูได้เข้าไปช่วยแก้ไขสถานการณ์อยู่เพียงไม่กี่เดือนก็ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นผู้ตรวจการขององค์การโรงแรมหรือผู้ตรวจสอบบัญชีโรงแรม ซึ่งก็ทำให้ฐานะทางการเงินของโรงแรมดีขึ้น

อีกตัวอย่างหนึ่งที่ได้สังเกตเห็นได้ชัดก็คือ การปรับปรุงการบริหารงานของบริษัทลำชำประกันภัย และคลังสินค้าเมื่อนายบัญชา ลำชำเข้ามารับผิดชอบเมื่อปี พ.ศ. 2495 ในขณะนั้นกิจการของบริษัทอยู่ในภาวะย่ำแย่และกำลังจะตัดสินใจเลิกกิจการ แต่นายบัญชาสามารถเข้าปรับปรุงการบริหารงานบริษัทสามารถดำเนินงานต่อไปได้ ซึ่งนายบัญชาได้กล่าวถึงวิธีการแก้ไขปัญหาของบริษัทไว้ดังนี้คือ (ธนวัฒน์ ทรัพย์ไพฑูลย์, 2543, หน้า 93)

ตอนนั้นมันมีปัญหา ลำชำประกันภัยทำไม่ถูกต้องมาหลักวิชาประกันภัย ก็ต้องกระจายความเสี่ยง สมัยนั้นขอให้รับมามาก ๆ นะ แล้วก็ได้เบี้ยประกันเยอะ ๆ แล้วไม่มีไปใช้เขา นี่มันผิดหลัก หลักการประกันภัยนี้ต้องเอาไว้พอตัว แล้วที่เหลือต้องสร้างคอร์ทต่อไป

จากการศึกษาพัฒนาการทุนนิยมไทยของ พรหมณี บัวเล็ก (2543, หน้า 9-39) ได้พบข้อมูลที่จะแสดงให้เห็นได้เป็นอย่างดีถึงความสำเร็จและความล้มเหลวของกิจการที่ใช้การบริหารจัดการตามหลักวิชาสมัยใหม่กับกิจการที่ยังยึดถือหลักการบริหารแบบเดิม ๆ ตัวอย่างเช่น ขณะที่เศรษฐกิจและการค้าของประเทศขยายตัวอย่างมากในระยะปี พ.ศ. 2491-2494 ธุรกิจตระกูลหวังหลีภายใต้การนำของ นายตันฉิวตั้ง ซึ่งยังใช้นโยบายการบริหารงานลักษณะธุรกิจตระกูล การเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านเงินทุนและการบริหารงานจึงแทบจะไม่มีเลยธนาคารหวังหลีรักษาทุนในการดำเนินงานไว้เพียงแค่ 250,000 บาท ในทางตรงกันข้ามนายชิน โสภณพานิช ผู้ที่สามารถสร้างฐานธุรกิจของตนได้อย่างมั่นคงใน ระยะเวลาอันสั้น และยังสามารถทำให้ธนาคารกรุงเทพจำกัดพริกฐานะการเป็นธนาคารที่ขาดสภาพคล่องทางการเงินให้กลายเป็นธนาคารชั้นนำของประเทศได้ในเวลาเพียงไม่กี่ปี ด้วยการปรับปรุงการบริหารจัดการให้ทันสมัยและเข้ากับสภาพการขยายตัวของเศรษฐกิจและ

กิจการของคนอย่างสม่ำเสมอ และนี่คือผลลัพธ์จากความแตกต่างระหว่างการบริหารจัดการแบบธุรกิจตระกูลกับการบริหารจัดการด้วยวิชาความรู้สมัยใหม่

การเติบโตของกลุ่มธุรกิจเชื้อสายจีนในประเทศไทยทางเศรษฐกิจการค้า ได้มีพัฒนาการมาอย่างยาวนานนับตั้งแต่สมัยต้นรัตนโกสินทร์แต่อย่างไรก็ดีการเติบโตที่ผ่านมาของกลุ่มนายทุนจีนเป็นการเติบโตด้วยการใช้วิธีการบริหารแบบดั้งเดิม ส่งผลกระทบต่อการบริหารงานองค์กรที่เริ่มมีพลวัตภายใต้สถานการณ์ของสังคมที่มีการขยายตัวทางเศรษฐกิจสูงในช่วง 30 ปีที่ผ่านมา การใช้ระบบการบริหารแบบดั้งเดิมที่ปฏิบัติสืบกันมาจึงมีข้อจำกัด ประกอบกับระบบการศึกษาที่พัฒนาทำให้กลุ่มนายทุนจีนที่ได้สะสมทุนมาอย่างยาวนานสามารถพัฒนาองค์ความรู้ด้านการบริหารด้วยการศึกษาผ่านสถาบันการศึกษาที่มีชื่อเสียงทางด้านการบริหารส่วนใหญ่ได้รับอิทธิพลทางการบริหารแบบตะวันตกมาจัดการเรียนการสอน ทำให้กลุ่มนักธุรกิจจีนหันมาให้ความสำคัญกับการนำหลักการบริหารสมัยใหม่ตามแบบตะวันตกมาประยุกต์ใช้กับองค์กรของตน

ขณะเดียวกันกลุ่มทุนจีนก็ไม่ได้ละทิ้งภูมิปัญญาของตะวันออก เช่น ตำราพิชัยสงคราม ซุนวู หรือสามก๊ก ที่ถือเป็นมรดกทางปัญญาที่สำคัญของตะวันออกที่ได้รับการยอมรับกันอย่างกว้างขวางทั่วโลก จากที่เคยใช้เป็นยุทธศาสตร์ในทางการทหารที่ประสบความสำเร็จมาแล้ว มาสู่การนำมาประยุกต์ใช้กับการบริหารธุรกิจด้วยการนำหลักปรัชญาจากซุนวูไปใช้ ภายใต้การทำความเข้าใจอย่างเป็นรูปธรรมด้วยสามก๊ก ดังตัวอย่างที่พบได้จากงานเขียนมากมาย เช่น

งานเขียนของทองแถม นาถจำนง ในหนังสือเรื่อง “กลยุทธ์สามก๊ก หลักการบริหารสำหรับผู้ชนะในทุกสถานการณ์” ในปี 2532 ได้รับความนิยมมาก นอกจากนี้หนังสือเล่มนี้ได้จุดประกายความคิดทางการบริหารที่สอดคล้องต่อระบบการพัฒนาประเทศขณะนั้นอย่างน่าสนใจ ดังปรากฏในคำกล่าวเปิดเล่มผู้เขียนได้กล่าวถึงไว้ว่า (ทองแถม นาถจำนง, 2533, คำเปิดเล่ม)

ระบบเศรษฐกิจของไทยที่มีความเปลี่ยนแปลงอันนำมาสู่ความจำเป็นที่จะต้องมีการเรียนรู้เรื่องระบบการบริหารจัดการ ควบคู่กับการเรียนรู้เกี่ยวกับธุรกิจ ทำให้หนังสือเล่มนี้กลายเป็นหนังสือพื้นฐานสำหรับการบริหารที่เป็นที่นิยม และในช่วงที่หนังสือเล่มนี้เริ่มพิมพ์เข้าสู่ตลาด เป็นช่วงที่กลุ่มชนชั้นนำของไทยกำลังนำพาประเทศไปสู่ความเป็นอุตสาหกรรมใหม่ ทำให้สถาบันการศึกษาหันมาจัดการเรียนการสอนทางด้าน MBA มากขึ้น ทำให้หนังสือทางการบริหารได้รับความนิยมโดยเฉพาะหนังสือการบริหารที่นำเอาพิชัยสงครามจีน ปรัชญาจีน มาประยุกต์ใช้จนถึงช่วงปี พ.ศ. 2540 ประเทศไทยเข้าสู่วิกฤตเศรษฐกิจฟองสบู่ และตามมาด้วยวิกฤติต้มยำกุ้ง หนังสือกลยุทธ์สามก๊กฯ เล่มนี้ก็ยังได้รับความนิยมอย่างต่อเนื่อง

การนำระบบการบริหารสมัยใหม่ตามแบบตะวันตกมาประยุกต์ใช้ผ่านหลักคิดที่เป็นของประเทศตะวันออก เช่น หลักการสงครามของซุนวู ที่ถือเป็นปรัชญาทางการทหารที่สำคัญของจีน

คงจะเห็นได้จากในปี 2530 เป็นต้นมา เนื่องจากสังคมไทยมุ่งเน้นการพัฒนาประเทศสู่การเป็นประเทศอุตสาหกรรม ด้วยนโยบายเศรษฐกิจนำการทหาร ทำให้มีการผลิตคู่มือทางการบริหารงานมาเผยแพร่กันอย่างกว้างขวาง ด้วยการประยุกต์หลักทางการบริหารแบบตะวันตกกับตะวันออกเข้าด้วยกัน ดังเช่น ในปี 2535 มีการเขียนบทความตามคอลัมน์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับสามก๊กในเชิงธุรกิจ การค้า และการประสบความสำเร็จมากขึ้น ดังงานศึกษาของ เครก เจ เรย์โนลด์ส (2550, หน้า 236-265) ที่กล่าวไว้ดังนี้

หนังสือพิมพ์รายใหญ่ ๆ ทั้งหมดต่างเปิดคอลัมน์สามก๊กขึ้น เป็นการนำนิยายเรื่องนี้ (Romance) มาใช้เขียนแนะนำผู้คนเป็นนักธุรกิจ ถึงวิธีการสู่ความสำเร็จและความร่ำรวยมากขึ้น” (เครก เจ เรย์โนลด์ส, 2550, หน้า 236)

ทองแถม นาถจำนง เขียนคอลัมน์และบทความเรื่อง สามก๊ก และข้อเขียนเรื่องอื่น ๆ ของจีนภายใต้นามปากกา จีน เส้า หลิน และ โชติช่วง นาดอน ได้อ้างว่างานเขียนเกี่ยวกับสามก๊กประเภทให้คำปรึกษาทางธุรกิจและวิธีการสู่ความสำเร็จ ปัจจุบันใช้สอนในหลักสูตรบริหารธุรกิจของไทย และเป็นที่ยึดถือของกลุ่มนายทหารระดับสูง ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นนี้ดูเหมือนกับการนำเรื่อง ชาลมาญ มาเขียนขึ้นใหม่ ให้เด็กนักศึกษาใช้เรียนกันในวิทยาลัยธุรกิจศึกษาของมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด (Harvard business school)

แม้แต่งานแปลที่นำเข้ามาจากต่างประเทศก็มีการหยิบยกการนำหลักปรัชญาของประเทศตะวันตกมาประยุกต์ใช้ในทางการบริหาร ทั้งที่เป็นการประยุกต์โดยตรง หรือการประยุกต์ผ่านหลักทฤษฎีทางการบริหารของประเทศตะวันตก โดยเฉพาะงานที่เป็นตำราพิชัยสงครามของซุนวูที่เป็นหลักปรัชญาในทางการทหาร ที่อธิบายหลักการดังกล่าวผ่านกรณีตัวอย่างจากสามก๊ก เมื่อบริบทเชิงโครงสร้างของโลกได้เปลี่ยนจากการสู้รบมาสู่การแข่งขันกันในทางเศรษฐกิจ ก็ทำให้ตำราพิชัยสงครามทางการทหารได้เปลี่ยนฐานะมาใช้กับการบริหารธุรกิจ ดังเช่นตำราพิชัยสงครามซุนวูที่ถูกตีความมาใช้ในทางการบริหาร ควบคู่ไปกับสามก๊ก เช่น

หนังสือชื่อ ตำราพิชัยสงครามของซุนวู ควบศิลปะการตลาด และ ตำราพิชัยสงครามของซุนวู ควบศิลปะการบริหาร ที่เขียนโดย แกรี แกกเลียดี ถูกนำมาแปลและเรียบเรียงโดย พ.ท. วีรจิต กลัมพะสุต ตีพิมพ์ครั้งแรกใน ปี พ.ศ. 2548 เนื้อหาเป็นเรื่องของการตีความทฤษฎีซุนวูใหม่ ด้วยการนำมาประยุกต์ใช้กับหลักการบริหารของภาคธุรกิจเอกชน ทั้งในแง่ของการบริหารและการตลาด ด้วยการตีความเทียบเคียงหลักยุทธศาสตร์ทางการทหารของซุนวูมาเป็นหลักยุทธศาสตร์ทางการบริหาร เช่น หลักการใช้สายลับ ของซุนวู ก็ถูกนำมาตีความด้านการบริหารเป็น การแสวงหาข้อมูล ข่าวสาร หรือตีความในทางการตลาดก็เป็นเรื่องของการวิจัยตลาด เป็นต้น

งานแปลหนังสือเกี่ยวกับสามก๊ก ในชื่อ กลยุทธ์สามก๊ก : คัมภีร์บริหารในภาวะสงคราม ที่เขียนขึ้น โดยศาสตราจารย์เชี่ยชุงจ้งนักวิชาการที่เขียนตำราเกี่ยวกับการบริหาร แปลโดยทองแถม นาถจำนง กล่าวถึงสามก๊กในทางการบริหาร ซึ่งมีเนื้อหาเป็นการวิเคราะห์และประยุกต์ สามก๊ก ในแง่มุมของหลักวิชาทางการบริหารสมัยใหม่ (ทองแถม นาถจำนง, 2533) ในตอนท้ายของหนังสือได้มีการกล่าวถึงวงการธุรกิจของประเทศญี่ปุ่น ที่ให้ความสนใจศึกษาสามก๊กทางการบริหาร โดยผู้เขียนได้หยิบยกบทความในหนังสือพิมพ์ 2 ฉบับที่กล่าวถึงการบริหารในประเทศญี่ปุ่นไว้ว่า (ทองแถม นาถจำนง, 2533)

1. หนังสือพิมพ์ กวงหมิงฉีเป้า รายวัน เมื่อวันที่ 23 มกราคม 2529 ที่เขียนโดยเหลียงตัน กล่าวไว้โดยสรุปว่า สามก๊ก ได้มีการแปลเป็นภาษาต่าง ๆ มากมาย ตัวแสดงได้รับการยกย่องว่าเป็นวีรบุรุษ นักการทหารชาวต่างชาติ ถือว่า สามก๊ก เป็นแบบเรียนที่ต้องอ่าน แต่ทุกวันนี้ในวงการธุรกิจต่างประเทศมีการค้นคว้าสามก๊กกันเป็นการใหญ่ นักธุรกิจกล่าวไว้ว่าการแข่งขันในปัจจุบันดุเดือด ดังนั้นใครที่อ่านสามก๊กจะได้ประโยชน์มาก และหากศึกษาสามก๊กอย่างละเอียดจะเป็นเคล็ดลับไปสู่ความสำเร็จ หลังจากนั้นหนังสือตำราการบริหารที่ค้นคว้าจากเรื่องสามก๊ก ต่างทยอยออกสู่ตลาดหนังสือ และมียอดจำหน่ายอย่างรวดเร็ว เช่น หนังสือ ความสัมพันธ์ของบุคคลในพงศาวดารสามก๊ก ของคิโน ฮิโรชิ หนังสือ มณีปัญญาจากพงศาวดารสามก๊ก ขณะที่นักธุรกิจที่มองเห็นช่องทางธุรกิจได้ให้นักวิชาการและนักการค้าเขียนต้นฉบับแล้วรวบรวมพิมพ์เป็นเล่มให้ชื่อว่า พงศาวดารสามก๊ก-คลังมหาสมบัติแห่งพาณิชย์กรรม ซึ่งมีผู้อ่านอย่างกว้างขวาง

2. หนังสือพิมพ์ เทียนเทียนฉีเป้า รายวันฮ่องกง กล่าวว่า ชาวญี่ปุ่นผู้เชี่ยวชาญเรื่องจินคิศึกษาผู้หนึ่งซึ่งได้ศึกษาเกี่ยวกับนวนิยายคลาสสิกของจินมาพอสมควร เคยกล่าวไว้ว่า บริษัทวิสาหกิจใหญ่ ๆ บางบริษัทของญี่ปุ่น ขณะที่ทำการอบรมพนักงานระดับบริหารได้กำหนดให้พนักงานอ่านนวนิยายโบราณของจีนสามเล่ม และระบุห้ามอ่านอีกหนึ่งเล่ม คือ 1. พิชัยสงครามซุนวู 2. นิยายอิงประวัติศาสตร์ สามก๊ก 3. ไชอิ้ว ส่วนเล่มที่ห้ามคือ ซ้องกั๋ง นักบริหารชั้นสูงของวิสาหกิจญี่ปุ่นมองว่าพิชัยสงครามเป็นความรู้พื้นฐานทางปรัชญาที่ขาดไม่ได้ในพาณิชย์ภูมิในโลกทุกวันนี้ที่การแข่งขันในตลาดการค้ามีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา การอ่านพิชัยสงครามซุนวู ก็เพื่อเป็นการซึมซับเอาทฤษฎีพื้นฐาน อ่านสามก๊ก ก็เพื่อดูตัวอย่างการปฏิบัติรูปธรรมที่เป็นจริง และอ่าน ไชอิ้วเพื่อสร้างจินตนาการ

การที่กลุ่มทุนจีนยังคงนำหลักการบริหารแบบตะวันออก เช่น ซุนวู หรือสามก๊ก ไปประยุกต์ใช้ในการบริหารธุรกิจของตนก็เนื่องมาจากสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่ต้นคูนจีนมาอย่างยาวนาน ประกอบกับการบริหารในแถบประเทศตะวันออกมีบริบทที่แตกต่างจากประเทศตะวันตก ดังนั้นการนำทฤษฎีการบริหารแบบตะวันตกมาใช้โดยมิได้คำนึงถึงบริบทในเชิงสังคม วัฒนธรรมแบบ

ตะวันออกก็อาจจะทำให้ไม่ประสบความสำเร็จ ดังคำสัมภาษณ์ของผู้บริหารกลุ่มทุนจีน (บริษัท เครือเจริญโภคภัณฑ์ จำกัด (มหาชน) (CP) (ประสิทธิ์ วจนจรรยา, สัมภาษณ์, 29 กรกฎาคม 2557) ที่ว่า

บริหารตะวันตกกับบริหารตะวันออกต่างกัน บริหารตะวันตกงานจบก็จบกัน บริหารแบบไทยไม่ใช่ เราใช้ชีวิตกันเหมือนครอบครัว วันเกิด เจ็บป่วย ตาย เรายังดูแลกัน

จากหลักฐานดังกล่าวได้สะท้อนให้เห็นว่า การเติบโตของกลุ่มทุนจีนภายในประเทศได้ส่งผลต่อการตีความด้วยทสามก๊กในฐานะที่เป็นยุทธศาสตร์ทางการบริหาร เนื่องจากกลุ่มทุนจีนภายในประเทศมีความต้องการปรับปรุงระบบการบริหารจัดการกิจการของตนให้มีความทันสมัยรองรับการขยายตัวทางเศรษฐกิจที่เติบโตในช่วงที่ผ่านมา การนำหลักการบริหารสมัยใหม่แบบตะวันตกมาใช้กับการบริหารกิจการของประเทศตะวันออกอาจไม่สามารถนำมาใช้ได้ทั้งหมด เนื่องจากมีความแตกต่างทางบริบทของสังคมและวัฒนธรรม รวมถึงหลักการบริหารแบบตะวันตกก็เป็นสิ่งที่กลุ่มทุนจีนอาจไม่คุ้นชิน ดังนั้นวิธีการหนึ่งที่กลุ่มทุนจีนเลือกใช้ในการปรับปรุงระบบการบริหารจัดการกิจการของตนก็คือ การนำหลักทฤษฎีทางการทหาร เช่น ซุนวู สามก๊ก มาปรับใช้ในทางการบริหารธุรกิจตามแบบอย่างของประเทศตะวันออกที่ประสบความสำเร็จจากการนำแนวคิดดังกล่าวมาประยุกต์ใช้ เช่น ใต้หวัน ญี่ปุ่น เป็นต้น

เมื่อกลุ่มทุนจีนภายในประเทศมีการนำกลยุทธ์จากด้วยทสามก๊กไปประยุกต์ใช้ในการบริหารกิจการของตนจนประสบความสำเร็จ จึงทำให้สังคมไทยเกิดการยอมรับที่จะนำสามก๊กไปใช้ในทางการบริหาร เพื่อจะได้ประสบความสำเร็จในทางธุรกิจ และก้าวสู่ความร่ำรวยตามแบบอย่างของกลุ่มนักธุรกิจเชื้อสายจีน ดังจะเห็นได้จากงานเขียนที่นำหลักคิดจากสามก๊ก มาใช้เป็นยุทธศาสตร์ทางการบริหารที่จะไปสู่ความสำเร็จ ดังเช่นงานเขียนในช่วงปี พ.ศ. 2546-2552 ที่เป็นงานเขียนที่อ่านและทำความเข้าใจง่าย รวมถึงมีการนำตัวอย่างของนักธุรกิจที่ประสบความสำเร็จด้วยการการใช้กลยุทธ์จากสามก๊ก จึงทำให้งานเหล่านี้เป็นที่นิยมและยอมรับในสังคมไทยที่ต้องการก้าวสู่ความสำเร็จทางเศรษฐกิจการค้าด้วยเช่นกัน โดยเฉพาะงานเขียนของนักเขียนที่ชื่อเปี่ยมศักดิ์ คุณาภรณ์ประทีป อดีตนักข่าวสายธุรกิจ ที่มีเชื้อสายจีนและมีความสนใจต่องานสามก๊กได้มีการนำงานเขียนเกี่ยวกับสามก๊กที่เป็นการประยุกต์หลักสามก๊กกับธุรกิจ พร้อมยกตัวอย่างกลุ่มนักธุรกิจที่ประสบความสำเร็จ เช่น

ปี พ.ศ. 2546 เรื่อง สามก๊กสร้างเจ้าแม่ใหม่ ตอน ยอดกลยุทธ์พลิกวิกฤติสู่ความสำเร็จ เนื้อหาส่วนใหญ่ของหนังสือเล่มนี้เป็นการนำเสนอกลยุทธ์ในการประสบความสำเร็จทางธุรกิจ โดยเป็นการนำเสนอกลยุทธ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในวรรณกรรมสามก๊ก พร้อมทั้งอธิบายกลยุทธ์ดังกล่าว พร้อม ๆ กับตัวอย่างนักธุรกิจไทยที่ประสบความสำเร็จด้วยกลยุทธ์นั้น ๆ

ปี พ.ศ. 2547 เรื่อง บริหาร SME ด้วยกลยุทธ์สามก๊ก หนังสือเล่มนี้เป็นการปรับปรุงมาจากหนังสือเรื่อง สามก๊กสร้างเจ้าแก้วใหม่ ตอน กลยุทธ์พลิกวิกฤติสู่ความสำเร็จ เป็นการนำเสนอกลยุทธ์ในการประสบความสำเร็จทางธุรกิจ ด้วยกลยุทธ์สามก๊ก พร้อมยกตัวอย่างนักธุรกิจไทยที่ประสบความสำเร็จ แบ่งการนำเสนอออกเป็น 4 ภาค ประกอบด้วย ภาคกลยุทธ์สร้างเจ้าแก้วใหม่ ภาคกลยุทธ์การตลาด ภาคกลยุทธ์การตลาดแบบกองโจร และภาคถอยอย่างมีชั้นเชิง และเรื่อง CEO ในสามก๊ก หนังสือเล่มนี้เป็นการนำเสนอบทบาทผู้นำ ผู้บริหารหรือ CEO ในสามก๊กตัวอย่างเช่น ขงเบ้ง ซึ่งไม่ใช่เจ้าของธุรกิจแต่เป็นผู้มีอำนาจกำหนดนโยบายทุกเรื่องขององค์กร โดยผู้เขียนได้ชี้ให้เห็นถึงจุดเด่น จุดอ่อนของ CEO แต่ละคนในการที่จะนำไปสู่ความสำเร็จหรือความล้มเหลวขององค์กร

ปี พ.ศ. 2552 ขงเบ้งชี้ทางรวย เนื้อหาเป็นการนำกลยุทธ์ขงเบ้งมาประยุกต์ใช้กับธุรกิจในปัจจุบันพร้อมกับยกกรณีผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จมาเป็นกรณีตัวอย่างเพื่อสนับสนุนกลยุทธ์ของขงเบ้ง และเรื่อง กลยุทธ์การบริหารธุรกิจในภาวะวิกฤติจากสามก๊ก หนังสือเล่มนี้มีเนื้อหาคล้ายกับเรื่อง สามก๊กสร้างเจ้าแก้วใหม่ ตอน ยอดกลยุทธ์พลิกวิกฤติสู่ความสำเร็จ ที่เป็นการนำเสนอกลยุทธ์ในการประสบความสำเร็จทางธุรกิจ ด้วยกลยุทธ์สามก๊ก พร้อมยกตัวอย่างนักธุรกิจไทยที่ประสบความสำเร็จด้วยกลยุทธ์นั้น ๆ เช่น ซีพี เครือซีเมนต์ เป็นต้น

จากหลักฐานที่ปรากฏในงานเขียนของเปี่ยมศักดิ์ คุณากรประทีปที่สะท้อนให้เห็นว่ากลุ่มทุนจีนภายในประเทศได้มีการนำกลยุทธ์จากตัวบทสามก๊กไปประยุกต์ใช้ในการบริหารธุรกิจของตนอย่างกว้างขวางแล้ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากปรากฏการณ์ที่พบว่ากลุ่มทุนจีนรายใหญ่ เช่น เครือเจริญโภคภัณฑ์ มีการนำกลยุทธ์ในสามก๊กไปปรับใช้ในทางการบริหารจึงเป็นหลักฐานที่ชัดเจนที่สะท้อนให้เห็นว่ากลุ่มทุนจีนภายในประเทศมีการนำกลยุทธ์สามก๊กมาใช้ในทางการบริหาร จนทำให้สามก๊กถูกเปลี่ยนการตีความจากที่เคยมีฐานะเป็นยุทธศาสตร์ทางการทหารมาสู่การมีฐานะเป็นยุทธศาสตร์ทางการบริหาร ดังจะเห็นได้จากการสะท้อนความคิดผ่านงานเขียน 2 เล่มของก่อกศักดิ์ ไชยรัศมีศักดิ์ ประธานเจ้าหน้าที่บริหารบริษัท ซีพีออลล์ จำกัด (มหาชน) ในหนังสือเรื่อง อ่านสามก๊กถกบริหาร และ อ่านสามก๊กถกยอดคน

นอกจากนี้จะพบว่าทางบริษัท ซีพีออลล์ จำกัด (มหาชน) ได้สนับสนุนทุนในการจัดพิมพ์สามก๊กหนังสือสามก๊ก ฉบับแปลโดยเจ้าพระยาพระคลัง (หน) ราชบัณฑิตยสภาชำระ จากเดิมที่การสนับสนุนการจัดพิมพ์หนังสือสามก๊กเป็นบทบาทของกลุ่มชนชั้นนำในราชสำนัก ขณะที่ปัจจุบันการสนับสนุนการจัดพิมพ์เผยแพร่หนังสือสามก๊กกลายเป็นบทบาทของกลุ่มธุรกิจ อย่างเช่น บริษัท ซีพีออลล์ จำกัด (มหาชน)

การเติบโตของกลุ่มทุนจีนภายในประเทศเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนรูปแบบการตีความตัวบทสามก๊กของสังคมไทยจากเดิมที่มีฐานะเป็นยุทธศาสตร์ทางการทหารไปสู่การมีฐานะเป็นยุทธศาสตร์ทางการบริหาร เนื่องจากกลุ่มทุนจีนต้องการปรับปรุงระบบการบริหารกิจการของตนให้ทันสมัยเพื่อรองรับการขยายตัวทางเศรษฐกิจ การนำหลักคิดทางการบริหารที่เป็นทฤษฎีทางตะวันตกมาประยุกต์ใช้ควบคู่ไปกับทฤษฎีทางการทหารทางตะวันออก เช่น ชุนวู หรือสามก๊ก เป็นสิ่งที่กลุ่มทุนจีนเลือกนำมาใช้ในการบริหารจัดการกิจการของตน โดยเฉพาะการประยุกต์ใช้ทฤษฎีทางการทหารจากตะวันออกกับการบริหารในปัจจุบัน ที่ประเทศตะวันออกหลายประเทศ เช่น ใต้หวัน ญี่ปุ่น นำไปประยุกต์ใช้กับการบริหารกิจการจนประสบความสำเร็จ รวมถึงตัวอย่างจากกลุ่มธุรกิจที่ประสบความสำเร็จภายในประเทศที่มีการนำสามก๊กไปประยุกต์ใช้ทางการบริหาร ส่งผลให้สังคมไทยเกิดการรับรู้ต่อตัวบทสามก๊กในฐานะใหม่ที่เป็นยุทธศาสตร์ทางการบริหาร แทนที่ยุทธศาสตร์ทางการทหาร

กล่าวโดยสรุปว่า ปัจจัยเชิงโครงสร้างที่มีผลต่อการเปลี่ยนวิถีแห่งการตีความในเชิงยุทธศาสตร์ของตัวบทสามก๊กในสังคมไทยจะพบว่าเกิดจาก 3 สาเหตุหลักที่สำคัญดังนี้

1. การเปลี่ยนนโยบายความสัมพันธ์ไทย – จีน หลังพรรคคอมมิวนิสต์จีนล่มสลาย เนื่องจากประเทศไทยและจีนมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันมาอย่างยาวนาน แต่ก็มีบางช่วงที่อุดมการณ์ทางการเมืองของทั้งสองประเทศแตกต่างกันจนทำให้ความสัมพันธ์ต้องหยุดชะงัก โดยเฉพาะในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้นมา และได้กลับมาสถาปนาความสัมพันธ์กันอีกครั้งภายใต้การเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์โลก พลวัตรของความสัมพันธ์ดังกล่าวได้ส่งผลในลักษณะแปรผันต่อความนิยมสามก๊กในสังคมไทย กล่าวคือในช่วงที่ความสัมพันธ์ของไทยและจีนหยุดชะงักทำให้สามก๊กในประเทศไทยไม่เป็นที่แพร่หลายเนื่องจากรัฐบาลไทยในขณะนั้นมีนโยบายในการคัดค้านสิ่งที่เป็นผลผลิตของประเทศคอมมิวนิสต์ทุกชนิด (จิราวุฒันน์ สวัสดิ์นะทิ และวัน ปิง ไท, 2556, หน้า 95 - 102) หนึ่งในนั้นก็คือวรรณกรรมสามก๊กที่ถือเป็นผลผลิตทางวัฒนธรรมของประเทศจีนด้วย แต่เมื่อมีการฟื้นฟูความสัมพันธ์ขึ้นทำให้สามก๊กในประเทศไทยกลับมาเป็นที่แพร่หลายอีกครั้ง ดังจะเห็นได้จากตัวบทสามก๊กที่แพร่หลายในสังคม เช่น งานแปลสามก๊ก ภาพยนตร์สามก๊ก งานเขียนประเภท How to หนังสือพ็อคเก็ตบุ๊ก เป็นต้น

2. การเปลี่ยนนโยบายสนาามรบเป็นสนาามการค้า จากกรณีที่สถานการณ์โลกได้เปลี่ยนจากการให้ความสำคัญกับการแข่งขันกันด้วยระบบการทหารมาสู่การแข่งขันในทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะประเทศไทยมีความชัดเจนมากในช่วงหลังปี พ.ศ. 2530 เป็นต้นมา ภายใต้แนวนโยบายการเปลี่ยนสนาามรบเป็นสนาามการค้าของสมัชชาธิปไตยพรรคคอมมิวนิสต์จีน (ศิริชัย วีรียานนท์, 2548, หน้า 80 - 98) ที่หันมาพัฒนาประเทศด้วยการใช้ระบบเศรษฐกิจเป็นตัวนำ จึงเป็นปัจจัยเชิง

โครงสร้างที่ส่งผลต่อฐานะทางยุทธศาสตร์ของสามก๊ก หากพิจารณาจากตัวบทที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาดังกล่าวจะพบว่า สามก๊กที่ถูกตีความใหม่ในฐานะของยุทธศาสตร์ทางการบริหารและได้รับความนิยมเป็นจำนวนมาก ถูกเผยแพร่ในรูปแบบต่าง ๆ เนื่องจากมีการนำหลักการจากสามก๊กมาประยุกต์ใช้ในทางธุรกิจ ที่สอดคล้องกับสภาพบริบททางสังคมขณะนั้นที่ต้องอาศัยหลักการทางการบริหาร เพื่อนำไปสู่ความสำเร็จในทางธุรกิจการค้า ทำให้สามก๊กซึ่งมีลักษณะของนิยายอิงประวัติศาสตร์ที่อ่านแล้วเข้าใจได้ง่าย และมีความเป็นรูปธรรมมากกว่าหลักการบริหารแบบตะวันตก ถูกนำมาประยุกต์ให้เป็นเครื่องมือ หรือวิธีการที่นำไปสู่เป้าหมาย ประกอบกับนักธุรกิจที่ประสบความสำเร็จจากการประกอบธุรกิจมีการกล่าวถึงสามก๊กในฐานะที่เป็นเครื่องมือที่สามารถนำพาธุรกิจไปสู่ความสำเร็จได้ จึงทำให้สามก๊กได้รับความนิยมของกลุ่มคนในสังคมที่ต้องการประสบความสำเร็จ

3. การเติบโตของกลุ่มนายทุนจีนภายในประเทศ การเติบโตของกลุ่มธุรกิจเชื้อสายจีนในประเทศไทยเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลให้การตีความสามก๊กของสังคมไทยเปลี่ยนรูปแบบ เนื่องจากที่ผ่านมาเป็นการบริหารองค์กรธุรกิจของกลุ่มทุนจีนใช้วิธีการบริหารองค์กรธุรกิจแบบดั้งเดิมหรือแบบครอบครัว ขณะที่ปัจจุบันสถานการณ์ต่าง ๆ มีการเปลี่ยนแปลงมีการขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง และรวดเร็ว การใช้ระบบการบริหารแบบดั้งเดิมที่ปฏิบัติสืบกันมาจึงมีข้อจำกัด ประกอบกับระบบการศึกษาที่พัฒนาทำให้กลุ่มนายทุนจีนสามารถพัฒนาองค์ความรู้ด้านการบริหารภายใต้อิทธิพลทางการบริหารแบบตะวันตก ทำให้กลุ่มทุนจีนหันมาให้ความสำคัญกับการนำหลักการบริหารสมัยใหม่ตามแบบตะวันตกมากขึ้น แต่อย่างไรก็ดีการนำหลักคิดทางการบริหารที่เป็นทฤษฎีทางตะวันตกมาประยุกต์ใช้อาจจะไม่สอดคล้องกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของประเทศตะวันออก จึงจำเป็นต้องมีการประยุกต์ใช้ทฤษฎีตะวันตกควบคู่ไปกับทฤษฎีทางการทหารทางตะวันออก เช่น ชุนนง หรือสามก๊ก โดยเฉพาะการประยุกต์ใช้ทฤษฎีทางการทหารจากตะวันออกกับการบริหารในปัจจุบัน ที่ประเทศตะวันออกหลายประเทศ เช่น ใต้หวัน ญี่ปุ่น นำไปประยุกต์ใช้กับการบริหารกิจการธุรกิจของตนจนประสบความสำเร็จ รวมถึงตัวอย่างจากกลุ่มธุรกิจที่ประสบความสำเร็จภายในประเทศที่มีการนำสามก๊กไปประยุกต์ใช้ทางการบริหาร เนื่องจากมีความคุ้นชินได้ส่งผลให้สังคมไทยเกิดการรับรู้ต่อตัวบทสามก๊กในฐานะใหม่ที่เป็นยุทธศาสตร์ทางการบริหารแทนที่ยุทธศาสตร์ทางการทหาร

บทที่ 7

ปฏิบัติการทางวาทกรรมการตีความตัวบทสามก๊ก ในเชิงยุทธศาสตร์การบริหารของสังคมไทย

สำหรับบทนี้จะเป็นการตอบวัตถุประสงค์การศึกษาในเรื่องของการศึกษาปฏิบัติการทางวาทกรรมของการตีความตัวบทสามก๊กทางการบริหารในสังคมไทยปัจจุบัน โดยผู้วิจัยจะนำเสนอการวิเคราะห์ปฏิบัติการทางวาทกรรมของการตีความสามก๊กในฐานะยุทธศาสตร์ทางการบริหารของสังคมไทยใน 2 ประเด็นหลัก โดยผู้วิจัยจะชี้ให้เห็นถึงอุดมการณ์เบื้องหลังของการตีความสามก๊กในฐานะที่เป็นยุทธศาสตร์ทางการบริหาร ก่อนจะนำไปสู่การนำเสนอวาทกรรมและปฏิบัติการทางวาทกรรมที่เป็นผลผลิตของอุดมการณ์เบื้องหลังของการตีความสามก๊กในฐานะยุทธศาสตร์ทางการบริหารให้เป็นที่ยอมรับของสังคมไทย

การปฏิบัติการทางวาทกรรมของการตีความตัวบทสามก๊กในเชิงยุทธศาสตร์ทางการบริหารเป็นการปฏิบัติการที่มีเป้าหมายเพื่อการสร้างความชอบธรรม (Legitimation) ให้สังคมเกิดการยอมรับการประกอบธุรกิจของกลุ่มนายทุนที่มีเป้าหมายเพื่อการสะสมทุน โดยมีอุดมการณ์ทุนนิยมสมัยใหม่ของลัทธิการจัดการนิยม ภายใต้ทฤษฎียุทธศาสตร์การบริหารกระแสหลัก ของสำนักที่เน้นธุรกิจ (Business school) อยู่เบื้องหลังการตีความตัวบทสามก๊กในสังคมไทย และมีการขับเคลื่อนอุดมการณ์ด้วยปฏิบัติการทางวาทกรรมในรูปแบบต่าง ๆ

ภายใต้บริบทหลังจากสถานการณ์สงครามโลกครั้งที่ 2 และช่วงยุคสงครามเย็น ได้สิ้นสุดลง ทำให้การหลายประเทศหันมาแข่งขันกันทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะประเทศไทยเริ่มมีความชัดเจนในช่วงปี พ.ศ. 2530 เป็นต้นมา จากสถานการณ์ดังกล่าวทำให้ระบบเศรษฐกิจทั้งภายในและภายนอกประเทศมุ่งเน้นการแข่งขันในเชิงการค้าการลงทุน เพื่อสร้างกำไรสูงสุด ภายใต้อุดมการณ์การพัฒนาที่เรียกว่า การพัฒนาแบบทุนนิยมการตอบสนองต่อระบบการพัฒนาแบบทุนนิยม สิ่งที่สำคัญก็คือการหาเครื่องมือหรือวิธีการที่จะนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายหรือผลกำไร เครื่องมือสถานการณ์การพัฒนาแบบทุนนิยมได้ส่งผลให้สามก๊กที่เคยมีฐานะเป็นยุทธศาสตร์ทางการทหาร ภายใต้สถานการณ์เชิงโครงสร้างของการต่อสู้ด้วยกำลังทหาร มาสู่การเป็นยุทธศาสตร์ทางการบริหารภายใต้สถานการณ์ของการแข่งขันทางธุรกิจแบบทุนนิยม

การเปลี่ยนฐานะของสามก๊กมาเป็นยุทธศาสตร์ทางการบริหารเป็นการเปลี่ยนฐานะทางยุทธศาสตร์ที่อยู่ภายใต้แนวคิดเชิงยุทธศาสตร์การบริหารกระแสหลัก (Mainstream Strategy Management) ของสำนักที่เน้นธุรกิจที่ให้ความสำคัญกับยุทธศาสตร์ในฐานะที่เป็นเครื่องมือเพื่อ

นำไปสู่ความสำเร็จ การมีมุมมองแบบนี้มีข้อจำกัดในแง่ที่จะทำให้แนวคิดของยุทธศาสตร์การบริหารจะถูกใช้เป็นเครื่องมือ และถูกรอปรจากระบบต่าง ๆ ที่อยู่ในสังคมได้ เช่น ระบบทุนนิยม (Paul, Linda & Hug, 2007, p. 8-12)

ความสอดคล้องระหว่างสถานการณ์เชิงโครงสร้างของการพัฒนาแบบทุนนิยมและแนวคิดของยุทธศาสตร์การบริหารกระแสหลักเอื้อให้การตีความด้วบทสามก๊กในทางการบริหารของสังคมไทยกลายเป็นเครื่องมือที่สำคัญในฐานะยุทธศาสตร์ทางการบริหารเพื่อการเอาชนะคู่แข่งทางการค้าที่สอดคล้องกับความต้องการของสมาชิกในสังคมที่เร่งแสวงหาเครื่องมือ วิธีการในการก้าวไปสู่เป้าหมายในการแสวงหากำไรเพื่อการสะสมทุนภายใต้อุดมการณ์ทุนนิยมของลัทธิการจัดการนิยมภายใต้ทฤษฎียุทธศาสตร์การบริหารกระแสหลัก ของสำนักที่เน้นธุรกิจถือว่าเป็นอุดมการณ์เบื้องหลังของการตีความสามก๊กในฐานะยุทธศาสตร์ทางการบริหารของสังคมไทย ภายใต้อุดมการณ์ทุนนิยมที่อยู่เบื้องหลังการตีความด้วบทสามก๊กในฐานะยุทธศาสตร์ทางการบริหาร มีการขับเคลื่อนอุดมการณ์ภายใต้ปฏิบัติการทางวาทกรรมใน 2 รูปแบบ คือ การพูด และการเขียน ที่เกิดจากกลุ่มนักเขียนและนักธุรกิจ

อย่างไรก็ดีการปฏิบัติการทางวาทกรรมสามก๊กให้มีฐานะเป็นยุทธศาสตร์ทางการบริหารปรากฏกลุ่มที่ต่อต้าน ที่พยายามถ่ายทอดความคิดเกี่ยวกับสามก๊กในแง่ที่อยู่ตรงข้ามกับการมีฐานะเป็นยุทธศาสตร์ทางการบริหาร เช่น ความพยายามในการนำสามก๊กกลับมาสู่การเป็นยุทธศาสตร์ทางการทหาร ด้วยการประยุกต์สามก๊กกับระบบการทหารสมัยใหม่ การต่อต้านอุดมการณ์ทุนนิยมต่างชาติที่เข้ามาในประเทศไทย ด้วยการเขียนหนังสือ สามก๊ก ฉบับคนขายชาติ และการเตือนสติผู้อ่านสามก๊กอย่างไม่ได้ร่ตรงให้ตีอาจเกิดผลเสียมากกว่าผลดี เป็นต้น อย่างไรก็ตามการต่อต้านการตีความสามก๊กในทางการบริหารไม่ได้รับการยอมรับจากสังคม ทำให้ท้ายที่สุดปฏิบัติการทางวาทกรรมสามก๊กในฐานะที่เป็นยุทธศาสตร์ทางการบริหารจึงกลายเป็นวาทกรรมหลักของสังคมในปัจจุบัน

เพื่อเป็นการขยายความจากบทสรุปข้างต้น ผู้ศึกษาจะนำเสนอรายละเอียดของปฏิบัติการทางวาทกรรมการตีความด้วบทสามก๊กของสังคมไทยในฐานะเป็นยุทธศาสตร์ทางการบริหารที่อยู่ภายใต้อุดมการณ์ทุนนิยมเบื้องหลังของลัทธิการจัดการนิยม ภายใต้ยุทธศาสตร์การบริหารกระแสหลัก ของสำนักที่เน้นธุรกิจ ดังนี้

1. อุดมการณ์เบื้องหลังของการตีความสามก๊กในเชิงยุทธศาสตร์การบริหารของ
สังคมไทย
2. ปฏิบัติการทางวาทกรรมของตัวบทสามก๊กในเชิงยุทธศาสตร์การบริหารของ
สังคมไทย

อุดมการณ์เบื้องหลังของการตีความสามก๊กในเชิงยุทธศาสตร์การบริหารของสังคมไทย

การนำเสนอในหัวข้อนี้ผู้เขียนจะอธิบายให้เห็นถึง อุดมการณ์ทุนนิยมที่อยู่เบื้องหลังและมีอิทธิพลในการขับเคลื่อนสังคมไทย โดยเฉพาะการเปลี่ยนวิถีการตีความเชิงยุทธศาสตร์ทางการบริหารของสังคมไทย

อุดมการณ์ในคุษฎีนิพนธ์นี้หมายถึง ความเชื่อร่วมกันของกลุ่มคนในสังคม ความเชื่อดังกล่าวจะเป็นอุดมการณ์ได้ก็ต่อเมื่อความเชื่อนั้นมีผลให้เกิดการปฏิบัติการทางสังคมเกิดขึ้นในกลุ่มสังคมกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง กล่าวคือ กลุ่มสังคมดังกล่าวจะให้ความเชื่อเป็นเหตุผลอ้างความชอบธรรมในการปฏิบัติการทางสังคมเพื่อตอบสนองผลประโยชน์และคุณค่า (Value) รูปแบบใดรูปแบบหนึ่งของกลุ่มหรือชนชั้นตนเอง (ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์, 2542, หน้า 343)

อุดมการณ์หรือความเชื่อร่วมกันนี้จะมีพลังอำนาจที่สามารถขับเคลื่อนและปฏิบัติการกิจกรรมและความสัมพันธ์บางอย่างทางสังคม สำหรับอุดมการณ์นั้นจะมีความสำคัญในการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงสังคม ที่หมายความถึงการกระทำร่วมกันของขบวนการใดขบวนการหนึ่งทางสังคมที่มีเป้าหมายเพื่อเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างทางสังคม อุดมการณ์จึงมีบทบาทที่สำคัญในการสร้างความชอบธรรมให้กับสังคม หรือกลุ่มที่ยึดถืออุดมการณ์นั้น มีผลต่อการชี้นำความคิดและพฤติกรรมของคนในสังคม (กาญจนา แก้วเทพ, 2550, หน้า 104-106)

ในการวิเคราะห์อุดมการณ์เบื้องหลังที่มีผลต่อการขับเคลื่อนการตีความสามก๊กในฐานะยุทธศาสตร์ทางการบริหารของสังคมไทย ผู้วิจัยจะชี้ให้เห็นถึงอุดมการณ์บางอย่างของกลุ่มคน โดยเฉพาะกลุ่มชนชั้นนำในสังคมไทยขณะนั้นที่มีผลต่อการชี้นำสังคม และถือเป็นจุดกำเนิดของความคิดการตีความสามก๊กในฐานะยุทธศาสตร์ทางการบริหารก่อนที่จะนำไปสู่การกระทำที่คุษฎีนิพนธ์นี้จะใช้คำว่าปฏิบัติการทางวาทกรรมเพื่อให้เกิดการยอมรับความคิดหรืออุดมการณ์ของกลุ่มชนชั้นนำไทยเหล่านั้นอันจะนำไปสู่เป้าหมายเพื่อตอบสนองต่อผลประโยชน์ให้กับกลุ่มคนหรือชนชั้นนำนั้น ๆ ในหัวข้อต่อไป

อุดมการณ์ที่อยู่เบื้องหลังของการตีความสามก๊กดังกล่าวเป็นอุดมการณ์ที่เกิดขึ้นภายในบริบทของสังคมที่มุ่งเน้นการให้ความสำคัญกับระบบเศรษฐกิจการค้า การแข่งขันที่จะนำมาซึ่งความมั่งคั่งร่ำรวย โดยเน้นการพัฒนาในรูปแบบที่เป็นระบบการผลิตแบบอุตสาหกรรม ระบบการค้าขาย

แบบเสรี สังคมในลักษณะนี้ล้วนแล้วแต่อยู่ภายใต้ระบบที่เรียกว่า “ทุนนิยม” เมื่อบริบททางสังคมอยู่ภายใต้ระบบทุนนิยมที่ให้ความสำคัญกับการแข่งขันมุ่งสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจด้วยการสะสมทุน จึงส่งอิทธิพลต่อระบบความคิดของคนในสังคมให้มีการรับรู้และเข้าใจแบบนั้นด้วย หรือที่เรียกว่า สังคมอยู่ภายใต้อิทธิพลทางอุดมการณ์ของทุนนิยม หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นระบบความเชื่อที่มีเป้าหมายเพื่อการสะสมทุน

อุดมการณ์ทุนนิยมนี้เป็นสิ่งที่เติบโตควบคู่กับสังคมมาอย่างต่อเนื่อง โดยจะเห็นได้จากหลักฐานของบริบทเชิงโครงสร้างจากการพัฒนาในสังคมไทยที่ผ่านมามีตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันในการวิเคราะห์อุดมการณ์ทุนนิยมที่ถือเป็นอุดมการณ์เบื้องหลังของการตีความสามก๊กในฐานะยุทธศาสตร์ทางการบริหารนี้ผู้วิจัยจะชี้ให้เห็นพัฒนาการของอุดมการณ์ทุนนิยมในสังคมไทยที่ถือเป็นอุดมการณ์เบื้องหลังที่แทรกซึมอยู่ในระบบความคิดของสังคม อุดมการณ์ดังกล่าวได้สร้างความชอบธรรมให้กับกลุ่มนักธุรกิจเพื่อการประกอบธุรกิจและสะสมความมั่งคั่ง ร่ำรวยได้อย่างถูกต้อง

การเติบโตของอุดมการณ์ทุนนิยมในสังคมไทย เป็นระบบความเชื่อที่เกิดขึ้นมาตั้งแต่ปลายกรุงศรีอยุธยา ระบบความคิดทุนนิยมที่เข้ามาในรัฐไทยเป็นกลุ่มแรกและมีบทบาทมาถึงปัจจุบันคือ กลุ่มชาวจีน โพ้นทะเลที่เข้ามาทำหน้าที่เก็บภาษีให้กับรัฐ รวมถึงการเข้ามาสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชนชั้นปกครอง และใช้อำนาจรัฐในการประกอบกิจกรรมทางเศรษฐกิจ กลุ่มที่จะได้รับประโยชน์จากระบบทุนนิยมก็มักจะเป็นกลุ่มรัฐ กลุ่มทุนท้องถิ่น และทุนต่างชาติ ซึ่งในกลุ่มที่ได้รับประโยชน์จากระบบทุนนิยมก็มักจะมีกลุ่มนายทุนจีนรวมอยู่ด้วยที่ผ่านมากลุ่มนายทุนจีนมีบทบาทต่อระบบการเมืองและเศรษฐกิจของไทยจนในช่วงหนึ่งมีพยายามจัดการกับกลุ่มทุนจีนทำให้กลุ่มทุนจีนถูกลดบทบาทลงในระยะหนึ่ง (พรณี บัวเล็ก, 2543, หน้า 9-39)

นอกจากกลุ่มทุนจีนที่มีอิทธิพลต่อการเติบโตของอุดมการณ์ทุนนิยม การเข้ามาของประเทศตะวันตกหลังการทำสนธิสัญญาบาวริง ถือเป็นจุดเริ่มต้นของการก่อรูปอุดมการณ์ทุนนิยมในสังคมไทยอย่างเป็นทางการ และทำให้ระบบเศรษฐกิจไทยเป็นเศรษฐกิจเสรีมากขึ้นด้วยการที่ทำให้ไทยต้องเปิดเสรีทางการค้าและทำให้ไทยต้องเปลี่ยนระบบเศรษฐกิจจากระบบเศรษฐกิจเพื่อยังชีพมาเป็นระบบเศรษฐกิจเพื่อการค้า ทำให้วิถีการผลิตของสังคมไทยต้องเปลี่ยนไปสู่การแข่งขันเพื่อสนับสนุนการเติบโตของระบบเศรษฐกิจในระดับมหภาค

การเปลี่ยนระบบเศรษฐกิจทำให้ระบบความคิดของคนในสังคมได้เปลี่ยนไปจากเดิมที่เน้นการผลิตเพื่อการยังชีพ ไปสู่ระบบความคิดของการผลิตเพื่อขาย การแข่งขันเพื่อสะสมความร่ำรวย การเปลี่ยนระบบความคิดดังกล่าวทำให้สังคมไทยได้รับอิทธิพลทางความคิดทุนนิยมตะวันตกที่เข้ามาหลังจากสนธิสัญญาบาวริง และส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจของไทยต้องเข้าไป

เกี่ยวข้องกับระบบเศรษฐกิจโลกมากขึ้นซึ่งผลที่ตามมาคือ ความผันผวนของระบบเศรษฐกิจไทย จะแปรผันตามระบบเศรษฐกิจโลก นำมาซึ่งปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำและวิกฤติเศรษฐกิจจนเป็นข้ออ้างหนึ่งที่คณะราษฎรนำมากล่าวอ้างเพื่อเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2475 และเสนอแนวทางการพัฒนาระบบเศรษฐกิจแบบชาตินิยมแทนระบบเสรีนิยมนโยบายเศรษฐกิจชาตินิยมในช่วงปีพ.ศ. 2475-2480 ได้มีการใช้มาตรการทางกฎหมายกระตุ้นให้โอกาสคนไทยทำธุรกิจการค้าโดยควบคุมกิจการการค้าของนายทุนต่างชาติด้วยกฎหมายและปฏิเสชระบบทุนนิยมถือเป็นการนำพาประเทศกลับสู่ระบบเศรษฐกิจผูกขาดอีกครั้งหนึ่งหรือเรียกได้ว่าเป็นช่วงของระบบทุนนิยมโดยรัฐ กล่าวคือเป็นการเปลี่ยนบทบาทจากกลุ่มผลประโยชน์จากกลุ่มต่างชาติ มาสู่กลุ่มผลประโยชน์ภายในรัฐ เช่น กลุ่มขุนนาง อำมาตย์ ที่มีอำนาจทางการเมือง (ศิริชัย วีรียานันท์, 2548, หน้า 268 - 269)

หลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 สิ้นสุดลงได้ทำให้ระบบทุนนิยมโลกเปลี่ยนแปลงไป ประเทศที่เข้ามาสืบทอดระบบทุนนิยมโลกกลายเป็นสหรัฐอเมริกา สำหรับประเทศไทย สหรัฐอเมริกาเริ่มมีบทบาทต่อการเมืองและเศรษฐกิจไทยและนำพาเศรษฐกิจแบบเสรีนิยมแทนที่เศรษฐกิจแบบชาตินิยมแต่ระบบเศรษฐกิจไทยไม่ได้เติบโตอย่างรวดเร็วตามระบบเศรษฐกิจทุนนิยมอย่างแท้จริงอิทธิพลของชนชั้นทำให้เกิดการผูกขาดทางเศรษฐกิจที่ไม่ก่อให้เกิดการแข่งขันต่อมา กลุ่มเทคโนโลยีได้นำความรู้จากการศึกษาในประเทศตะวันตกมาเป็นกรอบการพัฒนาประเทศตามหลักการพัฒนาตามแบบทุนนิยมตะวันตกโดยได้มีการกำหนดแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาประเทศและสร้างเศรษฐกิจที่มีรากฐานของการสร้างอุตสาหกรรมภายในประเทศ ต่อมาปี พ.ศ. 2500 การส่งออกสินค้าเกษตรของไทยเติบโตมากเป็นผลสืบเนื่องมาจากการให้ความช่วยเหลือจากสหรัฐอเมริกาทำให้การพัฒนาประเทศในช่วงนั้นเน้นเรื่อง การส่งเสริมการลงทุน การพัฒนาอุตสาหกรรม ส่งผลให้นักธุรกิจต่างชาติจำนวนมากสนใจที่จะลงทุนร่วมกับนักธุรกิจในประเทศไทยขณะที่นักธุรกิจไทยก็ได้เข้าถึงเงินทุนและมีโอกาสได้เรียนรู้เทคโนโลยีและทักษะการจัดการสมัยใหม่ก่อนที่จะเข้าสู่เหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ที่ถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญที่เปิดช่องให้นักธุรกิจการเมืองเข้ามามีบทบาทต่อระบบการเมือง และเศรษฐกิจของไทยโดยเฉพาะในสมัยรัฐบาลพลเอกชาติชายชุนหะวัฒน์เข้ามาบริหารประเทศในปี พ.ศ. 2531 ที่ถือว่าเป็นจุดเปลี่ยนที่สำคัญของการพัฒนาประเทศภายใต้ปัจจัยที่สำคัญ 3 ประการคือ (ศิริชัย วีรียานันท์, 2548, หน้า 275 - 278)

ประการแรกสถานการณ์โลกและในภูมิภาคที่เปลี่ยนไปในช่วงปลายทศวรรษ 2520 ตอนต้นทศวรรษ 2530 นั้นที่ประเทศมหาอำนาจเสรีนิยมและสังคมนิยมหันมาร่วมมือกันในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะการพัฒนาทางเศรษฐกิจ มีการแข่งขันทางการค้าแทนลัทธิทางการเมืองการทหาร

ประการที่สองสภาวะทางเศรษฐกิจของไทยเติบโตมากในช่วงปลายของรัฐบาลพลเอกเปรมติณสูลานนท์ปีพ.ศ. 2529 หลังจากที่ซบเซาอย่างต่อเนื่อง แต่เนื่องจากมาตรการบางอย่างยังไม่แสดงให้เห็นผลอย่างชัดเจน และเริ่มเห็นผลในช่วงปี พ.ศ. 2530 ในช่วงที่รัฐบาลพลเอกชาติชายเข้ามาบริหารประเทศ

ประการที่สามหลังจากเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 เป็นต้นมากลุ่มนักธุรกิจไทยได้ก้าวเข้ามามีบทบาททางการเมืองผ่านระบบพรรคการเมืองและการเลือกตั้งและผลจากการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยในช่วงที่ผ่านมาก็เป็นเหตุผลสำคัญที่ส่งผลให้ภาคธุรกิจเอกชนมีบทบาทต่อเศรษฐกิจของประเทศเพิ่มสูงขึ้นเกิดการเปลี่ยนแปลงโดยเฉพาะการเจริญเติบโตของธุรกิจเอกชนควบคู่ไปกับการขยายตัวของเศรษฐกิจไทยอันเป็นผลมาจากนโยบายเศรษฐกิจแบบเสรีที่ภาคเอกชนเข้ามามีบทบาทในการดำเนินงานทางเศรษฐกิจและบทบาทของภาคเอกชนได้รับการยอมรับมากขึ้นจากภาครัฐบาล

การเปลี่ยนแปลงอย่างมากของไทยในปี พ.ศ. 2530 เป็นต้นมาเมื่อรัฐบาลได้ให้ความสำคัญกับนโยบายเศรษฐกิจเสรีนิยมการส่งเสริมและเพิ่มศักยภาพการพัฒนาเศรษฐกิจในการแข่งขันได้ ภายใต้สถานการณ์การเมืองโลกและในภูมิภาคที่เปลี่ยนแปลงไปสู่การทำสงครามการค้าแทนสงครามลัทธิการเมืองภายใต้แนวนโยบายที่เป็นรูปธรรมอย่างชัดเจนก็คือ นโยบายการเปลี่ยนสนามรบเป็นสนามการค้า การให้ความสำคัญกับการพัฒนาอุตสาหกรรมและส่งเสริมการลงทุนได้ส่งผลให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทำให้โครงสร้างทางเศรษฐกิจของไทยเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจนจากที่เคยพึ่งพาสินค้าออกจากภาคเกษตรกรรมไปสู่การส่งออกสินค้าอุตสาหกรรม

กล่าวโดยสรุปอุดมการณ์ทุนนิยมเป็นอุดมการณ์ที่ฝังรากทางสังคมมาอย่างยาวนานภายใต้แนวทางการพัฒนาประเทศที่ตอบสนองต่อการพัฒนาของอุดมการณ์ทุนนิยม และจากสถานการณ์ภายในและภายนอกประเทศทำให้แต่ละประเทศต้องมุ่งเน้นการพัฒนาประเทศด้วยการต่อสู้แข่งขันกันในระบบเศรษฐกิจเพื่อนำมาซึ่งการสะสมความมั่งคั่งร่ำรวยสถานการณ์เช่นนี้ทำให้อุดมการณ์ทุนนิยมเจริญเติบโตได้เป็นอย่างดี เราสามารถวิเคราะห์ผ่านปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมซึ่งจะเป็นเครื่องยืนยันถึงการแพร่กระจายของอุดมการณ์ทุนนิยมได้ เช่น ละคร ภาพยนตร์ที่มุ่งเน้นการนำเสนอภาพของนักธุรกิจที่ร่ำรวย ประสบความสำเร็จทางธุรกิจหนังสือพิมพ์ที่มีการเขียนในคอลัมน์ต่าง ๆ ที่นำเสนอวิธีการก้าวไปสู่ความร่ำรวย ความสำเร็จ เป็นต้น

ตัวบทที่เป็นเครื่องมือในการแพร่กระจายอุดมการณ์ทุนนิยมที่นิยมในสังคมไทยด้วยการเปลี่ยนบทบาทการมีฐานะเป็นยุทธศาสตร์ทางการทหาร มาสู่การบริหาร ก็คือ ตำราพิชัยสงคราม ที่เคยนำมาใช้ในการเป็นคู่มือสู่การเอาชนะกันในทางการทหาร การสงคราม แต่เมื่อบริบทเชิง

โครงสร้างทางสังคมได้เปลี่ยนไปนำมาสู่การนำมาเป็นคู่มือการเอาชนะในทางธุรกิจการค้า เช่น ตำราพิชัยสงครามซุนวู และตำราพิชัยสงครามสามก๊ก เป็นต้น

ภายใต้สถานการณ์ของรัฐไทยที่ตั้งอยู่บนการพัฒนาประเทศตามอุดมการณ์ทุนนิยมที่มุ่งเน้นการพัฒนาประเทศสู่อุตสาหกรรม ส่งเสริมการค้าการลงทุน ทำให้กลุ่มธุรกิจต่าง ๆ เกิดขึ้นมามากมายเพื่อรองรับการขยายตัวของประเทศ สถานการณ์นี้ได้ส่งผลต่อดัชนีสามก๊กด้วยการเป็นสื่อกลางการถ่ายทอดอุดมการณ์ทุนนิยมสู่สังคมไทย เพื่อเป็นการสร้างความชอบธรรมให้กับกลุ่มนักธุรกิจในการประกอบธุรกิจที่มีเป้าหมายเพื่อการสะสมทุน และเป็นการสร้างการยอมรับของสังคมต่อการขับเคลื่อนธุรกิจของกลุ่มนายทุน เนื่องจากสามก๊กถือเป็นวรรณกรรมที่ได้รับความนิยมในสังคมไทยในอดีตที่จัดว่ามีฐานะเป็นตำราทางการทหารที่สำคัญ แต่เมื่อสถานการณ์ในระดับโลกและบริบทของประเทศมีความเปลี่ยนแปลงไปทำให้ฐานะของสามก๊กได้เปลี่ยนแปลงตามไปด้วย อย่างไรก็ตามการเปลี่ยนการตีความสามก๊กจากยุทธศาสตร์ทางการทหารมาสู่การตีความสามก๊กในฐานะยุทธศาสตร์ทางการบริหาร และกลายเป็นวรรณกรรมที่ถูกนำมาเผยแพร่สู่ประชาชนทั่วไป จนได้รับความนิยมจากสังคมไทยเป็นอย่างดี ภายใต้อุดมการณ์ทุนนิยมที่มีอิทธิพลต่อสังคมในขณะนั้น ได้ใช้สามก๊กเป็นเครื่องมือในการส่งผ่านอุดมการณ์ไปสู่การยอมรับของสังคม อุดมการณ์ดังกล่าวที่ผู้วิจัยจะใช้ในการวิเคราะห์เบื้องหลังของการตีความสามก๊กก็คืออุดมการณ์ทุนนิยม ที่ได้สืบทอดผ่านโครงสร้างทางสังคมของไทยมาอย่างยาวนาน

ดังนั้นการวิเคราะห์ต่อดัชนีสามก๊กในฐานะยุทธศาสตร์ทางการบริหารในงานวิจัยนี้ ผู้ศึกษาจะชี้ให้เห็นถึงความคิดหรืออุดมการณ์บางอย่างที่อยู่เบื้องหลังการตีความต่อดัชนีสามก๊กของสังคมไทย ด้วยการชี้ให้เห็นถึงฐานะของดัชนีสามก๊กในเชิงยุทธศาสตร์ภายใต้แนวคิดยุทธศาสตร์กระแสหลักของสำนักที่เน้นธุรกิจที่ถูกวิพากษ์ว่าเป็นแนวคิดที่มุ่งตอบสนองต่อระบบทุนนิยม รวมทั้งจะชี้ให้เห็นถึงกลุ่มตัวแสดงที่มีบทบาทในการขับเคลื่อนความคิด หรืออุดมการณ์ที่มีอยู่ภายในดัชนีสามก๊กในทางการบริหารปัจจุบันตามลำดับดังนี้

จากระบบการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมของไทยซึ่งมีผลต่อการเติบโตของระบบทุนนิยมในสังคมไทยมาตั้งแต่ที่เริ่มมีการค้าขายกับจีน ภายใต้บริบทดังกล่าว ยังคงทำให้ปัจจุบันทุนนิยมเติบโตได้อย่างต่อเนื่องดังจะเห็นได้จากปรากฏการณ์ที่สำคัญในการที่นักธุรกิจเข้าไปมีบทบาททางการเมืองเพิ่มมากขึ้น ทำให้ระบบเศรษฐกิจไทยมีการขยายตัว มีการกำหนดนโยบายการพัฒนาประเทศที่มีการใช้ระบบเศรษฐกิจเป็นตัวนำ บริบทสังคมในลักษณะนี้ส่งผลต่อคนในสังคมที่หันมาให้ความสำคัญกับการผลิตเพื่อการค้าและการลงทุนเพิ่มมากขึ้น ระบบการผลิตเพื่อการค้าภายใต้สถานการณ์การเจริญเติบโตของระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมนี้ได้ส่งผลต่อระบบความคิดหรืออุดมการณ์ของคนในสังคมเป็นอุดมการณ์แบบทุนนิยม

ภายใต้อิทธิพลของอุดมการณ์ทุนนิยมได้เอื้อให้สภาพเศรษฐกิจและสังคมไทยในช่วงต้นทศวรรษที่ 2530 เป็นต้นมา มีความเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างมาก ดังจะเห็นได้จากการขยายตัวทางเศรษฐกิจการค้าภายในประเทศที่ส่งผลให้กลุ่มนายทุนจีนที่มีบทบาทในระบบเศรษฐกิจของไทย เร่งปรับตัวทั้งทางด้านความสัมพันธ์ทางสังคมและทางด้านการบริหารจัดการองค์กร กล่าวคือ

1. ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม เนื่องจากการเจริญเติบโตของระบบเศรษฐกิจทำให้กลุ่มนายทุนจีนต้องสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางการค้า และรวมกลุ่มทางธุรกิจเพื่อให้มีอำนาจในการต่อรองและสามารถผูกขาดการค้าในธุรกิจนั้น ๆ เพื่อที่จะนำไปสู่การสะสมทุนภายใต้อุดมการณ์ทุนนิยม

2. ด้านการบริหารจัดการองค์กร กลุ่มนายทุนจีนต้องเร่งพัฒนาระบบการบริหารและจัดการให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจที่ขยายตัวทำให้การบริหารจัดการแบบเดิม หรือที่เรียกว่า “ธุรกิจแบบกงสี” ไม่สามารถจัดการและบริหารธุรกิจที่เติบโตและมีความซับซ้อนมากขึ้นได้ จึงเป็นอุปสรรคในการสะสมทุนของกลุ่มนายทุนจีน

ด้วยอิทธิพลจากการขยายตัวของอุดมการณ์ทุนนิยมที่ทำให้ระบบเศรษฐกิจเกิดการเปลี่ยนแปลงเติบโตอย่างรวดเร็ว ทำให้กลุ่มนายทุนจีนเร่งที่จะขยายกิจการของตนเองให้เติบโตเพื่อรองรับการสะสมทุน จึงเป็นที่มาในการที่กลุ่มนายทุนจีนต้องเร่งหาความชอบธรรมในการประกอบธุรกิจเพื่อตอบสนองต่อการสะสมทุน และการแสวงหาวิธีการบริหารจัดการสมัยใหม่เข้ามาประยุกต์ใช้กับองค์กรธุรกิจของตน

จากเหตุผลดังกล่าวทำให้นายทุนจีนต้องหาตัวเชื่อมในการสร้างความยอมรับของคนในสังคมและแนวร่วมในการประกอบธุรกิจ ด้วยการนำตัวบทสามก๊กที่เป็นวรรณกรรมที่คุ้นเคยมาเป็นสื่อกลางในการสร้างการยอมรับการขยายตัวของการประกอบธุรกิจ โดยเริ่มประยุกต์ใช้ตัวบทสามก๊กในทางการบริหารธุรกิจ ในฐานะที่เป็นเครื่องมือทางการบริหารในการนำไปประสบความสำเร็จ ความมั่งคั่ง ร่ำรวยทำให้สังคมไทยเกิดการยอมรับและมีการตีความสามก๊กในฐานะใหม่ที่เป็นยุทธศาสตร์ทางการบริหาร จากเดิมที่เคยเป็นยุทธศาสตร์ทางการทหารของสังคมไทยในอดีต

การตีความสามก๊กในเชิงยุทธศาสตร์ที่มองสามก๊กเป็นเพียงเครื่องมือทางการบริหาร ที่มีเป้าหมายมุ่งสู่ความสำเร็จ ความร่ำรวย บนฐานคิดของความมีประสิทธิภาพ และความคุ้มค่า เป็นอิทธิพลทางความคิดของแนวคิดยุทธศาสตร์การบริหารกระแสหลัก (Paul et al, 2007, p. 8-12) ถูกวิพากษ์วิจารณ์จากกลุ่มนักวิชาการที่ศึกษาทฤษฎีการจัดการในเชิงวิพากษ์ (Critical Management Studies: CMS) ต่อแนวคิดยุทธศาสตร์การบริหารกระแสหลัก ที่มองยุทธศาสตร์ใน 2 ลักษณะคือ 1. นิยามยุทธศาสตร์ในฐานะเครื่องมือทางการบริหาร (Instrumental rationality) และ 2. ค่านิยมเบื้องหลังของทฤษฎีการบริหารกระแสหลักเน้นเรื่องของประสิทธิภาพทางการตลาด การมอง

ยุทธศาสตร์ในลักษณะนี้ได้ละเลยคุณค่าบางอย่าง เช่น การละเลยที่มาของกลไกการทำงาน การละเลยความสัมพันธ์ทางสังคมที่ยอมรับกันในการบริหารงาน เป็นต้น การละเลยสิ่งเหล่านี้ นักวิชาการกลุ่ม CMS มองว่าจะทำให้ยุทธศาสตร์จะถูกใช้เป็นเครื่องมือเพื่อตอบสนองต่ออุดมการณ์ หรือระบบบางอย่าง เช่น อุดมการณ์ทุนนิยม

ตัวบทสามก๊กในสังคมไทยที่อยู่ภายใต้อิทธิพลของยุทธศาสตร์ทางการบริหารกระแสหลัก ในฐานะเครื่องมือทางการบริหาร (Instrumental rationality) หรือการเน้นเรื่องของประสิทธิภาพทางการตลาด โดยมีเป้าหมายเพื่อการสะสมความมั่งคั่ง ร่ำรวย เป็นการตอบสนองต่ออุดมการณ์ทุนนิยมที่อยู่เบื้องหลังการตีความสามก๊กในเชิงยุทธศาสตร์การบริหารของสังคมไทย ดังตัวอย่างของตัวบทสามก๊กในสังคมไทย เช่น

ตัวบทสามก๊กในเรื่อง ขงเบ้งชี้ทางรวย (เปี่ยมศักดิ์ คุณากรประทีป, 2552) สะท้อนให้เห็นถึงการนำกลยุทธ์ของขงเบ้ง หนึ่งในตัวละครสามก๊กมาประยุกต์ใช้ในการบริหารธุรกิจปัจจุบัน โดยมีเป้าหมายของการนำกลยุทธ์สามก๊กไปใช้ก็เพื่อการสะสมความร่ำรวย ซึ่งเป็นเป้าหมายที่ตอบสนองต่ออุดมการณ์ทุนนิยม

หรือตัวบทสามก๊กในเรื่อง สามก๊กสร้างเจ้าแก้มใหม่ ตอน ยอดกลยุทธ์พลิกวิกฤติสู่ความสำเร็จ (เปี่ยมศักดิ์ คุณากรประทีป, 2546) ที่เป็นการนำกลยุทธ์สามก๊กไปประยุกต์ใช้ในการบริหารธุรกิจที่มีเป้าหมายเพื่อการเป็นเจ้าแก้มที่เป็นคำเรียกของคนจีนที่ประสบความสำเร็จจากการค้าขาย หรือร่ำรวย

ตัวบทสามก๊กทั้งสองเล่มสะท้อนให้เห็นถึงอุดมการณ์ทุนนิยมที่อยู่เบื้องหลังการตีความตัวบทสามก๊กของสังคมอย่างชัดเจน พร้อม ๆ กับการตีความสามก๊กในฐานะยุทธศาสตร์ภายใต้แนวคิดยุทธศาสตร์กระแสหลักที่ให้ความสำคัญกับการหาวิธีการไปสู่ความสำเร็จที่ถือว่าเป็นยุทธศาสตร์ที่รับใช้ระบบทุนนิยม

นอกเหนือจากตัวบททั้งสองเล่มเราจะพบว่า ตัวบทสามก๊กที่เกิดขึ้นในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา การนำสามก๊กมาใช้ในทางการบริหารส่วนใหญ่มักจะมีเป้าหมายเพื่อเป็นเครื่องมือในการนำไปสู่ความสำเร็จแบบทุนนิยมทั้งสิ้น ดังจะเห็นได้จากชื่อเรื่องและเนื้อหาของตัวบทที่เกิดขึ้นในสังคมไทย ที่เป็นการนำเสนอวิธีการไปสู่ความสำเร็จในทางธุรกิจ เช่น

หนังสือเรื่อง CEO ในสามก๊ก (เปี่ยมศักดิ์ คุณากรประทีป, 2551) ที่มีเนื้อหาเป็นการนำเสนอบทบาทผู้นำ ผู้บริหารหรือ CEO ในสามก๊ก ตัวอย่างเช่น ขงเบ้ง ซึ่งไม่ใช่เป็นเจ้าของธุรกิจ แต่เป็นผู้ที่มีอำนาจกำหนดนโยบายทุกเรื่องขององค์กร โดยผู้เขียนได้ชี้ให้เห็นถึงสถานการณ์ในแต่ละตอนของสามก๊กที่สะท้อนให้เห็นบทบาทของผู้นำ รวมถึงจุดเด่น จุดอ่อนของ CEO ในสามก๊ก แต่ละคนในการที่จะนำไปสู่ความสำเร็จหรือความล้มเหลวขององค์กรการมองจุดอ่อน จุดเด่นของ

CEO ในสามก๊กเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงอิทธิพลทางความคิดจากทฤษฎีการบริหารกระแสหลักที่พยายามแสวงหาเครื่องมือที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ ซึ่งเครื่องมือหรือวิธีการหนึ่งที่นิยมใช้ใน ยุทธศาสตร์บริหารกระแสหลัก คือ การวิเคราะห์ SWOT หรือการวิเคราะห์สถานการณ์ขององค์กร ทั้งภายในและภายนอก เพื่อเป็นการเปรียบเทียบกับคู่แข่ง เช่น จุดอ่อน จุดแข็งขององค์กร หรือ จุดอ่อน จุดแข็งของผู้นำ เป็นต้นลักษณะของอิทธิพลทางความคิดดังกล่าวได้ถูกสะท้อนผ่านตัวบท สามก๊กจากเรื่อง CEO ในสามก๊ก ได้อย่างชัดเจน

หรือตัวบทสามก๊กที่นำเสนอตัวอย่างของกลุ่มธุรกิจต่าง ๆ ที่ใช้กลยุทธ์หรือวิธีการจาก สามก๊กไปใช้ในทางการบริหารธุรกิจจนประสบความสำเร็จ เช่น หนังสือ กลยุทธ์การบริหารธุรกิจ ในภาวะวิกฤติจากสามก๊ก หนังสือเล่มนี้มีเนื้อหาคล้ายกับเรื่องสามก๊กสร้างเก่าแก่ใหม่ ตอน ยอดกล ยุทธ์พลิกวิกฤติสู่ความสำเร็จ ที่เป็นการนำเสนอกลยุทธ์ในการประสบความสำเร็จทางธุรกิจ ด้วยกล ยุทธ์สามก๊ก พร้อมยกตัวอย่างนักธุรกิจไทยที่ประสบความสำเร็จด้วยกลยุทธ์นั้น ๆ เช่น ซีพี เครือ ซีเมนต์ เป็นต้น (เปี่ยมศักดิ์ คุณากรประทีป, 2551)

จากผลการศึกษาทางวิชาการของเกรก เจ เรย์โนลด์ส (2550, หน้า 236) สรุปไว้ว่าตัวบท สามก๊กในสังคมไทยส่วนใหญ่เป็นงานเขียนที่เขียนขึ้นเพื่อมุ่งเน้นการนำไปสู่ความสำเร็จ ดังที่กล่าว ไว้ว่า

หนังสือพิมพ์รายใหญ่ ๆ ทั้งหมดต่างเปิดคอลัมน์สามก๊กขึ้น เพื่อเป็นการนำนิยายเรื่องนี้ (Romance) มาใช้เขียนแนะนำผู้คนเป็นนักธุรกิจ ถึงวิธีการสู่ความสำเร็จและการสร้างความร่ำรวย มากขึ้น (เกรก เจ เรย์โนลด์ส, 2550, หน้า 236)

นอกจากงานเขียนแล้วในปี 2540 ได้มีการนำภาพยนตร์ชุดสามก๊ก (ซีรีส์) ที่เคยฉายใน ไทยภายใต้ลิขสิทธิ์ของบริษัทมีเดียออฟมีเดียส์ มาฉายใหม่ในชื่อว่า สามก๊ก ฉบับนักบริหาร เป็นการนำเสนอภาพยนตร์สามก๊กผ่านการวิเคราะห์ในมุมมองทางการบริหารของนักธุรกิจที่ประสบ ความสำเร็จอย่าง เจริญ วรรณะสิน และนักการตลาด อย่างมานิต รัตนสุวรรณจุดเด่นของสามก๊ก ฉบับนักบริหารอยู่ที่การวิเคราะห์พฤติกรรมของตัวละครในบทบาททางการบริหาร พร้อมทั้ง ซีให้เห็นถึงจุดเด่นจุดด้อยในพฤติกรรมจากตัวละคร เปรียบเทียบกับผู้นำในระบบการบริหารจัดการ ขององค์กรสมัยใหม่ในทางธุรกิจบทวิเคราะห์ในภาพยนตร์นี้ส่วนใหญ่ได้รับอิทธิพลจากทฤษฎีการ บริหารกระแสหลักที่ยังคงมองในเรื่องของการหาวิธีการไปสู่ความสำเร็จ เช่น การวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็งภายในองค์กร ที่มีผลต่อความสำเร็จขององค์กร เป็นต้น (เจริญ วรรณะสิน, 2540)

ตัวอย่างของตัวบทสามก๊กเหล่านี้เป็นเครื่องยืนยันว่าตัวบทสามก๊กที่ถูกตีความในฐานะ เป็นยุทธศาสตร์ทางการบริหารของสังคมไทยอยู่ภายใต้อิทธิพลของทฤษฎีการบริหารกระแสหลัก

ที่มองยุทธศาสตร์ในฐานะที่เป็นเครื่องมือเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จ ภายใต้การครอบงำของอุดมการณ์ทุนนิยม

ด้วยลักษณะของสามก๊กซึ่งเป็นวรรณกรรมที่คุ้นเคยกันเป็นอย่างดีในสังคมไทย และกลุ่มนักธุรกิจชาวจีนในประเทศไทย ล้วนแล้วแต่เคยผ่านการศึกษาวรรณกรรมนี้แทบทุกคน ส่งผลให้สามก๊กถือเป็นวรรณกรรมที่เป็นจุดร่วมระหว่างสังคมไทยกับนักธุรกิจชาวจีนในไทย ความสำคัญของสามก๊กในฐานะจุดร่วมดังกล่าวได้ก่อให้เกิดการครอบงำความคิด หรืออุดมการณ์ทางสังคมบางอย่างให้มีทิศทางเป็นไปในแนวทางเดียวกัน กล่าวคือ ท่ามกลางบริบททางสังคมที่อยู่ภายใต้ระบบทุนนิยมทำให้สามก๊กกลายเป็นเครื่องมือในการตอบสนองต่อการเติบโตของระบบทุนนิยมที่มีกลุ่มนักธุรกิจเป็นตัวขับเคลื่อนระบบดังกล่าว การขับเคลื่อนอุดมการณ์ให้สังคมเกิดการยอมรับในระบบทุนนิยมจำเป็นจะต้องอาศัยจุดร่วมที่สังคมเห็นตรงกัน ทำให้สามก๊กกลายเป็นเครื่องมือในการหล่อหลอมความคิดของคนในสังคมให้เกิดการยอมรับระบบทุนนิยม และเห็นว่าการจะประสบความสำเร็จเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้ไม่ยากหากศึกษาจากตัวบทสามก๊ก

อุดมการณ์ทุนนิยมถือเป็นอุดมการณ์เบื้องหลังของการตีความสามก๊กในฐานะยุทธศาสตร์ทางการบริหาร อุดมการณ์ดังกล่าวส่งผลให้เกิดองค์ความรู้ต่าง ๆ จากตัวบทสามก๊ก โดยเฉพาะความรู้เชิงประยุกต์เพื่อรองรับอุดมการณ์ทุนนิยมด้วยหลักการบริหารจัดการสมัยใหม่ ความรู้เหล่านี้มีอำนาจอย่างชอบธรรมในการควบคุมจัดการกับสังคมเพื่อให้สังคมยอมรับต่อการประกอบธุรกิจที่ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของระบบทุนนิยม ที่จะนำไปสู่การมีอำนาจครอบงำทุกส่วนของสังคม โดยเฉพาะสร้างความชอบธรรมให้กับกลุ่มทุนเพื่อประกอบธุรกิจภายใต้กลไกของระบบทุนนิยมปัจจุบัน

ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมานอกจากตัวบทสามก๊กในรูปแบบของหนังสือ How to หรือพ็อกเก็ตบุ๊ก ที่ถูกผลิตออกมาเพื่อเป็นคู่มือสู่ความสำเร็จในการบริหารธุรกิจที่อยู่ภายใต้อุดมการณ์ทุนนิยมแล้ว ยังมีผลการศึกษาพบว่ามีการเขียนในรูปแบบ หนังสือ How to ได้รับความนิยมอย่างมากและเป็นหนังสือขายดีโดยเนื้อหาส่วนใหญ่เน้นในเรื่องการพัฒนาตนเอง การจัดการด้านธุรกิจ การดูแลสุขภาพ หนังสือประเภทนี้มักได้รับอิทธิพลทางความคิดมาจากหนังสือ Self-help หรือ Self-improvement จากประเทศตะวันตกในช่วงทศวรรษที่ 19 ขณะที่โลกกำลังเข้าสู่ยุคสังคมสมัยใหม่หรือสังคมอุตสาหกรรมที่อยู่ภายใต้อิทธิพลของอุดมการณ์ทุนนิยม

หนังสือประเภท How to นี้จะใช้ลักษณะการเขียนแบบคู่มือปฏิบัติ ผู้เขียนจะเป็นผู้ที่เชี่ยวชาญหรือมีประสบการณ์ในเรื่องนั้น ๆ มาถ่ายทอดผ่านการเล่าเรื่องราว และกระตุ้นให้ผู้อ่านรู้สึกคล้อยตามทำให้หนังสือประเภทนี้มีลักษณะของการชี้นำวิธีคิดและ โน้มน้าวให้คนในสังคมยึดมั่นในความคิดที่เกิดขึ้นในหนังสือ ทำให้ความคิดของผู้เขียนจึงสามารถส่งต่อไปยังผู้อ่านให้มีวิธีคิด

เดียวกับผู้เขียน ทำให้งานเขียนในลักษณะนี้สามารถที่จะสืบทอดอุดมการณ์ที่ผู้เขียนหรือกระแสของสังคมต้องการให้ดำรงอยู่ต่อไปได้ นอกจากนี้จุดเริ่มต้นของงานเขียนเหล่านี้มีเป้าหมายเพื่อให้คนในสังคมปรับตัวให้เข้ากับระบบทุนนิยม (ธิดารัตน์ มุลลา, 2556, หน้า 95)

จากผลการศึกษาที่พบว่าหนังสือHow to เป็นหนังสือที่สืบทอดอุดมการณ์ทุนนิยมได้ดีในสังคมไทยจึงเป็นเครื่องยืนยันว่า ตัวบทสามก๊กในฐานะยุทธศาสตร์ทางการบริหาร ซึ่งมีรูปแบบของงานเขียนที่หลากหลายและหนึ่งในนั้นก็คือนงานเขียนในลักษณะหนังสือ How to และพ็อคเก็ตบุ๊ก มีอุดมการณ์ทุนนิยมอยู่เบื้องหลังในการผลิตงานสามก๊กออกมาในทางการบริหารหรือกล่าวได้ว่า อุดมการณ์เบื้องหลังของการตีความตัวบทสามก๊กในฐานะยุทธศาสตร์ทางการบริหารของสังคมไทยก็คือ อุดมการณ์ทุนนิยม

การสืบทอดอุดมการณ์ใดอุดมการณ์หนึ่งจะต้องมีการถ่ายทอดระบบความคิดผ่านสิ่งที่เป็นรูปธรรม และผลิตซ้ำเพื่อสืบทอดอุดมการณ์นั้นอย่างต่อเนื่อง สำหรับอุดมการณ์ทุนนิยมเป็นระบบความคิดที่เกิดขึ้นในช่วงที่สังคมเปลี่ยนผ่านจากสังคมเกษตรกรรมไปสู่สังคมอุตสาหกรรม (สุภางค์ จันทวานิช, 2554, หน้า 63) ดังนั้นหนังสือจึงเป็นสิ่งที่มีความเป็นรูปธรรมและสามารถสื่อสารไปยังกลุ่มคนเป็นจำนวนมากได้ โดยเฉพาะกลุ่มเป้าหมายในการเผยแพร่อุดมการณ์ทุนนิยมในกลุ่มที่มีความรู้เพียงพอที่จะซื้อหนังสือมาอ่าน กลุ่มคนเหล่านี้ถือว่าเป็นแรงงานในระบบทุนนิยมที่ต้องการพัฒนาตัวเองเพื่อเป็นนายทุนในอนาคต หนังสือที่จะช่วยเผยแพร่อุดมการณ์ทุนนิยมนั้นจะมีรูปแบบการเขียนที่ง่ายต่อการทำความเข้าใจ มีการให้คำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญ ทำให้หนังสือในลักษณะเหล่านี้สามารถที่จะนำไปศึกษาเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาประสิทธิภาพของตนเอง

จากตัวบทสามก๊กที่เกิดขึ้นในสังคมไทยในช่วงที่ผ่านมาภายใต้การเติบโตของระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม ทำให้สามก๊กมีบทบาทในฐานะเครื่องมือหรือยุทธศาสตร์ทางการบริหารที่ช่วยให้ผู้สนใจศึกษาสามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อเอาชนะคู่แข่งทางการค้าได้ และท่ามกลางบริบททางสังคมภายใต้อุดมการณ์ทุนนิยมที่เน้นการแข่งขันกันทางเศรษฐกิจการค้า จึงเป็นสิ่งที่สมาชิกในสังคมจำเป็นต้องเร่งหาเครื่องมือ วิธีการต่าง ๆ ในการก้าวสู่ความสำเร็จ ทำให้สามก๊กมีบทบาทในฐานะเครื่องมือทางการบริหารที่สามารถตอบสนองต่อสมาชิกในสังคม

นอกจากผลการศึกษาดังกล่าวข้างต้นจะช่วยเป็นเครื่องยืนยันว่าการตีความสามก๊กที่ผลิตออกมาในสังคมไทยอยู่ภายใต้อิทธิพลของอุดมการณ์ทุนนิยม และหากพิจารณาควบคู่ไปกับการตั้งข้อสังเกตของกลุ่มนักวิชาการที่ศึกษาทฤษฎีการจัดการในเชิงวิพากษ์ (Critical Management Studies: CMS) ต่อแนวคิดยุทธศาสตร์กระแสหลัก ที่มองยุทธศาสตร์ในฐานะที่เป็นเพียงเครื่องมือและการมีค่านิยมในเรื่องของประสิทธิภาพ ความคุ้มค่า การมองยุทธศาสตร์ในลักษณะนี้ได้ละเลยคุณค่าบางอย่าง เช่น การละเลยถึงที่มาของกลไกการทำงาน การละเลยความสัมพันธ์ทางสังคมที่

ยอมรับกันในการบริหารงาน เป็นต้น การละเลยสิ่งเหล่านี้ นักวิชาการกลุ่ม CMS มองว่าจะทำให้ ยุทธศาสตร์จะถูกใช้เป็นเครื่องมือเพื่อตอบสนองต่ออุดมการณ์ หรือระบบบางอย่าง เช่น อุดมการณ์ ทุนนิยม

ถึงแม้ว่าหนังสือประเภท How to จะทำให้ผู้อ่านคล้อยตามด้วยลักษณะของการชี้แนะวิธีคิด และ โน้มน้ำวให้ผู้อ่านยึดมั่น ในความคิดที่เกิดขึ้นในหนังสือ ทำให้ความคิดของผู้เขียนสามารถส่ง ต่อไปยังผู้อ่านให้มีวิธีคิดเดียวกับผู้เขียน ทำให้งานเขียนในลักษณะนี้สามารถที่จะสืบทอด อุดมการณ์ที่ผู้เขียนหรือกระแสของสังคมต้องการให้ดำรงอยู่ต่อไปได้ แต่ในการเขียนของหนังสือ สามก๊กทางการบริหาร ไม่ได้เป็นการสืบทอดอุดมการณ์ทุนนิยมของผู้เขียนโดยตรง แต่เป็นกระแส ของสังคมในขณะนั้น ทำให้ผู้เขียนงานสามก๊กทางการบริหารมีช่องทางผลิตงานเขียนออกสู่ตลาด ในฐานะอาชีพนักเขียน และนำมาสู่การสร้างรายได้ให้กับนักเขียน ได้เป็นอย่างดี

อุดมการณ์ทุนนิยมที่อยู่เบื้องหลังการตีความตัวบทสามก๊กในฐานะยุทธศาสตร์ทางการ บริหารของสังคมไทย ที่มีอิทธิพลชี้้นำสังคมถูกขับเคลื่อนภายใต้กลุ่มที่เกี่ยวข้อง 4 กลุ่ม คือ กลุ่ม ผู้สร้างอุดมการณ์ กลุ่มผู้ปฏิบัติการเผยแพร่อุดมการณ์ กลุ่มผู้ให้การสนับสนุน และกลุ่มผู้รับ อุดมการณ์(กาญจนา แก้วเทพ, 2550, หน้า 73)

ภายใต้กลุ่มต่าง ๆ เหล่านี้จะมีความสัมพันธ์กัน หรือการขับเคลื่อนแบบแยกส่วน โดย ที่กลุ่มเป็นส่วนหนึ่งของการขับเคลื่อนอุดมการณ์ โดยไม่รู้ตัวว่าได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของระบบ ความคิด ความเชื่อ จนทำให้เกิดกระบวนการต่าง ๆ ตามมาและนำไปสู่การตอบสนองต่อเป้าหมาย ของอุดมการณ์ทุนนิยม แต่หากนำบทบาทของตัวแสดงในแต่ละส่วนมาประกอบเข้าไว้ด้วยกันจะทำ ให้เห็นว่าตัวแสดงเหล่านั้นได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของการขับเคลื่อนอุดมการณ์ทุนนิยมของ สังคมไทย

ตัวแสดงที่มีบทบาทต่อการขับเคลื่อนอุดมการณ์ทุนนิยมจากตัวบทสามก๊กในฐานะ ยุทธศาสตร์ทางการบริหารสู่สังคมไทยนั้น พบว่าจะมีตัวแสดงที่เกี่ยวข้อง และเข้ามามีบทบาทตาม ช่วงเวลาที่เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิง โครงสร้างของสังคมประกอบด้วย กลุ่มแรกคือกลุ่มนักธุรกิจที่ เข้ามามีบทบาททางการเมืองทั้งทางตรงและทางอ้อม ถือเป็นกลุ่มที่สร้างอุดมการณ์ทุนนิยมใน สังคมไทย กลุ่มที่สองคือกลุ่มนักเขียนผู้ผลิตตัวบทสามก๊กเพื่อตอบสนองต่อการเติบโตของ อุดมการณ์ทุนนิยมในสังคมไทยในฐานะของกลุ่มเผยแพร่อุดมการณ์ และกลุ่มที่สามเป็นกลุ่มนัก ธุรกิจที่ประสบความสำเร็จในฐานะตัวอย่างความสำเร็จจากการเดินตามอุดมการณ์ทุนนิยมใน สังคมไทยในฐานะกลุ่มให้การสนับสนุน และกลุ่มสุดท้ายเป็นกลุ่มที่รับอุดมการณ์ก็คือ กลุ่มชนชั้น กลางที่มีเป้าหมายในการประสบความสำเร็จในชีวิตภายใต้อุดมการณ์ทุนนิยม ที่มีฐานะทาง

เศรษฐกิจในระดับปานกลาง หวังที่จะก้าวหน้าไปสู่ในระดับที่ร่ำรวย คนกลุ่มนี้จะมีการศึกษาและสนใจแสวงหาวิธีการในการก้าวไปสู่เป้าหมาย เช่น การอ่านหนังสือ เป็นต้น

การวิเคราะห์ให้เห็นถึงบทบาทของกลุ่มตัวแสดงต่าง ๆ ในการขับเคลื่อนอุดมการณ์ทุนนิยมนี้ผู้เขียนจะวิเคราะห์ตามช่วงเวลา โดยมีจุดเริ่มต้นจากการสิ้นสุดการต่อสู้ทางการทหารในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 และนำมาสู่การต่อสู้กันด้วยระบบเศรษฐกิจการค้า ซึ่งลักษณะของสถานการณ์โลกดังกล่าวได้เอื้อต่อการเติบโตของอุดมการณ์ทุนนิยม

หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 สหรัฐอเมริกาได้เข้ามามีบทบาทในการจัดระเบียบระบบเศรษฐกิจของไทยใหม่ เช่น การสร้างระเบียบทางการเงินระหว่างประเทศ โดยการจัดตั้งกองทุนการเงินระหว่างประเทศในปี พ.ศ. 2488 การจัดตั้งธนาคารโลกในปี 2489 การเข้าไปสร้างระเบียบการค้าระหว่างประเทศ การจัดทำข้อตกลงทั่วไปว่าด้วยศุลกากรและการค้า (Gatt) ในปี พ.ศ. 2491 (วิวัฒน์ ชัยอรรถการ, 2528, หน้า 353 , รังสรรค์ ชนะพรพันธ์, 2532, หน้า 13)

บทบาทของสหรัฐอเมริกาเมื่อวิเคราะห์เบื้องหลังแล้วจะพบว่าเป็นการตอบสนองการขยายตัวของบริษัทข้ามชาติ (Transnational corporation) ซึ่งพัฒนามาจากบริษัทธุรกิจขนาดใหญ่ของสหรัฐอเมริกา บริษัทข้ามชาติดังกล่าวเป็นธุรกิจที่เน้นการลงทุนในระดับโลก ช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 โดยการย้ายแหล่งผลิตที่เป็นเทคโนโลยีระดับต่ำไปแล้วจากประเทศสหรัฐอเมริกาไปสู่ประเทศกำลังพัฒนา ที่ต้องการก้าวสู่การพัฒนาอุตสาหกรรมภายในประเทศตัวเองอย่างเช่นประเทศไทย (สุธี ประศาสน์เศรษฐ, 2526, หน้า 7-8)

ส่งผลต่อระบบเศรษฐกิจของไทยที่เริ่มเฟื่องฟู มีการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจที่เป็นผลของการพัฒนาธุรกิจเอกชนของไทยที่เริ่มตั้งแต่ 2490 เรื่อยมาทั้งการปรับตัวของเงินตราสกุลต่าง ๆ การเคลื่อนย้ายเงินทุนระหว่างประเทศในช่วงปี 2520 และ 2530 การนำเงินต่างชาติเข้ามากระตุ้นเศรษฐกิจไทยมีการปรับกลยุทธ์เพื่อดึงดูดนักลงทุนจากต่างประเทศ นำมาสู่การโยกย้ายฐานอุตสาหกรรมการผลิตจากประเทศญี่ปุ่นเข้ามาในประเทศไทย ส่งผลให้ไทยเป็นฐานการผลิตเพื่อส่งออกของญี่ปุ่น (กำจร หลุยยะพงศ์ และคณะ, 2550, หน้า 77-79) ถือเป็นช่วงของการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญของสังคมไทย 3 ด้านคือ

1. ด้านการเมือง ที่เกิดความผันผวนจากระบอบประชาธิปไตยแบบตัวแทนกลายเป็นถูกเผด็จการทหารยึดครอง และพยายามที่จะสร้างระบอบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมในช่วงระยะหลัง
2. ด้านเศรษฐกิจ หลังจากสิ้นสุดสงครามเย็นในทศวรรษที่ 2533 ได้ส่งผลให้เกิดการแผ่ขยายอิทธิพลของโลกาภิวัตน์ ทำให้ระบบเศรษฐกิจของไทยต้องพึ่งพิงโลก จนเกิดวิกฤตทางการเงินการคลังขนาดใหญ่

3. ด้านสังคม วัฒนธรรม ก่อให้เกิดค่านิยมบริโภคนิยมที่ขยายไปในระดับชนบทส่งผลให้เกิดการแข่งชิงทรัพยากรธรรมชาติอย่างรุนแรง

ช่วงปลายของทศวรรษ 2530 กลุ่มทุนไทยหน้าใหม่ ๆ หลายรายสามารถสะสมความมั่งคั่งจากการดำเนินธุรกิจชนิดใหม่ ๆ เช่น อสังหาริมทรัพย์ โทรมคมนาคม การเงิน จนกลายเป็นกลุ่มทุนเอกชนขนาดใหญ่ และการเข้ามามีบทบาททางการเมืองของกลุ่มนายทุนจีน ทำให้โครงสร้างทางสังคมเปลี่ยนไป โดยเฉพาะทิศทางของประเทศได้มุ่งเน้นและให้ความสำคัญกับระบบเศรษฐกิจปรากฏการณ์ที่เด่นชัดของการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางนโยบายของไทยก็คือ การเปลี่ยนนโยบายสมัยรัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ที่มีแนวคิดในการกำหนดนโยบายแบบการเมืองนำการทหาร ภายใต้ นโยบาย การเปลี่ยนสนามรบเป็นสนามการค้า ทำให้ในยุคต่อมาระบบเศรษฐกิจของประเทศเข้าสู่ยุคเฟื่องฟู ด้วยสถานการณ์ภายในประเทศในช่วงนี้ได้ให้ความสำคัญกับระบบการค้า หรือที่เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ระบบธุรกิจ ภายใต้ระบบธุรกิจการค้านี้จำเป็นต้องอาศัยกลไกที่เรียกว่า การบริหารจัดการ ที่จะช่วยให้ระบบเศรษฐกิจพัฒนา เติบโตได้อย่างรวดเร็ว ก่อนที่จะต้องประสบกับปัญหาวิกฤติเศรษฐกิจในปี พ.ศ. 2540 ทำให้การเติบโตของการทางเศรษฐกิจต้องหยุดชะงักไปช่วงหนึ่งและกลับมาฟื้นตัวพร้อม ๆ กับตัวบทสามก๊กในฐานะของเครื่องมือที่ช่วยในการส่งผ่านอุดมการณ์ทุนนิยมโดยตรง

ภายใต้สถานการณ์ในประเทศช่วงนี้ทำให้บทบาทที่สำคัญในการขับเคลื่อนอุดมการณ์ทุนนิยม ผ่านตัวบทสามก๊กในกระบวนการบริหารนั้น เกิดขึ้นภายใต้บทบาทของกลุ่มต่าง ๆ ที่ขับเคลื่อนอุดมการณ์ทุนนิยมดังนี้

1. กลุ่มนักธุรกิจการเมืองที่เข้ามามีบทบาททางการเมืองทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยเฉพาะในสมัยของรัฐบาลพลเอกชาติชายที่นำนโยบายเศรษฐกิจนำการเมืองการทหาร ซึ่งถือเป็นกลุ่มที่มีอิทธิพลต่อการสืบทอดอุดมการณ์ทุนนิยมในสังคมไทย ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจนจากการกำหนดนโยบายและทิศทางการพัฒนาประเทศที่เอื้อต่อการเติบโตของอุดมการณ์ทุนนิยมถือเป็นการชี้้นำให้สังคมขณะนั้นหันมาให้ความสนใจต่อระบบเศรษฐกิจ การสร้างเป้าหมายในการสะสมทุนเพื่อความมั่งคั่งร่ำรวยให้กับสังคม

2. กลุ่มนักเขียนในฐานะผู้ปฏิบัติการเผยแพร่อุดมการณ์ทุนนิยม เป็นกลุ่มที่ทำหน้าที่เผยแพร่การตีความตัวบทสามก๊กของสังคมไทยในฐานะทางยุทธศาสตร์การบริหาร ซึ่งเป็นที่มาของสามก๊กในการเป็นเครื่องมือสร้างความชอบธรรมให้กับการประกอบธุรกิจของกลุ่มนายทุน หรือนักธุรกิจการเมือง โดยมีจุดเริ่มต้นจากการนำงานแปลสามก๊กทางการบริหาร และแนวคิดการบริหารของประเทศตะวันออก เช่น ญี่ปุ่น ได้วันที่ประสบความสำเร็จด้านเศรษฐกิจด้วยการประยุกต์ใช้แนวคิดจากผลิตผลทางวัฒนธรรมของจีน อาทิ ชุนงู สามก๊ก ไชอิ๋ว เป็นต้น

นักเขียนที่จุดประกายงานเขียนแนวนี้ได้แก่ ทองแถม นาถจำนง บุญศักดิ์ แสงระวี โดยเริ่มผลิตงานออกมาในช่วงปี พ.ศ. 2530 เป็นต้นมา และยังคงเป็นที่นิยมจนถึงปัจจุบันหลังจากงานเขียนสามก๊กในทางการบริหารได้รับความนิยมจึงนำไปสู่การผลิตงานของสามก๊กทางด้านการบริหารมากมาย โดยเฉพาะในปี พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา เช่น งานเขียนของเปี่ยมศักดิ์ คุณากรประทีป งานเขียนสามก๊ก ฉบับนักบริหาร ของเจริญ วรธนะสิน หลังจากผลิตสามก๊ก ฉบับนักบริหารในรูปแบบภาพยนตร์พร้อมบทวิเคราะห์จนเป็นที่นิยม หรืองานเขียนของกลุ่มทุนเช่น ก่อศักดิ์ ไชยรัศมีศักดิ์ ประธานเจ้าหน้าที่บริหาร บริษัท ซีพี ออลล์ จำกัด (มหาชน) ที่ผลิตงานเขียนเกี่ยวกับสามก๊กในทางการบริหารผ่านประสบการณ์ทางการบริหารในชื่อหนังสือ อ่านสามก๊กถอดการบริหาร และอ่านสามก๊กถอดถอดคนเป็นต้นด้วยบทเหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นงานที่มุ่งตอบสนองต่อการเติบโตของอุดมการณ์ทุนนิยม

3. กลุ่มนักธุรกิจในสังคมไทยที่ประสบความสำเร็จในฐานะตัวอย่างความสำเร็จจากการเดินตามรอยอุดมการณ์ทุนนิยม ภายใต้การใช้ตัวบทสามก๊กเป็นเครื่องมือสู่ความสำเร็จในฐานะกลุ่มให้การสนับสนุนสำหรับกลุ่มนี้จะประกอบไปด้วยบทบาทที่สำคัญในลักษณะต่าง ๆ คือ

3.1 การสนับสนุนงบประมาณการจัดพิมพ์ตัวบทสามก๊กเพื่อเผยแพร่ในสังคมไทย โดยเมื่อปี พ.ศ. 2554 ก่อศักดิ์ ไชยรัศมีศักดิ์ ประธานเจ้าหน้าที่บริหาร บริษัท ซีพี ออลล์ จำกัด (มหาชน) ได้สนับสนุนงบประมาณการจัดพิมพ์หนังสือ สามก๊ก ฉบับเจ้าพระยาพระคลัง (หน) ราชบัณฑิตยสภาชำระ ขึ้นและมอบให้หอสมุดแห่งชาติ และสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา รวมทั้งสถาบันการศึกษาที่ต้องการ

3.2 การสร้างความเชื่อมั่นให้กับสังคม ด้วยการยกตัวอย่างผู้ที่ประสบความสำเร็จจากการนำกลยุทธ์สามก๊กไปใช้ในทางการบริหาร กลุ่มผู้ที่ถูกนำมาเป็นตัวอย่างที่ประสบความสำเร็จเหล่านี้ถือเป็นกลุ่มที่มีบทบาทในการให้การสนับสนุนการขับเคลื่อนอุดมการณ์ทุนนิยมผ่านตัวบทสามก๊ก ที่มีการขับเคลื่อนอย่างเป็นระบบด้วยกลุ่มที่ทำหน้าที่เผยแพร่ โดยเฉพาะกลุ่มนักเขียนที่มีบทบาทเขียนงานในลักษณะของการประยุกต์ใช้กลยุทธ์ในการสร้างความสำเร็จทางธุรกิจ พร้อมยกตัวอย่างนักธุรกิจไทยที่ประสบความสำเร็จด้วยกลยุทธ์นั้น ๆ เช่น ซีพี เครือซีเมนต์ เป็นต้น ทำให้กลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับกลุ่มนี้ได้มีอิทธิพลต่อการสร้างความเชื่อมั่นให้กับสังคมว่าหากมีการนำกลยุทธ์ในสามก๊กไปใช้กับการบริหารธุรกิจ หรือองค์กรต่าง ๆ จะสามารถประสบความสำเร็จได้

4. กลุ่มสุดท้ายเป็นกลุ่มที่ช่วยธำรงรักษาไว้ซึ่งอุดมการณ์ทุนนิยมหรือกลุ่มที่สืบทอดอุดมการณ์ ภายใต้ตัวบทสามก๊กในกระบวนการทัศน์ทางการบริหารและจัดว่าเป็นกลุ่มที่สนับสนุนอุดมการณ์อีกกลุ่มหนึ่ง กลุ่มนี้เป็นกลุ่มชนชั้นกลางที่มีเป้าหมายในการประสบความสำเร็จในชีวิต มีฐานะทางเศรษฐกิจในระดับปานกลาง หวังที่จะก้าวหน้าไปสู่ในระดับที่ร่ำรวย คนกลุ่มนี้จะมี

การศึกษาและสนใจแสวงหาวิธีการในการก้าวไปสู่เป้าหมาย เช่น การอ่านหนังสือทำให้คนกลุ่มนี้ได้รับบทอิทธิพลของอุดมการณ์ทุนนิยมจากการเสพตัวบทสามก๊กในรูปแบบต่าง ๆ โดยไม่รู้ตัว และเกิดการยอมรับต่อระบบธุรกิจแบบทุนนิยม

ปฏิบัติการทางวาทกรรมของตัวบทสามก๊กในฐานะกระบวนทัศน์ทางการบริหาร

การศึกษาปฏิบัติการทางวาทกรรมของการสร้างความยอมรับสามก๊กในฐานะที่เป็นยุทธศาสตร์ทางการบริหาร ผู้ศึกษาจะใช้การวิเคราะห์วาทกรรมแนววิพากษ์ (Critical discourse analysis) เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงวาทกรรมและปฏิบัติการทางวาทกรรมที่ใช้ในการสร้างความยอมรับต่อตัวบทสามก๊กในความหมายใหม่ ซึ่งเป็นวาทกรรมและปฏิบัติการทางวาทกรรมที่อยู่ภายใต้อุดมการณ์ทุนนิยมที่เกิดขึ้นในสังคมไทย

วาทกรรมในคตินิพนธ์นี้จะหมายความใน 2 ลักษณะคือ

ลักษณะแรก เป็นวาทกรรมในความหมายทางด้านภาษาศาสตร์ ซึ่งในวิทยานิพนธ์นี้จะหมายถึง ตัวบท (Text) การศึกษาวาทกรรมในลักษณะนี้เป็นความพยายามที่จะตอบว่ามนุษย์ใช้ภาษาอย่างไรที่จะให้ความหมายเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของผู้คนในสังคม ดังนั้นการวาทกรรมในความหมายนี้จึงมีฐานะเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นท่ามกลางปรากฏการณ์ทางสังคม

ลักษณะที่สองวาทกรรมจะเป็นถ้อยคำ ความคิดที่เกิดจากผู้ใช้งานภาษา และปฏิสัมพันธ์ของคนในสังคม วาทกรรมและสังคมจึงเป็นสิ่งที่ไม่สามารถแยกออกจากกันได้ วาทกรรม จึงเป็นความหมายของสิ่งต่าง ๆ ที่ปรากฏในสังคมที่มีพลวัต สามารถเปลี่ยนแปลงได้โดยอาศัยการตีความที่หลากหลาย วาทกรรมถือเป็นปฏิบัติการทางสังคมที่มี 2 ลักษณะด้วยกัน คือ วาทกรรมเป็นตัวกำหนดโครงสร้างทางสังคม และโครงสร้างทางสังคมก็เป็นตัวกำหนดวาทกรรมด้วยเช่นกัน

สิ่งสำคัญที่เป็นอำนาจของวาทกรรมก็คือ การสร้างความจริงให้เกิดขึ้นและทำให้ปัจเจกบุคคล สังคม เกิดการยอมรับเอาความจริงเหล่านั้นไปใช้ในชีวิตประจำวันอย่างไม่มีข้อสงสัย ทั้งนี้บางครั้งวาทกรรมนั้นเป็นเพียงชุดความจริงจุดหนึ่ง (Regime of truth) ที่ถูกสร้างขึ้นในช่วงระยะเวลาหนึ่งเท่านั้น การที่จะสร้างความจริงให้สังคมเกิดการยอมรับนั้นจะต้องมีอุดมการณ์หรือเจตจำนงบางอย่างอยู่เบื้องหลังวาทกรรมเหล่านี้ จึงจะสามารถขับเคลื่อนวาทกรรมได้ (พนารัช ปรีดากรณ์ และนเรศน์ วงศ์สุวรรณ, 2552, หน้า 223)

วาทกรรมที่เกิดจากตัวบทสามก๊กในฐานะยุทธศาสตร์ทางการบริหารเกิดขึ้นภายใต้อุดมการณ์เบื้องหลังที่เรียกว่าอุดมการณ์ทุนนิยมภายใต้อุดมการณ์ทุนนิยมนี้ทำให้สังคมยอมรับการเรียนรู้ระบบการบริหารจัดการทางธุรกิจผ่านหลักการหรือกลยุทธ์ของตัวบทสามก๊ก ด้วยการนำหลักการดังกล่าวไปประยุกต์ใช้เพื่อให้ธุรกิจของตนประสบความสำเร็จ อำนาจของวาทกรรมภายใต้

อุดมการณ์ทุนนิยมได้ส่งผลให้เกิดการสร้างเครื่องมือต่าง ๆ ขึ้นเพื่อรองรับแนวทางการขยายตัวทางเศรษฐกิจ การลงทุน ด้วยการนำหลักการทางการบริหารสู่ความสำเร็จผ่านตัวบทสามก๊กซึ่งเป็นที่ยึดถือในสังคมไทย

อำนาจทางวาทกรรมของตัวบทสามก๊กในฐานะยุทธศาสตร์ทางการบริหารเป็นชุดความจริงใหม่ที่นำมาต่อสู้กับชุดความจริงเดิมจนทำให้สังคมเกิดการยอมรับชุดความจริงใหม่นั้น เป็นที่มาของวาทกรรมจากตัวบทสามก๊กในทางการบริหาร กล่าวคือ สามก๊กในฐานะที่เป็นยุทธศาสตร์ทางการทหาร จะพบว่ามีความวาทกรรมที่เกิดขึ้นเพื่อต้องการจะสื่อให้สังคมเห็นถึงผลกระทบในเชิงลบจากการอ่านวรรณกรรมสามก๊ก ดังคำกล่าวที่มักจะได้ยินกันในสังคมทั่วไปว่า อ่านสามก๊ก สามจบคบไม่ได้โดยให้เหตุผลว่าผู้ใดที่ศึกษาสามก๊กอย่างลึกซึ้งจะทำให้บุคคลเหล่านั้นเป็นคนที่รู้เท่าทันคน และไว้ใจไม่ได้ ไม่ควรที่จะคบค้าสมาคมด้วย ทำให้ที่ผ่านมามีหนังสือสามก๊กกลายเป็นหนังสือที่สังคมทั่วไปไม่ให้ความสนใจ หากเปรียบเทียบกับในปัจจุบัน

การนำเสนอปฏิบัติการทางวาทกรรมการตีความตัวบทสามก๊กในฐานะยุทธศาสตร์ทางการบริหารของสังคมไทย ผู้ศึกษาจะชี้ให้เห็นถึง 1. เป้าหมายของปฏิบัติการทางวาทกรรมในการตีความตัวบทสามก๊กในฐานะยุทธศาสตร์ทางการบริหารของสังคมไทย 2. การขับเคลื่อนปฏิบัติการทางวาทกรรมของการตีความตัวบทสามก๊กในฐานะยุทธศาสตร์ทางการบริหารของสังคมไทย 3. การต่อต้านวาทกรรมของการตีความตัวบทสามก๊ก และการก้าวขึ้นสู่การเป็นวาทกรรมหลักของตัวบทสามก๊กในฐานะยุทธศาสตร์ทางการบริหารของสังคมไทย โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. เป้าหมายของการปฏิบัติการทางวาทกรรมในการตีความตัวบทสามก๊กในฐานะยุทธศาสตร์ทางการบริหารของสังคมไทยที่อยู่ภายใต้อิทธิพลของอุดมการณ์ทุนนิยมเบื้องหลัง มีเป้าหมายเพื่อเป็นการสร้างความชอบธรรมในการประกอบธุรกิจของกลุ่มนายทุนจีนที่มีความต้องการจะสะสมทุนตามระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม ด้วยวิธีการทำให้สังคมเกิดการยอมรับการตีความสามก๊กที่มีการเปลี่ยนรูปแบบจากการเป็นยุทธศาสตร์ทางการทหารมาสู่การตีความสามก๊กในรูปแบบยุทธศาสตร์การบริหาร โดยทำให้สังคมเกิดการรับรู้และเข้าใจว่าสามก๊กจะเป็นเครื่องมือที่สามารถนำไปสู่ความสำเร็จ และความร่ำรวยได้

การที่กลุ่มนายทุนจีนต้องทำให้สังคมไทยเกิดการยอมรับในการประกอบธุรกิจโดยมีเบื้องหลังคือ การสะสมทุน นั้น เนื่องจากกลุ่มนายทุนจีนต้องการความอิสระจากการประกอบธุรกิจเพราะที่ผ่านมามีการประกอบธุรกิจของกลุ่มนายทุนจีนมักจะถูกควบคุมจากรัฐไทย จนทำให้ต่อมา กลุ่มนายทุนจีนจึงพยายามเข้ามามีบทบาททางการเมืองและเศรษฐกิจโดยตรง โดยเฉพาะหลังจากเกิดเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 กลุ่มนายทุนจีนได้เริ่มเข้ามามีบทบาทต่อระบบการเมืองและ

เศรษฐกิจของไทยมากขึ้น ในรูปแบบของการสนับสนุนเงินให้พรรคการเมือง และการเข้ามามีบทบาทในทางการเมืองโดยตรง โดยมีเป้าหมายเพื่อตอบสนองต่อผลประโยชน์ของกลุ่ม (ผาสูก พงษ์ไพจิตร และคริสเบเคอร์, 2539, หน้า 694)

การเข้ามามีบทบาททางการเมืองและเศรษฐกิจของกลุ่มนายทุนจีนนั้นจำเป็นที่จะต้องได้รับการยอมรับจากสังคมเพื่อให้เกิดความชอบธรรมในการประกอบธุรกิจเพื่อสะสมทุน ภายใต้โครงสร้างและอุดมการณ์ของสังคมที่อยู่ในระบบทุนนิยม รวมทั้งสถานการณ์ทั้งภายในและภายนอกประเทศที่หันมาให้ความสำคัญกับการพัฒนาระบบเศรษฐกิจ การค้า การลงทุนจึงเอื้อให้กลุ่มนายทุนจีนสามารถใช้สถานการณ์ในช่วงนี้ในการขยายกิจการของตน

กลุ่มนายทุนจีนเข้ามามีบทบาททางการเมืองและเศรษฐกิจอย่างชัดเจนมากขึ้นในสมัยรัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ที่มีแนวนโยบายให้ความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจ การค้า การลงทุน ด้วยการเปลี่ยนสนามรบ ให้เป็นสนามการค้า ในปี พ.ศ. 2530 ในช่วงเวลาดังกล่าว สถานการณ์ภายนอกประเทศเองก็มีทิศทางที่มุ่งเน้นและให้ความสำคัญต่อการพัฒนาระบบเศรษฐกิจการค้า การลงทุน การสะสมความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจแทนที่การสะสมอาวุธยุทโธปกรณ์ ทำให้หลายประเทศพยายามหาหลักคิดและวิธีการในการที่จะนำไปสู่การเอาชนะทางการค้าเพื่อสะสมความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจ วิธีการหนึ่งที่หลายประเทศโดยเฉพาะประเทศตะวันออกนำมาใช้ก็คือ การนำหลักคิดทางการทหารมาใช้ในการบริหารธุรกิจ เช่น ดำราพิชัยสงครามซุนวู สามก๊ก เป็นต้น

ความนิยมของการประยุกต์กลยุทธ์จากตำราทางการทหารมาสู่การบริหารไม่ได้เกิดขึ้นเฉพาะในต่างประเทศ ประเทศไทยเองก็ให้ความสนใจในการที่จะหาวิธีการไปสู่ความสำเร็จในทางเศรษฐกิจด้วยการนำหลักกลยุทธ์ของซุนวูและสามก๊กมาใช้เช่นเดียวกัน การนำเข้ามาเขียนในเชิงของการประยุกต์กลยุทธ์สามก๊กกับการบริหารจึงเป็นจุดเริ่มต้นของการหาวิธีการไปสู่ความสำเร็จวิธีหนึ่งของสังคมไทย และได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก ดังจะเห็นได้จากความนิยมของหนังสือสามก๊กทางการบริหารที่มีการนำเข้ามาจากประเทศตะวันออกในช่วงนั้น เช่น

งานแปลของทองแถม นาถจำนง ในชื่อ กลยุทธ์สามก๊ก: คัมภีร์บริหารในภาวะสงคราม ศาสตราจารย์ เชีย ชู จัง (เรียบเรียง). เป็นหนังสือแปลเล่มแรกของทองแถม นาถจำนง ที่มีการจัดพิมพ์ในปี พ.ศ. 2531 กล่าวถึงสามก๊กในทางการบริหาร หนังสือเล่มนี้ได้รับความนิยมมาก โดยดูได้จากจำนวนครั้งที่พิมพ์ในปี พ.ศ. 2532 มีการพิมพ์มากถึง 6 ครั้ง (ทองแถม นาถจำนง, 2533)

หรืองานแปลของบุญศักดิ์ แสงระวีแปล ในปี พ.ศ. 2532 เรื่อง ศิลปะการใช้คนในสามก๊ก หนังสือเล่มนี้เป็นเรื่องเกี่ยวกับการบริหารที่เน้นไปในเรื่องของการบริหารบุคคล เนื้อหาของหนังสือเล่มนี้เป็นนำกลยุทธ์การใช้คนจากตัวแสดงในสามก๊กมาอธิบาย ประกอบด้วย ศิลปะในการใช้คน

ของ เล่าปี่ โจโฉ ชุนกวน และขงเบ้งงานเขียนเล่มนี้ยังคงได้รับความนิยมอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน (บุญศักดิ์ แสงระวี, 2535)

นอกจากนี้ยังมีงานเขียนเกี่ยวกับสามก๊กในทางการบริหารในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2530 – 2540 อีกมากมาย เช่นปี พ.ศ. 2535 บุญศักดิ์ แสงระวี ได้เขียนคอลัมน์ในหนังสือรายสัปดาห์ฉบับหนึ่ง ได้มีการคัดลอกข้อความจากหนังสือสามก๊กมาเป็นข้อความคติสอนใจผู้บริหาร (เกรก เจ เรย์โนลด์ส, 2550, หน้า 265) และต่อมาบุญศักดิ์ได้แปลหนังสือเรื่อง บริหารงานด้วยกลยุทธ์สามก๊ก หนังสือพิมพ์รายใหญ่ ๆ ทั้งหมดต่างเปิดคอลัมน์สามก๊กขึ้น เป็นการนำนิยายเรื่องนี้ (Romance) มาใช้เขียนแนะนำผู้คนเป็นนักธุรกิจ ถึงวิธีการสู่ความสำเร็จและความร่ำรวยมากขึ้น (เกรก เจ เรย์โนลด์ส, 2550, หน้า 236) ปี พ.ศ. 2537 อัมพร สุขเกษม ลูกน้องกับนายสไตส์สามก๊ก: หลักวิธีใช้คนบริหารคน จากพงศาวดารจีน (อัมพร สุขเกษม, 2537)

สถานการณ์ของตัวบทสามก๊กเหล่านี้เป็นจุดเริ่มต้นการยอมรับการตีความสามก๊กของสังคมไทยในความหมายใหม่ที่ไม่ใช้การมีฐานะเป็นยุทธศาสตร์ทางการทหารเหมือนในอดีตแต่กลายเป็นการมีฐานะเป็นยุทธศาสตร์ทางการบริหารที่สอดคล้องกับสถานการณ์เชิงโครงสร้างของสังคมปัจจุบัน

ด้วยเหตุนี้ในช่วงที่สอดคล้องกับกลุ่มนายทุนจีนเจ้าของวรรณกรรมสามก๊กต้องการการยอมรับจากสังคมไทยในการที่จะเข้ามาประกอบธุรกิจด้วยความชอบธรรมดังนั้นการทำให้สามก๊กเป็นที่ยอมรับของสังคมไทยในฐานะที่เป็นเครื่องมือของการนำไปสู่ความสำเร็จ การสร้างความมั่งคั่ง ร่ำรวย ในช่วงรอยต่อระหว่างการตีความของสังคมไทยแบบเดิมที่มีฐานะเป็นยุทธศาสตร์ทางการทหารมาสู่การตีความและรับรู้สามก๊กในฐานะใหม่ที่เป็นยุทธศาสตร์ทางการบริหาร จึงเป็นสถานการณ์ที่เหมาะสมสำหรับการสร้างการยอมรับต่อการตีความสามก๊กในความหมายใหม่ที่มีฐานะเป็นยุทธศาสตร์ทางการบริหาร

การสร้างการยอมรับการตีความสามก๊กในฐานะใหม่ถูกขับเคลื่อนจากกลุ่มนักเขียนและนักธุรกิจ ด้วยการผลิตตัวบทสามก๊กรูปแบบต่าง ๆ ที่หลากหลายขึ้น เช่น การผลิตสามก๊กในรูปแบบภาพยนตร์ หนังสือ งานศึกษาทางวิชาการ โดยมีเป้าหมายเพื่อชี้ให้เห็นว่าการศึกษสามก๊กจะเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการนำไปสู่ความสำเร็จ ด้วยการยกตัวอย่างจากกลุ่มนักธุรกิจที่ประสบความสำเร็จจากการใช้กลยุทธ์สามก๊กในงานเขียนต่าง ๆ หรือการวิเคราะห์สามก๊กในมิติทางการบริหารด้วยรูปแบบภาพยนตร์ เป็นต้น

สิ่งที่น่าเป็นห่วงยิ่งยกว่าสังคมไทยยอมรับการตีความสามก๊กในฐานะที่เป็นยุทธศาสตร์การบริหารจะเห็นได้จากตัวบทสามก๊กทางการบริหารที่เกิดขึ้นในสังคมไทย ช่วงปี พ.ศ. 2540

จนถึงปัจจุบันในแง่ของความหลากหลายของตัวบทที่ถูกผลิตออกมา ความนิยมบริโภครวมของตัวบทสามก๊กในสังคมไทย ดังนี้

1. ความหลากหลายของตัวบทสามก๊กในทางการบริหารในช่วงปี พ.ศ. 2540 จนถึงปัจจุบันจะพบว่ามีการผลิตตัวบทสามก๊กในทางการบริหารออกมาในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ภาพยนตร์สามก๊กฉบับนักบริหาร ที่เป็นภาพยนตร์สามก๊กพร้อมบทวิเคราะห์และสอดแทรกมุมมองในเชิงการบริหาร โดยเจริญ วรรณนะสิน และมานิต รัตนสุรธ (เจริญ วรรณนะสิน, 2540) งานศึกษาในทางวิชาการเช่น วิทยานิพนธ์เกี่ยวกับการศึกษาสามก๊กทางการบริหาร เช่น สามก๊กกับการบริหารงานบุคคล: กรณีศึกษากองทัพเล่าปี (ชานนท์ วัชรสุกณี, 2541) สามก๊กกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์: กรณีศึกษากองทัพ โจอ (พีรวิทย์ พงศ์สุรชิวิต, 2545) และ เทคนิคการบริหารจัดการองค์การ: กรณีศึกษาเทคนิคของโจโฉ (กฤษณ์ รัตนศิริ, 2549) เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีหนังสือพ็อคเก็ตบุคอีกมากมายที่เขียนเกี่ยวกับสามก๊กในทางการบริหาร เช่น งานเขียนของเปี่ยมศักดิ์ คุณากรปทีป งานเขียนของก่อศักดิ์ ไชยรัศมีศักดิ์ เป็นต้น

2. ความนิยมบริโภครวมของตัวบทสามก๊กของสังคมไทยจะพบได้จาก ปริมาณตัวบทสามก๊กทางการบริหารที่ถูกผลิตออกมาในช่วง 10 กว่าปีที่ผ่านมามีมากถึง 30 เรื่อง และมีผลิตออกมาเกือบทุกปีตัวอย่างเช่น งานเขียน กลั่นสามก๊ก ฉบับนักบริหาร ที่ตีพิมพ์ครั้งแรกในปี พ.ศ. 2540 และครั้งที่ 2 ในปี พ.ศ. 2551 (นุรชัย ศิริมหาสาร, 2551) หรืองานของเปี่ยมศักดิ์ คุณากรประทีป ระหว่างปี พ.ศ. 2546-2557 ที่มีการผลิตสามก๊กในทางการบริหารออกมากกว่า 9 เรื่อง ประกอบด้วยเรื่อง สามก๊กสร้างเจ้าแก้วใหม่ ตอน ยอดกลยุทธ์พลิกวิกฤติสู่ความสำเร็จ บริหาร SME ด้วยกลยุทธ์สามก๊ก CEO ในสามก๊กของเบ้งชี้ทางรวย กลยุทธ์การบริหารธุรกิจภาวะวิกฤติจากสามก๊กสามก๊ก ฉบับอ่านคนผ่านกลศึก คมเหมือนคมลูกน้องกะเจ้านาย สไตส์สามก๊กเก่งใช้คนอย่างเล่าปี...ชนะใจคนทั้งแผ่นดิน และ สามก๊ก ฉบับ บริหารความขัดแย้งด้วยทฤษฎีเกมส์ (เปี่ยมศักดิ์ คุณากรประทีป, สัมภาษณ์, 28 กรกฎาคม 2557)

นอกจากนี้ยังมีงานเขียนต่าง ๆ มากมาย เช่น ยุทธศาสตร์การบริหารฉบับสามก๊ก (ศักดิ์ บวร, 2547) ศาสตร์แห่งการบริหารตามแบบฉบับสามก๊ก (สุวรรณ ตปนียากรกช, 2555) หรือในปี พ.ศ. 2552 เจริญ วรรณนะสิน นำภาพยนตร์สามก๊ก ฉบับนักบริหาร ที่ออกอากาศเมื่อปี 2540มาในรูปแบบของการเขียน โดยเริ่มตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ผู้จัดการรายสัปดาห์ จากนั้นจึงรวบรวมจัดพิมพ์เป็นรูปเล่มจำนวน 6 เล่มในปี พ.ศ. 2552 และในปีเดียวกันมีการตีพิมพ์ซ้ำอีก 3 ครั้ง หรือแม้แต่กลุ่มทุนขนาดใหญ่ในประเทศก็ได้มีการผลิตตัวบทสามก๊กในทางการบริหารออกมาสู่สังคมไทย โดยเมื่อปี พ.ศ. 2552 ก่อศักดิ์ ไชยรัศมีศักดิ์ ประธานเจ้าหน้าที่บริหารบริษัท ซีพี

ออลส์ จำกัด (มหาชน) ได้เขียนหนังสือสามก๊กในทางการบริหารในชื่อว่า อ่านสามก๊กถกบริหาร และในปี พ.ศ. 2554 ได้เขียนหนังสือ อ่านสามก๊กถกยอดคน

สิ่งเหล่านี้ได้เป็นเครื่องยืนยันถึงการยอมรับการตีความตัวบทสามก๊กของสังคมไทย ในฐานะยุทธศาสตร์ทางการบริหารภายใต้สถานการณ์เชิงโครงสร้างของสังคมที่มุ่งเน้นการพัฒนา ระบบเศรษฐกิจการค้า การยอมรับการตีความดังกล่าวจะมีส่วนสำคัญที่จะช่วยให้การประกอบธุรกิจของกลุ่มนายทุนจีนได้รับการยอมรับ และเกิดความชอบธรรมมากขึ้น

2. การขับเคลื่อนปฏิบัติการทางวาทกรรมที่ทำให้ตัวบทสามก๊กมีฐานะเป็นยุทธศาสตร์ ทางการบริหาร อาจแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะใหญ่ ๆ ด้วยกัน คือ ปฏิบัติการทางวาทกรรมด้วยวิธีการ พุด และปฏิบัติการทางวาทกรรมด้วยวิธีการเขียน

2.1 ปฏิบัติการทางวาทกรรมด้วยวิธีการเขียน วาทกรรมสามก๊กในฐานะยุทธศาสตร์ ทางการบริหารนั้นถือเป็นจุดเริ่มต้นของวาทกรรมสามก๊กในฐานะยุทธศาสตร์ทางการบริหาร ด้วยการ นำงานเขียนเกี่ยวกับสามก๊กในทางการบริหารของประเทศตะวันออกที่ประสบความสำเร็จมา เผยแพร่ในสังคมไทย จนเป็นที่นิยมอย่างแพร่หลาย นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2531 เรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน

การวาทกรรมสามก๊กในฐานะยุทธศาสตร์ทางการบริหารด้วยวิธีการเขียนมีลักษณะ สำคัญของงานเขียนใน 2 ประการคือ งานเขียนที่เป็นงานแปลหนังสือจากต่างประเทศ โดยเฉพาะ ประเทศตะวันออก และงานเขียนประเภท How to และฟ็อกเก็ตบุ๊ก ที่เป็นงานเขียนในเชิงของการ วิเคราะห์ สอดแทรกความคิดเห็นของผู้เขียนลงไป ซึ่งงานเขียนทั้งสองประเภทจะมีลักษณะเด่นคือ การทำความเข้าใจได้ง่าย

สำหรับงานเขียนที่ถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นทำให้สามก๊กได้รับการยอมรับในฐานะ ยุทธศาสตร์ทางการบริหารมีลักษณะของงานแปลที่เป็นความพยายามในการเปลี่ยนความเชื่อของ สังคมไทยเดิมมาสู่การสร้างคุณค่าสามก๊กในความหมายใหม่ที่แต่เดิมนั้นเราจะรู้จักสามก๊กในแง่ที่ เป็นหนังสือที่ถูกมองในแง่ลบ และมองว่าคนที่อ่านสามก๊กมาก จะเป็นคนที่มีเล่ห์เหลี่ยม รู้เท่าทันคน จนถึงขั้นไม่น่าไว้วางใจ ดังคำสุภาษิตที่ว่า“อ่านสามก๊ก สามจบ คบไม่ได้”

ขณะที่สังคมไทยที่มองการศึกษาสามก๊กในแง่ที่เป็นลบ แต่ในต่างประเทศอย่างเช่น ประเทศญี่ปุ่นกลับมองตรงกันข้าม ขณะเดียวกันได้นำสามก๊กไปใช้ประโยชน์ในทางการบริหาร จัดการจนทำให้ประเทศญี่ปุ่นประสบความสำเร็จทางการค้าการลงทุน และกลายเป็นตัวแทน ของประเทศตะวันออกที่มีความก้าวหน้าทางการค้าการลงทุนในอันดับต้น ๆ จนหลายประเทศ คิดที่จะเดินตามแนวทางการพัฒนาแบบประเทศญี่ปุ่น สิ่งหนึ่งที่หลายประเทศนำมาปรับใช้กับ ระบบการค้าการลงทุนของตนก็คือ ระบบบริหารแบบประเทศญี่ปุ่น โดยญี่ปุ่นเองก็ได้มีการกล่าวถึง วิธีการในการที่จะก้าวไปสู่ความสำเร็จในระบบการค้า ระบบเศรษฐกิจไว้อย่างน่าสนใจเกี่ยวกับการ

นำภูมิปัญญาของจีนมาประยุกต์ใช้ในทางการบริหาร ดังที่จะพบในบทเกริ่นนำ ของหนังสือแปล เรื่อง บริหารงานด้วยกลยุทธ์สามก๊ก ที่บุญศักดิ์ แสงระวี แปลงานมาจาก หลี่ เพย โจว เก่อ ซี และ จัดพิมพ์ครั้งแรกในปี พ.ศ. 2535 ได้กล่าวไว้ว่า

บริษัทใหญ่ ๆ ในญี่ปุ่น ได้กำหนดหนังสือประเภทคลาสสิกของจีน 4 เล่ม ให้เป็นหนังสือ จำเป็นต้องศึกษาให้ถ่องแท้ไว้ในการฝึกอบรมพนักงานของตน เล่มแรกคือ ตำราพิชัยสงครามซุนวู เพื่อเป็นการเรียนรู้ยุทธชนะทางทฤษฎี เล่มที่สองคือ ดำน่านสามก๊ก เพื่อสามารถที่จะได้รับตัวอย่าง จริงในการปฏิบัติ เล่มที่สามคือ ไช้อิว เพื่อให้เกิดจินตนาการและการสร้างสรรค์อันยิ่งใหญ่ไพศาล และเล่มที่สี่ คือ ว่าด้วยรากผัก เพื่อช่วยให้มีบรรทัดฐานการดำรงตนอยู่ในโลกอันซับซ้อนได้ด้วยดี

นอกจากนี้จะพบว่างานแปลที่เป็นจุดเริ่มต้นของการนำสามก๊กมาประยุกต์ใช้ทางการ บริหารที่ได้รับความนิยมในสังคมไทย คืองานแปลของ ทองแถม นาถจำนง ในหนังสือเรื่องกลยุทธ์ สามก๊ก : คัมภีร์บริหารในภาวะสงคราม ที่เขียนโดยศาสตราจารย์เชียวชูจิ่ง เป็นหนังสือแปลเล่มแรก ของทองแถม นาถจำนง ที่กล่าวถึงสามก๊กในทางการบริหาร เนื้อหาเป็นการวิเคราะห์และประยุกต์ สามก๊ก ในแง่มุมของหลักวิชาทางการบริหารสมัยใหม่ 17 ประการ และมีการนำคำภายิตของจีน โบราณที่ว่า ยังมีได้อ่านสามก๊ก อย่าฟังคิดการใหญ่ มาประกอบในหน้าปกหนังสือ หนังสือเล่มนี้ ได้รับความนิยมมาก โดยดูได้จากจำนวนครั้งที่พิมพ์ในปี พ.ศ. 2532 มีการพิมพ์มากถึง 6 ครั้ง

ภาพที่ 7-1 หนังสือเรื่อง กลยุทธ์สามก๊ก: คัมภีร์บริหารในภาวะสงคราม เป็นการตีความสามก๊กใน ความหมายทางการบริหารเล่มแรก ๆ ของสังคมไทย

การนำภษิตจีนที่ว่า ยังมีได้อ่านสามก๊ก อย่าฟังคิดการใหญ่ มากกล่าวไว้ในหน้าปกหนังสือเรื่อง กลยุทธ์สามก๊ก: คัมภีร์บริหารในภาวะสงคราม หนังสือแปลของทองแถม นาถจำนง กลายเป็นสิ่งที่ทำให้สังคมไทยเริ่มเปลี่ยนทัศนคติต่อสามก๊กใหม่ มาสู่การอ่านสามก๊กเพื่อแสวงหาหนทางเพื่อมุ่งสู่ความเจริญเติบโต สร้างความสำเร็จ จึงถือได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นในการสร้างความชอบธรรมให้สามก๊กกลายเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการก้าวสู่ความสำเร็จ แทนที่การอ่านสามก๊กแบบเดิมที่ถูกลมองในเชิงลบ

กระบวนการดังกล่าวถือเป็นการสร้างชุดความจิงชุดใหม่ขึ้นเพื่อลบภาพความไม่ดีในชุดความจิงเดิมของสามก๊กด้วยวาทกรรมชุดใหม่ผ่านงานเขียนต่าง ๆ อีกมากมาย ด้วยมุมมองในเชิงบวก เช่น

งานเขียนของ เปี่ยมศักดิ์ คุณากรประทีป และ โอม พัฒน โชติ ในปี พ.ศ. 2546 เรื่อง “สามก๊กสร้างเก้าอี้ใหม่ ตอน ยอดกลยุทธ์พลิกวิกฤติสู่ความสำเร็จ” ที่พยายามชี้ให้เห็นถึงประโยชน์จากการอ่านสามก๊กด้วยการสร้างสามก๊กให้เป็นเครื่องมือสู่ความสำเร็จในทางการค้าตามคำเรียกแบบจีนว่า “เก้าอี้”

ภาพที่ 7-2 หนังสือเรื่อง สามก๊กสร้างเก้าอี้ใหม่ ตอน ยอดกลยุทธ์พลิกวิกฤติสู่ความสำเร็จ

หรืองานเขียนของ ทศ คณนาพร และ พันโท อนันต์ ชินบุตร, 2555 ในเรื่อง สามก๊กสอนพิชิตธุรกิจให้ยิ่งใหญ่ เมื่อปี พ.ศ. 2555 เนื้อหาเป็นเรื่องเกี่ยวกับสามก๊กในฐานะที่เป็นเครื่องมือในการประกอบธุรกิจสู่ความสำเร็จอย่างยิ่งใหญ่

ภาพที่ 7-3 หนังสือเรื่อง สามก๊กสอนพิชิตธุรกิจให้ยิ่งใหญ่

งานแปลของบุญศักดิ์ แสงระวีแปล เมื่อปี พ.ศ. 2532 ในเรื่อง ศิลปะการใช้คนในสามก๊ก ที่มีการนำตัวอย่างการบริหารงานบุคคลจากสามก๊กมาถ่ายทอดผ่านงานแปล ซึ่งเป็นการชี้ให้เห็นว่า ตัวอย่างหรือบทเรียนจากสามก๊กสามารถนำมาใช้ในการบริหารงานบุคคล หรืองานแปลในปี พ.ศ. 2535 ในเรื่องบริหารงานด้วยกลยุทธ์สามก๊กก็เป็นอีกรูปแบบหนึ่งของงานเขียนที่พยายามจะ ชี้ให้เห็นประโยชน์ของสามก๊กในการนำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารงานสู่ความสำเร็จ แทนที่ มุมมองสามก๊กแบบเดิม

ภาพที่ 7-4 งานแปลของบุญศักดิ์ แสงระวี ในปี พ.ศ. 2532 และปี พ.ศ. 2535 ถือเป็นงานแปลสามก๊ก ในทางการบริหารเล่มแรกๆ ในสังคมไทย

นอกจากนี้จะพบว่าหนังสือรายสัปดาห์ตามคอลัมน์ต่าง ๆ ก็มีการนำสามก๊กไปเป็นคติสอนใจผู้บริหารขององค์กรต่าง ๆ รวมถึงการแนะนำผู้คนเพื่อก้าวสู่การเป็นนักธุรกิจ และวิธีการสู่ความสำเร็จ ที่มีมากขึ้น (เกรก เจ เรย์โนลด์ส, 2550, หน้า 236, 265)

ขณะเดียวกันงานเขียนที่เป็นส่วนหนึ่งของวาทกรรมสามก๊กในฐานะยุทธศาสตร์ทางการบริหารนั้นไม่ได้เกิดขึ้นจากงานของนักเขียนหรือนักแปลเพียงอย่างเดียว งานเขียนในลักษณะนี้ยังเกิดขึ้นจากนักธุรกิจที่ประสบความสำเร็จ ที่ถือได้ว่าเป็นกลุ่มทุนขนาดใหญ่ของไทยอย่างเช่น บริษัท ซีพี ออลล์ จำกัด (มหาชน) ก็ได้มีการผลิตงานเขียนในลักษณะของการสนับสนุนวาทกรรมสามก๊กในทางการบริหารด้วยเช่นกัน โดยเขียนขึ้นในปี พ.ศ. 2552 เรื่อง อ่านสามก๊กถกบริหาร และปี พ.ศ. 2554 เรื่อง อ่านสามก๊ก ถกยอดคน งานเขียนในลักษณะนี้ได้สะท้อนให้เห็นถึงคุณค่าของสามก๊กที่สามารถนำไปสู่ความสำเร็จได้

ภาพที่ 7-5 หนังสือที่เขียนขึ้นโดยก้อศักดิ์ ไชยรัศมีศักดิ์ ประธานเจ้าหน้าที่บริหาร บริษัท ซี.พี.ออลล์ จำกัด (มหาชน)

2.2 ปฏิบัติการทางวาทกรรมด้วยวิธีการพูด วาทกรรมด้วยการพูดถึงสามก๊กในฐานะยุทธศาสตร์ทางการบริหารนั้นเป็นอีกรูปแบบหนึ่งที่ถูกนำมาใช้ในการขับเคลื่อนวาทกรรมสามก๊กในฐานะยุทธศาสตร์ทางการบริหาร โดยการพูดจะเน้นใน 2 ลักษณะ คือ ลักษณะแรกเป็นการพูดโดยการวิเคราะห์ผ่านสื่อกระแสหลัก ดังตัวอย่างเช่น ภาพยนตร์สามก๊กฉบับนักบริหารลักษณะที่สองเป็นการพูดผ่านเวทีทางวิชาการ สถาบันการศึกษา เช่น เวทีเสวนาพิเศษเรื่อง จากปรัชญา

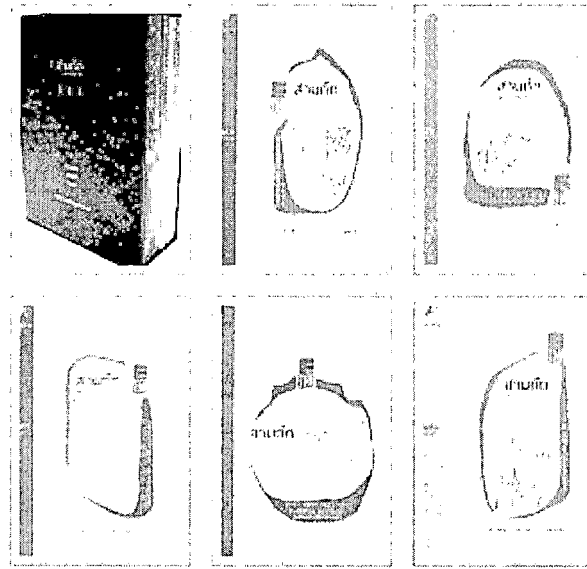
สามก๊ก ผู้การบริหาร HR ที่จัดโดยเซเว่นอีเลฟเว่น (บริษัทซีพีออลส์จำกัด (มหาชน) ร่วมกับสถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์ (PIM) เป็นต้น

1. การพูดด้วยการวิเคราะห์สามก๊กผ่านสื่อกระแสหลัก การวาทกรรมสามก๊ก ด้วยการนำเสนอบทวิเคราะห์สามก๊กในฐานะที่เป็นตัวอย่างในทางการบริหารให้กับผู้ชมภาพยนตร์ ที่มีจุดเริ่มต้นเมื่อปี พ.ศ. 2540 ช่วงที่ประเทศไทยประสบกับภาวะวิกฤติเศรษฐกิจทางการเงิน ด้วยการนำภาพยนตร์ชุดสามก๊ก (ซีรีส์) มาวิเคราะห์ในมุมมองทางการบริหารของ เจริญ วรรณนะสิน นักบริหารธุรกิจที่มีประสบการณ์ด้านการบริหาร และมานิตย์ รัตนสุวรรณ นักการตลาดที่เป็นที่ยอมรับในทางธุรกิจเป็นอย่างดีในชื่อ สามก๊ก ฉบับนักบริหาร เนื้อหาประกอบด้วยเรื่องของการบริหาร เช่น การกล่าวถึงคุณลักษณะของผู้นำ ผู้บริหารที่ดีและไม่ดีจากภาพยนตร์สามก๊ก บทเรียนจากความสำเร็จ ความล้มเหลวของผู้นำแต่ละคน เป็นต้น (เจริญ วรรณนะสิน, 2540)

ภาพยนตร์สามก๊ก ฉบับนักบริหาร ได้รับความสนใจจากสังคมเป็นอย่างมาก ทำให้ในปี พ.ศ. 2552 เจริญ วรรณนะสิน ได้นำสามก๊ก ฉบับนักบริหารมาเผยแพร่ในรูปแบบของงานเขียน โดยเริ่มจากการตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ผู้จัดการ รายสัปดาห์ ต่อมาได้มีการรวบรวมจัดพิมพ์เป็นรูปเล่มจำนวน 6 เล่ม ใช้ชื่อเดียวกับภาพยนตร์ คือ สามก๊ก ฉบับนักบริหาร ซึ่งได้รับความนิยมเป็นอย่างมากเช่นเดียวกับภาพยนตร์ ดังจะเห็นได้จากในปีเดียวกันมีการตีพิมพ์มากถึง 3 ครั้ง

ภาพที่ 7-6 ตัวบทในรูปแบบภาพยนตร์สามก๊ก ฉบับนักบริหาร

ภาพที่ 7-7 ตัวอย่างในรูปแบบหนังสือสามก๊ก ฉบับนักบริหาร

2. ลักษณะที่สองเป็นการวาทกรรมด้วยการพูดผ่านระบบการศึกษา การจัดการเรียนการสอนในทางการบริหาร เวทีวิชาการหรือเวทีเสวนาต่าง ๆ เช่นในปี พ.ศ. 2554 ผู้บริหารบริษัท ซีพี ออลล์ จำกัด (มหาชน) ร่วมกับสถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์ (PIM) สถาบันการศึกษาเพื่อสังคมในกลุ่มซีพี ออลล์จัดเวทีเสวนาพิเศษ จากปรัชญาสามก๊ก สู่อการบริหาร HR พร้อมเปิดตัวหนังสืออ่านสามก๊กถกยอดคน ของก่อกศักดิ์ ไชยรัสมิศักดิ์ ประธานเจ้าหน้าที่บริหารบริษัท ซีพี ออลล์ จำกัด (มหาชน)และในปีเดียวกัน เนื่องในโอกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระชนมพรรษา 84 พรรษา ในปี 2554 ประกอบกับ สามก๊ก เป็นหนึ่งในวรรณกรรมชิ้นเอกของจีน และเปรียบเสมือนสะพานเชื่อมจีน-ไทย บริษัท ซีพี ออลล์ จำกัด (มหาชน) จึงจัดพิมพ์หนังสือ สามก๊ก ล้านวนเจ้าพระยาพระคลัง (หน) ราชบัณฑิตยสภาชำระ ขึ้น เปิดตัวไปพร้อมงานเสวนาพิเศษ กำหนด และคุณค่าของสามก๊กในสังคมไทย

ภาพที่ 7-8 การเสวนาสามก๊กในทางการบริหาร จัด โดย บริษัท ซีพี ออลล์ จำกัด (มหาชน)

นอกจากวาทกรรมด้วยการพูดจากตัวอย่างของเวทีเสวนาทั่ว ๆ ไปแล้ว เราจะพบว่าในระบบการศึกษาตามสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ก็มีการจัดเวทีวิชาการที่เกี่ยวกับสามก๊กในทางการบริหารขึ้นอย่างต่อเนื่องมหาวิทยาลัยหลายแห่งได้จัดเวทีทางวิชาการ การบรรยาย โดยมีการเชิญเจริญ วรรณะสิน ไปบรรยายในหัวข้อเกี่ยวกับ สามก๊กในทางการบริหารมากมาย เช่น ปี พ.ศ. 2555 วิทยาลัยการจัดการและสมาคมศิษย์เก่าวิทยาลัยการจัดการได้จัดสัมมนาวิชาการให้กับศิษย์เก่าของวิทยาลัยในหัวข้อเรื่อง ผู้นำแบบสามก๊ก หรือแม้แต่ในวงวิชาการทางทหาร เช่น สถาบันการป้องกันประเทศ ก็ได้มีการเชิญเจริญ วรรณะสิน ไปบรรยายในหัวข้อเกี่ยวกับบทบาทผู้นำในสามก๊ก เป็นต้น

การขับเคลื่อนวาทกรรมที่ผ่านการสื่อสารด้วยการพูด และการเขียนถือเป็นรูปแบบหลักของปฏิบัติการทางวาทกรรมในการสร้างให้สังคมไทยยอมรับสามก๊กที่มีฐานะทางยุทธศาสตร์ใหม่ จากเดิมที่มีฐานะเป็นยุทธศาสตร์ทางการทหารมาสู่ฐานะทางยุทธศาสตร์ใหม่ในทางการบริหาร ภายใต้อุดมการณ์ทุนนิยมที่อยู่เบื้องหลัง วาทกรรมที่เกิดจากการสื่อสารด้วยวิธีการต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมไทย เช่น

การสื่อสารด้วยการเขียนและการพูด เช่น การเขียนคำสุภาษิตไว้บนหน้าปกหนังสือ และมีการนำไปกล่าวไว้ในภาพยนตร์สามก๊กฉบับนักบริหาร ด้วยคำกล่าวที่ว่า ยังมีได้อ่านสามก๊กอย่าพึ่งคิดการใหญ่ (ทองแถม นาถจำนง, 2533) (เจริญ วรรณะสิน, 2540)

หรือการขับเคลื่อนวาทกรรมสามก๊กในฐานะยุทธศาสตร์ทางการบริหารด้วยการตั้งชื่อตัวบทที่สะท้อนถึงการมีฐานะเป็นยุทธศาสตร์ทางการบริหารของสามก๊ก เช่น สามก๊ก ฉบับนักบริหาร

(เจริญ วรรณะสิน, 2540) บริหารงานด้วยกลยุทธ์สามก๊ก (บุญศักดิ์ แสงระวี, 2532) ยุทธศาสตร์การบริหารฉบับสามก๊ก (ศักดิ์ บวร, 2547) กลยุทธ์การบริหารธุรกิจภาวะวิกฤติจากสามก๊ก (เปี่ยมศักดิ์ คุณากรประทีป, 2552) ศาสตร์แห่งการบริหารตามแบบฉบับสามก๊ก (สุวรรณชาติ ปณียากรกช, 2555) อ่านสามก๊ก ถกบริหาร (ก่อศักดิ์ ไชยรัสมิศักดิ์, 2552) และ แบบฉบับสำหรับผู้บริหาร จากกลยุทธ์สามก๊ก (สมชาติ กิจยรรยง, 2556) เป็นต้น

นอกจากนี้ว่าทกรรมที่เกิดจากการตีความสามก๊กในฐานะยุทธศาสตร์ทางการบริหารของสังคมไทยที่สะท้อนถึงอุดมการณ์ทุนนิยมที่อยู่เบื้องหลังการตีความสามก๊กอย่างชัดเจนผ่านงานเขียนต่าง ๆ ด้วยการตั้งชื่อหนังสือ เช่น หนังสือ สามก๊ก สร้างเจ้าแก้มใหม่ ตอน ยอดกลยุทธ์พลิกวิกฤติสู่ความสำเร็จ (เปี่ยมศักดิ์ คุณากรประทีป, 2546) CEO ในสามก๊ก (เปี่ยมศักดิ์ คุณากรประทีป, 2547) ชงเบ้ง ชี้ทางรวย (เปี่ยมศักดิ์ คุณากรประทีป, 2552) สามก๊กสอนพิชิตธุรกิจให้ยิ่งใหญ่ (ทศ คณนาพร และพันโทอนันท์ ชินบุตร, 2555)

3. การต่อต้านวาทกรรมและการก้าวสู่วาทกรรมหลักของตัวบทสามก๊กในฐานะยุทธศาสตร์ทางการบริหารของสังคมไทยเราจะพบว่า การขับเคลื่อนวาทกรรมสามก๊กในฐานะยุทธศาสตร์ทางการบริหารให้สังคมไทยยอมรับนั้นเป็นผลจากอิทธิพลของอุดมการณ์ทุนนิยม ที่ต้องการขับเคลื่อนอุดมการณ์ดังกล่าวผ่านตัวบทสามก๊กที่เคยเป็นยุทธศาสตร์ทางการทหารของชนชั้นนำในสังคมไทยถือว่าเป็นภาคปฏิบัติการณ์ของอุดมการณ์ทุนนิยมเพื่อให้สังคมยอมรับสามก๊กในความหมายใหม่ แต่การปฏิบัติการณ์ทางวาทกรรมให้สังคมไทยยอมรับต่อความหมายใหม่นั้นไม่ได้เกิดขึ้นอย่างราบรื่น เราจะพบว่ามี การต่อต้านวาทกรรมของตัวบทสามก๊กในฐานะยุทธศาสตร์ทางการบริหาร เช่น ความพยายามที่จะวาทกรรมสามก๊กในความหมายทางการทหาร เป็นต้น

สำหรับการต่อต้านวาทกรรมของการตีความตัวบทสามก๊ก จนนำไปสู่การก้าวขึ้นสู่การเป็นวาทกรรมหลักของตัวบทสามก๊กในฐานะยุทธศาสตร์ทางการบริหารของสังคมไทยนั้นผู้เขียนจะนำเสนอด้วยการชี้ให้เห็นถึงกลุ่มที่มีบทบาท และวิธีการในการขับเคลื่อนปฏิบัติการณ์ทางวาทกรรมการตีความสามก๊กในฐานะยุทธศาสตร์ทางการบริหารจนนำไปสู่การเป็นวาทกรรมหลักของตัวบทสามก๊กในฐานะยุทธศาสตร์ทางการบริหารของสังคมไทยดังนี้

1. กลุ่มนักธุรกิจ เป็นกลุ่มที่มีบทบาทขับเคลื่อนวาทกรรมสามก๊กในฐานะยุทธศาสตร์ทางการบริหาร โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างความชอบธรรมในการประกอบธุรกิจ ด้วยการทำให้สังคมยอมรับการประกอบธุรกิจผ่านตัวบทสามก๊กในรูปแบบต่าง ๆ การสร้างความน่าเชื่อถือให้กับสามก๊กว่าเป็นเครื่องมือที่สามารถนำไปสู่ความสำเร็จในทางธุรกิจและชีวิตประจำวันได้ เริ่มมาจากการนำภาพยนตร์ชุดสามก๊ก (ซีรีส์) มาทำเป็นภาพยนตร์สามก๊ก ฉบับนักบริหาร ที่มีการวิเคราะห์ สอดแทรกมุมมองผ่านนักธุรกิจอย่างเจริญ วรรณะสิน และมานิต รัตนสุวรรณ ทำให้สามก๊กเกิด

ภาพที่สังคมรับรู้ว่ามีฐานะในทางการบริหารที่ชัดเจนขึ้น และได้รับความนิยมนับเป็นอย่างมาก จนทำให้เจริญ วรรณะสิน พัฒนางานสามก๊กจากภาพยนตร์ที่ตนวิเคราะห์ไว้มาจัดพิมพ์ในลักษณะงานเขียนออกมาเป็นรูปเล่ม นอกจากนี้หลังจากภาพยนตร์ และหนังสือ สามก๊กฉบับนักบริหาร ได้รับความนิยมนำให้เจริญ วรรณะสิน และมานิต รัตนสุวรรณ กลายเป็นสัญลักษณ์ให้กับสามก๊กในทางการบริหารของสังคมไทย (มานิตย์ รัตนสุวรรณ, สัมภาษณ์, 6 พฤษภาคม 2557)

ไปไหนมาไหนก็เรียก อ.เจริญ สามก๊ก อ.มานิตย์ สามก๊ก

ความนิยมสามก๊ก ฉบับนักบริหาร ของเจริญ วรรณะสิน ได้ทำให้เจริญ วรรณะสิน กลายเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านสามก๊กของไทยอีกคนหนึ่ง และได้รับเชิญไปบรรยายตาม สถาบันการศึกษา และเวทีวิชาการต่าง ๆ เกี่ยวกับสามก๊กในทางการบริหารอย่างต่อเนื่องนอกจากเจริญ วรรณะสิน ที่ถือว่าตัวแทนของผู้เชี่ยวชาญด้านสามก๊กด้านการบริหาร ที่มีวิเคราะห์ให้เห็นถึงการประยุกต์ใช้สามก๊กในทางการบริหารธุรกิจที่สามารถนำไปสู่ความสำเร็จได้เราจะพบว่าเจ้าขององค์กรธุรกิจชั้นนำอย่างเช่น ก่อศักดิ์ ไชยรัสมิศักดิ์ ประธานเจ้าหน้าที่บริหารบริษัท ซีพี ออลล์ จำกัด (มหาชน) ได้มีการเขียนหนังสือเกี่ยวกับสามก๊กทางการบริหารไว้ 2 เรื่องด้วยกัน คือ อ่านสามก๊ก ถกบริหาร และ อ่านสามก๊ก ถกยอดคน รวมทั้งมีการจัดเวทีเสวนาทางวิชาการเพื่อเผยแพร่สามก๊กในทางการบริหารในหลายเวที สิ่งเหล่านี้จึงเป็นการสะท้อนให้เห็นว่ากลุ่มทุนขนาดใหญ่ เช่น บริษัท ซีพี ออลล์ จำกัด (มหาชน) มีการศึกษา และนำหลักคิดของสามก๊กมาใช้ในทางการบริหารธุรกิจของตนในแง่ที่เป็นการบริหารองค์กร และการบริหารทรัพยากรมนุษย์ขององค์กรได้อย่างลึกซึ้งจนถึงขั้นที่สามารถเขียนเป็นหนังสือออกมา

การเคลื่อนไหวของกลุ่มธุรกิจทุนนิยมในประเทศไทยที่มีการวาทกรรมสามก๊กในฐานะยุทธศาสตร์ทางการบริหารด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การเขียนหนังสือ วิเคราะห์บทภาพยนตร์ การบรรยายในเวทีวิชาการ การเสวนา วิธีการเหล่านี้เป็นเครื่องยืนยันทำให้สามก๊กในสังคมไทยถูกวาทกรรมให้มีฐานะเป็นยุทธศาสตร์ทางการบริหาร จนสังคมเกิดการยอมรับต่อวาทกรรมสามก๊กในทางการบริหาร โดยดูได้จากความแพร่หลายของตัวบทสามก๊กในทางการบริหารที่เพิ่มขึ้น หรือจำนวนยอดจำหน่ายตัวบทสามก๊กในทางการบริหารที่สูงขึ้น เป็นต้น

การเผยแพร่สามก๊กในฐานะยุทธศาสตร์ทางการบริหารของกลุ่มนักธุรกิจด้วยการนำเสนอตัวบทสามก๊กในทางการบริหารรูปแบบต่าง ๆ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น เราจะพบว่า การเผยแพร่ด้วยการแจกจ่ายให้กลุ่มคนทั่วไป โดยเฉพาะกลุ่มเยาวชนในสังคมไทยได้เรียนรู้ และรู้จักสามก๊ก ฉบับมาตรฐาน เป็นสิ่งหนึ่งที่กลุ่มนักธุรกิจนำมาใช้ในการเผยแพร่สามก๊กต่อสังคมไทย ดังเช่น

กรณีทีกลุ่มทุนขนาดใหญ่ (บริษัท ซีพี ออลล์ จำกัด (มหาชน)) ได้สนับสนุนงบประมาณในการจัดพิมพ์สามก๊กฉบับมาตรฐาน “สามก๊ก ฉบับเจ้าพระยาพระคลัง (หน) ราชบัณฑิตยสภาชำระ” ขึ้นเพื่อมอบให้หอสมุดแห่งชาติ และสถาบันการศึกษาาระดับอุดมศึกษา รวมทั้งสถาบันการศึกษาที่ต้องการ ในช่วงปี พ.ศ. 2554 (ถาวร ลิกข โกศล, สัมภาษณ์, 14 พฤษภาคม 2557)

2. กลุ่มนักเขียน เป็นอีกกลุ่มหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนวาทกรรมการศึกษาสามก๊กในฐานะยุทธศาสตร์ทางการบริหาร โดยกลุ่มนักเขียนจะเป็นกลุ่มที่ผลิตงานเขียนเพื่อตอบสนองต่ออุดมการณ์ทุนนิยมในสังคมเนื่องจากงานเขียนเกี่ยวกับสามก๊กทางการบริหารของสังคมไทยเป็นงานเขียนที่อธิบายถึงวิธีการการสร้างความสำเร็จจากการประยุกต์ใช้หลักคิดจากสามก๊ก ซึ่งความสำเร็จเหล่านี้ก็จะนำไปสู่ความมั่งคั่ง ร่ำรวย ตามแนวคิดของระบบทุนนิยมเมื่อตัวบทสามก๊กเป็นเครื่องมือที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ ได้จึงทำให้งานเขียนเกี่ยวกับสามก๊กได้รับความนิยมทำให้ผู้ประกอบการอาชีพนักเขียนจึงผลิตงานเหล่านี้เพื่อตอบสนองความต้องการของสังคมเป็นสำคัญ

จุดเริ่มต้นของงานเขียนสามก๊กทางการบริหารเริ่มมาจากการนำงานของต่างประเทศมาแปลเป็นภาษาไทย ซึ่งถือว่างานแปลที่เกิดขึ้นในช่วงปี พ.ศ. 2530 เป็นต้นมา ช่วงนี้ถือเป็นช่วงเปลี่ยนผ่านการรับรู้สามก๊กในฐานะใหม่จากยุทธศาสตร์ทางการทหารมาสู่ยุทธศาสตร์ทางการบริหาร โดยเริ่มขึ้นในปี พ.ศ. 2531 ที่ในช่วงนั้นเป็นช่วงที่ประเทศไทยกำลังก้าวเข้าสู่การพัฒนาประเทศแบบอุตสาหกรรม ทำให้มีการแข่งขันทางเศรษฐกิจ การค้าการลงทุน หลังจากที่มีการต่อสู้ด้วยการใช้กำลังทหาร ได้สิ้นสุดลงพร้อมกับการขยายตัวทางเศรษฐกิจก่อให้เกิดลัทธิบริโภคนิยมวัตถุนิยมเติบโตอย่างรวดเร็วในหมู่ชนชั้นกลางและชนชั้นล่าง เงินและความมั่งคั่งได้กลายเป็นตัวชี้วัดสถานะของบุคคลในช่วงนั้น (ชลวี ฮอลลิ่งก้า, 2537, หน้า 114)

นักเขียนที่มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนวาทกรรมสามก๊กในฐานะยุทธศาสตร์ทางการบริหารนั้น เช่น ทองแถม นางจันง บัญศักดิ์ แสงระวี เปี่ยมศักดิ์ คุณากรประทีป ซึ่งงานเขียนที่เกิดขึ้นนั้นมีอิทธิพลชี้้นำสังคมไทย ทำให้ผู้คนในสังคมไทยให้ความสำคัญกับสามก๊กในฐานะที่เป็นยุทธศาสตร์ทางการบริหารเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จภายใต้บริบทเชิงโครงสร้างทางสังคมที่มุ่งเน้นการแข่งขันทางการค้าการลงทุน ภายใต้การเติบโตของระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมที่เร่งเร้ากระบวนการสะสมทุนส่วนเกิน ทำให้สังคมโดยเฉพาะชนชั้นกลางที่มีความสนใจในการศึกษาหันมาหาวิธีการการสู่ความสำเร็จภายใต้โครงสร้างทางสังคมดังกล่าว

นอกจากนี้งานเขียนของนักเขียนบางท่าน อาทิ เปี่ยมศักดิ์ คุณากรประทีป ที่มีบทบาทในการปฏิบัติทางวาทกรรมให้สามก๊กในสังคมไทยมีฐานะเป็นยุทธศาสตร์ทางการบริหารแล้ว งานเขียนที่เกิดขึ้นยังถือว่าเป็นปฏิบัติทางวาทกรรมที่มีอุดมการณ์ทุนนิยมที่อยู่เบื้องหลังอย่างชัดเจน ซึ่งดูจากการตั้งชื่อหนังสือ เช่น ขงเบ้งชี้ทางรวยสามก๊ก สร้างเจ้าแก้มใหม่ ตอน ยอดกลยุทธพลิก

วิกฤติสู่ความสำเร็จ เป็นต้น จากงานเขียนที่ได้รับความนิยมทำให้เปี่ยมศักดิ์ คุณากรประทีป พัฒนาจากการเขียนหนังสือ ไปสู่การเป็นวิทยากรบรรยายตามสถาบันการศึกษาต่าง ๆ เกี่ยวกับสามก๊กในทางการบริหาร (เปี่ยมศักดิ์ คุณากรประทีป, สัมภาษณ์, 28 กรกฎาคม 2557)

การปฏิบัติการทางวาทกรรมสามก๊กในฐานะยุทธศาสตร์ทางการบริหารของกลุ่มต่าง ๆ ในสังคมไทย ไม่ได้เกิดขึ้นอย่างราบรื่น แต่มีความพยายามของกลุ่มคนบางกลุ่มในการที่จะถ่ายทอดความคิดเกี่ยวกับสามก๊กในแง่ที่อยู่ตรงข้ามกับการมีฐานะเป็นยุทธศาสตร์ทางการบริหาร เช่น ความพยายามในการตีความสามก๊กกลับมาสู่การมีฐานะเป็นยุทธศาสตร์ทางการทหาร ด้วยการประยุกต์สามก๊กกับระบบการทหารสมัยใหม่ หรือ การต่อต้านอุดมการณ์ทุนนิยมต่างชาติที่เข้ามาในประเทศไทย ด้วยการเขียนหนังสือสามก๊ก ฉบับคนขายชาติ เป็นต้น

สำหรับการต่อต้านวาทกรรมสามก๊กในฐานะยุทธศาสตร์ทางการบริหารที่ปรากฏขึ้นผ่านตัวบทต่าง ๆ ในสังคมไทยมีรายละเอียดดังนี้

1. ความพยายามในการประยุกต์สามก๊กกับระบบการทหารสมัยใหม่ เพื่อเป็นการสืบทอดเจตนารมณ์เดิมของการนำเข้าสู่สามก๊กมาแปลเป็นภาษาไทยในสมัยยุคต้นรัตนโกสินทร์ที่สามก๊กมีฐานะเป็นยุทธศาสตร์ทางการทหาร โดยความพยายามนำเสนอการประยุกต์สามก๊กกับระบบการทหารสมัยใหม่ ที่เกิดขึ้นในในปี พุทธศักราช 2534 เป็นงานเขียนในเชิงของการตีความสามก๊กในแง่ที่เป็นยุทธศาสตร์ทางการทหารอีกครั้ง แต่เป็นการนำสามก๊กมาประยุกต์ใช้กับระบบการทหารสมัยใหม่ โดยสามก๊ก ฉบับนี้เรียกว่า สามก๊ก ฉบับเสนาธิการทหารเขียนขึ้นโดยนายทหารเรือที่ชื่อศาสตราจารย์นาวเอกสมภพ ภิรมย์ เนื้อหาของสามก๊กฉบับเสนาธิการทหารเป็นเรื่องเกี่ยวกับการผสมผสานหลักการทหารสมัยใหม่ตะวันตกกับหลักพิชัยสงครามสามก๊กเช่น การใช้หลักสงครามจิตวิทยาซึ่งเป็นคำศัพท์ทางการทหารในปัจจุบัน และการยกตัวอย่างจากสามก๊กที่มีการใช้หลักสงครามจิตวิทยามาประกอบเพื่อเป็นการยืนยันถึงสามก๊กที่เป็นตำราทางการทหาร (สมภพ ภิรมย์, 2534, หน้า 78) ตัวอย่างของการตีความสามก๊กให้มีฐานะเป็นยุทธศาสตร์ทางการทหารที่สอดคล้องกับระบบการทหารสมัยใหม่ เช่น

กรณีการนำหลักการเขียนแผนยุทธการตามหลักการทหารสมัยใหม่ พร้อมด้วยประยุกต์สถานการณ์จากสามก๊ก ตอนศึกผาแดง มาผสมผสานกัน เช่น ที่อยู่ของแผนยุทธการก็ใช้ชื่อ กองบัญชาการทัพหลวงแคว้นกั๋งตั้ง ปากน้ำเมืองกังแฮ การรายงานสถานการณ์ทั่วไปก็ยกสถานการณ์จากสามก๊กในตอนศึกผาแดงมาอธิบายในคำสั่งยุทธการ การปฏิบัติในการกำหนดวันเวลา เช่น วัน ว. เวลา น. (วัน ว. เวลา น. เป็นคำศัพท์ทางการทหารสมัยใหม่ ในการกำหนดวันเวลาเพื่อที่จะปฏิบัติการทางการทหาร) ก็ใช้วันที่ ลมสลาตจะพัดจากฝ่ายเราไปหาข้าศึก (สมภพ ภิรมย์, 2534, หน้า 89-90)

จากตัวอย่างข้างต้นสะท้อนให้เห็นถึงความพยายามของผู้เขียนที่จะตีความให้สามก๊ก กลับมาเป็นตำราพิชัยสงครามเหมือนดังในยุคต้นรัตนโกสินทร์ โดยพยายามในการนำเสนอสามก๊ก ผ่านการประยุกต์ให้มีความทันสมัยสอดคล้องกับระบบการทหาร และการสงครามสมัยใหม่ในปัจจุบัน (เกรก เจ เรย์โนลด์ส, 2550, หน้า 258-259)

แต่อย่างไรก็ดีหนังสือสามก๊ก ฉบับเสนาธิการทหาร ไม่ได้ได้รับความนิยมจากสังคมไทยในแง่ที่จะกลับมาเป็นตำรายุทธศาสตร์ทางการทหารดังเช่นในยุคต้นรัตนโกสินทร์ จึงทำให้หนังสือเล่มนี้ไม่ได้รับความนิยมในสังคมไทยหากเปรียบเทียบกับกรยอมรับสามก๊กของสังคมไทยในฐานะที่เป็นตำรายุทธศาสตร์ทางการบริหาร

การเผยแพร่หนังสือสามก๊ก ฉบับเสนาธิการทหารดังกล่าวถือเป็นความพยายามในการสร้างการรับรู้ของสังคมเพื่อเป็นการยืนยันว่าสามก๊กยังคงเป็นตำราพิชัยทางการทหาร แต่อย่างไรก็ดี การปฏิบัติการในครั้งนี้ไม่ประสบความสำเร็จ เนื่องจากสังคมเริ่มโน้มเอียงในการยอมรับการตีความสามก๊กในฐานะยุทธศาสตร์การบริหารมาตั้งแต่ในช่วงปี 2530 ที่เป็นไปตามบริบทเชิงโครงสร้างของสังคมในขณะนั้น

2. นอกจากนี้การต่อสู้จากงานเขียนสามก๊ก ฉบับเสนาธิการแล้ว ยังพบว่ามี การต่อสู้กับระบบทุนนิยมที่ครอบงำสังคมไทย จนกลายเป็นอุดมการณ์เบื้องหลังของการตีความสามก๊กในฐานะยุทธศาสตร์ทางการบริหารของสังคมไทย ด้วยการเขียนสามก๊ก ฉบับคนขายชาติ ขึ้นในปี พ.ศ. 2543 โดยเรื่อง วิทยาคม หรือ ไพศาล พืชมงคล เขียนสามก๊ก ฉบับคนขายชาติ ในหนังสือพิมพ์ผู้จัดการรายวัน และออกอากาศในรายการ คาร์วะแผ่นดิน ทางสถานีวิทยุคลื่น FM. 99.5 MHz. จากนั้นจึงได้มีการรวบรวมพิมพ์เป็นรูปเล่มขึ้น (ไพศาล พืชมงคล, สัมภาษณ์, 3 พฤษภาคม 2557)

สามก๊ก ฉบับคนขายชาติที่เขียนขึ้นมา มีเหตุผลเนื่องมาจากบริบทเชิงโครงสร้างทางสังคมตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา ประเทศไทยได้รับผลกระทบจากการประกาศลอยตัวค่าเงินบาท จนเกิดวิกฤติเศรษฐกิจ และต้องไปขอรับความช่วยเหลือด้านการเงินและด้านวิชาการจากกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) เพื่อมาฟื้นฟูระบบเศรษฐกิจภายในประเทศไทย ซึ่งผลกระทบจากวิกฤติเศรษฐกิจนี้ทำให้รัฐบาลต้องยอมทำตามข้อเสนอของต่างชาติโดยเฉพาะการเอื้อประโยชน์ตามความต้องการของต่างชาติ จนเกิดข้อหารัฐบาลขายชาติ ทำให้ผู้นำของสำนักพิมพ์ผู้จัดการมีแนวคิดที่จะสะท้อนให้เห็นสถานการณ์บ้านเมืองในขณะนั้น (ไพศาล พืชมงคล, สัมภาษณ์, 3 พฤษภาคม 2557)

3. การต่อต้านปฏิบัติการทางวาทกรรมของการตีความสามก๊กในฐานะยุทธศาสตร์ทางการบริหาร ด้วยการเสนอวาทกรรมจากหนังสือ อย่าเชื่อซุนวู อย่าชูสามก๊ก ของพันโทอนันท์ ชินบุตร ในปี พ.ศ. 2553 เป็นช่วงที่หนังสือสามก๊กในทางการบริหารได้รับความนิยมและมีการผลิต

ออกมาอย่างมากมาย แต่หนังสือเล่มนี้ไม่ได้คัดลอกตามความต้องการของตลาดทั้งหมด ขณะเดียวกันกลับมีความพยายามที่จะยืนตรงข้ามกับตลาด ภายใต้หนังสือสามก๊กทางการบริหารที่ผ่าน ๆ มา ดังจะเห็นได้จากเนื้อหาโดยสังเขป และวัตถุประสงค์ของการเขียนหนังสือ อย่าเชื่อซุนวู อย่าซุสามก๊กที่สรุปได้ว่า (ทศ คณนาพร และพันโท อนันท์ ชินบุตร, 2555)

หนังสือเล่มนี้พยายามจะชี้ให้เห็นว่าอย่าเชื่อผู้ที่ศึกษาซุนวูและเรื่องราวในสามก๊กไม่ถ่องแท้แล้วนำมาขยายความในทางที่ผิด หรือหลงเชื่อผู้ที่ตั้งสมมติฐานในการบริหารธุรกิจบนพื้นฐานของความไม่ไว้วางใจใคร หรือเอาเปรียบใครด้วยเล่ห์เหลี่ยม เพราะไม่มีนักธุรกิจคนใดที่ประสบความสำเร็จอย่างยิ่งใหญ่ได้ด้วยแนวคิดเหล่านั้นและแนวความคิดของซุนวู สามก๊ก หรือทฤษฎีการแข่งขันทันทีไม่สามารถทำให้ประสบความสำเร็จได้ในทุกครั้งไป หนังสือเล่มนี้พยายามชี้ให้เห็นว่าการบริหารที่ดีควรสร้างความร่วมมือ ประสานงาน ซึ่งจะนำไปสู่ความสำเร็จที่ยิ่งใหญ่ที่สุด

หนังสืออย่าเชื่อซุนวู อย่าซุสามก๊ก เป็นเรื่องยืนยันว่าสังคมไทยในขณะนั้นนิยมและเชื่อมั่นว่า กลยุทธ์ต่าง ๆ ในสามก๊กจะสามารถพาไปสู่ความสำเร็จอันยิ่งใหญ่โดยเฉพาะในทางธุรกิจ แต่นันท์ ชินบุตรก็มีความพยายามในการที่จะชี้ให้เห็นถึงความอันตรายในการศึกษาสามก๊กและการนำสามก๊กไปใช้ในทางที่ผิด ซึ่งจะสอดคล้องกับวาทกรรมชุดเดิมที่มองสามก๊กเป็นหนังสือที่ทำให้ผู้อ่านเป็นคนที่ไม่ไว้ใจไม่ได้ ดังชุดวาทกรรมเดิมที่กล่าวว่า อ่านสามก๊ก สามจบ คบไม่ได้ หนังสือเล่มนี้จึงถือเป็นหนังสืออีกเล่มหนึ่งที่พยายามเตือนสติแก่ผู้อ่าน ผู้ที่กำลังศึกษา และนำเอากลยุทธ์สามก๊กมาใช้อย่างไม่ถูกต้องในทางธุรกิจเพียงหวังเพื่อความสำเร็จของตนเองเท่านั้น ซึ่งเท่ากับว่าเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงความคิดที่อยู่เบื้องหลังของผู้เขียน

หนังสือเล่มนี้ที่มีความพยายามในการต่อต้านวาทกรรมสามก๊กในฐานะยุทธศาสตร์ทางการบริหารดังคำบรรยายของผู้เขียนหนังสือเล่มนี้ที่เผยแพร่ผ่าน ดังนี้

คุณคิดว่า ซุนวูเขียนศิลปะการสงคราม (The art of war) เพื่อใช้ในชีวิตประจำวันหรือธุรกิจหรือเปล่า เขาเขียนขึ้นเพื่อใช้ในการทำสงคราม และแม้กระนั้นเขาเห็นว่า ชัยชนะที่ประเสริฐที่สุดคือชัยชนะที่ได้มาโดยไม่ต้องรบการรบร้อยครั้งชนะร้อยคราวยังไม่ถือว่าประเสริฐ แต่นักเขียนไม่ได้หยาบคายตรงนี้ขึ้นมาพูด

สามก๊ก เป็นนวนิยายจีน ที่ถูกเขียนขึ้น โดยจินตนาการของนักเขียนคนเดียว เราจะเชื่อจินตนาการของคนเพียงคนเดียวแล้วนำมาใช้ในชีวิตและธุรกิจนี้หรือ เรารู้ว่า ไม่ว่าจะอ่านเรื่องอะไร สมองของเราถูกโปรแกรมด้วยเรื่องนั้น ๆ และมันจะสะท้อนออกมาในการดำเนินชีวิตของเรา

สังเกตคนที่เอาซุนวูไปใช้ในทาง รู้เขารู้เรา รบร้อยครั้งชนะร้อยคราว กับผู้ที่นำสามก๊กไปใช้บริหาร พวกเขาจะถูกกลูกน้องเบียด เกลียดชัง เพราะพวกเขาเลือกใช้แต่กลยุทธ์ที่ต้องเอาชัยด้วยเล่ห์เหลี่ยม แต่น้อยครั้งที่เลือกชัยชนะที่ปราศจากการรบ และคุณธรรมจากสามก๊ก

ชุมชน ใช้ยุทธศาสตร์ทางการทหารสู้รบเพื่อให้ได้ชัยชนะ ส่วนสามก๊กก็จะเป็นเรื่องของ การเมืองและทุกสิ่งทุกอย่างที่การเมืองใช้กัน หนังสือกล่าวว่า คนสมัยใหม่ ตีความการ ได้มาซึ่งชัย ชนะของ ชุนวูผิด ทำให้ขาดวัฒนธรรมจนทำให้สังคมก็แย่ลงไปด้วย การแก่งแย่งแข่งขันกันอย่าง เข้มงวดและไร้ศีลธรรม

ภาพที่ 7-9 ตัวบทต่อต้านวาทกรรมสามก๊กในทางการบริหาร

ความพยายามสร้างวาทกรรมขึ้นมาต่อต้านวาทกรรมสามก๊กในทางการบริหาร ไม่ได้รับ ความสนใจจากสังคมหากพิจารณาจากความแพร่หลายของตัวบทที่เกิดขึ้น เช่น สามก๊ก ฉบับเสนาธิ การทหาร ที่ไม่ปรากฏตัวบทในห้องสมุดตามสถาบันการศึกษาทั่วไป เช่น หอสมุด มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ หอสมุดมหาวิทยาลัยบูรพา เป็นต้น หรือพิจารณาจากจำนวนครั้งของการ พิมพ์ หนังสือ อย่าเชื่อชุนวู อย่าชูสามก๊ก หรือแม้แต่ สามก๊ก ฉบับคนขายชาติ ที่มีวางจำหน่ายตาม ร้านหนังสือทั่วไป และสามารถดาวน์โหลดได้จากเว็บไซต์ ก็ยังไม่เป็นที่นิยมจากสังคมหาก เปรียบเทียบกับตัวบทสามก๊กในทางการบริหาร เช่น สามก๊ก ฉบับนักบริหาร ของเจริญ วรรณะสิน งานเขียนของทองแถม นาถจำนง หรืองานเขียนของเปี่ยมศักดิ์ คุณากรประทีป ที่สามารถผลิตงาน เขียนเกี่ยวกับสามก๊กออกมาวางจำหน่าย และตีพิมพ์อย่างต่อเนื่อง จึงเป็นการสะท้อนให้เห็นถึง ความต้องการบริ โภคตัวบทสามก๊กทางการบริหารของสังคมไทย ที่ส่งผลให้ท้ายที่สุดวาทกรรมสาม ก๊กในฐานะยุทธศาสตร์ทางการบริหารกลายเป็นวาทกรรมหลักของสังคมไทย

จากปรากฏการณ์การเปลี่ยนรูปแบบการตีความเชิงยุทธศาสตร์ทางการทหารมาสู่ ยุทธศาสตร์การบริหารของตัวบทสามก๊กในสังคมไทย มีสาเหตุมาจากการเปลี่ยนโครงสร้างทาง สังคมของไทย ด้วยการที่กลุ่มนายทุนจีนได้เข้ามามีบทบาทต่อระบบ โครงสร้างทางสังคมในช่วงที่

ผ่านมา โดยเฉพาะการเข้ามามีบทบาทต่อระบบการเมืองและระบบเศรษฐกิจของประเทศ การเข้ามาดังกล่าวจำเป็นต้องสร้างการยอมรับจากสังคมเนื่องจากที่ผ่านมากลุ่มทุนจีนมักไม่ได้รับการยอมรับ โดยเฉพาะในช่วงที่รัฐไทยต่อต้านการรุกรานของภัยคอมมิวนิสต์

การกลับเข้ามาของกลุ่มนายทุนจีนครั้งนี้จึงจำเป็นต้องสร้างการยอมรับและความชอบธรรมในการเข้ามาประกอบธุรกิจการค้าในประเทศไทย วิธีการหนึ่งที่ปรากฏในสังคมไทยก็คือ การสร้างการยอมรับผ่านตัวบทสามก๊ก ซึ่งเป็นวรรณกรรมของจีนที่ยังได้รับความนิยมในสังคมไทยมาตั้งแต่สมัยต้นรัตนโกสินทร์ ตัวบทสามก๊กจึงกลายเป็นเครื่องมือที่ทำให้กลุ่มนายทุนจีนใช้ในการสร้างความยอมรับด้วยการนำมาใช้ในทางการบริหารแทนที่การใช้ในทางการทหารตามที่สังคมไทยในอดีตเข้าใจ การนำสามก๊กมาใช้ในทางการบริหารของกลุ่มนายทุนจีนเป็นความพยายามในการชี้ให้เห็นว่าการใช้กลยุทธ์จากสามก๊กในทางการบริหารจะนำไปสู่ความสำเร็จและความร่ำรวย ซึ่งเป็นวิธีคิดที่ตอบสนองต่ออุดมการณ์ทุนนิยม

การสร้างการยอมรับการตีความตัวบทสามก๊กในฐานะยุทธศาสตร์ทางการบริหารในสังคมไทย ภายใต้อุดมการณ์ทุนนิยมเบื้องหลัง ถูกขับเคลื่อนด้วยการปฏิบัติการทางวาทกรรมสามก๊ก ภายใต้กลุ่มที่มีบทบาทหลักคือ กลุ่มนักธุรกิจ และกลุ่มนักเขียน โดยการปฏิบัติการทางวาทกรรมสามก๊กให้มีฐานะเป็นยุทธศาสตร์ทางการบริหารเริ่มเกิดขึ้นในช่วงปี พ.ศ. 2530 เป็นต้นมา และปรากฏเด่นชัดในช่วงปี พ.ศ. 2540 ที่เกิดกระแสการให้ความสนใจสามก๊กในฐานะเครื่องมือทางการบริหารผ่านตัวบทในรูปแบบต่าง ๆ เช่น งานเขียน งานแปล หรือภาพยนตร์ในรูปแบบ VDO นักเขียนที่มีบทบาทในการนำการตีความสามก๊กในฐานะยุทธศาสตร์ทางการบริหารมาสู่สังคมไทย ได้แก่ ทองแถม นาถจำนง บุญศักดิ์ แสงระวี ผู้แปลงานเขียนจากต่างประเทศที่มีการกล่าวถึงการนำหลักจากสามก๊กไปใช้ในทางการบริหารจนประสบความสำเร็จ และนอกจากนักเขียนแล้ว นักธุรกิจก็เป็นอีกกลุ่มหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนปฏิบัติการทางวาทกรรมสามก๊กในฐานะยุทธศาสตร์ทางการบริหาร เช่น บริษัท มิเดียออฟมีเดีย ที่มีการนำภาพยนตร์สามก๊กของประเทศจีนมาฉายในประเทศไทย และมีการนำมาทำเป็นสามก๊กฉบับนักบริหาร ด้วยการเพิ่มบทวิเคราะห์สามก๊กในทางการบริหาร ในมุมมองของเจริญ วรรณนะสิน และมานิต รัตนสุวรรณ เป็นต้น (มานิต รัตนสุวรรณ, สัมภาษณ์, 6 พฤษภาคม 2557)

ต่อมาตัวบทสามก๊กในฐานะที่เป็นยุทธศาสตร์ทางการบริหารได้มีการผลิตออกมาสู่สังคมอย่างกว้างขวางมากขึ้น โดยจะพบได้ตามร้านขายหนังสือทั่วไปที่มีงานเกี่ยวกับสามก๊กออกมามากมาย เช่น หนังสือพ็อคเก็ตบุ๊ก หนังสือประเภท How to นักเขียนท่านหนึ่งที่เขียนงานเกี่ยวกับสามก๊กทางการบริหารธุรกิจ คือ เปี่ยมศักดิ์ คุณากรประทีป ที่มีงานเขียนออกมาในช่วงปี พ.ศ. 2546 เป็นต้นมา งานเขียนของเขาส่วนใหญ่เป็นงานที่มีเป้าหมายในการแนะนำผู้อ่านไปสู่ความสำเร็จ

และการสร้างความร่ำรวย โดยใช้หลักที่ได้จากสามก๊ก และยกตัวอย่างจากกรณีธุรกิจที่ประสบความสำเร็จ

นอกจากนี้กลุ่มทุนระดับชาติอย่างเช่น บริษัท เครือเจริญโภคภัณฑ์ หรือ C.P. โดยก่อตั้งโดย ไชยรัศมีศักดิ์ ประธานเจ้าหน้าที่บริหาร บริษัท ซีพี ออลล์ จำกัด (มหาชน) ถือเป็นตัวแทนกลุ่มทุนขนาดใหญ่ที่มีการผลิตงานสามก๊กในทางการบริหารออกมาในช่วงปี พ.ศ. 2552 และ 2554 ในชื่ออ่านสามก๊ก ถกบริหาร และ อ่านสามก๊ก ถกยอดคน รวมทั้งสนับสนุนงบประมาณในการจัดพิมพ์หนังสือสามก๊ก ฉบับแปลโดยเจ้าพระยาพระคลัง (หน) ราชบัณฑิตยสภาชำระ และมอบให้กับหอสมุดแห่งชาติ และสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ในปี 2554

การยอมรับสามก๊กของสังคมไทยแต่เดิมที่มองว่า อ่านสามก๊ก สามจบจบไม่ได้ เป็นชุดวาทกรรมเดิมที่กีดกันการเติบโตของตัวบทสามก๊กในสังคมไทย ควบคู่ไปกับการกีดกันลัทธิคอมมิวนิสต์จากประเทศจีนซึ่งเป็นประเทศต้นทางของวรรณกรรมสามก๊ก ประกอบกับการที่สามก๊กในยุคต้นรัตนโกสินทร์มีฐานะเป็นยุทธศาสตร์ทางการทหาร ที่ต้องใช้เล่ห์กลต่าง ๆ ในการเอาชนะคู่ต่อสู้ ส่งผลต่อการตีความสามก๊กของสังคมไทยถูกตีความไปในทางลบ

ขณะที่ปัจจุบันการตีความตัวบทสามก๊กในทางการบริหารกลับมีความพยายามผลิตชุดวาทกรรมใหม่เพื่อตอบสนองต่อการตีความสามก๊กในฐานะที่เป็นยุทธศาสตร์ทางการบริหาร เช่น การผลิตชุดวาทกรรมต่าง ๆ เช่น ยังมีได้อ่านสามก๊ก อย่าพึ่งคิดการใหญ่ สามก๊ก ฉบับนักบริหาร บริหารงานด้วยกลยุทธ์สามก๊ก ยุทธศาสตร์การบริหารฉบับสามก๊ก แบบฉบับสำหรับผู้บริหาร จากกลยุทธ์สามก๊ก สามก๊ก สร้างเจ้าแก้มใหม่ ตอน ยอดกลยุทธ์พลิกวิกฤติสู่ความสำเร็จ บริหาร SME ด้วยกลยุทธ์สามก๊ก CEO ในสามก๊ก หรือ ขงเบ้ง ชี้ทางรวย ชุดวาทกรรมเหล่านี้ได้ทำให้สังคมไทยยอมรับสามก๊กว่ามีฐานะใหม่เป็นยุทธศาสตร์ทางการบริหาร และกลายเป็นวาทกรรมหลักของสังคมต่อการรับรู้สามก๊กที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมในช่วงต้นรัตนโกสินทร์

ชุดวาทกรรมเหล่านี้ได้รับการยอมรับจากสังคมไทยเป็นอย่างดี เนื่องจากสถานการณ์เชิงโครงสร้างของสังคมขณะนั้นมุ่งเน้นการพัฒนาาระบบเศรษฐกิจ การค้าการลงทุน ภายใต้แผนนโยบายของกลุ่มนักธุรกิจที่ก้าวขึ้นสู่การเป็นผู้นำทางการเมืองของประเทศ อย่างเช่น นโยบายการเปลี่ยนสนามรบ เป็นสนามการค้า ยิ่งส่งเสริมให้การเจริญเติบโตทางธุรกิจเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทำให้ความต้องการหลักคิด ทฤษฎีทางการบริหารเพื่อการบริหารองค์กรธุรกิจให้บรรลุเป้าหมาย รวมทั้งการหาวิธีการดำเนินชีวิตสู่ความสำเร็จ จึงเป็นสิ่งจำเป็นในสังคมขณะนั้น ด้วยเหตุนี้จึงเป็นที่มาที่ทำให้สามก๊กมีฐานะเป็นเครื่องมือ หรือยุทธศาสตร์ทางการบริหารในการนำพาองค์กรธุรกิจไปสู่ความสำเร็จ

และถึงแม้ว่าจะมีความพยายามในการที่จะต่อต้านการตีความตัวบทสามก๊กในฐานะยุทธศาสตร์ทางการบริหาร แต่ก็ไม่สามารถต่อสู้กับวาทกรรมที่ผลิตออกมาเพื่อตอบสนองต่อการตีความเชิงยุทธศาสตร์ของตัวบทสามก๊กทางการบริหารได้ จนทำให้วาทกรรมตัวบทสามก๊กทางการบริหารจึงกลายเป็นวาทกรรมหลักของสังคมไทยปัจจุบัน

บทที่ 8

สรุปผลการศึกษา

การศึกษารูปแบบการเปลี่ยนวิถีแห่งการตีความเชิงยุทธศาสตร์ของตัวบทสามก๊กในสังคมไทยมีวัตถุประสงค์ในการศึกษาคือ 1. เพื่อศึกษารูปแบบการเปลี่ยนวิถีแห่งการตีความเชิงยุทธศาสตร์ของตัวบทสามก๊กจากยุทธศาสตร์ทางการทหารมาสู่อุทธศาสตร์การบริหารในสังคมไทย 2. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยเชิงโครงสร้างที่มีผลต่อการเปลี่ยนวิถีแห่งการตีความเชิงยุทธศาสตร์ของตัวบทสามก๊กจากยุทธศาสตร์ทางการทหารมาสู่อุทธศาสตร์การบริหารในสังคมไทย และ 3. เพื่อศึกษาปฏิบัติการทางวาทกรรมของการตีความสามก๊กในเชิงยุทธศาสตร์ทางการบริหารของสังคมไทยปัจจุบัน

การนำเสนอสรุปผลการศึกษาในบทนี้จะเป็นการแบ่งการนำเสนอออกเป็นประเด็นต่าง ๆ ประกอบด้วย

1. สรุปผลการศึกษา
2. การอภิปรายผล และนัยเชิงทฤษฎี
3. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย
4. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

สรุปผลการศึกษา

การสรุปผลการศึกษารูปแบบการเปลี่ยนวิถีแห่งการตีความเชิงยุทธศาสตร์ของตัวบทสามก๊กในสังคมไทย ผู้ศึกษาจะสรุปผลการศึกษาดังต่อไปนี้

1. การศึกษารูปแบบการเปลี่ยนวิถีแห่งการตีความเชิงยุทธศาสตร์ของตัวบทสามก๊กจากยุทธศาสตร์ทางการทหารมาสู่อุทธศาสตร์การบริหารในสังคมไทย ผลการศึกษาพบว่า

การเปลี่ยนฐานะในเชิงยุทธศาสตร์จากการตีความตัวบทสามก๊ก จากยุทธศาสตร์ทางการทหารมาสู่อุทธศาสตร์ทางการบริหารในสังคมไทย จะพบว่ามีการพัฒนาการของการเปลี่ยนวิถีของการตีความออกเป็น 3 ช่วง คือ ช่วงแรกเป็นการตีความสามก๊กในฐานะยุทธศาสตร์ทางการทหาร ช่วงที่สองเป็นการตีความสามก๊กในช่วงเปลี่ยนผ่าน และ ช่วงที่สามเป็นการตีความสามก๊กใหม่ในฐานะยุทธศาสตร์ทางการบริหารสรุปได้ดังนี้

ช่วงแรก เป็นการตีความสามก๊กในฐานะยุทธศาสตร์ทางการทหาร ที่มีจุดเริ่มต้นมาจากการแปลสามก๊กเป็นภาษาไทยครั้งแรกในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น รัชสมัยของสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชแห่งราชวงศ์จักรี (รัชกาลที่ 1) ที่ทรงรับสั่งให้เจ้าพระยาพระคลัง (หน)

เป็นผู้ดำเนินการแปลสามก๊กจากพงศาวดารจีน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้ประโยชน์ในทางการเมือง และการบริหารราชการแผ่นดิน ท่ามกลางสภาพความวุ่นวายทางการเมืองในขณะนั้น รวมทั้งปัญหา การทำสงครามติดพันกับประเทศเพื่อนบ้าน ทำให้สามก๊กมีบทบาทในฐานะตำรายุทธศาสตร์ทาง การทหารที่ใช้ศึกษากันในกลุ่มขุนนาง ข้าราชการบริวารในราชสำนัก

ช่วงที่สอง เป็นช่วงที่เรียกว่าการตีความด้วยทสามก๊กในช่วงเปลี่ยนผ่านเนื่องจากช่วงนี้ สังคมไทยมีการตีความด้วยทสามก๊กใน 2 ฐานะ คือ ฐานะทางสังคม และฐานะการตีความ กล่าวคือ ฐานะทางสังคมด้วยทสามก๊กได้ถูกลดฐานะทางสังคมจากการเป็นตำราทางการทหารที่ศึกษากันใน กลุ่มราชสำนัก มาสู่การมีฐานะทางสังคมที่เป็นเพียงวรรณคดีเพื่อความบันเทิงที่มีการเผยแพร่สู่ สาธารณชนมากขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 6 เนื่องจากสถานการณ์เชิงโครงสร้างที่มุ่งพัฒนาระบบ การทหารสมัยใหม่แบบตะวันตกในสมัยรัชกาลที่ 5 ทำให้ฐานะทางสังคมของสามก๊กเปลี่ยนไป

การเปลี่ยนฐานะในช่วงที่ผ่านมาเป็นการเปลี่ยนฐานะทางสังคมของด้วยทสามก๊กเท่านั้น แต่ฐานะในการตีความสามก๊กยังคงมีฐานะทางการทหารดังเช่นในอดีต ต่อมาเมื่อด้วยทสามก๊กถูก กดทับด้วยเหตุผลที่ว่า เป็นวรรณกรรมของประเทศคอมมิวนิสต์จีนที่ถือเป็นศัตรูสำคัญของรัฐไทย ในขณะนั้น และกลับมามีค่าอีกครั้งหลังจากได้มีการสถาปนาความสัมพันธ์ไทย-จีน ขึ้นอย่าง เป็นทางการจากนั้นความนิยมสามก๊กจึงพัฒนามาอย่างต่อเนื่อง และมีจุดเปลี่ยนของการตีความด้วย ทสามก๊กในฐานะใหม่ จากการทหารมาสู่การบริหารในปี พ.ศ. 2531 ที่เกิดจากความนิยมบริโภค หนังสือแปลสามก๊กทางการบริหารของสังคมไทย พร้อมกับการถดถอยของด้วยทสามก๊กทาง การทหารภายใต้สถานการณ์เชิงโครงสร้างที่มุ่งเน้นด้านเศรษฐกิจ การค้า การลงทุน

ช่วงสุดท้าย เป็นการตีความด้วยทสามก๊กใหม่ในฐานะยุทธศาสตร์ทางการบริหารของ สังคมไทยภายใต้การเปลี่ยนแปลงบริบทเชิงโครงสร้างของสังคมที่หันมาให้ความสำคัญกับระบบ เศรษฐกิจการค้า การลงทุน ทำให้สามก๊กจึงถูกมองว่ามีหลักคิดที่นอกจากจะนำไปใช้ในทาง การทหารแล้ว ยังนำมาปรับใช้ในทางธุรกิจที่สามารถนำไปสู่การประสบความสำเร็จได้ การตีความ สามก๊กในความหมายใหม่เริ่มขึ้นอย่างชัดเจนในปี พ.ศ. 2540 ด้วยผลผลิตของด้วยทสามก๊กทางการ บริหารในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การนำภาพยนตร์ชุด (ซีรีส์) สามก๊กมาวิเคราะห์สอดแทรกมุมมองใน เชิงการบริหารธุรกิจ การผลิตงานเขียนสามก๊กประเภท How to ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา งาน วิชาการ และงานวิจัยต่าง ๆ ได้หันมาศึกษาสามก๊กในทางการบริหารมากขึ้นรวมทั้งนักธุรกิจที่ ประสบความสำเร็จมีการกล่าวถึงสามก๊กในฐานะเครื่องมือทางการบริหารที่สามารถนำไปสู่การ ประสบความสำเร็จปรากฏการณ์เหล่านี้ได้สะท้อนให้เห็นการตีความด้วยทสามก๊กของสังคมไทย ในความหมายใหม่

จากปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นของตัวบทสามก๊กในสังคมไทยในอดีตจนถึงปัจจุบัน สามารถสรุปได้ว่าการเปลี่ยนแปลงการตีความตัวบทสามก๊กจากยุทธศาสตร์ทางการทหารไปสู่ยุทธศาสตร์ทางการบริหาร ที่สอดคล้องตามสถานการณ์เชิงโครงสร้างของสังคมที่เปลี่ยนแปลงจากการให้ความสำคัญกับระบบการเมืองการทหารมาสู่การให้ความสำคัญกับระบบเศรษฐกิจ

2. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยเชิงโครงสร้างที่มีผลต่อการเปลี่ยนวิถีแห่งการตีความเชิงยุทธศาสตร์ของตัวบทสามก๊กจากยุทธศาสตร์ทางการทหารมาสู่ยุทธศาสตร์การบริหารในสังคมไทยผลการศึกษาพบว่า

ปัจจัยเชิงโครงสร้างที่มีผลต่อการเปลี่ยนวิถีแห่งการตีความเชิงยุทธศาสตร์จากยุทธศาสตร์ทางการทหารสู่ยุทธศาสตร์ทางการบริหารของสังคมไทย ที่สำคัญ 3 ปัจจัยประกอบด้วย 1. การเปลี่ยนนโยบายความสัมพันธ์ไทย – จีน หลังพรรคคอมมิวนิสต์จีนล่มสลาย 2. การเปลี่ยนนโยบายสนามรบเป็นสนามการค้า และ 3. การเติบโตของกลุ่มนายทุนจีนภายในประเทศโดยมีรายละเอียดสรุปได้ดังนี้

ภายใต้การเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์โลกที่หันมาให้ความสำคัญกับระบบเศรษฐกิจการค้า แทนการใช้กำลังทหารหลังการสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2 ทำให้ประเทศมหาอำนาจหันมาให้ความสำคัญกับการพัฒนาระบบเศรษฐกิจ และการแข่งขันทางด้านการค้าการลงทุน แทนการพัฒนาด้านการทหารและการต่อสู้ด้วยกำลังอาวุธการเปลี่ยนแปลงในระบบโลกาภิวัตน์ดังกล่าวได้ส่งผลในภาพรวมต่อการตีความตัวบทสามก๊กในสังคมไทยที่แต่เดิมเป็นการตีความตัวบทสามก๊กภายใต้สถานการณ์เชิงโครงสร้างที่มุ่งเน้นการสู้รบ และการทำสงครามด้วยกำลังทางทหารมาสู่การตีความภายใต้สถานการณ์เชิงโครงสร้างที่มุ่งเน้นการแข่งขันทางเศรษฐกิจ การค้า แต่อย่างไรก็ดี นอกจากการเปลี่ยนแปลงของระบบโลกาภิวัตน์ที่ส่งผลต่อการตีความตัวบทสามก๊กในสังคมไทยดังกล่าวแล้ว ยังพบว่าการเปลี่ยนวิถีการตีความเชิงยุทธศาสตร์จากยุทธศาสตร์ทางการทหารสู่ยุทธศาสตร์ทางการบริหารของสังคมไทยเกิดจากปัจจัยที่สำคัญ 3 ประการ คือ

1. การเปลี่ยนนโยบายความสัมพันธ์ไทย – จีน หลังพรรคคอมมิวนิสต์จีนล่มสลาย

ภายหลังจากสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้ก่อให้เกิดความขัดแย้งจากอุดมการณ์การเมืองของมหาอำนาจเสรีนิยมกับสังคมนิยม และส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ โดยเฉพาะประเทศไทยและจีนเนื่องจากมีอุดมการณ์ทางการเมืองต่างกัน ปรากฏการณ์ดังกล่าวได้เกิดผลกระทบต่อความนิยมตัวบทสามก๊กมรดกทางวัฒนธรรมของจีนที่ไทยนำมาใช้เป็นตำรายุทธศาสตร์ทางการทหารในช่วงต้นรัตน โกสินทร์ โดยเฉพาะในช่วงที่ไทยหันไปร่วมมือกับสหรัฐอเมริกาเพื่อต่อต้านประเทศที่มีอุดมการณ์ทางการเมืองแบบสังคมนิยม เช่น จีน ทำให้ตัวบท

สามก๊กถูกลดบทบาทลง ด้วยนโยบายกีดกันสิ่งที่เป็นผลผลิตของประเทศคอมมิวนิสต์ พร้อมกับการถูกแทนที่ด้วยระบบการทหารสมัยใหม่แบบตะวันตกภายใต้การสนับสนุนของสหรัฐอเมริกา

ต่อมาหลังจากที่พรรคคอมมิวนิสต์จีนล่มสลาย ความสัมพันธ์ของไทยและจีนก็ได้มีการสถาปนาความสัมพันธ์อย่างเป็นทางการขึ้น ส่งผลให้ความนิยมของตัวบทสามก๊กกลับมาเป็นที่นิยมในสังคมไทยอีกครั้งดังจะเห็นได้จากความแพร่หลายของตัวบทสามก๊กในสังคมไทย เช่น งานแปลสามก๊ก ภาพยนตร์สามก๊ก งานเขียนประเภท How to หนังสือฟ็อกเก็ตบุ๊ก เป็นต้น ความแพร่หลายของตัวบทสามก๊กนั้นนอกจากจะมีรูปแบบที่หลากหลายดังที่ได้กล่าวมาแล้ว จะพบว่าการตีความตัวบทสามก๊กในสังคมไทยมีเนื้อหาและรูปแบบที่เปลี่ยนไปจากเดิม เช่น ตัวบทสามก๊กที่มีรูปแบบในทางการบริหาร การมีเนื้อหาสาระเพื่อเสียดสีการเมือง และเพื่อความบันเทิง แทนการมีรูปแบบและเนื้อหาเกี่ยวกับการทหาร

อาจกล่าวได้ว่าความแพร่หลายของตัวบทสามก๊กภายใต้สถานการณ์เชิงโครงสร้างทางสังคมมีพลวัต กล่าวคือ เมื่อไทยและจีนมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ตัวบทสามก๊กซึ่งเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของจีนก็จะได้รับความนิยมและแพร่หลายในสังคมไทย ขณะเดียวกันหากเมื่อใดที่ความสัมพันธ์ของไทยและจีนเป็นไปในทิศทางที่ไม่ดีก็จะส่งผลให้ความนิยมของตัวบทสามก๊กลดลง

2. การเปลี่ยนนโยบายสนาทรบเป็นสนาการค้า

ปัจจัยการเปลี่ยนวิถีการตีความเชิงยุทธศาสตร์ของตัวบทสามก๊กในสังคมไทยที่เป็นปัจจัยที่เกิดขึ้นภายในประเทศ ภายใต้ทิศทางการพัฒนาประเทศที่เน้นการพัฒนาระบบเศรษฐกิจการค้า แทนที่ระบบการทหาร ด้วยนโยบายการเปลี่ยนสนาทรบเป็นสนาการค้า ช่วงปี พ.ศ. 2530สมัยรัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณเป็นต้นมา การเปลี่ยนแนวทางการพัฒนาประเทศดังกล่าวได้ส่งผลต่อการตีความตัวบทสามก๊กในเชิงยุทธศาสตร์ของสังคมไทยด้วยการตีความที่สอดคล้องกับสถานการณ์เชิงโครงสร้างของสังคมที่เน้นการพัฒนาระบบเศรษฐกิจ ทำให้สามก๊กมีฐานะเป็นเครื่องมือในการนำไปสู่ความสำเร็จทางการบริหารธุรกิจ หรือที่เรียกว่ายุทธศาสตร์ทางการบริหารที่จะช่วยตอบสนองต่อการพัฒนาระบบเศรษฐกิจของประเทศในขณะนั้น

ช่วงที่มีการเปลี่ยนนโยบายเปลี่ยนสนาทรบเป็นสนาการค้า ถือเป็นช่วงเปลี่ยนผ่านการตีความตัวบทสามก๊กของสังคมไทย เนื่องจากในช่วงเวลาดังกล่าว เป็นช่วงที่ถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการเปลี่ยนการตีความสามก๊กในฐานะใหม่ทางการบริหาร เนื่องจากในช่วงดังกล่าวเป็นช่วงที่รัฐไทยต้องการเครื่องมือ หรือวิธีการที่จะนำไปสู่ความสำเร็จทางด้านเศรษฐกิจการค้าเป็นช่วงเวลาเดียวกันกับการนำเข้าตัวบทสามก๊กในฐานะที่เป็นกลยุทธ์ไปสู่ความสำเร็จทางเศรษฐกิจของประเทศตะวันออก เช่น ใต้หวัน ญี่ปุ่น ปრაการณณ์นี้จึงเป็นจุดเริ่มต้นให้สังคมไทยเกิดการรับรู้ต่อ

ฐานะของตัวบทสามก๊กในความหมายใหม่ที่เป็นยุทธศาสตร์ทางการบริหาร ภายใต้ทิศทางการพัฒนาประเทศที่มุ่งเน้นด้านเศรษฐกิจแทนด้านการทหาร

3. การเติบโตของกลุ่มนายทุนจีนภายในประเทศ

การเติบโตของกลุ่มนายทุนจีนภายในประเทศถือเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อการตีความสามก๊กในเชิงยุทธศาสตร์ของสังคมไทย หลังจากที่กลุ่มนายทุนจีนได้เข้ามามีบทบาททางการเมืองและเศรษฐกิจของไทย หลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 เราจะพบว่า การเติบโตของกลุ่มนายทุนจีนภายในประเทศมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างทางสังคมที่ให้ความสำคัญกับระบบเศรษฐกิจการค้าเป็นหลัก ดังจะเห็นได้จากกรณีที่กลุ่มนายทุนจีนเข้าไปมีบทบาททางการเมือง โดยเฉพาะการผลักดันทิศทางการพัฒนาประเทศ ภายใต้แนวโน้มนโยบายการเปลี่ยนสนามรบเป็นสนามการค้า ที่เอื้อให้กลุ่มนายทุนจีนเติบโต สามารถขยายกิจการของตนให้มีความก้าวหน้ามากขึ้นเป็นลำดับ

การขยายกิจการของกลุ่มนายทุนจีนจำเป็นต้องมีระบบการบริหารงานที่ทันสมัย เนื่องจากการบริหารกิจการของกลุ่มทุนจีนแต่เดิมนั้น ใช้การบริหารแบบครอบครัว แต่เมื่อสถานการณ์การแข่งขันทางเศรษฐกิจรุนแรงขึ้นทำให้กลุ่มทุนจีนต้องปรับระบบการบริหารงานให้มีความทันสมัย ด้วยการนำหลักการบริหารเชิงทฤษฎีของประเทศตะวันตกมาใช้ แต่อย่างไรก็ดีการบริหารภายใต้ทฤษฎีตะวันตกก็ไม่ใช่สิ่งที่คุ้นชินกับนายทุนจีนเพราะถือว่ายังเป็นสิ่งใหม่สำหรับชาวตะวันออก ดังนั้นการแสวงหากลยุทธ์ที่เป็นภูมิปัญญาตะวันออก เช่น สามก๊ก ซุนวู มาประยุกต์ใช้ในทางการบริหารจึงเป็นสิ่งที่สามารถทำความเข้าใจได้ง่ายกว่าทฤษฎีทางตะวันตก ประกอบกับในช่วงที่ผ่านมามาประเทศตะวันออกหลายประเทศก็ได้มีการนำกลยุทธ์สามก๊กไปปรับใช้กับการบริหารธุรกิจของตนจนประสบความสำเร็จ เช่น ญี่ปุ่น ไต้หวัน

เมื่อมีการนำกลยุทธ์จากสามก๊กไปปรับใช้ในทางการบริหารสามารถนำไปสู่ความสำเร็จได้ จึงส่งผลต่อการเปลี่ยนวิถีการตีความตัวบทสามก๊กในเชิงยุทธศาสตร์ของสังคมไทย ที่จากเดิมมีการตีความในฐานะเป็นยุทธศาสตร์ทางการทหาร ไปสู่ช่วงของการเปลี่ยนผ่าน เข้าสู่การเป็นยุทธศาสตร์ทางการบริหารอย่างเต็มตัวในช่วงปี พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา พร้อม ๆ กับการเติบโตของกลุ่มนายทุนจีนภายใต้ทิศทางการพัฒนาประเทศที่เน้นระบบเศรษฐกิจ

3. เพื่อศึกษาปฏิบัติการทางวาทกรรมของการตีความสามก๊กในเชิงยุทธศาสตร์ทางการบริหารของสังคมไทยปัจจุบัน ผลการศึกษาพบว่า

การปฏิบัติการทางวาทกรรมของการตีความสามก๊กในเชิงยุทธศาสตร์ทางการบริหารของสังคมไทย เป็นการปฏิบัติการที่อยู่ภายใต้อุดมการณ์ทุนนิยมเบื้องหลังตามลัทธิการจัดการนิยม ของทฤษฎียุทธศาสตร์การบริหารกระแสหลัก สำนักที่เน้นธุรกิจ ที่ให้ความสำคัญกับยุทธศาสตร์ในฐานะที่เป็นเครื่องมือเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จการมองยุทธศาสตร์แบบนี้ทำให้แนวคิดของ

ยุทธศาสตร์การบริหารจะถูกใช้เป็นเครื่องมือ และถูกรอบรับจากระบบต่าง ๆ ที่อยู่ในสังคมได้ เช่น ระบบทุนนิยม เป็นต้น (Paul et al, 2007, p. 8-12)

ความสอดคล้องระหว่างสถานการณ์เชิงโครงสร้างของการพัฒนาแบบทุนนิยมในสังคมไทย กับแนวคิดของยุทธศาสตร์การบริหารกระแสหลักเอื้อให้การตีความด้วยทสามก๊กในฐานะยุทธศาสตร์ทางการบริหารกลายเป็นเครื่องมือเพื่อการเอาชนะคู่แข่งทางการค้าที่สอดคล้องกับความต้องการของสมาชิกในสังคมที่แสวงหาเครื่องมือ วิธีการในการก้าวไปสู่เป้าหมายเพื่อการแสวงหากำไรการสะสมทุนภายใต้อุดมการณ์ทุนนิยมของสังคมขณะนั้นหรืออาจกล่าวได้ว่า อุดมการณ์ทุนนิยม เป็นอุดมการณ์เบื้องหลังของการตีความสามก๊กในฐานะยุทธศาสตร์ทางการบริหารของสังคมไทย

เป้าหมายของปฏิบัติการทางวาทกรรมจากการตีความสามก๊กในเชิงยุทธศาสตร์ทางการบริหารของสังคมไทยมีเป้าหมายเพื่อสร้างการยอมรับจากสังคมไทยต่อการประกอบธุรกิจของกลุ่มทุนจีนให้สามารถประกอบธุรกิจที่เป็นส่วนหนึ่งของระบบทุนนิยมได้อย่างชอบธรรมด้วยการใช้ตัวบทสามก๊กเป็นสื่อกลางในการสร้างการยอมรับ โดยชี้ให้เห็นถึงความสำเร็จจากการประยุกต์ใช้กลยุทธสามก๊กในการบริหารธุรกิจของกิจการต่าง ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ

อำนาจจากการวาทกรรมสามก๊กในฐานะยุทธศาสตร์ทางการบริหาร ภายใต้อุดมการณ์ทุนนิยมกลายเป็นความจริงที่ทำให้สังคมเกิดการยอมรับและมีการนำเอาวาทกรรมสามก๊กในฐานะยุทธศาสตร์ทางการบริหาร ไปใช้ในการดำรงชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะในทางการบริหารงาน ที่มีเป้าหมายเพื่อให้องค์กรธุรกิจของตนประสบความสำเร็จการวาทกรรมให้ด้วยทสามก๊กเปลี่ยนฐานะจากยุทธศาสตร์ทางการทหารมาสู่การมีฐานะเป็นยุทธศาสตร์ทางการบริหารเป็นปฏิบัติการทางวาทกรรมที่มีขบวนการขับเคลื่อนใน 2 รูปแบบ คือ ปฏิบัติการทางวาทกรรมด้วยวิธีการเขียน และปฏิบัติการทางวาทกรรมด้วยวิธีการพูด

1. ปฏิบัติการทางวาทกรรมด้วยวิธีการเขียนของด้วยทสามก๊กมีจุดเริ่มต้นปฏิบัติการวาทกรรม ด้วยการนำงานเขียนเกี่ยวกับสามก๊กในทางการบริหารของประเทศตะวันออกที่ประสบความสำเร็จมาเผยแพร่ในสังคมไทยจนเป็นที่นิยมอย่างแพร่หลาย นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2531 เป็นต้นมา โดยมีลักษณะสำคัญของงานเขียนใน 2 ประการคือ งานเขียนที่เป็นงานแปลหนังสือจากต่างประเทศ โดยเฉพาะประเทศตะวันออก และงานเขียนที่ผลิตขึ้นภายในประเทศ เช่น งานเขียนประเภท How to ฟ็อคเก็ตบุ๊ก งานวิจัย บทความในหนังสือพิมพ์ เป็นต้น

2. ปฏิบัติการทางวาทกรรมด้วยวิธีการพูด เป็นอีกรูปแบบหนึ่งที่ถูกนำมาใช้ในการขับเคลื่อนปฏิบัติการทางวาทกรรมสามก๊กในฐานะยุทธศาสตร์ทางการบริหาร ที่มีความชัดเจนตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา โดยการพูดจะเน้นใน 2 ลักษณะ คือ ลักษณะแรกเป็นการพูด โดยการ

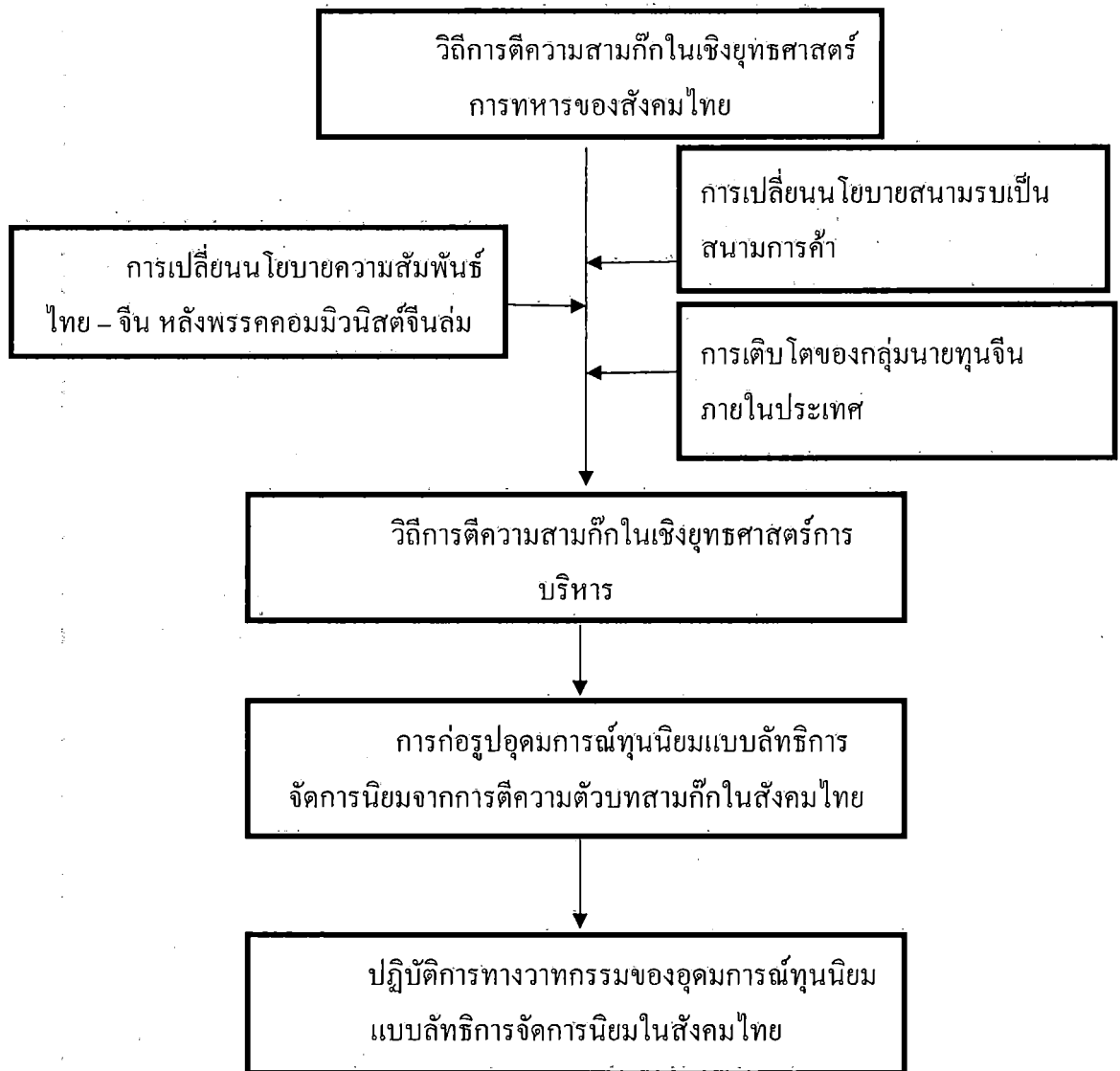
วิเคราะห์ผ่านสื่อกระแสหลัก เช่น ภาพยนตร์สามก๊กฉบับนักบริหาร ลักษณะที่สองเป็นการพูดผ่านเวทีทางวิชาการ และสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ในมิติทางการบริหาร

กลุ่มที่มีบทบาทในการขับเคลื่อนปฏิบัติการทางวาทกรรมสามก๊กในฐานะยุทธศาสตร์ทางการบริหารประกอบด้วยกลุ่มคน 2 กลุ่มคือ นักธุรกิจ และ นักเขียน

1. กลุ่มนักธุรกิจ เป็นกลุ่มที่มีบทบาทขับเคลื่อนวาทกรรมสามก๊กในฐานะยุทธศาสตร์ทางการบริหารโดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างความชอบธรรมในการประกอบธุรกิจที่เป็นส่วนหนึ่งของระบบทุนนิยม ด้วยการทำให้สังคมยอมรับการประกอบธุรกิจผ่านตัวบทสามก๊กในรูปแบบต่าง ๆ การเคลื่อนไหวของกลุ่มธุรกิจทุนนิยมในประเทศไทยที่เผยแพร่สามก๊กในทางการบริหารด้วยการเขียนหนังสือ วิเคราะห์ภาพยนตร์ การบรรยายในเวทีวิชาการ การเสวนา รวมทั้งการสนับสนุนการจัดพิมพ์หนังสือสามก๊กเพื่อแจกจ่ายตามสถาบันการศึกษา เป็นต้น

2. กลุ่มนักเขียน เป็นกลุ่มที่ผลิตงานเขียนเพื่อตอบสนองต่อกระบวนการผลิตของอุดมการณ์ทุนนิยม งานเขียนเกี่ยวกับสามก๊กเป็นงานเขียนที่ได้รับความนิยมทำให้ผู้ประกอบการ นักเขียนจึงผลิตงานเหล่านี้เพื่อตอบสนองความต้องการของสังคม งานเขียนที่เกิดขึ้นนั้นมีอิทธิพลชี้นำสังคมไทย ทำให้ผู้คนในสังคมไทยให้ความสำคัญกับสามก๊กในฐานะที่เป็นยุทธศาสตร์ทางการบริหารเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จภายใต้บริบทเชิงโครงสร้างทางสังคมที่มุ่งเน้นการแข่งขันทางการค้า การลงทุน ของระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมที่เร่งรัดกระบวนการสะสมทุน

การตีความตัวบทสามก๊กในฐานะยุทธศาสตร์ทางการบริหารของสังคมไทย ถูกต่อต้านจากผู้ที่มีมุมมองต่าง ด้วยความพยายามในการที่จะถ่ายทอดความคิดเกี่ยวกับสามก๊กในแง่ที่อยู่ตรงข้ามกับการมีฐานะเป็นยุทธศาสตร์ทางการบริหารให้สังคมเกิดการยอมรับ เช่น ความพยายามในการนำสามก๊กกลับมาสู่การเป็นยุทธศาสตร์ทางการทหาร ด้วยการประยุกต์สามก๊กกับระบบการทหารสมัยใหม่ผ่านงานเขียนในเรื่อง สามก๊ก ฉบับเสนาธิการทหาร การต่อต้านอุดมการณ์ทุนนิยมต่างชาติที่เข้ามาในประเทศไทย ด้วยการเขียนหนังสือ สามก๊ก ฉบับคนขายชาติ และการเตือนสติผู้อ่านสามก๊กอย่างไม่ไต่ตรงให้ได้อาจเกิดผลเสียมากกว่าผลดีในงานเขียน อย่างเชืงซุนวู อย่างซุสามก๊ก เป็นต้นอย่างไรก็ดีตัวบทที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อทำหน้าที่ต่อต้านการตีความสามก๊กในทางการบริหาร ไม่ได้ได้รับความนิยมหากเปรียบเทียบกับการตีความตัวบทสามก๊กของสังคมไทยที่มีฐานะเป็นยุทธศาสตร์ทางการบริหาร ทำให้ท้ายที่สุดแล้ววาทกรรมตัวบทสามก๊กในฐานะยุทธศาสตร์ทางการบริหาร จึงกลายเป็นวาทกรรมหลักที่สังคมไทยให้การยอมรับจากการสรุปรวบยอดผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์การวิจัยผู้วิจัยสามารถนำมาสรุปเป็นทฤษฎีติดพื้นดิน (Grounded theory) ได้ดังรูป

ภาพที่ 8-1 ทฤษฎีคิดพื้นดินของวิธีกาการค้าความเชิงยุทธศาสตร์ของตัวบทสามัคคีในสังคมไทย

จากภาพที่ 8-1 ทฤษฎีคิดพื้นดินที่แสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนวิธีกาการค้าความในเชิงยุทธศาสตร์ของตัวบทสามัคคีของสังคมไทยชี้ให้เห็นว่าการตีความด้วยสามัคคีในเชิงยุทธศาสตร์ทางการทหารของสังคมไทยเกิดขึ้นในช่วงที่สถานการณ์เชิงโครงสร้างของรัฐไทยต้องเผชิญต่อการสู้รบกับประเทศเพื่อนบ้าน แต่ต่อมาเมื่อบริบทเชิงโครงสร้างของสังคมไทยเปลี่ยนไปด้วยสาเหตุที่ประกอบด้วย การเปลี่ยนนโยบายความสัมพันธ์ไทย - จีน หลังพรรคคอมมิวนิสต์จีนล่มสลาย การเปลี่ยนนโยบายสนามรบเป็นสนามการค้า และการเติบโตของกลุ่มนายทุนจีนภายในประเทศ สาเหตุดังกล่าวนี้ได้ส่งผลต่อการเปลี่ยนวิธีกาการค้าความด้วยสามัคคีของสังคมไทยไปสู่การตีความด้วยสามัคคีใหม่ในเชิงยุทธศาสตร์การบริหาร การตีความด้วยสามัคคีในเชิงยุทธศาสตร์ทางการ

บริหารนั้น เราจะพบว่าเป็นการตีความภายใต้อุดมการณ์ทุนนิยมแบบลัทธิการจัดการนิยมที่มีการขับเคลื่อนให้สังคมเกิดการยอมรับการตีความสามก๊กในเชิงยุทธศาสตร์ทางการบริหาร ด้วยปฏิบัติการทางวาทกรรมในรูปแบบต่าง ๆ

การอภิปรายผล

จากผลการศึกษาเรื่องการเปลี่ยนวิถีแห่งการตีความในเชิงยุทธศาสตร์ของตัวบทสามก๊กในสังคมไทย ที่ผู้วิจัยสรุปมาเป็นทฤษฎีติดพื้นที่ตามรูปที่ 8.1 เมื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบกับองค์ความรู้เกี่ยวกับการตีความสามก๊กที่มีอยู่เดิมในสังคมไทย สามารถสรุปได้ว่า

ผลการศึกษาได้พัฒนาองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับการตีความตัวบทสามก๊กในสังคมไทย กล่าวคือ องค์ความรู้ในการตีความสามก๊กของสังคมไทยแต่เดิมนั้น เป็นการตีความสามก๊กในวิถียุทธศาสตร์ทางการทหารภายใต้บริบทเชิงโครงสร้างของสังคมที่ให้ความสำคัญกับการทำสงคราม การทำการรบ แต่ผลการศึกษาจากคุษฎีนิพนธ์เล่มนี้ชี้ให้เห็นว่าวิถีการตีความตัวบทสามก๊กของสังคมไทยมีรูปแบบใหม่ในลักษณะที่เป็นยุทธศาสตร์ทางการบริหาร ดังจะเห็นได้จากงานการตีความสามก๊กของสังคมไทยที่ผ่านมา เช่น การศึกษาทางวิชาการ เรื่อง สามก๊กกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์: กรณีศึกษากองทัพ โจโจ ของพีรวิทย์ พงศ์สุรชีวิน (2545) หรืองานของกฤษณ์ รัตนศิริ (2549) ได้ศึกษาเรื่องเทคนิคการบริหารจัดการองค์การ: กรณีศึกษาเทคนิคของ โจ โจเป็นต้น การเปลี่ยนวิถีการตีความสามก๊กรูปแบบใหม่ในลักษณะยุทธศาสตร์ทางการบริหารนั้น เกิดขึ้นภายใต้สถานการณ์ทางสังคมที่มุ่งเน้นและให้ความสำคัญระบบเศรษฐกิจการค้า การลงทุน ดังนั้นเราจะพบว่า การพัฒนาองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับการตีความตัวบทสามก๊กของสังคมไทยเป็นการพัฒนาองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นภายใต้กระแสการเปลี่ยนแปลงของบริบทเชิงโครงสร้างทางสังคมไทยในช่วงเวลาต่าง ๆ

จากวิถีการตีความตัวบทสามก๊กในสังคมไทยที่เปลี่ยนจากการทหารมาเป็นการบริหาร นั้นยังก่อให้เกิดการเปลี่ยนนัยเชิงทฤษฎียุทธศาสตร์ จากทฤษฎียุทธศาสตร์ทางการทหารมาสู่ยุทธศาสตร์ทางการบริหาร ดังจะพบได้จากงานของ Nutt and Backoff (1992, p. 56) ได้อธิบายแนวคิดการบริหารเชิงยุทธศาสตร์ไว้ว่ามีพื้นฐานจากการนำแนวคิดของกองทัพหรือที่รู้จักกันว่าเป็นยุทธศาสตร์ที่ใช้สำหรับการทหาร ที่กำหนดขึ้นเพื่อมุ่งแสวงหาวิธีการเอาชนะในการรบ การทำสงครามต่อมาภาคเอกชนได้นำแนวคิดการบริหารงานเชิงยุทธศาสตร์มาประยุกต์ใช้เพื่อการบริหารงานให้บรรลุเป้าหมายในทางธุรกิจ ที่เป็นไปในทิศทางเดียวกับผลการศึกษาที่พบว่า การตีความสามก๊กในเชิงยุทธศาสตร์ของสังคมไทย มีพัฒนาการมาจากการตีความในเชิงยุทธศาสตร์ทางการทหาร หรือในความหมายที่เป็นเครื่องมือการเอาชนะทางการทหารมาสู่การเอาชนะทางการ

บริหารที่นำมาใช้บริหารงานกับองค์กรธุรกิจที่มีเป้าหมายเพื่อเอาชนะในทางเศรษฐกิจ การค้า การลงทุนสำหรับพัฒนาการของการตีความในเชิงยุทธศาสตร์ดังกล่าวนั้นเป็นการเกิดขึ้นภายใต้อิทธิพลของสถานการณ์เชิงโครงสร้างของสังคมในแต่ละช่วงเวลา

หากพิจารณาจากการเปลี่ยนนัยเชิงทฤษฎีจากทฤษฎียุทธศาสตร์ทางการทหารมาสู่ทฤษฎียุทธศาสตร์ทางการบริหาร เราจะพบว่าทฤษฎีดังกล่าวเป็นทฤษฎีเชิงยุทธศาสตร์การบริหารที่สอดคล้องกับทฤษฎีการบริหารสำนักที่เน้นธุรกิจ (Business school) ถือว่าเป็นทฤษฎียุทธศาสตร์การบริหารกระแสหลัก (Mainstream strategy management) ที่มองว่ายุทธศาสตร์การบริหารในปัจจุบันนั้นมีลักษณะที่เรียกว่า เป็นเครื่องมือ วิธีการในการบรรลุเป้าหมายทางธุรกิจ ภายใต้ลัทธิการจัดการนิยม ซึ่งเป็นแนวคิดหนึ่งที่มุ่งตอบสนองต่ออุดมการณ์ทุนนิยม (Ralph, 1969)

นอกจากนี้ ทฤษฎียุทธศาสตร์การบริหาร สำนักที่เน้นธุรกิจได้มีอิทธิพลต่อการตีความตัวบทสามก๊กเชิงยุทธศาสตร์ในสังคมไทยที่สำคัญ 2 นัยยะ คือ

นัยยะแรก การตีความเป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์ พบว่า ฐานคิดทางยุทธศาสตร์ถูกตีความภายใต้เป้าหมายการเอาชนะทางการรบ มาสู่การตีความภายใต้เป้าหมายของยุทธศาสตร์เพื่อนำไปใช้เอาชนะทางธุรกิจการค้า มุ่งสร้างผลกำไร การสะสมทุนและความร่ำรวยทางธุรกิจที่เป็นเป้าหมายที่ตอบสนองอุดมการณ์ทุนนิยม

นัยยะที่สองกิจกรรมเชิงยุทธศาสตร์ พบว่า ฐานคิดในเรื่องของกิจกรรมเชิงยุทธศาสตร์มีการเปลี่ยนจาก กิจกรรม วิธีการทางการรบ ด้วยการใช้กลยุทธ์ต่าง ๆ เพื่อให้สำเร็จตามเป้าหมายการเอาชนะทางการรบ มาสู่การเปลี่ยนฐานคิดในการตีความกิจกรรมทางยุทธศาสตร์เป็น กิจกรรมวิธีการเอาชนะทางธุรกิจการค้าด้วยการหาตำแหน่ง สถานะขององค์กร และสินค้าหรือบริการให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของการแข่งขัน ในสถานการณ์เชิงโครงสร้างที่มุ่งเน้นด้านเศรษฐกิจเพื่อบรรลุเป้าหมายในการเอาชนะทางธุรกิจการค้า ที่มุ่งสร้างผลกำไร ความร่ำรวยทางธุรกิจ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากปรากฏการณ์ของผลการศึกษาการเปลี่ยนวิถีแห่งการตีความเชิงยุทธศาสตร์ของตัวบทสามก๊กในสังคมไทยได้สะท้อนให้เห็นปรากฏการณ์บางอย่างที่เกิดขึ้นในบริบทของสังคมไทย ผู้ศึกษาจึงได้นำมาเป็นฐานในการกำหนดเป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบายดังนี้

1. การพัฒนาทุนนิยมจะเกิดการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมที่ถูกขับเคลื่อนโดยประเทศตะวันตกมาเป็นประเทศตะวันออกมากขึ้น ดังผลการศึกษาที่พบว่า ในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ประเทศไทยได้รับอิทธิพลการพัฒนาภายใต้การครอบงำของทุนนิยมตะวันตก จากประเทศสหรัฐอเมริกา พร้อมกับการคิดค้นประเทศตะวันออก อย่าง เช่น จีนด้วยเหตุผลในเรื่องความ

แตกต่างทางอุดมการณ์ทางการเมือง แต่ต่อมาไทยได้หันไปสถาปนาความสัมพันธ์กับจีนอย่างเป็นทางการทำให้จีนกลับเข้ามามีบทบาทต่อไทยภายใต้การพัฒนาเศรษฐกิจแบบทุนนิยมตะวันออกที่เติบโตได้ดีกว่าทุนนิยมตะวันตก เนื่องจากมีความสอดคล้องกันในเชิงวัฒนธรรมจากปรากฏการณ์ดังกล่าวผู้วิจัยจึงได้เสนอแนวทางให้กับภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในการเตรียมความพร้อมรับมือการพัฒนาทุนนิยมจากตะวันออก ดังนี้

1.1 บทบาทรัฐไทย ควรกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศให้ชัดเจน โดยเฉพาะการวางตำแหน่ง (Position) ของไทยว่าจะมีบทบาทอย่างไรในทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ภายใต้การพัฒนาทุนนิยมบนกระแสของบูรพาภิวัตน์เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

1.2 บทบาทภาควิชาการควรมีการศึกษาแนวโน้มสถานการณ์การพัฒนาทุนนิยมของประเทศตะวันออก ที่อาจส่งผลกระทบต่อรัฐไทยทั้งในเชิงบวก และเชิงลบ เพื่อเป็นแนวทางให้กับรัฐบาลในการกำหนดนโยบายต่อไป

2. บทบาทการวางแผนเชิงยุทธศาสตร์ของพัฒนาประเทศในอนาคตจะอยู่ภายใต้อิทธิพลของกลุ่มทุนจีนภายในประเทศมากขึ้น จากผลการศึกษาจะพบว่า กลุ่มทุนจีนได้เข้ามามีบทบาททางด้านการเมือง และเศรษฐกิจต่อรัฐไทยในช่วงหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 และเข้ามามีบทบาททางด้านวัฒนธรรมในช่วงปี พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา จึงสะท้อนให้เห็นว่าปัจจุบันกลุ่มทุนจีนได้เข้ามามีอิทธิพลต่อสังคมไทยในทุกมิติ สถานการณ์ดังกล่าวเป็นสัญญาณที่ชี้ให้เห็นถึงแนวโน้มของภัยคุกคามด้านความมั่นคงอีกรูปแบบหนึ่งที่รัฐไทยต้องให้ความสำคัญ จากปรากฏการณ์ดังกล่าวผู้ศึกษาจึงได้เสนอเป็นข้อเสนอในเชิงนโยบายไว้ดังนี้

2.1 การกำหนดนโยบายด้านการต่างประเทศบนหลักความสมดุล (Win Win) การเข้ามามีบทบาทวางแผนเชิงยุทธศาสตร์ของการพัฒนาประเทศของกลุ่มทุนจีนจะทำให้เห็นนโยบายการพัฒนาของประเทศส่วนใหญ่เป็นไปเพื่อการตอบสนองต่อผลประโยชน์ของกลุ่มทุนจีนเป็นหลัก และในระยะยาวมีแนวโน้มที่จะสร้างความไม่พอใจต่อกลุ่มทุนตะวันตก และส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ที่นำมาซึ่งปัญหาในมิติต่าง ๆ เช่น การเมืองความมั่นคง และเศรษฐกิจ เป็นต้น ดังนั้นรัฐไทยควรมีนโยบายด้านการต่างประเทศที่รักษาสมดุลของผลประโยชน์ระหว่างประเทศ เพื่อป้องกันความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นหากให้น้ำหนักกับประเทศใดประเทศหนึ่งมากเกินไป

2.2 การกำหนดนโยบายภายในประเทศเพื่อควบคุมการเข้าใช้ทรัพยากร การเข้าถึงทรัพยากรของกลุ่มทุนจีนขนาดใหญ่ที่เข้ามามีบทบาทลงทุนในท้องถิ่นทำชุมชนท้องถิ่นต้องประสบกับปัญหาต่าง ๆ เช่น ปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากร อันเป็นผลมาจากการพัฒนาแบบอุตสาหกรรมที่มุ่งสะสมทุน และในอนาคตมีแนวโน้มที่จะขยายวงกว้างมากขึ้น

ดังนั้นจึงรัฐควรมีมาตรการควบคุมการเข้าถึงทรัพยากรให้เกิดความเสมอภาค บนพื้นฐานการให้ความสำคัญกับสิทธิชุมชนเป็นลำดับแรก

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. จากการศึกษาในคุณฐิติพนธ์นี้ให้ความสำคัญในมิติเชิงโครงสร้าง (Structure) เป็นหลัก แต่มีข้อจำกัดที่ไม่สามารถวิเคราะห์ในเชิงของผู้กระทำการ (Actor) ได้อย่างชัดเจนผู้วิจัยจึงเห็นว่าการศึกษารังต่อไปควรวิเคราะห์ให้เห็นถึงกลุ่มที่ทำการเคลื่อนไหวขับเคลื่อนอุดมการณ์ทุนนิยมผ่านตัวบทสามก๊ก โดยชี้ให้เห็นถึงเป้าหมาย กระบวนการก่อรูป การเผยแพร่ และการสนับสนุน การปฏิบัติการทางวาทกรรมสามก๊กในฐานะยุทธศาสตร์ทางการบริหาร

2. จากการศึกษาในคุณฐิติพนธ์นี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพที่เน้นการวิเคราะห์เนื้อหาเชื่อมโยงกับบริบทเชิงประวัติศาสตร์ ดังนั้นเพื่อให้เกิดการศึกษาเกี่ยวกับตัวบทสามก๊กของสังคมไทยอย่างรอบด้าน ควรมีการศึกษาในเชิงสำรวจกลุ่มนักธุรกิจไทยสมัยใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มนักธุรกิจที่มีเชื้อสายจีน เพื่อวิเคราะห์เกี่ยวกับการตีความและการประยุกต์สามก๊กสำหรับการดำเนินธุรกิจ

3. วรรณกรรมสามก๊กนับได้ว่าเป็นวัฒนธรรมตะวันออกที่มีอิทธิพลต่อประเทศทั่วโลก แต่จากผลการศึกษาในคุณฐิติพนธ์นี้ได้ชี้ให้เห็นถึงวิธีการเปลี่ยนรูปแบบการตีความของตัวบทสามก๊กที่ศึกษาเฉพาะกรณีของสังคมไทย ดังนั้นควรมีการศึกษาวิถิการตีความสามก๊กในต่างประเทศที่ได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมสามก๊ก โดยเฉพาะในกลุ่มประเทศเอเชีย และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

บรรณานุกรม

- กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการกองทัพไทย. (2551). *การพัฒนาความมั่นคงแห่งชาติ*. กรุงเทพฯ: กองบัญชาการกองทัพไทย.
- กฤษณ์ รัตนศิริ. (2549). *เทคนิคการบริหารจัดการองค์การ: กรณีศึกษาเทคนิคของ โจ โท*. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กฤษดาวรรณ หงส์ลดารมภ์ และจันทิมา เอี่ยมานนท์. (2549). *มองสังคมผ่านวาทกรรม*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กาญจนา แก้วเทพ และสมสุข หินวิมาน. (2551). *สายธารแห่งนักคิดทฤษฎี เศรษฐศาสตร์การเมือง กับสื่อสารศึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กาญจนา แก้วเทพ. (2550). *อุดมการณ์: แนวคิดและการวิเคราะห์ในมรรควิธีเศรษฐศาสตร์การเมือง*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กาญจนา นาคสกุล. (2557). *ยุทธศาสตร์-ยุทธวิธี*. เข้าถึงได้จาก <http://www.royin.go.th/th/knowledge/detail.php?ID=206>
- กำจร หลุยยะพงศ์ และคณะ. (2550). *สังคมไทยในพุทธศักราช 2520-2547 โดยสังเขป*. วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 3(1), 77-79.
- เกรก เจ.เรย์โนลด์ส. (2550). *เข้าสู่วุ่นศึก ศักดินา ปัญญาชน และคนสามัญ*. กรุงเทพฯ: โอเอสพรีนติ้งเฮาส์.
- จักษ์ พันธุ์ชูเพชร. (ม.ป.ป.). *มิเชล ฟูโกต์: วาทกรรมและปฏิบัติการ กรอบคิดว่าด้วยเรื่อง อำนาจ ตามแนวคิดของมิเชล ฟูโกต์*. ม.ป.ท.
- จักรกฤษณ์ ดวงพัตรา. (ม.ป.ป.). *บทแนะนำหนังสือ: เบ้งเฮ็กผู้ถูกกลืนทั้งเป็น*. ม.ป.ป.,
- จิตรกร โพธิ์งาม. (2549). *วาทกรรมเรื่องเขื่อนปากมูล*. วิทยานิพนธ์ปริญญาตรีบัณฑิต, สาขาวิชาโทศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- จิราวุฒันน์ สวัสดิ์นะที และวัน ปิง ไท. (2556). *เหลี่ยมหลังแลหน้า 37 ปีความสัมพันธ์ไทย-จีน: มุมมองทฤษฎีสรรคส์สร้างนิยม -จากมิตรเป็นศัตรูจากศัตรูสู่มิตร*. *Veridian E-Journal*, 6(1), 95-106.
- จุลชีพ ชินวรรณโณ. (2546). *ความมั่นคงในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในศตวรรษที่ 21: ประเทศไทยกับแนวคิดทางยุทธศาสตร์และความมั่นคงจากอดีตถึงปัจจุบัน*. กรุงเทพฯ: สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ.

- เจริญ วรชนะสิน. (2540). *สามก๊ก ฉบับนักบริหาร*. ม.ป.ท.
- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. (2541). *ลัทธิเศรษฐกิจการเมือง*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เฉลิมศักดิ์ น้อยศรี. (2544). *สามก๊ก: ตำนานการเมือง การปกครอง*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชารัฐศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ชาคริต ชาณูจิตปรีชา. (ม.ป.ป.). *องค์การและการจัดการคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร*. ม.ป.ท.
- ชานนท์ วัชรสุกณี. (2541). *สามก๊กกับการบริหารงานบุคคล: กรณีศึกษากองทัพเล่าปี*. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชาติชาย ชุณหะวัณ. (2542). *ประเทศไทยในบรรยากาศระหว่างประเทศที่กำลังเปลี่ยนแปลง*. กรุงเทพฯ: ชาราน์ตรการพิมพ์.
- ไชยรัตน์ เจริญสิน โอปาร. (2538). *วาทกรรมการพัฒนา เอกสารงานวิจัยเรื่อง วาทกรรมการพัฒนา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ไชยรัตน์ เจริญสิน โอปาร. (2551). *ภาษากับการเมือง/ความเป็นการเมือง*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ไชยรัตน์ เจริญสิน โอปาร. (2543). *อำนาจ ความรู้ ความจริง เอกลักษณะ และความเป็นอื่น* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: เคล็ดไทย.
- ไชยรัตน์ เจริญสิน โอปาร. (2544). *รัฐศาสตร์แนววิพากษ์* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ชัยยนต์ ประดิษฐศิลป์. (ม.ป.ป.). *ปฏิบัติการวิจัยทางสังคม*. จันทบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- ชัยยนต์ ประดิษฐศิลป์. (2555). *วิธีวิทยาการวิจัยทางสังคม*. จันทบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- ชัยยนต์ ประดิษฐศิลป์. (2533). *เศรษฐศาสตร์การเมืองว่าด้วยการวางแผนครอบครัวของไทย : ศึกษาจากกระบวนการนโยบาย*. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชารัฐศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ชัยยนต์ ประดิษฐศิลป์. (2542). *เศรษฐศาสตร์การเมืองว่าด้วยการวางแผนครอบครัวของไทย*. กรุงเทพฯ: ต้นตำรับ.
- ไชยยนต์ ไชยพร. (2537). Hermeneutic: ศาสตร์แห่งการตีความ. *วารสารอักษรศาสตร์*, 26, 15-17.

- ชูชัย สมิทธิไกร. (2550). *การสรรหา การคัดเลือกและการประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากร* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: วิ.พรินท์ (1991).
- ชิลวี สอดลิ่งก้า. (2537). *การเมืองการปกครองไทย เล่ม 1 ประมวลเหตุการณ์สำคัญทางการเมืองการปกครองไทย พ.ศ. 2475 – 2540*. กรุงเทพฯ: ภูมิบัณฑิต.
- ณัฐพันธ์ เขจรนนท์. (2546). *การจัดการทรัพยากรมนุษย์*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- ณัฐพร พานโพธิ์ทอง. (2556). *วาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ตามแนวภาษาศาสตร์: แนวคิดและการนำมาศึกษาวาทกรรมในภาษาไทย*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ดำรงราชานุภาพ. สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยา. (2547). *ตำนานหนังสือสามก๊ก*. กรุงเทพฯ: ดอกหญ้า.
- ถาวร สิกขโกศล. (2555). *รายการตอบโจทย์ ที่นี้ Thai PBS ตอน อ่านสามก๊ก อ่านสังคมไทย*. ม.ป.ท. _____ (2557, 14 พฤษภาคม). สัมภาษณ์,
- ทวีศักดิ์ สุทกวาทีน. (2551). *การจัดการทรัพยากรมนุษย์เชิงกลยุทธ์*. กรุงเทพฯ: ทีพีเอ็น เพรส.
- ทองแถม นาถจำนง. (2555). *กลยุทธ์สามก๊ก หลักการบริหารสำหรับผู้ชนะในทุกสถานการณ์* (พิมพ์ครั้งที่ 15). กรุงเทพฯ: ศรีปัญญา.
- ทองแถม นาถจำนง. (2533). *กลยุทธ์สามก๊ก คัมภีร์บริหารในภาวะสงคราม* (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: ดอกหญ้า. _____ (2557, 15 มิถุนายน). สัมภาษณ์.
- ทศ ฅณนาพร และ อนันท์ ชินบุตร, พ.ท. (2555). *The Best CEOs คัมภีร์สร้าง มีอาชีพ และ เพิ่มความสุข ในองค์กร ของ เดอะ เบสท์ ซี อี โอ*. กรุงเทพฯ: แอ๊ปเปิ้ลบุ๊ก.
- ธงชัย สันติวงษ์. (2544). *การบริหารเชิงกลยุทธ์*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- ธงชัย สันติวงษ์. (2535). *องค์การและการบริหาร* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- ธงชัย วงศ์ชัยสุวรรณ. (2540). *วิทยาการบริหาร สำหรับนักบริหารมืออาชีพในยุคโลกาภิวัตน์*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ธงชัย วินิจจะกุล. (2534). *วิธีการศึกษาประวัติศาสตร์ แบบวงศาวิทยา*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ธนชัย ขมจินดา. (2548). *แนวคิดและหลักการบริหารเชิงกลยุทธ์*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาชิราช.
- ธนวัฒน์ ทรัพย์ไพบูลย์. (2543). *เรือชีวิตเจ้าสัวเสือคัมภีร์ตระกูลลำชา*. กรุงเทพฯ: กรุงเทพธุรกิจ.

- ชเนศ วงศ์ยานนาวา. (2532). *การวิเคราะห์ข้อบกพร่อง (subject) ที่ไร้ทฤษฎี ทฤษฎีที่ว่าด้วยอำนาจของ
มิเชล ฟูโก*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ชิตารัตน์ มูลลา. (2556). การสื่อสารและการผลิตซ้ำเพื่อสืบทอดอุดมการณ์ผ่าน หนังสือฮาวทู.
วารสารบรรณศาสตร์ มศว, 6 (2), 95.
- นฤพนธ์ ดั่งวิเศษ. (2556). *Hermeneutics*. เข้าถึงจาก <http://www.sac.or.th>.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2542). *การเมืองไทยสมัยพระเจ้ากรุงธนบุรี* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: มติชน.
- บุญศักดิ์ แสงระวี. (2535). *บริหารงานด้วยกลยุทธ์สามก๊ก*. กรุงเทพฯ: สารมวลชน.
- บุรชัย ศิริมหาสาร. (2551). *การจัดการความรู้สู่องค์กรอัจฉริยะ*. เข้าถึงได้จาก [http://www.dol.go.
th/KM/articles/articles.html](http://www.dol.go.th/KM/articles/articles.html)
- ปกรณ์ สิงห์สุริยา. (2551). *ภาษา ความหมาย ความ (ไม่) จริง: วิดเกนสไตน์ แคริดา เฮอร์มานูติกส์
และการปรับใช้ในวิชาการศึกษาทั่วไป*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ หัวหมาก.
- ประสิทธิ์ ฅกาจธรรม. (2557, 29 กรกฎาคม). สัมภาษณ์.
- ปิยพงษ์ แจ่มแจ่ม. (2546). *บทบาทของใจโง่กับความคิดทางการเมืองของมาคิอา เวลลี*.
วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชารัฐศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัย
รามคำแหง.
- เปี่ยมศักดิ์ คุณากรประทีป. (2546). *สามก๊กสร้างเก้าเก้าใหม่ ตอน ยอดกลยุทธ์พลิกวิกฤติสู่
ความสำเร็จ*. กรุงเทพฯ: กู๊ดโกวี่ง.
- เปี่ยมศักดิ์ คุณากรประทีป. (2551). *CEO ในสามก๊ก*. กรุงเทพฯ: คุณธรรม.
- เปี่ยมศักดิ์ คุณากรประทีป. (2552). *ขงเบ้งชี้ทางรวย*. กรุงเทพฯ: คุณธรรม.
- เปี่ยมศักดิ์ คุณากรประทีป. (2557, 28 กรกฎาคม). สัมภาษณ์.
- เปี่ยมศักดิ์ คุณากรประทีป. (2557, 3 ตุลาคม). สัมภาษณ์.
- ผาสุก พงษ์ไพจิตร และคริสเบเคอร์. (2539). *เศรษฐกิจการเมืองไทยสมัยกรุงเทพ*. เชียงใหม่:
ตรีศวิน (ซีลค์เวอร์มบุคส์).
- พนารัช ปรีดากรณ์ และนเรศน์ วงศ์สุวรรณ. (2552). เศรษฐกิจพอเพียง: การเปิดพื้นที่โดยการ
วิเคราะห์วาทกรรม. *วารสารทางวิชาการ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย*, 29(3), 223.
- พะยอม วงศ์สารศรี. (2538). *การบริหารทรัพยากรมนุษย์* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: สถาบัน
ราชภัฏสวนดุสิต.
- พรธณี บัวเล็ก. (2543). *วิเคราะห์นายทุนธนาคารพาณิชย์ไทย พ.ศ. 2475-2516*. กรุงเทพฯ:
สร้างสรรค์.
- พิชาย รัตนดิถ ฅ ฅ ฅ. (2552). *องค์การการบริหารจัดการ*. กรุงเทพฯ: ชง ปิยอนต์บุ๊ค.

- พิทยา บวรวัฒนา. (2545). *รัฐประศาสนศาสตร์: ทฤษฎีและแนวการศึกษา (ค.ศ. 1887-ค.ศ. 1970) และ (ค.ศ. 1970-1980)*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิศุทธิ อัครพิพัฒน์กุล. (2543). *การเมืองในวรรณกรรมสามก๊ก*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชารัฐศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- พีรวิทย์ พงศ์สุรชีวิต. (2545). *สามก๊กกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์: กรณีศึกษากองทัพโจโฉ*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไพบุลย์ โพธิ์สุวรรณ. (2551). *ยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่นสู่ผลสัมฤทธิ์: กรณีศึกษาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย*. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชารัฐศาสตร์, คณะรัฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ไพศาล พีชมงคล. (2557, 3 พฤษภาคม). สัมภาษณ์.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (2557). *การจัดการความรู้ในหัวข้อการบริหารเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic Management)*. เข้าถึงได้จาก <http://www.stou.ac.th/knowledgemanagement>.
- มานิตย์ รัตนสุวรรณ. (2557, 6 พฤษภาคม). สัมภาษณ์.
- ยุวดี ศรีธรรมรัฐ. (2541). *การบริหารงานบุคคลในภาครัฐกิจ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- รีนฤทัย สัจจพันธุ์. (2534). *วรรณคดีไทยสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นที่ได้รับอิทธิพลจากวรรณคดีต่างประเทศ*. *วารสารภาษาไทยและวัฒนธรรมไทย*, 17(5), 3.
- เรื่อง วิทยาคม. (2556). *สามก๊ก ฉบับคนขายชาติ*. <http://www.manager.co.th/Home/samkok.asp>.
- รังสรรค์ ชนะพรพันธ์. (2532). *กระบวนการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจในประเทศไทย: บทวิเคราะห์เชิงประวัติศาสตร์เศรษฐกิจการเมือง พ.ศ. 2475 – 2530*. กรุงเทพฯ: สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย.
- ลิขิต ชีรวะดิน. (2549). *การเมืองการปกครองไทย (พิมพ์ครั้งที่ 7)*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วรพล พรหมิกบุตร. (2530). *นัยสำคัญของความช่วยเหลือต่างประเทศต่อการพัฒนาสังคมไทย ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วรยุทธ ศรีวรกุล. (ม.ป.ป.). *รู้เขา-รู้เรา: วิธีคิดแบบตะวันออกและตะวันตก*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ.
- วริญญา คล้ายบัว. (2554). *ผู้นำทางการเมืองเชิงอุดมคติในวรรณคดีสามก๊ก: วิเคราะห์ภาวะผู้นำของขงเบ้ง*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชารัฐศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

- วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร (2554). *คู่มือพัฒนายุทธศาสตร์ชาติ*. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยป้องกัน
ราชอาณาจักร.
- วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. (2553). *แนวคิดหรือความหมายของยุทธศาสตร์และการบริหาร
ยุทธศาสตร์*. ม.ป.ท.
- วิโรจน์ ตั้งวาณิชย์. (2555). *รายการตอบโจทย์ ที่นี้ Thai PBS ตอน อ่านสามก๊ก อ่านสังคมไทย*.
ม.ป.ท.
- วิลาสินี พิพิธกุล และคณะ. (2547). *เพศวิถี: วันวานวันนี้และวันพรุ่งที่จะไม่เหมือนเดิม*. กรุงเทพฯ:
อมรินทร์บุ๊กเซ็นเตอร์.
- วิวัฒน์ ประชาเรืองวิทย์. (2546). *สามก๊กฉบับสมบูรณื์ พร้อมคำวิจารณ์*. กรุงเทพฯ: ต้นไม้.
- วิวัฒน์ชัย อุตถากร. (2528). การพึ่งพิงเงินทุนต่างประเทศของระบบเศรษฐกิจไทย: กรณีศึกษาว่า
ด้วยหนี้ต่างประเทศและความช่วยเหลือต่างประเทศ ใน *ทฤษฎีการพึ่งพิงกับสังคม
เศรษฐกิจไทย*. (หน้า 353). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศักดิ์ บวร. (2547). *วาทะออนไลน์*. กรุงเทพฯ: สมิต.
- ศิริชัย วีรยานันท์. (2548). *เศรษฐกิจไทยในสมัยรัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ (พ.ศ. 2531 –
2534)*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาประวัติศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. (2541). *นโยบายธุรกิจ การบริหารเชิงกลยุทธ์*. กรุงเทพฯ:
ธีระฟิล์มและไซเท็กซ์.
- ศุภชัย ยาวะประภาส. (2548). *การบริหารงานบุคคลภาครัฐไทย: กระแสใหม่และสิ่งท้าทาย
(พิมพ์ครั้งที่ 2)*. กรุงเทพฯ: จุฑทอง.
- ศุภลักษณ์ สุวรรณชญ์, พ.อ. (2541). *การกำหนดยุทธศาสตร์ชาติที่เหมาะสม เพื่อลดความตึงเครียด
และการเผชิญหน้าทางการทหารลง*. กรุงเทพฯ: สถาบันวิชาการทหารชั้นสูง.
- สร้อยตระกูล (ติวยานันท์) อรรถมานะ. (2550). *พฤติกรรมองค์กร: ทฤษฎีและการประยุกต์
(พิมพ์ครั้งที่ 4)*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สมาน รังสิโยกฤษฎ์. (2544). *ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคล*. กรุงเทพฯ:
สวัสดิการสำนักงาน ก.พ.
- สมเกียรติ วันทะนะ. (2530). *เมืองไทยในยุคใหม่: สัมพันธภาพระหว่างรัฐกับประวัติศาสตร์สำนึก
ใน อยู่เมืองไทย*. (หน้า 84). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,
- สมคิด บางโม. (2540). *องค์กรและการจัดการ*. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดี.

สมบัติ จันทร์วงศ์. (2538). ความหมายทางการเมืองของสามก๊ก ฉบับเจ้าพระยาพระคลัง (หน).

กรุงเทพฯ: มติชน.

สมบัติ จันทร์วงศ์. (2547). บทพิจารณาว่าด้วยวรรณกรรมการเมืองและประวัติศาสตร์ใหม่.

กรุงเทพฯ: คบไฟ.

สมพงษ์ เกษมสิน. (2523). การบริหารงานบุคคลแนวใหม่. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

สมพร เฟื่องจันทร์. (2544). แนวคิดและหลักการจัดการในองค์การสาธารณะ. กรุงเทพฯ: สมาร์ทพรีนซ์.

สมพันธ์ เลขะพันธ์. (2523). วรรณกรรมสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ:

มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

สมภพ ภิรมย์. (2534). สามก๊ก ยุทธนาวิชาทั้ง. ม.ป.ท.

สมยศ นาวิกาน. (2545). การบริหารเชิงกลยุทธ์. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สัมฤทธิ์ ยศสมศักดิ์. (2549). การบริหารทรัพยากรมนุษย์ หลักการและแนวคิด. กรุงเทพฯ:

เว็ลด์เทรด.

สัมฤทธิ์ ยศสมศักดิ์. (2548). หลักรัฐประศาสนศาสตร์ แนวคิดและทฤษฎี. (พิมพ์ครั้งที่ 2).

กรุงเทพฯ: เว็ลด์เทรด.

สุธี ประศาสน์เศรษฐ์. (2526). เศรษฐกิจไทยกับการพัฒนาแบบพึ่งพา. วารสารเศรษฐศาสตร์
ธรรมศาสตร์, 4, 7-8.

สุพานี สฤษฏ์วานิช. (2544). การบริหารเชิงกลยุทธ์ แนวคิดและทฤษฎี. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

สุภณ สมจิตศรีปัญญา. (2551). วาทกรรมจากวรรณกรรมสลองต่อการสร้างทุนทางวัฒนธรรมใน
ภาคอีสาน. คุษณินิพนธ์ปรัชญาคุษณินิพนธ์บัณฑิต, สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย,
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

สุภางค์ จันทวานิช. (2554). ทฤษฎีสังคมวิทยา (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุรัชย์ สิริไกร. (2550). จีนในฐานะประเทศมหาอำนาจในศตวรรษที่ 21. เข้าถึงได้จาก

<http://www.asia.tu.ac.th/china/paper070850.doc>

สุรพล เพื่อนอัยกา, พลโท. (2555). นโยบายและยุทธศาสตร์ความมั่นคงแห่งชาติ. ม.ป.ท.

สุวรรณตา ตปนียากรกช. (2555). ศาสตร์แห่งการบริหารตามแบบฉบับ สามก๊ก. กรุงเทพฯ:

ชิปซี กรุ๊ป.

เสนาะ ดิเยาว์. (2546). การบริหารกลยุทธ์. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

เสน่ห์ จุ้ยโต. (2548). วิสัยทัศน์และการจัดการเชิงกลยุทธ์. นนทบุรี: มหาวิทยาลัย

สุโขทัยธรรมมาธิราช.

- เสนห์ จุ้ยโต. (2545). *องค์การสมัยใหม่*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- เสนห์ จุ้ยโต และชาติรี วงศ์มาสา. (2545). *แบบจำลองการบริหารเชิงกลยุทธ์ของศูนย์วิทยพัฒนา*.
ม.ป.ท.
- แสงธรรม กนกพงษ์ชัย. (2550). *จีน-ไทยในสังคมสยาม*. กรุงเทพฯ: มติชน.
- โสภณ ศิริงาม, พันเอก. (2557, 8 พฤษภาคม). *สัมภาษณ์*.
- อดุลย์ ศรีคล้าย. (2549). *คุณธรรมของผู้ปกครองในวรรณกรรมสามก๊กตามกรอบแนวคิดของมาคิ
อาวลลี*. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการเมืองการปกครอง, บัณฑิต
วิทยาลัย, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- อรวรรณ ปิรันธน์โอวาท. (2544). *กรอบวาทกรรมวิเคราะห์กับกรณีศึกษาไทย*. ม.ป.ท.
- อัมพร สุขเกษม. (2537). *ลูกน้องกับนายสไตน์สามก๊ก: หลักวิธีใช้คน บริหารคน จากพงศาวดารจีน*.
กรุงเทพฯ: ข้าวฟ่าง.
- อุทัย เลหาวิเชียร. (2543). *รัฐประศาสนศาสตร์: ลักษณะวิชาและมิติต่าง ๆ (พิมพ์ครั้งที่ 6)*.
กรุงเทพฯ: ที พี เอ็น เพรส.
- เอกชัย ศรีวิลาศ, พลตรี. (2555). *แนวความคิดทางยุทธศาสตร์. ยุทธศาสตร์ของไทย. คลังสมองวปอ.
เพื่อสังคม*. เข้าถึงได้จาก <http://ndc.rtarf.mi.th/thinktank/Defence/stratigic-concept.htm>
- จิราวุฒน์ สวัสดิ์นะที และวัน ปิงไท. (2556). *เหลี่ยมหลังแลหน้า 37 ปีความสัมพันธ์ไทย-จีน:
มุมมองทฤษฎีสรรสร้างนิยม - จากมิตรเป็นศัตรูจากศัตรูสู่มิตร*. *Veridian E-Journal*,
6(1), 95-106.
- Gilbert, W. & Ruth, W. (2003). *Critical discourse analysis*. New York: Palgrave Macmillan.
- Gramsci, A. (1980). *Selections from the prison notebooks of antonio gramsci*. New York:
International Publishers.
- Hughes, O. E. (1994). *Public management and administration: An introduction*. New York:
ST. Martin's Pless.
- Larrain, J. I. (1983). *A dictionary of marxist thought*. Oxford: Blackwell Reference.
- Levy, D. L., Mats, A. & Hugh, W. (2003). *Critical approaches to strategic management*.
Newbury Park, Cal.: Sage.
- Miles, R. E. & Snow, C. C. (1978). *Organizational strategy, structure, and process*.
NewYork: McGraw-Hill Book.
- Mintzberg, H. (1987). *The strategy concept I: Five Ps for strategy*. New York: Prentice Hall.

- Mintzberg H., & et al. (1998). *Strategy Safari: A guided tour through the wilds of strategic management*. New York: Prentice - Hall.
- Neuman, W. L. (2006). *Basics of social research: Qualitative and quantitative approaches* (2nd ed.). London: Routledge.
- Nutt, P. C. & Backoff, R.W. (1992). *Strategic management of public and third sector organizations*. San Francisco: Jossey – Bass Publishers.
- Paul, S. A., Linda, C. F., & Hug, W. (2007). *Critical management studies*. Retrieved from.
<http://www-bcf.usc.edu/~palder/>
- Ralph, M. (1969). *The state in capitalist society*. London: Quartet books.

ภาคผนวก

ลำดับเหตุการณ์ตัวบทสามก๊ก ตั้งแต่ยุคต้นรัตนโกสินทร์ จนถึงปัจจุบัน

ปี พ.ศ.	สถานการณ์ของตัวบทสามก๊กในประเทศไทย
2345	<p>นิยายสามก๊ก จะแพร่มาถึงกรุงสยามแต่ครั้งใดไม่มีหลักฐานแต่เชื่อได้ว่าในปลายกรุงศรีอยุธยาเรื่องสามก๊กต้องเป็นที่รู้จักกันบ้างแล้ว มิฉะนั้นพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก (รัชกาลที่ 1) จะมีพระราชดำริให้จัดแปลเรื่อง สามก๊ก ไซ้ฮั่น และราชาธิราช ได้อย่างไร (วิวัฒน์ ประชาเรืองวิทย์ แปล ทองแถม นานจ้านง บรรณาธิการ, 2546, หน้า 14) เรื่องสามก๊ก พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก (รัชกาลที่ 1) ได้ให้เจ้าพระยาพระคลัง (หน) เป็นผู้ดำเนินการแปลจากพงศาวดารจีน (สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, 2547, หน้า 28-31)</p>
2408	<p>หนังสือสามก๊กจัดพิมพ์ขึ้นครั้งแรก ที่โรงพิมพ์ของหมอบรัดเลย์ มิซซันนารีอเมริกันเป็นสมุด 4 เล่ม เป็นที่นิยมของผู้อ่านจำนวนมาก ทำให้หมอบรัดเลย์และโรงพิมพ์อื่น ๆ พิมพ์เพิ่มออกจำหน่ายอีกหลายครั้งก่อนที่จะมีการพิมพ์สามก๊กนั้นผู้มีบรรดาศักดิ์ และชนชนนั้นนำซึ่งสะสมหนังสือก็มักจะคัดลอกเรื่องสามก๊กไว้ในห้องสมุดของตนหมอบรัดเลย์ได้มีการยืมต้นฉบับหนังสือสามก๊กของผู้อื่น และต้นฉบับของสมเด็จพระเจ้าบรมมหาราชวังศรีสุริยวงศ์มาพิมพ์ .เมื่อพิมพ์ออกมาพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงรับซื้อหนังสือสามก๊กของหมอบรัดเลย์เพื่อพระราชทานแก่พระราชโอรสธิดาพระองค์ละฉบับ (สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, 2547, หน้า 31-49)</p>
2457	<p>ในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 ทรงแต่งตั้งคณะกรรมการวรรณคดีสโมสรสำหรับพิจารณาหนังสือไทยที่แต่งดีควรยกย่อง ได้มีมติยกย่องให้นิทานเรื่องสามก๊ก ฉบับเจ้าพระยาพระคลัง (หน) เป็นยอดความเรียงเรื่องนิทาน (สมบัติ จันทรวงศ์, 2538, หน้า 5)</p>
2471	<p>สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ นายกราชบัณฑิตยสภาในขณะนั้น ได้ตั้งคณะกรรมการชำระวรรณคดีเรื่องสามก๊ก เนื่องจากที่ผ่านมาได้มีการพิมพ์หนังสือสามก๊กต่อกันมาโดยไม่ได้มีการชำระต้นฉบับที่พิมพ์ให้ถูกต้อง ทำให้หนังสือสามก๊กมีความผิดพลาดคลาดเคลื่อนมาก สำหรับการพิมพ์สามก๊กครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อแจกเป็นของชำร่วยในงานพระเมรุสมเด็จพระปิณฑาเจ้า สุขุมามารศรี พระอัครราชเทวี และในครั้งนั้นทรงนิพนธ์ “ตำนานหนังสือสามก๊ก” ไว้</p>

ปี พ.ศ.	สถานการณ์ของตัวบทสามก๊กในประเทศไทย
2471	ด้วยเพื่อสมทบเข้าในชุดหนังสือ “สามก๊ก” ที่ใช้แจกในงานด้วย (สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, 2547)
2486	ยาขอบได้เขียนเรื่องสามก๊กขึ้นใหม่ ใช้ชื่อว่า “สามก๊กฉบับวณิพก” โดยจัดเนื้อเรื่องใหม่เป็นชีวประวัติของ 7 ตัวละครเอก (ไม่นับตัวย่อย) หากนับตัวละครย่อยจะพบว่ามีชีวประวัติรวม 18 ตัวละคร ชื่อเรื่อง สามก๊ก ฉบับวณิพก เพื่อเป็นการถ่ายทอดสามก๊กให้กับผู้ใช้แรงงานที่ไม่รู้หนังสือฟังในยามค่ำคืน สามก๊ก ฉบับนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อถ่ายทอดงานนี้ในฉบับพิมพ์ ด้วยรูปแบบที่ประชาชนชื่นชอบ คือ การเล่าให้ฟัง (เกรก เจ เรย์โนลด์ส, 2550, หน้า 256)
2492	ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้เขียนหนังสือสามก๊ก ฉบับนายทุน ที่มี 2 ส่วนวนเป็นการตอบโต้ ล้อเลียนเสียดสีสามก๊กฉบับวณิพกของยาขอบ และตีความตรงกันข้าม สาเหตุที่เรียกเรื่องนี้ว่าสามก๊กฉบับนายทุนนั้นก็เพราะมีเจตนาจะล้อ สามก๊ก ฉบับวณิพก ของยาขอบ รวมทั้งเป็นการแสดงความเห็นส่วนคนที่มิต่อสภาพการณ์ทางการเมืองในขณะนั้น โดยมี 2 เล่มคือ <ol style="list-style-type: none"> 1. เล่มแรก คือ ตอน เบ้งเฮ็ก ผู้ถูกกลืนทั้งเป็น เนื้อหาเป็นการเชิดชูเบ้งเฮ็กตัวละครที่ไม่มีบทบาทในเรื่อง สามก๊ก มาเขียนใหม่ ว่าเป็นคนไทยสามัญชน ที่มีความกล้าหาญทำการต่อสู้กับจักรวรรดิจีนอันยิ่งใหญ่ 2. เล่มที่สอง คือตอน โจโฉนายกตลอดกาล เนื้อหาเป็นการเล่าเรื่อง โจโฉ ในอีกมุมหนึ่ง เป็นการสับเปลี่ยนบทบาทของพระเอกและผู้ร้ายระหว่าง โจโฉกับเล่าปี่
2493	ฟรีเพรสส์ “นักการเมืองสามก๊ก” พระนคร: สหกิจ
2500	ศักดิ์ ชีวัน เรียบเรียง “ของดีในสามก๊ก” พระนคร: โรงพิมพ์เลียงเชียง
2504	<ol style="list-style-type: none"> 1. หนววย (ศิลาปะชัย ชาญเฉลิม) “สามก๊กฉบับนายหนววย” กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ดอกหญ้า 2. เอี่ยม รุจิดิษฐ์ “อินไซด์สามก๊ก” พระนคร: เขมมบัณฑิต
2506	<ol style="list-style-type: none"> 1. พิกุล ทองน้อย สามก๊กฉบับสมบุรณ์ 2. เปลื้อง ณ นคร “บุคคลสุภาพดีในสามก๊ก และคตินิยมจากชัยพฤกษ์” กรุงเทพฯ: มงคลการพิมพ์
2507	ผอบ โปษะกฤษณะ “หนังสือประกอบคำบรรยายเรื่องสามก๊กวิชา “มนุษย์” ในวรรณกรรมเอกของโลก” คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ปี พ.ศ.	สถานการณ์ของตัวบทสามก๊กในประเทศไทย
2508	1. เขียรชัย เอี่ยมวรเมธ “วิทยานิพนธ์ขงเบ้ง” พระนคร: ไทยมิตรการพิมพ์ 2. สุทธิพล นิติวัดนาแปลจกสี่เียบ “สามก๊กฉบับวิจารณ์” กรุงเทพฯ: แพร่พิทยา 3. สุทธิพล นิติวัดนาแปลหนานกงเผอ “สามก๊กฉบับพิศวาส ชีวิตร์กของโจโฉ” กรุงเทพฯ: แพร่พิทยา 4. เหม เวชกร “สามก๊ก ภาพเขียนประกอบ” พระนคร. องค์การค้าของคุรุสภา.
2509	ประพิณ มโนมัยวิบูลย์ “สามก๊ก การศึกษาเปรียบเทียบ” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต แผนกวิชาภาษาไทย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2511	สมพงษ์ เกรียงไกร “ขงเบ้งจอมปราชญ์” ธนบุรี: ทรครชน
2513	1. ส้งษ์ พันธ โนทัย. พิชัยสงครามสามก๊กเนื้อหาเกี่ยวกับการอธิบายภูมิศาสตร์ ลักษณะตัวละครที่สำคัญ และแก้ไขแผนที่ (เครก เจ เรย์โนลด์ส, 2550, หน้า 258) 2. เขียรชัย เอี่ยมวรเมธ. “สามก๊ก ปริทัศน์” พระนคร: รวมสาส์น
2514	ราชมานพ “สุภาษิตสามก๊ก” พระนคร: บรรณาการ
2516	เขียรชัย เอี่ยมวรเมธ “ปรัชญานิพนธ์ขงเบ้ง แปลจากข้อเขียนปรัชญาดั้งเดิมของขงเบ้ง” กรุงเทพฯ: สมานมิตรการพิมพ์
2517	ยง อิงคเวทย์ “หนังสือพงศาวดารสามก๊ก 2 ชุด สามก๊กจี้ และสามก๊กจี้เอียนหงี” โครงการจีนศึกษา สถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
2520	วรรณไว พิศ โนทัย. “สามก๊กฉบับแปลใหม่แปลจากต้นฉบับภาษาจีนของหล่อกว่านตง” กรุงเทพฯ: ศูนย์การพิมพ์. สามก๊กฉบับนี้ได้รับการตีพิมพ์ซ้ำเป็นครั้งที่ 7 ในปี พ.ศ. 2554 จัดทำใหม่ 2 เล่มจบ พร้อมแผนที่ประกอบ โดยสำนักพิมพ์สุขภาพใจสามก๊กฉบับแปลใหม่นี้เป็นสามก๊กฉบับที่แปลใกล้เคียงกับต้นฉบับของหล่อกว่านตง และฉบับภาษาอังกฤษของ Briwett Taylor
2521	มนตรี เทียงอรุณธรรม “ใครว่าอย่างไรในสามก๊ก” กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์
2522	เขียรชัย เอี่ยมวรเมธ “ปรัชญานิพนธ์ และชีวประวัติของขงเบ้ง” กรุงเทพฯ: รวมสาส์น

ปี พ.ศ.	สถานการณ์ของตัวบทสามก๊กในประเทศไทย
2523	1. โมทยากร. “ประวัติกวนอู : เทพเจ้าแห่งความซื่อสัตย์ และเล่าปี เตียวหุย” กรุงเทพฯ: พืษยาคาร 2. มาลิณี คิลกวนิช “ความสำคัญของความคิดทางศาสนาพุทธในสามก๊ก” วารสารธรรมศาสตร์
2524	มาลิณี คิลกวนิช. “เอกลักษณ์ไทยในสามก๊ก รูปแบบการประพันธ์” วารสารธรรมศาสตร์
2525	ยง อิงคเวทย์ แปล; ถาวร สิกขโกศลนำเสนอ “โจโฉ โจผี โจสิติด ยอดกวีในยุคสามก๊ก” กรุงเทพฯ: หยินหยาง
2528	1. มีการสำรวจนับจำนวนสามก๊กฉบับต่าง ๆ ว่ามีอยู่ถึง 30 ฉบับ เนื่องจากการแปล เขียน และดัดแปลงสามก๊กฉบับต่าง ๆ ได้เติบโตอย่างรวดเร็ว จนกลายเป็นเรื่องที่ลงทุนได้ (เกรก เจ เรย์โนลด์ส, 2550, หน้า 236) 2. มาลิณี คิลกวนิช “สามก๊ก จุดเริ่มสำคัญของการรับวรรณกรรมจีนสู่วรรณกรรมไทย” โครงการเงินศึกษา สถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
2529	1. สุนันท์ พวงพุ่ม “การศึกษาสารของผู้ประพันธ์สามก๊กฉบับต่าง ๆ ในภาษาไทย” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร 2. ทศนศรี โสมเกษตริณ “วิเคราะห์ความสามารถในการนำทหารของแม่ทัพเอกในวรรณคดีเรื่องสามก๊ก” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
2530	วันทิพย์ สิ้นสูงสุด “สามก๊กภาพจิตร โจโฉแตกทัพเรือ” กรุงเทพฯ
2531	1. ทองแถม นาถจำนง (แปล). กลยุทธ์สามก๊ก: คัมภีร์บริหารในภาวะสงคราม . ศาสตราจารย์เชียวชูจ้ง (เรียบเรียง) เป็นหนังสือแปลเล่มแรกของทองแถม นาถจำนงที่กล่าวถึงสามก๊กในทางการบริหาร เนื้อหาเป็นการวิเคราะห์และประยุกต์ สามก๊กในมุมมองของหลักวิชาทางการบริหารสมัยใหม่ 17 ประการ มีการนำคำภีษิตของจินโบราณที่ว่า “ยังมีได้อ่านสามก๊ก อย่าพึงคิดการใหญ่” มาประกอบในหน้าปกหนังสือ หนังสือเล่มนี้ได้รับความนิยมมากโดยดูจากจำนวนครั้งที่พิมพ์ในปี พ.ศ. 2532 มีการพิมพ์มากถึง 6 ครั้ง. สำนักพิมพ์ดอกหญ้า (1988) จำกัด.

ปี พ.ศ.	สถานการณ์ของตัวบทสามก๊กในประเทศไทย
	2. ทองแถม นาถจำนง.(เรียบเรียง).กลยุทธ์สามก๊ก หลักการบริหารสำหรับผู้ชนะในทุกสถานการณ์.หนังสือเล่มนี้มีเนื้อหาเหมือนกับกลยุทธ์สามก๊ก: คัมภีร์บริหารในภาวะสงคราม ที่ศาสตราจารย์เชียวจุ้ง (เรียบเรียง) เพียงแต่เปลี่ยนชื่อหนังสือและมีคำเปิดเล่มและการกล่าวถึงสามก๊กในแง่มุมที่เป็นนวัตกรรมเพิ่มเติม
2531	จากกลยุทธ์สามก๊ก : คัมภีร์บริหารในภาวะสงคราม 3. ทองแถม นาถจำนง “กลยุทธ์สามก๊ก ปรับกระบวนการยุทธเพื่อชัยชนะที่ยั่งยืน” กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ดอกหญ้า
2532	<p>1. มาลีณี คิลกวณิช “บทบาทของผู้หญิงในสามก๊ก วิเคราะห์เชิงวรรณกรรม” โครงการจีนศึกษา สถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์</p> <p>2. ถาวร ลิกขโกศล “มองสามก๊กจากต้นฉบับภาษาจีน” ในวารสารเอเชียตะวันออกเฉียงศึกษ ปีที่ 2 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์</p> <p>3. มงคลชัย เหมริด “หนังสือสามก๊กคืออะไร” กรุงเทพฯ: ดอกหญ้า</p> <p>4.ทองแถม นาถจำนง “สรรนิพนธ์ ขงเบ้ง ตอน ยุทธศิลป์” กรุงเทพฯ: ไบบัว</p> <p>5. ถาวร ลิกขโกศล “มองสามก๊กจากต้นฉบับภาษาจีน” จากการสัมมนา “วิเคราะห์สามก๊ก” วารสารเอเชียตะวันออกเฉียงศึกษ ปีที่ 2 ฉบับวันที่ 2 ธ.ค.32</p> <p>6. สมบัติ จันทร์วงศ์ “ความหมายทางการเมืองของสามก๊ก” สถาบันไทยคดีศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์</p> <p>7. สมบัติ จันทร์วงศ์ “วิเคราะห์สามก๊ก” ในวารสารเอเชียตะวันออกเฉียงศึกษ พิเศษ</p> <p>8. บุญศักดิ์ แสงระวีแปลและเรียบเรียงจากภาษาจีนของฮั่วอหิเจีย เขียน “ศิลปะการใช้คนในสามก๊ก” กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ ก.ไต้เนื้อหาของหนังสือเล่มนี้เป็นงานแปลที่เน้นเรื่องการใช้คนจากวรรณกรรมสามก๊ก และเป็นหนังสือขายดีที่สุดในประเภทไม้อื่นนวนิยายระหว่าง ธันวาคม 2533 – 2534 (แครค เจ เรย์โนลด์ส, 2550, หน้า 277)</p> <p>9. จางเทียนฟู เขียน; ทำนุ นวยุค แปล “จากปัญญาขงเบ้งว่าด้วยขมรมขุนพล”กรุงเทพฯ: หยินหยาง</p> <p>10. หมอพัตร “สามก๊กฉบับนายแพทย์”กรุงเทพฯ: ไบบัว</p>

ปี พ.ศ.	สถานการณ์ของตัวบทสามก๊กในประเทศไทย
2533	<p>1. ยาเส้น “ขงเบ้ง: สามก๊กฉบับนอกทำเนียบ” กรุงเทพฯ: สมิต</p> <p>2. โกวิท ตั้งตรงจิตร “333 คำถามในสามก๊ก” กรุงเทพฯ: ดอกหญ้า</p> <p>3. เล่าชวนหัว (สุขสันต์ วิเวกเมธากร) “สามก๊กฉบับคนเดินดิน” กรุงเทพฯ: เคล็ดไทย</p> <p>4. ทำนุ นวยุค “สามก๊กฉบับหัวกะติ” กรุงเทพฯ: หยินหยาง.หนังสือเล่มนี้ได้รับการระบุว่าเป็นหนังสือขายดีลำดับที่ 9 ในประเภทนวนิยาย (แคร็ก เจ เรย์ โนลด์ส์, 2550, หน้า 277)</p> <p>5. ทองแถม นางจ่านาง “สงครามสามก๊ก กลยุทธ์พลิกสถานการณ์” กรุงเทพฯ: ดอกหญ้าพิมพ์ โดยหน้าปกได้ชี้แจงว่าเป็นเล่มต่อเนื่องจาก “กลยุทธ์สามก๊ก: คัมภีร์บริหารในภาวะสงคราม ศาสตราจารย์เชี่ยซู่จ้ง (เรียบเรียง) และมีการนำภิชิตสำหรับนักบริหารว่า “ไม่อ่านสามก๊ก จงทำงานเล็กๆ ต่อไป” ไว้ที่หน้าปกต่อมาในปี พ.ศ. 2556 ได้มีการนำหนังสือเล่มนี้มาพิมพ์ใหม่ในชื่อว่า “กลยุทธ์พลิกสถานการณ์สงครามสามก๊ก 26 กลยุทธ์พลิกสถานการณ์เพื่อชัยชนะเหนือสงคราม”</p> <p>6. ทองแถม นางจ่านาง “วิธีพลิกสถานการณ์แบบสามก๊ก” กรุงเทพฯ: ชุนเขา</p>
2534	<p>1. บุญศักดิ์ แสงระวีเป็ล; เสี่ยวเจีย “ชุดกรูสมบัติสามก๊ก” กรุงเทพฯ: ก. ไก่</p> <p>2. นาวาเอกสมภพ ภิรมย์ “สามก๊กฉบับเสนาธิการ” กรุงเทพฯ: วาทิน พับลิเคชั่น, การพิมพ์สามก๊กฉบับเสนาธิการทหาร เนื้อหาของสามก๊กฉบับเสนาธิการทหารเป็นเรื่องเกี่ยวกับสงครามและการเมือง เป็นความพยายามทำให้สามก๊กทันสมัย ด้วยการใช้ภาษาและมโนทัศน์ของสงครามสมัยใหม่ (แคร็ก เจ เรย์ โนลด์ส์, 2550.258-259)</p> <p>3. อัมพร สุขเกษม “กลอุบายทำลายล้างอย่างสามก๊ก” กรุงเทพฯ: สามเกลอ</p>
2535	<p>1. บุญศักดิ์ แสงระวี ได้เขียนคอลัมน์ในหนังสือรายสัปดาห์ฉบับหนึ่ง โดยได้มีการคัดลอกข้อความจากหนังสือสามก๊กมาเป็นข้อความคติสอนใจผู้บริหาร (แคร็ก เจ เรย์ โนลด์ส์, 2550, หน้า 265)</p> <p>2. สุภาณี ปิยพสุนทร “สามก๊ก ฉบับภาพบุคคลพร้อมประวัติ” กรุงเทพฯ : สุขภาพใจ</p> <p>3. อารุง สกุตร์ตันะ “สามก๊กฉบับพัฒนา ก๊กที่ 4 ในสามก๊ก” กรุงเทพฯ : สามัคคีสาส์น</p>

ปี พ.ศ.	สถานการณ์ของตัวบทสามก๊กในประเทศไทย
	<p>4. บุญศักดิ์ แสงระวี แปล ; หลี่เพย, โจวเค่อซี เขียนน “บริหารงานด้วยกลยุทธ์สามก๊ก” กรุงเทพฯ: นิติสารคลังสมองบริษัทมีเดียโพกัส จำกัด.จัดพิมพ์ครั้งแรก. โดยบุญศักดิ์ ได้กล่าวไว้ในเกริ่นนำว่า บริษัทใหญ่ๆในญี่ปุ่น ได้กำหนดหนังสือประเภทคลาสสิกของจีน 4 เล่ม ให้เป็นหนังสือจำเป็นต้องศึกษาให้่องแท้ไว้ในการฝึกอบรมพนักงานของตน เล่มแรกคือ “ตำราพิชัยสงครามซุนวู” เพื่อเป็นการเรียนรู้ธรรมชาติทางทฤษฎี เล่มที่สองคือ “ตำนานสามก๊ก” เพื่อสามารถที่จะได้รับตัวอย่างจริงในการปฏิบัติ เล่มที่สามคือ “ไซอิ๋ว” เพื่อให้เกิดจินตนาการและการสร้างสรรค์</p>
2535	<p>อันยิ่งใหญ่ไพศาล และเล่มที่สี่ คือ “ว่าด้วยรากผัก” เพื่อช่วยให้มีบรรทัดฐานการดำรงตนอยู่ในโลกอันซับซ้อนได้ด้วยดี สำหรับเนื้อหาของหนังสือเล่มนี้ประกอบด้วย ภาค 1 ว่าด้วยการใช้คน ภาค 2 ว่าด้วยการกำหนดนโยบาย ภาค 3 ว่าด้วยการฝึกอบรม ภาค 4 ว่าด้วยการปกครองคน และภาค 5 ว่าด้วยการจัดจำหน่าย</p> <p>5. อดุลย์ รัตนมันเกษม “กลยุทธ์กุนซื่อ ฉบับเจ็ดยอดกุนซื่อในสามก๊ก” กรุงเทพฯ: ดอกหญ้า</p> <p>6. กลางปี พ.ศ. 2535 ระหว่างการศึกษาวิจัยของเกรก เจ เรย์โนลด์ส พบว่าหนังสือพิมพ์รายสัปดาห์ใหญ่ๆ ทั้งหมดต่างเปิดคอลัมน์สามก๊กขึ้น เป็นการนำนิยายเรื่องนี้(romance) มาใช้เขียนแนะนำผู้คนเป็นนักธุรกิจ ถึงวิธีการสู่ความสำเร็จและความร่ำรวยมากขึ้น (เกรก เจ เรย์โนลด์ส, 2550, หน้า 236)</p> <p>7. ทองแถม นาถจำนง เขียนคอลัมน์และบทความเรื่อง สามก๊ก และข้อเขียนเรื่องอื่นๆ ของจีนภายใต้นามปากกา “จิน เส้า หลิน” และ “โชติช่วง นาถอน” ได้อ้างว่างานเขียนเกี่ยวกับสามก๊กประเภทให้คำปรึกษาทางธุรกิจและวิธีการสู่ความสำเร็จ ปัจจุบันใช้สอนในหลักสูตรบริหารธุรกิจของไทย และเป็นที่ยึดถือของกลุ่มนายทหารระดับสูง ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นนี้ดูเหมือนกับการนำเรื่อง ชาลมาถู มาเขียนขึ้นใหม่ ให้เด็กนักศึกษาใช้เรียนกันในวิทยาลัยธุรกิจศึกษาของมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด (Harvard Business School) (เกรก เจ เรย์โนลด์ส, 2550, หน้า 265)</p>
2536	<p>1. กรรณิการ์ สาตรปรง “โลกทัศน์ชนชั้นนำไทยในสมัยรัชกาลที่ 1 : ศึกษาจากเรื่อง ราชาริราช สามก๊ก และไซฮั่น”โครงการหนังสือชุด “ประเทศเพื่อนบ้านของไทยในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้” มูลนิธิโครงการสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์</p>

ปี พ.ศ.	สถานการณ์ของตัวบทสามก๊กในประเทศไทย
2536	<p>2. เกรก เจ เรย์โนลด์, วารุณี โอสถถาวรย์ แปล “เจ้าสัวและขุนศึก : สามก๊ก ฉบับนายเกรก” เอกสารวิชาการ ชุดไทยคดีซีรีส์ 2 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ โดย การศึกษานี้เป็นการสำรวจประวัติศาสตร์สามก๊กในประเทศไทย โดยเน้นศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างสามก๊กกับรูปแบบทางสังคม โดยแบ่งการอธิบายออกเป็น 5 รูปแบบ คือ การแปล การแพร่กระจาย การแตกเรื่องให้เป็นตอน การทำให้เป็น สีนคำ และการทำให้เป็นสัญลักษณ์ในพฤติกรรมทางการเมือง</p> <p>3. คีฤทธิ์ ปราโมชและคนอื่นๆ “สามก๊ากวรรณทัศน์” กรุงเทพฯ : ดอกหญ้า เนื้อหาประกอบไปด้วยการรวบรวมบทความจากผู้ที่ศึกษาสามก๊ก หรือกล่าวถึง สามก๊กในแง่มุมต่างๆ ประกอบด้วย ม.ร.ว. คีฤทธิ์ ปราโมช สุกิจ นิมมานเหมินท์ ยง อิงคเวทย์ ทวีป วรดิถก ถาวร สิกขโกศล วินิตา ดิถียนต์ สมบัติ จันทรวงศ์จิน เส้า หลิน ฮีราอิวา โตชิ เขียน (ทองแถม นาถจำนง แปล) และมาลินี ดิลกวัฒน</p>
2537	<p>1. มีการนำภาพยนตร์ชุด (ซีรีส์) เรื่องสามก๊ก ที่สร้างขึ้นโดยสถานีโทรทัศน์ ซีซีทีวี CCTV ของรัฐบาลสาธารณรัฐประชาชนจีน นำมาฉายในประเทศไทยทาง สถานีโทรทัศน์ช่อง 9 อ.ส.ม.ท. โดยบริษัทมีเดียส์ออฟมีเดีย จำกัด</p> <p>2. คำรา ณ เมืองใต้ และ ส.พลายน้อย “บุคคลภายในสามก๊ก สามก๊กอื่น และเรื่องเสริมใหม่” กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ดอกหญ้า</p> <p>3. ปรากฏธรรม “คัมภีร์คุณธรรม วรรณกรรมอมตะ วาทะ คำคมสามก๊ก” กรุงเทพฯ : ธรรมสภา</p> <p>4. ทองแถม นาถจำนง “ภูมิปัญญาสามก๊ก” กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ดอกหญ้า</p> <p>5. อัมพร สุขเกษม “ลูกน้องกับนายสไตล์สามก๊ก: หลักวิธีใช้คน บริหาร คน จากพงศาวดารจีน” กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ข้าวฟ่าง</p>
2539	<p>1. พรรัตน์ สุวรรณรัตน์. “การศึกษาวิเคราะห์พฤติกรรมของตัวละครใน วรรณคดีเรื่อง สามก๊ก ตามแนวจริยศาสตร์” ปรินญาณิพนธ์ หลักสูตรการศึกษาศา สตรมหาบัณฑิต วิชาเอกภาษาไทย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร</p> <p>2. สุนันท์ จันทรวินมเถือง. “การศึกษาสามก๊กสามแนวทาง : สามก๊ก : กล ศีก ศิลปะ สาระบันเทิง”. ต้นอ้อ แกรมมี</p>
2540	<p>1. มีการนำภาพยนตร์ชุด (ซีรีส์) สามก๊ก ที่เคยออกอากาศในปี พ.ศ. 2537 มาออกอากาศพร้อมเพิ่มเติมบทวิเคราะห์และสอดแทรกมุมมองในเชิงการบริหาร โดยเจริญ วรรณนะสิน และมานิต รัตนสุพรรณ ใช้ชื่อภาพยนตร์ “สามก๊กฉบับนัก</p>

ปี พ.ศ.	สถานการณ์ของตัวบทสามก๊กในประเทศไทย
2540	<p>บริหาร”ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 11 กรมประชาสัมพันธ์</p> <p>2. อบ ทอง ไข่มุกต์ “ลักษณะผู้นำของโจโฉที่นักการเมืองนำศึกษา” ม.ป.ท</p> <p>3. เกรก เจ เรย์โนลด์ (2540). “วัฒนธรรมธุรกิจจีน-ไทย ยุทธศาสตร์การสงครามและการจัดการ” แปลจากบทความ Sino-Thai Business Culture : Strategies Management and Warfare วารสาร Asia-Pacific No. 6-7 ,1997 Australian National University</p> <p>4. บุษย์ ศิริมหาสาร “กลั่นสามก๊ก ฉบับนักบริหาร” กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แสงดาว. พิมพ์ครั้งที่ 2 ในปี 2551</p> <p>5. บุญศักดิ์ แสงระวี “ศิลปะการใช้กลยุทธ์ในสามก๊ก”ฮว่ฮยี่เจีย เขียน. สำนักพิมพ์อารยชน.กรุงเทพฯ.ล่าสุดมีการพิมพ์หนังสือเล่มนี้ในปี 2547</p>
2541	<p>1. ช้องทิพย์ มีแก้ว “วาทศิลป์ของขงเบ้งในสามก๊กฉบับเจ้าพระยาพระคลัง (หน),”วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต วิชาเอกภาษาไทย มหาวิทยาลัยทักษิณ</p> <p>2. ทองแถม นาถจำนง “สุมาอี้ คนชั่วช้าของแผ่นดิน” กรุงเทพฯ : สุขภาพใจ</p> <p>3. ไพรัตน์ เทศพานิช “ความคิดทางการเมืองในสามก๊กและเจ้าผู้ปกครอง” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย</p> <p>4. ชานนท์ วัชรสุกณี. “สามก๊กกับการบริหารงานบุคคล: กรณีศึกษา กองทัพเล่าปี่”เอกสารการวิจัย.หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิหารัฐประศาสนศาสตร์.จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย</p> <p>5. กรรณิการ์ สารทปรุง “ราชาธิราช สามก๊ก และ ไชยยัน: โลกทัศน์ชนชั้นนำไทย”.กรุงเทพฯ. โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.</p>
2542	<p>1. วิวัฒน์ ประชาเรืองวิทย์ “สามก๊กฉบับสมบูรณ์พร้อมคำวิจารณ์” หรือ “พงศาวดารจีนสามก๊ก” เป็นสามก๊กที่มีการแปลเนื้อหาสามก๊กจากฉบับของหลอ ก้วนจงและเทียบเคียงไปกับฉบับภาษาอังกฤษของ Briwett Taylor โดยครั้งนี้เป็นการแปลที่ต้องการให้ครบถ้วนสมบูรณ์มีทุกอย่างตามต้นฉบับเดิมที่สุด รวมถึงคำวิจารณ์และบทแทรกของเหมาจกั๊งซึ่งใช้ชื่อว่ากิมเสี่ยถางที่มีประกอบอยู่ในเรื่อง จนครบหมดด้วยมีทั้งหมด 4 เล่ม ล่าสุดได้รับการตีพิมพ์ซ้ำเป็นครั้งที่ 12 ในปีพ.ศ. 2554สามก๊กฉบับนี้เรียกได้ว่าเป็นฉบับที่มีแทบทุกอย่างของต้นฉบับหลอ ก้วนจง และเหมาจกั๊ง</p>

ปี พ.ศ.	สถานการณ์ของตัวบทสามก๊กในประเทศไทย
2542	<p>2. ดวงใจ ปลาหนองโปร่ง “การวิเคราะห์หัวใจในสามก๊กฉบับเจ้าพระยาพระคลัง (หน)” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะการศึกษาสาส์ตร มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ</p> <p>3. ทองแถม นางจ๋านง “ขุนพลสามก๊ก” กรุงเทพฯ : สุขภาพใจ</p> <p>4. โกวิท ตั้งตรงจิตร “บุจฉา-วิถัชนา ปัญหาการศึกษาสงครามในสามก๊ก” กรุงเทพฯ: รวมสาส์น</p> <p>5. เก้าชวณห้ว (สุขสันต์ วิเวกเมธากร) “ชกเครื่องเรื่งสามก๊ก” กรุงเทพฯ : เคล็ดไทย</p> <p>6.สราวุธ ธนาสิลปลูก “ปรัชญาการเมืองในสามก๊ก ว่าด้วยความยุติธรรม” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ (การปกครอง) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย</p>
2543	<p>1) ทองแถม นางจ๋านง “เบ้งเฮ็กไม่ใช่คนไท : เรื่องชาติพรรณวรรณนาในสามก๊ก”กรุงเทพฯ : สุขภาพใจ</p> <p>2) เรื่อง วิทยาคม หรือ ไพศาล พืชมงคล ได้เขียน “สามก๊ก ฉบับ คนขายชาติ”และตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ผู้จัดการรายวันเป็นครั้งแรกในปี 2543หลังจากสามก๊กฉบับคนขายชาติได้ตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ผู้จัดการรายวัน ความนิยมก็เพิ่มมากขึ้น โดยลำดับ สำนักพิมพ์ผู้จัดการจึงได้ขยายขอบเขตการเผยแพร่โดยนำไปออกรายการทางสถานี วิทยุคลื่น FM. 99.5 MHz รายการคารวะแผ่นดิน ระหว่างเวลา 19.30-22.00 น. ทุกวัน และเมื่อความนิยมแพร่หลายมากขึ้นก็ได้ลงเผยแพร่ในเว็บไซต์ของสำนักพิมพ์ www.manager.co.thสามก๊กฉบับคนขายชาตินี้เกิดขึ้นเนื่องมาจากการที่ประเทศไทยได้รับผลกระทบจากวิกฤติเศรษฐกิจในปี 2540 ซึ่งรัฐบาลในช่วงที่ผ่านมาได้กระทำการทุกอย่างตามความเรียกร้องต้องการของต่างชาติ เอื้อประโยชน์ทุกอย่างตามความต้องการของทุนต่างชาติ จนเกิดข้อหา รัฐบาลขายชาติและคนขายชาติขึ้นซึ่งสนธิ ลิ้มทองกุล ผู้นำของสำนักพิมพ์ผู้จัดการมีแนวคิดที่จะพิมพ์เรื่องราวเกี่ยวกับการสะท้อนสถานการณ์บ้านเมืองในขณะนั้น</p> <p>3. พิสุทธิ อัครพิพัฒนกุล “การเมืองในวรรณกรรมสามก๊ก”วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขารัฐศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง</p> <p>4. บุญศักดิ์ แสงระวี แปล หลี่ปึงเอี้ยน, ชุนจิ้งเขียน “กลศึกสามก๊ก” กรุงเทพฯ</p>

ปี พ.ศ.	สถานการณ์ของตัวบทสามก๊กในประเทศไทย
	: สำนักพิมพ์สุภาพใจ ตีพิมพ์ครั้งล่าสุดในปี พ.ศ. 2558 (ครั้งที่ 4) 5. ดวงใจ ปลาหนองโปร่ง. “การวิเคราะห์ภาวะหัวใจในสามก๊กฉบับเจ้าพระยาพระคลัง (หน)” วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกภาษาไทย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
2544	เฉลิมศักดิ์ น้อยศรี “สามก๊ก ดำเนินการเมืองการปกครอง” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขารัฐศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
2545	1. วีร์เพ็ชรอุไร “สามก๊ก ฉบับการเมือง” กรุงเทพฯ: เคล็ดไทย 2. วิวัฒน์ ประชาเรืองวิทย์ “เจาะลึกสามก๊ก ฉบับวิจารณ์” กรุงเทพฯ: ต้นไม้ 3. พีรวิทย์ พงศ์สุรชีวิต “สามก๊กกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์: กรณีศึกษากองทัพ โจอ้” .เอกสารการวิจัย.หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2546	1. เขาวนพงษ์พิชิต “สำนวนจีนสามก๊ก” 2. เปี่ยมศักดิ์ คุณากรประทีป / โอม พัฒน โชติ “สามก๊กสร้างเก้าอี้ใหม่ ตอน ยอดกลยุทธ์พลิกวิกฤติสู่ความสำเร็จ” , กรุงเทพฯ : Good giving 3. ทองแถม นาถจำนง “กลยุทธ์สามก๊ก ปรับกระบวนยุทธ์เพื่อชัยชนะที่ยั่งยืน” กรุงเทพฯ: ชุมศิลป์ธรรมดา 4. ปิยะพงษ์ แจ่มแจ่ม “บทบาทของโจโฉกับความคิดทางการเมืองของมาคิอาเวลลี”. วิทยานิพนธ์ หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
2547	1. สายหยุด บัวทุม “เปรียบเทียบสามก๊กฉบับเจ้าพระยาพระคลัง (หน) กับสามก๊กฉบับการ์ตูน ของ มิตสีเทร โยโกยามะ แปลโดย อังคณา รัตนจันทร์” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร 2. สุนีย์ ลีลาพรพินิจ “ลักษณะการเชื่อมโยงความในสามก๊กฉบับเจ้าพระยาพระคลัง (หน)” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 3. เอื้อ อัญชลี หรือ อัญชลี เอื้อกิจประเสริฐ นักเขียนของหนังสืออมิตชนสุดสัปดาห์ เขียนเกี่ยวกับสามก๊ก โดยเน้นจากนั้นได้มีการรวบรวมงานเขียนที่ลงในหนังสืออมิตชนสุดสัปดาห์มารวมพิมพ์เป็นเล่ม ดังนี้

ปี พ.ศ.	สถานการณ์ของตัวบทสามก๊กในประเทศไทย
2547	<p>3.1 “สามก๊กฉบับคนกันเอง ภาค 1: ชุนเขาไม่เปลี่ยน สายน้ำไม่ขาด” กรุงเทพฯ : มติชนพิมพ์ครั้งแรก ปี พ.ศ. 2549</p> <p>3.2 “สามก๊ก ฉบับคนกันเอง ภาค 2: ความดีมีค่าพอร้อย ความชั่ว มีความเป็นมา” พิมพ์ครั้งแรก ปี 2550</p> <p>3.3 “สามก๊ก ฉบับคนกันเอง ภาค 3: เราต่างโหยหาความสุขที่แท้จริง” พิมพ์ครั้งแรก ปี 2553</p> <p>4. เปี่ยมศักดิ์ คุณากรประทีป “บริหาร SME ด้วยกลยุทธ์สามก๊ก” สำนักพิมพ์เคล็ดไทย</p> <p>5. สักดิ์ บวร “ยุทธศาสตร์การบริหารฉบับสามก๊ก” กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ สมิต เนื้อหาเป็นการกล่าวถึงการตีความหลักการบริหารด้านต่างๆ ที่หลากหลาย จากวรรณกรรมสามก๊ก ทำให้เกิดความเข้าใจสถานการณ์ของธุรกิจ และสามารถ นำไปเป็นแนวทางในการบริหารงาน บริหารธุรกิจด้วยกลยุทธ์ของสาม</p> <p>6. เปี่ยมศักดิ์ คุณากรประทีป “CEO ในสามก๊ก” กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ คุณธรรม. หนังสือเล่มนี้เป็นการนำเสนอบทบาทผู้นำ ผู้บริหารหรือ CEO ในสาม ก๊ก ตัวอย่างเช่น ขงเบ้ง ซึ่งไม่ใช่เป็นเจ้าของธุรกิจแต่เป็นผู้ที่มีอำนาจกำหนด นโยบายทุกเรื่องขององค์กร</p> <p>7. รัตนา บองขาว “การศึกษาอุปมาในวรรณกรรมสามก๊ก: ฉบับเจ้าพระยา พระคลัง (หน)” วิทยานิพนธ์หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชา ภาษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล</p>
2549	<p>1. สานติ-นวรรตน์ ภักดีคำ “สามก๊ก ศิลปกรรมจิตรกรรมไทยในบางกอก”</p> <p>2. บัณฑิตา ชาติประมง “ผลการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเรื่องสามก๊ก ตอน โจโฉเกลี้ยกล่อมกวนอู กลุ่มสาระภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4” การ วิจัยค้นคว้าอิสระ หลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม</p> <p>3. ทองแถม นางจันทน์. “สามก๊กการเมือง ตอน เมืองแตก” เป็นหนังสือ แนววิเคราะห์สถานการณ์ เหตุการณ์บ้านเมืองในยุคสามก๊ก อันเป็นเหตุให้ ประเทศชาติล่มจม แยกแยกความสามัคคี</p> <p>4. อดุลย์ ศรีศรีคล้าย “คุณธรรมของผู้ปกครองในวรรณกรรมสามก๊กตาม กรอบแนวคิดของมาคิอาเวลลี”. วิทยานิพนธ์หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขา การเมืองการปกครอง) .มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช</p>

ปี พ.ศ.	สถานการณ์ของตัวบทสามก๊กในประเทศไทย
2550	<p>1. ชูพล เอื้อชูวงศ์ “สามก๊ก จิตรกรรมฝาผนังในพระอุโบสถ วัดประเสริฐสุทธาราวาส,” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาประวัติศาสตร์ศิลปะ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร</p> <p>2. โกวิท ตั้งตรงจิตร “คุยเฟื่องเรื่องสามก๊ก” กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น</p> <p>3. เปี่ยมศักดิ์ คุณากรประทีป “เล่าเรื่องสามก๊กฉบับคนรุ่นใหม่” กรุงเทพฯ : คุณธรรม</p> <p>4. ณรงค์ชัย ปัญญา นทชัย “อินไซด์สามก๊ก (ฉบับอ่านสามก๊กอย่างไรให้แตกฉาน)” กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ดอกหญ้า</p> <p>5. ไพโรจน์ อยู่มณเฑียร “วาทะสามก๊ก” กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แสงดาว</p> <p>6. คมเดื่อน เจิดจรัสฟ้า “คุณธรรมในสามก๊ก” กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แสงดาว</p> <p>7. อมร ทองสุก เรียบเรียง “ตำราพิชัยสงครามขงเบ้ง” ปทุมธานี : บริษัท ชูณหวัดร จำกัด</p> <p>8. สุภาณี ปิยพสุนทรา “ตำราพิชัยสงครามสามก๊ก” กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แสงดาว</p> <p>9. จางกวางอี ; อธิคม สวัสดิคุณ เรียบเรียง “ถ้าไม่อยากเป็นขงเบ้งหลังเหตุการณ์” กรุงเทพฯ : แสงดาว</p>
2551	<p>1. มีการนำภาพยนตร์ชุด (ซีรีส์) สามก๊กมาออกอากาศซ้ำอีกครั้งทางช่องเอ็มวีทีวีว่าไรตี้แซนแนล และทางสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส</p> <p>2. อุดลย์ รัตนมันเกษม แปล; ทองแถม นางจ่านอง บรรณาธิการ “สามก๊ก ฉบับเรื่องจริง : การ์ตูน” กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ไบบั๋ว</p>
2552	<p>1. เจริญ วรรณนะสิน นำภาพยนตร์ชุด สามก๊ก ฉบับนักบริหาร ที่เคยออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 11 กรมประชาสัมพันธ์ เมื่อปี 2540 มาจัดทำในรูปแบบของการเขียน โดยเริ่มตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ผู้จัดการ รายสัปดาห์จากนั้นจึงรวบรวมจัดพิมพ์เป็นรูปเล่มจำนวน 6 เล่ม ใช้ชื่อหนังสือว่า “สามก๊ก ฉบับนักบริหาร” มีเนื้อหาเป็นการเล่าเรื่องสามก๊กและสอดแทรกมุมมองในเชิงการบริหารในรูปแบบของงานเขียน สามก๊ก ฉบับนักบริหารนี้ได้รับความนิยมมาก โดยมีการตีพิมพ์ครั้งแรก ในปี พ.ศ.2552 และได้รับการตีพิมพ์ซ้ำ 3 ครั้งในปีเดียวกัน</p> <p>2. โกวิท ตั้งตรงจิตร “คมวาทะในสามก๊ก” กรุงเทพฯ : ดอกหญ้า</p> <p>3. โกวิท ตั้งตรงจิตร “สารานุกรมสามก๊ก” กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์พิมพ์คำ</p>

ปี พ.ศ.	สถานการณ์ของตัวบทสามก๊กในประเทศไทย
2552	<p>4. ณรงค์ ชื่นชม “Political Crisis of Thailand ฉบับสามก๊ก” กรุงเทพฯ : นาเรอีนโฟ</p> <p>5. เริงวุฒิ มิตรสุริยะ “อ่านความคิดขงเบ้ง” กรุงเทพฯ : แสงดาว</p> <p>6. ไปหลิ่หมิง “กลยุทธ์โจโฉ รอบคอบ เด็ดขาด เขียวคม” กรุงเทพฯ : ณ ดา</p> <p>7. กุสัสสิ กัณฑ์บุผา “การวิเคราะห์การแก้ปัญหาที่ตัวละครใช้ในวรรณคดีเรื่องสามก๊ก” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนไทย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่</p> <p>8. เปี่ยมศักดิ์ คุณากรประทีป “ขงเบ้งชี้ทางรวย”. สำนักพิมพ์คุณธรรม. กรุงเทพฯ. เนื้อหาเป็นการนำกลยุทธ์ขงเบ้งมาประยุกต์ใช้กับธุรกิจในปัจจุบัน พร้อมยกกรณีผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จมาเป็นตัวอย่างสนับสนุนกลยุทธ์ของขงเบ้ง</p> <p>9. เปี่ยมศักดิ์ คุณากรประทีป “กลยุทธ์การบริหารธุรกิจภาวะวิกฤตจากสามก๊ก”. สำนักพิมพ์คุณธรรม. กรุงเทพฯ. หนังสือเล่มนี้มีเนื้อหาคล้ายกับเรื่อง “สามก๊กสร้างเก้าเก้าใหม่ ตอน ยอดกลยุทธ์พลิกวิกฤตสู่ความสำเร็จ” ที่เป็นการนำเสนอกลยุทธ์ในการประสบความสำเร็จทางธุรกิจ ด้วยกลยุทธ์สามก๊ก พร้อมยกตัวอย่างนักธุรกิจไทยที่ประสบความสำเร็จด้วยกลยุทธ์นั้นๆ เช่น ซีพี เครือซีเมนต์ เป็นต้น</p> <p>10. ก่อศักดิ์ ไชยรัศมีศักดิ์. อ่านสามก๊กถกการบริหาร. สำนักพิมพ์ บุกส์ไมล์. เนื้อหาเป็นการวิเคราะห์เกี่ยวกับตัวละครสามก๊กในมุมมองทางการบริหารของนักบริการที่ประสบความสำเร็จ โดยเน้นลักษณะการบริหารผ่านตัวละครที่สำคัญ ได้แก่ เล่าปี่ โจโฉ ซุนกวน และขงเบ้ง</p> <p>11. ฐาปนีย์อติตา. อ่านสามก๊ก ต่อยอดความคิดพิจารณาใช้คน. สำนักพิมพ์ปราชญ์.</p> <p>12. Waraporn Wisetpanichkit “The ethical principles in the romance of the three kingdoms” Master's Degree Ethical Studies Mahidol University</p> <p>13. ชัชวรินทร์ สันธิเดช “อ่านสามก๊กอย่างแฟนพันธุ์แท้”. กรุงเทพฯ. สำนักพิมพ์ชวนอ่าน</p>
2553	<p>1. จีระพันธ์ การะเกด “เครือข่ายเกมออนไลน์ และปัจจัยที่ทำให้เกิดการเสี่ยงโชคในเยาวชน กรณีศึกษา : สามก๊กออนไลน์ สเปเชียลฟอร์ซ,” วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต คณะนิเทศศาสตร์สารสนเทศ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์</p>

ปี พ.ศ.	สถานการณ์ของตัวบทสามก๊กในประเทศไทย
2553	<p>2. รัตนา บองขาว “การศึกษาอุปมาในสามก๊ก ฉบับเจ้าพระยาพระคลัง (หน)” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์</p> <p>3. ทรงฤทธิ์ นิยมโหมด “การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเมืองด้วยวิธีสอนแบบหมวกหกใบและวิธีสอนแบบปกติร่วมกับบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่องสามก๊ก ตอนกวนอู ไปรับราชการกับโจโฉ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมปีที่ 6,” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาไทย คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร</p> <p>4. อนันท์ ชินบุตร “อย่าเชื่อซุนวู อย่าซุสามก๊ก” กรุงเทพฯ : พาวเวอร์ฟูลไลฟ์</p> <p>5. ชัชวรินทร์ สันติเดช “สามก๊ก ฉบับ แฟนพันธุ์แท้ ตอน คิดเป็น เห็นต่าง” พิมพ์ครั้งแรก. กรุงเทพฯ. สำนักพิมพ์ชวนอ่าน</p> <p>6. เปี่ยมศักดิ์ คุณากรประทีป “เล่าเรื่องสามก๊ก ฉบับคนรุ่นใหม่” พิมพ์ครั้งแรก กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์คุณธรรม</p> <p>7. ปวีตร กิจจานุเคราะห์ “ถอดรหัสสามก๊ก ครองใจคน ครองใจงาน” พิมพ์ครั้งแรก กรุงเทพฯ. เอพี ครีเอทีฟ</p>
2554	<p>1. ก่อศักดิ์ ไชยรัศมีศักดิ์ ประธานเจ้าหน้าที่บริหาร บริษัท ซีพี ออลล์ จำกัด (มหาชน) ได้สนับสนุนงบประมาณจัดพิมพ์หนังสือ “สามก๊ก ฉบับเจ้าพระยาพระคลัง (หน) ราชบัณฑิตยสถานชำระ” ขึ้นเพื่อมอบให้หอสมุดแห่งชาติ และสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา รวมทั้งสถาบันการศึกษาที่ต้องการ โดยสามารถติดต่อขอรับได้ (http://www.cpall.co.th/CSR-Center/csr-news/ เข้าถึงเมื่อ 11 เมษายน 2557)</p> <p>2. เวียนา “การวิเคราะห์คุณธรรมในคำคมจากวรรณคดีเรื่องสามก๊กเพื่อเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนภาษาไทยสำหรับชาวจีนที่เรียนภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาไทย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่</p> <p>3. เสี่ยวจันท์ “งูต่ง ปราชญ์แห่งคนจริง” กรุงเทพฯ : เบสบุ๊ก</p> <p>4. เปี่ยมศักดิ์ คุณากรประทีป “วิถีเล่าปี ชัยชนะของคนไม่เอาถ่าน” กรุงเทพฯ : ย้อนรอย</p>

ปี พ.ศ.	สถานการณ์ของตัวบทสามก๊กในประเทศไทย
2554	<p>5. วรรณญา คล้ายบัว. “ผู้นำทางการเมืองเชิงอุดมคติในวรรณคดีสามก๊ก : วิเคราะห์ภาวะผู้นำของขงเบ้ง”.วิทยานิพนธ์ หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ .มหาวิทยาลัยรามคำแหง.</p> <p>6. ก่อศักดิ์ ไชยรัศมีศักดิ์.อ่านสามก๊กถกยอดคน.สำนักพิมพ์ บู้คส์ไมล์</p> <p>7. อึ้งมกมล.สามก๊ก ฉบับอ่านแล้วรวย.สำนักพิมพ์โพสท์บุ๊กส์.</p>
2555	<p>1. ทองแถม นาถจำนง “เหนือขงเบ้งคือสุมาอี้”กรุงเทพฯ : เคล็ดไทย</p> <p>2. สุวรรณดาตปนิยากรกรช “ศาสตร์แห่งการบริหารตามแบบฉบับสามก๊ก” กรุงเทพฯ : ฅ ดา</p> <p>3. เปี่ยมศักดิ์ คุณากรประทีป “40 วาทะ ชนะใจในสามก๊ก”กรุงเทพฯ : คุณธรรม</p> <p>4. ภัทระ ฉลาดแพทย์ และธีรวิฑูฒิ ปัญญา “คมวาทะสามก๊ก พลิกชีวิต” , กรุงเทพฯ : แฮปปี้บุ๊ก</p> <p>5. เปี่ยมศักดิ์ คุณากรประทีป .พราง ลวง ถับ สไต้ล้สามก๊ก.สำนักพิมพ์ ปราชญ์.กรุงเทพฯ.เนื้อหาเป็นการศึกษาสามก๊กในเชิงรัฐศาสตร์ผสานกับ มานุษยวิทยา ในการศึกษาเรื่องของพฤติกรรมต่างๆ ของนักการเมือง รวมไปถึงเหล่า กกลต่างๆ ที่นำออกมาใช้เพื่อความสำเร็จของตนเอง เช่น การทำลายภาพลักษณ์ของ คู่แข่ง การยืมดาบฆ่าคน กลอุบายนางงาม กาคีตสองหน้า ทุ่มเงินซื้อตัว ซึ่งกลยุทธ์ เหล่านี้จะพบได้จากวรรณกรรมสามก๊ก</p> <p>6. เปี่ยมศักดิ์ คุณากรประทีป.สามก๊ก ฉบับอ่านคนผ่านกลศึก.สำนักพิมพ์ โพสท์บุ๊กส์.เนื้อหาเป็นการรวมเรื่องราวและกลวิธีในการอ่านคน และทำความเข้าใจความคิดของบุคคล วิธีการบริหารคน การใช้คน โดยนำเสนอผ่านเหตุการณ์ ในวรรณกรรมสามก๊ก.</p> <p>7. เปี่ยมศักดิ์ คุณากรประทีป “คมเฉือนคมลูกน้องกะเจ้านาย สไต้ล้สาม ก๊ก”.สำนักพิมพ์ปราชญ์.กรุงเทพฯ. หนังสือเล่มนี้เป็นการสะท้อนแนวคิดการ บริหารคนของภูมิปัญญาตะวันออก ก่อนที่จะมีการพูดถึงการบริหารทรัพยากร มนุษย์จากฝั่งตะวันตก เป็นการศึกษาสามก๊กในเชิงพฤติกรรมของตัวละครในแง่ ของความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำกับลูกน้องในการบริหารงานที่จะนำไปสู่ ความสำเร็จทางธุรกิจ</p>

ปี พ.ศ.	สถานการณ์ของตัวบทสามก๊กในประเทศไทย
2555	<p>8. เดชา โลจน์ศิริศิลป์ “ความสำเร็จการจัดองค์การในพงศาวดารสามก๊ก” คุษฎีนิพนธ์ ปรัชญาคุษฎีบัณฑิต สาขาการจัดการ มหาวิทยาลัยสยาม</p> <p>9. วรัญญา จตุพรวัฒนพนธ์ “การสื่อสารเชิงกลยุทธ์ของขงเบ้งและสุมาอี้ จากวรรณกรรมสามก๊ก” วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย</p> <p>10. ทศ คณนาพร. สามก๊กสอนพิชิตธุรกิจให้ยิ่งใหญ่. สำนักพิมพ์แฮปปี้บุ๊ก. เนื้อหาเป็นเรื่องของการนำหลักทางการทหารจากสามก๊กมาประยุกต์บริหารธุรกิจ เช่น ยึดดาบฆ่าคน ซ่อนดาบในรอยยิ้ม ส่งเสียงนุรพาฝ่าตีประจิม เป็นต้น</p>
2556	<p>1. หลี่ฉวนจวินและคณะ, ถาวร สิกขโกศล “101 คำถามสามก๊ก” กรุงเทพฯ: มติชน</p> <p>2. ยศไกร ส.ตันสกุล, “จดหมายเหตุสามก๊ก” กรุงเทพฯ: ปราชญ์</p> <p>3. เสถียร จันทิมาทร, “สุมาอี้ วิถีแห่งอำนาจ” กรุงเทพฯ: มติชน</p> <p>4. พระเทพมหาเจติยาจารย์ “คติธรรมจากสามก๊ก โจโฉ ยอดผู้นำ” นครปฐม: ม.ป.พ.</p> <p>5. อธิคม สวัสดิญาณ “พิชัยสงครามสามก๊ก ฉบับ 137 ตัวอย่างเคล็ดลับ วิธีใช้ 36 กลยุทธ์” กรุงเทพฯ: เต่าประยุกต์</p> <p>6. สมชาติ กิจกรรยง “กลยุทธ์สามก๊กกับการสร้างธุรกิจเครือข่าย” และ “แบบฉบับสำหรับผู้บริหาร จากกลยุทธ์สามก๊ก” กรุงเทพฯ: เพชรประกาย</p> <p>7. เปี่ยมศักดิ์ คุณากรประทีป. “คมวาทะสู่ความสำเร็จในสามก๊ก” สำนักพิมพ์ปราชญ์. กรุงเทพฯ.</p> <p>8. เปี่ยมศักดิ์ คุณากรประทีป. “เล่าเรื่องสามก๊ก ฉบับคนรุ่นใหม่”. สำนักพิมพ์คุณธรรม. กรุงเทพฯ. เนื้อหาเป็นการเล่าเรื่องสามก๊กตั้งแต่ต้นจนจบ ตามฉบับเจ้าพระยาพระคลัง (หน) เพื่อให้อ่านง่าย โดยใช้สำนวนภาษาปัจจุบัน</p> <p>10. เปี่ยมศักดิ์ คุณากรประทีป. “เก่งใช้คนอย่างเล่าปี่...ชนะใจคนทั้ง แผ่นดิน” สำนักพิมพ์ปราชญ์. กรุงเทพฯ. เนื้อหาเป็นการนำเสนอวิธีการใช้คนให้ถูก กับงาน ในแง่มุมของการบริหารคนเป็นหลัก โดยเนื้อหาแบ่งเป็น 4 ภาค ได้แก่ ภาค การอ่านคน ภาคการผูกใจคน ภาคการใช้คน และภาคความผิดพลาดจากการใช้คน</p> <p>11. กิมดั่งไต้. “สามก๊ก ฉบับอ่านธุรกิจพิชิตคน”. บริษัท ริงค์ บีคอนด์บุ๊ก จำกัด.</p>

ปี พ.ศ.	สถานการณ์ของตัวบทสามก๊กในประเทศไทย
2556	12. วริศรา ภาณุวัฒน์. “บริหารคนแบบ 3 ก๊ก” สำนักพิมพ์แสงดาว จำกัด. เนื้อหาเป็นการถอดความวรรณกรรมและวิเคราะห์การใช้คนในสามก๊กของเหล่าผู้นำ และนำมาเรียบเรียงใหม่ในประเด็นทางการบริหารเพื่อถ่ายทอดการศึกษา.
2557	<p>1. เปี่ยมศักดิ์ คุณากรประทีป. “อ่านสามก๊กว่านิตเดียว”. กรุงเทพฯ. สำนักพิมพ์คุณธรรม</p> <p>2. กัทธ ฉลาดแพทย์,ธีรวิมล ปัญญา. “วิถีแห่งสามก๊ก ฉบับ ยอดคนทำงาน และองค์กรแห่งความสุข”. สำนักพิมพ์ GOODLIFE PUBLISHING</p> <p>3. เปี่ยมศักดิ์ คุณากรประทีป. “สามก๊ก ฉบับ บริหารความขัดแย้งด้วย ทฤษฎีเกมส์”. จัดพิมพ์โดย บริษัท โพสต์ พับลิชชิง จำกัด (มหาชน)</p> <p>4. ส.ยศไกร. “สามก๊ก ฉบับ อ่านจเรื่อข่าย คือ ความสำเร็จ”. สำนักพิมพ์ปราชัญ. เนื้อหาของหนังสือ เน้นถึงวิธีการสร้างเครือข่ายของตัวละครต่าง ๆ ในเรื่องสามก๊ก รวมทั้งวิถีทางก้าวขึ้นสู่อำนาจ โดยจะมุ่งเน้นให้เห็นถึงความสำคัญของการสร้างเครือข่ายการผูกและการครองใจคนของตัวละครต่าง ๆ โดยใช้แนวคิดและหลักจิตวิทยาสมัยปัจจุบันมาเปรียบเทียบ.</p> <p>5. เปี่ยมศักดิ์ คุณากรประทีป. “เจรจาขั้นเทพ ด้วยวาทะจากสามก๊ก”. กรุงเทพฯ. สำนักพิมพ์นานา.</p> <p>6. ชัชวรินทร์ สันติเดช “นามานุกรมสามก๊ก ฉบับแฟนพันธุ์แท้” พิมพ์ครั้งแรก. กรุงเทพฯ. สำนักพิมพ์ชวนอ่าน</p>

ลำดับเหตุการณ์ตัวบทสามก๊กทางการบริหารในสังคมไทย

ปี พ.ศ.	สถานการณ์ของตัวบทสามก๊กทางการบริหารในสังคมไทย
2531	<p>ทองแถม นาถจำนง (แปล).กลยุทธ์สามก๊ก : คัมภีร์บริหารในภาวะสงคราม .ศาสตราจารย์เชียวชูจ้ง (เรียบเรียง). เป็นหนังสือแปลเล่มแรกของทองแถม นาถจำนง ที่กล่าวถึงสามก๊กในทางการบริหาร เนื้อหาเป็นการวิเคราะห์และประยุกต์ “สามก๊ก” ในแง่มุมของหลักวิชาทางการบริหารสมัยใหม่ 17 ประการ ประกอบด้วย</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. จุดมุ่งหมาย 2. การวางแผน 3. การกำหนดนโยบาย 4. การจัดองค์การ 5. การบริหารงานบุคคล 6. การนำหรือการอำนวยความสะดวก 7. การประสานงาน 8. การตรวจสอบหรือการควบคุม 9. วัตถุประสงค์ 10. กฎระเบียบ 11. ขวัญ 12. ข่าวสารหรือการสื่อสารข้อมูล 13. การประชาสัมพันธ์ 14. การบริหารสำนักงาน 15. การปฏิรูป 16. ผลงาน และ 17. การศึกษาค้นคว้า และมีการนำคำภีร์ของจิน โบราณที่ว่า “ยังมิได้อ่านสามก๊ก อย่าเพิ่งคิดการใหญ่” มาประกอบในหน้าปกหนังสือ หนังสือเล่มนี้ได้รับความนิยมมาก โดยคุณได้จากจำนวนครั้งที่พิมพ์ โดยในปี พ.ศ. 2532 มีการพิมพ์มากถึง 6 ครั้ง <p>ทองแถม นาถจำนง.(เรียบเรียง).กลยุทธ์สามก๊ก หลักการบริหารสำหรับผู้ชนะในทุกสถานการณ์. (2555).พิมพ์ครั้งที่ 15. หนังสือเล่มนี้มีเนื้อหาเหมือนกับกลยุทธ์สามก๊ก : คัมภีร์บริหารในภาวะสงคราม .ศาสตราจารย์เชียวชูจ้ง (เรียบเรียง) เพียงแต่เปลี่ยนชื่อหนังสือและมีคำเปิดเล่มและการกล่าวถึงสามก๊กในแง่มุมที่เป็นนวัตกรรมเพิ่มเติมจากหนังสือ กลยุทธ์สามก๊ก : คัมภีร์บริหารในภาวะสงคราม</p>
2532	<p>บุญศักดิ์ แสงระวีแปล ; ฮั่วอหฺยี้เจีย (2532) , “ศิลปะการใช้คนในสามก๊ก” กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ ก.ไก่. หนังสือเล่มนี้เป็นศิลปะในการใช้คนของ เล่าปี่ โจโฉ ชุนกวน และขงเบ้ง โดยเนื้อหาประกอบด้วย</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. นำเรื่อง 2. ความรุ่งเรืองและเสื่อมโทรมของสามก๊กกับการใช้คน 3. จุดเด่นการใช้คนของสามก๊ก 4. เปรียบเทียบการใช้คนในสามก๊ก 5. ศิลปะการปกครองคนในสามก๊ก 6. ข้อเตือนสติจากการใช้คนในสามก๊ก 7. ผลร้ายของการใช้คนเอาแต่ความใกล้ชิดในสามก๊ก 8. เรื่องที่น่าชื่นชมในการรู้จักคนของสามก๊ก และ 9. กลวิธีแนะนำนักปราชญ์ในสามก๊ก

ปี พ.ศ.	สถานการณ์ของตัวบทสามก๊กทางการบริหารในสังคมไทย
2533	<p>ทองแถม นาถจำนง แปลจากต้นฉบับภาษาจีนและเขียนบทวิจารณ์. สงครามสามก๊ก กลยุทธ์พลิกสถานการณ์ พิมพ์ครั้งแรก 2533 : สำนักพิมพ์ดอกหญ้า.กรุงเทพฯ. โดยหน้าปกได้ชี้แจงว่าเป็นเล่มต่อเนื่องจาก “กลยุทธ์สามก๊ก : คัมภีร์บริหารในภาวะสงคราม .ศาสตราจารย์เชียวชูจ้ง (เรียบเรียง)” และมีการนำภาพิตสำหรับนักบริหารว่า “ไม่อ่านสามก๊ก จงทำงานเล็กๆ ต่อไป”ไว้ที่หน้าปก เนื้อหาของหนังสือเล่มนี้เป็นการนำยุทธวิธีในพิชัยสงครามสามก๊กมาอธิบาย และเพิ่มเนื้อหาในเชิงเกร็ดความรู้ และบทวิจารณ์ของผู้แปล ประกอบด้วยเรื่อง การวิเคราะห์วางแผน พิสดารเหนือคาคดหมาย สถานการณ์ รุกโจมตี เผด็จศึกเร็ว ตั้งมั่นสงบ เลี่ยงคม จำต้องรบ เสบียงอาหาร ชิงพื้นที่ สัจจา การทูต ยกยอให้เหยื่อยิงทัพหน้า ขามยาก รู้จักถอย ศัตรูถอย ทัพศัตรูมีระเบียบรัดกุม ร่องรอย เมื่อเราอ่อนด้อย เหยื่อล่อ การปิดล้อม การสวมมิกัดค์ บำเหน็จ คูเบกาการศึกษา และเหลิงลำพอง. และในปี พ.ศ. 2556 ได้มีการนำหนังสือเล่มนี้มาพิมพ์ใหม่ในชื่อว่า “กลยุทธ์พลิกสถานการณ์สงครามสามก๊ก 26 กลยุทธ์พลิกสถานการณ์เพื่อชัยชนะเหนือสงคราม” ยังคงเนื้อหาเดิมไว้ จัดพิมพ์โดยบริษัททศพรบิลเลี่ยน กรุ๊ป จำกัด.</p>
2535	<p>บุญศักดิ์ แสงระวี ได้เขียนคอลัมน์ในหนังสือรายสัปดาห์ฉบับหนึ่ง ได้มีการคัดลอกข้อความจากหนังสือสามก๊กมาเป็นข้อความคติสอนใจผู้บริหาร (เกรก เจ เรย์โนลด์ส, 2550, หน้า 265)</p> <p>บุญศักดิ์ แสงระวี แปล; หลี่เฟย, โจวเก๋อซี เขียน. “บริหารงานด้วยกลยุทธ์สามก๊ก” กรุงเทพฯ: นิตยสารคลังสมอง บริษัทมีเดียโฟกัส จำกัด. พิมพ์ครั้งแรก. โดยบุญศักดิ์ ได้กล่าวไว้ในเกริ่นนำว่า บริษัทใหญ่ๆ ในญี่ปุ่น ได้กำหนดหนังสือประเภทคลาสสิกของจีน 4 เล่ม ให้เป็นหนังสือจำเป็นต้องศึกษาให้ต้องแท้ไว้ในการฝึกอบรมพนักงานของตน เล่มแรกคือ “ตำราพิชัยสงครามซุนวู” เพื่อเป็นการเรียนรู้ธรรมชาติทางทฤษฎี เล่มที่สองคือ “ตำนานสามก๊ก” เพื่อที่จะได้รับตัวอย่างจริงในการปฏิบัติ เล่มที่สามคือ “ไซอิ๋ว” เพื่อให้เกิดจินตนาการและการสร้างสรรค์อันยิ่งใหญ่ และเล่มที่สี่ คือ “ว่าด้วยรากผัก” เพื่อช่วยให้มีบรรทัดฐานการดำรงตนอยู่ในโลกอันซับซ้อน สำหรับเนื้อหาของหนังสือเล่มนี้ประกอบด้วย ภาค 1 ว่าด้วยการใช้คน ภาค 2 ว่าด้วยการกำหนดนโยบาย ภาค 3 ว่าด้วยการฝึกอบรม ภาค 4 ว่าด้วยการปกครองคน และภาค 5 ว่าด้วยการจัดจำหน่าย</p>

ปี พ.ศ.	สถานการณ์ของตัวบทสามก๊กทางการบริหารในสังคมไทย
2535	หนังสือพิมพ์รายใหญ่ๆ ทั้งหมดต่างเปิดคอลัมน์สามก๊กขึ้น เป็นการนำนิยายเรื่องนี้ (Romance) มาใช้เขียนแนะนำผู้คนเป็นนักธุรกิจ ถึงวิธีการสู่ความสำเร็จและความร่ำรวยมากขึ้น (เดรก เจ เรย์โนลด์ส, 2550, หน้า 236)
2537	อัมพร สุขเกษม.“ลูกน้องกับนายสไตส์สามก๊ก : หลักวิธีใช้คน บริหารคน จากพงศาวดารจีน” กรุงเทพฯ : ข้าวฟ่าง เนื้อหาเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคล โดยเน้นเฉพาะความสัมพันธ์ในด้านต่างๆ ระหว่างเจ้านายกับลูกน้อง ด้วยมุมมองที่ลึกซึ้งวิเคราะห์วิจารณ์อย่างเป็นเหตุเป็นผล พร้อมกับเปรียบเทียบกับเหตุการณ์ปัจจุบันได้อย่างสอดคล้อง น่าสนใจ
2540	<p>มีการนำภาพยนตร์ชุด (ซีรีส์) สามก๊ก มาออกอากาศพร้อมบทวิเคราะห์ และสอดแทรกมุมมองในเชิงการบริหาร โดยเจริญ วรรณนะสิน และมานิต รัตนสุพรรณ นักบริหารและนักการตลาด โดยใช้ชื่อภาพยนตร์ “สามก๊กฉบับนักบริหาร” ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 11 กรมประชาสัมพันธ์</p> <p>บุรุษย์ ศิริมหาสาร .ก๊อแลนสามก๊ก ฉบับนักบริหาร” ,กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แสงดาวเนื้อหาเป็นการยกพฤติกรรมของตัวแสดงบางตอนในสามก๊ก พร้อมกับหยิบยกคำกล่าวที่เกิดจากวรรณกรรมสามก๊ก เช่น ยกตอนเดียวहुยถูกลอบสังหาร “ถ้าคนหัวเดียวคุณจะเสียหัว” “จริงคือลวง ลวงคือจริง”ในตอน ขงเบ้งคิดพิณลวงสุมาอี้ โดยนำมาประยุกต์ใช้เป็นคติสอนใจในทางการบริหาร</p> <p>บุญศักดิ์ แสงระวี แปลและเรียบเรียง.ศิลปะการใช้กลยุทธ์ในสามก๊ก.ฮว่อหยี่เจีย เขียน.สำนักพิมพ์อารยชน.กรุงเทพฯ.เนื้อหาของหนังสือเล่มนี้เป็นการนำหลักการพิชัยสงครามของซุนวูที่มีลักษณะเป็นนามธรรม มาขยายความให้เห็นเป็นรูปธรรมด้วยการนำวรรณกรรมสามก๊กมาเป็นตัวอย่าง โดยเนื้อหาได้แบ่งออกเป็น 13 บทตามหลักพิชัยสงครามของซุนวู. โดยล่าสุดมีการพิมพ์หนังสือเล่มนี้ในปี 2547</p>
2541	ชานนท์ วัชรสกุล.2541. สามก๊กกับการบริหารงานบุคคล : กรณีศึกษา กองทัพเล่าปี่.เอกสารการวิจัย.หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์.จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2545	พีรวิทย์ พงศ์สุรชิวิต.2545.สามก๊กกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ : กรณีศึกษากองทัพโจโฉ .เอกสารการวิจัย.หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์.จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปี พ.ศ.	สถานการณ์ของตัวบทสามก๊กทางการบริหารในสังคมไทย
2546	เปี่ยมศักดิ์ คุณากรประทีป /โอม พัฒนา โชนติ .“สามก๊กสร้างเจ้าแก้มใหม่ ตอน ยอดกลยุทธ์พลิกวิกฤติสู่ความสำเร็จ” ,กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ Good giving เนื้อหาของหนังสือเล่มนี้เป็นการนำเสนอกลยุทธ์ในการประสบความสำเร็จทางธุรกิจ โดยเป็นการนำเสนอกลยุทธ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในวรรณกรรมสามก๊ก พร้อมทั้งอธิบายกลยุทธ์ดังกล่าวพร้อมยกตัวอย่างนักธุรกิจไทยที่ประสบความสำเร็จด้วยกลยุทธ์นั้นๆ
2547	ศักดิ์ บวร (2547) ,“ยุทธศาสตร์การบริหารฉบับสามก๊ก” กรุงเทพฯ : สมิต เนื้อหาเป็นการกล่าวถึงการตีความหลักการบริหารด้านต่าง ๆ ที่หลากหลายจากวรรณกรรมสามก๊ก ทำให้เกิดความเข้าใจสถานการณ์ของธุรกิจ และสามารถนำไปเป็นแนวทางในการบริหารงาน บริหารธุรกิจด้วยกลยุทธ์ของสามก๊ก เช่น หลักการผูกมิตร หลักการซื้อสัตย์จริงใจ หลักการวางแผน หลักการปรับเปลี่ยนตามสถานการณ์ เป็นต้น
	เปี่ยมศักดิ์ คุณากรประทีป.บริหาร SME ด้วยกลยุทธ์สามก๊ก.สำนักพิมพ์เคล็ดไทย.หนังสือเล่มนี้เป็นการปรับปรุงมาจากหนังสือเรื่อง “สามก๊กสร้างเจ้าแก้มใหม่ ตอน กลยุทธ์พลิกวิกฤติสู่ความสำเร็จ.เป็นการนำเสนอกลยุทธ์ในการประสบความสำเร็จทางธุรกิจ ด้วยกลยุทธ์สามก๊ก พร้อมยกตัวอย่างนักธุรกิจไทยที่ประสบความสำเร็จ แบ่งการนำเสนอออกเป็น 4 ภาค ประกอบด้วย ภาคกลยุทธ์สร้างเจ้าแก้มใหม่ ภาคกลยุทธ์การตลาด ภาคกลยุทธ์การตลาดแบบกองโจร และภาคถ้อยอย่างมีชั้นเชิง
	CEO ในสามก๊ก.เปี่ยมศักดิ์ คุณากรประทีป: สำนักพิมพ์คุณธรรม.พิมพ์ครั้งแรก.2547.กรุงเทพฯ.หนังสือเล่มนี้เป็นการนำเสนอบทบาทผู้นำ ผู้บริหารหรือ CEO ในสามก๊ก ตัวอย่างเช่น ขงเบ้ง ซึ่งไม่ใช่เป็นเจ้าของธุรกิจแต่เป็นผู้ที่มีอำนาจกำหนดนโยบายทุกเรื่องขององค์กร โดยผู้เขียนได้ชี้ให้เห็นถึงสถานการณ์ในแต่ละตอนของสามก๊กที่สะท้อนให้เห็นบทบาทของผู้นำ รวมถึงจุดเด่น จุดอ่อนของ CEO สามก๊กแต่ละคนในการที่จะนำไปสู่ความสำเร็จหรือความล้มเหลวขององค์กร
2549	กฤษณ์รัตนศิริ.2549.เทคนิคการบริหารจัดการองค์กร : กรณีศึกษาเทคนิคของ โจโล.เอกสารการวิจัย.หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์.จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปี พ.ศ.	สถานการณ์ของตัวบทสามก๊กทางการบริหารในสังคมไทย
2552	<p data-bbox="397 329 1345 605">เจริญ วรรณนะสิน นำสามก๊ก ฉบับนักบริหาร ที่ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 11 กรมประชาสัมพันธ์ เมื่อปี 2540 ออกมาในรูปของการเขียนโดยเริ่มตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ผู้จัดการ รายสัปดาห์จากนั้นจึงรวบรวมจัดพิมพ์เป็นรูปเล่มจำนวน 6 เล่ม ใช้ชื่อหนังสือเรื่อง สามก๊ก ฉบับนักบริหาร มีเนื้อหาเป็นการเล่าเรื่องสามก๊กและสอดแทรกมุมมองในเชิงการบริหารในรูปของงานเขียน</p> <p data-bbox="397 605 1345 842">เปี่ยมศักดิ์ คุณากรประทีป.ขงเบ้งชี้ทางรวย".สำนักพิมพ์คุณธรรม. กรุงเทพฯ.เนื้อหาเป็นการนำกลยุทธ์ขงเบ้งมาประยุกต์ใช้กับธุรกิจในปัจจุบันพร้อมกับยกกรณีผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จมาเป็นกรณีตัวอย่างเพื่อสนับสนุนกลยุทธ์ของขงเบ้ง</p> <p data-bbox="397 842 1345 1129">เปี่ยมศักดิ์ คุณากรประทีป .กลยุทธ์การบริหารธุรกิจในภาวะวิกฤติจากสามก๊ก.สำนักพิมพ์คุณธรรม.กรุงเทพฯ.หนังสือเล่มนี้มีเนื้อหาคล้ายกับเรื่อง“สามก๊กสร้างเก้าอี้ใหม่ ตอน ยอดกลยุทธ์พลิกวิกฤติสู่ความสำเร็จ” ที่เป็นการนำเสนอกลยุทธ์ในการประสบความสำเร็จทางธุรกิจ ด้วยกลยุทธ์สามก๊ก พร้อมยกตัวอย่างนักธุรกิจไทยที่ประสบความสำเร็จด้วยกลยุทธ์นั้นๆ เช่น ซีพี เครือซีเมนต์ เป็นต้น</p> <p data-bbox="397 1129 1345 1366">ก่อศักดิ์ ไชยรัสมิศักดิ์.อ่านสามก๊กถกบริหาร.พิมพ์ครั้งที่ 1 สำนักพิมพ์บุ๊คสไมล์. โดยเนื้อหาเป็นเรื่องของการวิเคราะห์เจาะลึกเกี่ยวกับตัวละครในสามก๊กในมุมมองทางการบริหารของนักบริหารที่ประสบความสำเร็จ โดยเน้นลักษณะการบริหารผ่านตัวละครที่สำคัญ ได้แก่ เล่าปี่ โจโฉ ชุนกวน และขงเบ้ง</p>
2554	<p data-bbox="397 1377 1345 1938">ก่อศักดิ์ ไชยรัสมิศักดิ์ ประธานเจ้าหน้าที่บริหาร บริษัท ซีพี ออลล์ จำกัด (มหาชน) ได้สนับสนุนงบประมาณการจัดพิมพ์หนังสือ “สามก๊ก ฉบับเจ้าพระยาพระคลัง (หน) ราชบัณฑิตยสภาชำระ” และมอบให้หอสมุดแห่งชาติ แลตสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา รวมทั้งสถาบันการศึกษาที่ต้องการ (http://www.cpall.co.th/CSR-Center/csr-news/เข้าถึงเมื่อ 11 เมษายน 2557)โดยมีแนวคิดนี้เกิดขึ้นจาก อ.ถาวร ลีขโขส ที่เห็นว่า สามก๊ก ฉบับเจ้าพระยาพระคลัง (หน) ที่จัดพิมพ์เล่มสีทองของสำนักพิมพ์ดอกหญ้ามีความคลาดเคลื่อนและบิดเบือน ไม่ตรงกับต้นฉบับเดิม จึงได้ขอการสนับสนุนงบประมาณจากคุณก่อศักดิ์ฯ และให้สำนักพิมพ์สุภาพใจดำเนินการจัดพิมพ์.(ถาวร ลีขโขส ,สัมภาษณ์ 14 พฤษภาคม 2557)</p>

ปี พ.ศ.	สถานการณ์ของตัวบทสามก๊กทางการบริหารในสังคมไทย
2554	<p>ก่อศักดิ์ ไชยรัศมีศักดิ์.อ่านสามก๊กถกยอดคน.พิมพ์ครั้งที่แรก.สำนักพิมพ์ บ็ุกส์ไมล์.เนื้อหาต้องการอธิบายความเป็นยอดคนในตัวแสดงจากวรรณกรรมสามก๊ก เช่น ขงเบ้ง มังกรซ่อนลาย โจโฉ จอมคนในสามก๊ก เล่าปี ผู้นำในดวงใจ ชุนกวน พยัคฆ์แห่งกังตั๋ง เป็นต้น</p>
2555	<p>สุวรรณดาปนิยากรกช.“ศาสตร์แห่งการบริหารตามแบบฉบับสามก๊ก” กรุงเทพ : ณ เนื้อหาส่วนใหญ่เป็นการนำแนวคิดการบริหารที่เน้นเรื่องการบริหารคนมานำเสนอภายใต้การยกตัวอย่างจากตัวละครและเหตุการณ์ต่างๆ ในสามก๊ก เช่น การใช้คนให้เหมาะกับงาน มอบหมายงานให้เหมาะกับคน โดยเป็นการยกเหตุการณ์การศึกษาท่วงฟกป้องที่สะท้อนการใช้คนของขงเบ้ง เป็นต้น</p> <p>เปี่ยมศักดิ์ คุณากรประทีป.สามก๊ก ฉบับอ่านคนผ่านกลศึก.เนื้อหาเป็นการรวมเรื่องราวและกลวิธีในการอ่านคน และทำความเข้าใจความคิดของบุคคล วิธีการบริหารคน การใช้คน คุณธรรมที่ผู้นำพึงมี โดยนำเสนอผ่านเหตุการณ์ในวรรณกรรมสามก๊ก.สำนักพิมพ์โพสต์บุ๊กส์.</p> <p>เปี่ยมศักดิ์ คุณากรประทีป. “คมเฉือนคมลูกน้องกะเจ้านาย สไตส์สามก๊ก”. สำนักพิมพ์ปราชญ์.กรุงเทพฯ. หนังสือเล่มนี้เป็นการสะท้อนแนวคิดการบริหารคนของภูมิปัญญาตะวันออก และการบริหารทรัพยากรมนุษย์จากฝั่งตะวันตก เป็นการศึกษาสามก๊กในเชิงพฤติกรรมของตัวละครในแง่ของความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำกับลูกน้องในการบริหารงานที่จะนำไปสู่ความสำเร็จทางธุรกิจ</p> <p>อึ้งมงคล.สามก๊ก ฉบับเสน่ห์ผู้นำ.เป็นฉบับต่อยอดมาจาก สามก๊ก ฉบับอ่านแล้วรวบหนังสือ Bestseller ของสำนักพิมพ์โพสต์บุ๊กส์ ที่ได้รวบรวมคำคมและแง่คิด คติเตือนใจจากตอนสำคัญๆ ในเรื่องสามก๊ก มาแนะนำด้วยภาษาที่เรียบง่าย กระชับ และสนุกสนาน โดยจะเน้นไปที่กลยุทธ์สำหรับการเป็นผู้นำ ทั้งการปกครอง การใช้คน การผูกใจคน คุณธรรมของผู้นำ ฯลฯ ซึ่งหนังสือทั้งสองเล่มจะมีลักษณะที่สำคัญคือ การนำไปปรับใช้กับการทำงานและการดำเนินชีวิต</p> <p>ทศ คณนาพร.สามก๊กสอนพิชิตธุรกิจให้ยิ่งใหญ่.สำนักพิมพ์แฮปปี้บุ๊ก. เนื้อหาเป็นเรื่องของการนำหลักทางการทหารจากสามก๊กมาประยุกต์ใช้กับการบริหารธุรกิจ เช่น หลักการยึดดาบฆ่าคน ซ่อนดาบในรอยยิ้ม ส่งเสียงบูรพาฝ่าตีประจิม เป็นต้น</p>

ปี พ.ศ.	สถานการณ์ของตัวบทสามก๊กทางการบริหารในสังคมไทย
2556	<p data-bbox="398 332 1345 491">สมชาติ กิจกรรยง.กลยุทธ์สามก๊กกับการสร้างธุรกิจเครือข่าย, กรุงเทพฯ: เพชรประกาย เนื้อหาเน้นในเรื่องของการบริหารทรัพยากรบุคคลกับธุรกิจขายตรง ในธุรกิจขายตรงนั้นหัวใจสำคัญอยู่ที่เรื่องของการมีการสร้างเครือข่ายจำนวนมาก</p> <p data-bbox="398 498 1345 720">เปี่ยมศักดิ์ คุณากรประทีป.สำนักพิมพ์ปราชญ์.เก่งใช้คนอย่างเล่านี่...ชนะใจคนทั้งแผ่นดิน.เนื้อหาเป็นการนำเสนอวิธีการใช้คนให้ถูกกับงาน ในแง่มุมของการบริหารคนเป็นหลัก โดยเนื้อหาแบ่งเป็น 4 ภาค ได้แก่ ภาคการอ่านคน ภาคการผูกใจคน ภาคการใช้คน และภาคความผิดพลาดจากการใช้คน</p> <p data-bbox="398 726 1345 1129">กิมตั้งไต้.สามก๊ก ฉบับอ่านธุรกิจพิชิตคน.สำนักพิมพ์บริษัท ชิงค์ บียอนด์ บুক จำกัด.เนื้อหาเป็นการนำเอาเทคนิควิธีการบริหาร และคติสอนใจจากบทบาทของตัวละครในสามก๊กแต่ละคน ซึ่งเป็นการนำเสนอภูมิปัญญา "ตะวันออก" ผสมกับทฤษฎีการบริหารสมัยใหม่จาก "ตะวันตก" เพื่อประยุกต์ใช้กับธุรกิจ การนำเสนอสามก๊กเล่มนี้คล้ายกับงานเขียน สามก๊ก ฉบับวนิพก ของยาขอบ ที่แยกการนำเสนอสามก๊กผ่านตัวละคร แต่ในหนังสือเล่มนี้เป็นการนำเสนอผ่านมุมมองในทางการบริหารธุรกิจ</p> <p data-bbox="398 1136 1345 1418">สมชาติ กิจกรรยง.แบบฉบับสำหรับผู้บริหาร จากกลยุทธ์สามก๊ก. สำนักพิมพ์เพชรประกาย.เนื้อหาเป็นการนำหลักกลยุทธ์ทางการทหารในสามก๊กมาประยุกต์ใช้กับการบริหาร เช่น วิเคราะห์กลยุทธ์ศึกสามก๊กประยุกต์กับกลยุทธ์ในการบริหาร ข้อคิดคมคำสามก๊กกับการบริหาร ข้อคิดในการดำเนินชีวิตหรือบริหารงานบริหารคน ศิลปะในการใช้คนในสามก๊ก เป็นต้น</p> <p data-bbox="398 1425 1345 1584">วิศรธา ภาณุวัฒน์.บริหารคนแบบ 3 ก๊ก.สำนักพิมพ์แสงดาว จำกัด.เนื้อหาเป็นการถอดความวรรณกรรมและวิเคราะห์การใช้คนในสามก๊กของเหล่าผู้นำ และนำมาเรียบเรียงใหม่ในประเด็นทางการบริหารเพื่อง่ายต่อการศึกษา.</p>
2557	<p data-bbox="398 1610 1345 1877">ภัทร ฉลาดแพทย์,ธีรวุฒิ ปัญญา.วิถีแห่งสามก๊ก ฉบับ ยอดคนทำงานและองค์กรแห่งความสุข.สำนักพิมพ์ GOODLIFE PUBLISHINGเนื้อหาเป็นการนำหลักสามก๊กมาประยุกต์ใช้ในการทำงานในองค์กร เช่น จงซื้อสัตย์ รักนาย ไม่ขายเพื่อนเสมือนกวนอู ทำงานอย่างเต็มกำลังที่สุด ตั้งจุดมุ่งหมาย นักบริหารงานมือฉมัง อ่อนน้อมถ่อมตนให้ได้อย่างชุนกวน</p>

ปี พ.ศ.	สถานการณ์ของตัวบทสามก๊กทางการบริหารในสังคมไทย
2557	<p>เปี่ยมศักดิ์ คุณากรประทีป.สามก๊ก ฉบับ บริหารความขัดแย้งด้วยทฤษฎีเกมส์.จัดพิมพ์โดย บริษัท โพลีส์ พับลิชชิง จำกัด (มหาชน) เนื้อหาของหนังสือเล่มนี้เป็นเรื่องของการบริหารความขัดแย้งโดยอธิบายผ่านทฤษฎีเกมส์เป็นส่วนหนึ่งของงานวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท ของเปี่ยมศักดิ์</p>
	<p>ส.ยศไกร.สามก๊ก ฉบับ อำนวยการซื้อขาย คือ ความสำเร็จ.สำนักพิมพ์ปราชญ์. เนื้อหาของหนังสือ เน้นถึงวิธีการสร้างเครือข่ายของตัวละครต่าง ๆ ในเรื่องสามก๊ก รวมทั้งวิถีทางก้าวขึ้นสู่อำนาจโดยจะมุ่งเน้นให้เห็นถึงความสำคัญของการสร้างเครือข่ายการผูกและการครองใจของคนตัวละครต่าง ๆ โดยใช้แนวคิดและหลักจิตวิทยาสมัยปัจจุบันมาเปรียบเทียบ</p>

ลำดับเหตุการณ์หนังสือชุนวูในประเทศไทย

ปี พ.ศ.	สถานการณ์หนังสือชุนวูในประเทศไทย
2495	ตำราพิชัยสงคราม ชุนวู.เสถียร วีรกุล แปลและเรียบเรียง.สำนักพิมพ์ ก. ใก่อ. พิมพ์ปี 2495.เป็นการแปลจากต้นฉบับภาษาจีนและจัดพิมพ์เป็นเล่มครั้งแรกในเมืองไทย ซึ่งผู้แปลคนแรก คือ เสถียร วีรกุล โดยเป็นการพิมพ์ 3 ภาษา คือ ภาษาไทย ภาษาจีน และภาษาอังกฤษ เนื้อหาเป็นการนำหลักพิชัยสงครามของชุนวูจำนวน 13 บรรพ นำเสนอด้วยการยกข้อความภาษาจีนและแปลเป็นภาษาไทยที่ละข้อความ โดยท้ายเล่มมีการนำเสนอด้วยภาษาอังกฤษ
2532	ตำราพิชัยสงคราม ภาคปฏิบัติ.บุญศักดิ์ แสงระวี แปล.สำนักพิมพ์ ก. ใก่อ. พิมพ์เป็นครั้งแรกในปี 2532 หนังสือเล่มนี้ได้รับความนิยมอย่างต่อเนื่อง โดยล่าสุดพิมพ์เป็นครั้งที่ 16 ในปี พ.ศ. 2552 สำนักพิมพ์สุขภาพใจ.เนื้อหาของหนังสือเล่มนี้เป็นการแปลหลักพิชัยสงครามของชุนวู 13 บท พร้อมบทวิเคราะห์ และยกตัวอย่างเพื่อนำไปสู่การนำไปปฏิบัติ โดยยกกรณีตัวอย่างด้วยวรรณกรรมอื่นๆ เช่น สามก๊ก หรือการทำสงครามของกษัตริย์ไทยในอดีต
2532	ชุนวู สู่สงครามธุรกิจ.เขียนโดย เหลียง เซียนซู.นิรันดร์ อุดมฉันท์ แปล. ห้างหุ้นส่วนจำกัดพิมพ์वाद.พิมพ์ครั้งที่ 1 เมื่อ 1 กรกฎาคม 2532. เนื้อหาเป็นการประยุกต์หลักพิชัยสงครามของชุนวูเข้ากับการประกอบธุรกิจ พร้อมยกตัวอย่างกรณีศึกษาจากบริษัทเอกชนต่างๆ
2533	สร้างธุรกิจ ด้วยความคิดชุนวู: ฉบับภาพจำลอง.ธีรลักษณ์ ธารนพงษ์ แปล. สำนักพิมพ์ดอกหญ้า.
2533	ญี่ปุ่นลุยแนวรบธุรกิจตามตำราพิชัยสงครามชุนวู.โมริฮิโร คาวาโน.บุญศักดิ์ แสงระวี แปลและเรียบเรียง.สำนักพิมพ์ ก. ใก่อ.
2534	กลยุทธ์ชุนวูเพื่อชัยชนะในสมรภูมิธุรกิจ.บุญศักดิ์ แสงระวี แปลและเรียบเรียง.สำนักพิมพ์ ก. ใก่อ. หนังสือเล่มนี้เขียนโดยเซียวฉางซู และหลีกุ่ย นำมาประสานกับการดำเนินธุรกิจทั้งด้านตรงและด้านกลับ โดยผู้แปลได้จัดแปลลงในนิตยสาร “หลักไท” และมีผู้อ่านสนใจอ่านเป็นจำนวนมากจึงได้มีการรวมเล่มขึ้น
2537	พิชิตสงครามธุรกิจจากแนวคิดชุนวู.ธราธร.สำนักพิมพ์กั้งหัน.

ปี พ.ศ.	สถานการณ์หนังสือชุมนุมในประเทศไทย
2540	พิชัยสงครามชุมนุม: 133 ตัวอย่างการยุทธ์.อริคม สวัสดิญาณและอดุลย์ รัตนมันเกษม แปล.
2541	การบริหารแบบชุมนุม.สันติภาพ นิตย์เนื่องสุข.สำนักพิมพ์สมิต.
2543	ชุมนุมกับการจัดการ.โก๊ะเค็งเหอ.อำนวยการ ปฏิบัติไพฑูริย์ เรียบเรียง
2543	กลยุทธ์พิชิตชัยสงครามชุมนุม เส้นทางสู่ผู้บริหาร โคตรแห่งการจัดการ บริหารธุรกิจ.แก้วชาย ธรรมาชัย แปลและเรียบเรียง.
2546	กัมภีร์การตลาดตามตำราพิชัยสงครามชุมนุม.ศุภณัฐ ชูชินปรการ.
2546	ยุทธศาสตร์ชุมนุม; 15 กลยุทธ์พิชิตหุ่น.เคอร์ติส เจ มอนต์โกเมอรี เขียน. สมพงษ์ สุวรรณจิตกุล แปลและเรียบเรียง.
2547	ชุมนุมสอนเจ้าสัว.ทศ คณาพร.พิมพ์ครั้งแรก 2547
2547	พิชัยสงครามชุมนุม ฉบับ 189 ตัวอย่างกลยุทธ์ทางธุรกิจ.อริคม สวัสดิญาณ เรียบเรียง.พิมพ์ครั้งแรก 2547.สำนักพิมพ์ขุนเขา.
2548	ตำราพิชัยสงครามชุมนุม ควบ ศิลปะการตลาด.Gary Gagliardi.วีรจิต กลัมพะสุด แปลและเรียบเรียง.
2548	ตำราพิชัยสงครามชุมนุม ควบ ศิลปะการบริหาร.Gary Gagliardi .วีรจิต กลัมพะสุด แปลและเรียบเรียง.
2548	ชุมนุม: กัมภีร์พิชัยสงคราม การปรับใช้ในงานจัดการ.อำนวยการ ปฏิบัติไพฑูริย์.สำนักพิมพ์ปาฏิหาริย์.
2548	ชุมนุม ชีวของรวย.เปี่ยมศักดิ์ คุณากรประทีป.สำนักพิมพ์คุณธรรม.พิมพ์ครั้งที่ 2 ในปี 2549 และพิมพ์ครั้งที่ 3 ในปี 2554.
2549	ชุมนุม สอนพลิกเกมธุรกิจ.ทศ คณาพร.พิมพ์ครั้งแรก.สำนักพิมพ์ทศบรรณ : จังหวัดเชียงใหม่ เป็นเล่มต่อจากชุมนุมสอนเจ้าสัว
2549	พิชัยสงครามชุมนุม: ฉบับทฤษฎีประสานกับการปฏิบัติ.อริคม สวัสดิญาณ เรียบเรียง.
2550	ยุทธศาสตร์ชุมนุม กลยุทธ์ไร้พ่ายในสงครามธุรกิจ.เปี่ยมศักดิ์ คุณากร ประทีป.สำนักพิมพ์คุณธรรม.
2552	ตำราพิชัยยุทธ์ชุมนุม สูดยอดแม่ไม้ธุรกิจ = 36 Business stratagems.หวาง ชวนหมิง.สุวรรณ ลีองามวงศ์ แปล.สำนักพิมพ์เนชั่นบุ๊ค

ปี พ.ศ.	สถานการณ์หนังสือชุมนุมในประเทศไทย
2552	สุดยอดพิชัยสงครามการค้า : เปิดตำรายุทธชุมนุมผู้ศึกธุรกิจ.หวางชวนหมิง. วิกาวัลย์ บุญรัตพันธุ์.สำนักพิมพ์เนชั่นบุ๊ก.
2554	ชุมนุมสอนเอาชนะใจคน และพิชิตธุรกิจการค้าเพื่อความยิ่งใหญ่แห่งชีวิต = Win heart with Sun Tzu & Business mangine for excellence.ทศ คณนาพร. จัดพิมพ์โดย บริษัท แฮปปี้บุ๊ก พับลิชชิ่ง จำกัด.
2555	36 กลยุทธ์ ชุมมู กุญแจไขความสำเร็จ.อนันต์ จันทร์เจริญ.สำนักพิมพ์ยิปซี
2555	กลยุทธ์ ยุทธวิธี ผู้นำแบบชุมนุม.สุภณิมิต วีรสุ.พิมพ์ครั้งแรก.สำนักพิมพ์ก้าวแรก.